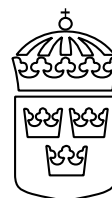

Regeringens proposition

2016/17:173

Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Prop.
2016/17:173

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 20 april 2017

Stefan Löfven

Per Bolund
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism upphävs och ersätts av en ny lag med samma rubrik. Bestämmelserna i den nya lagen riktar i huvudsak skyldigheter mot fysiska och juridiska personer som utövar finansiell och viss annan verksamhet att förebygga, upptäcka och förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism i sin verksamhet. Bestämmelserna syftar till att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG (fjärde penningtvättsdirektivet) och kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 av den 20 maj 2015 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006.

I syfte att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet införs även en lag om registrering av verkliga huvudmän. Den lagen innehåller bestämmelser som syftar till att öka insynen i fråga om ägande i och kontroll av juridiska personer och juridiska konstruktioner såsom trustar.

I syfte att genomföra fjärde penningtvättsdirektivets och den nämnda EU-förordningens krav på tillsyn och på sanktioner som ska kunna meddelas mot den som överträder de nationella bestämmelserna föreslås ändringar i lotterilagen (1994:1000), pantbankslagen (1995:1000), lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet,

Prop. 2016/17:173 kasinolagen (1999:355), revisorslagen (2001:883), lagen (2004:46) om värdepappersfonder, lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet, lagen (2005:405) om försäkringsförmedling, lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden, lagen (2010:751) om betaltjänster, försäkringsrörelselagen (2010:2043), fastighetsmäklarlagen (2011:666), lagen (2011:755) om elektroniska pengar, lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder och lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter. Ändringar föreslås även i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
Lagändringarna föreslås träda i kraft den 2 augusti 2017.

1	Förslag till riksdagsbeslut	13
2	Lagtext	15
2.1	Förslag till lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.....	15
2.2	Förslag till lag om registrering av verkliga huvudmän	42
2.3	Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)	48
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar	49
2.5	Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000).....	50
2.6	Förslag till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)	57
2.7	Förslag till lag om ändring i pantbankslagen (1995:1000)	58
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker.....	62
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti.....	63
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet	64
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige.....	73
2.12	Förslag till lag om ändring i kasinolagen (1999:355).....	75
2.13	Förslag till lag om ändring i revisionslagen (1999:1079)	78
2.14	Förslag till lag om ändring i revisorslagen (2001:883)	79
2.15	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall	83
2.16	Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder	84
2.17	Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.....	89
2.18	Förslag till lag om ändring i lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet	94
2.19	Förslag till lag om ändring i lagen (2005:405) om försäkringsförmedling	98
2.20	Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)	104
2.21	Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden	105

Prop. 2016/17:173	2.22	Förslag till lag om upphävande av lagen (2008:99) om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1781/2006 om information om betalaren som ska åtfölja överföringar av medel.....	110
	2.23	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	111
	2.24	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster.....	113
	2.25	Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043).....	122
	2.26	Förslag till lag om ändring i fastighetsmäklarlagen (2011:666).....	129
	2.27	Förslag till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar.....	132
	2.28	Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.....	141
	2.29	Förslag till lag om ändring i skatteförordningen (2011:1244).....	143
	2.30	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder.....	144
	2.31	Förslag till lag om ändring i lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter.....	150
	2.32	Förslag till lag om ändring i lagen (2014:307) om straff för penningtvåtsbrott.....	155
	2.33	Förslag till lag om ändring i lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet.....	156
	2.34	Förslag till lag om ändring i lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton.....	159
	2.35	Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1024) om verksamhet med bostadskrediter.....	164
	2.36	Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.....	165
	2.37	Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner.....	167
	3	Ärendet och dess beredning.....	169
	4	Arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism.....	170
	4.1	Bakgrund.....	170
	4.2	Globalt arbete och Fatfs rekommendationer.....	170
	4.3	EU:s ramverk mot penningtvätt och finansiering av terrorism.....	171
	4.3.1	Fjärde penningtvättsdirektivet.....	171
	4.3.2	Den uppdaterade EU-förordningen om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel.....	173
	4.4	Befintlig svensk reglering.....	173

5	Författningstekniska frågor och allmänna överväganden.....	174	Prop. 2016/17:173
5.1	Allmänna utgångspunkter.....	174	
5.2	En ny lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.....	175	
5.3	Hänvisningar till EU-rättsakter.....	176	
5.4	Auktionsplattformar för handel med utsläppsätter.....	176	
5.5	Skatteförfarandelagen.....	177	
5.6	Penningtvättslagens syfte.....	178	
6	Definitioner och tillämpningsområde.....	179	
6.1	Definitioner.....	179	
6.1.1	Definitionen av penningtvätt.....	179	
6.1.2	Definitionen av finansiering av terrorism.....	185	
6.1.3	Övriga definitioner.....	186	
6.2	Tillämpningsområde.....	194	
6.2.1	Verksamhetsutövare som omfattas enligt gällande rätt.....	194	
6.2.2	Anordnare av spel.....	198	
6.2.3	Övriga nya verksamhetsutövare.....	201	
6.3	Ytterligare bestämmelser om lagens tillämpningsområde.....	204	
7	Riskbedömning och riskbaserade rutiner.....	206	
7.1	En allmän riskbedömning.....	206	
7.2	Interna rutiner.....	211	
7.3	Gemensamma rutiner för bolag inom en koncern.....	214	
7.4	Ansvar för dotterbolag och särskilda krav vid gränsöverskridande verksamhet.....	216	
7.5	Bakgrundskontroll och lämplighetsprövning av anställda m.fl.....	218	
7.6	Utbildning och skydd av anställda m.fl.....	220	
7.7	Ansvar för juridiska personer som har verksamhetsutövare anställda.....	225	
7.8	Förbudsregler.....	227	
8	Kundkännedom.....	228	
8.1	Inledning.....	228	
8.2	Situationer som kräver kundkännedom.....	229	
8.2.1	Affärsförbindelser och vissa transaktioner ...	229	
8.2.2	Anordnare av kasinospel och speltjänster.....	232	
8.2.3	Kontant handel med varor.....	235	
8.3	Åtgärder för kundkännedom.....	236	
8.3.1	Åtgärder för identifiering av kunden.....	236	
8.3.2	Identifiering av den verkliga huvudmannen.....	239	
8.3.3	Åtgärder för att identifiera särskilda högrisksituationer.....	244	
8.3.4	Bedömning av affärsförbindelsens syfte och art.....	246	
8.3.5	Fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen.....	249	
8.4	Tidpunkt för identitetskontroller.....	251	

8.5	Förbud mot att ingå och upprätthålla affärsförbindelser och utföra enstaka transaktioner i vissa fall	252
8.6	Riskklassificering av kunden.....	257
8.7	Omfattningen av åtgärderna för kundkännedom	262
8.7.1	Utgångspunkter	262
8.7.2	Förenklade åtgärder för att uppnå kundkännedom	263
8.7.3	Skärpta kundkännedomsåtgärder vid hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism	266
8.8	Förbindelser med högriskredjeländer och vissa korrespondentförbindelser.....	268
8.9	Personer i politiskt utsatt ställning	270
8.9.1	Åtgärder när kunden eller den verkliga huvudmannen är en person i politiskt utsatt ställning	270
8.9.2	Följden av att en person upphör att vara en person i politiskt utsatt ställning	272
8.10	Åtgärder utförda av utomstående	274
8.11	Särskilda bestämmelser för vissa verksamheter	277
8.11.1	Klientmedelskonton.....	277
8.11.2	Särskilda bestämmelser om livförsäkringar och andra investeringsrelaterade försäkringar	280
8.11.3	Särskilda bestämmelser avseende trustar och liknande juridiska konstruktioner	283
8.11.4	Förenklade åtgärder för vissa elektroniska pengar	284
9	Övervakning och rapportering m.m.	286
9.1	Löpande övervakning och bedömning av transaktioner	286
9.2	Bedömning och rapportering vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism.....	289
9.3	Uppgifts- och underrättelseskyldighet.....	293
9.4	Undantag från rapporterings- och uppgiftsskyldighet	296
9.5	Skyldighet att avstå från vissa transaktioner	297
9.6	Förbud mot att röja uppgifter om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism.....	300
9.7	Dispositionsförbud	304
10	Bevarande av handlingar och uppgifter samt behandling av personuppgifter	306
10.1	Behandling av personuppgifter	306
10.2	Bevarande av handlingar och uppgifter.....	314

11	Funktioner för intern kontroll och anmälningar av misstänkta överträdelser.....	318
11.1	Intern kontroll.....	318
11.1.1	Särskilda funktioner för efterlevnadskontroll.....	318
11.1.2	Central kontaktpunkt för vissa utländska verksamhetsutövare	322
11.2	Anmälningar av misstänkta överträdelser	324
11.2.1	Skyldigheter för behöriga myndigheter	324
11.2.2	Skyldigheter för verksamhetsutövare	325
11.2.3	Skydd för anmälares identitet	327
12	Tillsyn	331
12.1	Inledning.....	331
12.2	Tillsyn enligt penningtvättslagen.....	332
12.3	Tillsyn enligt lagen om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet.....	334
12.4	Tillsyn enligt pantbankslagen.....	337
12.5	Tillsyn enligt fastighetsmäklarlagen.....	341
12.6	Tillsyn enligt revisorslagen	343
12.7	Tillsyn enligt kasinolagen.....	345
12.8	Tillsyn enligt lotterilagen	346
12.8.1	Tillsyn över anordnare av speltjänster.....	346
12.8.2	Tillsynen när speltjänster tillhandahålls genom ombud	349
12.9	Övriga frågor om tillsyn	351
12.9.1	Advokater, biträdande jurister och advokatbolag	351
12.9.2	Periodisk rapportering för vissa verksamhetsutövare	352
12.9.3	Tillgång till uppgifter i belastningsregistret.....	355
12.9.4	Utökad underrättelseskyldighet till Eba, Eiopa och Esma	356
13	Sanktioner	357
13.1	Inledning.....	357
13.2	Administrativa sanktioner eller straffrättsliga påföljder	358
13.3	Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot överträdelser av penningtvättslagen enligt gällande rätt	359
13.4	Offentliggörande av beslut	360
13.5	Lagen om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet	361
13.5.1	Föreläggande om att upphöra med verksamheten	361
13.5.2	Sanktionsavgifter mot juridiska personer	362
13.5.3	Ingripande mot fysiska personer i verksamhetsutövares ledning.....	365

13.5.4	Ingripande genom sanktionsavgift mot verksamhetsutövare som är fysiska personer	371
13.5.5	Omständigheter som ska vara styrande vid beslut om sanktioner.....	373
13.5.6	Sanktionsföreläggande, preskription och verkställighet	374
13.6	Lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden.....	375
13.7	Lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder och lagen om viss verksamhet med konsumentkrediter	378
13.8	Lagen om värdepappersfonder	382
13.9	Lagen om inlåningsverksamhet	385
13.10	Lagen om försäkringsförmedling	388
13.11	Försäkringsrörelselagen.....	391
13.12	Lagen om betaltjänster	393
13.13	Lagen om elektroniska pengar	397
13.14	Ingripanden mot verksamhetsutövare som inte är kreditinstitut eller finansiella institut.....	400
13.15	Penningtvättslagen	400
13.15.1	Föreläggande om rättelse och om att upphöra med verksamheten.....	400
13.15.2	Sanktionsavgifter mot juridiska personer	402
13.15.3	Ingripande genom sanktionsavgift mot verksamhetsutövare som är fysiska personer	405
13.15.4	Ingripande mot fysiska personer i verksamhetsutövarens ledning.....	407
13.15.5	Omständigheter som ska vara styrande vid beslut om sanktioner.....	410
13.15.6	Sanktionsföreläggande, preskription och verkställighet	411
13.16	Fastighetsmäklarlagen	412
13.17	Kasinolagen	415
13.18	Lotterilagen	417
13.19	Pantbankslagen.....	420
13.20	Revisorslagen	423
13.21	Advokater och advokatbolag.....	428
13.22	Särskilt om sanktioner mot fysiska personer i förhållande till dubbelprövningsförbudet och rätten att inte belasta sig själv.....	429
13.23	Tillsyn avseende gränsöverskridande verksamhet.....	434
14	Statistik, finansunderrättelseenhet och samordningsorgan	437
14.1	Fortlöpande arbeten med statistikuppgifter	437
14.2	Finanspolisens roll och samarbete med andra finansunderrättelseenheter.....	440
14.3	En ny samordningsfunktion.....	442

15	Registrering av verkliga huvudmän	445	Prop. 2016/17:173
15.1	Behov av information om verklig huvudman	445	
15.2	Registrering av verkliga huvudmän i juridiska personer och trustar	446	
15.2.1	Ny lag om registrering av verkliga huvudmän	446	
15.2.2	Lagens tillämpningsområde	447	
15.3	Definition av verklig huvudman	451	
15.3.1	Allmän definition	451	
15.3.2	Direkt och indirekt kontroll över en juridisk person	452	
15.3.3	Kontroll som utövas av medlemmar av samma familj	455	
15.3.4	Verkligt huvudmannaskap i stiftelser	456	
15.3.5	Särskilda bestämmelser om trustar och liknande juridiska konstruktioner	459	
15.4	Krav på den juridiska personen	460	
15.4.1	Den juridiska personens undersöknings- och dokumentationsskyldighet	460	
15.4.2	Tillhandahållande av informationen	462	
15.4.3	Sanktioner om dokumentationen inte lämnas ut	463	
15.4.4	Anmälan till registret och registrets innehåll	465	
15.4.5	När en anmälan ska ske för juridiska personer som omfattas av krav på registrering i andra register	467	
15.4.6	Anmälan för juridiska personer som inte omfattas av ett krav på registrering	468	
15.4.7	Vissa oregistrerade juridiska personers skyldighet att anmäla uppgifter om företrädare till registret	471	
15.4.8	Vissa undantag för juridiska personer som har ett politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant ändamål	472	
15.4.9	Fysiska personer som förvaltar trustar eller liknande juridiska konstruktioner	474	
15.5	Handläggningen hos registreringsmyndigheten	475	
15.5.1	Registreringsmyndighet	475	
15.5.2	Brister i anmälan och utebliven anmälan	476	
15.5.3	Föreläggande vid felaktiga uppgifter	478	
15.5.4	Vitesförelägganden	479	
15.5.5	Anmälan om oriktiga eller ofullständiga uppgifter i registret	480	
15.5.6	Överklagande	481	
15.5.7	Avgifter för registrering m.m.	481	

Prop. 2016/17:173	16	Anpassningar till EU-förordningen om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och vissa frågor rörande direktivet om administrativt samarbete i fråga om beskattning	482
	16.1	Lagtekniska överväganden	482
	16.2	Myndighet med ansvar för tillsyn	483
	16.3	Sanktioner	484
	16.4	Mekanism för rapportering av överträdelser	486
	16.5	Undantag för vissa överföringar inom Sverige.....	489
	16.6	Bevarande av handlingar och uppgifter i vissa fall	490
	16.7	Direktivet om administrativt samarbete i fråga om beskattning	492
	16.7.1	Tillgång till kundkännedomsuppgifter	492
	16.7.2	Insyn i fråga om ägande och kontroll i juridiska personer	493
	17	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	495
	17.1	Ikraftträdande	495
	17.2	Övergångsbestämmelser.....	496
	17.2.1	Affärsförbindelser som har etablerats före den 2 augusti 2017.....	496
	17.2.2	Överträdelser som inträffat före den 2 augusti 2017	497
	17.2.3	Förslaget till lag om registrering av verkliga huvudmän	497
	17.2.4	Lagen om anmälningsskyldighet avseende viss finansiell verksamhet.....	498
	17.2.5	Lotterilagen	498
	18	Förslagets konsekvenser	499
	18.1	Samhällsekonomiska konsekvenser	500
	18.2	Konsekvenser för företag	500
	18.3	Konsekvenser för myndigheter	503
	18.4	Konsekvenser för domstolar.....	504
	19	Författningskommentar.....	505
	19.1	Förslaget till lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism	505
	19.2	Förslaget till lag om registrering av verkliga huvudmän	562
	19.3	Förslaget till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619).....	575
	19.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar	575
	19.5	Förslaget till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000).....	575
	19.6	Förslaget till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220).....	583
	19.7	Förslaget till lag om ändring i pantbankslagen (1995:1000).....	583
	19.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker.....	586

19.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti.....	586
19.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:1006) om anmälningsskyldighet avseende viss finansiell verksamhet ...	586
19.11	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige.....	595
19.12	Förslaget till lag om ändring i kasinolagen (1999:355).....	595
19.13	Förslaget till lag om ändring i revisionslagen (1999:1079).....	597
19.14	Förslaget till lag om ändring i revisorslagen (2001:883).....	597
19.15	Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall	600
19.16	Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder	600
19.17	Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.....	602
19.18	Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet.....	603
19.19	Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:405) om försäkringsförmedling	608
19.20	Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551).....	614
19.21	Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden	614
19.22	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	616
19.23	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster	617
19.24	Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043).....	624
19.25	Förslaget till lag om ändring i fastighetsmäklarlagen (2011:666).....	630
19.26	Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar.....	632
19.27	Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.....	640
19.28	Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244).....	640
19.29	Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder	640
19.30	Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter.....	647
19.31	Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.....	652
19.32	Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet	652

Prop. 2016/17:173	19.33	Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton.....	653
	19.34	Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1024) om verksamhet med bostadskrediter	654
	19.35	Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling	654
	19.36	Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner	655
		Utdrag ur protokoll vid regeringsammanträde den 20 april 2017	656

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism,
2. lag (2017:000) om registrering av verkliga huvudmän,
3. lag om ändring i sparbankslagen (1987:619),
4. lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,
5. lag om ändring i lotterilagen (1994:1000),
6. lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220),
7. lag om ändring i pantbankslagen (1995:1000),
8. lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker,
9. lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,
10. lag om ändring i lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet,
11. lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige,
12. lag om ändring i kasinolagen (1999:355),
13. lag om ändring i revisionslagen (1999:1079),
14. lag om ändring i revisorslagen (2001:883),
15. lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall,
16. lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder,
17. lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,
18. lag om ändring i lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,
19. lag om ändring i lagen (2005:405) om försäkringsförmedling,
20. lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551),
21. lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,
22. lag om upphävande av lagen (2008:99) om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1781/2006 om information om betalaren som ska åtfölja överföringar av medel,
23. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
24. lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster,
25. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043),
26. lag om ändring i fastighetsmäklarlagen (2011:666),
27. lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar,
28. lag om ändring i lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,
29. lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244),
30. lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,
31. lag om ändring i lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter,
32. lag om ändring i lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott,
33. lag om ändring i lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet,
34. lag om ändring i lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton,

Prop. 2016/17:173 35. lag om ändring i lagen (2016:1024) om verksamhet med bostads-
krediter,
36. lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling,
37. lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av
koncessioner.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Härigenom föreskrivs¹ följande.

1 kap. Tillämpningsområde och definitioner

Lagens syfte

1 § Denna lag syftar till att förhindra att finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Lagens tillämpningsområde

2 § Denna lag gäller för fysiska och juridiska personer som driver

1. bank- eller finansieringsrörelse enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,
2. livförsäkringsrörelse,
3. värdepappersrörelse enligt 2 kap. 1 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,
4. verksamhet som kräver ansökan hos Finansinspektionen enligt lagen (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet eller lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,
5. försäkringsförmedling enligt lagen (2005:405) om försäkringsförmedling, i fråga om sådan verksamhet rörande livförsäkring, bedriven av andra än anknutna försäkringsförmedlare,
6. verksamhet för utgivning av elektroniska pengar enligt lagen (2011:755) om elektroniska pengar,
7. fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,
8. verksamhet med att som betalningsinstitut tillhandahålla betaltjänster enligt lagen (2010:751) om betaltjänster,
9. verksamhet med att tillhandahålla betaltjänster enligt lagen om betaltjänster utan att vara betalningsinstitut,
10. verksamhet som förvaltare av alternativa investeringsfonder enligt lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,
11. verksamhet med konsumentkrediter enligt lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter,
12. verksamhet med bostadskrediter enligt lagen (2016:1024) om verksamhet med bostadskrediter,

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG, i den ursprungliga lydelsen.

- Prop. 2016/17:173
13. verksamhet som fastighetsmäklare med fullständig registrering enligt fastighetsmäklarlagen (2011:666),
 14. verksamhet som anordnare av kasinospel enligt kasinolagen (1999:355),
 15. verksamhet som anordnare av speltjänster som bedrivs med tillstånd eller registrering enligt lotterilagen (1994:1000), dock inte till den del verksamheten avser anordnande av spel på varuspelsautomater enligt 25 § samma lag,
 16. yrkesmässig handel med varor, om det kan antas att det i verksamheten eller en del av verksamheten genomförs eller kommer att genomföras transaktioner, enstaka eller sådana som kan antas ha samband, som innebär att utbetalt eller mottaget belopp i kontanter uppgår till motsvarande 5 000 euro eller mer,
 17. verksamhet enligt pantbankslagen (1995:1000),
 18. verksamhet som auktoriserad eller godkänd revisor eller registrerat revisionsbolag,
 19. yrkesmässig verksamhet som avser bokföringstjänster eller revisionstjänster som inte omfattas av 18,
 20. yrkesmässig rådgivning avseende skatter och avgifter (skatterådgivare),
 21. yrkesmässig verksamhet som advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå, till den del verksamheten avser tjänster som anges i 4 § första stycket,
 22. yrkesmässig verksamhet som annan oberoende jurist än som avses i 21, till den del verksamheten avser tjänster som anges i 4 § första stycket, eller
 23. yrkesmässig verksamhet till den del verksamheten avser tjänster som anges i 4 § andra stycket och verksamhetsutövaren inte är en sådan person som avses i 18–22.
- Vissa speltjänster får undantas från tillämpning av lagen eller bestämmelser i den enligt föreskrifter som meddelas med stöd av 8 kap. 1 § 1.

3 § I fråga om verksamheter som avses i 2 § första stycket 1–8 och 10–12 gäller lagen även filialer i Sverige till utländska juridiska personer med huvudkontor i utlandet.

4 § Tjänster som avses i 2 § första stycket 21 och 22 omfattar

1. handlande i en klients namn för dennes räkning vid finansiella transaktioner eller transaktioner med fastigheter, och
2. hjälp vid planering eller genomförande av transaktioner för en klients räkning vid
 - a) köp och försäljning av fastigheter eller företag,
 - b) förvaltning av klientens pengar, värdepapper eller andra tillgångar,
 - c) öppnande eller förvaltning av bank-, spar- eller värdepapperskonton,
 - d) anskaffande av nödvändigt kapital för bildande, drift eller ledning av företag, och
 - e) bildande, drift eller ledning av bolag, föreningar, stiftelser eller truster och liknande juridiska konstruktioner.

Tjänster som avses i 2 § första stycket 23 omfattar

1. bildande av juridiska personer, försäljning av nybildade aktiebolag och förmedling av svenska eller utländska juridiska personer,

2. fullgörande av funktion som styrelseledamot eller bolagsrättsligt ansvarig, som bolagsman i handels- eller kommanditbolag eller i någon liknande ställning i förhållande till andra juridiska personer,

3. tillhandahållande av ett registrerat kontor eller en postadress och därmed sammanhängande tjänster till en fysisk person, en juridisk person eller en trust eller en liknande juridisk konstruktion,

4. förvaltning av en trust eller en liknande juridisk konstruktion, och

5. funktion som nominell aktieägare för någon annans räkning eller åtgärder som syftar till att någon annan ska ha en sådan funktion, med undantag för uppdrag åt en juridisk person som är noterad på en reglerad marknad.

5 § Bestämmelserna i 2 kap. 1, 2, 8 och 14 §§ och 15 § första stycket samt 4 kap. 5, 7, 9 och 10 §§ ska tillämpas på drift av en auktionsplattform för handel med utsläppsrätter som en reglerad marknad i enlighet med artikel 26.1 i kommissionens förordning (EU) nr 1031/2010 av den 12 november 2010 om tidsschema, administration och andra aspekter av auktionering av utsläppsrätter för växthusgaser i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen.

Definitioner

6 § Med penningtvätt avses i denna lag åtgärder med avseende på pengar eller annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet som

1. kan dölja egendomens samband med brott eller brottslig verksamhet,

2. kan främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde,

3. kan främja möjligheterna för någon att undandra sig rättsliga påföljder, eller

4. innebär att någon förvärvar, innehar, hävdar rätt till eller brukar egendomen.

Vid tillämpning av denna lag ska med penningtvätt jämföras åtgärder med egendom som typiskt sett är ägnade att dölja att någon avser att berika sig eller någon annan genom en framtida brottslig handling.

7 § Med finansiering av terrorism avses i denna lag insamling, tillhandahållande eller mottagande av pengar eller annan egendom i syfte att egendomen ska användas eller med vetskap om att den är avsedd att användas

1. för att begå sådan brottslighet som avses i 2 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall,

2. av en person eller en sammanslutning av personer som begår sådan brottslighet som avses i 2 § lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, eller gör sig skyldig till försök, förberedelse, stämpling eller medverkan till sådan brottslighet, eller

3. för en sådan resa som avses i 5 b § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet.

1. *affärsförbindelse*: en affärsmässig förbindelse som när den etableras förväntas ha en viss varaktighet,

2. *brevlådebank*: ett utländskt institut som är registrerat inom en jurisdiktion inom vilken institutet saknar verklig etablering och ledning och där institutet inte heller ingår i en finansiell grupp som omfattas av tillsyn,

3. *EES*: Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

4. *kund*: den som har trätt eller står i begrepp att träda i avtalsförbindelse med sådan verksamhetsutövare som avses i denna lag,

5. *person i politiskt utsatt ställning*:

a) fysisk person som har eller har haft en viktig offentlig funktion i en stat, och

b) fysisk person som har eller har haft en funktion i ledningen i en internationell organisation,

6. *verklig huvudman*: detsamma som i 3–7 §§ lagen (2017:000) om registrering av verkliga huvudmän,

7. *koncern, moderföretag och dotterföretag*: detsamma som i 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554), och

8. *verksamhetsutövare*: en fysisk eller juridisk person som utför verksamhet som omfattas av denna lag.

9 § Med viktig offentlig funktion i 8 § 5 a avses funktioner som

1. stats- eller regeringschefer, ministrar samt vice och biträdande ministrar,

2. parlamentsledamöter,

3. ledamöter i styrelsen för politiska partier,

4. domare i högsta domstol, konstitutionell domstol eller andra rättsliga organ på hög nivå vilkas beslut endast undantagsvis kan överklagas,

5. högre tjänstemän vid revisionsmyndigheter och ledamöter i centralbankers styrande organ,

6. ambassadörer, beskickningschefer samt höga officerare i försvarsmakten, och

7. personer som ingår i statsägda företags förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan.

10 § Med familjemedlem till en person i politiskt utsatt ställning avses make, registrerad partner, sambo, barn och deras makar, registrerade partner eller sambor samt föräldrar.

Med känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning avses

1. fysisk person som, enligt vad som är känt eller finns anledning att förmoda, gemensamt med en person i politiskt utsatt ställning är verklig huvudman till en juridisk person eller juridisk konstruktion eller som på annat sätt har eller har haft nära förbindelser med en person i politiskt utsatt ställning, och

2. fysisk person som ensam är verklig huvudman till en juridisk person eller juridisk konstruktion som, enligt vad som är känt eller finns anledning att förmoda, egentligen har upprättats till förmån för en person i politiskt utsatt ställning.

Med nära förbindelser i andra stycket 1 avses nära affärsförbindelser och andra förbindelser som kan medföra att den kända medarbetaren kan

2 kap. Riskbedömning och rutiner

Allmän riskbedömning

1 § En verksamhetsutövare ska göra en bedömning av hur de produkter och tjänster som tillhandahålls i verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism och hur stor risken är för att detta sker (allmän riskbedömning).

Vid den allmänna riskbedömningen ska det särskilt beaktas vilka slags produkter och tjänster som tillhandahålls, vilka kunder och distributionskanaler som finns och vilka geografiska riskfaktorer som föreligger. Hänsyn ska också tas till uppgifter som kommer fram vid verksamhetsutövarens rapportering av misstänkta aktiviteter och transaktioner samt till information om tillvägagångssätt för penningtvätt och finansiering av terrorism och andra relevanta uppgifter som myndigheter lämnar.

2 § Omfattningen av den allmänna riskbedömningen ska bestämmas med hänsyn till verksamhetsutövarens storlek och art och de risker för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan antas föreligga. Riskbedömningen ska utformas så att den kan ligga till grund för verksamhetsutövarens rutiner, riktlinjer och övriga åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Den allmänna riskbedömningen ska dokumenteras och hållas uppdaterad.

Riskbedömning av kunder

3 § En verksamhetsutövare ska bedöma den risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen (kundens riskprofil). Kundens riskprofil ska bestämmas med utgångspunkt i den allmänna riskbedömningen och verksamhetsutövarens kännedom om kunden.

När det behövs för att bestämma kundens riskprofil ska verksamhetsutövaren beakta omständigheter som avses i 4 och 5 §§ och föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag samt andra omständigheter som i det enskilda fallet påverkar risken som kan förknippas med kundrelationen.

Kundens riskprofil ska följas upp under pågående affärsförbindelser och ändras när det finns anledning till det.

4 § Som omständigheter som kan tyda på att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är låg kan verksamhetsutövaren beakta bland annat att kunden

1. är en stat, ett landsting, en kommun eller motsvarande eller en juridisk person över vilken en stat, ett landsting, en kommun eller motsvarande, var för sig eller tillsammans, har ett direkt eller indirekt rättsligt bestämmande inflytande,

2. har hemvist inom EES,
3. har hemvist i en stat som har bestämmelser om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism som motsvarar dem i denna lag och som tillämpar dessa bestämmelser på ett effektivt sätt,
4. har hemvist i en stat som har en låg nivå av korruption och annan relevant brottslighet, och
5. är ett företag vars överlåtbara värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad inom EES eller på en motsvarande marknad utanför EES.

5 § Som omständigheter som kan tyda på att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är hög kan verksamhetsutövaren beakta bland annat att

1. kundens ägarstruktur framstår som ovanlig eller alltför komplicerad för dess verksamhet,
2. kunden bedriver kontantintensiv verksamhet,
3. kunden är en juridisk person som har nominella aktieägare eller andelar utställda på innehavaren,
4. kunden är en juridisk person, en trust eller en liknande juridisk konstruktion som har till syfte att förvalta en viss fysisk persons tillgångar,
5. kunden har hemvist i en stat som saknar effektiva system för bekämpning av penningtvätt eller finansiering av terrorism,
6. kunden har hemvist i en stat med betydande korruption och annan relevant brottslighet,
7. kunden har hemvist i en stat som är föremål för sanktioner, embargon eller liknande åtgärder,
8. kunden har hemvist i en stat som finansierar eller stöder terroristverksamhet eller där terroristorganisationer är verksamma,
9. affärsrelationer eller transaktioner sker på distans, utan användning av metoder som på ett tillförlitligt sätt kan säkerställa kundens identitet, och
10. betalning av varor eller tjänster görs av någon som är okänd eller saknar koppling till kunden.

Förbud mot anonyma konton och korrespondentförbindelser med brevlådebanks

6 § En verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–12 får inte föra anonyma konton eller utfärda anonyma motböcker.

7 § En verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–12 får inte etablera eller upprätthålla korrespondentförbindelser med brevlådebanks och ska se till att sådana förbindelser inte heller etableras eller upprätthålls med institut som tillåter att deras konton används av sådana banks.

Interna rutiner och riktlinjer

8 § En verksamhetsutövare ska ha dokumenterade rutiner och riktlinjer avseende sina åtgärder för kundkännedom, övervakning och rapportering samt för behandling av personuppgifter.

Rutinerna och riktlinjerna ska fortlöpande anpassas efter nya och förändrade risker för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Rutinernas och riktlinjernas omfattning och innehåll ska bestämmas med hänsyn till verksamhetsutövarens storlek, art och riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism som identifierats i den allmänna riskbedömningen.

Rutiner och riktlinjer för koncerner

9 § En verksamhetsutövare som är det yttersta moderföretaget i en koncern ska fastställa gemensamma rutiner och riktlinjer för koncernen.

De gemensamma rutinerna och riktlinjerna ska åtminstone omfatta rutiner och riktlinjer för behandling av personuppgifter och informationsutbyte inom koncernen för att säkerställa att information om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism och andra relevanta uppgifter vid behov sprids till berörda inom koncernen.

10 § En verksamhetsutövare som avses i 9 § första stycket ska se till att gemensamma rutiner och riktlinjer tillämpas inom koncernen.

Särskilda krav i fråga om dotterföretag och filialer utanför EES

11 § En verksamhetsutövare som avses i 9 § första stycket ska se till att dotterföretag med hemvist i ett land utanför EES (hemviststaten) tillämpar bestämmelserna i denna lag och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, om bestämmelserna för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism är mindre ingripande i det landet.

Första stycket gäller även verksamhetsutövare som har filialer i ett land utanför EES.

12 § Om kraven i 10 eller 11 § inte kan uppfyllas i fråga om ett dotterföretag utanför EES på grund av bestämmelser i hemviststaten, ska en verksamhetsutövare som avses i 9 § första stycket vidta åtgärder för att effektivt hantera den ökade risken för penningtvätt och finansiering av terrorism som därigenom uppkommer.

Första stycket gäller även verksamhetsutövare som har filialer i ett land utanför EES.

Verksamhetsutövaren ska underrätta tillsynsmyndigheten om kraven inte kan uppfyllas.

Verksamhetsutövarens anställda och uppdragstagare*Rutiner för lämplighetsprövning*

13 § En verksamhetsutövare ska ha rutiner för att säkerställa lämpligheten hos anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten, om de utför arbetsuppgifter av betydelse för

Prop. 2016/17:173 att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Utbildning

14 § En verksamhetsutövare ska se till att anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten och som utför arbetsuppgifter av betydelse för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism fortlöpande får relevant utbildning och information för att kunna fullgöra verksamhetsutövarens skyldigheter enligt denna lag.

Utbildningen ska åtminstone avse relevanta delar av innehållet i gällande regelverk, verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning, rutiner och riktlinjer samt information som ska underlätta för personer som avses i första stycket att upptäcka misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism.

Fysiskt skydd och förbud mot repressalier

15 § En verksamhetsutövare ska ha rutiner och vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att skydda anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten från hot eller fientliga åtgärder till följd av att de fullgör verksamhetsutövarens skyldigheter enligt denna lag.

En verksamhetsutövare får inte utsätta en anställd, uppdragstagare eller annan som på liknande grund deltar i verksamheten för repressalier på grund av att denne har informerat om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism, internt eller till Polismyndigheten.

Verksamhetsutövare som är anställda hos juridiska personer

16 § Om en verksamhetsutövare som är en fysisk person driver sin verksamhet som anställd hos en juridisk person, ska de krav som avses i 1, 2, 8–12, 14 och 15 §§ samt 6 kap. 1 och 2 §§ gälla den juridiska personen.

När det gäller verksamhet som avses i 1 kap. 2 § första stycket 13 ska skyldigheterna i 1, 2 och 8 §§ även gälla den fysiska personen.

3 kap. Kundkännedom

Förbud mot affärsförbindelser och transaktioner

Otillräcklig kundkännedom

1 § En verksamhetsutövare får inte etablera eller upprätthålla en affärsförbindelse eller utföra en enstaka transaktion, om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kännedom om kunden för att kunna

1. hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen, och

2. övervaka och bedöma kundens aktiviteter och transaktioner enligt 4 kap. 1 och 2 §§.

Första stycket gäller inte advokater och biträdande jurister på advokatbyrå, andra oberoende jurister, auktoriserade och godkända revisorer samt skatterådgivare, om affärsförbindelsen syftar till att försvara eller

företräda en klient i fråga om ett rättsligt förfarande, inklusive rådgivning för att inleda eller undvika ett rättsligt förfarande, eller till att bedöma klientens rättsliga situation.

Misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism

2 § En affärsförbindelse får inte etableras om det finns misstanke om att verksamhetsutövarens produkter eller tjänster kommer att användas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

3 § En verksamhetsutövare får inte utföra en transaktion om det på skälig grund kan misstänkas att den utgör ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism. Om en rapport har lämnats till Polismyndigheten enligt 4 kap. 3 § ska verksamhetsutövaren även beakta den information som Polismyndigheten kan lämna om hanteringen av ärendet.

Om det inte är möjligt att låta bli att utföra en misstänkt transaktion, eller om ett avstående från att genomföra transaktionen sannolikt skulle försvåra den vidare utredningen, får transaktionen genomföras.

Situationer som kräver kundkännedom

4 § En verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för kundkännedom vid etableringen av en affärsförbindelse.

Om verksamhetsutövaren inte har en affärsförbindelse med kunden, ska åtgärder för kundkännedom vidtas

1. vid enstaka transaktioner som uppgår till ett belopp motsvarande 15 000 euro eller mer,

2. vid transaktioner som understiger ett belopp motsvarande 15 000 euro och som verksamhetsutövaren inser eller borde inse har samband med en eller flera andra transaktioner och som tillsammans uppgår till minst detta belopp, och

3. vid utförandet av sådana överföringar av medel som avses i artikel 3.9 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 av den 20 maj 2015 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006, om överföringen överstiger ett belopp motsvarande 1 000 euro.

5 § En verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 14 och 15 ska, utöver vad som följer av 4 § första stycket, vidta åtgärder för kundkännedom

1. vid enstaka transaktioner som avser utbetalning av vinster eller betalning av insatser som uppgår till ett belopp motsvarande 2 000 euro eller mer, och

2. vid transaktioner som understiger ett belopp motsvarande 2 000 euro och som verksamhetsutövaren inser eller borde inse har samband med en eller flera andra transaktioner som tillsammans uppgår till minst detta belopp.

6 § En verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 16 ska, i stället för vad som följer av 4 §, vidta åtgärder för kundkännedom

1. vid etableringen av en affärsförbindelse, om det när förbindelsen ingås är sannolikt eller under förbindelsens gång står klart att utbetalt eller mottaget belopp i kontanter inom ramen för affärsförbindelsen uppgår till motsvarande 5 000 euro eller mer,

2. vid enstaka transaktioner där utbetalt eller mottaget belopp i kontanter uppgår till ett belopp motsvarande 5 000 euro eller mer, och

3. vid transaktioner där utbetalt eller mottaget belopp i kontanter understiger ett belopp motsvarande 5 000 euro och som verksamhetsutövaren inser eller borde inse har samband med en eller flera andra transaktioner i kontanter som tillsammans uppgår till minst detta belopp.

Åtgärder som ska vidtas för kundkännedom

Identifiering och kontroll av kunden

7 § En verksamhetsutövare ska identifiera kunden och kontrollera kundens identitet genom identitetshandlingar eller registerutdrag eller genom andra uppgifter och handlingar från en oberoende och tillförlitlig källa.

Om kunden företräds av en person som uppger sig handla på kundens vägnar, ska verksamhetsutövaren kontrollera den personens identitet och behörighet att företräda kunden.

8 § En verksamhetsutövare ska utreda om kunden har en verklig huvudman. Om kunden är en juridisk person, en trust eller en liknande juridisk konstruktion, ska utredningen omfatta åtgärder för att förstå kundens ägarförhållanden och kontrollstruktur. Om kunden har en verklig huvudman, ska verksamhetsutövaren vidta åtgärder för att kontrollera den verkliga huvudmannens identitet.

Första stycket gäller inte om kunden är ett aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad i Sverige eller inom EES eller på en motsvarande marknad utanför EES.

Om kunden är en juridisk person och det efter åtgärder enligt första stycket står klart att den juridiska personen inte har en verklig huvudman, ska den person som är styrelseordförande, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare anses vara verklig huvudman. Detsamma gäller om verksamhetsutövaren har anledning att anta att den person som identifierats enligt första stycket inte är den verkliga huvudmannen.

9 § Kontroll av kundens och den verkliga huvudmannens identitet ska slutföras innan en affärsförbindelse etableras eller en enstaka transaktion utförs.

Om det är nödvändigt för att inte avbryta verksamhetens normala gång, får identitetskontroll med anledning av en ny affärsförbindelse göras senare än enligt första stycket, dock senast när affärsförbindelsen etableras.

Andra stycket får endast tillämpas om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är låg.

10 § En verksamhetsutövare ska bedöma om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person.

11 § En verksamhetsutövare ska kontrollera om kunden är etablerad i ett land utanför EES som av Europeiska kommissionen har identifierats som ett högrisktredjeland.

Information om och uppföljning av affärsförbindelser

12 § En verksamhetsutövare ska inhämta information om affärsförbindelsens syfte och art.

Informationen ska ligga till grund för en bedömning av

1. vilka aktiviteter och transaktioner som kunden kan förväntas vidta och genomföra inom ramen för affärsförbindelsen, och

2. kundens riskprofil enligt 2 kap. 3 §.

13 § En verksamhetsutövare ska löpande och vid behov följa upp pågående affärsförbindelser i syfte att säkerställa att kännedomen om kunden enligt 7, 8 och 10–12 §§ är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Åtgärder som krävs för kundkännedom i det enskilda fallet

Utgångspunkter

14 § Åtgärder för kontroll, bedömning och utredning enligt 7, 8 och 10–13 §§ ska utföras i den omfattning det behövs med hänsyn till kundens riskprofil och övriga omständigheter.

Förenklade åtgärder vid låg risk

15 § Om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som låg, får verksamhetsutövaren tillämpa förenklade åtgärder för kundkännedom.

Förenklade åtgärder för kundkännedom innebär att kontroller, bedömningar och utredningar som följer av 7, 8 och 10–13 §§ kan vara av mer begränsad omfattning och vidtas på annat sätt.

Skärpta åtgärder vid hög risk

16 § Om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som hög, ska särskilt omfattande kontroller, bedömningar och utredningar enligt 7, 8 och 10–13 §§ göras.

Åtgärderna ska i sådant fall kompletteras med de ytterligare åtgärder som krävs för att motverka den höga risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Sådana åtgärder kan avse inhämtande av ytterligare information om kundens affärsverksamhet eller ekonomiska situation och uppgifter om varifrån kundens ekonomiska medel kommer.

17 § Skärpta åtgärder enligt 16 § ska vidtas vid affärsförbindelser eller enstaka transaktioner när kunden är etablerad i ett land utanför EES som av Europeiska kommissionen har identifierats som ett högrisktredjeland.

Sådana åtgärder behöver inte vidtas i förhållande till filialer eller dotterföretag till juridiska personer som är etablerade inom EES, om

1. den juridiska personen omfattas av denna lag eller motsvarande krav enligt utländsk rätt,

- Prop. 2016/17:173
2. risken för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med kunden inte bedöms som hög vid riskbedömning enligt 2 kap. 3 §, och
 3. kunden tillämpar rutiner som fastställts enligt 2 kap. 8 eller 9 § eller motsvarande krav enligt lagstiftningen i det land där kunden finns eller har hemvist.

18 § Vid korrespondentförbindelser mellan en verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–12 och ett kreditinstitut eller finansiellt institut med hemvist utanför EES ska verksamhetsutövare utöver åtgärder enligt 7, 8 och 10–13 §§ alltid

1. inhämta tillräckligt med information om motparten för att kunna förstå verksamheten och utifrån offentligt tillgänglig information bedöma motpartens anseende och tillsynens kvalitet,
2. bedöma motpartens kontroller för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism,
3. dokumentera respektive instituts ansvar att vidta kontrollåtgärder och de åtgärder som det vidtar,
4. inhämta godkännande från behörig beslutsfattare innan en ny korrespondentförbindelse ingås, och
5. förvissa sig om att motparten har kontrollerat identiteten på kunder som har direkt tillgång till konton hos kreditinstitutet eller det finansiella institutet och fortlöpande följer upp dessa kunder samt på begäran kan lämna relevanta kunduppgifter.

Personer i politiskt utsatt ställning

19 § Om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning, ska en verksamhetsutövare utöver åtgärder enligt 7, 8 och 10–12 §§ alltid

1. vidta lämpliga åtgärder för att ta reda på varifrån de tillgångar som hanteras inom ramen för affärsförbindelsen eller den enskilda transaktionen kommer,
2. tillämpa skärpt fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen enligt 13 § och övervaka aktiviteter och transaktioner enligt 4 kap. 1 § i förhöjd omfattning, och
3. inhämta godkännande från behörig beslutsfattare inför beslut om att ingå eller avbryta en affärsförbindelse.

Första stycket tillämpas också om kunden är en familjemedlem eller känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning.

20 § När en person i politiskt utsatt ställning upphör att utöva en offentlig funktion enligt 1 kap. 8 § 5, ska 19 § tillämpas i 18 månader. Därefter ska åtgärder enligt 19 § tillämpas om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som hög.

Om åtgärder enligt 19 § inte längre ska tillämpas på en person som avses i första stycket, ska sådana åtgärder inte heller tillämpas på familjemedlemmar eller kända medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning.

21 § Vid tillämpningen av 7, 8 och 12 §§ får en verksamhetsutövare förlita sig på åtgärder som har utförts av en utomstående som anges i 22 §, om verksamhetsutövaren utan dröjsmål

1. får del av de uppgifter som den utomstående har inhämtat, och
2. på begäran kan få del av den dokumentation som ligger till grund för uppgifterna.

Verksamhetsutövaren svarar för att de åtgärder för kundkännedom som vidtagits av utomstående är tillräckliga.

22 § Med utomstående enligt 21 § avses

1. fysiska eller juridiska personer med verksamhet som anges i 1 kap. 2 § första stycket 1–3, 5–8 och 10–15 eller motsvarande verksamhet, auktoriserade eller godkända revisorer och advokater som är etablerade inom EES, och

2. fysiska eller juridiska personer med verksamhet som anges i 1 kap. 2 § första stycket 1–3, 5–8 och 10–15 eller motsvarande verksamhet, auktoriserade eller godkända revisorer och advokater som är etablerade utanför EES, om de

- a) tillämpar bestämmelser om kundkännedom och bevarande av handlingar som motsvarar kraven i denna lag, och
- b) står under tillsyn över att dessa bestämmelser följs.

23 § En verksamhetsutövare får inte förlita sig på åtgärder för kundkännedom som vidtagits av en utomstående med hemvist i ett sådant land utanför EES som av Europeiska kommissionen identifierats som ett högrisktredjeland.

Första stycket gäller inte om den utomstående är filial eller dotterföretag till en juridisk person som anges i 22 § 1, om filialen eller dotterföretaget tillämpar gemensamma rutiner som fastställts enligt 2 kap. 8 eller 9 § eller motsvarande krav enligt lagstiftningen i det land där kunden finns eller har hemvist.

24 § Kraven i 21–23 §§ ska inte tillämpas vid utkontraktering, agenturförhållanden eller liknande förhållanden där den utomstående tjänsteleverantören, agenten eller motsvarande enligt avtal ska anses ingå i verksamhetsutövaren.

Kundkontroll i särskilda fall

Konton med medel som tillhör någon annan

25 § En verksamhetsutövare som tillhandahåller konto som kunden innehar i syfte att förvalta medel som tillhör andra än kunden behöver inte identifiera och kontrollera identiteten på den för vars räkning kunden förvaltar medlen, om kunden

1. är en fysisk eller juridisk person med verksamhet som anges i 1 kap. 2 § första stycket 1–3, 5–8 och 10–15 eller motsvarande verksamhet, auktoriserad eller godkänd revisor och advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå med hemvist inom EES,

2. är en fysisk eller juridisk person med verksamhet som anges 1 kap. 2 § första stycket 1–3, 5–8 och 10–15 eller motsvarande verksamhet, auktoriserad eller godkänd revisor och advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå med hemvist utanför EES, och

a) tillämpar bestämmelser om kundkännedom och bevarande av handlingar som motsvarar kraven i denna lag, och

b) står under tillsyn över att dessa bestämmelser följs, eller

3. till följd av föreskrift i lag eller annan författning är skyldig att hålla medel som förvaltas för någon annans räkning avskilda från egna tillgångar och medel.

Första stycket får tillämpas endast om den risk som kan förknippas med kunden enligt 2 kap. 3 § bedöms som låg och om verksamhetsutövaren utan dröjsmål på begäran kan få del av uppgift om identiteten hos den för vars räkning kunden förvaltar medlen och den dokumentation som ligger till grund för uppgifterna.

Livförsäkringar och andra investeringsrelaterade försäkringar

26 § En verksamhetsutövare som tillhandahåller livförsäkringar eller andra investeringsrelaterade försäkringar ska identifiera förmånstagaren. Om förmånstagaren utpekas på annat sätt än med namn, ska verksamhetsutövaren säkerställa att förmånstagaren kan identifieras senast vid utbetalningstillfället.

Verksamhetsutövaren ska bedöma om förmånstagaren eller dennes verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person.

Senast när försäkringsersättning första gången betalas ut ska verksamhetsutövaren kontrollera förmånstagarens identitet och vidta åtgärder enligt andra stycket.

27 § Om en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person har identifierats enligt 26 § och detta medför att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som hög, ska verksamhetsutövaren

1. inhämta godkännande från behörig beslutsfattare innan försäkringsersättning betalas ut, och

2. tillämpa skärpt fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen enligt 13 § och övervaka aktiviteter och transaktioner enligt 4 kap. 1 § i förhöjd omfattning.

28 § Kontroller och åtgärder enligt 26 och 27 §§ ska vidtas i den omfattning det behövs med hänsyn till den risk som kan förknippas med kundrelationen enligt 2 kap. 3 §. Om det behövs för att bedöma risken, ska omständigheter hänförliga till förmånstagaren också beaktas.

Truster och liknande juridiska konstruktioner utan utpekade förmånstagare

29 § Om kunden är eller företräder en trust eller liknande juridisk konstruktion och trustens eller den juridiska konstruktionens förmånstagare identifieras på annat sätt än med namn, ska en verksamhetsutövare

säkerställa att förmånstagaren kan identifieras senast vid utbetalningstillfället. Prop. 2016/17:173

Förmånstagarens identitet ska kontrolleras senast vid utbetalningen av förmånerna eller när förmånstagaren gör gällande någon annan förvärvad rättighet.

30 § Kontroller och åtgärder enligt 29 § ska vidtas i den omfattning det behövs med hänsyn till den risk som kan förknippas med kundrelationen enligt 2 kap. 3 §. När det behövs för att bedöma risken ska omständigheter hänförliga till förmånstagaren också beaktas.

Elektroniska pengar

31 § En verksamhetsutövare får besluta att inte vidta de åtgärder för kundkännedom som avses i 7, 8 och 10–13 §§ i fråga om elektroniska pengar enligt lagen (2011:755) om elektroniska pengar, om

1. betalningsinstrumentet inte kan återuppladdas eller har en månatlig gräns för penningtransaktioner på ett belopp motsvarande högst 250 euro och endast kan användas för betalning i Sverige,

2. det högsta belopp som lagras elektroniskt inte överstiger ett belopp motsvarande 250 euro,

3. betalningsinstrumentet kan användas uteslutande för inköp av varor eller tjänster,

4. betalningsinstrumentet inte kan finansieras med anonyma elektroniska pengar, och

5. kontantinlösen eller kontantuttag av de elektroniska pengarnas penningvärde inte får ske med belopp som överstiger motsvarande 100 euro.

Förenklade åtgärder för kundkännedom enligt första stycket får tillämpas endast om utgivaren av instrument för elektroniska pengar övervakar affärsförbindelserna och transaktionerna så noga att ovanliga eller misstänkta transaktioner kan upptäckas enligt 4 kap. 1 §.

4 kap. Övervakning och rapportering

Övervaknings- och rapporteringsskyldighet

1 § En verksamhetsutövare ska övervaka pågående affärsförbindelser och bedöma enstaka transaktioner i syfte att upptäcka aktiviteter och transaktioner som

1. avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att räkna med utifrån den kännedom om kunden som verksamhetsutövaren har,

2. avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att räkna med utifrån den kännedom som verksamhetsutövaren har om sina kunder, de produkter och tjänster som tillhandahålls, de uppgifter som kunden lämnar och övriga omständigheter, eller

3. utan att vara avvikande enligt 1 eller 2 kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Inriktningen och omfattningen av övervakningen ska bestämmas med beaktande av de risker som identifierats i den allmänna riskbedömningen, den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism

Prop. 2016/17:173 som kan förknippas med kundrelationen och annan information om tillvägagångssätt för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

2 § Om avvikelser eller misstänkta aktiviteter eller transaktioner uppmärksammas enligt 1 § eller på annat sätt, ska en verksamhetsutövare genom skärpta åtgärder för kundkännedom enligt 3 kap. 16 § och andra nödvändiga åtgärder bedöma om det finns skäl原因 grund att misstänka att det är fråga om penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling.

När en verksamhetsutövare anser att det finns skäl原因 grund att misstänka att det är fråga om penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling, behöver ytterligare åtgärder enligt första stycket inte vidtas.

3 § Om en verksamhetsutövare efter en bedömning enligt 2 § har skäl原因 grund att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling, ska uppgifter om alla omständigheter som kan tyda på detta utan dröjsmål rapporteras till Polismyndigheten.

En sådan rapport ska göras även om transaktioner inte genomförs liksom om det före ingåendet av en affärsförbindelse eller utförandet av en transaktion uppkommer misstanke om att kunden avser att använda verksamhetsutövarens produkter eller tjänster för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Om den egendom som avses i rapporten till Polismyndigheten finns hos verksamhetsutövaren ska detta anges särskilt, liksom i förekommande fall uppgifter om

1. vilka tillgodohavanden kunden har hos verksamhetsutövaren,
2. huruvida verksamhetsutövaren avstått från att genomföra en misstänkt transaktion, och
3. mottagare av en misstänkt transaktion.

4 § Om en tillsynsmyndighet vid inspektion eller på annat sätt har upptäckt en omständighet som kan antas ha samband med eller utgöra penningtvätt eller finansiering av terrorism, ska myndigheten utan dröjsmål underrätta Polismyndigheten om detta.

En sådan underrättelse ska även göras av andra myndigheter som i sin verksamhet upptäcker sådana omständigheter som avses i första stycket i samband med att de hanterar kontanter, om det inte hindras av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

5 § Vid tillämpning av artikel 32.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG, i den ursprungliga lydelsen, och av artikel 55.2 i förordning (EU) nr 1031/2010 är Polismyndigheten finansunderrättelseenhet.

Uppgiftsskyldighet

6 § På begäran av Polismyndigheten ska en verksamhetsutövare och den som bedriver eller under de senaste fem åren har bedrivit penninginsamling för humanitärt, välgörande, kulturellt eller annat allmännyttigt ändamål utan dröjsmål lämna alla uppgifter som behövs för en utredning om penningtvätt eller finansiering av terrorism.

När uppgifter har lämnats enligt 3 §, ska även andra fysiska eller juridiska personer som avses i 1 kap. 2–5 §§ lämna de uppgifter för utredningen som Polismyndigheten begär.

7 § En verksamhetsutövare ska ha ett system för att snabbt och fullständigt kunna lämna uppgifter om huruvida verksamhetsutövaren under de senaste fem åren har haft en affärsförbindelse med en viss person och, om så skulle vara fallet, om förbindelsens art.

Undantag från rapporterings- och uppgiftsskyldighet

8 § Advokater, biträdande jurister på advokatbyrå och andra oberoende jurister, auktoriserade och godkända revisorer samt skatterådgivare är inte skyldiga att lämna uppgifter enligt 3 eller 6 § om vad som anförtratts dem när de försvarar eller företräder en klient i fråga om ett rättsligt förfarande, inklusive rådgivning för att inleda eller undvika ett rättsligt förfarande. Detsamma gäller information som avser en klient och som de har fått del av i samband med att de bedömer klientens rättsliga situation.

Tystnadsplikt

9 § Den fysiska personen, den juridiska personen, dess styrelseledamöter eller anställda får inte för kunden eller för någon utomstående obehörigen röja att en bedömning enligt 2 § utförs, har utförts eller kommer att utföras eller att uppgifter har lämnats enligt 3 eller 6 §.

Som obehörigt röjande avses inte att

1. uppgifter lämnas till en tillsynsmyndighet eller en brottsbekämpande myndighet,

2. uppgifter lämnas mellan verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–12 med hemvist i EES och som ingår i samma koncern eller mellan sådana verksamhetsutövare och deras filialer och dotterföretag belägna i ett land utanför EES, förutsatt att filialerna och dotterföretagen utanför EES tillämpar gemensamma rutiner som fastställts enligt i 2 kap. 8 eller 9 § eller motsvarande krav enligt lagstiftningen i det land där filialen finns eller dotterföretaget har hemvist,

3. uppgifter lämnas mellan advokater och biträdande jurister på advokatbyrå, andra oberoende jurister, revisorer, tillhandahållare av bokföringstjänster, skatterådgivare och fastighetsmäklare som omfattas av direktiv (EU) 2015/849, i den ursprungliga lydelsen, eller likvärdiga bestämmelser i ett land utanför EES och som är anställda eller på annat sätt verksamma inom samma juridiska person eller olika juridiska personer med gemensamt ägande, gemensam ledning eller gemensam efterlevnadskontroll,

4. uppgifter som rör samma kund och samma transaktion och som omfattar fler än en verksamhetsutövare lämnas mellan sådana juridiska

Prop. 2016/17:173 och fysiska personer som anges i 1 kap. 2 § första stycket 1–12 och 18–22, förutsatt att de tillhör samma verksamhets- eller yrkeskategori och omfattas av skyldigheter i fråga om tystnadsplikt och skydd för personuppgifter som följer av denna lag, och

5. en kund får kännedom om att åtgärder enligt första stycket vidtas eller kan komma att vidtas, när ett röjande inte kan undvikas till följd av verksamhetsutövarens skyldighet att avstå från en transaktion, att avstå från att inleda en affärsförbindelse eller att avsluta affärsförbindelse enligt 3 kap. 1–3 §§.

Bestämmelser om ansvar för den som bryter mot tystnadsplikten enligt första stycket finns i 20 kap. 3 § brottsbalken.

10 § En fysisk eller juridisk person som lämnar uppgifter med stöd av 3 eller 6 § får inte göras ansvarig för att ha åsidosatt tystnadsplikt, om personen hade anledning att räkna med att uppgiften borde lämnas. Detsamma gäller en styrelseledamot eller en anställd som lämnar uppgifter för den fysiska eller juridiska personens räkning.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 av den 8 oktober 2001 om stadga för europabolag eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 av den 22 juli 2003 om stadga för europeiska kooperativa föreningar (SCE-föreningar) tillämpas bestämmelsen om styrelseledamot i första stycket på ledamot i tillsynsorganet. Detsamma gäller bestämmelsen om styrelseledamöter i 9 §.

Av 16 § andra stycket och 22 § lagen (2004:575) om europabolag samt 21 § andra stycket och 26 § lagen (2006:595) om europakooperativ framgår att bestämmelserna i andra stycket ska tillämpas också på ledamöter i ett europabolags eller ett europakooperativs lednings- eller förvaltningsorgan.

Särskilda bestämmelser om ansvar för revisorer i aktiebolag, ekonomiska föreningar, stiftelser och vissa andra företag finns i 29 kap. 2 § aktiebolagslagen (2005:551), 13 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, 5 kap. 2 § stiftelselagen (1994:1220) och 37 § revisionslagen (1999:1079).

Dispositionsförbud

11 § Om det finns skäl att misstänka att egendom i form av pengar, fordran eller någon annan rättighet är föremål för penningtvätt eller avsedd för finansiering av terrorism och egendomen finns hos en verksamhetsutövare, får Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen besluta att egendomen eller ett motsvarande värde tills vidare inte får flyttas eller disponeras på annat sätt (dispositionsförbud).

Beslut om dispositionsförbud får meddelas endast om det är fara i dröjsmål och det skäligen kan befaras att egendomen annars kommer att undanskaffas och skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som den innebär.

Om förutsättningarna enligt första och andra styckena är uppfyllda, får Polismyndigheten fatta beslut om dispositionsförbud även på begäran av en utländsk finansunderrättelseenhet.

12 § Ett beslut om dispositionsförbud ska så snart som möjligt anmälas till åklagare, som skyndsamt ska pröva om åtgärden ska bestå. Åklagarens beslut får inte överklagas.

Finns det inte längre skäl för åtgärden ska den hävas. Åtgärden upphör att gälla när två arbetsdagar har gått från Polismyndighetens eller Säkerhetspolisens beslut, om den inte hävts före det.

En verksamhetsutövare ska omedelbart underrättas om att en åtgärd har beslutats eller hävts.

Den som har drabbats av ett beslut om dispositionsförbud ska underrättas om beslutet när det kan antas att syftet med en beslutad eller förutsedd åtgärd inte motverkas och den framtida utredningen inte skadas om uppgiften röjs. Beslut om underrättelse meddelas av åklagare. En underrättelse behöver inte lämnas, om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

13 § Beslut om dispositionsförbud med anledning av misstänkt penningtvätt får endast avse sådan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet som avses i 1 kap. 6 § första stycket.

5 kap. Behandling av personuppgifter

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller vid en verksamhetsutövares behandling av personuppgifter enligt denna lag. Kapitlet gäller om behandlingen helt eller delvis är automatiserad eller om personuppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

Personuppgiftslagen (1998:204) gäller vid verksamhetsutövarens behandling av personuppgifter, om inte annat följer av detta kapitel.

Tillåtna ändamål för behandling av personuppgifter

2 § En verksamhetsutövare får behandla personuppgifter i syfte att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag.

Bevarande av handlingar och uppgifter

3 § En verksamhetsutövare ska i fem år bevara handlingar och uppgifter, om handlingarna och uppgifterna avser

1. åtgärder som har vidtagits för kundkännedom enligt 3 kap. och 4 kap. 2 §, eller

2. transaktioner som genomförts med kunder inom ramen för affärsförbindelser eller vid enstaka transaktioner som omfattas av krav på åtgärder för kundkännedom enligt 3 kap. 4–6 §§.

Tiden ska räknas från det att åtgärderna eller transaktionerna utfördes eller, i de fall då en affärsförbindelse har etablerats, affärsförbindelsen upphörde. Om en enstaka transaktion inte har genomförts till följd av misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism, ska tiden räknas från det att avstämningen skedde.

Prop. 2016/17:173 4 § Om det är nödvändigt för att förebygga, upptäcka eller utreda penningtvätt eller finansiering av terrorism får verksamhetsutövare bevara handlingar och uppgifter enligt 3 § under en längre tid än fem år. Den sammanlagda tiden får dock inte överstiga tio år.

Första stycket gäller också i fråga om handlingar och uppgifter som ska bevaras enligt artikel 16 i förordning (EU) 2015/847.

Behandling av känsliga personuppgifter

5 § Känsliga personuppgifter som avses i 13 § personuppgiftslagen (1998:204) får behandlas endast om det är nödvändigt för att

1. bedöma om kunden är en person i politiskt utsatt ställning eller familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person enligt 1 kap. 8–10 §§,

2. bedöma den risk som kan förknippas med kundrelationen enligt 2 kap. 3 §,

3. uppfylla övervakningsskyldigheten enligt 4 kap. 1 §,

4. bedöma misstänkta transaktioner och aktiviteter enligt 4 kap. 2 §, och

5. lämna uppgifter enligt 4 kap. 3 och 6 §§.

Känsliga personuppgifter får också behandlas vid bevarande av handlingar och uppgifter enligt 3 och 4 §§, om det är tillåtet att behandla uppgifterna enligt första stycket.

Behandling av personuppgifter om lagöverträdelse

6 § Personuppgifter om lagöverträdelse som avses i 21 § personuppgiftslagen (1998:204) får behandlas endast om det är nödvändigt för att

1. bedöma den risk som kan förknippas med kundrelationen enligt 2 kap. 3 §,

2. uppfylla övervakningsskyldigheten enligt 4 kap. 1 §,

3. bedöma misstänkta transaktioner och aktiviteter enligt 4 kap. 2 §, och

4. lämna uppgifter enligt 4 kap. 3 och 6 §§.

Uppgifter om lagöverträdelse får också behandlas vid bevarande av handlingar och uppgifter enligt 3 och 4 §§, om det är tillåtet att behandla uppgifterna enligt första stycket.

Information till den registrerade

7 § Besked om att personuppgifter behandlas enligt 4 kap. 2, 3 eller 6 § och om att sådana uppgifter lagras enligt 3 eller 4 § får inte lämnas ut till den registrerade.

Samkörning av register

8 § En verksamhetsutövares register med uppgifter om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism får inte samköras med motsvarande register hos någon annan.

9 § Förbudet i 8 § gäller inte samkörning av register med en filial till en verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–12 som är

etablerad i ett land utanför EES, om kraven enligt 2 kap. 10 och 11 §§ är uppfyllda i fråga om filialen. Prop. 2016/17:173

Förbudet i 8 § gäller inte heller samkörning av register som sker mellan verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–12 och som ingår i samma koncern, om verksamhetsutövarna har hemvist i Sverige eller inom EES.

Om en verksamhetsutövare som avses i andra stycket har hemvist i ett land utanför EES gäller andra stycket om kraven enligt 2 kap. 10 och 11 §§ är uppfyllda i fråga om den verksamhetsutövaren.

Rättelse och skadestånd

10 § När personuppgifter behandlas enligt detta kapitel ska bestämmelserna i 28 och 48 §§ personuppgiftslagen (1998:204) tillämpas.

Tystnadsplikt

11 § Den som är verksam hos en verksamhetsutövare får inte obehörigen röja att personuppgifter behandlas enligt 5 och 6 §§ eller 4 kap. 2, 3 och 6 §§ och att sådana uppgifter bevaras enligt 3 och 4 §§.

Ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken ska inte följa för den som bryter mot förbudet i första stycket.

6 kap. Intern kontroll och anmälningar om misstänkta överträdelser

1 § En verksamhetsutövare ska ha rutiner och riktlinjer för intern kontroll.

Om en verksamhetsutövare använder modeller för riskbedömning, riskklassificering, övervakning eller andra förfaranden, ska verksamhetsutövaren ha rutiner för modellriskhantering. Rutinerna för modellriskhantering ska syfta till att utvärdera och kvalitetssäkra de modeller som verksamhetsutövaren använder.

Omfattningen av och innehållet i rutinerna och riktlinjerna ska bestämmas med hänsyn till verksamhetsutövarens storlek och art samt den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som identifierats i den allmänna riskbedömningen.

2 § När det är motiverat med hänsyn till verksamhetens storlek och art, ska en verksamhetsutövare

1. utse en medlem av ledningsgruppen, verkställande direktören eller motsvarande befattningshavare som ska ansvara för att verksamhetsutövaren genomför de åtgärder som krävs för att följa denna lag och de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen,

2. utse en person att löpande kontrollera att verksamhetsutövaren fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen (centralt funktionsansvarig), och

3. inrätta en oberoende granskningsfunktion med ansvar för att granska de interna riktlinjer, kontroller och förfaranden som syftar till att verksamhetsutövaren ska fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Prop. 2016/17:173 Den som är centralt funktionsansvarig ska ansvara för rapporter till Polismyndigheten enligt 4 kap. 3 §.

3 § Om en verksamhetsutövare med huvudkontor i en annan stat inom EES tillhandahåller tjänster som avses i 1 kap. 2 § första stycket 6 eller 8 i Sverige, får Finansinspektionen besluta att verksamhetsutövaren ska utse en central kontaktpunkt i Sverige med ansvar för att säkerställa att bestämmelserna i denna lag följs.

Första stycket gäller inte om tjänsterna tillhandahålls genom en filial eller ett dotterföretag här i landet.

4 § En verksamhetsutövare ska tillhandahålla ändamålsenliga rapporteringssystem för anställda och uppdragstagare som vill göra anmälningar om misstänkta överträdelser av bestämmelserna i denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

För verksamhetsutövare som omfattas av förordning (EU) 2015/847 ska rapporteringssystemen även möjliggöra anmälningar av misstänkta överträdelser av bestämmelserna i den förordningen.

Personuppgiftslagen (1998:204) gäller vid behandling av personuppgifter inom ramen för sådana rapporteringssystem som avses i första och andra styckena.

5 § Uppgift i en anmälan om en misstänkt överträdelse enligt 4 § får inte obehörigen röjas, om uppgiften kan avslöja anmälarens identitet.

Ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken ska inte följa för den som bryter mot förbudet i första stycket.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Om det i lag finns bestämmelser som avviker från första eller andra stycket, gäller de bestämmelserna.

7 kap. Tillsyn och ingripanden

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel tillämpas i fråga om tillsyn över och ingripanden mot verksamhet som avses i 1 kap. 2 § första stycket 16, 19, 20, 22 och 23.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka myndigheter som utövar tillsyn enligt detta kapitel.

Bestämmelser om tillsyn över och ingripanden mot annan verksamhet som avses i 1 kap. 2 § första stycket finns i de lagar som reglerar dessa verksamhetsutövare.

Tillsyn

2 § Genom tillsynen kontrolleras att verksamheten drivs enligt denna lag och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

3 § Den som avser att driva verksamhet som anges i 1 § första stycket ska anmäla detta till Bolagsverket. Sådan verksamhet får inte drivas om anmälan inte har gjorts.

Om en fysisk eller juridisk person som är antecknad i Bolagsverkets register anmäler att verksamheten har upphört eller om det på annat sätt framgår att så är fallet, ska verket ta bort personen ur registret.

4 § Tillsynsmyndigheten får förelägga den som driver verksamhet som anges i 1 § första stycket utan att ha anmält detta att göra anmälan. Är det osäkert om en verksamhet är anmälningspliktig enligt 3 §, får tillsynsmyndigheten förelägga personen att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs för att bedöma om så är fallet.

5 § Tillsynsmyndigheten får förelägga den som driver verksamhet som omfattas av detta kapitel att lämna de upplysningar och ge tillgång till de handlingar som behövs för tillsynen.

Tillsynsmyndigheten får, när den anser det nödvändigt, genomföra en undersökning på plats hos en verksamhetsutövare som är föremål för tillsyn enligt detta kapitel.

6 § Den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet får inte ägna sig åt verksamhet som är anmälningspliktig enligt 3 §.

Om verksamhetsutövaren är en juridisk person, gäller första stycket den som har ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen eller ingår i dess ledning.

Med ett kvalificerat innehav avses i detta kapitel detsamma som i 1 kap. 5 § 15 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

7 § Om en verksamhetsutövare får kännedom om att förändringar har skett i den krets som har ett kvalificerat innehav i företaget eller ingår i dess ledning, ska förändringen anmälas till tillsynsmyndigheten.

Ingripanden

8 § Om ett föreläggande enligt 4 § eller 5 § första stycket inte följs, får tillsynsmyndigheten förelägga den fysiska eller juridiska personen att upphöra med verksamheten.

9 § Tillsynsmyndigheten ska förelägga en verksamhetsutövare som omfattas av ett förbud enligt 6 § första stycket att

1. upphöra med verksamheten, om verksamhetsutövaren är en fysisk person, eller

2. vidta rättelse och, om rättelse inte vidtas, upphöra med verksamheten, om verksamhetsutövaren är en juridisk person.

Tillsynsmyndigheten får förelägga den som omfattas av ett förbud enligt 6 § andra stycket att avyttra så stor del av andelarna att innehavet därefter inte är kvalificerat eller, om innehavaren av andelarna är en juridisk person, att byta ut den diskvalificerade personen i dess ledning.

10 § Tillsynsmyndigheten får ingripa mot en verksamhetsutövare som överträder en bestämmelse i 2–6 kap. eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Prop. 2016/17:173 **11 §** Vid en överträdelse som avses i 10 § får tillsynsmyndigheten ingripa mot en verksamhetsutövare genom att utfärda ett föreläggande att göra rättelse eller, vid överträdelser som inte är ringa, genom beslut om sanktionsavgift.

Om verksamhetsutövaren är en fysisk person får sanktionsavgift enligt första stycket beslutas endast om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk får tillsynsmyndigheten förelägga verksamhetsutövaren att upphöra med verksamheten.

12 § Om verksamhetsutövaren är en juridisk person får tillsynsmyndigheten även ingripa mot någon som ingår i verksamhetsutövarens styrelse, är dess verkställande direktör eller på motsvarande sätt företräder verksamhetsutövaren, eller är ersättare för någon av dem, om verksamhetsutövaren har befunnits ansvarig för en överträdelse som avses i 10 §.

Ett ingripande får ske endast om verksamhetsutövarens överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket hos verksamhetsutövare som anges i 1 § första stycket, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

13 § Vid valet av ingripande ska tillsynsmyndigheten ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Särskild hänsyn ska tas till skador som har uppstått och graden av ansvar.

I försvårande riktning ska det beaktas om verksamhetsutövaren tidigare har begått en överträdelse eller om den fysiska personen i verksamhetsutövarens ledning tidigare orsakat en sådan överträdelse.

I förmildrande riktning ska det beaktas om

1. verksamhetsutövaren eller den fysiska personen i verksamhetsutövarens ledning i väsentlig utsträckning genom ett aktivt samarbete har underlättat tillsynsmyndighetens utredning, och

2. om verksamhetsutövaren snabbt upphört med överträdelsen eller den fysiska personen i verksamhetsutövarens ledning snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av tillsynsmyndigheten.

Sanktionsavgift

14 § Sanktionsavgiften för en verksamhetsutövare som är en juridisk person ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som verksamhetsutövaren gjort till följd av överträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro.

Sanktionsavgiften får inte bestämmas till ett lägre belopp än 5 000 kronor.

Avgiften tillfaller staten.

15 § Sanktionsavgiften för en fysisk person ska som högst fastställas till det högsta av Prop. 2016/17:173

1. två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av överträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro.

Avgiften tillfaller staten.

16 § När sanktionsavgiftens storlek fastställs, ska särskild hänsyn tas till sådana omständigheter som anges i 13 § samt till den juridiska eller fysiska personens finansiella ställning och, om det går att fastställa, den vinst som gjorts till följd av överträdelsen.

Sanktionsföreläggande

17 § Beslut om ingripande enligt 11 § andra stycket och 12 § tas upp av tillsynsmyndigheten genom sanktionsföreläggande.

Ett sanktionsföreläggande innebär att den fysiska personen föreläggs att inom en viss tid godkänna en sanktion som är bestämd till tid eller belopp.

När förelägandet har godkänts, gäller det som ett domstolsavgörande som fått laga kraft. Ett godkännande som görs efter den tid som angetts i förelägandet är utan verkan.

18 § Ett sanktionsföreläggande ska innehålla uppgift om

1. den fysiska person som förelägandet avser,

2. överträdelsen och de omständigheter som behövs för att känneteckna den,

3. de bestämmelser som är tillämpliga på överträdelsen, och

4. den sanktion som föreläggs personen.

Förelägandet ska också innehålla en upplysning om att ansökan om sanktion kan komma att ges in till domstol, om förelägandet inte godkänns inom den tid som tillsynsmyndigheten anger.

19 § Om ett sanktionsföreläggande inte har godkänts inom angiven tid, får tillsynsmyndigheten ansöka hos domstol om att sanktion ska beslutas. En sådan ansökan ska göras hos den förvaltningsrätt som är behörig att pröva ett överklagande av tillsynsmyndighetens beslut om ingripande mot verksamhetsutövaren.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

20 § En sanktion enligt 11 § andra stycket och 12 § får beslutas bara om sanktionsföreläggande har delgetts den som sanktionen riktas mot inom två år från den tidpunkt då överträdelsen ägde rum.

Verkställighet av beslut om sanktionsavgift

21 § Sanktionsavgiften ska betalas till tillsynsmyndigheten inom trettio dagar efter det att beslutet om den fått laga kraft eller sanktionsförelägandet godkänts eller den längre tid som anges i beslutet eller förelägandet.

Prop. 2016/17:173 **22 §** Om sanktionsavgiften inte betalas inom den tid som anges i 21 §, ska tillsynsmyndigheten lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Vid indrivning får verkställighet enligt utsökningsbalken ske.

23 § En sanktionsavgift som har beslutats faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet fick laga kraft eller sanktionsföreläggandet godkändes.

Vite

24 § Föreläggande enligt denna lag får förenas med vite.

Överklagande

25 § Beslut om föreläggande att lämna uppgifter enligt 4 § andra meningen och 5 § första stycket samt beslut om att meddela ett sanktionsföreläggande enligt 17 § får inte överklagas.

Övriga beslut som meddelas enligt detta kapitel får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. I sådana ärenden får tillsynsmyndigheten bestämma att beslutet ska gälla omedelbart, dock inte i fråga om beslut om sanktionsavgift.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

8 kap. Bemyndiganden

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undantag för vissa speltjänster från tillämpning av lagen eller bestämmelser i den,

2. innehållet i och omfattningen av den allmänna riskbedömningen enligt 2 kap. 1 § och om faktorer som kan tyda på låg eller hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism,

3. undantag från kravet på dokumenterade riskbedömningar enligt 2 kap. 2 §,

4. riskklassificering av kunder enligt 2 kap. 3 §, inbegripet faktorer som kan tyda på låg eller hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism,

5. innehållet i och omfattningen av interna och gemensamma rutiner enligt 2 kap. 8 och 9 §§,

6. innehållet i rutiner för lämplighetsprövning enligt 2 kap. 13 §,

7. dokumentation av genomförda utbildningar och vilken information och utbildning som ska tillhandahållas anställda enligt 2 kap. 14 §,

8. nödvändiga åtgärder och rutiner för att skydda anställda och andra företrädare enligt 2 kap. 15 §,

9. åtgärder för identitetskontroll enligt 3 kap. 7 och 8 §§,

10. vad som avses med förenklade åtgärder för kundkännedom och i vilka situationer som förenklade åtgärder är tillåtna enligt 3 kap. 15 §,

11. vad som avses med skärpta åtgärder för kundkännedom och i vilka situationer som skärpta åtgärder ska vidtas enligt 3 kap. 16 och 17 §§,

12. hur rapportering till Polismyndigheten ska göras enligt 4 kap. 3 §,
13. hur uppgifter ska lämnas till Polismyndigheten enligt 4 kap. 6 §,
14. system för uppgiftslämning enligt 4 kap. 7 §,
15. bevarande av handlingar och uppgifter enligt 5 kap. 3 §,
16. förutsättningarna för förlängt bevarande av handlingar och uppgifter enligt 5 kap. 4 §,
17. innehållet i och omfattningen av rutiner för intern kontroll och modellriskhantering enligt 6 kap. 1 §,
18. kriterierna för när funktioner som avses i 6 kap. 2 § första stycket ska inrättas samt de krav som ska gälla i fråga om funktionernas organisation, befogenheter och oberoende,
19. organisation, kompetens, befogenheter, funktion och oberoende för den centrala kontaktpunkten enligt 6 kap. 3 §,
20. det särskilda rapporteringssystemet enligt 6 kap. 4 §, och
21. skyldighet för verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–12 att periodiskt eller på begäran lämna uppgifter om sin verksamhet, sina kunder och andra förhållanden som är nödvändiga för att tillsynsmyndigheter ska kunna bedöma den risk som kan förknippas med de verksamhetsutövare som står under tillsyn.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
 2. Genom lagen upphävs lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.
 3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för överträdelser som inträffat före ikraftträdandet.

Härigenom föreskrivs¹ följande.

1 kap. Lagens syfte, tillämpningsområde och definitioner

Lagens syfte

1 § Denna lag syftar till att genom krav på ökad insyn och registrering av verkliga huvudmän i juridiska personer samt trustar och liknande juridiska konstruktioner förhindra att juridiska personer eller konstruktioner utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Tillämpningsområde

2 § Lagen är tillämplig på

1. svenska juridiska personer,
2. utländska juridiska personer som driver verksamhet i Sverige, och
3. fysiska personer som har hemvist i Sverige och som förvaltar trustar eller liknande juridiska konstruktioner.

Lagen är inte tillämplig på

1. staten, landsting och kommuner, kommunalförbund och samverkansorgan samt juridiska personer över vilka staten, landsting, kommuner, kommunalförbund och samverkansorgan, var för sig eller tillsammans, har ett direkt eller indirekt rättsligt bestämmande inflytande,
2. aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad inom EES eller motsvarande marknad utanför EES,
3. dödsbon, och
4. konkursbon.

Verklig huvudman

3 § Med verklig huvudman avses

1. en fysisk person som, ensam eller tillsammans med någon annan, ytterst äger eller kontrollerar en juridisk person, eller
2. en fysisk person till vars förmån någon annan handlar.

Om inte annat följer av omständigheterna i det enskilda fallet, ska en fysisk person anses vara verklig huvudman, om han eller hon omfattas av en presumtion om kontroll enligt 4–6 §§.

4 § En fysisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person, om han eller hon

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG, i den ursprungliga lydelsen.

1. på grund av innehav av aktier, andra andelar eller medlemskap kontrollerar mer än 25 procent av det totala antalet röster i den juridiska personen,

2. har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av den juridiska personens styrelseledamöter eller motsvarande befattningshavare, eller

3. på grund av avtal med ägare, medlem eller den juridiska personen, föreskrift i bolagsordning, bolagsavtal och därmed jämförbara handlingar, kan utöva kontroll enligt 1 eller 2.

Om en fysisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en eller flera juridiska personer som utövar kontroll över en annan juridisk person på ett sätt som anges i första stycket, ska han eller hon antas utöva den yttersta kontrollen också över den senare juridiska personen.

5 § En fysisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person, om han eller hon tillsammans med en eller flera närstående kan kontrollera en juridisk person enligt 4 §.

Med närstående avses make, registrerad partner, sambo, barn och deras make, registrerade partner eller sambo samt föräldrar.

6 § En fysisk person ska, utöver vad som följer av 4 och 5 §§, antas utöva den yttersta kontrollen över en stiftelse, om han eller hon

1. är styrelseledamot eller motsvarande befattningshavare, eller

2. företräder en annan juridisk person som är förvaltare för stiftelsen.

En fysisk person ska antas vara den till vars förmån stiftelsen handlar, om han eller hon enligt stiftelseförordnandet kan få del av en väsentlig andel av stiftelsens utdelade medel.

7 § En fysisk person ska antas vara verklig huvudman i en trust eller liknande juridisk konstruktion, om han eller hon

1. är instiftare,

2. är förvaltare eller, om förvaltaren är en juridisk person, företrädare för förvaltaren,

3. är beskyddare,

4. är förmånstagare eller tillhör förmånstagarkretsen, eller

5. på annat sätt utövar den yttersta kontrollen över trusten eller den juridiska konstruktionen.

Verksamhetsutövare

8 § Med verksamhetsutövare avses en fysisk eller juridisk person som utför verksamhet som omfattas av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

2 kap. Uppgifter om verkliga huvudmän

Dokumentation om verkligt huvudmannaskap

1 § En juridisk person ska ha tillförlitliga uppgifter om vem som är dess verkliga huvudman och om arten och omfattningen av hans eller hennes intresse i den juridiska personen. Om en verklig huvudman saknas eller

Prop. 2016/17:173 om det inte finns tillförlitliga uppgifter om vem som är verklig huvudman, ska den juridiska personen i stället ha uppgift om detta.

Informationen enligt första stycket ska hållas aktuell och kontrolleras i den utsträckning som omständigheterna kräver.

Den juridiska personen ska dokumentera uppgifterna och den utredning som görs för att bedöma vem som är verklig huvudman enligt första stycket, om det inte är uppenbart obehövt. Om uppgift om den verkliga huvudmannen ändras, ska dokumentation avseende äldre förhållanden bevaras under minst fem år därefter.

Skyldighet att tillhandahålla uppgifter

2 § En juridisk person ska på begäran av en myndighet utan dröjsmål lämna ut den dokumentation som anges i 1 §.

En juridisk person ska på begäran av en verksamhetsutövare tillhandahålla den dokumentation som anges i 1 §, om verksamhetsutövaren genomför åtgärder för kundkännedom med anledning av en transaktion eller en affärsförbindelse med den juridiska personen.

Skyldighet att anmäla uppgifter för registrering

3 § En juridisk person ska anmäla uppgifterna enligt 1 § första stycket till Bolagsverket för registrering i registret över verkliga huvudmän.

En anmälan ska göras senast fyra veckor från det att den juridiska personen har registrerats av en behörig registreringsmyndighet.

När ett förhållande som anmälts eller ska anmälas ändras, ska den juridiska personen anmäla förändringen för registrering. Anmälan ska göras utan dröjsmål efter det att den juridiska personen fått kännedom om det ändrade förhållandet.

4 § För en ideell förening eller annan juridisk person som inte omfattas av ett krav på registrering av grundläggande information om den juridiska personen gäller 1–3 §§ först när en uppgift om verklig huvudman lämnas till en verksamhetsutövare med anledning av åtgärder för kundkännedom.

En anmälan för registrering i registret över verkliga huvudmän ska göras inom fyra veckor från det att uppgiften lämnades till verksamhetsutövaren. En uppgift om att en verklig huvudman saknas behöver dock inte anmälas för registrering.

5 § Om en juridisk person som avses i 4 § första stycket tar emot eller samlar in pengar eller annan egendom i syfte att främja ett varaktigt ändamål som innebär att pengar eller egendom överförs till en annan fysisk eller juridisk person, ska uppgifter om den juridiska personens styrelseledamöter eller motsvarande befattningshavare och firmatecknare anmälas, om sådana uppgifter inte tidigare anmälts till ett offentligt register. Anmälan ska ske inom den tid som anges i 4 § andra stycket.

6 § En juridisk person som avses i 4 eller 5 § och som har ett politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant ändamål eller är ett trossamfund som inte registrerats i handelsregistret enligt handelsregisterlagen (1974:157) är inte skyldig att i anmälan ange uppgifter om fysiska

personer som är medlemmar i den juridiska personen, om en sådan anmälan medför att medlemmens åskådning i något av dessa avseenden blir känd.

Undantaget i första stycket gäller också om en anmälan medför att en fysisk persons medlemskap i en fackförening blir känt eller om en anmälan avslöjar uppgift om en fysisk persons hälsotillstånd eller sexualliv.

7 § För en fysisk person som är förvaltare av en trust eller liknande juridisk konstruktion gäller det som sägs om en juridisk person i 1–3 §§.

Vid tillämpningen av 3 § andra stycket ska fristen räknas från det att förvaltarens uppdrag inleds.

Utländska juridiska personer med hemvist inom EES

8 § För en utländsk juridisk person med hemvist inom EES som driver verksamhet i Sverige gäller inte 3 §, om den juridiska personen anmält uppgifter om sin verkliga huvudman i ett centralt register över verkliga huvudmän i en annan stat inom EES.

3 kap. Register över verkliga huvudmän

Registreringsmyndighet

1 § Bolagsverket ska föra ett register över verkliga huvudmän och andra uppgifter som anmäls enligt denna lag.

Brister i anmälan

2 § Om den som har gjort en anmälan om registrering inte följer de krav som gäller för en anmälan, får Bolagsverket förelägga den juridiska personen att yttra sig i frågan eller rätta till bristen inom en viss tid.

Om den som har gjort anmälan inte följer ett föreläggande enligt första stycket, får registrering vägras.

Utebliven anmälan

3 § Om en juridisk person inte har anmält uppgifter för registrering i registret över verkliga huvudmän inom den tid som anges i 2 kap. 3 eller 4 §, eller om registrering vägrats enligt 2 §, får Bolagsverket förelägga den juridiska personen att lämna in en anmälan inom en viss tid.

Felaktiga uppgifter

4 § Om det kan antas att uppgifter i registret över verkliga huvudmän är felaktiga, får Bolagsverket förelägga den juridiska personen att rätta uppgifterna eller visa att de är korrekta. Detsamma gäller om uppgifterna i en anmälan om registrering kan antas vara felaktiga.

5 § De verksamhetsutövare och myndigheter som använder registret ska anmäla till Bolagsverket om det finns anledning att misstänka att uppgifterna i registret är felaktiga. Brottsbekämpande myndigheter som

Prop. 2016/17:173 använder registret ska göra en sådan anmälan när det kan ske med hänsyn till utredning av brott.

En anmälan enligt första stycket ska också göras om en registrerings-skyldig juridisk person inte har gjort en anmälan inom den tid som anges i 2 kap. 3 eller 4 §.

Vite

6 § Om en juridisk person inte följer ett föreläggande enligt 2, 3 eller 4 §, får Bolagsverket vid vite förelägga den juridiska personen eller den verkställande direktören, en styrelseledamot eller en annan motsvarande befattningshavare att inom en viss tid göra en anmälan eller ge in uppgifter som den juridiska personen är skyldig att lämna enligt denna lag.

7 § Om en juridisk person inte lämnar ut dokumentation till en myndighet enligt 2 kap. 2 § första stycket, ska Bolagsverket på begäran av myndigheten förelägga den juridiska personen, den verkställande direktören, en styrelseledamot eller en motsvarande befattningshavare att vid vite lämna ut dokumentationen.

8 § Frågor om utdömande av vite enligt 6 och 7 §§ prövas av Bolagsverket.

I anslutning till att vite döms ut får Bolagsverket även förelägga nytt vite.

Förvaltare av en trust eller liknande juridisk konstruktion

9 § För en fysisk person som är förvaltare av en trust eller liknande juridisk konstruktion gäller det som sägs om en juridisk person i 2–4, 6 och 7 §§.

Överklagande

10 § Bolagsverkets beslut om vitesföreläggande och om utdömande av vite får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Avgifter

11 § Bolagsverket får ta ut avgifter för hantering av ärenden enligt denna lag.

Bemyndigande

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. innehållet i och övriga krav på anmälan enligt 2 kap. 3–5 §§,
2. innehållet i och övriga egenskaper hos registret med uppgifter om verkliga huvudmän,
3. frågor om tillgång till registret, och

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
 2. Har registreringskyldighet uppstått i och med ikraftträdandet av lagen ska en anmälan enligt 2 kap. göras senast sex månader efter lagens ikraftträdande.

Prop. 2016/17:173 2.3 Förslag till lag om ändring i sparbankslagen
(1987:619)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 2 § sparbankslagen (1987:619) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

2 §¹

En revisor, en lekmannarevisor eller en granskare i en sparbank är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han eller hon ska även ersätta skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av en medhjälpare. I de fall som avses i 4 a kap. 21 § första stycket 3 och 4 b kap. 19 § andra stycket denna lag samt 3 kap. 1 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism svarar dock revisorn, lekmannarevisorn eller granskaren endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som han eller hon eller en medhjälpare har haft skäligen anledning att anta var oriktiga.

Om ett registrerat revisionsbolag är revisor eller granskare, är det detta bolag och den för revisionen eller granskningen huvudansvarige som är ersättningsskyldiga.

En revisor, en lekmannarevisor eller en granskare i en sparbank är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han eller hon ska även ersätta skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av en medhjälpare. I de fall som avses i 4 a kap. 21 § första stycket 3 och 4 b kap. 19 § andra stycket denna lag samt 4 kap. 3 och 6 §§ lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism svarar dock revisorn, lekmannarevisorn eller granskaren endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som han eller hon eller en medhjälpare har haft skäligen anledning att anta var oriktiga.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

¹ Senaste lydelse 2010:839.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

2 §¹

En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Revisorn ansvarar även för skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakas av revisorns medhjälpare. I fall som avses i 8 kap. 16 § andra stycket 3 denna lag och 3 kap. 1 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism svarar dock revisorn endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som revisorn eller revisorns medhjälpare har haft skälig anledning att anta var oriktiga.

En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Revisorn ansvarar även för skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakas av revisorns medhjälpare. I fall som avses i 8 kap. 16 § andra stycket 3 denna lag och 4 kap. 3 och 6 §§ lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism svarar dock revisorn endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som revisorn eller revisorns medhjälpare har haft skälig anledning att anta var oriktiga.

Om ett revisionsbolag är revisor, åligger ersättningsskyldigheten detta bolag och den som är huvudansvarig för revisionen. Om en sammanslutning eller ett revisionsorgan som avses i 8 kap. 4 § är revisor, åligger ersättningsskyldigheten den som har förrättat revisionen och den som har utsett honom eller henne.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

¹ Senaste lydelse 2010:835.

Prop. 2016/17:173 2.5 Förslag till lag om ändring i lotterilagen
(1994:1000)

Härigenom föreskrivs i fråga om lotterilagen (1994:1000)
dels att 45 och 59 §§ ska ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast före 10 § ska lyda ”Allmänna förutsättningar
för tillstånd och registrering”,
dels att det ska införas 16 nya paragrafer, 2 a, 10 a, 48 a–48 d, 50 a–
50 c och 52 a–52 g §§, och närmast före 10 a, 48 a och 52 a §§ nya
rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a §

*Bestämmelser om skyldighet för
anordnare av vissa lotterier att
medverka till att förhindra
penningtvätt och finansiering av
terrorism finns i lagen (2017:000)
om åtgärder mot penningtvätt och
finansiering av terrorism.*

*Prövning av lämplighet för att
motverka penningtvätt eller
finansiering av terrorism*

10 a §

*För anordnare av speltjänster som
omfattas av lagen (2017:000) om
åtgärder mot penningtvätt och
finansiering av terrorism gäller
följande.*

*Den som i väsentlig utsträckning
har åsidosatt skyldigheter i närings-
verksamhet eller som har gjort sig
skyldig till allvarlig brottslighet får
inte ges tillstånd att anordna
lotterier enligt denna lag eller
registreras för att anordna lotterier
enligt 17 §. Om anordnaren är en
juridisk person, gäller detta förbud
den som har ett kvalificerat innehav
av andelar i den juridiska personen
eller ingår i dess ledning.*

*Med ett kvalificerat innehav
avses detsamma som i 1 kap. 5 § 15
lagen (2004:297) om bank- och
finansieringsrörelse.*

Regeringen får meddela särskilt tillstånd att anordna lotteri i andra fall och annan ordning än som anges i 11–13 §§, 15–24 §§ och 32–34 §§. Sådant tillstånd får dock inte avse kedjebrevsspel eller liknande spel.

Tillstånd att anordna lotteri enligt första stycket får endast meddelas spelföretag som ägs av staten eller spelföretag där staten har det rättsligt bestämmande inflytandet.

Tillstånd enligt första stycket får meddelas endast om anordnaren inte omfattas av förbud enligt 10 a §.

Tillsyn och andra åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

48 a §

Lotteriinspektionen utövar tillsyn över att sådan anordnare av lotterier som avses i 1 kap. 2 § första stycket 15 lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism följer den lagen.

48 b §

För att en anordnare av lotterier som omfattas av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska få tillhandahålla lotterier genom ombud, måste ombudet vara registrerat hos Lotteriinspektionen. Anordnaren ska ansöka om registrering av ombudet hos Lotteriinspektionen.

Med ombud avses den som efter medgivande av anordnaren säljer lotter, tar emot insatser eller förmedlar vinster i ett lotteri.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. de villkor som ska gälla för att tillhandahålla lotterier genom ombud,

2. den information som ansökan om registrering ska innehålla, och

¹ Senaste lydelse 2016:1222.

3. undantag från kravet på registrering av ombud.

48 c §

När anordnaren får kännedom om att förändringar har skett i förhållande till en ansökan enligt 48 b §, ska anordnaren anmäla förändringen till Lotteriinspektionen.

48 d §

Om ansökan uppfyller kraven i 48 b § ska Lotteriinspektionen registrera ombudet.

Om anordnaren eller ombudet begär det eller ombudet inte längre uppfyller kraven i 48 b §, ska Lotteriinspektionen avregistrera ombudet.

50 a §

Ett ombud som avses i 48 b § är skyldig att på begäran av Lotteriinspektionen lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för tillsynen av anordnaren.

50 b §

Om det är nödvändigt för tillsyn enligt lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, får Lotteriinspektionen genomföra en undersökning på plats hos någon som har tillstånd att anordna lotterier eller är registrerad för att anordna lotterier eller hos ombud som avses i 48 b §.

50 c §

För anordnare av speltjänster som omfattas av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism gäller följande.

Om den som har tillstånd enligt denna lag eller anordnar lotterier med stöd av 17 § får kännedom om att förändringar har skett i den krets som har ett kvalificerat inne-

hav i anordnaren eller ingår i dess ledning, ska tillståndshavaren eller den registreringskyldige snarast anmäla förändringen till den myndighet som har meddelat tillstånd eller till registreringsmyndigheten.

Med ett kvalificerat innehav avses detsamma som i 1 kap. 5 § 15 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Ingripanden vid överträdelser av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

52 a §

För anordnare av speltjänster som omfattas av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism gäller följande.

Om den som har tillstånd enligt denna lag eller med stöd av 17 § anordnar lotterier väsentligen har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet, får den myndighet som har lämnat tillståndet eller registrerat anordnaren

1. i fråga om verksamhet som drivs av en fysisk person, återkalla tillståndet eller förelägga den registrerade att upphöra med verksamheten,

2. i fråga om verksamhet som drivs av en juridisk person, förelägga denne att göra rättelse och, om rättelse inte görs, återkalla tillståndet eller förelägga den registrerade att upphöra med verksamheten.

Om den som har ett kvalificerat innehav av andelar i anordnaren väsentligen åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet, får den myndighet som har lämnat tillstånd till anordnaren eller

registrerat anordnaren förelägga denne att avyttra så stor del av aktierna eller andelarna att innehavet därefter inte är kvalificerat eller, om innehavaren är en juridisk person, att byta ut den diskvalificerade personen i dess ledning.

Med ett kvalificerat innehav avses detsamma som i 1 kap. 5 § 15 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

52 b §

Lotteriinspektionen får ingripa mot en anordnare av lotterier som överträder en bestämmelse i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

52 c §

Vid en överträdelse enligt 52 b § får Lotteriinspektionen ingripa genom att utfärda ett föreläggande om att göra rättelse.

Vid en överträdelse som är allvarlig, upprepad eller systematisk får Lotteriinspektionen förelägga anordnaren att upphöra med verksamheten eller, om inspektionen har meddelat tillstånd, återkalla tillståndet.

Om det är tillräckligt får Lotteriinspektionen i stället för ingripande enligt andra stycket meddela varning.

Lotteriinspektionen får bestämma att beslut enligt andra stycket ska gälla omedelbart.

52 d §

Varning får förenas med sanktionsavgift.

Om anordnaren är en fysisk person får sanktionsavgift enligt första stycket beslutas endast om personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

52 e §

Om anordnaren är en juridisk person får Lotteriinspektionen även ingripa mot en person som ingår i anordnarens styrelse, är dess verkställande direktör eller på motsvarande sätt företräder anordnaren, eller är ersättare för någon av dem, om anordnaren har befunnits ansvarig för en överträdelse som avses i 52 b §.

Ett ingripande får ske endast om anordnarens överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket hos anordnaren eller i en motsvarande verksamhet, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

52 f §

Vid ingripande enligt 52 c–52 e §§ ska 7 kap. 13–24 §§ lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism tillämpas.

52 g §

Lotteriinspektionen ska underätta registreringsmyndigheten eller den myndighet som har meddelat tillståndet när ett beslut att förelägga anordnaren att upphöra med verksamheten har fattats och när beslutet har fått laga kraft.

Tillståndet ska återkallas eller avregistrering ske när Lotteriinspektionen har fattat ett beslut som ska gälla omedelbart eller när ett beslut har fått laga kraft.

Ett beslut enligt denna lag av en kommunal nämnd, en länsstyrelse eller Lotteriinspektionen får överklagas *hos* allmän förvaltningsdomstol.

Ett beslut enligt denna lag av en kommunal nämnd, en länsstyrelse eller Lotteriinspektionen får överklagas *till* allmän förvaltningsdomstol. *Beslut om sanktionsföreläggande får inte överklagas.*

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
 2. Anordnare som vid lagens ikraftträdande tillhandahåller lotterier genom ombud ska ansöka om registrering av ombuden senast den 2 februari 2018. Har ansökan gjorts senast den dagen, får anordnaren fortsätta att tillhandahålla lotterierna genom ombud i avvaktan på att beslutet i registreringsfrågan får laga kraft.
 3. Anordnare som vid lagens ikraftträdande tillhandahåller lotterier genom ombud får, om Lotteriinspektionen inte beviljar registrering av ombudet, under tre månader efter det att beslutet i registreringsfrågan fick laga kraft, genom ombudet fullfölja åtaganden som uppkommit före det att Lotteriinspektionens beslut fick laga kraft.
 4. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som inträffat före ikraftträdandet.

2.6 Förslag till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 2 § stiftelselagen (1994:1220) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §¹

En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Revisorn ansvarar även för skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakas av revisorns medhjälpare. I fall som avses i 4 kap. 15 § andra stycket 2 denna lag och 3 kap. 1 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism svarar dock revisorn endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som revisorn eller revisorns medhjälpare har haft skälig anledning att anta var oriktiga.

En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Revisorn ansvarar även för skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakas av revisorns medhjälpare. I fall som avses i 4 kap. 15 § andra stycket 2 denna lag och 4 kap. 3 och 6 §§ lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism svarar dock revisorn endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som revisorn eller revisorns medhjälpare har haft skälig anledning att anta var oriktiga.

Om ett revisionsbolag är revisor, är det bolaget och den som är huvudansvarig för revisionen som är ersättningsskyldiga.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

¹ Senaste lydelse 2010:836.

Prop. 2016/17:173 2.7 Förslag till lag om ändring i pantbankslagen
(1995:1000)

Härigenom föreskrivs i fråga om pantbankslagen (1995:1000)
dels att 4, 5, 23, 28, 31 och 35 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 24 a, 25 a, 26 a och 27 a §§,
av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Tillstånd *skall* ges om företaget med hänsyn till organisation, ledning och ägare med bestämmande inflytande kan antas komma att bedriva en sund pantbanksverksamhet och i övrigt uppfylla kraven enligt bestämmelserna i denna lag.

Tillstånd *ska* ges om företaget med hänsyn till organisation, ledning och ägare med bestämmande inflytande kan antas komma att bedriva en sund pantbanksverksamhet och i övrigt uppfylla kraven enligt bestämmelserna i denna lag, *lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.*

Tillstånd till ett utländskt företag får ges endast om företaget i det land där det har sitt säte bedriver pantbanksverksamhet och står under tillsyn av behörig myndighet.

5 §¹

Frågan om tillstånd prövas av länsstyrelsen.

Frågan om tillstånd prövas av länsstyrelsen. *Om länsstyrelsen meddelar tillstånd ska den länsstyrelse som avses i 24 a § underrättas om beslutet.*

Innan en pantbank öppnar ett nytt kontor, ska anmälan göras till länsstyrelsen.

23 §²

Ett direkt eller indirekt förvärv av aktier i en pantbank, som medför att *förvärvaren innehar mer än tio procent av kapitalet eller rösterna eller som annars möjliggör ett väsentligt inflytande över ledningen av företaget*, får ske bara efter tillstånd av länsstyrelsen.

Ett direkt eller indirekt förvärv av aktier i en pantbank som medför att *innehavet utgör ett kvalificerat innehav* får ske bara efter tillstånd av länsstyrelsen.

¹ Senaste lydelse 2012:86.

² Senaste lydelse 2012:86.

Med ett kvalificerat innehav avses i denna lag detsamma som i 1 kap. 5 § 15 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

24 a §

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka länsstyrelser som utövar tillsyn över att pantbanker följer lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Vid tillsyn enligt första stycket ska 7 kap. 5 § den lagen tillämpas.

25 a §

Den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet får inte ägna sig åt pantbanksverksamhet. Detta förbud gäller den som har ett kvalificerat innehav av andelar i pantbanken eller ingår i dess ledning.

26 a §

När en pantbank får kännedom om att förändringar har skett i den krets som har ett kvalificerat innehav i företaget eller ingår i dess ledning, ska pantbanken anmäla förändringen till länsstyrelsen.

27 a §

Om någon omfattas av ett förbud enligt 25 a §, får länsstyrelsen förelägga pantbanken att göra rättelse och, om rättelse inte görs, förelägga pantbanken att upphöra med verksamheten. Om det är den som har ett kvalificerat innehav av andelar i pantbanken som inte uppfyller kravet i 25 a §, får länsstyrelsen förelägga denne att

avyttra så stor del av aktierna eller andelarna att innehavet därefter inte är kvalificerat eller, om innehavaren är en juridisk person, att byta ut den diskvalificerade personen i dess ledning.

Vid ingripanden mot överträdelser av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen ska 7 kap. 8 och 10–23 §§ den lagen tillämpas.

28 §

Ett tillstånd att bedriva pantbanksverksamhet *skall* återkallas av länsstyrelsen om

1. företaget inom ett år efter tillståndsbeslutet inte har börjat driva verksamheten eller dessförinnan har förklarat sig avstå från tillståndet,

2. företaget under en sammanhängande tid av ett år inte har drivit någon verksamhet, *eller*

3. företaget genom att överträda bestämmelser i denna lag eller någon annan författning eller på något annat sätt visat sig inte uppfylla kravet på en sund pantbanksverksamhet.

Ett tillstånd att bedriva pantbanksverksamhet *ska* återkallas av länsstyrelsen om

2. företaget under en sammanhängande tid av ett år inte har drivit någon verksamhet,

3. företaget genom att överträda bestämmelser i denna lag eller någon annan författning eller på något annat sätt visat sig inte uppfylla kravet på en sund pantbanksverksamhet, *eller*

4. den länsstyrelse som avses i 24 a § har förelagt företaget att upphöra med verksamheten och detta beslut har fått laga kraft.

Den länsstyrelse som avses i 24 a § ska underrätta den tillståndsgivande länsstyrelsen när ett beslut att förelägga företaget att upphöra med sin verksamhet har fattats och när beslutet har fått laga kraft.

31 §

Om länsstyrelsen återkallar ett tillstånd enligt 28 § 3, får länsstyrelsen besluta hur verksamheten *skall* avvecklas.

Länsstyrelsen får också besluta hur en olovlig pantbanksverksamhet *skall* avvecklas.

Om länsstyrelsen återkallar ett tillstånd enligt 28 § *första stycket* 3 *eller* 4, får länsstyrelsen besluta hur verksamheten *ska* avvecklas.

Länsstyrelsen får också besluta hur en olovlig pantbanksverksamhet *ska* avvecklas.

Länsstyrelsens beslut enligt 30 § andra stycket får inte överklagas.

Länsstyrelsens beslut enligt 30 § andra stycket *eller enligt 7 kap. 5 § första stycket lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller beslut om sanktionsföreläggande* får inte överklagas.

Andra beslut som länsstyrelsen meddelar enligt denna lag får överklagas *hos* allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Andra beslut som länsstyrelsen meddelar enligt denna lag får överklagas *till* allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
 2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som inträffat före ikraftträdandet.

Prop. 2016/17:173 2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 2 § lagen (1995:1570) om medlemsbanker ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

2 §¹

En revisor, en lekmannarevisor eller en granskare i en medlemsbank är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han eller hon ska även ersätta skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av en medhjälpare. I de fall som avses i 7 a kap. 21 § första stycket 3 och 7 b kap. 19 § andra stycket denna lag samt 3 kap. 1 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism svarar dock revisorn, lekmannarevisorn eller granskaren endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som han eller hon eller en medhjälpare har haft skäligen anledning att anta var oriktiga.

En revisor, en lekmannarevisor eller en granskare i en medlemsbank är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han eller hon ska även ersätta skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av en medhjälpare. I de fall som avses i 7 a kap. 21 § första stycket 3 och 7 b kap. 19 § andra stycket denna lag samt 4 kap. 3 och 6 §§ lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism svarar dock revisorn, lekmannarevisorn eller granskaren endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som han eller hon eller en medhjälpare har haft skäligen anledning att anta var oriktiga.

Om ett registrerat revisionsbolag är revisor eller granskare, är det detta bolag och den för revisionen eller granskningen huvudansvarige som är ersättningsskyldiga.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

¹ Senaste lydelse 2010:840.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1995:1571) om insättningsgaranti ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Följande insättare, eller utländska motsvarigheter, kan inte få ersättning enligt garantin:

1. en bank,
 2. ett kreditmarknadsföretag,
 3. ett värdepappersbolag,
 4. ett försäkringsföretag,
 5. ett återförsäkringsföretag,
 6. en understödsförening,
 7. ett finansiellt institut enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,
 8. en värdepappersfond eller en alternativ investeringsfond,
 9. en pensionsfond,
 10. ett landsting, en kommun eller en statlig myndighet, eller
 11. en insättare som inte har identifierats enligt lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.
11. en insättare som inte har identifierats enligt lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

¹ Senaste lydelse 2016:625.

Prop. 2016/17:173 2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet¹

dels att nuvarande 11–13 §§ ska betecknas 18–20 §§,

dels att rubriken till lagen samt 2–4 och 7–10 §§, de nya 18–20 §§ och rubriken närmast före 2 § ska ha följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 12 och 13 §§ ska sättas närmast före 19 respektive 20 §,

dels att det ska införas sju nya paragrafer, 11–17 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet

Lag om valutaväxling och annan finansiell verksamhet

Anmälningsplikt

Registrering

2 §²

En fysisk eller juridisk person som avser att ägna sig åt valutaväxling i väsentlig omfattning eller annan finansiell verksamhet ska *anmäla verksamheten till* Finansinspektionen. *Anmälan* behöver inte göras av

1. företag som avses i 1 kap. 2 § 1–3, 6, 17, 20 och 21 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, och

2. fysiska eller juridiska personer som driver försäkringsförmedling enligt lagen (2005:405) om försäkringsförmedling.

Finansinspektionen ska *föra register över personer som har gjort anmälan enligt första stycket.*

En fysisk eller juridisk person som avser att ägna sig åt valutaväxling i väsentlig omfattning eller annan finansiell verksamhet ska *ansöka om registrering hos* Finansinspektionen. *Ansökan* behöver inte göras av

1. företag som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–3, 6, 8, 9, 11 och 12 lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, och

Finansinspektionen ska *registrera personer som kommit in med ansökan, om*

1. det finns skäl att anta att verksamheten kommer att drivas på ett sätt som är förenligt med lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och föreskrifter som

¹ Lagen omtryckt 2004:319. Senaste lydelse av lagens rubrik 2004:319.

² Senaste lydelse 2016:1027.

2. kravet på ägare och ledning i
3 § första stycket är uppfyllt.

Den som har blivit införd i registret ska tas bort ur registret när ett beslut om föreläggande enligt 8–10 §§ att upphöra med verksamheten har fått laga kraft. Ett finansiellt institut ska också tas bort ur registret om det anmäler att det inte längre ägnar sig åt *anmälningspliktig* verksamhet eller om det på något annat sätt framgår att *verksamheten har upphört*.

Den som har blivit införd i registret ska tas bort ur registret när ett beslut om föreläggande enligt 7, 9 eller 11 § att upphöra med verksamheten har fått laga kraft. Ett finansiellt institut ska också tas bort ur registret om det anmäler att det inte längre ägnar sig åt verksamhet *som omfattas av lagen* eller om det på något annat sätt framgår att *registreringsplikt inte längre gäller*.

3 §³

Den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet får inte ägna sig åt verksamhet som är *anmälningspliktig* enligt 2 § första stycket. För en juridisk person gäller detta förbud den som har ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen eller ingår i dess ledning.

Med ett kvalificerat innehav avses detsamma som i 1 kap. 5 § 15 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

När ett finansiellt institut som *anmält sin verksamhet* enligt 2 § första stycket får kännedom om att förändringar har skett i den krets som anges i första stycket, ska institutet snarast anmäla förändringen till Finansinspektionen. Om en juridisk person har ett kvalificerat innehav i institutet, ska den juridiska personen snarast anmäla ändringar av vilka som ingår i dess ledning till inspektionen.

Den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet får inte ägna sig åt verksamhet som är *registreringspliktig* enligt 2 § första stycket. För en juridisk person gäller detta förbud den som har ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen eller ingår i dess ledning.

Med ett kvalificerat innehav avses *i denna lag* detsamma som i 1 kap. 5 § 15 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

När ett finansiellt institut som *är registrerat* enligt 2 § får kännedom om att förändringar har skett i den krets som anges i första stycket, ska institutet snarast anmäla förändringen till Finansinspektionen. Om en juridisk person har ett kvalificerat innehav i institutet, ska den juridiska personen snarast anmäla ändringar av vilka som ingår i dess ledning till inspektionen.

³ Senaste lydelse 2015:183.

Skyldigheten enligt 8 kap. 46 a § aktiebolagslagen (2005:551) för styrelsen i ett publikt aktiebolag att årligen fastställa en skriftlig arbetsordning för sitt arbete gäller även för styrelsen i ett privat aktiebolag som ägnar sig åt verksamhet som är *anmälningsskyldig* enligt 2 § *första stycket*. Detta gäller dock inte i fråga om bolag vars styrelse har endast en ledamot.

Skyldigheten enligt 8 kap. 46 b § aktiebolagslagen för styrelsen i ett publikt aktiebolag att i skriftliga instruktioner ange arbetsfördelningen mellan bolagsorganen gäller även för styrelsen i ett privat aktiebolag som ägnar sig åt verksamhet som är *anmälningsskyldig enligt 2 § första stycket*.

Styrelsens ordförande ska bevaka att styrelsen fullgör de uppgifter som anges i denna paragraf.

Skyldigheten enligt 8 kap. 46 a § aktiebolagslagen (2005:551) för styrelsen i ett publikt aktiebolag att årligen fastställa en skriftlig arbetsordning för sitt arbete gäller även för styrelsen i ett privat aktiebolag som ägnar sig åt verksamhet som är *registrerad* enligt 2 §. Detta gäller dock inte i fråga om bolag vars styrelse har endast en ledamot.

Skyldigheten enligt 8 kap. 46 b § aktiebolagslagen för styrelsen i ett publikt aktiebolag att i skriftliga instruktioner ange arbetsfördelningen mellan bolagsorganen gäller även för styrelsen i ett privat aktiebolag som ägnar sig åt verksamhet som är *registrerad enligt 2 §*.

4 §⁵

Bestämmelser om skyldighet för fysiska eller juridiska personer som ägnar sig åt valutaväxling i väsentlig omfattning eller annan finansiell verksamhet att medverka till att förhindra penningtvätt eller finansiering av terrorism finns i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Bestämmelser om skyldighet för fysiska eller juridiska personer som ägnar sig åt valutaväxling i väsentlig omfattning eller annan finansiell verksamhet att medverka till att förhindra penningtvätt eller finansiering av terrorism finns i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

7 §⁶

Finansiella institut som *har anmält sin verksamhet* enligt 2 § *första stycket* ska på begäran lämna Finansinspektionen de upplysningar om verksamheten som behövs för att inspektionen ska kunna kontrollera att instituten följer lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, *lagen (2002:444) om straff*

Finansiella institut som *är registrerade* enligt 2 § ska på begäran lämna Finansinspektionen de upplysningar om verksamheten som behövs för att inspektionen ska kunna kontrollera att instituten följer lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

⁴ Senaste lydelse 2014:561.

⁵ Senaste lydelse 2010:759.

⁶ Senaste lydelse 2009:67.

Om ett finansiellt institut inte följer Finansinspektionens begäran enligt första stycket, får inspektionen förelägga institutet att lämna de begärda upplysningarna.

Om ett föreläggande enligt andra stycket inte följs, får Finansinspektionen förelägga institutet att upphöra med verksamheten.

7 a §⁷

Finansinspektionen får, när inspektionen anser att det är nödvändigt, genomföra en undersökning hos ett finansiellt institut som omfattas av denna lag.

En sådan undersökning får endast omfatta *den* verksamhet som är anmälningspliktig enligt denna lag. En sådan undersökning får endast omfatta verksamhet som är registrerad enligt 2 §.

8 §

Om en fysisk eller juridisk person ägnar sig åt *sådan* verksamhet som är anmälningspliktig enligt 2 § första stycket utan att ha gjort anmälan, skall Finansinspektionen förelägga personen att göra anmälan. Om personen inte rättar sig efter föreläggandet, skall inspektionen förelägga den att upphöra med verksamheten.

Om en fysisk eller juridisk person ägnar sig åt verksamhet som kräver registrering enligt 2 § utan att vara registrerad, ska Finansinspektionen förelägga personen att komma in med ansökan. Om personen inte rättar sig efter föreläggandet, eller om registrering vägras, ska inspektionen förelägga den att upphöra med *den* registreringspliktiga verksamheten.

Är det osäkert om anmälnings-skyldighet föreligger beträffande viss verksamhet, får Finansinspektionen förelägga personen att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs för att bedöma om så är fallet.

Är det osäkert om personen är registreringspliktig enligt 2 §, får Finansinspektionen förelägga personen att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs för att bedöma om så är fallet.

9 §

Finansinspektionen skall när en anmälan enligt 2 § första stycket

Finansinspektionen ska när en anmälan enligt 3 § tredje stycket

⁷ Senaste lydelse 2008:100.

Prop. 2016/17:173 eller 3 § tredje stycket kommer in, kommer in, och därutöver minst en och därutöver minst en gång per år, gång per år, kontrollera att kontrollera att villkoret i 3 § första villkoret i 3 § första stycket är uppfyllt. uppfyllt.

Om kravet i 3 § första stycket inte är uppfyllt får inspektionen, om verksamheten drivs av en fysisk person, förelägga denne att upphöra med verksamheten.

Om verksamheten drivs av en juridisk person får inspektionen förelägga denne att göra rättelse. Om rättelse inte görs får inspektionen förelägga personen att upphöra med verksamheten.

Om det är en innehavare som avses i 3 § andra stycket som inte uppfyller kravet i 3 § första stycket, får inspektionen förelägga denne att avyttra så stor del av aktierna eller andelarna att innehavet därefter inte är kvalificerat eller, om innehavaren är en juridisk person, att byta ut den i dess ledning diskvalificerade personen.

10 §⁸

Finansinspektionen får förelägga ett finansiellt institut att göra rättelse om

1. upplysningar enligt 7 § inte lämnas, eller

2. institutet, efter en anmälan enligt 2 § första stycket, överträder en bestämmelse i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller en föreskrift som har meddelats med stöd av den lagen eller en bestämmelse i förordningen (EG) nr 1781/2006 om information om betalaren som ska åtfölja överföringen av medel.

Om rättelse inte görs, får inspektionen förelägga institutet att upphöra med verksamheten.

Finansinspektionen får ingripa mot ett finansiellt institut som, efter registrering enligt 2 §, överträder en bestämmelse i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

11 §

Vid en överträdelse enligt 10 § får Finansinspektionen förelägga ett finansiellt institut att göra rättelse eller, vid överträdelser som inte är ringa, besluta om sanktionsavgift.

Om det finansiella institutet är en fysisk person får sanktionsavgift enligt första stycket beslutas

⁸ Senaste lydelse 2009:67.

endast om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Vid allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser får Finansinspektionen förelägga ett finansiellt institut att upphöra med verksamheten.

12 §

Om det finansiella institutet är en juridisk person får Finansinspektionen vid en överträdelse enligt 10 § även ingripa mot en person som ingår i institutets styrelse eller är dess verkställande direktör eller på motsvarande sätt företräder institutet, eller är ersättare för någon av dem.

Ett ingripande får ske endast om institutets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får vara styrelseledamot eller verkställande direktör i ett finansiellt institut eller på motsvarande sätt företräda ett sådant institut, eller vara ersättare för någon av dem, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

13 §

Vid valet av ingripande enligt 11 och 12 §§ ska Finansinspektionen ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Särskild hänsyn ska tas till skador som har uppstått och graden av ansvar.

I försvårande riktning ska det beaktas om institutet tidigare har begått en överträdelse eller om den fysiska personen i institutets ledning tidigare orsakat en sådan

överträdelse.

I förmildrande riktning ska det beaktas om

1. institutet eller den fysiska personen i institutets ledning i väsentlig utsträckning genom ett aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning, och

2. institutet snabbt upphört med överträdelsen eller den fysiska personen i institutets ledning snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen.

14 §

Sanktionsavgiften för en juridisk person ska uppgå till lägst 5 000 kronor och som högst fastställas till det högsta av

1. tio procent av institutets omsättning eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå, närmast föregående räkenskapsår,

2. två gånger den vinst som institutet gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Om överträdelsen har skett under institutets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas.

Avgiften tillfaller staten.

15 §

Sanktionsavgiften för en fysisk person enligt 11 § andra stycket och 12 § ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp som per den 25 juni

2015 i kronor motsvarade Prop. 2016/17:173
fem miljoner euro.

Avgiften tillfaller staten.

16 §

När sanktionsavgiftens storlek fastställs, ska särskild hänsyn tas till sådana omständigheter som anges i 13 § samt till den juridiska eller fysiska personens finansiella ställning och, om det går att fastställa, den vinst som gjorts till följd av regelöverträdelsen.

17 §

Vid beslut enligt 11 § andra stycket och 12 § ska Finansinspektionen tillämpa bestämmelserna om sanktionsföreläggande i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Vid beslut om sanktionsavgift ska 15 kap. 11–14 §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse tillämpas i fråga om verkställighet av beslut om sanktionsavgift.

11 §

Förelägganden enligt 8–10 §§ får förenas med vite.

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande skall gälla omedelbart.

12 §

Finansinspektionens beslut enligt 2 § tredje stycket första meningen och 8 § andra stycket får inte överklagas.

Inspektionens beslut i övrigt enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

18 §

Förelägganden enligt 7, 8, 9 och 11 §§ får förenas med vite.

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande ska gälla omedelbart.

19 §

Finansinspektionens beslut enligt 2 § tredje stycket första meningen och 8 § andra stycket samt beslut om sanktionsföreläggande får inte överklagas.

Inspektionens beslut i övrigt enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Anmälningspliktiga finansiella institut *skall* med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet med anknytning till denna lag.

Registrerade finansiella institut *ska* med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet med anknytning till denna lag.

Regeringen får meddela föreskrifter om sådana avgifter som avses i första stycket.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
 2. Bestämmelserna i 2 § tillämpas inte på fysiska och juridiska personer som förts in i Finansinspektionens register före ikraftträdandet.
 3. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som inträffat före ikraftträdandet.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 5 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

5 §¹

En försäkringsgivare från tredje land ska beviljas koncession och dess företrädare ska godkännas, om ansökan uppfyller de krav som ställs i 4 § och

1. den planerade verksamheten kan antas komma att uppfylla kraven i denna lag och andra författningar som reglerar verksamheten,

2. den som kommer att ha ett sådant kvalificerat innehav i en försäkringsgivare som avses i 1 kap. 11 § aktiebolagslagen (2005:551) bedöms lämplig att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av en försäkringsgivare, och

3. den som avses vara företrädare för försäkringsgivaren eller, i de fall där företrädaren är en juridisk person, vara dess ombud har tillräckliga insikter och erfarenheter för att delta i ledningen hos en försäkringsgivare och även i övrigt är lämplig för en sådan uppgift.

Vid bedömningen enligt första stycket 2 av om en innehavare är lämplig ska dennes anseende och kapitalstyrka beaktas. Det ska också beaktas om det finns skäl att anta att

1. innehavaren kommer att motverka att försäkringsgivarens verksamhet drivs på ett sätt som är förenligt med kraven i denna lag och andra författningar som reglerar verksamheten, eller

2. innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskild allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

2. innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 6 § lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskild allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Koncession får inte vägras av det skälet att det inte behövs någon ytterligare försäkringsgivare.

¹ Senaste lydelse 2010:2060.

Prop. 2016/17:173 Koncession beviljas tills vidare eller, om det finns särskilda omständigheter, för bestämd tid, högst tio år, och därutöver till det löpande räkenskapsårets slut.

Koncession ska meddelas i enlighet med den indelning som anges i 2 kap. 11 och 12 §§ försäkringsrörelselagen (2010:2043).

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

2.12 Förslag till lag om ändring i kasinolagen (1999:355)

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs i fråga om kasinolagen (1999:355)¹ dels att nuvarande 14 c § ska betecknas 14 f §, dels att 2, 14, 14 b och 17 §§ och rubriken närmast före 14 § ska ha följande lydelse, dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 2 a och 14 c–14 e §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Kasinospel får inte anordnas utan tillstånd.

Tillstånd till kasinospel får även omfatta spel på penningautomater och andra automatspel som avses i 6 § lotterilagen (1994:1000).

Bestämmelser om vissa skyldigheter för den som driver verksamhet enligt denna lag finns i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

2 a §

Bestämmelser om skyldighet för den som driver verksamhet enligt denna lag att medverka till att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism finns i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Tillsyn

Tillsyn och ingripanden

14 §³

Lotteriinspektionen ska utöva tillsyn över att denna lag och de villkor och bestämmelser som har meddelats med stöd av lagen följs.

Inspektionen ska vidare inom sitt verksamhetsområde utöva tillsyn enligt lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Inspektionen ska vidare inom sitt verksamhetsområde utöva tillsyn enligt lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

¹ Senaste lydelse av 14 c § 2009:70.

² Senaste lydelse 2009:70. Ändringen innebär att tredje stycket tas bort.

³ Senaste lydelse 2009:70.

Lotteriinspektionen får meddela de förelägganden och förbud som behövs för efterlevnaden av denna lag, *av föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag, eller med stöd av lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.*

Lotteriinspektionen får meddela de förelägganden och förbud som behövs för efterlevnaden av denna lag, *lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa lagar.*

14 c §

Den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet får inte ingå i ledningen av tillståndshavaren.

Om någon omfattas av ett förbud enligt första stycket, får Lotteriinspektionen förelägga tillståndshavaren att göra rättelse.

Om ett föreläggande enligt andra stycket inte följs, ska det som sägs om återkallelse i 15 § tillämpas.

14 d §

När tillståndshavaren får kännedom om att ändringar har skett i den krets som ingår i dess ledning, ska tillståndshavaren snarast anmäla ändringen till Lotteriinspektionen.

14 e §

Lotteriinspektionen får ingripa mot en tillståndshavare eller en person som ingår i dess ledning vid en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Ingripande sker med tillämpning av 7 kap. 11 § första stycket, 12–23 §§ den lagen.

Vid föreläggande om rättelse

⁴ Senaste lydelse 2009:70.

17 §⁵

Beslut i ärenden om tillsyn i fråga om penningtvätt och finansiering av terrorism enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. I sådana ärenden får Lotteriinspektionen bestämma att beslutet ska gälla omedelbart.

Beslut i ärenden om tillsyn i fråga om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. I sådana ärenden får Lotteriinspektionen bestämma att beslutet ska gälla omedelbart. *Beslut om sanktionsföreläggande får inte överklagas.*

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Övriga beslut som har meddelats med stöd av denna lag får inte överklagas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
 2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som inträffat före ikraftträdandet.

⁵ Senaste lydelse 2009:70.

Prop. 2016/17:173 2.13 Förslag till lag om ändring i revisionslagen
(1999:1079)

Härigenom föreskrivs att 37 § revisionslagen (1999:1079) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

37 §¹

En revisor som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar företaget ska ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom överträdelse av denna lag eller tillämplig lag om årsredovisning. En revisor ska även ersätta skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av revisorns medhjälpare. I fall som avses i 36 § andra stycket denna lag och 3 kap. 1 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism svarar dock revisorn endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som revisorn eller revisorns medhjälpare har haft skäligen anledning att anta var oriktiga.

En revisor som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar företaget ska ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom överträdelse av denna lag eller tillämplig lag om årsredovisning. En revisor ska även ersätta skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av revisorns medhjälpare. I fall som avses i 36 § andra stycket denna lag och 4 kap. 3 och 6 §§ lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism svarar dock revisorn endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som revisorn eller revisorns medhjälpare har haft skäligen anledning att anta var oriktiga.

Om ett registrerat revisionsbolag är revisor, är det detta bolag och den för revisionen huvudansvarige som är ersättningsskyldiga.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

¹ Senaste lydelse 2010:837.

2.14 Förslag till lag om ändring i revisorslagen (2001:883)

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs i fråga om revisorslagen (2001:883) dels att 28 c, 32 b, 32 d, 32 h och 36 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 3 a och 32 j–32 l §§, och närmast före 32 j § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §

Revisorsinspektionen ska utöva tillsyn över att revisorer och registrerade revisionsbolag fullgör sina skyldigheter enligt lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Inom ramen för denna tillsyn ska inspektionen pröva frågor om disciplinära åtgärder mot andra än revisorer som är företrädare för ett registrerat revisionsbolag eller ersättare för sådana företrädare.

28 c §¹

I sin tillsyn över revision av företag av allmänt intresse får Revisorsinspektionen, om det finns skäl för det, göra en platsundersökning hos en revisor eller ett registrerat revisionsbolag.

Revisorsinspektionen får, om det finns skäl för det, göra en platsundersökning hos en revisor eller ett registrerat revisionsbolag.

En platsundersökning får endast göras vid tillsyn över

1. revision av företag av allmänt intresse, och

2. revisorers och registrerade revisionsbolags skyldigheter enligt lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

32 b §²

En sanktionsavgift för en fysisk person ska fastställas till högst en miljon kronor.

¹ Senaste lydelse 2016:1339.

² Senaste lydelse 2016:430.

Prop. 2016/17:173 En sanktionsavgift för en juridisk person ska fastställas till högst två procent av företagets omsättning närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under företagets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen saknas eller är bristfälliga, får den uppskattas.

En sanktionsavgift får inte fastställas till ett lägre belopp än femtusen kronor.

I 32 k § finns en särskild bestämmelse om sanktionsavgiftens högsta belopp vid en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

32 d §³

Vid valet av disciplinär åtgärd enligt 32 och 32 a §§ ska Revisorsinspektionen ta särskild hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är, hur länge den har pågått och graden av ansvar för den som har begått överträdelsen.

En sanktionsavgift får inte beslutas om överträdelsen uteslutande består i att revisorn inte har fullgjort sin uppgiftsskyldighet gentemot Revisorsinspektionen.

Vid valet av disciplinär åtgärd enligt 32, 32 a och 32 j §§ ska Revisorsinspektionen ta särskild hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är, hur länge den har pågått och graden av ansvar för den som har begått överträdelsen.

32 h §⁴

En sanktionsavgift ska betalas till Revisorsinspektionen inom trettio dagar från det att avgörandet fick laga kraft eller inom den längre tid som anges i beslutet.

En sanktionsavgift ska betalas till Revisorsinspektionen inom trettio dagar från det att avgörandet fick laga kraft *eller sanktionsföreläggandet godkändes* eller inom den längre tid som anges i beslutet.

Sanktionsavgiften tillfaller staten.

Åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

32 j §

Om ett registrerat revisionsbolag överträder lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, får Revisorsinspektionen pröva om en disciplinär åtgärd ska vidtas mot

³ Senaste lydelse 2016:1339.

⁴ Senaste lydelse 2016:1339.

en person som avses i 3 a § andra stycket. Prop. 2016/17:173

En disciplinär åtgärd enligt första stycket får vidtas endast om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

En disciplinär åtgärd enligt första stycket ska avse

1. ett beslut om att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får inneha en sådan befattning som avses i 3 a § andra stycket i ett registrerat revisionsbolag, eller

2. ett beslut om en sanktionsavgift.

32 k §

Vid en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska en sanktionsavgift enligt 32 a eller 32 j § som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som gjorts till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro.

32 l §

I fråga om en disciplinär åtgärd enligt 32 j § tillämpas bestämmelserna om sanktionsföreläggande i 7 kap. 17–20 §§ lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

36 §⁵

Revisorsinspektionens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Beslut som rör examination enligt 4 § första stycket 5 eller Beslut som rör examination enligt 4 § första stycket 5, särskild

⁵ Senaste lydelse 2016:1339.

Prop. 2016/17:173 särskild lämplighetsprövning enligt 5 § lämplighetsprövning enligt 5 §
5 § får dock inte överklagas. *eller beslut om sanktionsföreläggande* får dock inte överklagas.
Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som har inträffat före ikraftträdandet.

2.15 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag innehåller straffrättsliga bestämmelser för genomförande av

1. den internationella konventionen om bekämpande av finansiering av terrorism som antogs av Förenta nationernas generalförsamling den 9 december 1999 (54/109), och

2. punkt 6 i Förenta nationernas säkerhetsråds resolution 2178 (2014).

I lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism finns ytterligare bestämmelser för att genomföra konventionen. De avser åtgärder som den som bedriver finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet är skyldig att vidta för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

I lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism finns ytterligare bestämmelser för att genomföra konventionen. De avser åtgärder som den som bedriver finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet är skyldig att vidta för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

¹ Senaste lydelse 2016:94.

Prop. 2016/17:173 2.16 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46)
om värdepappersfonder

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 §, 11 kap. 3 och 7 §§ och 12 kap. 1 a och 8 §§ lagen (2004:46) om värdepappersfonder¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §²

Vid bedömningen enligt 1 § 3 av om en innehavare är lämplig ska dennes anseende och kapitalstyrka beaktas. Det ska också beaktas om det finns skäl att anta att

1. innehavaren kommer att motverka att fondbolagets verksamhet drivs på ett sätt som är förenligt med kraven i denna lag och andra författningar som reglerar bolagets verksamhet, eller

2. innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

2. innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 6 § lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Om den som kommer att ha ett kvalificerat innehav i bolaget är ett blandat finansiellt holdingföretag ska det vid bedömningen av innehavarens anseende särskilt beaktas om dess ledning uppfyller de krav som ställs på ledningen i ett sådant företag enligt 5 kap. 16 § lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat.

Om bolaget har eller kan förväntas komma att få nära förbindelser med någon annan, får tillstånd ges bara om förbindelserna inte hindrar en effektiv tillsyn av bolaget.

Om förvaringsinstitutet är en i Sverige etablerad filial till ett kreditinstitut med säte i ett annat land inom EES, får Finansinspektionen som ett villkor för tillståndet föreskriva att de tillgångar som ingår i en värdepappersfond ska förvaras här i landet. Detta gäller dock inte om tillgångarna ska förvaras hos ett utländskt förvaringsinstitut enligt 3 kap. 2 § tredje stycket.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2013:563.

² Senaste lydelse 2013:563.

Tillstånd ska ges till förvärv som avses i 1 §, om förvärvaren bedöms lämplig att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av ett fondbolag och det kan antas att det tilltänkta förvärvet är ekonomiskt sunt. Hänsyn ska tas till förvärvarens sannolika påverkan på verksamheten i fondbolaget.

Vid bedömningen enligt första stycket ska förvärvarens anseende och kapitalstyrka beaktas. Det ska också beaktas

1. om den som till följd av förvärvet kommer att ingå i styrelsen för fondbolaget eller vara verkställande direktör i detta bolag eller vara ersättare för någon av dem, har tillräcklig insikt och erfarenhet för att delta i ledningen av ett fondbolag och även i övrigt är lämplig för en sådan uppgift,

2. om det finns skäl att anta att förvärvaren kommer att motverka att fondbolagets verksamhet drivs på ett sätt som är förenligt med denna lag och andra författningar som reglerar bolagets verksamhet, och

3. om det finns skäl att anta att förvärvet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

3. om det finns skäl att anta att förvärvet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 6 § lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Om förvärvaren är ett blandat finansiellt holdingföretag, ska det vid bedömningen av förvärvarens anseende särskilt beaktas om dess ledning uppfyller de krav som ställs på ledningen i ett sådant företag enligt 5 kap. 16 § lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat.

Om förvärvet skulle leda till nära förbindelser mellan fondbolaget och någon annan, ska tillstånd ges bara om förbindelserna inte hindrar en effektiv tillsyn av bolaget.

7 §⁴

Finansinspektionen får besluta att ägaren till ett kvalificerat innehav av aktier vid stämman inte får företräda fler aktier än som motsvarar ett innehav som inte är kvalificerat

1. om ägaren motverkar eller kan antas komma att motverka att fondbolagets verksamhet drivs på ett sätt som är förenligt med kraven i denna lag och andra författningar som reglerar bolagets verksamhet,

³ Senaste lydelse 2011:882.

⁴ Senaste lydelse 2011:882.

Prop. 2016/17:173 2. om ägaren i väsentlig utsträckning har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet eller i andra ekonomiska angelägenheter eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet,

3. om ägaren är ett blandat finansiellt holdingföretag och dess ledning inte uppfyller de krav som ställs på ledningen i ett sådant företag enligt 5 kap. 16 § lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat, eller

4. om det finns skäl att anta att innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

4. om det finns skäl att anta att innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 6 § lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Om den som har ett kvalificerat innehav av aktier inte har ansökt om tillstånd till ett förvärv som avses i 1 §, får Finansinspektionen besluta att innehavaren vid stämman inte får företräda aktierna till den del de omfattas av ett krav på tillstånd.

Om någon i strid med ett beslut av Finansinspektionen har ett kvalificerat innehav av aktier, får innehavaren inte företräda aktierna vid stämman till den del innehavet står i strid med beslutet.

12 kap.

1 a §⁵

Finansinspektionen ska ingripa mot någon som ingår i ett fondbolags styrelse eller är dess verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem, om fondbolaget

1. har fått tillstånd att driva fondverksamhet genom att lämna falska uppgifter eller på annat otillbörligt sätt,

2. tillhandahåller diskretionär portföljförvaltning i strid med 1 kap. 4 §,

3. påbörjar marknadsföring av en av bolaget förvaltd värdepappersfond i ett annat land inom EES innan en underrättelse om detta gjorts hos Finansinspektionen i enlighet med 2 kap. 15 c §,

4. inte uppfyller grundläggande krav på organisation och drift av verksamheten enligt 2 kap. 17 eller 17 f § eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 13 kap. 1 § 5 avseende dessa bestämmelser,

5. åsidosätter sina skyldigheter eller på annat sätt överträder det som anges om uppdragsavtal i 4 kap. 4–6 §§ och 7 § första stycket,

6. påbörjar förvaltning och marknadsföring av en värdepappersfond utan att fondbestämmelserna godkänts enligt 4 kap. 9 §,

⁵ Senaste lydelse 2016:892.

7. vid upprepade tillfällen låter bli att upprätta eller tillhandahålla informationsbroschyr, faktablad, årsberättelse och halvårsberättelse i enlighet med 4 kap. 15–21 §§,

8. vid upprepade tillfällen placerar medel i en värdepappersfond i strid med det som anges i 5 kap. 1, 3–22, 24 eller 25 § eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 13 kap. 1 § 9, 10, 12 och 13 avseende dessa bestämmelser,

9. inte uppfyller kraven på hantering av risker i 5 kap. 2 § första eller andra stycket eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 13 kap. 1 § 11 avseende dessa bestämmelser,

10. i strid med 11 kap. 5 § första stycket låter bli att till Finansinspektionen anmäla sådana förvärv och avyttringar som avses där, *eller*

11. i strid med 11 kap. 5 § tredje stycket låter bli att till Finansinspektionen anmäla namnen på de ägare som har ett kvalificerat innehav av aktier i bolaget samt storleken på innehavet.

10. i strid med 11 kap. 5 § första stycket låter bli att till Finansinspektionen anmäla sådana förvärv och avyttringar som avses där,

11. i strid med 11 kap. 5 § tredje stycket låter bli att till Finansinspektionen anmäla namnen på de ägare som har ett kvalificerat innehav av aktier i bolaget samt storleken på innehavet, *eller*

12. har befunnits ansvarigt för en allvarlig, upprepad eller systematisk överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Om en sådan person som anges i första stycket omfattas av tillstånds- eller undererrättskyldighet enligt 11 kap. 1 eller 4 § för förvärv eller avyttring av aktier i bolaget, ska första stycket 10 och 11 inte gälla för den personen i fråga om dessa aktier.

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om bolagets överträdelse är allvarlig och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre och högst tio år, eller, för upprepade allvarliga överträdelser, permanent inte får vara styrelseledamot eller verkställande direktör i ett fondbolag, eller ersättare för någon av dem, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

8 §⁶

Sanktionsavgiften för ett fondbolag eller ett förvaringsinstitut ska fastställas till högst det högsta av

1. ett belopp som per den 17 september 2014 i svenska kro-

1. ett belopp som per den 17 september 2014 i kronor mot-

⁶ Senaste lydelse 2016:892.

Prop. 2016/17:173	<p>nor motsvarade fem miljoner euro,</p> <p>2. tio procent av bolagets eller institutets eller, i förekommande fall, <i>koncernens</i> omsättning närmast föregående räkenskapsår,</p> <p>3. två gånger den vinst som bolaget eller institutet <i>erhållit</i> till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, <i>eller</i></p> <p>4. <i>två gånger de kostnader som bolaget eller institutet undvikit till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa.</i></p> <p>Sanktionsavgiften får inte bestämmas till ett lägre belopp än 5 000 kronor. Om överträdelsen har skett under fondbolagets eller förvaringsinstitutets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får <i>den</i> uppskattas.</p> <p style="text-align: center;">Avgiften tillfaller staten.</p>	<p>svarade fem miljoner euro,</p> <p>2. tio procent av bolagets eller institutets <i>omsättning</i> eller, i förekommande fall, <i>motsvarande</i> omsättning <i>på koncernnivå</i> närmast föregående räkenskapsår, <i>eller</i></p> <p>3. två gånger den vinst som bolaget eller institutet <i>gjort</i> till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa.</p> <p>Sanktionsavgiften får inte bestämmas till ett lägre belopp än 5 000 kronor. Om överträdelsen har skett under fondbolagets eller förvaringsinstitutets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får <i>omsättningen</i> uppskattas.</p>
-------------------	--	--

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
 2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som inträffat före ikraftträdandet.

2.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 14 kap. 2 och 6 §§ och 15 kap. 1 a och 8 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

2 §¹

Tillstånd ska ges till förvärv som avses i 1 §, om förvärvaren bedöms lämplig att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av ett kreditinstitut och det kan antas att det tilltänkta förvärvet är ekonomiskt sunt. Hänsyn ska tas till förvärvarens sannolika påverkan på verksamheten i kreditinstitutet.

Vid bedömningen enligt första stycket ska förvärvarens anseende och kapitalstyrka beaktas. Det ska också beaktas

1. om den som till följd av förvärvet kommer att ingå i styrelsen för kreditinstitutet eller vara verkställande direktör i det, eller vara ersättare för någon av dem, har tillräcklig insikt och erfarenhet för att delta i ledningen av ett kreditinstitut och även i övrigt är lämplig för en sådan uppgift samt om styrelsen i sin helhet har tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att leda institutet,

2. om det finns skäl att anta att förvärvaren kommer att motverka att kreditinstitutets rörelse drivs på ett sätt som är förenligt med denna lag och andra författningar som reglerar institutets verksamhet, och

3. om det finns skäl att anta att förvärvet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

3. om det finns skäl att anta att förvärvet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 6 § lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Om förvärvaren är ett finansiellt holdingföretag eller ett blandat finansiellt holdingföretag ska det vid bedömningen av förvärvarens anseende särskilt beaktas om dess ledning uppfyller de krav som ställs på ledningen i ett sådant företag enligt 3 kap. 5 § lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag respektive 5 kap. 16 § lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat.

¹ Senaste lydelse 2014:982.

Prop. 2016/17:173 Om förvärvet skulle leda till nära förbindelser mellan kreditinstitutet och någon annan, får tillstånd ges bara om förbindelserna inte hindrar en effektiv tillsyn av institutet.

6 §²

Finansinspektionen får besluta att den som har ett kvalificerat innehav av aktier eller andelar i ett kreditinstitut vid stämman inte får företräda fler aktier eller andelar än som motsvarar ett innehav som inte är kvalificerat

1. om innehavaren motverkar eller kan antas komma att motverka att kreditinstitutets verksamhet drivs på ett sätt som är förenligt med kraven i denna lag och andra författningar som reglerar institutets verksamhet,

2. om innehavaren i väsentlig utsträckning har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet eller i andra ekonomiska angelägenheter eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet,

3. om innehavaren är ett finansiellt holdingföretag eller ett blandat finansiellt holdingföretag och dess ledning inte uppfyller de krav som ställs på ledningen i ett sådant företag enligt 3 kap. 5 § lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag respektive 5 kap. 16 § lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat, eller

4. om det finns skäl att anta att innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

4. om det finns skäl att anta att innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 6 § lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Om den som har ett kvalificerat innehav av aktier eller andelar inte har ansökt om tillstånd till ett förvärv som avses i 1 §, får Finansinspektionen besluta att innehavaren vid stämman inte får företräda aktierna eller andelarna till den del de omfattas av ett krav på tillstånd.

Om någon i strid med ett beslut av Finansinspektionen har ett kvalificerat innehav av aktier eller andelar, får innehavaren inte företräda aktierna eller andelarna vid stämman till den del innehavet står i strid med beslutet.

² Senaste lydelse 2014:982.

Finansinspektionen ska ingripa mot någon som ingår i ett kreditinstituts styrelse eller är dess verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem, om kreditinstitutet

1. har fått tillstånd att driva bank- eller finansieringsrörelse genom att lämna falska uppgifter eller på annat otillbörligt sätt,

2. i strid med 14 kap. 4 § första stycket låter bli att till Finansinspektionen anmäla sådana förvärv och avyttringar som avses där,

3. i strid med 14 kap. 4 § tredje stycket låter bli att till Finansinspektionen anmäla namnen på de ägare som har ett kvalificerat innehav av aktier eller andelar i institutet samt storleken på innehaven,

4. inte uppfyller kraven i 6 kap. 1–4 a, 4 c eller 5 § eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 1 § 4,

5. låter bli att lämna information till Finansinspektionen eller lämnar ofullständig eller felaktig information om efterlevnaden av skyldigheten att uppfylla kapitalbaskraven enligt artikel 92 i tillsynsförordningen, i strid med artikel 99.1 i den förordningen,

6. låter bli att rapportera eller lämnar ofullständig eller felaktig information till Finansinspektionen när det gäller data som avses i artikel 101 i tillsynsförordningen,

7. låter bli att lämna information till Finansinspektionen eller lämnar ofullständig eller felaktig information om en stor exponering i strid med artikel 394.1 i tillsynsförordningen,

8. låter bli att lämna information till Finansinspektionen eller lämnar ofullständig eller felaktig information om likviditet i strid med artikel 415.1 och 415.2 i tillsynsförordningen,

9. låter bli att lämna uppgifter till Finansinspektionen eller lämnar ofullständig eller felaktig information om sin bruttosoliditet i strid med artikel 430.1 i tillsynsförordningen,

10. vid upprepade tillfällen eller systematiskt låter bli att hålla likvida tillgångar i strid med artikel 412 i tillsynsförordningen,

11. utsätter sig för en exponering som överskrider gränserna enligt artikel 395 i tillsynsförordningen,

12. är exponerat för kreditrisken i en värdepapperiseringsposition utan att uppfylla villkoren i artikel 405 i tillsynsförordningen,

13. låter bli att lämna information eller lämnar ofullständig eller felaktig information i strid med någon av artiklarna 431.1–431.3 och 451.1 i tillsynsförordningen,

14. gör betalningar till innehavare av instrument som ingår i institutets kapitalbas i strid med 8 kap. 3 och 4 §§ lagen (2014:966) om kapitalbuffertar eller artikel 28, 51 eller 63 i tillsynsförordningen, när dessa artiklar förbjuder sådana betalningar till innehavare av instrument som ingår i kapitalbasen,

15. har befunnits ansvarigt för en allvarlig överträdelse av lagen allvarlig, upprepad eller systematisk

³ Senaste lydelse 2015:1029.

Prop. 2016/17:173 (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism,

överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen,

16. har befunnits ansvarigt för en allvarlig, upprepad eller systematisk överträdelse av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 av den 20 maj 2015 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006,

16. har tillåtit en styrelseledamot, verkställande direktören eller ersättare för någon av dem att åta sig ett sådant uppdrag i institutet eller kvarstå i institutet trots att kraven i 3 kap. 2 § första stycket 4 eller 5, 10 kap. 8 a–8 c §§, 12 kap. 6 a–6 c §§ eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 1 § 2 inte är uppfyllda,

17. i strid med 6 a kap. 2 § låter bli att upprätta eller lämna in en koncernåterhämtningsplan,

18. i strid med 6 b kap. 11 § låter bli att anmäla att koncerninternt finansiellt stöd ska lämnas,

19. i strid med 13 kap. 4 a och 5 a §§ låter bli att underrätta Finansinspektionen om institutet fallerar eller sannolikt kommer att falla, eller

20. i strid med 28 kap. 1 § lagen (2015:1016) om resolution låter bli att lämna begärda upplysningar till Riksgäldskontoret.

Om en sådan person som anges i första stycket omfattas av tillstånds- eller underrättelseskyldighet enligt 14 kap. 1 eller 3 § för förvärv eller avyttring av aktier eller andelar i institutet, ska första stycket 2 och 3 inte gälla för den personen i fråga om dessa aktier eller andelar.

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om institutets överträdelse är allvarlig och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får vara styrelseledamot eller verkställande direktör i ett kreditinstitut, eller ersättare för någon av dem, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

17. har tillåtit en styrelseledamot, verkställande direktören eller ersättare för någon av dem att åta sig ett sådant uppdrag i institutet eller kvarstå i institutet trots att kraven i 3 kap. 2 § första stycket 4 eller 5, 10 kap. 8 a–8 c §§, 12 kap. 6 a–6 c §§ eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 1 § 2 inte är uppfyllda,

18. i strid med 6 a kap. 2 § låter bli att upprätta eller lämna in en koncernåterhämtningsplan,

19. i strid med 6 b kap. 11 § låter bli att anmäla att koncerninternt finansiellt stöd ska lämnas,

20. i strid med 13 kap. 4 a och 5 a §§ låter bli att underrätta Finansinspektionen om institutet fallerar eller sannolikt kommer att falla, eller

21. i strid med 28 kap. 1 § lagen (2015:1016) om resolution låter bli att lämna begärda upplysningar till Riksgäldskontoret.

8 §

Sanktionsavgiften för ett kreditinstitut ska fastställas till högst det högsta av

1. tio procent av kreditinstitutets omsättning eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå närmast föregående räkenskapsår, *eller*

2. två gånger den vinst som institutet gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa.

Sanktionsavgiften får inte bestämmas till ett lägre belopp än 5 000 kronor. Om överträdelsen har skett under institutets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får *den* uppskattas.

Avgiften får inte vara så stor att institutet därefter inte uppfyller kraven enligt 6 kap. 1 §.

1. tio procent av kreditinstitutets omsättning eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå närmast föregående räkenskapsår,

2. två gånger den vinst som institutet gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, *eller*

3. ett belopp motsvarande fem miljoner euro.

Sanktionsavgiften får inte bestämmas till ett lägre belopp än 5 000 kronor. Om överträdelsen har skett under institutets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får *omsättningen* uppskattas.

1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som inträffat före ikraftträdandet.

Prop. 2016/17:173 2.18 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet

dels att 10, 18 och 21 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas sju nya paragrafer, 18 a–18 g §§, och närmast före 18 d och 18 g §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §¹

Bestämmelser om skyldighet för företag som driver inlåningsverksamhet enligt denna lag att medverka till att förhindra penningtvätt finns i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Ett företag som är registrerat enligt 7 § ska på begäran lämna Finansinspektionen de upplysningar om verksamheten som behövs för att inspektionen ska kunna kontrollera att lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism följs.

Finansinspektionen får, när den anser det nödvändigt, genomföra en undersökning hos företaget.

Bestämmelser om skyldighet för företag som driver inlåningsverksamhet enligt denna lag att medverka till att förhindra penningtvätt finns i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

18 §²

Finansinspektionen får förelägga ett företag som driver inlåningsverksamhet att göra rättelse om företaget

1. inte uppfyller kravet i 5 § första stycket eller 6 § första stycket,
2. överträder en bestämmelse i 9 §, 10 § andra stycket, 11 §, 12 § eller 14 § andra stycket,

3. överträder en bestämmelse i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller *en föreskrift* som har meddelats med stöd av den lagen, eller

4. överträder någon annan bestämmelse i en författning som reglerar företagets inlåningsverksamhet.

Om en innehavare som avses i 6 § andra stycket inte uppfyller kravet i 6 § första stycket, får inspektionen förelägga denne att avyttra så stor del av aktierna eller andelarna att innehavet därefter inte är kvalificerat eller, om innehavaren är en juridisk person, att byta ut den i dess ledning diskvalificerade personen.

3. överträder en bestämmelse i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller *föreskrifter* som har meddelats med stöd av den lagen, eller

¹ Senaste lydelse 2009:74.

² Senaste lydelse 2009:74.

Om ett företag inte gör rättelse får inspektionen avföra det ur registret. Prop. 2016/17:173
Ett företag ska också avföras ur registret om det anmäler att det inte längre driver inlåningsverksamhet eller om det på annat sätt framgår att inlåningsverksamheten har upphört.

18 a §

Vid överträdelser enligt 18 § första stycket, som inte är ringa, får Finansinspektionen ingripa mot ett företag genom beslut om sanktionsavgift.

18 b §

Finansinspektionen får ingripa mot någon som ingår i företagets styrelse eller är dess verkställande direktör eller ersättare för någon av dem, om företaget har befunnits ansvarigt för en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i ett företag, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

18 c §

Vid valet av ingripande ska Finansinspektionen ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Särskild hänsyn ska tas till skador som har uppstått och graden av ansvar.

I försvårande riktning ska det beaktas om företaget tidigare har begått en överträdelse eller om den fysiska personen tidigare orsakat en sådan överträdelse.

I förmildrande riktning ska det beaktas om

1. företaget eller den fysiska personen i väsentlig utsträckning genom ett aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning, och

2. företaget snabbt har upphört med överträdelsen eller den fysiska personen i företagets ledning snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen.

Sanktionsavgift

18 d §

Sanktionsavgiften för ett företag ska uppgå till lägst 5 000 kronor och som högst fastställas till det högsta av

1. tio procent av företagets omsättning närmast föregående räkenskapsår eller, i förekommande fall när det är fråga om överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen, motsvarande omsättning på koncernnivå,

2. två gånger den vinst som företaget gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Om överträdelsen har skett under företagets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas.

Avgiften tillfaller staten. Den får inte vara så stor att företaget därefter inte uppfyller kravet i 5 §.

18 e §

En sanktionsavgift för en fysisk person ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av

regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller Prop. 2016/17:173

2. ett belopp som per den 25 juni 2015 i kronor motsvarade fem miljoner euro.

Avgiften tillfaller staten.

18 f §

När sanktionsavgiftens storlek fastställs, ska särskild hänsyn tas till sådana omständigheter som anges i 18 c § samt till företagets eller den fysiska personens finansiella ställning och, om det går att fastställa, den vinst som gjorts till följd av regelöverträdelsen.

Sanktionsföreläggande och verkställighet

18 g §

Vid ingripanden mot fysiska personer vid överträdelser enligt 18 b § ska Finansinspektionen tillämpa bestämmelserna om sanktionsföreläggande i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Vid beslut om sanktionsavgift ska 15 kap. 11–14 §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse tillämpas i fråga om verkställighet av beslut om sanktionsavgift.

21 §

Finansinspektionens beslut enligt 15 § andra stycket får inte överklagas. Inspektionens beslut i övrigt enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Finansinspektionens beslut enligt 15 § andra stycket och beslut om sanktionsföreläggande får inte överklagas. Inspektionens beslut i övrigt enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som inträffat före ikraftträdandet.

Prop. 2016/17:173 2.19 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:405)
om försäkringsförmedling

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2005:405) om försäkringsförmedling

dels att 8 kap. 1, 12, 13 och 15–18 §§, 10 kap. 1 § och rubrikerna närmast före 8 kap. 1, 12 och 15 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 8 kap. 1 a–1 c §§ och 13 a–13 c §§, och närmast före 8 kap. 13 c § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

**Ingripande mot
försäkringsförmedlare**

**Ingripande mot
försäkringsförmedlare
och vissa fysiska personer**

1 §¹

Om en försäkringsförmedlare har åsidosatt sina skyldigheter enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, eller enligt andra författningar som reglerar försäkringsförmedlarens verksamhet, samt föreskrifter som har meddelats med stöd av sistnämnda författningar, ska Finansinspektionen ingripa.

Finansinspektionen ska då utfärda ett föreläggande att vidta åtgärd inom viss tid, ett förbud att verkställa beslut eller en anmärkning. Om överträdelsen är allvarlig ska försäkringsförmedlarens tillstånd återkallas eller, om det är tillräckligt, varning meddelas.

Finansinspektionen får avstå från ingripande om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, om försäkringsförmedlaren gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot försäkringsförmedlaren och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

1 a §

Finansinspektionen ska ingripa mot någon som ingår i försäkringsförmedlarens styrelse eller är dess verkställande direktör eller på motsvarande sätt företräder försäkringsförmedlaren, eller är ersättare för någon av dem, om förmedlaren

¹ Senaste lydelse 2009:75. Ändringen innebär att tredje stycket tas bort.

har befunnits ansvarig för en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket hos en försäkringsförmedlare, eller
2. beslut om sanktionsavgift.

1 b §

Vid valet av ingripande ska Finansinspektionen ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Särskild hänsyn ska tas till skador som har uppstått och graden av ansvar.

Finansinspektionen får avstå från ingripande om

1. en överträdelse är ringa eller ursäktlig,
2. försäkringsförmedlaren gör rättelse eller om den fysiska personen i försäkringsförmedlarens ledning verkat för att försäkringsförmedlaren gör rättelse, eller
3. någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot försäkringsförmedlaren eller den fysiska personen i försäkringsförmedlarens ledning och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

1 c §

I försvårande riktning ska det beaktas om försäkringsförmedlaren tidigare har begått en överträdelse eller om den fysiska personen i försäkringsförmedlarens ledning tidigare orsakat en sådan

överträdelse.

I förmildrande riktning ska det beaktas om

1. förmedlaren eller den fysiska personen i försäkringsförmedlarens ledning i väsentlig utsträckning genom ett aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning, och

2. förmedlaren snabbt har upphört med överträdelsen, eller den fysiska personen i försäkringsförmedlarens ledning snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen.

Straffavgift

Om en försäkringsförmedlare, ett försäkringsföretag eller en utländsk försäkringsförmedlare som utövar försäkringsförmedling i Sverige enligt 3 kap. 2 § har meddelats beslut om anmärkning eller varning enligt 1, 8 eller 11 §, får Finansinspektionen besluta att försäkringsförmedlaren, försäkringsföretaget eller den utländska försäkringsförmedlaren *skall betala straffavgift.*

Avgiften tillfaller staten.

Sanktionsavgift

12 §

Om en försäkringsförmedlare, ett försäkringsföretag eller en utländsk försäkringsförmedlare som utövar försäkringsförmedling i Sverige enligt 3 kap. 2 § har meddelats beslut om anmärkning eller varning enligt 1, 8 eller 11 §, får Finansinspektionen besluta att försäkringsförmedlaren, försäkringsföretaget eller den utländska försäkringsförmedlaren *ska betala en sanktionsavgift.*

13 §²

Straffavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor.

Avgiften får inte överstiga tio procent av omsättningen närmast föregående räkenskapsår för försäkringsförmedlaren, försäkringsföretaget eller filialen till en sådan utländsk försäkringsförmedlare som avses i 3 kap. 2 §. Om överträdelsen har skett under försäkringsförmedlarens, försäkringsföretagets eller filialens första verksamhetsår eller om uppgifter

Sanktionsavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och som högst fastställas till det högsta av

1. tio procent av omsättningen närmast föregående räkenskapsår för försäkringsförmedlaren, försäkringsföretaget eller filialen till en sådan utländsk försäkringsförmedlare som avses i 3 kap. 2 § eller, i förekommande fall när det är fråga om överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med

² Senaste lydelse 2010:2070.

om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får den uppskattas.

stöd av den lagen, motsvarande omsättning på koncernnivå,

2. två gånger den vinst som försäkringsförmedlaren, försäkringsföretaget eller filialen gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Om överträdelsen har skett under försäkringsförmedlarens, försäkringsföretagets eller filialens första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas.

Avgiften får inte vara så stor att försäkringsförmedlaren eller försäkringsföretaget därefter inte uppfyller kraven i 8 kap. 3 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden, 6 kap. 1 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller 4 kap. 1 § försäkringsrörelselagen (2010:2043).

När avgiftens storlek beslutas, ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig den överträdelse är som har föranlett anmärkningen eller varningen och hur länge överträdelsen har pågått.

13 a §

Vid ingripande enligt 1 a § ska sanktionsavgiften som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp som per den 25 juni 2015 i kronor motsvarade fem miljoner euro.

Avgiften tillfaller staten.

13 b §

När sanktionsavgiftens storlek fastställs, ska särskild hänsyn tas till sådana omständigheter som anges i 1 b § första stycket och 1 c § samt till den fysiska eller juridiska personens finansiella ställning och, om det går att fastställa, den vinst som gjorts till följd av regelöverträdelsen.

Sanktionsföreläggande

13 c §

Frågor om ingripanden mot fysiska personer vid överträdelser enligt 1 a § tas upp av Finansinspektionen genom sanktionsföreläggande.

Finansinspektionen ska då tillämpa bestämmelserna om sanktionsföreläggande i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Verkställighet och beslut om straffavgift eller förseningsavgift

Verkställighet och beslut om sanktionsavgift eller förseningsavgift

15 §

Straffavgiften eller förseningsavgiften skall betalas till Finansinspektionen inom trettio dagar efter det att beslutet om den har vunnit laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet.

Sanktionsavgiften eller förseningsavgiften ska betalas till Finansinspektionen inom trettio dagar efter det att beslutet om den har fått laga kraft eller sanktionsföreläggandet godkänts eller den längre tid som anges i beslutet.

16 §

Finansinspektionens beslut att påföra straffavgift eller förseningsavgift får verkställas utan föregående dom eller utslag om avgiften inte har betalats inom den tid som anges i 15 §.

Finansinspektionens beslut om sanktionsavgift eller förseningsavgift får verkställas utan föregående dom eller utslag om avgiften inte har betalats inom den tid som anges i 15 §.

17 §

Om straffavgiften eller förseningsavgiften inte betalas inom den tid som anges i 15 §, skall Finansinspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Om sanktionsavgiften eller förseningsavgiften inte betalas inom den tid som anges i 15 §, ska Finansinspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

18 §

En straffavgift eller förseningsavgift som påförts faller bort i den utsträckning verkställighet inte har

En sanktionsavgift eller förseningsavgift som har beslutats faller bort i den utsträckning verkställighet

skett inom fem år från det att beslutet *vann* laga kraft. inte har skett inom fem år från det att beslutet *fick* laga kraft *eller sanktionsföreläggandet godkändes*. Prop. 2016/17:173

10 kap.

1 §

Finansinspektionens beslut enligt 8 kap. 19 § andra stycket får inte överklagas.

Andra beslut av Finansinspektionen enligt denna lag får överklagas *hos* allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om förbud, föreläggande eller återkallelse *skall* gälla omedelbart.

Finansinspektionens beslut enligt 8 kap. 19 § andra stycket *och beslut om sanktionsföreläggande* får inte överklagas.

Andra beslut av Finansinspektionen enligt denna lag får överklagas *till* allmän förvaltningsdomstol.

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om förbud, föreläggande eller återkallelse *ska* gälla omedelbart.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
 2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelse som inträffat före ikraftträdandet.

Prop. 2016/17:173 2.20 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen
(2005:551)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 42 § aktiebolagslagen (2005:551) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

42 §¹

En revisor ska vidta de åtgärder som anges i 43 och 44 §§, om han eller hon finner att det kan misstänkas att en styrelseledamot eller den verkställande direktören inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till brott enligt någon av följande bestämmelser:

1. 9 kap. 1, 3 och 9 §§, 10 kap. 1, 3, 4 och 5 §§ samt 11 kap. 1, 2, 4 och 5 §§ brottsbalken,

2. 2, 4, 5 och 10 §§ skattebrottslagen (1971:69), och

3. 3–5 §§ och, om brottet inte är ringa, 7 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.

En revisor ska även vidta de åtgärder som anges i 43 och 44 §§, om han eller hon finner att det kan misstänkas att någon inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till brott enligt 10 kap. 5 a–5 e §§ brottsbalken.

Om revisorn finner att en misstanke av det slag som avses i första eller andra stycket bör föranleda honom eller henne att lämna uppgifter enligt 3 kap. 1 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, ska dock åtgärder enligt 43 och 44 §§ inte vidtas.

Om revisorn finner att en misstanke av det slag som avses i första eller andra stycket bör föranleda honom eller henne att lämna uppgifter enligt 4 kap. 3 och 6 §§ lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, ska dock åtgärder enligt 43 och 44 §§ inte vidtas.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

¹ Senaste lydelse 2014:313.

2.21 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 24 kap. 3 och 7 §§ och 25 kap. 1 a, 9 och 12 §§ lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

24 kap.

3 §¹

Tillstånd ska ges till förvärv som avses i 1 §, om förvärvaren bedöms lämplig att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av ett värdepappersbolag, en börs eller en clearingorganisation och det kan antas att det tilltänkta förvärvet är ekonomiskt sunt. Hänsyn ska tas till förvärvarens sannolika påverkan på verksamheten i värdepappersbolaget, börsen eller clearingorganisationen.

Vid bedömningen enligt första stycket ska förvärvarens anseende och kapitalstyrka beaktas. Det ska också beaktas

1. om den som till följd av förvärvet kommer att ingå i styrelsen för värdepappersbolaget, börsen eller clearingorganisationen eller vara verkställande direktör i detta företag, eller vara ersättare för någon av dem, har tillräcklig insikt och erfarenhet för att delta i ledningen av ett värdepappersbolag, en börs eller en clearingorganisation och även i övrigt är lämplig för en sådan uppgift samt om styrelsen i sin helhet har tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att leda företaget,

2. om det finns skäl att anta att förvärvaren kommer att motverka att värdepappersbolagets, börsens eller clearingorganisationens rörelse drivs på ett sätt som är förenligt med denna lag och andra författningar som reglerar företagets verksamhet, och

3. om det finns skäl att anta att förvärvet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

3. om det finns skäl att anta att förvärvet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 6 § lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Om det är fråga om ett värdepappersbolag och förvärvaren är ett finansiellt holdingföretag eller ett blandat finansiellt holdingföretag ska det vid bedömningen av förvärvarens anseende särskilt beaktas om dess ledning uppfyller de krav som ställs på ledningen i ett sådant företag

¹ Senaste lydelse 2014:985.

Prop. 2016/17:173 enligt 3 kap. 5 § lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag respektive 5 kap. 16 § lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat.

Om förvärvet av aktier i ett värdepappersbolag skulle leda till nära förbindelser mellan bolaget och någon annan, ska tillstånd ges bara om förbindelserna inte hindrar en effektiv tillsyn av bolaget.

7 §²

Finansinspektionen får besluta att ägaren till ett kvalificerat innehav av aktier eller andelar vid stämman inte får företräda fler aktier eller andelar än som motsvarar ett innehav som inte är kvalificerat

1. om ägaren motverkar eller kan antas komma att motverka att värdepappersbolagets, börsens eller clearingorganisationens verksamhet drivs på ett sätt som är förenligt med kraven i denna lag och andra författningar som reglerar företagets verksamhet,

2. om ägaren i väsentlig utsträckning har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet eller i andra ekonomiska angelägenheter eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet,

3. om ägaren, när det är fråga om ett värdepappersbolag, är ett finansiellt holdingföretag eller ett blandat finansiellt holdingföretag och dess ledning inte uppfyller de krav som ställs på ledningen i ett sådant företag enligt 3 kap. 5 § lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag respektive 5 kap. 16 § lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat, eller

4. om det finns skäl att anta att innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

4. om det finns skäl att anta att innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 6 § lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Om den som har ett kvalificerat innehav av aktier eller andelar inte har ansökt om tillstånd till ett förvärv som avses i 1 §, får Finansinspektionen besluta att innehavaren vid stämman inte får företräda aktierna eller andelarna till den del de omfattas av ett krav på tillstånd.

Om någon i strid med ett beslut av Finansinspektionen har ett kvalificerat innehav av aktier eller andelar, får innehavaren inte företräda aktierna eller andelarna vid stämman till den del innehavet står i strid med beslutet.

² Senaste lydelse 2014:985.

Finansinspektionen ska ingripa mot någon som ingår i ett värdepappersbolags styrelse eller är dess verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem, om värdepappersbolaget

1. har fått tillstånd att driva värdepappersrörelse genom att lämna falska uppgifter eller på annat otillbörligt sätt,

2. i strid med 24 kap. 5 § första stycket låter bli att till Finansinspektionen anmäla sådana förvärv och avyttringar som avses där,

3. i strid med 24 kap. 5 § tredje stycket låter bli att till Finansinspektionen anmäla namnen på de ägare som har ett kvalificerat innehav av aktier eller andelar i företaget samt storleken på innehaven,

4. inte uppfyller kraven i 8 kap. 3–6, 8, 8 e, 9 eller 11 § eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 42 § 2, 4 och 6,

5. låter bli att lämna information till Finansinspektionen eller lämnar ofullständig eller felaktig information om efterlevnaden av skyldigheten att uppfylla kapitalbaskraven enligt artikel 92 i tillsynsförordningen, i strid med artikel 99.1 i den förordningen,

6. låter bli att rapportera eller lämnar ofullständig eller felaktig information till Finansinspektionen när det gäller data som avses i artikel 101 i tillsynsförordningen,

7. låter bli att lämna information till Finansinspektionen eller lämnar ofullständig eller felaktig information om en stor exponering i strid med artikel 394.1 i tillsynsförordningen,

8. låter bli att lämna information till Finansinspektionen eller lämnar ofullständig eller felaktig information om likviditet i strid med artikel 415.1 och 415.2 i tillsynsförordningen,

9. låter bli att lämna uppgifter till Finansinspektionen eller lämnar ofullständig eller felaktig information om sin bruttosoliditet i strid med artikel 430.1 i tillsynsförordningen,

10. vid upprepade tillfällen eller systematiskt låter bli att hålla likvida tillgångar i strid med artikel 412 i tillsynsförordningen,

11. utsätter sig för en exponering som överskrider gränserna enligt artikel 395 i tillsynsförordningen,

12. är exponerat för kreditrisken i en värdepapperiseringsposition utan att uppfylla villkoren i artikel 405 i tillsynsförordningen,

13. låter bli att lämna information eller lämnar ofullständig eller felaktig information i strid med någon av artiklarna 431.1–431.3 och 451.1 i tillsynsförordningen,

14. gör betalningar till innehavare av instrument som ingår i institutets kapitalbas i strid med 8 kap. 3 och 4 §§ lagen (2014:966) om kapitalbuffertar eller artikel 28, 51 eller 63 i tillsynsförordningen, när dessa artiklar förbjuder sådana betalningar till innehavare av instrument som ingår i kapitalbasen,

15. har befunnits ansvarigt för en allvarlig överträdelse av lagen allvarlig, *upprepad* eller

³ Senaste lydelse 2015:1032.

Prop. 2016/17:173 (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, *systematisk* överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, *eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen,*

16. har tillåtit en styrelseledamot, verkställande direktören eller ersättare för någon av dem att åta sig ett sådant uppdrag i bolaget eller kvarstå i bolaget trots att kraven i 3 kap. 1 § första stycket 5 eller 6 eller 8 kap. 8 b–8 d §§ eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 12 § 2 inte är uppfyllda,

17. i strid med 8 a kap. 3 § låter bli att upprätta eller lämna in en koncernåterhämtningsplan,

18. i strid med 8 b kap. 11 § låter bli att anmäla att koncerninternt finansiellt stöd ska lämnas,

19. i strid med 23 kap. 3 a § låter bli att underrätta Finansinspektionen om att värdepappersbolaget fallerar eller sannolikt kommer att fallera, eller

20. i strid med 28 kap. 1 § lagen (2015:1016) om resolution låter bli att lämna begärda upplysningar till Riksgäldskontoret.

Om en sådan person som anges i första stycket omfattas av tillstånds- eller underrättelseskyldighet enligt 24 kap. 1 eller 4 § för förvärv eller avyttring av aktier eller andelar i bolaget, ska första stycket 2 och 3 inte gälla för den personen i fråga om dessa aktier eller andelar.

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om bolagets överträdelse är allvarlig och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre och högst tio år, inte får vara styrelseledamot eller verkställande direktör i ett värdepappersbolag, eller ersättare för någon av dem, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

Lydelse enligt prop. 2016/17:162

Föreslagen lydelse

9 §

Sanktionsavgiften för ett svenskt värdepappersinstitut, en börs eller en svensk clearingorganisation ska fastställas till högst det högsta av

1. ett belopp som per den 2 juli 2014 i kronor motsvarade fem miljoner euro,

1. tio procent av företagets omsättning eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå närmast föregående räkenskapsår, eller

2. två gånger den vinst som företaget gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa.

2. tio procent av företagets omsättning eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå närmast föregående räkenskapsår, eller

3. två gånger den vinst som företaget gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa.

Sanktionsavgiften får inte bestämmas till ett lägre belopp än 5 000 kronor. Om överträdelsen har skett under företagets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får *den* uppskattas.

Sanktionsavgiften får inte bestämmas till ett lägre belopp än 5 000 kronor. Om överträdelsen har skett under företagets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får *omsättningen* uppskattas.

För värdepappersinstitut får avgiften inte vara så stor att institutet därefter inte uppfyller kraven i 8 kap. 3 § denna lag eller 6 kap. 1 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §⁴

Finansinspektionen får förelägga ett utländskt värdepappersföretag som hör hemma inom EES och som driver verksamhet från filial i Sverige, att göra rättelse om det överträder någon av följande bestämmelser eller föreskrifter som meddelats med stöd av dem eller överträder bestämmelser i genomförandeförordningen som hänför sig till någon av följande bestämmelser:

- uppföranderegler m.m. i 8 kap. 1, 12 och 22–33 §§,
 - hantering av limitorder i 9 kap. 1 §,
 - systematiska internhandlare i 9 kap. 2–8 §§,
 - information efter handel i 9 kap. 9 §,
 - dokumentation i 10 kap. 2 §,
- eller*
- rapportering av transaktioner i 10 kap. 3 och 4 §§.

- dokumentation i 10 kap. 2 §,
- rapportering av transaktioner i 10 kap. 3 och 4 §§, *eller*
– *lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.*

Om företaget inte följer föreläggandet, ska Finansinspektionen underrätta den behöriga myndigheten i företagets hemland.

Om rättelse inte sker, får Finansinspektionen förbjuda värdepappersföretaget att påbörja nya transaktioner i Sverige. Innan förbud meddelas ska inspektionen underrätta den behöriga myndigheten i företagets hemland. Europeiska kommissionen och Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten ska omedelbart informeras när ett förbud meddelas.

1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som inträffat före ikraftträdandet.

⁴ Senaste lydelse 2012:197.

Prop. 2016/17:173 2.22 Förslag till lag om upphävande av lagen
(2008:99) om tillämpning av
Europaparlamentets och rådets förordning (EG)
nr 1781/2006 om information om betalaren
som ska åtfölja överföringar av medel

Härigenom föreskrivs att lagen (2008:99) om tillämpning av Europa-
parlamentets och rådets förordning (EG) nr 1781/2006 om information
om betalaren som ska åtfölja överföringar av medel ska upphöra att gälla
den 2 augusti 2017.

2.23 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 30 kap. 30 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 30 kap. 23 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 kap.

23 a §

Sekretess gäller i en statlig myndighets verksamhet som består i tillsyn över efterlevnaden av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 av den 20 maj 2015 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006 och lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen för uppgift i en anmälan eller utsaga om överträdelse av bestämmelse som gäller för den som myndighetens verksamhet avser, om uppgiften kan avslöja anmälarens identitet.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

30 §¹

Den tystnadsplikt som följer av 2 § första stycket första meningen, 4 § första stycket 2, 4 a § första stycket 2, 4 b § första stycket, 6 b § första stycket, 12 § första stycket och andra stycket 2, 12 a § första stycket och andra stycket 2, 12 b § första stycket 2, 13 §, 15 § första stycket 2, 23 § första stycket 2 och 27 § första stycket 2 och den tystnadsplikt som följer av

Den tystnadsplikt som följer av 2 § första stycket första meningen, 4 § första stycket 2, 4 a § första stycket 2, 4 b § första stycket, 6 b § första stycket, 12 § första stycket och andra stycket 2, 12 a § första stycket och andra stycket 2, 12 b § första stycket 2, 13 §, 15 § första stycket 2, 23 § första stycket 2, 23 a § och 27 § första stycket 2 och den tystnadsplikt

¹ Senaste lydelse 2016:1314.

Prop. 2016/17:173 ett förbehåll som gjorts med stöd av 9 § andra meningen, 14 § andra meningen, 26 § andra meningen eller 29 § andra meningen inskränker rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 24 § inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om andra ekonomiska eller personliga förhållanden än affärs- och driftförhållanden för den som trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för myndighetens verksamhet.

Den tystnadsplikt som följer av 18 § inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om en enskilds personliga förhållanden vars röjande kan vålla allvarligt men.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

2.24 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:751) om betaltjänster dels att 2 kap. 7 §, 3 kap. 13 och 17 §§, 8 kap. 9, 14, 15, 16, 18–21 och 26 §§ och rubrikerna närmast före 8 kap. 14 och 18 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 8 kap. 8 § ska lyda ”Ingripande mot betalningsinstitut och vissa fysiska personer”,

dels att det ska införas 10 nya paragrafer, 1 kap. 8 § och 8 kap. 8 a, 9 a, 15 a, 15 b, 16 a och 23 a–23 d §§, och närmast före 8 kap. 16 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

8 §

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 av den 20 maj 2015 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006 ska inte tillämpas på överföringar av medel inom Sverige till en betalningsmottagares betalkonto som uteslutande möjliggör betalning för tillhandahållande av varor eller tjänster, om förutsättningarna enligt artikel 2.5 a–c i förordning (EU) 2015/847 är uppfyllda.

2 kap.

7 §

Vid bedömningen enligt 3 § första stycket 4 och 6 § 3 av om en innehavare är lämplig ska dennes anseende och kapitalstyrka beaktas. Det ska också beaktas om det finns skäl att anta att

1. innehavaren kommer att motverka att betaltjänstverksamheten drivs på ett sätt som är förenligt med kraven i denna lag och andra författningar som reglerar företagets verksamhet,

2. innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser

2. innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 6 § lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser

Prop. 2016/17:173 brott enligt lagen (2003:148) om brott enligt lagen (2003:148) om terroristbrott. terroristbrott.

Om företaget har eller kan förväntas komma att få nära förbindelser med någon annan, får tillstånd enligt 1 § ges bara om förbindelserna inte hindrar en effektiv tillsyn av företaget.

3 kap.

13 §

Bestämmelser om skyldighet för fysiska eller juridiska personer som tillhandahåller betaltjänster att medverka till att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism finns i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Bestämmelser om skyldighet för fysiska eller juridiska personer som tillhandahåller betaltjänster att medverka till att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism finns i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

17 §

Om ett betalningsinstitut eller en registrerad betaltjänstleverantör vill tillhandahålla betaltjänster genom ombud, ska betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören anmäla ombudet för registrering hos Finansinspektionen.

Anmälan ska innehålla

1. ombudets namn, adress samt personnummer eller motsvarande,
2. om ombudet är en juridisk person, dessutom namn, personnummer eller motsvarande samt adress för de som ingår i ombudets styrelse eller är verkställande direktör,

3. uppgifter som visar att de personer som avses i 2 är lämpliga för en sådan uppgift eller, om ombudet är en fysisk person, att han eller hon är lämplig att tillhandahålla betaltjänster, och

4. ombudets interna regler för hur ombudet ska leva upp till de krav som anges i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

4. ombudets interna regler för hur ombudet ska leva upp till de krav som anges i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Om anmälan uppfyller kraven i andra stycket ska Finansinspektionen registrera ombudet i det register som inspektionen för enligt 8 kap. 5 §.

8 kap.

8 a §

Finansinspektionen ska ingripa mot någon som ingår i betalningsinstitutets styrelse eller är dess verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem, om institutet har befunnits ansvarigt för en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

- 1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket hos ett betalningsinstitut, eller*
- 2. beslut om sanktionsavgift.*

9 §

Vid valet av ingripande ska Finansinspektionen ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Särskild hänsyn ska tas till skador som har uppstått och graden av ansvar.

Finansinspektionen får avstå från ingripande enligt 8 §, om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, om betalningsinstitutet gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot institutet som bedöms vara tillräckliga.

Finansinspektionen får avstå från ingripande enligt 8 och 8 a §§ om

- 1. en överträdelse är ringa eller ursäktlig,*
- 2. betalningsinstitutet gör rättelse eller om den fysiska personen i betalningsinstitutets ledning verkat för att institutet gör rättelse, eller*
- 3. någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot institutet eller den fysiska personen i betalningsinstitutets ledning som bedöms vara tillräckliga.*

9 a §

I försvårande riktning ska det beaktas om betalningsinstitutet tidigare har begått en överträdelse eller om den fysiska personen i betalningsinstitutets ledning tidigare orsakat en sådan överträdelse.

I förmildrande riktning ska det beaktas om

- 1. institutet eller den fysiska personen i betalningsinstitutets ledning i väsentlig utsträckning genom ett aktivt samarbete har*

underlättat Finansinspektionens utredning, och

2. institutet snabbt har upphört med överträdelsen, eller den fysiska personen i betalningsinstitutets ledning snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen.

Straffavgift

Sanktionsavgift

14 §

Om ett betalningsinstitut har fått anmärkning eller varning enligt 8 § eller varning enligt 11 §, får Finansinspektionen besluta att institutet ska betala en *straffavgift*.

Avgiften tillfaller staten.

Om ett betalningsinstitut har fått anmärkning eller varning enligt 8 § eller varning enligt 11 §, får Finansinspektionen besluta att institutet ska betala en *sanktionsavgift*.

15 §

Straffavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor.

Avgiften får inte överstiga tio procent av betalningsinstitutets omsättning närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under institutets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får *den* uppskattas.

För ett betalningsinstitut som även bedriver annan verksamhet än tillhandahållande av betaltjänster enligt 1 kap. 2 § ska omsättningen enligt andra stycket avse endast verksamheten med betaltjänster.

Avgiften får inte vara så stor att institutet därefter inte uppfyller kraven i 3 kap. 2 §.

Sanktionsavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor.

Avgiften får inte överstiga tio procent av betalningsinstitutets omsättning närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under institutets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får *omsättningen* uppskattas.

15 a §

När det är fråga om en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller en överträdelse av förordning (EU) 2015/847, ska den sanktionsavgift som kan beslutas enligt 14 § uppgå till lägst 5 000 kronor och som högst fastställas till det högsta av

1. tio procent av betalningsinstitutets omsättning närmast föregående räkenskapsår eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå,

2. två gånger den vinst som institutet gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Avgiften får inte vara så stor att institutet därefter inte uppfyller kraven i 3 kap. 2 §.

15 b §

En sanktionsavgift för en fysisk person ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp som per den 25 juni 2015 i kronor motsvarade fem miljoner euro.

Avgiften tillfaller staten.

16 §

När straffavgiftens storlek fastställs, ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig den överträdelse är som har föranlett anmärkningen eller varningen och hur länge överträdelsen har pågått.

När sanktionsavgiftens storlek fastställs, ska särskild hänsyn tas till sådana omständigheter som anges 9 § första stycket och 9 a § samt till betalningsinstitutets eller den fysiska personens finansiella ställning och, om det går att fastställa, den vinst som gjorts genom överträdelsen.

Sanktionsföreläggande

16 a §

Frågor om ingripanden mot fysiska personer enligt 8 a § tas upp av Finansinspektionen genom sanktionsföreläggande.

Finansinspektionen ska då tillämpa bestämmelserna i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

18 §

En *straffavgift* eller förseningsavgift ska betalas till Finansinspektionen inom trettio dagar från det att beslutet om den har *vunnit* laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet.

En *sanktionsavgift* eller förseningsavgift ska betalas till Finansinspektionen inom trettio dagar från det att beslutet om den har *fått* laga kraft *eller sanktionsföreläggande godkänts* eller den längre tid som anges i beslutet.

19 §

Finansinspektionens beslut om *straffavgift* eller förseningsavgift får verkställas enligt utsökningsbalkens bestämmelser, om avgiften inte har betalats inom den tid som anges i 18 §.

Om *straffavgiften* eller förseningsavgiften inte betalas inom den tid som anges i 18 §, ska inspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Finansinspektionens beslut om *sanktionsavgift* eller förseningsavgift får verkställas enligt utsökningsbalkens bestämmelser, om avgiften inte har betalats inom den tid som anges i 18 §.

Om *sanktionsavgiften* eller förseningsavgiften inte betalas inom den tid som anges i 18 §, ska inspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

20 §

En *straffavgift* eller förseningsavgift som har beslutats faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet *vann* laga kraft.

En *sanktionsavgift* eller förseningsavgift som har beslutats faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet *fick* laga kraft *eller sanktionsföreläggandet godkändes*.

21 §

Finansinspektionen får förelägga ett utländskt företag som tillhandahåller betaltjänster i enlighet med 3 kap. 26 eller 27 § att göra rättelse, om dess verksamhet med betaltjänster i Sverige inte bedrivs enligt gällande bestämmelser om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller i enlighet med *Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1781/2006 av den 15 november*

Finansinspektionen får förelägga ett utländskt företag som tillhandahåller betaltjänster i enlighet med 3 kap. 26 eller 27 § att göra rättelse, om dess verksamhet med betaltjänster i Sverige inte bedrivs enligt gällande bestämmelser om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller i enlighet med *förordning (EU) 2015/847*.

2006 om information om betalaren som skall åtfölja överföringar av medel och sådan lag som kompletterar den förordningen.

Finansinspektionen får förelägga ett utländskt företag som tillhandahåller betaltjänster från en filial eller genom ett ombud enligt 3 kap. 26 § att göra rättelse om dess verksamhet med betaltjänster i Sverige inte bedrivs i enlighet med 4 och 5 kap.

Om ett företag inte följer ett föreläggande enligt första eller andra stycket ska Finansinspektionen underrätta den behöriga myndigheten i företagets hemland.

Om rättelse inte sker, får Finansinspektionen förbjuda företaget att påbörja nya betalningstransaktioner här i landet. Innan förbud meddelas ska inspektionen underrätta den behöriga myndigheten i företagets hemland. I brådskande fall får inspektionen meddela förbud utan föregående underrättelse till myndigheten i företagets hemland. Denna ska dock underrättas så snart det kan ske.

23 a §

Vid en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller en överträdelse av förordning (EU) 2015/847, som inte är ringa, får Finansinspektionen ingripa mot en registrerad betaltjänstleverantör som är en juridisk person genom beslut om sanktionsavgift som bestäms i enlighet med 15 a §.

Om den registrerade betaltjänstleverantören är en fysisk person, får sanktionsavgift beslutas endast om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Avgiften tillfaller staten.

23 b §

Finansinspektionen ska ingripa mot en person som ingår i en registrerad betaltjänstleverantörs styrelse eller är dess verkställande direktör eller på motsvarande sätt företräder betaltjänstleverantören, eller är ersättare för någon av dem, om den registrerade betaltjänstleverantören har befunnits ansvarig för en över-

trädelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller en överträdelse av förordning (EU) 2015/847.

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktksamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket hos en registrerad betaltjänstleverantör, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

23 c §

Vid beslut om ingripande enligt 23 a § andra stycket och 23 b § gäller 15 b och 16 a §§.

I fråga om verkställighet av beslut om sanktionsavgift gäller 18–20 §§.

23 d §

Vid valet av åtgärd eller sanktion enligt 23–23 b §§ och vid bestämmande av sanktionsavgiftens storlek ska Finansinspektionen ta hänsyn till de omständigheter som anges i 9 § första stycket, 9 a och 16 §§.

26 §

Finansinspektionens beslut enligt 23 § tredje stycket och 24 § andra stycket får inte överklagas.

Andra beslut av Finansinspektionen enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller dock inte beslut i ärenden som avses i 20 § första stycket 5 förvaltningslagen (1986:223).

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Finansinspektionens beslut enligt 23 § tredje stycket och 24 § andra stycket och beslut om sanktionsföreläggande får inte överklagas.

Andra beslut av Finansinspektionen enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller dock inte beslut i ärenden som avses i 20 § första stycket 5 förvaltningslagen (1986:223).

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om förbud, före- Prop. 2016/17:173
läggande eller återkallelse ska gälla omedelbart.

1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelse som inträffat före ikraftträdandet.

Prop. 2016/17:173 2.25 Förslag till lag om ändring i
försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsrörelselagen (2010:2043)
dels att 15 kap. 5 och 14 §§, 18 kap. 3, 16, 17, 18 och 20–23 §§,
21 kap. 1 § och rubrikerna närmast före 18 kap. 3, 16 och 20 §§ ska ha
följande lydelse,

dels att rubriken före 18 kap. 1 § ska lyda ”Ingripande mot
försäkringsföretag och vissa fysiska personer”,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 18 kap. 1 a, 2 a, 3 a, 17 a,
17 b och 18 a §§, och närmast före 18 kap. 18 a § en ny rubrik av
följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

5 §

Vid bedömningen enligt 4 § ska följande beaktas:

1. förvärvarens anseende och kapitalstyrka,
2. om den som till följd av förvärvet kommer att ingå i styrelsen för
försäkringsaktiebolaget eller vara verkställande direktör i det, eller vara
ersättare för någon av dem, har tillräcklig insikt och erfarenhet för att
delta i ledningen av ett försäkringsaktiebolag och även i övrigt är lämplig
för en sådan uppgift,

3. om det finns skäl att anta att förvärvaren kommer att motverka att
försäkringsaktiebolagets verksamhet drivs på ett sätt som är förenligt
med denna lag och andra författningar som reglerar bolagets verksamhet,
och

4. om det finns skäl att anta att
förvärvet har samband med eller
kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap.
5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder
mot penningtvätt och finansiering
av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 §
lagen (2002:444) om straff för
finansiering av särskilt allvarlig
brottslighet i vissa fall, såvitt avser
brott enligt 2 § lagen (2003:148)
om straff för terroristbrott.

4. om det finns skäl att anta att
förvärvet har samband med eller
kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 6 §
lagen (2017:000) om åtgärder mot
penningtvätt och finansiering av
terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 §
lagen (2002:444) om straff för
finansiering av särskilt allvarlig
brottslighet i vissa fall, såvitt avser
brott enligt 2 § lagen (2003:148)
om straff för terroristbrott.

14 §

Finansinspektionen får besluta att ägaren till ett kvalificerat innehav av
aktier vid stämman inte får företräda fler aktier än som motsvarar ett
innehav som inte är kvalificerat

1. om ägaren motverkar eller kan antas komma att motverka att
försäkringsaktiebolagets verksamhet drivs på ett sätt som är förenligt
med kraven i denna lag och andra författningar som reglerar bolagets
verksamhet,

2. om ägaren i väsentlig mån har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller i andra ekonomiska angelägenheter eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet,

3. om ägaren är ett försäkringsholdingföretag eller ett blandat finansiellt holdingföretag och dess ledning inte uppfyller de krav som ställs på ledningen i ett sådant företag enligt 9 kap. 10 § denna lag respektive 5 kap. 16 § lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat, eller

4. om det finns skäl att anta att innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

4. om det finns skäl att anta att innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 6 § lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Om ägaren till ett kvalificerat innehav av aktier inte har ansökt om tillstånd till ett förvärv som avses i 1 eller 2 §, får Finansinspektionen besluta att ägaren vid stämman inte får företräda aktierna till den del de omfattas av ett krav på tillstånd.

Om någon i strid med ett beslut av Finansinspektionen har ett kvalificerat innehav av aktier, får innehavaren inte företräda aktierna vid stämman till den del innehavet står i strid med beslutet.

18 kap.

1 a §

Finansinspektionen ska ingripa mot någon som ingår i försäkringsföretagets styrelse eller är dess verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem, om företaget har befunnits ansvarigt för en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

2 a §

Ingripande enligt 1 a § sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i 1 a § första stycket i ett försäkringsföretag, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

När Finansinspektionen får avstå från ingripande

Omständigheter som ska beaktas och Finansinspektionens möjligheter att avstå från ingripande

3 §¹

Vid valet av ingripande ska Finansinspektionen ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Särskild hänsyn ska tas till skador som har uppstått och graden av ansvar.

Finansinspektionen får avstå från ingripande om

1. en överträdelse är ringa eller ursäktlig,
 2. försäkringsföretaget gör rättelse, eller
 3. någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot företaget och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.
2. försäkringsföretaget gör rättelse eller om den fysiska personen verkat för att företaget gör rättelse, eller
 3. någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot företaget eller den fysiska personen och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

3 a §

I försvårande riktning ska det beaktas om försäkringsföretaget tidigare har begått en överträdelse eller om den fysiska personen tidigare orsakat en sådan överträdelse.

I förmildrande riktning ska det beaktas om

1. företaget eller den fysiska personen i väsentlig utsträckning genom ett aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning, och

2. företaget snabbt har upphört

¹ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2015:700.

med överträdelsen, eller den fysiska personen snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen. Prop. 2016/17:173

Straffavgift

Sanktionsavgift

16 §²

Om Finansinspektionen har meddelat ett beslut om anmärkning eller varning mot ett försäkringsföretag, får inspektionen besluta att företaget ska betala en *straffavgift*.

Avgiften tillfaller staten.

Om Finansinspektionen har meddelat ett beslut om anmärkning eller varning mot ett försäkringsföretag, får inspektionen besluta att företaget ska betala en *sanktionsavgift*.

17 §³

Straffavgiften ska fastställas till lägst *femtusen* kronor och högst *femtio* miljoner kronor.

Avgiften får inte överstiga tio procent av försäkringsföretagets omsättning närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under försäkringsföretagets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas.

Avgiften får inte vara så stor att försäkringsföretaget *efter det att avgiften har påförts* inte uppfyller kraven enligt 4 kap. 1 §.

Sanktionsavgiften ska fastställas till lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor.

Avgiften får inte vara så stor att försäkringsföretaget *därefter* inte uppfyller kraven enligt 4 kap. 1 §.

17 a §

När det är fråga om en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen, ska den sanktionsavgift som kan beslutas enligt 16 § första stycket uppgå till lägst 5 000 kronor och som högst fastställas till det högsta av

1. tio procent av försäkringsföretagets omsättning närmast föregående räkenskapsår eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå,

² Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2015:700.

³ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2015:700.

2. två gånger den vinst som institutet gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Avgiften får inte vara så stor att försäkringsföretaget därefter inte uppfyller kraven enligt 4 kap. 1 §.

17 b §

En sanktionsavgift för en fysisk person ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp som per den 25 juni 2015 i kronor motsvarade fem miljoner euro.

Avgiften tillfaller staten.

18 §⁴

När straffavgiftens storlek fastställs, ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig den överträdelse är som har föranlett anmärkningen eller varningen och hur länge överträdelsen har pågått.

När sanktionsavgiftens storlek fastställs, ska särskild hänsyn tas till sådana omständigheter som anges i 3 § första stycket och 3 a § samt till försäkringsföretagets eller den fysiska personens finansiella ställning och, om det går att fastställa, den vinst som gjorts till följd av regelöverträdelsen.

Sanktionsföreläggande

18 a §

Frågor om ingripanden mot fysiska personer för överträdelser enligt 1 a § tas upp av Finansinspektionen genom sanktionsföreläggande.

Finansinspektionen ska då tillämpa bestämmelserna om sanktionsföreläggande i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

⁴ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2015:700.

20 §⁵

Straffavgiften eller förseningsavgiften ska betalas till Finansinspektionen inom trettio dagar efter det att beslutet om den har *vunnit* laga kraft eller inom den längre tid som anges i beslutet.

Sanktionsavgiften eller förseningsavgiften ska betalas till Finansinspektionen inom trettio dagar efter det att beslutet om den har *fått* laga kraft *eller sanktionsföreläggandet godkänts* eller inom den längre tid som anges i beslutet.

21 §⁶

Finansinspektionens beslut att ta ut *straffavgift* eller förseningsavgift får verkställas utan föregående dom eller utslag, om avgiften inte har betalats inom den tid som anges i 18 §.

Finansinspektionens beslut att ta ut *sanktionsavgift* eller förseningsavgift får verkställas utan föregående dom eller utslag, om avgiften inte har betalats inom den tid som anges i 20 §.

22 §⁷

Om *straffavgiften* eller förseningsavgiften inte betalas inom den tid som anges i 18 §, ska Finansinspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Om *sanktionsavgiften* eller förseningsavgiften inte betalas inom den tid som anges i 20 §, ska Finansinspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

23 §⁸

En beslutad *straffavgift* eller förseningsavgift faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet *vann* laga kraft.

En beslutad *sanktionsavgift* eller förseningsavgift faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet *fick* laga kraft *eller sanktionsföreläggandet godkändes*.

⁵ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2015:700.

⁶ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2015:700.

⁷ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2015:700.

⁸ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2015:700.

21 kap.

1 §⁹

Finansinspektionens beslut i ärenden enligt 17 kap. 13 § första stycket och 18 kap. 26 § andra stycket får inte överklagas.

Finansinspektionens beslut i ärenden enligt 17 kap. 13 § första stycket och 18 kap. 26 § andra stycket *samt beslut om sanktionsföreläggande* får inte överklagas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
 2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som inträffat före ikraftträdandet.

⁹ Senaste lydelse 2015:700.

2.26 Förslag till lag om ändring i fastighetsmäklarlagen (2011:666)

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs i fråga om fastighetsmäklarlagen (2011:666) dels att 7, 28 och 29 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas tre nya paragrafer, 29 a–29 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Bestämmelser om vissa skyldigheter för den som driver verksamhet som fastighetsmäklare med fullständig registrering finns i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Bestämmelser om vissa skyldigheter för den som driver verksamhet som fastighetsmäklare med fullständig registrering finns i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

28 §¹

Fastighetsmäklarinspektionen utövar tillsyn över de fastighetsmäklare som är registrerade enligt 5 §. Inspektionen ska se till att fastighetsmäklarna i sin verksamhet uppfyller sina skyldigheter enligt denna lag. Inspektionen ska inom sitt verksamhetsområde utöva tillsyn även enligt lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och föreskrifter som har meddelats *i anslutning till* den lagen.

Fastighetsmäklarinspektionen utövar tillsyn över de fastighetsmäklare som är registrerade enligt 5 §. Inspektionen ska se till att fastighetsmäklarna i sin verksamhet uppfyller sina skyldigheter enligt denna lag. Inspektionen ska inom sitt verksamhetsområde utöva tillsyn även enligt lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och föreskrifter som har meddelats *med stöd av* den lagen.

En registrerad mäklare är skyldig att låta Fastighetsmäklarinspektionen granska akter, bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten samt att lämna de uppgifter som begärs för tillsynen.

Vid tillsyn enligt lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism får Fastighetsmäklarinspektionen, när den anser det är nödvändigt, genomföra en undersökning på plats hos en registrerad mäklare.

¹ Senaste lydelse 2012:19.

Fastighetsmäklarinspektionen ska återkalla registreringen för den fastighetsmäklare som

1. inte längre uppfyller kraven enligt 6 §,
 2. inte betalar registreringsavgift
 3. handlar i strid mot sina skyldigheter enligt denna lag.
- eller
2. inte betalar registreringsavgift,
 3. handlar i strid mot sina skyldigheter enligt denna lag, eller
 4. överträder en bestämmelse i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Om det kan anses tillräckligt, får Fastighetsmäklarinspektionen i stället meddela varning eller erinran. Är förseelsen ringa, får påföljd underlåtas.

Om det kan anses tillräckligt, får Fastighetsmäklarinspektionen i stället meddela varning eller erinran eller, vid överträdelse enligt första stycket 4, utfärda ett föreläggande att göra rättelse. Är förseelsen ringa, får inspektionen avstå från påföljd.

Fastighetsmäklarinspektionen eller, efter överklagande, domstol får besluta att en återkallelse av registrering ska gälla omedelbart.

29 a §

När Fastighetsmäklarinspektionen meddelat varning eller erinran för en överträdelse enligt 29 § första stycket 4, får inspektionen besluta att mäklaren ska betala en sanktionsavgift.

Sanktionsavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som gjorts av mäklaren till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro.

Avgiften tillfaller staten.

29 b §

Vid ingripande på grund av en överträdelse enligt 29 § första stycket 4 och vid fastställande av sanktionsavgift enligt 29 a § ska

² Senaste lydelse 2012:19.

*Fastighetsmäklarinspektionen
tillämpa 7 kap. 13 och 16 §§ lagen
(2017:000) om åtgärder mot
penningtvätt och finansiering av
terrorism.*

Prop. 2016/17:173

29 c §

*I fråga om verkställighet av
beslut om sanktionsavgift tillämpas
7 kap. 21–23 §§ lagen (2017:000)
om åtgärder mot penningtvätt och
finansiering av terrorism.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
 2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelse som inträffat före ikraftträdandet.

Prop. 2016/17:173 2.27 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:755)
om elektroniska pengar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2011:755) om elektroniska pengar

dels att 2 kap. 7 §, 3 kap. 13 och 18 §§, 5 kap. 9, 14, 15, 16, 18–21 och 26 §§ och rubrikerna närmast före 5 kap. 14 och 18 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 5 kap. 8 § ska lyda ”Ingripande mot institut för elektroniska pengar och vissa fysiska personer” och att rubriken närmast före 5 kap. 23 § ska lyda ”Ingripande mot registrerade utgivare och vissa fysiska personer”,

dels att det ska införas nio nya paragrafer, 5 kap. 8 a, 9 a, 15 a, 15 b 16 a och 23 a–23 d §§, och närmast före 5 kap. 16 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §

Vid bedömningen enligt 3 § 3 och 6 § första stycket 3 av om en innehavare är lämplig ska dennes anseende och kapitalstyrka beaktas. Det ska också beaktas om det finns skäl att anta att

1. innehavaren kommer att motverka att verksamheten med utgivning av elektroniska pengar drivs på ett sätt som är förenligt med kraven i denna lag och andra författningar som reglerar företagets verksamhet,

2. innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt lagen (2003:148) om terroristbrott.

2. innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt enligt 1 kap. 6 § lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt lagen (2003:148) om terroristbrott.

Om företaget har eller kan förväntas komma att få nära förbindelser med någon annan, får tillstånd enligt 1 § ges bara om förbindelserna inte hindrar en effektiv tillsyn av företaget.

3 kap.

13 §

Bestämmelser om skyldighet för den som ger ut elektroniska pengar att medverka till att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism finns i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Bestämmelser om skyldighet för den som ger ut elektroniska pengar att medverka till att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism finns i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

18 §

Om ett institut för elektroniska pengar eller en registrerad utgivare vill tillhandahålla betaltjänster genom ombud, ska institutet eller utgivaren anmäla ombudet för registrering hos Finansinspektionen.

Anmälan ska innehålla

1. ombudets namn och adress,
2. om ombudet är en juridisk person, namn, personnummer eller motsvarande samt adress för dem som ingår i ombudets styrelse eller är verkställande direktör,
3. uppgifter som visar att de personer som avses i 2 är lämpliga för en sådan uppgift eller, om ombudet är en fysisk person, att han eller hon är lämplig att tillhandahålla betaltjänster, och
4. ombudets interna regler för hur ombudet ska leva upp till de krav som anges i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

4. ombudets interna regler för hur ombudet ska leva upp till de krav som anges i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Om anmälan uppfyller kraven i andra stycket ska Finansinspektionen registrera ombudet i det register som inspektionen för med stöd av 5 kap. 5 §. Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare ska försäkra sig om att ombud som agerar för deras räkning informerar betaltjänstanvändarna om detta förhållande.

5 kap.

8 a §

Finansinspektionen ska ingripa mot någon som ingår i styrelsen för institutet för elektroniska pengar eller är dess verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem, om institutet har befunnits ansvarigt för en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller en överträdelse av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 av den 20 maj 2015 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om

upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006.

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket hos en utgivare av elektroniska pengar, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

9 §

Vid valet av ingripande ska Finansinspektionen ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Särskild hänsyn ska tas till skador som har uppstått och graden av ansvar.

Finansinspektionen får avstå från ingripande enligt 8 § om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, om institutet för elektroniska pengar gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot institutet som bedöms vara tillräckliga.

Finansinspektionen får avstå från ingripande enligt 8 och 8 a §§ om

1. en överträdelse är ringa eller ursäktlig,

2. institutet för elektroniska pengar gör rättelse eller om den fysiska personen verkat för att institutet gör rättelse, eller

3. någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot institutet eller den fysiska personen som bedöms vara tillräckliga.

9 a §

I försvårande riktning ska det beaktas om institutet tidigare har begått en överträdelse eller om den fysiska personen tidigare orsakat en sådan överträdelse.

I förmildrande riktning ska det beaktas om

1. institutet eller den fysiska personen i väsentlig utsträckning genom ett aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning, och

2. institutet snabbt har upphört med

överträdelsen, eller den fysiska personen snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen. Prop. 2016/17:173

Straffavgift

Sanktionsavgift

14 §

Om ett institut för elektroniska pengar har fått anmärkning eller varning enligt 8 § eller varning enligt 11 §, får Finansinspektionen besluta att institutet ska betala en *straffavgift*.

Avgiften tillfaller staten.

Om ett institut för elektroniska pengar har fått anmärkning eller varning enligt 8 § eller varning enligt 11 §, får Finansinspektionen besluta att institutet ska betala en *sanktionsavgift*.

15 §

Straffavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor.

Avgiften får inte överstiga tio procent av omsättningen i institutet för elektroniska pengar närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under institutets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får *den* uppskattas.

För ett institut för elektroniska pengar som även bedriver annan verksamhet än utgivning av elektroniska pengar ska omsättningen enligt andra stycket avse endast verksamheten med utgivning av elektroniska pengar.

Avgiften får inte vara så stor att institutet därefter inte uppfyller kraven i 3 kap. 2 §.

Sanktionsavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor.

Avgiften får inte överstiga tio procent av omsättningen i institutet för elektroniska pengar närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under institutets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får *omsättningen* uppskattas.

15 a §

När det är fråga om överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller en överträdelse av förordning (EU) 2015/847 ska sanktionsavgiften som kan beslutas enligt 14 § uppgå till lägst 5 000 kronor och som högst fastställas till det högsta av
1. tio procent av institutets

omsättning närmast föregående räkenskapsår eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå,

2. två gånger den vinst som institutet gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Avgiften får inte vara så stor att institutet därefter inte uppfyller kraven i 3 kap. 2 §.

15 b §

En sanktionsavgift för en fysisk person ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp som per den 25 juni 2015 i kronor motsvarade fem miljoner euro.

Avgiften tillfaller staten.

16 §

När straffavgiftens storlek fastställs, ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig den överträdelse är som har föranlett anmärkningen eller varningen och hur länge överträdelsen har pågått.

När sanktionsavgiftens storlek fastställs, ska hänsyn tas till sådana omständigheter som anges 9 § första stycket och 9 a § samt till institutets eller den fysiska personens finansiella ställning och, om det går att fastställa, den vinst som gjorts genom överträdelsen.

Sanktionsföreläggande

16 a §

Frågor om ingripanden mot fysiska personer enligt 8 a § tas upp av Finansinspektionen genom sanktionsföreläggande.

Finansinspektionen ska då tillämpa bestämmelserna i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

18 §

En *straffavgift* eller förseningsavgift ska betalas till Finansinspektionen inom trettio dagar från det att beslutet om den har *vunnit* laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet.

En *sanktionsavgift* eller förseningsavgift ska betalas till Finansinspektionen inom trettio dagar från det att beslutet om den har *fått* laga kraft *eller sanktionsföreläggande godkänts* eller den längre tid som anges i beslutet.

19 §

Finansinspektionens beslut om *straffavgift* eller förseningsavgift får verkställas enligt utskökningsbalkens bestämmelser, om avgiften inte har betalats inom den tid som anges i 18 §.

Om *straffavgiften* eller förseningsavgiften inte betalas inom den tid som anges i 18 §, ska inspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Finansinspektionens beslut om *sanktionsavgift* eller förseningsavgift får verkställas enligt utskökningsbalkens bestämmelser, om avgiften inte har betalats inom den tid som anges i 18 §.

Om *sanktionsavgiften* eller förseningsavgiften inte betalas inom den tid som anges i 18 §, ska inspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

20 §

En *straffavgift* eller förseningsavgift som har beslutats faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet *vann* laga kraft.

En *sanktionsavgift* eller förseningsavgift som har beslutats faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet *fick* laga kraft *eller sanktionsföreläggandet godkändes*.

21 §

Finansinspektionen får förelägga ett utländskt företag som ger ut elektroniska pengar eller tillhandahåller betaltjänster i enlighet med 3 kap. 26–28 §§ att göra rättelse om utgivningen av elektroniska pengar eller tillhandahållandet av betaltjänster i Sverige inte bedrivs enligt gällande bestämmelser om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller i

Finansinspektionen får förelägga ett utländskt företag som ger ut elektroniska pengar eller tillhandahåller betaltjänster i enlighet med 3 kap. 26–28 §§ att göra rättelse om utgivningen av elektroniska pengar eller tillhandahållandet av betaltjänster i Sverige inte bedrivs enligt gällande bestämmelser om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller i

Prop. 2016/17:173 enlighet med *Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1781/2006 av den 15 november 2006 om information om betalaren som skall åtfölja överföringar av medel och sådan lag som kompletterar den förordningen.* enlighet med förordning (EU) 2015/847.

Finansinspektionen får förelägga ett utländskt företag att göra rättelse, om

1. det är fråga om ett företag som enligt 3 kap. 26 §

a) ger ut elektroniska pengar eller tillhandahåller betaltjänster genom filial i Sverige, eller

b) tillhandahåller betaltjänster, distribuerar elektroniska pengar eller löser in elektroniska pengar genom ombud i Sverige, och

2. utgivningen av elektroniska pengar eller tillhandahållandet av betaltjänster i Sverige inte bedrivs i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. denna lag eller 4 och 5 kap. lagen (2010:751) om betaltjänster.

Om ett företag inte följer ett föreläggande enligt första eller andra stycket, ska Finansinspektionen underrätta den behöriga myndigheten i företagets hemland.

Om rättelse inte sker, får Finansinspektionen förbjuda företaget att ge ut elektroniska pengar eller tillhandahålla betaltjänster här i landet. Innan förbud meddelas ska inspektionen underrätta den behöriga myndigheten i företagets hemland. I brådskande fall får inspektionen meddela förbud utan föregående underrättelse till myndigheten i företagets hemland. Denna ska dock underrättas så snart det kan ske.

23 a §

Vid en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller en överträdelse av förordning (EU) 2015/847, som inte är ringa, får Finansinspektionen ingripa mot en registrerad utgivare av elektroniska pengar genom beslut om sanktionsavgift som bestäms i enlighet med 15 a §.

Avgiften tillfaller staten.

23 b §

Finansinspektionen ska ingripa mot en person som ingår i den registrerade utgivarens styrelse eller är dess verkställande direktör, eller är ersättare för någon av dem, om den registrerade utgivaren har befunnits ansvarig för överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder

mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller en överträdelse av förordning (EU) 2015/847.

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om överträdelsen är allvarlig, systematisk eller upprepad och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket hos en utgivare av elektroniska pengar, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

23 c §

I fråga om beslut om ingripande enligt 23 b § gäller 15 b och 16 a §§.

Vid verkställighet av beslut om sanktionsavgift gäller 18–20 §§.

23 d §

Vid valet av åtgärd eller sanktion enligt 23–23 b §§ och vid bestämmande av sanktionsavgiftens storlek ska Finansinspektionen ta hänsyn till de omständigheter som anges i 9 § första stycket, 9 a och 16 §§.

26 §

Finansinspektionens beslut att förelägga den som bedriver en viss verksamhet att lämna de uppgifter som behövs för att inspektionen ska kunna bedöma om verksamheten är tillståndspliktig enligt denna lag får inte överklagas.

Andra beslut av Finansinspektionen enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller dock inte beslut i ärenden som avses i 20 §

Finansinspektionens beslut att förelägga den som bedriver en viss verksamhet att lämna de uppgifter som behövs för att inspektionen ska kunna bedöma om verksamheten är tillståndspliktig enligt denna lag samt beslut om sanktionsföreläggande får inte överklagas.

Andra beslut av Finansinspektionen enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller dock inte beslut i ärenden som avses i 20 §

Prop. 2016/17:173 första stycket 5 förvaltningslagen första stycket 5 förvaltningslagen
(1986:223). (1986:223).

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om förbud, föreläggande eller återkallelse ska gälla omedelbart.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
 2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelse som inträffat före ikraftträdandet.

2.28 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 1 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet ska ha följande lydelse.

11 kap.

1 §

En upphandlande myndighet eller enhet ska utesluta en leverantör från att delta i en upphandling, om myndigheten eller enheten får kännedom om att leverantören enligt en lagakraftvunnen dom är dömd för brott som innefattar

1. sådan brottslighet som avses i artikel 2 i rådets rambeslut 2008/841/RIF av den 24 oktober 2008 om kampen mot organiserad brottslighet,

2. bestickning enligt definitionen i artikel 3 i rådets akt av den 26 maj 1997 om utarbetande på grundval av artikel K 3.2 c i fördraget om Europeiska unionen av konventionen om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, respektive artikel 2.1 i rådets rambeslut 2003/568/RIF av den 22 juli 2003 om kampen mot korruption inom den privata sektorn,

3. bedrägeri i den mening som avses i artikel 1 i konventionen som utarbetats på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen, om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,

4. penningtvätt och finansiering av terrorism enligt definitionen i artikel 1 Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG av den 26 oktober 2005 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

4. penningtvätt och finansiering av terrorism enligt definitionen i artikel 1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning EU nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG, i den ursprungliga lydelsen, eller

5. terroristbrott eller brott med anknytning till terroristverksamhet såsom de definieras i artikel 1 respektive 3 i rådets rambeslut 2002/475/RIF av den 13 juni 2002 om bekämpande av terrorism eller anstiftan, medhjälp och försök att begå brott i den mening som avses i artikel 4 i nämnda rambeslut.

Är leverantören en juridisk person, ska leverantören uteslutas om en företrädare för den juridiska personen har dömts för brottet. Om det finns grundad anledning anta att en leverantör ska uteslutas med stöd av första stycket, får myndigheten eller enheten begära att leverantören visar att det inte finns någon grund för uteslutning.

Prop. 2016/17:173 Om det finns särskilda skäl, får en upphandlande myndighet eller enhet avstå från att utesluta en leverantör som dömts för brottslighet enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

2.29 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 39 kap. 14 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha följande lydelse.

39 kap. 14 §¹

En beskattningsbar person som omsätter investeringsguld som avses i 1 kap. 18 § mervärdesskattelagen (1994:200) i Sverige eller till ett annat EU-land ska vid en transaktion som uppgår till ett belopp motsvarande 10 000 kronor eller mer dokumentera nödvändiga identifikationsuppgifter för köparen.

Första stycket gäller även för en transaktion som understiger 10 000 kronor men som kan antas ha samband med en annan transaktion och tillsammans med denna uppgår till minst detta belopp. Om summan inte är känd vid tidpunkten för en transaktion, ska nödvändiga identifikationsuppgifter dokumenteras så snart summan av transaktionerna uppgår till minst 10 000 kronor.

Bestämmelserna i 2 kap. 2 § första stycket 1, 3 § första stycket 2, 5 § 2 a och 6 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska även tillämpas vid transaktioner som avses i första och andra styckena.

Bestämmelserna i 3 kap. 4 § första stycket, 8 och 14–16 §§ lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska även tillämpas vid transaktioner som avses i första och andra styckena.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

¹ Senaste lydelse 2013:369.

Prop. 2016/17:173 2.30 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:561)
om förvaltare av alternativa investeringsfonder

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder

dels att 14 kap. 2, 9, 11, 12, 13 och 15–18 §§, 16 kap. 1 § och rubrikerna närmast före 14 kap. 9, 11 och 15 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 14 kap. 1 § ska lyda ”Ingripanden mot svenska AIF-förvaltare och vissa fysiska personer”,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 14 kap. 1 a, 2 a, 9 a, 9 b, 12 a och 13 a §§, och närmast före 14 kap. 13 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

1 a §

Finansinspektionen ska ingripa mot någon som ingår i en AIF-förvaltares ledning eller styrelse eller är förvaltarens verkställande direktör eller motsvarande, eller är ersättare för någon av dem, om förvaltaren har befunnits ansvarig för en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om AIF-förvaltarens överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtlig eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i en AIF-förvaltare, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

2 §

Vid valet av sanktion ska Finansinspektionen ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått. Särskild hänsyn ska tas till överträdelsens

Finansinspektionen får avstå från ingripande *enligt 1 §* om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, om AIF-förvaltaren gör rättelse eller om något annat organ har vidtagit åtgärder mot förvaltaren som bedöms tillräckliga.

art, skador som uppstått och graden av ansvar.

Finansinspektionen får avstå från ingripande om

1. en överträdelse är ringa eller ursäktlig,

2. AIF-förvaltaren gör rättelse eller om den fysiska personen verkat för att förvaltaren gör rättelse, eller

3. något annat organ har vidtagit åtgärder mot förvaltaren eller den fysiska personen och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

2 a §

I försvårande riktning ska det beaktas om AIF-förvaltaren tidigare har begått en överträdelse eller om den fysiska personen tidigare orsakat en sådan överträdelse. Vid denna bedömning bör särskild vikt fästas vid om överträdelserna är likartade och den tid som har gått mellan de olika överträdelserna.

I förmildrande riktning ska det beaktas om

1. förvaltaren eller den fysiska personen i väsentlig utsträckning genom ett aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning, och

2. förvaltaren snabbt har upphört med överträdelserna, eller den fysiska personen snabbt verkat för att överträdelserna ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen.

Ingripanden mot AIF-förvaltare som förvaltar alternativa investeringsfonder som inte överstiger vissa tröskelvärden

Ingripanden mot AIF-förvaltare som förvaltar alternativa investeringsfonder som inte överstiger vissa tröskelvärden och mot vissa fysiska personer

9 §

Om en AIF-förvaltare som är registrerad enligt 2 kap. har åsidosatt sina skyldigheter enligt denna lag, andra författningar som reglerar företagets verksamhet, fondbestämmelserna, bolagsordningen eller motsvarande regelverk för en alternativ investeringsfond, företagets bolagsordning,

Prop. 2016/17:173 stadgar eller reglemente och interna instruktioner som har sin grund i en författning som reglerar företagets verksamhet, ska Finansinspektionen ingripa.

Finansinspektionen ska då förelägga förvaltaren att inom viss tid vidta åtgärder för att komma till rätta med situationen, meddela ett förbud att verkställa beslut eller utfärda en anmärkning. Om överträdelsen är allvarlig, ska förvaltaren avregistreras eller, om det är tillräckligt, varning meddelas. *Finansinspektionen får avstå från ingripande om en överträdelse är ringa eller ursäktlig eller om förvaltaren gör rättelse.*

Finansinspektionen ska då förelägga förvaltaren att inom viss tid vidta åtgärder för att komma till rätta med situationen, meddela ett förbud att verkställa beslut eller utfärda en anmärkning. Om överträdelsen är allvarlig, ska förvaltaren avregistreras eller, om det är tillräckligt, varning meddelas.

9 a §

Finansinspektionen ska ingripa mot någon som ingår i ledningen eller styrelsen eller är verkställande direktör eller motsvarande i en AIF-förvaltare som är registrerad enligt 2 kap., eller är ersättare för någon av dem, om förvaltaren har befunnits ansvarig för en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om AIF-förvaltarens överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaksamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i en AIF-förvaltare, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

9 b §

Vid valet av åtgärd eller sanktion enligt 9 eller 9 a § ska Finansinspektionen ta hänsyn till de omständigheter som anges i 2 § första stycket och 2 a §.

Finansinspektionen får avstå

Straffavgift

Sanktionsavgift

11 §

Om en AIF-förvaltare har fått anmärkning eller varning, får Finansinspektionen besluta att förvaltaren ska betala en *straffavgift*. Detta gäller dock inte om varningen bara omfattar fall som avses i 4 § första stycket 2 eller 4 eller 10 § första stycket 2 eller 4.

Om en AIF-förvaltare har *meddelats beslut om* anmärkning eller varning, får Finansinspektionen besluta att förvaltaren ska betala en *sanktionsavgift*. Detta gäller dock inte om varningen bara omfattar fall som avses i 4 § första stycket 2 eller 4 eller 10 § första stycket 2 eller 4.

Avgiften tillfaller staten.

12 §

Straffavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av förvaltarens omsättning under närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under förvaltarens första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas.

Sanktionsavgiften ska fastställas till högst det högsta av

- 1. ett belopp motsvarande fem miljoner euro,*
- 2. tio procent av AIF-förvaltarens omsättning närmast föregående räkenskapsår eller, i förekommande fall när det är fråga om överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen, motsvarande omsättning på koncernnivå, eller*
- 3. två gånger den vinst som förvaltaren gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa.*

Sanktionsavgiften får inte bestämmas till ett lägre belopp än 5 000 kronor. Om överträdelsen har skett under förvaltarens första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas.

12 a §

En sanktionsavgift för en fysisk person ska fastställas till högst det högsta av

1. ett belopp som per den 25 juni 2015 i kronor motsvarade fem miljoner euro, eller

2. två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa.

Avgiften tillfaller staten.

13 §

När *straffavgiftens* storlek beslutas, ska särskild hänsyn tas till *hur allvarlig den överträdelse är som har föranlett anmärkningen eller varningen och hur länge överträdelsen har pågått.*

När *sanktionsavgiftens* storlek beslutas, ska särskild hänsyn tas till *sådana omständigheter som anges 2 § första stycket och 2 a § samt till AIF-förvaltarens eller den fysiska personens finansiella ställning och den vinst som gjorts till följd av överträdelsen, om den går att fastställa.*

Sanktionsföreläggande

13 a §

Frågor om ingripanden mot fysiska personer enligt 1 a eller 9 a § tas upp av Finansinspektionen genom sanktionsföreläggande.

Finansinspektionen ska då tillämpa bestämmelserna om sanktionsföreläggande i 12 kap. 9 a–9 d §§ lagen (2004:46) om värdepappersfonder.

Verkställighet av beslut om straffavgift och förseningsavgift

Verkställighet av beslut om sanktionsavgift och förseningsavgift

15 §

En *straffavgift* eller förseningsavgift ska betalas till Finansinspektionen inom 30 dagar efter det att *beslutet* om att ta ut avgiften *har vunnit laga kraft* eller den längre tid som anges i beslutet.

En *sanktionsavgift* eller förseningsavgift ska betalas till Finansinspektionen inom *trettio* dagar efter det att *ett beslut* om att ta ut avgiften *fått laga kraft* eller *sanktionsföreläggandet godkänts* eller den längre tid som anges i beslutet *eller föreläggandet.*

16 §

Finansinspektionens beslut om *straffavgift* eller förseningsavgift får verkställas enligt *utsökningsbalken,*

Finansinspektionens beslut om *sanktionsavgift* eller förseningsavgift får verkställas enligt *utsöknings-*

om avgiften inte har betalats inom den tid som anges i 15 §. *balkens bestämmelser*, om avgiften inte har betalats inom den tid som anges i 15 §. Prop. 2016/17:173

17 §

Om *straffavgiften* eller förseningsavgiften inte *har betalats* inom den tid som anges i 15 §, ska Finansinspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Om *sanktionsavgiften* eller förseningsavgiften inte *betalas* inom den tid som anges i 15 §, ska Finansinspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning.

Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

18 §

En *straffavgift* eller förseningsavgift faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet att ta ut avgiften *vann* laga kraft. En *sanktionsavgift* eller förseningsavgift *som har beslutats* faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet att ta ut avgiften *fick* laga kraft *eller sanktionsföreläggandet godkändes*.

16 kap.

1 §¹

Finansinspektionens beslut enligt 13 kap. 14 § *och* 14 kap. 23 § andra stycket får inte överklagas. Finansinspektionens beslut enligt 13 kap. 14 § *samt* 14 kap. 13 a § *och* 23 § andra stycket får inte överklagas.

Andra beslut av Finansinspektionen enligt denna lag eller beslut enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 345/2013, i den ursprungliga lydelsen, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 346/2013, i den ursprungliga lydelsen, eller Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/760, i den ursprungliga lydelsen, får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller dock inte ärenden som avses i 20 § första stycket 5 förvaltningslagen (1986:223).

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om förbud, föreläggande eller återkallelse ska gälla omedelbart.

1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som inträffat före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2016:1330.

Prop. 2016/17:173 2.31 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:275)
om viss verksamhet med konsumentkrediter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter

dels att 3, 7, 20, 27, 29, 31 och 35 §§ och rubriken närmast före 20 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 20 a–20 c, 26 a, 26 b och 27 a §§, och närmast före 27 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Bestämmelser om skyldighet för företag som driver verksamhet med konsumentkrediter att medverka till att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism finns i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

3 §

Bestämmelser om skyldighet för företag som driver verksamhet med konsumentkrediter att medverka till att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism finns i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

7 §

Vid bedömningen enligt 6 § 3 av om en innehavare är lämplig ska innehavarens anseende beaktas. Det ska också beaktas om det finns skäl att anta att

1. innehavaren kommer att motverka att företagets verksamhet drivs på ett sätt som är förenligt med kraven i denna lag och andra författningar som reglerar företagets verksamhet, eller

2. innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt som avses i 1 kap. 5 § 6 lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

2. innehavet har samband med eller kan öka risken för

a) penningtvätt som avses i 1 kap. 6 § lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, eller

b) brott enligt 2 § 2, 3 § eller 4 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, såvitt avser brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Om företaget har eller kan förväntas komma att få nära förbindelser med någon annan, får tillstånd ges bara om förbindelserna inte hindrar en effektiv tillsyn av företaget.

20 §¹

Om ett företag åsidosätter sina skyldigheter enligt denna lag, andra författningar som reglerar företagets verksamhet, bolagsordning, stadgar eller interna instruktioner som har sin grund i en författning som reglerar verksamheten, ska Finansinspektionen ingripa.

Finansinspektionen ska då utfärda ett föreläggande att inom viss tid begränsa verksamheten, minska riskerna i den eller vidta någon annan åtgärd för att komma till rätta med situationen, ett förbud att verkställa beslut eller en anmärkning. Om överträdelsen är allvarlig ska företagets tillstånd återkallas eller, om det är tillräckligt, varning meddelas.

Finansinspektionen får avstå från ingripande om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, om företaget gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot företaget och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

20 a §

Finansinspektionen ska ingripa mot någon som ingår företagets styrelse eller är dess verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem, om företaget har befunnits ansvarigt för överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

Ett ingripande enligt första stycket får ske endast om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ingripande sker genom

1. beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket hos ett företag, eller

2. beslut om sanktionsavgift.

¹ Ändringen innebär att tredje stycket tas bort.

20 b §

Vid valet av ingripande ska Finansinspektionen ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Särskild hänsyn ska tas till skador som har uppstått och graden av ansvar.

Finansinspektionen får avstå från ingripande om

- 1. en överträdelse är ringa eller ursäktlig,*
- 2. företaget gör rättelse eller om den fysiska personen verkat för att företaget gör rättelse, eller*
- 3. någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot företaget eller den fysiska personen och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.*

20 c §

I försvårande riktning ska det beaktas om företaget tidigare har begått en överträdelse eller om den fysiska personen tidigare orsakat en sådan överträdelse.

I förmildrande riktning ska det beaktas om

- 1. företaget eller den fysiska personen i väsentlig utsträckning genom ett aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning, och*
- 2. företaget snabbt har upphört med överträdelsen, eller den fysiska personen snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen.*

26 a §

När det är fråga om en överträdelse av lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen gäller i stället för 26 § att sanktionsavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och som högst fastställas till det högsta av

1. tio procent av företagets omsättning närmast föregående räkenskapsår eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå,

2. två gånger den vinst som företaget gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

26 b §

En sanktionsavgift för en fysisk person ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp som per den 25 juni 2015 i kronor motsvarade fem miljoner euro.

Avgiften tillfaller staten.

27 §

När sanktionsavgiftens storlek beslutas, ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig den överträdelse är som föranlett anmärkningen eller varningen och hur länge överträdelsen har pågått.

När sanktionsavgiftens storlek beslutas, ska hänsyn tas till sådana omständigheter som anges i 20 b § första stycket och 20 c § och företagets eller den fysiska personens finansiella ställning och, om det går att fastställa, den vinst som gjorts till följd av regelöverträdelsen.

Sanktionsföreläggande

27 a §

Frågor om ingripanden mot fysiska personer för överträdelser enligt 20 a § tas upp av Finansinspektionen genom sanktionsföreläggande.

Finansinspektionen ska då tillämpa bestämmelserna om sanktionsföreläggande i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Sanktionsavgiften eller försningsavgiften ska betalas till Finansinspektionen inom trettio dagar efter det att beslutet om att ta ut avgiften har *vunnit* laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet.

Sanktionsavgiften eller försningsavgiften ska betalas till Finansinspektionen inom trettio dagar efter det att beslutet om att ta ut avgiften har *fått* laga kraft *eller sanktionsföreläggandet godkänts* eller den längre tid som anges i beslutet.

En sanktionsavgift eller försningsavgift faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet att ta ut avgiften *vann* laga kraft.

En sanktionsavgift eller försningsavgift faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet att ta ut avgiften *fick* laga kraft *eller sanktionsföreläggandet godkändes*.

Finansinspektionens beslut enligt 24 § andra stycket får inte överklagas.

Finansinspektionens beslut enligt 24 § andra stycket *och beslut om sanktionsföreläggande* får inte överklagas.

Finansinspektionens beslut i övrigt enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller dock inte beslut i ärenden som avses i 20 § första stycket 5 förvaltningslagen (1986:223).

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om förbud, föreläggande eller återkallelse ska gälla omedelbart.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.
 2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som inträffat före ikraftträdandet.

2.32 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:307)
om straff för penningtvättsbrott

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag innehåller straffrättsliga bestämmelser om penningtvätt.

I lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism finns bestämmelser om åtgärder som den som bedriver finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet är skyldig att vidta för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

I lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism finns bestämmelser om åtgärder som den som bedriver finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet är skyldig att vidta för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

Prop. 2016/17:173 2.33 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:62)
om identifiering av rapporteringspliktiga
konton med anledning av FATCA-avtalet

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 4 §, 6 kap. 2–4 §§ och 7 kap. 3 § lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 §

Om det rapporteringsskyldiga finansiella institutets elektroniskt sökbara databaser typiskt sett inte är tillräckliga för att bedöma om sådana omständigheter som anges i 1 § första stycket 1 och 3–7 föreligger, ska sådana uppgifter också eftersökas i gällande huvudkundregister, när det gäller granskning av konton vars saldo eller värde uppgick till mer än 1 000 000 US-dollar den 30 juni 2014 eller vid utgången av 2015 eller ett senare kalenderår.

Om sådan information inte finns i det gällande huvudkundregistret, ska uppgifterna också eftersökas bland följande handlingar med koppling till kontot som det rapporteringsskyldiga finansiella institutet har inhämtat under de senaste fem åren och som inte är elektroniskt sökbara:

1. den senast inhämtade styrkande dokumentation som avses i 8 kap. 6 § med avseende på kontot,
2. det senaste avtalet eller den senaste av annan dokumentation avseende öppnande av kontot,
3. den senaste dokumentationen som inhämtats med stöd av lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller för att uppfylla annan lagstiftning,
4. gällande fullmakter eller handlingar avseende underteckningsrätt, och
5. gällande stående instruktioner att överföra medel.

Granskningen enligt första och andra styckena behöver bara göras en gång för varje konto.

6 kap.

2 §

För att fastställa om en enhet är en specificerad amerikansk person, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet granska den information som inhämtats för att kunna upprätthålla kontakterna med kontohavaren eller på grund av bestämmelser i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och

För att fastställa om en enhet är en specificerad amerikansk person, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet granska den information som inhämtats för att kunna upprätthålla kontakterna med kontohavaren eller på grund av bestämmelser i lagen (2017:000) om åtgärder mot

finansiering av terrorism eller i annan författning. Om det finns skäl att anta att kontohavaren är en amerikansk person, ska kontohavaren anses vara en specificerad amerikansk person om det rapporteringsskyldiga finansiella institutet inte

penningtvätt och finansiering av terrorism eller i annan författning. Om det finns skäl att anta att kontohavaren är en amerikansk person, ska kontohavaren anses vara en specificerad amerikansk person om det rapporteringsskyldiga finansiella institutet inte

1. inhämtar ett intygande från kontohavaren om att kontohavaren inte är en specificerad amerikansk person, eller

2. utifrån den övriga information som det rapporteringsskyldiga finansiella institutet har tillgång till eller information som är allmänt tillgänglig kan fastställa att kontohavaren inte är en specificerad amerikansk person.

3 §

För att fastställa om en enhet som inte är en amerikansk person är ett finansiellt institut, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet granska den information som inhämtats för att kunna upprätthålla kontakterna med kontohavaren eller på grund av bestämmelser i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller i annan författning. Om det finns skäl att anta att kontohavaren är ett finansiellt institut eller om kontohavarens identifieringsnummer som internationell förmedlare finns med i den amerikanska federala skattemyndighetens lista över icke-amerikanska finansiella institut, ska kontohavaren anses vara ett finansiellt institut.

För att fastställa om en enhet som inte är en amerikansk person är ett finansiellt institut, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet granska den information som inhämtats för att kunna upprätthålla kontakterna med kontohavaren eller på grund av bestämmelser i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller i annan författning. Om det finns skäl att anta att kontohavaren är ett finansiellt institut eller om kontohavarens identifieringsnummer som internationell förmedlare finns med i den amerikanska federala skattemyndighetens lista över icke-amerikanska finansiella institut, ska kontohavaren anses vara ett finansiellt institut.

För att fastställa om en enhet är en passiv icke-finansiell enhet, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet inhämta ett intygande om detta från kontohavaren. Ett sådant intygande behöver dock inte inhämtas, om det utifrån den information som det rapporteringsskyldiga finansiella institutet har tillgång till eller information som är allmänt tillgänglig kan antas att kontohavaren är en aktiv icke-finansiell enhet.

4 §

För att fastställa vilka personer som är personer med bestämmande inflytande i en enhet, får det rapporteringsskyldiga finansiella institutet förlita sig på den

För att fastställa vilka personer som är personer med bestämmande inflytande i en enhet, får det rapporteringsskyldiga finansiella institutet förlita sig på den

Prop. 2016/17:173 information som inhämtats på grund av bestämmelser i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. För att fastställa om en person med bestämmande inflytande är medborgare eller har hemvist i USA, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet

information som inhämtats på grund av bestämmelser i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. För att fastställa om en person med bestämmande inflytande är medborgare eller har hemvist i USA, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet

1. när det gäller konton vars saldo eller värde uppgår till 1 000 000 US-dollar eller mindre, granska den information som inhämtats på grund av bestämmelser i lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, och

2. när det gäller andra konton än som avses i 1, inhämta ett intygande från kontohavaren eller personerna med bestämmande inflytande.

7 kap.

3 §

För att fastställa vilka personer som är personer med bestämmande inflytande i en enhet, får det rapporteringsskyldiga finansiella institutet förlita sig på den information som inhämtats på grund av bestämmelser i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

För att fastställa vilka personer som är personer med bestämmande inflytande i en enhet, får det rapporteringsskyldiga finansiella institutet förlita sig på den information som inhämtats på grund av bestämmelser i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

För att fastställa om en person med bestämmande inflytande är medborgare eller har hemvist i USA, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet i samband med att ett konto öppnas inhämta ett intygande från kontohavaren eller från personerna med bestämmande inflytande.

Om det av intygandet framgår att en eller flera personer med bestämmande inflytande är medborgare eller har hemvist i USA, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet inhämta ett intygande från kontohavaren eller personerna med bestämmande inflytande som innehåller dennes eller deras skatteregistreringsnummer, om dessa inte anges redan i det intygande som inhämtats enligt andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

2.34 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:911)
om identifiering av rapporteringspliktiga
konton vid automatiskt utbyte av upplysningar
om finansiella konton

Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 6 §, 5 kap. 5 §, 6 kap. 2 och 4 §§, 7 kap. 4 och 6 §§ och 8 kap. 7 § lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

6 §

Om det rapporteringsskyldiga finansiella institutets elektroniskt sökbara databaser typiskt sett inte är tillräckliga för att bedöma om sådana omständigheter som anges i 2 § första stycket 1–6 föreligger, ska sådana uppgifter också eftersökas i gällande huvudkundregister, när det gäller granskning av högvärdekonton som innehas av fysiska personer.

Om sådan information inte finns i det gällande huvudkundregistret, ska uppgifterna också eftersökas bland följande handlingar med koppling till kontot som det rapporteringsskyldiga finansiella institutet har inhämtat under de senaste fem åren och som inte är elektroniskt sökbara:

1. den senast inhämtade styrkande dokumentation som avses i 8 kap. 7 § med avseende på kontot,
2. det senaste avtalet eller den senaste av annan dokumentation avseende öppnande av kontot,
3. den senaste dokumentation som inhämtats med stöd av lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller för att uppfylla annan lagstiftning,
4. gällande fullmakter eller handlingar avseende underteckningsrätt, och
5. gällande stående instruktioner att överföra medel avseende andra konton än inlåningskonton.

5 kap.

5 §¹

Ett rapporteringsskyldigt finansiellt institut får tillämpa bestämmelserna i 4 kap. vid granskning av ett nytt konto som innehas av en fysisk person i stället för bestämmelserna i detta kapitel, om

1. kontohavaren hos det rapporteringsskyldiga finansiella institutet eller hos en till detta närliggande enhet i Sverige även har ett eller flera befintliga konton,

¹ Senaste lydelse 2017:190.

Prop. 2016/17:173 2. det nya och de befintliga kontonas saldon eller värden räknas samman vid beräkning av saldo eller värde enligt 4–8 kap.,

3. det rapporteringsskyldiga finansiella institutet uppfyller kraven enligt lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism avseende kontohavaren genom de åtgärder som vidtagits avseende kontohavaren med anledning av det eller de befintliga konton som avses i 1, och

3. det rapporteringsskyldiga finansiella institutet uppfyller kraven enligt lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism avseende kontohavaren genom de åtgärder som vidtagits avseende kontohavaren med anledning av det eller de befintliga konton som avses i 1, och

4. öppnandet av det nya kontot inte medför att kontohavaren måste tillhandahålla nya, ytterligare eller ändrade kunduppgifter av andra skäl än att det rapporteringsskyldiga finansiella institutet ska uppfylla kraven enligt denna lag.

Om ett rapporteringsskyldigt finansiellt institut i enlighet med första stycket tillämpar bestämmelserna i 4 kap. vid granskningen av ett nytt konto och ett av de konton som avses i första stycket är ett rapporteringspliktigt konto, ska samtliga sådana konton som avses i första stycket anses vara rapporteringspliktiga, om något annat inte anges i 2 kap. 20 §.

Intyganden och annan dokumentation som det rapporteringsskyldiga finansiella institutet inhämtar eller har tillgång till enligt 4 kap. med avseende på ett sådant konto som avses i första stycket, får användas vid granskningen av samtliga sådana konton som avses i första stycket.

6 kap.

2 §

För att utreda om en enhet har hemvist i en annan stat eller jurisdiktion, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet granska den information som inhämtats för att kunna upprätthålla kontakterna med kontohavaren eller på grund av bestämmelser i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller i annan författning. Om det finns skäl att anta att kontohavaren har hemvist i en annan stat eller jurisdiktion, ska kontohavaren anses ha hemvist i den staten eller jurisdiktionen om det rapporteringsskyldiga finansiella institutet inte

För att utreda om en enhet har hemvist i en annan stat eller jurisdiktion, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet granska den information som inhämtats för att kunna upprätthålla kontakterna med kontohavaren eller på grund av bestämmelser i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller i annan författning. Om det finns skäl att anta att kontohavaren har hemvist i en annan stat eller jurisdiktion, ska kontohavaren anses ha hemvist i den staten eller jurisdiktionen om det rapporteringsskyldiga finansiella institutet inte

1. inhämtar ett intygande från kontohavaren om att kontohavaren inte har hemvist i denna stat eller jurisdiktion, eller

2. utifrån den övriga information som det rapporteringsskyldiga finansiella institutet har tillgång till eller information som är allmänt tillgänglig kan fastställa att kontohavaren inte har hemvist i denna stat eller jurisdiktion.

4 §

För att fastställa vilka personer som är personer med bestämmande inflytande över en enhet, får det rapporteringsskyldiga finansiella institutet förlita sig på den information som inhämtats på grund av bestämmelser i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

För att fastställa vilka personer som är personer med bestämmande inflytande över en enhet, får det rapporteringsskyldiga finansiella institutet förlita sig på den information som inhämtats på grund av bestämmelser i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

För att fastställa om en person med bestämmande inflytande har hemvist i en annan stat eller jurisdiktion, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet

1. när det gäller konton vars saldo eller värde uppgår till 1 000 000 US-dollar eller mindre, granska den information som inhämtats på grund av bestämmelser i lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, och

2. när det gäller andra konton än som avses i 1, inhämta ett intygande från kontohavaren eller personerna med bestämmande inflytande.

7 kap.

4 §

För att fastställa vilka personer som är personer med bestämmande inflytande över en enhet, får det rapporteringsskyldiga finansiella institutet förlita sig på den information som inhämtats på grund av bestämmelser i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

För att fastställa vilka personer som är personer med bestämmande inflytande över en enhet, får det rapporteringsskyldiga finansiella institutet förlita sig på den information som inhämtats på grund av bestämmelser i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

För att fastställa om en person med bestämmande inflytande har hemvist i en annan stat eller jurisdiktion, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet i samband med att ett konto öppnas inhämta ett intygande från kontohavaren eller från personerna med bestämmande inflytande.

Om det av intygandet framgår att en eller flera personer med bestämmande inflytande har hemvist i en annan stat eller jurisdiktion, ska det rapporteringsskyldiga finansiella institutet inhämta ett intygande från kontohavaren eller personerna med bestämmande inflytande som innehåller dennes eller deras skatteregistreringsnummer, om dessa inte anges redan i det intygande som inhämtats enligt andra stycket.

Ett rapporteringsskyldigt finansiellt institut får tillämpa bestämmelserna i 6 kap. vid granskning av ett nytt konto som innehas av en enhet i stället för bestämmelserna i detta kapitel, om

1. kontohavaren hos det rapporteringsskyldiga finansiella institutet eller hos en till detta närliggande enhet i Sverige även har ett eller flera befintliga konton,

2. det nya och de befintliga kontonas saldon eller värden räknas samman vid beräkning av saldo eller värde enligt 4–8 kap.,

3. det rapporteringsskyldiga finansiella institutet uppfyller kraven enligt lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism avseende kontohavaren genom de åtgärder som vidtagits avseende kontohavaren med anledning av det eller de befintliga konton som avses i 1, och

3. det rapporteringsskyldiga finansiella institutet uppfyller kraven enligt lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism avseende kontohavaren genom de åtgärder som vidtagits avseende kontohavaren med anledning av det eller de befintliga konton som avses i 1, och

4. öppnandet av det nya kontot inte medför att kontohavaren måste tillhandahålla nya, ytterligare eller ändrade kunduppgifter av andra skäl än att det rapporteringsskyldiga finansiella institutet ska uppfylla kraven enligt denna lag.

Om ett rapporteringsskyldigt finansiellt institut i enlighet med första stycket tillämpar bestämmelserna i 6 kap. vid granskningen av ett nytt konto och ett av de konton som avses i första stycket är ett rapporteringspliktigt konto, ska samtliga sådana konton som avses i första stycket anses vara rapporteringspliktiga, om något annat inte anges i 2 kap. 20 §.

Intyganden och annan dokumentation som det rapporteringsskyldiga finansiella institutet inhämtar eller har tillgång till enligt 6 kap. 2–5 §§ med avseende på ett sådant konto som avses i första stycket, får användas vid granskningen av samtliga sådana konton som avses i första stycket.

8 kap.

7 §

Vid tillämpning av 4–7 kap., ska som styrkande dokumentation räknas

1. ett intyg om bosättning utfärdat av ett behörigt myndighetsorgan i den stat eller jurisdiktion där betalningsmottagaren uppger sig vara bosatt,

2. när det gäller en fysisk person, en giltig identifikationshandling utfärdad av ett behörigt myndighetsorgan som innehåller uppgift om personens namn och typiskt sett används för identifiering,

3. när det gäller en enhet, officiell dokumentation utfärdad av ett behörigt myndighetsorgan som innehåller uppgift om den juridiska personens namn samt adressen till dess huvudkontor i den stat eller

² Senaste lydelse 2017:190.

jurisdiktion där den uppger sig vara hemmahörande eller i den stat eller Prop. 2016/17:173
jurisdiktion enligt vars lagstiftning den har upprättats,

4. årsredovisningshandlingar, kreditupplysning, konkursansökan eller rapport från Finansinspektionen.

När det är fråga om befintliga konton som innehas av enheter, ska som styrkande dokumentation även räknas klassificeringar i det rapporteringsskyldiga finansiella institutets arkiv med avseende på kontohavaren. Klassificeringarna ska ha fastställts på grundval av ett standardiserat system för bransch-koder i överensstämmelse med det rapporteringsskyldiga finansiella institutets normala förfaranden för att granska den information som inhämtats för att upprätthålla kontakterna med kontohavaren eller på grund av bestämmelser i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller i annan författning. Detta gäller dock endast om det standardiserade systemet för bransch-koder genomfördes av det rapporteringsskyldiga finansiella institutet före den 1 januari 2016.

När det är fråga om befintliga konton som innehas av enheter, ska som styrkande dokumentation även räknas klassificeringar i det rapporteringsskyldiga finansiella institutets arkiv med avseende på kontohavaren. Klassificeringarna ska ha fastställts på grundval av ett standardiserat system för bransch-koder i överensstämmelse med det rapporteringsskyldiga finansiella institutets normala förfaranden för att granska den information som inhämtats för att upprätthålla kontakterna med kontohavaren eller på grund av bestämmelser i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller i annan författning. Detta gäller dock endast om det standardiserade systemet för bransch-koder genomfördes av det rapporteringsskyldiga finansiella institutet före den 1 januari 2016.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

Prop. 2016/17:173 2.35 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1024)
om verksamhet med bostadskrediter

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 § lagen (2016:1024) om verksamhet med bostadskrediter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

Bestämmelser om skyldighet för företag som driver verksamhet med kreditgivning, kreditförmedling och rådgivning i fråga om bostadskrediter att medverka till att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism finns i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Bestämmelser om skyldighet för företag som driver verksamhet med kreditgivning, kreditförmedling och rådgivning i fråga om bostadskrediter att medverka till att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism finns i lagen (2017:000) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

2.36 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 1 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling ska ha följande lydelse.

13 kap.

1 §

En upphandlande myndighet ska utesluta en leverantör från att delta i en upphandling, om myndigheten genom kontroll enligt 15 kap. eller på annat sätt får kännedom om att leverantören enligt en dom som fått laga kraft är dömd för brott som innefattar

1. sådan brottslighet som avses i artikel 2 i rådets rambeslut 2008/841/RIF av den 24 oktober 2008 om kampen mot organiserad brottslighet,

2. bestickning enligt definitionen i artikel 3 i rådets akt av den 26 maj 1997 om utarbetande på grundval av artikel K 3.2 c i fördraget om Europeiska unionen av konventionen om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, korruption enligt artikel 2.1 i rådets rambeslut 2003/568/RIF av den 22 juli 2003 om kampen mot korruption inom den privata sektorn, eller korruption enligt nationella bestämmelser,

3. bedrägeri i den mening som avses i artikel 1 i konventionen som utarbetats på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen, om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,

4. penningtvätt eller finansiering av terrorism enligt definitionen i artikel 1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG av den 26 oktober 2005 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/78/EU,

4. penningtvätt eller finansiering av terrorism enligt definitionen i artikel 1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning EU nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG, i den ursprungliga lydelsen,

5. terroristbrott eller brott med anknytning till terroristverksamhet såsom de definieras i artikel 1 respektive 3 i rådets rambeslut 2002/475/RIF av den 13 juni 2002 om bekämpande av terrorism eller anstiftan, medhjälp och försök att begå brott i den mening som avses i artikel 4 i det rambeslutet, eller

6. människohandel enligt definitionen i artikel 2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/36/EU av den 5 april 2011 om förebyggande och bekämpande av människohandel, om skydd av dess offer och om ersättning av rådets rambeslut 2002/629/RIF, i den ursprungliga lydelsen.

Prop. 2016/17:173 Är leverantören en juridisk person, ska leverantören uteslutas om en person som ingår i leverantörens förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan har dömts för brottet. Detsamma gäller om den som har dömts för brottet är behörig att företräda, fatta beslut om eller kontrollera leverantören.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

2.37 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner Prop. 2016/17:173

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 1 § lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner ska ha följande lydelse.

11 kap.

1 §

En upphandlande myndighet eller en sådan upphandlande enhet som avses i 1 kap. 20 § första stycket 1 ska utesluta en leverantör från att delta i en upphandling, om myndigheten eller enheten genom kontroll eller på annat sätt får kännedom om att leverantören enligt en dom som fått laga kraft är dömd för brott som innefattar

1. sådan brottslighet som avses i artikel 2 i rådets rambeslut 2008/841/RIF av den 24 oktober 2008 om kampen mot organiserad brottslighet,

2. bestickning enligt definitionen i artikel 3 i rådets akt av den 26 maj 1997 om utarbetande på grundval av artikel K 3.2 c i fördraget om Europeiska unionen av konventionen om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, korruption enligt artikel 2.1 i rådets rambeslut 2003/568/RIF av den 22 juli 2003 om kampen mot korruption inom den privata sektorn, eller korruption enligt nationella bestämmelser,

3. bedrägeri i den mening som avses i artikel 1 i konventionen som utarbetats på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen, om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,

4. penningtvätt eller finansiering av terrorism enligt definitionen i artikel 1 Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG av den 26 oktober 2005 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/78/EU,

4. penningtvätt eller finansiering av terrorism enligt definitionen i artikel 1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning EU nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG, i den ursprungliga lydelsen,

5. terroristbrott eller brott med anknytning till terroristverksamhet såsom de definieras i artikel 1 respektive 3 i rådets rambeslut 2002/475/RIF av den 13 juni 2002 om bekämpande av terrorism eller anstiftan, medhjälp och försök att begå brott i den mening som avses i artikel 4 i det rambeslutet, eller

6. människohandel enligt definitionen i artikel 2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/36/EU av den 5 april 2011 om förebyggande och bekämpande av människohandel, om skydd av dess offer och om

Prop. 2016/17:173 ersättande av rådets rambeslut 2002/629/RIF, i den ursprungliga lydelsen.

Är leverantören en juridisk person, ska leverantören uteslutas om en person som ingår i leverantörens förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan har dömts för brottet. Detsamma gäller om den som har dömts för brottet är behörig att företräda, fatta beslut om eller kontrollera leverantören.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2017.

Europaparlamentet och rådet antog den 20 maj 2015 direktiv (EU) 2015/849 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG (fjärde penningtvättsdirektivet). Direktivet finns i *bilaga 1*. Europaparlamentet och rådet antog samma dag även förordning (EU) 2015/847 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006. Förordningen finns i *bilaga 2*.

Under förhandlingarna om direktivet har en faktagrupp upprättats och överlämnats till riksdagen (2012/13:FPM72).

Regeringen beslutade den 30 oktober 2014 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att bl.a. lämna förslag till de lagbestämmelser som krävs för att i svensk rätt genomföra fjärde penningtvättsdirektivet. Utredningen antog namnet 2015 års penningtvättsutredning.

Utredningen har avgett betänkandet Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism – fjärde penningtvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag – m.m. (SOU 2016:8). Sammanfattningen av betänkandet och utredningens lagförslag finns i *bilagorna 3* och *4*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 5*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Finansdepartementet (dnr Fi2016/00300/B).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 23 februari 2017 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 6*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 7*. Regeringen har i propositionen i huvudsak följt Lagrådets förslag och synpunkter. Lagrådets förslag och synpunkter behandlas i avsnitten 5.6, 7.1, 7.3, 7.4, 8.6, 9.4, 12.8.2, 13.5.3, 13.6, 17.2.2 och i författningssammanfattningen.

Efter lagrådsföredragningen har det tillkommit ett antal lagförslag (avsnitten 2.3, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 2.11, 2.13, 2.15, 2.20 och 2.32–2.35). Ändringarna avser hänvisningar till den nya lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller enskilda bestämmelser i den. Sådana ändringar har även tillkommit i några av de lagförslag som fanns med i lagrådsremissen (avsnitten 2.16, 2.17, 2.21, 2.24, 2.27 och 2.31). Vidare har det efter lagrådsföredragningen lagts till några lagförslag på upphandlingsområdet (avsnitten 2.28, 2.36 och 2.37). De ändringarna avser hänvisningar till det nya direktivet. I förhållande till lagrådsremissen föreslås dessutom ett något senare ikraftträdandedatum. Lagförslagen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över förslagen.

I förhållande till lagrådsremissen har det dessutom gjorts några språkliga och redaktionella ändringar i lagtexten.

Arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism

4.1 Bakgrund

Den gemensamma nämnaren för penningtvätt och finansiering av terrorism är utnyttjandet av det finansiella systemet för illegala ändamål. Detta är också anledningen till att åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism ofta behandlas i samma kontext.

Penningtvätt syftar till att dölja en vinstgenererande brottslig handling, något som inte behöver vara fallet vid finansiering av terrorism, eftersom terrorism kan finansieras med legalt intjänade medel.

Det svenska systemet mot penningtvätt och finansiering av terrorism utgår väsentligen från internationella åtaganden. Lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) är produkten av genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism (2005 års penningtvättsdirektiv). EU:s penningtvättsdirektiv bygger i sin tur på den mellanstatliga organisationen Financial Action Task Force (Fatfs) rekommendationer.

4.2 Globalt arbete och Fatfs rekommendationer

Fatf brukar beskrivas som världsledande i arbetet med att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism. Fatf arbetar med att ta fram och besluta om internationella standarder för bekämpning av penningtvätt, finansiering av terrorism och, numera, även spridning av massförstörelsevapen. År 2012 beslutades om 40 reviderade rekommendationer som utgör grunden för organisationens arbete.

Fatf bildades av G7-länderna vid ett toppmöte i Paris 1989. Vid bildandet bestod organisationen av 16 medlemmar. Sverige var med från början. Fatf har i dag 37 medlemmar. Två av dessa är organisationer – Europeiska kommissionen och Gulfstaternas samarbetsråd. Dessutom finns det nio associerade medlemmar (regionala Fatf-liknande organisationer) samt ett antal observatörer och observatörsorganisationer. Genom systemet med de regionala associerade medlemmarna får organisationens 40 rekommendationer spridning till över 180 jurisdiktioner. Även organ som Förenta nationerna (FN), Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken m.fl. har som observatörorganisationer till Fatf ställt sig bakom rekommendationerna.

Organisationen verkar aktivt för att säkerställa att rekommendationerna får global spridning och efterlevs på ett effektivt sätt av världens jurisdiktioner. Detta sker bl.a. genom återkommande ömsesidiga utvärderingar av medlemsländernas system för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. De associerade medlemmarna genomför utvärderingar av sina medlemmar. Vidare har Fatf möjlighet att på olika sätt utfärda rekommendationer om motåtgärder avseende de jurisdiktioner

Det speciella med Fatfs rekommendationer är att de omfattar ett helt system av åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Fatfs rekommendationer ställer krav på medlemsländernas rättsliga system. Rekommendationerna är av både straffrättslig och administrativ karaktär. Kriminaliseringen av penningtvätt och finansiering av terrorism är en viktig hörnsten i Fatfs system. Medlemsländerna är också skyldiga att ha administrativa regelverk som styr det förebyggande arbetet på området. Det legala systemet förutsätts även i övrigt vara uppbyggt på ett sådant sätt att riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism minimeras. Fatf kräver t.ex. att medlemsländerna ser till att det finns möjligheter till god insyn i ägarförhållandena i de juridiska personer som verkar inom deras territorium. Syftet med det är att förhindra att de nationella företagsstrukturerna och andra enheter utnyttjas för illegala syften.

Med rekommendationerna följer även olika typer av vägledningsdokument för hur dessa ska genomföras nationellt. Utifrån rekommendationerna förväntas medlemmarna således bygga upp hela strukturer med regler och arbetssätt för hur penningtvätt och finansiering av terrorism ska bekämpas.

4.3 EU:s ramverk mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Åtgärder mot penningtvätt har funnits på EU:s agenda sedan 1991, då det första penningtvättsdirektivet antogs. Regelverket har därefter reviderats flera gånger och har, genom 2005 års penningtvättsdirektiv (det tredje i ordningen), även kommit att inkludera åtgärder mot finansiering av terrorism.

EU:s reglering mot penningtvätt och finansiering av terrorism följer Fatfs rekommendationer nära. Kraven på medlemsländernas legala strukturer är därmed i stort sett desamma. Penningtvättsdirektiven, så även det fjärde, ställer krav på medlemsstaterna att kriminalisera penningtvätt och finansiering av terrorism och därutöver införa sanktioner för överträdelser av andra delar av regelverket men utgör i övrigt administrativa regleringar. Det fjärde penningtvättsdirektivet kompletteras, precis som det föregående direktivet, av en revidering av EU-förordningen om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel.

4.3.1 Fjärde penningtvättsdirektivet

Fjärde penningtvättsdirektivet har som målsättning att ytterligare förstärka ramverket för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Det inkluderar en vidare krets av verksamhetsutövare än tidigare. Det fjärde penningtvättsdirektivet omfattar i princip de flesta tillhandahållare av speltjänster. Vidare omfattas fysiska och juridiska personer som yrkesmässigt handlar med varor i den mån som betalning görs kontant med ett belopp om motsvarande 10 000 euro eller mer. Tidigare var tröskelvärdet 15 000 euro.

I fjärde penningtvättsdirektivet slås fast att användningen av en riskbaserad metod är ett effektivt sätt att kartlägga och minska risker för penningtvätt och finansiering av terrorism. Därför införs också nya krav på att den riskbaserade metoden används. Tre huvudområden kan urskiljas:

- a) Europeiska riskbedömningar ska genomföras minst vartannat år, under ledning av kommissionen. Riskbedömningarna ska ge en lägesbild på övernationell nivå och resultaten ska göras tillgänglig för medlemsstaterna och verksamhetsutövarna.
- b) Medlemsstaterna får en skyldighet att kartlägga, förstå och minska de nationella riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism. De ska alltså genomföra regelbundna nationella riskbedömningar, som i sin tur ska innehålla flera obligatoriska moment. De nationella riskbedömningarna ska göras tillgängliga för verksamhetsutövarna och, efter förfrågan, andra medlemsstater, kommissionen och de tre europeiska tillsynsmyndigheterna Eba, Eiopa och Esma.
- c) Verksamhetsutövarna ska genomföra egna riskbedömningar. Dessa ska dokumenteras och hållas uppdaterade. Verksamhetsutövarnas kartläggningar är ett centralt element i den riskbaserade metoden.

Dessutom åläggs kommissionen att ta fram en ”svart lista” över länder som ska anses vara högriskområden i fråga om penningtvätt och finansiering av terrorism. Även denna förteckning ska arbetas fram med det riskbaserade förhållningssättet som utgångspunkt. Den s.k. ekvivalenslista som EU tidigare använt sig av i detta sammanhang, ”den vita listan” över lågriskländer, tas bort.

I enlighet med identifierade och bedömda risker ska verksamhetsutövarna vidta lämpliga åtgärder för kundkännedom. Fjärde penningtvättsdirektivet medför uppstramade krav beträffande situationer då ett förenklat förfarande får vidtas jämfört med 2005 års penningtvättsdirektiv. Fjärde penningtvättsdirektivets skärpta krav på kundkontroll omfattar nu även personer med inhemskt viktiga offentliga funktioner och personer som arbetar för internationella organisationer.

En fråga som varit central vid förhandlingarna om direktivet är hur insynen i juridiska personer på ett effektivt sätt kan ökas. I det fjärde penningtvättsdirektivet förutsätts att juridiska personer har uppgifter om sina verkliga huvudmän. Dessa uppgifter bör både behöriga myndigheter och verksamhetsutövarna få tillgång till.

Den största nyheten i direktivet är emellertid att uppgifter om verkliga huvudmän också ska lagras i ett centralt register. För att registret ska få avsedd effekt, dvs. att verkligen öka insynen i de juridiska personerna och vara ett hjälpmedel att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism, ska var och en som kan visa ett berättigat intresse kunna ta del av uppgifter ur detta.

Fjärde penningtvättsdirektivet omfattar en katalog med administrativa sanktioner som medlemsstaterna bör genomföra om inte en motsvarande straffrättslig reglering finns. Sanktionerna ska kunna påföras verksamhetsutövarna och ska också kunna tillämpas på ledningen.

Varje medlemsstat ska ha en särskilt inrättad samordningsfunktion, som ska etableras genom en särskild mekanism eller anförts en myndighet. Samordningsfunktionen bör vara en kanal för att samverka kring

insatser och resursfördelning m.m. Fjärde penningtvättsdirektivet förutsätter också att medlemsstaternas myndigheter samarbetar med varandra inom unionen. Finansunderrättelseenhetens roll lyfts fram. De europeiska finansunderrättelseenheterna ska bl.a. ha möjlighet att utbyta upplysningar som kan vara relevanta för deras bearbetning eller analys av information om penningtvätt och finansiering av terrorism.

4.3.2 Den uppdaterade EU-förordningen om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel

Syftet med att se över EU-förordningen om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel har varit att täppa till de luckor som konstaterats i det nuvarande regelverket och anpassa den till Fatfs uppdaterade rekommendationer. Den information som ska följa med betalningar måste vara tillräcklig för att hela betalningskedjan ska gå att genomlysas.

En av de mest centrala ändringarna är att även information om betalningsmottagaren ska inkluderas. Tidigare har förordningen enbart omfattat krav på information om betalningsavsändaren. Ett annat krav som följer av förordningen är att identiteten på betalningsmottagare ska verifieras vid överföringar som har sitt ursprung utanför EU och där beloppet överstiger 1 000 euro.

Även i den reviderade förordningen får det riskbaserade förhållningssättet en större betoning. Det ställs bl.a. krav på riskbaserade rutiner för att bedöma när överföringar ska genomföras, avvisas eller suspenderas.

En väsentlig nyhet i den reviderade förordningen är att medlemsstaterna ska införa regler om administrativa sanktioner och särskilda åtgärder vid överträdelse av reglerna i förordningen. Förordningens krav på de administrativa sanktioner som ska kunna beslutas vid överträdelse överensstämmer i allt väsentligt med de krav på sanktioner för kreditinstitut och finansiella institut som följer av det fjärde penningtvättsdirektivet.

4.4 Befintlig svensk reglering

Den svenska administrativa regleringen på området finns främst i penningtvättslagen. Vissa ytterligare regler finns bl.a. i förordningen (2009:92) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Dessa regleringar kompletteras i sin tur av myndighetsföreskrifter. Där finns detaljerade bestämmelser om hur verksamhetsutövare ska gå tillväga för att uppfylla penningtvättslagens krav. Vidare har flera branschspecifika organ utarbetat egna riktlinjer för dessa krav kan uppfyllas. Bland dessa kan särskilt nämnas de riktlinjer och vägledning som Sveriges advokatsamfund och FAR arbetat fram. Penningtvättsregleringen utgör också inslag i flera rörelselagar och andra författningar t.ex. lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet, lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet, lagen (2010:751) om betaltjänster samt lagen (2011:755) om elektroniska pengar. Även kasinolagen (1999:335) kan nämnas. Dessa tar primärt inte sikte på

Prop. 2016/17:173 åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, utan innehåller regler som bl.a. rör tillsynen över de verksamheter som omfattas av lagarna i fråga.

Penningtvättslagen riktar sig först och främst till verksamhetsutövarna. Penningtvättslagen ålägger verksamhetsutövarna flera skyldigheter. De ska bl.a. kartlägga och bedöma riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i den egna verksamheten, kontrollera kunder och granska vissa transaktioner. Penningtvättslagen innehåller också vissa bestämmelser om tillsyn.

Det finns även straffrättsliga regleringar på området. Penningtvätt bestraffades tidigare primärt genom brotten penninghäleri eller penninghäleriförseelse. Straffbestämmelserna fanns i brottsbalken. Numera finns de centrala straffrättsliga reglerna i en särskild lag, lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott. Penningtvättsbrottet täcker ett brett spektrum av åtgärder som syftar till att dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller brottslig verksamhet eller till att främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen.

När det gäller finansiering av terrorism finns straffrättsliga regler i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall (finansieringslagen). Bland de straffrättsliga regleringarna som tangerar området kan också nämnas lagen (2003:148) om terroristbrott och lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet.

5 Författningstekniska frågor och allmänna överväganden

5.1 Allmänna utgångspunkter

Det fjärde penningtvättsdirektivet är ett minimidirektiv. Medlemsstaterna får införa eller behålla strängare regler på det område som omfattas av direktivet, förutsatt att sådana bestämmelser står i överensstämmelse med deras förpliktelser enligt unionsrätten (artikel 5). Direktivet hindrar inte heller att medlemsstaterna antar nationella bestämmelser på områden som inte regleras av direktivet. I fjärde penningtvättsdirektivet anges särskilt att medlemsstaterna, i enlighet med det riskbaserade förhållningssättet, ska se till att tillämpningsområdet för direktivet helt eller delvis utvidgas till att omfatta yrken och företagskategorier som bedriver verksamhet som med särskilt stor sannolikhet används för penningtvätt eller för finansiering av terrorism (artikel 4).

Trots att fjärde penningtvättsdirektivet är ett minimidirektiv är artiklarna ibland utformade på ett sådant sätt att handlingsutrymmet för medlemsstaterna är ganska litet. I andra fall är artiklarna mera allmänt hållna. Ibland ges medlemsstaterna t.o.m. möjlighet att välja om en viss artikel ska genomföras eller inte.

Vid genomförandet av ett enskilt direktiv är det viktigt att ta hänsyn till de aktuella reglernas syfte, i det här fallet en effektiv bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. En utgångspunkt för genomförandet av direktivet är således att hitta lösningar som på bästa sätt uppfyller detta syfte. En annan, delvis motstridig utgångspunkt, är att inte införa regler som riskerar att hämma en väl fungerande inre marknad för finansiella tjänster, där en viktig förutsättning för att uppnå detta mål är ett i grundläggande delar harmoniserat regelverk. Dessutom bör inte strängare regler än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med regleringen införas, för att inte i onödan förstöra möjligheterna till att driva en effektiv näringsverksamhet inom de områden som omfattas av reglerna om penningtvätt och finansiering av terrorism. Vid införlivandet av direktivet får därför en avvägning göras mellan dessa utgångspunkter.

Sammanfattningsvis bör således nu beskrivna utgångspunkter ligga till grund för bedömningen av om strängare regler än de som stadgas enligt direktivet är att föredra på vissa områden och om möjligheterna till nationella val ska utnyttjas.

5.2 En ny lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Regeringens förslag: Den nuvarande penningtvättslagen ska upphävas och ersättas med en ny lag med en ny struktur och redaktionell utformning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Sedan lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) trädde i kraft år 2009 har den kommit att ändras vid flera tillfällen. Den nuvarande lagen kan i vissa avseenden uppfattas som svår att överblicka, bl.a. till följd av att det skjutits in nya paragrafer bland de ursprungliga. Förslagen som läggs för att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet innebär att det måste föras in ett antal nya paragrafer, vilket kan leda till att lagen blir än mer svåröverskådlig.

Enligt regeringens mening bör penningtvättslagens främsta målgrupp vara de fysiska och juridiska personer som bedriver verksamhet som omfattas av lagens tillämpning (verksamhetsutövarna). Det är angeläget att lagen utformas på ett sätt som underlättar för dessa att tillgodogöra sig de krav som ställs. Det finns därför anledning att disponera lagen så att verksamhetsutövarnas skyldigheter tydliggörs på ett mera stringent och överblickbart sätt. Lagens tillgänglighet och överskådlighet kan förbättras ytterligare bl.a. genom ny struktur och rubriksättning.

Visserligen innebär detta att verksamhetsutövare kommer att behöva orientera sig i ett nytt material. En del av den nuvarande problematiken hade möjligen också kunnat lösas med mera begränsade ändringar av penningtvättslagen. Enligt regeringens bedömning är emellertid en sådan lösning inte ändamålsenlig i ett längre perspektiv. Regeringen anser

5.3 Hänvisningar till EU-rättsakter

Regeringens förslag: Hänvisningarna till EU-förordningar i de bestämmelser som föreslås ska vara dynamiska, dvs. avse förordningarna i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. Hänvisningar till EU-direktiv ska vara statiska, dvs. avse direktivet i den vid en viss tidpunkt gällande lydelsen.

Utredningen behandlar inte frågan.

Remissinstanserna tar inte upp frågan.

Skälen för regeringens förslag: Flera av förslagen i denna proposition innebär att det i lag införs hänvisningar till förordning (EU) 2015/847 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006. Hänvisningar sker också till vissa andra EU-förordningar. Det hänvisas också till fjärde penningtvättsdirektivet. Hänvisningar till EU-rättsakter kan göras antingen statiska eller dynamiska. En statisk hänvisning innebär att hänvisningen avser EU-rättsakten i en viss angiven lydelse. En dynamisk hänvisning innebär att hänvisningen avser EU-rättsakten i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

För att säkerställa att ändringar i förordningen (EU) 2015/847 får omedelbart genomslag är det ändamålsenligt att hänvisningar dit görs dynamiska. Av samma skäl bör hänvisningar till övriga EU-förordningar också vara dynamiska. Eftersom ändringar i EU-direktiv bör föranleda överväganden av lagstiftaren om huruvida lagtexten behöver ändras görs hänvisningar till sådana rättsakter statiska.

5.4 Auktionsplattformar för handel med utsläppsrätter

Regeringens förslag: Kraven på att vissa artiklar i 2005 års penningtvättsdirektiv ska tillämpas på drift av en auktionsplattform för handel med utsläppsrätter ska genomföras genom att bestämmelser i den nya penningtvättslagen som svarar mot kraven i dessa artiklar görs tillämpliga för sådana auktionsplattformar.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 55 i kommissionens förordning (EU) nr 1031/2010 av den 12 november 2010 om tidsschema, administration och andra aspekter av auktionering av utsläppsrätter för växthusgaser i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen finns bestämmelser som rör anmälan av penningtvätt, finansiering av

terrorism eller brottsliga handlingar. Enligt den nämnda artikeln ska medlemsstaterna införa motsvarande krav på drift av en auktionsplattform för handel med utsläppsätter som ställs på andra verksamheter enligt artiklarna 21, 26–29, 32, 34.1, 35 och 39 i 2005 års penningtvättsdirektiv.

Artikel 55 i förordningen (EU) nr 1031/2010 genomfördes genom införandet av 1 kap. 2 a § i den nuvarande penningtvättslagen. Där anges att bestämmelserna i 3 kap. 1 a, 4, 5 och 7 §§ samt 5 kap. 1 och 2 §§ i samma lag ska tillämpas för drift av de aktuella auktionsplattformarna.

2005 års penningtvättsdirektiv upphävs när fjärde penningtvättsdirektivet träder i kraft den 26 juni 2017. Artikel 55 i förordningen (EU) nr 1031/2010 har dock inte ändrats. Det innebär således att förordningen alltså hänvisar till 2005 års penningtvättsdirektiv. De artiklar i 2005 års penningtvättsdirektiv till vilka förordning (EU) nr 1031/2010 hänvisar motsvaras dock i allt väsentligt av artiklar som förekommer i det fjärde penningtvättsdirektivet. Det innebär att artikel 55 i förordning (EU) nr 1031/2010 i överensstämmelse med nuvarande ordning bör genomföras genom en bestämmelse i penningtvättslagen som hänvisar till de bestämmelser i samma lag som ska gälla för auktionsplattformar.

5.5 Skatteförfarandelagen

Regeringens förslag: Bestämmelsen i skatteförfarandelagen som innebär att en beskattningsbar person under vissa förhållanden ska tillämpa bestämmelserna om identifiering av den verkliga huvudmannen i penningtvättslagen ska ändras genom att en hänvisning görs till motsvarande bestämmelser i den nya penningtvättslagen.

Utredningens förslag: Utredningens förslag innebär att följändringar ska göras i Skatteförfarandelagen. Utredningen lämnar dock inte något författningsförslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna i 2 kap. 2 § första stycket 1, 3 § första stycket 2, 5 § 2 a och 6 § i den nuvarande penningtvättslagen ska tillämpas vid vissa transaktioner med investeringsguld. Det framgår i 39 kap. 14 § skatteförfarandelagen. Hänvisningen till penningtvättslagen innebär att den beskattningsbara personen, när en affärsförbindelse ingås, ska identifiera kundens verkliga huvudman och kontrollera dennes identitet. Om kunden är en verksamhetsutövare som anges i 1 kap. 2 § 1–7 och 17–20 §§ i den nuvarande penningtvättslagen, med hemvist inom EES, behöver sådan identifiering och kontroll inte ske. Detta förutsätter dock att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism inte är hög. Om så är fallet ska skärpta åtgärder för kundkännedom vidtas.

I den nya penningtvättslagen återfinns de bestämmelser till vilka det hänvisas i skatteförfarandelagen i nya paragrafer. Hänvisningarna måste således ändras. Det kan vidare konstateras att det inte längre finns någon bestämmelse som medger undantag från skyldigheten att vidta åtgärder för kundkännedom. I stället kan, vid låg risk, förenklade åtgärder för kundkännedom vidtas. Det innebär att tillämpningen av bestämmelsen,

5.6 Penningtvättslagens syfte

Regeringens förslag: Penningtvättslagens syfte ska vara att förhindra att finansiell och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svenska Bankföreningen* anser att det är tveksamt om det kan anses rimligt att använda ordval som att verksamhetsutövare ska förstå riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i verksamheten. För detta bör krävas ett mer omfattande informationsutbyte med olika tillsynsmyndigheter, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen än vad som sker i dag. Bankföreningen anser därför att det inte kan krävas mer än att verksamhetsutövaren ska skaffa sig tillräcklig kunskap om aktuella risker för verksamheten.

Skälen för regeringens förslag: Utmärkande för Fatfs rekommendationer och för penningtvättsdirektivet är det ansvar som tilldelas verksamhetsutövare. Det förebyggande arbetet med att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism utgår väsentligen från dessa aktörer. Kraven på de enskilda aktörerna är höga.

Penningtvättsdirektivet bygger på att verksamhetsutövare vidtar åtgärder för att förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism. Penningtvättsdirektivet genomsyras dock, i än högre grad än tidigare direktiv, av principen om ett riskbaserat förhållningssätt. I skäl 22 till direktivet konstateras att riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism är olika från fall till fall. Därför bör en holistisk riskbaserad metod användas som ett medel för att effektivt kunna hantera de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som unionen och dess aktörer står inför. Åtgärder ska vidtas utifrån en riskbedömning. Det är ett återkommande krav i ett stort antal artiklar i direktivet.

För verksamhetsutövarens del innebär detta att omfattningen av åtgärder, förfaranden, kontroller m.m. ska utformas och fortlöpande anpassas efter riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i den specifika verksamheten. Således ska flest och mest omfattande åtgärder sättas in där riskerna är som störst. Där riskerna är mindre räcker det med färre och mindre omfattande åtgärder. Följaktligen är det riskbaserade förhållningssättet också ett sätt att styra resurserna i verksamheten till de viktigaste områdena när det gäller arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Det riskbaserade synsättet bör medföra att verksamhetsutövare kan motverka att deras verksamhet utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism till en lägre kostnad och med högre effektivitet än vid ett i detalj reglerat system.

En utgångspunkt vid genomförandet av det fjärde penningtvättsdirektivet i den nya penningtvättslagen bör därför vara att se till att verksamhetsutövare kan tillämpa det riskbaserade synsättet fullt ut i sina verksamheter. Detta synsätt bör därför genomsyra såväl lagen som

dess tolkning och tillämpning. Som *Lagrådet* påpekar följer detta genomgående av bestämmelserna i lagen, och behöver inte särskilt anges i den inledande bestämmelsen.

Regeringen delar *Svenska Bankföreningens* bedömning att förståelse för riskerna kräver att myndigheterna bedriver en löpande analys och bedömning av risker och sårbarheter samt delger dessa på lämpligt sätt till berörda verksamhetsutövare. Som framgår i avsnitt 14 kommer ett samordningsorgan att skapas och ett av syftena med denna samordning är att löpande öka och sprida den samlade kunskapen om hur penningtvätt och finansiering av terrorism sker, vilket på lämpligt sätt ska komma verksamhetsutövarna till del. Regeringen anser därför att det är en rimlig målsättning att verksamhetsutövarna ska känna till och förstå riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i verksamheten.

6 Definitioner och tillämpningsområde

6.1 Definitioner

6.1.1 Definitionen av penningtvätt

Regeringens förslag: Definitionen av penningtvätt i nya penningtvättslagen ska anpassas så att den bättre överensstämmer med det straffbelagda området i lagen om straff för penningtvättsbrott.

Vid tillämpning av lagen ska med penningtvätt jämnställas åtgärder med egendom som typiskt sett är ägnade att dölja att någon avser att berika sig eller någon annan genom en framtida brottslig handling.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag anges att åtgärder som ska jämnställas med penningtvätt ska vara vidtagna inom ramen för en påbörjad brottsplan.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svenska Bankföreningen* anser att definitionen av begreppet penningtvätt helt bör följa det straffbelagda området. *Revisorsnämnden* avstyrker förslaget att jämnställa vissa förfaranden som ingår som ett led i en påbörjad brottsplan med penningtvätt. *Revisorsnämnden* och *FAR* anser att det inte kan uteslutas att den svenska definitionen kommer att avvika från motsvarande internationella definitioner och anser att rekvisitet ”påbörjad brottsplan” framstår som något oklart, vilket kan leda till tillämpningssvårigheter. *Sveriges advokatsamfund* ifrågasätter förslaget ur ett rättssäkerhetsperspektiv och anser att det även riskerar att innebära svårigheter när det gäller att utföra gransknings- och rapporteringsskyldigheten. *Nokas Värdehantering AB* anser att den föreslagna bestämmelsen är alltför vag. Detta kan också leda till svårigheter att avgöra när reglerna om dispositionsförbud blir tillämpliga.

Anpassning till den straffrättsliga regleringen

Vad som vid tillämpningen av direktivet ska anses som penningtvätt anges i artikel 1.3 och 1.4 i fjärde penningtvättsdirektivet. Artikel 1 har samma innehåll som motsvarande artikel i 2005 års penningtvättsdirektiv. Enligt artikel 1.3 a–d i direktivet anges de handlingar som när de begås uppsåtligen ska anses som penningtvätt. I a) anges omvandling eller överföring av egendom, i vetskap om att egendomen härrör från brottslig handling eller från medverkan till brottslig handling, i syfte att hemlighålla eller dölja egendomens olagliga ursprung eller för att hjälpa någon som är delaktig i en sådan verksamhet att undandra sig de rättsliga följderna av sitt handlande. I b) anges hemlighållande eller döljande av en viss egendoms rätta beskaffenhet eller ursprung, av dess belägenhet, av förfogandet över den, av dess förflyttning, av de rättigheter som är knutna till den, eller av äganderätten till den, i vetskap om att egendomen härrör från brottslig handling eller från medverkan till en sådan handling. I c) anges förvärv, innehav eller brukande av egendom, i vetskap om, vid tiden för mottagandet, att egendomen härrörde från brottslig handling eller medverkan till en sådan handling. I d) anges deltagande, sammanslutning för att utföra försöka att utföra och medhjälp, underlättande och rådgivning vid utförandet av någon av de handlingar som avses i leden a, b och c. I artikel 1.4 anges att penningtvätt ska anses som sådan även om de handlingar, som frambringat den egendom som ska tvättas, begåtts inom en annan medlemsstats territorium eller i ett tredjeland.

Definitionen av penningtvätt finns i gällande rätt i 1 kap. 5 § 6 penningtvättslagen. Där anges att penningtvätt betyder sådana åtgärder med brottsligt förvärvat egendom, som kan medföra att egendomens samband med brott döljs, att den brottsliga får möjlighet att undandra sig rättsliga påföljder eller att återanskaffande av egendomen försvåras, samt sådana åtgärder som innefattar förfogande över och förvärv, innehav eller brukande av egendomen (a). Med penningtvätt avses också åtgärder med annan egendom än som avses i a), om åtgärderna är ägnade att dölja att någon har berikat sig genom brottslig gärning.

Definitionen i gällande rätt fångar i allt väsentligt de förfoganden med egendom som omfattas av penningtvättsdirektivets definition. När definitionen infördes fanns inte någon straffrättslig reglering som specifikt avsåg penningtvättsbrott. Vissa av de gärningar som omfattas av definitionen kunde dock utgöra penninghäleri. Genom införandet av lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott har dock penningtvättsbrott uttryckligen kriminaliserats. Bestämmelserna om penninghäleri utmönstrades samtidigt ur brottsbalken.

Enligt 3 § lagen om straff för penningtvättsbrott döms för penningtvättsbrott, om åtgärden syftar till att dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller brottslig verksamhet eller till att främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendom eller dess värde, den som överlåter, förvärvar, omsätter, förvarar eller vidtar annan sådan åtgärd med egendomen, eller tillhandahåller, förvärvar eller upprättar en handling som kan ge en skenbar förklaring till innehavet av egendomen, deltar i transaktioner som utförs för skens skull, uppträder som bulvan

eller vidtar annan sådan åtgärd. Enligt 4 § lagen om straff för penningtvättsbrott döms för penningtvättsbrott även den som, utan att åtgärden har ett sådant syfte som anges i 3 §, otillbörligen främjar möjligheterna för någon att omsätta pengar eller annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet.

Definitionen i den nya penningtvättslagen föreslås få en delvis ny lydelse jämfört med den i gällande rätt. Den föreslagna definitionen syftar till att åstadkomma en viss språklig förenkling och till att anpassa definitionen till den straffrättsliga regleringen av penningtvättsbrottet i lagen om straff för penningtvättsbrott.

En första ändring som bör göras är att i likhet med vad som anges i 3 § lagen om straff för penningtvättsbrott använda rekvisitet "härrör från brott eller brottslig verksamhet". Detta begrepp har i lagen om straff för penningtvättsbrott en specifik innebörd som bör användas även i penningtvättslagen. Att egendom "härrör" från brott innebär att inte endast det konkreta brottsutbytet kan vara föremål för brott. Även egendom som trätt i stället omfattas, liksom den förmögenhetsökning som uppstått genom ett skattebrott eller annat undandragandebrott. Vad som krävs är alltså att egendomen kan härledas till brott eller brottslig verksamhet. Att egendomen ska härröra från "brott eller brottslig verksamhet" innebär bl.a. att det inte måste vara visat eller klarlagt att egendom härrör från ett specifikt brott eller brottstillfälle. I den nuvarande penningtvättslagen anges att egendom ska vara "brottsligt förvärvat", vilket får anses ha en snävare innebörd än "härrör från brott eller brottslig verksamhet". Det sistnämnda uttrycket bör således förekomma i penningtvättslagen.

Svenska Bankföreningen anser att definitionen av begreppet penningtvätt helt bör följa det straffbelagda området. Det skulle innebära att definitionen i penningtvättslagen skulle vara avgränsad också av gärningspersonens eventuella syfte och uppsåt. Funktionen av definitionen av penningtvätt är annorlunda när den införs i ett administrativt regelverk jämfört med när den reglerar ett straffrättsligt ansvar. I det senare fallet är det särskilt angeläget att det straffbara området är noggrant preciserat, både när det gäller precisering av de handlingar som ska vara kriminaliserade och de subjektiva rekvisiten. När definitionen används i administrativa sammanhang såsom i penningtvättslagen syftar den däremot främst till att klargöra vilka företeelser och avvikelser som verksamhetsutövare ska vara uppmärksamma på. Genom de riskbedömningar och riskbaserade rutiner som verksamhetsutövare ska ha kommer riskerna för att utnyttjas för penningtvätt att konkretiseras till mer handfasta beskrivningar av situationer som är relevanta för den enskilda verksamhetsutövaren. Frågan som verksamhetsutövare kommer att behöva ställa sig är således vilka produkter eller tjänster som verksamhetsutövaren tillhandahåller som kan användas för att vidta sådana åtgärder som omfattas av definitionen av penningtvätt samt på vilket sätt och i vilket sammanhang det i så fall skulle kunna ske. Den granskning av aktiviteter och transaktioner som verksamhetsutövaren ska göra för att upptäcka avvikelser eller tecken på att det förekommer penningtvätt kommer således främst att relateras till den riskbedömning och de rutiner som verksamhetsutövaren har upprättat, och således inte direkt mot

Prop. 2016/17:173 definitionen av penningtvätt i penningtvättslagen. Som *Ekobrottsmyndigheten* anför måste vidare beaktas att verksamhetsutövarnas skyldighet att lämna uppgifter till Polismyndigheten inträder redan när det föreligger skäligen grund för misstanke om penningtvätt. Det innebär att verksamhetsutövarnas rapportering kan och ska omfatta situationer som efter en brottsutredning visar sig inte utgöra straffbar penningtvätt eller påbörjad brottslighet. Den slutliga prövningen av den straffrättsliga rubriceringen av aktiviteten ankommer därför på de brottsutredande myndigheterna och inte på verksamhetsutövarna.

Regeringen bedömer därför att det är mindre ändamålsenligt att föra in omständigheter som tar sikte på det syfte som kan finnas för att en åtgärd vidtas eller förhållanden som avser om gärningsmannen handlat med uppsåt eller varit grovt oaktsam.

Lagen om straff för penningtvättsbrott omfattar åtgärder som ”syftar” till att dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller brottslig verksamhet eller till att ”främja” möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde (3 §). I den nya penningtvättslagen bör det, på sätt som i gällande rätt, framgå att med penningtvätt avses åtgärder som ”kan” dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller brottslig verksamhet. I gällande rätt anges att penningtvätt avser åtgärder som kan medföra att återskaffandet av egendomen försvåras. Denna situation bör beskrivas på samma sätt som i den straffrättsliga regleringen, men utan någon subjektiv komponent. I penningtvättslagen bör således anges att med penningtvätt avses åtgärder som kan främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde.

I 3 § 2 lagen om straff för penningtvättsbrott anges att det straffbelagda området omfattar åtgärder som innebär att någon tillhandahåller, förvärvar eller upprättar en handling som kan ge en skenbar förklaring till innehavet av egendomen, deltar i transaktioner som utförs för skens skull, uppträder som bulvan eller vidtar annan sådan åtgärd. Denna relativt detaljerade uppräknings av åtgärder bör, i likhet med vad som följer av gällande rätt, inte anges i detalj i penningtvättslagens definition. I stället bör dessa sammanfattas som åtgärder som kan främja möjligheterna för någon att undandra sig rättsliga påföljder. Detta begrepp bedöms omfatta, men inte vara begränsat till, de åtgärder som anges i 3 § 2 lagen om straff för penningtvättsbrott. Slutligen bör i penningtvättslagen framgå att åtgärder som avser att någon förvärvar, innehar, hävdar rätt till eller brukar egendom som härrör från brott eller brottslig handling avses med penningtvätt. Detta motsvarar i allt väsentligt vad som anges i gällande rätt och överensstämmer i huvudsak med 3 § 1 lagen om straff för penningtvättsbrott.

Den föreslagna definitionen bedöms vara förenlig med artikel 1.3 och 1.4 i direktivet.

Förfaranden som ska jämföras med penningtvätt

Gemensamt för de åtgärder som ingår i definitionen av penningtvätt i direktivet är att egendom som på olika sätt hanteras härrör från brott eller brottslig verksamhet. Den brottslighet som genererat egendomen

förutsätts således ha skett när egendomen hanteras av eller under medverkan av verksamhetsutövaren.

Även vissa förfaranden med egendom som ännu inte varit föremål för brott bör jämföras med penningtvätt vid tillämpning av penningtvättslagen. Detta går utöver direktivets krav. De åtgärder som föreslås vara jämförbara med penningtvätt är sådana som syftar till att möjliggöra eller dölja en framtida brottslig gärning som involverar den hanterade egendomen.

Tillägget till definitionen av penningtvätt syftar till att ålägga verksamhetsutövare att vidta åtgärder för att motverka, identifiera och vid misstanke rapportera sådana transaktioner som avviker och som till sin natur är sådana att det finns anledning att misstänka att de utgör ett led i ett upplägg som syftar till att dölja en brottslig handling. Det ska gälla trots att det inte står klart att den brottsliga handlingen ägt rum före det att verksamhetsutövaren medverkar till åtgärder med egendomen. Liksom övriga åtgärder som innebär penningtvätt enligt definitionen i penningtvättslagen måste varje verksamhetsutövare i sin riskbedömning och i sina riskbaserade rutiner specificera och konkretisera vilka åtgärder av detta slag som kan förekomma i den egna verksamheten. Att åtgärderna, enligt utredningens förslag, ska vara vidtagna inom ramen för en ”påbörjad brottsplan” riskerar, vilket *Revisorsnämnden, FAR* och *Nokas Värdehantering AB* påpekar, att göra tillämpningen av bestämmelsen svår. Regeringen föreslår därför att tillägget till bestämmelsen ska utformas på ett tydligare sätt. I lagen bör därför framgå att med penningtvätt ska jämföras åtgärder med egendom som typiskt sett är ägnade att dölja att någon avser att berika sig eller någon annan genom en framtida brottslig handling. Denna formulering markerar att de förfaranden och handlingar som verksamhetsutövare ska motverka, identifiera och rapportera är sådana som till sin natur är särskilt väl lämpade för att dölja innehav av egendom eller dess ursprung och därigenom försvåra en utredning om brott samt sådana åtgärder som enligt vad som är känt ingår som nödvändiga led i brottsliga upplägg.

Ett exempel som kan användas för att belysa sådana förfaranden som syftar till att möjliggöra eller dölja en framtida brottslig gärning som involverar den hanterade egendomen är ett välkänt upplägg för att avlöna svart arbetskraft, dvs. begå olika typer av skattebrott. Det går i korthet ut på att lagligt intjänade medel, genom användning av osanna fakturor, överförs till ett annat bolag än det som avser att använda svart arbetskraft. Därefter tas pengarna ut från det fakturaskrivande bolagets konto, ofta av en målvakt. Pengarna återförs därefter i kontanter till det bolag som betalat den osanna fakturan och används för kontant betalning av löner. Arbetsgivaravgifter och inkomstskatt betalas därefter inte in i behörig ordning. Den brottsliga gärningen, skattebrott, begås i dessa fall inte förrän tiden för inbetalning av skatter och avgifter har passerat, vilket tidsmässigt inträffar efter de aktiviteter och transaktioner som möjliggjort avlöningen av den svarta arbetskraften, dvs. upprättande och betalning av osanna fakturor samt uttag av kontanter från det fakturaskrivande bolaget. Exemplet kan utsträckas även till andra fall av skatteundandragande, exempelvis när lagligt intjänade medel överförs till konton i skatteparadis i syfte att dölja förekomsten av medlen och därigenom dölja och försvåra utredningen av skatteundandragandet. Om

Prop. 2016/17:173 överföringen sker efter det att skattebrottet anses fullbordat, är överföringen att betrakta som penningtvätt enligt definitionen i gällande rätt (1 kap. 5 § 6 penningtvättslagen). Så är dock inte fallet om överföringen sker före det att beskattningstidpunkten har inträtt.

Gemensamt för de båda typfallen är att stora uttag av kontanta medel från bolag utan egen verksamhet och överföringar till skatteparadis ofta utgör avvikande eller på annat sätt misstänkta transaktioner. Transaktioner av detta slag tilldrar sig därför ofta verksamhetsutövarnas uppmärksamhet och rapporteras i stor utsträckning redan i dag. *Svensk Försäkring* anser att det är önskvärt med ett uttryckligt stöd för att rapportera till Polismyndigheten i dessa fall. Regeringen konstaterar att ett sådant uttryckligt stöd är särskilt viktigt för sådana verksamhetsutövare som omfattas av sekretessbestämmelser till skydd för sina kunder. För sådana verksamhetsutövare är den rapporteringsskyldighet som följer av penningtvättslagen i praktiken en sekretessbrytande bestämmelse. Sådana verksamhetsutövare bör, utan risk för att bryta mot sekretessbestämmelser, kunna rapportera misstänkta transaktioner utan att behöva vara säkra på att den egendom som rapporteringen avser redan varit föremål för brott. Enligt regeringens bedömning, och i motsats till vad *Sveriges advokatsamfund* anför, bör det föreslagna tillägget således i många fall underlätta och inte försvåra granskning och rapportering av misstänkta transaktioner. Advokatsamfundet framhåller att det faktum att det inte skett något fullbordat brott vid tiden för rapportering är ett problem ur ett rättsäkerhets- och legalitetsperspektiv. Som angetts i anslutning till Ekobrottsmyndighetens synpunkter är detta dock inte något som är specifikt för den rapportering som väntas ske med stöd av den utvidgade definitionen. En verksamhetsutövare som lämnar en rapport till Polismyndigheten kan aldrig förväntas ha klarlagt om det faktiskt förekommit en brottslig handling eller inte, eftersom rapportering ska ske redan vid en relativt låg grad av misstanke om penningtvätt.

Svensk Försäkring framhåller att den utvidgade definitionen av penningtvätt krävs för att skapa ett författningsstöd för Polismyndigheten att registrera rapporter om de exemplifierade förfarandena i penningtvättsregistret. Detta skäl väger också tungt enligt regeringens mening.

Revisorsnämnden och *FAR* anser att det inte kan uteslutas att den svenska definitionen kommer att avvika från motsvarande internationella definitioner. Regeringen konstaterar att skillnader i hur bl.a. skattebrott och andra vanligt förekommande förbrott till penningtvätt kriminaliseras i olika medlemsstater innebär att den praktiska tillämpningen av det fjärde penningtvättsdirektivet sannolikt kommer att skilja sig åt mellan medlemsstaterna. Även riskerna för penningtvätt och vanliga tillvägagångssätt för sådan brottslighet skiljer sig åt mellan medlemsstaterna. Eftersom tillämpningen av regelverket ska vara riskbaserat, kommer det att medföra en praktisk tillämpning av regelverket som varierar mellan medlemsstaterna. Verksamhetsutövare som har verksamhet i andra medlemsstater än Sverige kommer därför i viss utsträckning alltid att behöva anpassa sina rutiner, riktlinjer och förfaranden efter förhållandena i de olika medlemsstaterna. Att den svenska administrativa definitionen av penningtvätt i viss utsträckning kan avvika från den som finns i andra

6.1.2 Definitionen av finansiering av terrorism

Regeringens förslag: Definitionen av finansiering av terrorism ska justeras så att den omfattar även de nya straffbestämmelserna i lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 1.5 i fjärde penningtvättsdirektivet avses med finansiering av terrorism allt tillhandahållande eller insamling av medel, oavsett tillvägagångssätt, direkt eller indirekt, i uppsåt att de ska användas eller med vetskap om att de helt eller delvis kommer att användas för att genomföra något av de brott som avses i artiklarna 1–4 i rådets rambeslut 2002/475/RIF (terrorisrambeslutet). Bestämmelser för genomförande av terrorisrambeslutet finns i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott (terroristbrottslagen). I 2 § terroristbrottslagen anges att för terroristbrott döms den som begår en gärning som anges i 3 § samma lag, om gärningen allvarligt kan skada en stat eller en mellanstatlig organisation och avsikten med gärningen är att injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp, otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd, eller allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i en stat eller i en mellanstatlig organisation. Av 3 § framgår att de gärningar som utgör terroristbrott under de förutsättningar som anges i 2 § avser bl.a. mord, dråp, människorov, mordbrand och sabotage. Straffansvar för finansiering av terroristbrott eller annan särskilt allvarlig brottslighet regleras i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall (finansieringslagen). Med särskilt allvarlig brottslighet avses enligt 2 § finansieringslagen förutom terroristbrott bl.a. brottslighet enligt vissa angivna internationella överenskommelser.

Finansiering av terrorism definieras i 1 kap. 5 § 4 penningtvättslagen som insamling, tillhandahållande eller mottagande av tillgångar i syfte att de ska användas eller med vetskap om att de är avsedda att användas för att begå sådan brottslighet som avses i 2 § finansieringslagen.

Den 1 april 2016 skärptes den straffrättsliga terrorismlagstiftningen (prop. 2015/16:78). Bland annat infördes en ny straffbestämmelse i 3 § första stycket 2 finansieringslagen som omfattar den som samlar in, tillhandahåller eller tar emot pengar eller annan egendom i syfte att egendomen ska användas eller med vetskap om att den är avsedd att användas av en person eller sammanslutning av personer som begår särskilt allvarlig brottslighet eller gör sig skyldig till försök, förberedelse, stämpling eller medverkan till sådan brottslighet. Detta innebär exempelvis att den som tillhandahåller egendom till en person eller en sammanslutning som gör sig skyldig till särskilt allvarlig brottslighet omfattas av straffansvar oavsett syftet med finansieringen. Vidare infördes nya

Prop. 2016/17:173 straffbestämmelser om resor i terrorismsyfte och finansiering av sådana resor. Bestämmelsen om resor i 5 b § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering, och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet (rekryteringslagen) omfattar den som reser eller påbörjar en resa till ett annat land än där personen är medborgare i avsikt att begå eller förbereda eller ge eller ta emot utbildning avseende särskilt allvarlig brottslighet. I 3 a § finansieringslagen regleras i sin tur straffansvar för den som samlar in, tillhandahåller eller tar emot pengar eller annan egendom i syfte att egendomen ska användas eller med vetskap om att den är avsedd att användas för en sådan resa som avses i 5 b § rekryteringslagen.

Genom de nämnda lagändringarna har straffansvaret för finansiering av terrorism utvidgats. Vid införandet av den nuvarande penningtvättslagen bedömde regeringen att det är lämpligt att definitionen av finansiering av terrorism i penningtvättslagen ska överensstämma med det straffbelagda området i finansieringslagen (prop. 2008/09:70 s. 57). Regeringen anser att detta alltjämt bör gälla. Definitionen bör därför justeras så att den även omfattar de nya straffbestämmelserna i 3 och 3 a §§ finansieringslagen.

Inom EU har beslut fattats om ett direktiv om bekämpande av terrorism (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/541 av den 15 mars 2017 om bekämpande av terrorism, om ersättande av rådets rambeslut 2002/475/RIF och om ändring av rådets beslut 2005/671/RIF) som ska ersätta terrorismrambeslutet. Direktivet innehåller bl.a. bestämmelser om finansiering av terrorism. En särskild utredare har fått i uppdrag att analysera behovet av och lämna förslag till de författningsändringar som behövs för att genomföra direktivet (dir. 2016:46 och 2017:2).

6.1.3 Övriga definitioner

Regeringens förslag: Penningtvättslagens nuvarande definitioner av begreppen affärsförbindelse, brevlådebanks, EES, verksamhetsutövare och familjemedlem till en person i politiskt utsatt ställning ska föras in i den nya lagen.

Definitionen av begreppet kund ska förtydligas så att det framgår att det avser den som trätt eller står i begrepp att träda i avtalsförbindelse med en verksamhetsutövare som avses i den nya lagen.

Definitionen av begreppet verklig huvudman ska ändras. Med verklig huvudman avses en fysisk person som, ensam eller tillsammans med någon annan, ytterst äger eller kontrollerar en juridisk person eller en fysisk person för vars räkning någon annan handlar. Det ska förtydligas att den verkliga huvudmannen i juridiska personer och konstruktioner såsom truster ska identifieras enligt den definition som föreslås i lagen om registrering av verkliga huvudmän.

Definitionen av begreppet person i politiskt utsatt ställning ska utvidgas genom att ledamöter i styrelsen för politiska partier inkluderas i uppräknningen av viktiga offentliga funktioner i en stat.

Definitionen av begreppet känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning ska förtydligas så att det framgår att nära förbindelser med en person i politiskt utsatt ställning avser affärsrelationer och

andra relationer som kan medföra en förhöjd risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Vid tillämpningen av den nya lagen avses med koncern, moderföretag och dotterföretag detsamma som i årsredovisningslagen.

Prop. 2016/17:173

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår en ändring av definitionen av begreppet affärsförbindelse. I utredningens förslag saknas det ett förtydligande av begreppet kund. I utredningens förslag är uppräknningen av viktiga offentliga funktioner exemplifierande och inte uttömmande.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansbolagens förening* avstyrker förslaget att ändra definitionen av begreppet affärsförbindelse och anser att förslaget kan leda till svårigheter i tillämpningen. Även *Aktiebolaget Trav och Galopp* och *Svenska Bankföreningen* motsätter sig det förslaget. *Sparbankernas Riksförbund* anser att utredningens förslag om en ny definition av begreppet affärsförbindelse måste förtydligas ytterligare. *Fondbolagens förening*, *Finansbolagens förening*, *Nokas Värdehantering AB*, *Svensk Försäkring* och *Sparbankernas Riksförbund* anser att det bör förtydligas hur definitionen av begreppet verklig huvudman förhåller sig till de hjälpregler för identifikation av den verkliga huvudmannen som föreslås i lagen om registrering av verkliga huvudmän. *Svenska Bankföreningen* och *Finansbolagens förening* anser att det i penningtvättslagen ska framgå att en ägarandel på mer än 25 procent ska anses medföra att en fysisk person ska anses vara verklig huvudman i en juridisk person. *Skatteverket* föreslår att det ska förtydligas att mer än en person kan vara verklig huvudman i en juridisk person och att det i penningtvättslagen bör finnas en uttrycklig hänvisning till de föreslagna hjälpreglerna i lagen om registrering av verkliga huvudmän. *Länsstyrelserna i Stockholms och Skåne län*, *Finansbolagens förening*, *Fondbolagens förening*, *Nokas Värdehantering AB*, *Sparbankernas Riksförbund* och *Svenska Bankföreningen* efterlyser förtydliganden och vägledning avseende utredningens förslag att göra uppräknningen av viktiga offentliga funktioner i en stat exemplifierande i stället för uttömmande. *Finansbolagens förening* och *Svenska Bankföreningen* anser att det är oklart vilka politiska partier som avses i utredningens förslag och föreslår att kravet begränsas till partier som är representerade i riksdagen. *Finansbolagens förening* anser att det bör förtydligas vilka relationer som typiskt sett kan komma att bedömas som en relation som innebär att en person ska anses vara känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning. *Sparbankernas riksförbund* framför liknande synpunkter. *Svenska Bankföreningen* är positiv till att det tydliggörs att det bör finnas en risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism för att en person ska anses utgöra en s.k. känd medarbetare. Det finns dock, enligt *Bankföreningen*, ett behov av att exemplifiera vilka relationer som typiskt sett kan komma att bedömas som en sådan relation.

Definitionen av kund

En definition av begreppet kund saknas i penningtvättsdirektivet. Med kund avses i gällande rätt den som har trätt i avtalsförbindelse med en verksamhetsutövare (1 kap. 5 § 5 penningtvättslagen). Begreppet omfattar således de personer som etablerar en affärsförbindelse med en verksamhetsutövare och de som ingår avtal av mer tillfällig karaktär, exempelvis för att genomföra en enstaka transaktion med verksamhetsutövaren. Regeringen konstaterar emellertid att definitionen i gällande rätt inte fullt ut överensstämmer med den betydelse som begreppet kund har vid tillämpningen av penningtvättslagen i övrigt. Det följer av att flera bestämmelser i penningtvättslagen, som enligt ordalydelsen måste vidtas avseende kunder, aktualiseras redan innan en affärsförbindelse etableras eller en enstaka transaktion utförs. Skyldigheten att vidta åtgärder för kundkännedom, exempelvis att identifiera och kontrollera kundens identitet, inträder således i regel innan en avtalsförbindelse har ingåtts eller en enstaka transaktion utförts. Om det redan på detta tidiga stadium uppstår misstankar om att den presumtive kunden kommer att använda verksamhetsutövarens produkter eller tjänster för penningtvätt eller finansiering av terrorism, ska verksamhetsutövaren neka kunden tillträde till verksamhetsutövarens produkter eller tjänster och göra en rapport till Polismyndigheten.

Ett antal skyldigheter i penningtvättslagen, som normalt avser ”kunder”, aktualiseras således redan innan verksamhetsutövaren ingått någon avtalsförbindelse med en potentiell kund. I den praktiska tillämpningen har t.ex. frågan om det finns en skyldighet att lämna rapporter om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism redan innan en avtalsförbindelse har ingåtts vållat problem. I artikel 14.4 i penningtvättsdirektivet framgår dock klart att en sådan rapporterings-skyldighet finns. Det kan inte uteslutas att definitionen av kund i gällande rätt har bidragit till den nämnda tillämpningsproblematiken.

För att undanröja eventuella oklarheter i detta avseende och säkerställa att penningtvättslagen tillämpas på ett sätt som är förenligt med direktivet anser regeringen därför att definitionen av begreppet kund bör förtydligas så att det framgår att det även omfattar personer som avser att ingå en affärsförbindelse med verksamhetsutövaren. Avsikten måste dock ha manifesterats på ett sådant sätt att verksamhetsutövaren inlett eller enligt reglerna i penningtvättslagen borde ha inlett processen för kundkännedom, eftersom det är från denna tidpunkt som bestämmelserna avseende åtgärder med ”kunden” i penningtvättslagen blir tillämpliga. Detta bör uttryckas genom att det i definitionen anges att även den som står i begrepp att ingå en avtalsförbindelse med verksamhetsutövaren ska omfattas av definitionen av kund.

Definitionen av affärsförbindelse

Affärsförbindelse definieras i 1 kap. 5 § 1 penningtvättslagen. Med affärsförbindelse avses en affärsmässig förbindelse som när kontakten etableras förväntas ha en viss varaktighet. Definitionen i gällande rätt är förenlig med motsvarande definition i artikel 3.13 i penningtvättsdirektivet. Utredningen föreslår en ändring i definitionen som innebär att

en affärsförbindelse ska vara en affärsmässig förbindelse som har, eller när kontakten etableras förväntas ha, en viss varaktighet. Förslaget syftar till att tydliggöra att affärsförbindelser kan uppstå genom konkludent handlande.

Det förtydligande som utredningen föreslår kan göra det enklare för tillsynsmyndigheter att ingripa mot verksamhetsutövare som försöker kringgå kraven på att vidta åtgärder för kundkännedom genom att inte formalisera affärsförbindelserna med sina kunder. Sådana förfaranden torde dock vara relativt ovanliga. Regeringen konstaterar vidare att det i gällande rätt inte finns formella krav på hur en affärsmässig förbindelse kan uppstå. En affärsförbindelse måste inte nödvändigtvis uppkomma den första gången som kunden och verksamhetsutövaren har kontakt med varandra. En affärsförbindelse kan även uppstå genom parternas konkludenta handlande.

Ett flertal remissinstanser pekar på att den av utredningen föreslagna definitionen av begreppet affärsförbindelse kan medföra betydande tillämpningssvårigheter. Regeringen har förståelse för dessa synpunkter och anser att fördelarna med den definition som utredningen föreslår inte överväger de möjliga problem som den kan leda till i tillämpningen. Regeringen anser därför att definitionen av begreppet affärsförbindelse i den nya penningtvättslagen bör vara densamma som i gällande rätt.

Definitionen av verklig huvudman i penningtvättslagen

Definitionen av verklig huvudman är något annorlunda formulerad i fjärde penningtvättsdirektivet jämfört med i 2005 års penningtvättsdirektiv. Den övergripande definitionen är dock densamma. I fjärde penningtvättsdirektivet anges att med verklig huvudman avses fysiska personer som ytterst äger eller kontrollerar kunden eller den eller de fysiska personer för vars räkning en transaktion eller en verksamhet utförs (artikel 3.6). I direktivet finns därutöver ett förtydligande om vad detta närmare innebär för juridiska personer och vissa juridiska konstruktioner såsom truster. Det är i denna del som det fjärde penningtvättsdirektivet skiljer sig från sin föregångare.

Enligt fjärde penningtvättsdirektivet ska verklig huvudman i juridiska personer åtminstone innefatta fysiska personer som direkt eller indirekt äger eller kontrollerar en tillräcklig andel av aktierna, rösträtterna eller ägarandelarna (artikel 3.6). Kontrollen kan exempelvis utövas genom innehav av innehavaraktier eller genom andra medel. Definitionen inbegriper inte ägande eller kontroll av bolag noterade på en reglerad marknad, som omfattas av informationsskyldighet enligt unionsrätten eller omfattas av motsvarande internationella normer som säkerställer tillräcklig öppenhet beträffande information om ägande. Vidare framgår att ett aktieinnehav eller en ägarandel på mer än 25 procent ska vara en indikation på direkt ägande. Ett aktieinnehav eller en ägandeandel på mer än 25 procent i den juridiska personen som innehas av ett annat företag som står under en eller flera fysiska personers kontroll, eller av flera företag, som står under samma fysiska persons eller personers kontroll, ska utgöra en indikation på indirekt ägande. Medlemsstaterna har möjlighet att bestämma att en lägre ägandeandel än 25 procent ska utgöra en indikation på direkt eller indirekt ägande.

När det gäller trustar och liknande juridiska konstruktioner ska förvaltaren eller förvaltarna, eventuell beskyddare, förmånstagarna eller de personer för vilka den juridiska konstruktionen främst har inrättats eller verkar anses som verkliga huvudmän enligt fjärde penningtvättsdirektivet. Även andra fysiska personer som ytterst utövar kontroll över den juridiska konstruktionen genom direkt eller indirekt ägande eller genom andra medel omfattas av definitionen. För svenskt vidkommande är det verklig huvudman i stiftelser och trustar som bildats med stöd av utländsk rätt som ska bestämmas med ledning av dessa kriterier.

Enligt 2005 års penningtvättsdirektiv är den som äger eller kontrollerar mer än 25 procent av ett företag som huvudregel att betrakta som verklig huvudman, dvs. det är inte endast en indikation.

Regeringen anser att definitionen av begreppet verklig huvudman i penningtvättslagen bör justeras jämfört med den i gällande rätt för att stämma överens med fjärde penningtvättsdirektivet.

Ett flertal remissinstanser, däribland *Fondbolagens förening*, *Nokas Värdehantering AB*, *Sparbankernas Riksförbund*, *Skatteverket* och *Svensk Försäkring* anser att kopplingen mellan definitionen i penningtvättslagen och presumptionsreglerna i lagen om registrering av verkliga huvudmän måste klargöras och att det är viktigt att innebörden av begreppet verklig huvudman stämmer överens i de båda lagarna. Presumptionsreglerna, som behandlas mera utförligt i avsnitt 15.3, syftar till att förenkla för juridiska personer att identifiera den eller de fysiska personer som är dess verkliga huvudmän samt att skapa en enhetlig tillämpning av begreppet verklig huvudman.

I likhet med vad flera remissinstanser anför anser regeringen att kopplingen mellan definitionen av verklig huvudman i penningtvättslagen och i lagen om registrering av verkliga huvudmän tydligt bör framgå i penningtvättslagen. En sådan koppling ökar förutsebarheten och minskar risken för att begreppen, som ska ha samma innebörd i de båda lagarna, kommer att tolkas och tillämpas på olika sätt. Det syfte som ligger bakom förslaget till införande av presumptionsregler i registreringslagen, dvs. att förenkla identifikation av den verkliga huvudmannen och skapa förutsättningar för en enhetlig tillämpning av detta begrepp, gör sig gällande även när definitionen ska tillämpas i penningtvättslagen. Definitionen i penningtvättslagen bör således ske genom hänvisning till registreringslagen. Genom hänvisningen bör det framgå att en ägar- eller röstandel på mer än 25 procent ska anses medföra att en fysisk person ska anses vara verklig huvudman, vilket föreslås av *Svenska Bankföreningen* och *Finansbolagens förening*.

Svenska Bankföreningen och Finansbolagens förening framhåller att det i situationen som beskriver indirekt ägande bör förtydligas att endast den som ytterst äger eller kontrollerar den juridiska personen ska anses vara verklig huvudman. Det innebär att verksamhetsutövarna inte ska behöva identifiera eller kontrollera en verklig huvudman i varje ägarled.

Regeringen bedömer att detta inte kan eller bör förtydligas i större utsträckning än vad som framgår av det beskriva förslaget. Eftersom det kan förekomma att flera personer ska anses utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person, finns inget som hindrar att dessa utövar sin kontroll genom juridiska personer på olika nivå i ägandekedjan. Däremot är det i normalfallet sannolikt, på det sätt som föreningarna anför, att den

verkliga huvudmannen i situationer med indirekt ägande kontrollerar den juridiska person som återfinns i toppen av ägarkedjan. I dessa fall är det endast denna fysiska persons identitet som måste kontrolleras.

Definitionen av person i politiskt utsatt ställning

I artikel 3.9 i fjärde penningtvättsdirektivet framgår vad som avses med en person i politiskt utsatt ställning. Denna definition överensstämmer till stor del med motsvarande definition i gällande rätt (1 kap. 5 § 7 och 5 a § penningtvättslagen).

En till synes väsentlig skillnad mellan gällande rätt och artikel 3.9 i direktivet är dock att uppräkningsen av viktiga offentliga funktioner i direktivet inte är uttömmande utan endast exemplifierande. Motsvarande precisering i gällande rätt reglerar däremot uttömmande vilka viktiga offentliga funktioner som ska medföra att en person anses vara i politiskt utsatt ställning.

Direktivet kan i detta avseende förstås på två sätt. Enligt den tolkning som utredningen gör förväntas medlemsstaterna införa en icke uttömmande definition, vilket innebär att det slutligen är upp till verksamhetsutövarna att avgöra kretsen av viktiga offentliga funktioner. Definitionen kan emellertid också förstås så att åtminstone de funktioner som anges ska omfattas av definitionen i nationell rätt, men att varje medlemsstat får låta definitionen omfatta fler funktioner om det är relevant i den medlemsstatens kontext. Om direktivet tolkas på detta sätt finns det inget som hindrar att definitionen i den enskilda medlemsstaten görs uttömmande. Enligt regeringens bedömning har båda dessa tolkningar stöd i direktivet. Vare sig skälen till direktivet, innehållet i andra artiklar i direktivet eller Fattfs rekommendationer ger någon tydlig vägledning för tolkningen av artikeln i den ena eller andra riktningen.

Länsstyrelserna i Stockholms och Skåne län, Finansbolagens förening, Fondbolagens förening, Nokas Värdehantering AB, Sparbankernas Riksförbund och Svenska Bankföreningen efterlyser förtydliganden och vägledning avseende utredningens förslag att göra uppräkningsen av viktiga offentliga funktioner i en stat exemplifierande i stället för uttömmande. Svårigheter vid tillämpningen av bestämmelsen skulle undvikas om regleringen gjordes uttömmande. Att eventuella ytterligare viktiga offentliga funktioner specificeras i förordning eller föreskrifter, vilket föreslås av utredningen, skulle inte i nämnvärd omfattning minska tillämpningsproblemen, eftersom definitionen i penningtvättslagen alltså skulle vara exemplifierande och därigenom öppen för tolkning. Enligt regeringens bedömning bör uppräkningsen av viktiga offentliga funktioner därför även fortsättningsvis vara uttömmande.

Uppräkningsen av de viktiga offentliga funktioner som förekommer i gällande rätt infördes genom en lagändring som trädde i kraft den 1 augusti 2015. Denna uppräkningsen överensstämmer med de funktioner som räknas upp i artikel 3.9 i direktivet, med undantag för funktionen som avser ledamöter av politiska partiers styrelse. För att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet är det därför nödvändigt att ledamöter i styrelser för politiska partier tillförs uppräkningsen i definitionen. I övrigt bör uppräkningsen i gällande rätt föras över oförändrad till den nya penningtvättslagen.

Prop. 2016/17:173 *Finansbolagens förening* och *Svenska Bankföreningen* anser att det är oklart vilka politiska partier som avses och föreslår att kravet begränsas till partier som är representerade i riksdagen. Regeringen konstaterar att definitionen avser att ringa in både de inhemska och utländska personer som anses vara i en politiskt utsatt ställning. Det innebär att lagtexten inte kan begränsas till att avse endast svenska förhållanden. Samtliga uppräknade funktioner är dock, på ett eller annat sätt, viktiga funktioner i staten. Personer som endast har inflytande på regional eller kommunal nivå kan därför inte anses ingå i den krets som definitionen pekar ut.

Familjemedlem och känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning

Vad som enligt artikel 3.10 i fjärde penningtvättsdirektivet åtminstone ska avses med familjemedlemmar överensstämmer med definitionen av begreppet familjemedlem i 2 kap. 7 a § penningtvättslagen. Det saknas skäl att föreslå någon ändring av denna definition.

Definitionen av begreppet känd medarbetare i artikel 3.11 i direktivet skiljer sig dock i viss utsträckning från motsvarande definition i gällande rätt (2 kap. 7 a § penningtvättslagen). Den svenska definitionen, som infördes år 2015, är utformad efter Fatfs vägledande uttalande avseende tolkningen av begreppet känd medarbetare som förekommer i Fatfs rekommendation 12 (FATF Guidance: Politically exposed persons (recommendations 12 and 22, June 2013)). Enligt gällande rätt och fjärde penningtvättsdirektivet omfattas av begreppet känd medarbetare sådana personer som gemensamt med en person i politiskt utsatt ställning är verklig huvudman i en juridisk person eller konstruktion. Även personer som är ensam verklig huvudman i juridiska personer eller konstruktioner, som egentligen har upprättats till förmån för en person i politiskt utsatt ställning, omfattas av både gällande rätt och penningtvättsdirektivets definition. Enligt direktivet ska en känd medarbetare också vara den som har ”andra nära affärsförbindelser” med en person i politiskt utsatt ställning. I penningtvättslagen används dock uttrycket ”andra nära förbindelser”, vilket innebär att andra förbindelser än affärsförbindelser ska beaktas. Innehållet i svensk rätt går således längre än vad som krävs för att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet.

Finansbolagens förening anser att det bör förtydligas vilka relationer som typiskt sett kan komma att bedömas som en relation som innebär att en person ska anses vara känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning. *Sparbankernas Riksförbund* framför liknande synpunkter. *Svenska Bankföreningen* är positiv till att det i betänkandet tydliggörs att det bör finnas en risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism för att en person ska anses utgöra en s.k. känd medarbetare, men menar att det finns ett behov av att exemplifiera vilka relationer som typiskt sett kan komma att bedömas som en sådan relation.

Enligt regeringens bedömning är det i första hand nära ekonomiska relationer som ska betraktas som ”nära förbindelser” i nu aktuellt avseende. Det är naturligt att söka ledning från den i definitionen angivna situationen att en person i politiskt utsatt ställning och en känd medarbetare gemensamt är verkliga huvudmän i samma juridiska person. Då föreligger en intressegemenskap och ett ömsesidigt beroende som kan innebära att den förhöjda risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan

förknippas med personen i politiskt utsatt ställning kan spilla över på den kända medarbetaren. En liknande intressegemenskap skulle exempelvis kunna föreligga även mellan ägaren och en styrelseledamot i ett aktiebolag, eller mellan personer som har gemensamma ekonomiska intressen som baseras på andra faktorer än engagemang i samma juridiska person.

Ytterligare ledning av begreppets innebörd kan sökas i Fatsfs vägledande uttalande avseende tolkningen av begreppet känd medarbetare som förekommer i Fatsfs rekommendation 12 (FATF Guidance: Politically exposed persons (recommendations 12 and 22, June 2013). Utgångspunkten i vägledningen är att begreppet måste bestämmas utifrån de socioekonomiska förhållandena i ett visst land, men det kan inkludera personer som sitter i styrelsen för samma bolag, politiska parti eller ideella organisation. I sådana fall är den ekonomiska intressegemenskapen mindre framträdande. Däremot finns andra grunder för ett ömsesidigt beroende och gemensamma intressen.

Enligt regeringens bedömning är det inte möjligt att i lagen närmare ange vilka nära förbindelser som ska medföra att en person ska anses vara känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning. För att begränsa kretsen av de relationer som avses bör dock anges att det endast rör sådana förbindelser som kan medföra att den kända medarbetaren kan förknippas med förhöjd risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism. I övrigt bör definitionen av känd medarbetare överföras från gällande rätt.

Koncern, moderföretag och dotterföretag

Det fjärde penningtvättsdirektivet introducerar ett flertal krav som endast gäller för moderföretag inom koncerner. Moder- och dotterföretag inom koncerner omfattas även i andra avseenden av särskilda bestämmelser, bl.a. när det gäller möjligheten att dela information om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism. I gällande rätt saknas dock en definition av begreppen koncern, moderföretag och dotterföretag. Regeringen anser att en sådan definition behöver införas för att genomföra direktivet i nu nämnt avseende.

I artikel 3.14 i fjärde penningtvättsdirektivet definieras koncern som en grupp företag som består av ett moderföretag, dess dotterföretag och enheter i vilka moderföretaget eller dess dotterföretag har ägarintressen samt företag som står till varandra i ett sådant förhållande som avses i artikel 22 i direktivet 2013/34/EU. Denna artikel är i nu relevanta delar genomförd genom 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554). I den paragrafen framgår vad som avses med moder- respektive dotterföretag. Ett företag ska anses vara moderföretag bl.a. om företaget innehar eller på annat sätt förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga andelar i den juridiska person som är dotterföretag, har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i den juridiska personens styrelse eller motsvarande ledningsorgan eller på annat sätt har rätt att ensamt utöva ett bestämmande inflytande. Motsvarande kontroll som grundas på gemensamt ägande eller gemensam kontroll omfattas också av definitionen. Moderföretag och dotterföretag utgör tillsammans en koncern. I penningtvättslagen bör begreppen koncern, moderföretag och dotterföretag definieras genom en hänvisning till den nämnda bestämmelsen i årsredovisningslagen.

6.2.1 Verksamhetsutövare som omfattas enligt gällande rätt

Regeringens förslag: De verksamhetsutövare som i dag omfattas av penningtvättslagen ska även omfattas av den nya lagen.

Beloppsgränsen för när fysiska och juridiska personer som handlar med varor till ett högt värde omfattas av lagen ska sänkas från 15 000 euro till 5 000 euro. Inte bara mottagande utan även utbetalning av kontanta belopp över 5 000 euro medför att lagen blir tillämplig. Om det är sannolikt eller står klart att det i en verksamhet genomförs eller kommer att genomföras enstaka eller sammanhängande transaktioner som innebär att utbetalt eller mottaget belopp i kontanter uppgår till minst 5 000 euro, ska verksamheten omfattas av lagen.

Yrkesmässigt tillhandahållande av en postadress till en juridisk person eller en trust eller en liknande juridisk konstruktion ska fortfarande omfattas av lagen. Tillämpningsområdet utökas dock till att gälla tillhandahållande av sådana tjänster till fysiska personer.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag framgår inte att frågan om kontant-handlare omfattas av lagen kan grundas på en bedömning av om det är sannolikt att det kommer att förekomma kontanta betalningar över gränsvärdet. I utredningens förslag omfattas inte tillhandahållande av en postadress till fysiska personer av lagens tillämpningsområde.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svenskt Näringsliv* avstyrker förslaget att bestämma gränsen för när kontant handel med varor omfattas av regelverket till ett lägre belopp än direktivets minimikrav om 10 000 euro. Även *Svenska Pantbanksföreningen*, *Loomis AB*, *Nokas Värdehantering AB* och *Svenska Bankföreningen* anser att beloppsgränsen bör bestämmas till belopp motsvarande 10 000 euro. *Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län* anser att det måste förtydligas när kontanthandlare och övriga verksamheter som står under länsstyrelsernas tillsyn omfattas av regelverket. *Forum* anför att det måste förtydligas att idéburna organisationers verksamhet inte är yrkesmässig i de fall den inte riktar sig till att med hjälp av yrkesutbildad personal erbjuda tjänster eller varor på en marknad.

Skälen för regeringens förslag

Nominell aktieägare

I artikel 2.1 i fjärde penningtvättsdirektivet anges vilka verksamhetsutövare som direktivet ska tillämpas på. Det som anges där motsvaras i allt väsentligt av 1 kap. 2–5 §§ penningtvättslagen. Funktionen att för annans räkning vara nominell aktieägare, som anges i artikel 3.7 e i direktivet, har dock en annan lydelse än motsvarande artikel i 2005 års penningtvättsdirektiv. I gällande rätt anges att funktionen avser att vara nominell aktieägare för en verklig huvudmans räkning (1 kap. 3 § andra

stycket 5). I fjärde penningtvättsdirektivet anges funktion som nominell aktieägare för en annan person, som inte är ett bolag noterat på en reglerad marknad som omfattas av informationsskyldighet i enlighet med unionsrätten eller omfattas av motsvarande internationella normer, eller åtgärder för att någon annan ska kunna utöva en sådan funktion. Skillnaden jämfört med gällande rätt är således att funktionen inte är begränsad till att vara nominell aktieägare åt en verklig huvudmans räkning. Även åtgärder för att någon annan ska kunna utöva funktionen som nominell aktieägare ska omfattas. I den nya penningtvättslagen bör anpassningar göras så att den överensstämmer med fjärde penningtvättsdirektivet i denna del.

Enligt artikel 2.1 f i direktivet ska tillhandahållare av speltjänster omfattas av regelverket. I penningtvättslagen omfattas endast verksamhet för kasinospel. Hur övriga speltjänster ska regleras i penningtvättslagen behandlas i avsnitt 6.2.2.

Kontant handel med varor

Fysiska och juridiska personer som handlar med varor omfattas av penningtvättslagen till den del verksamheten avser försäljning mot kontant betalning som uppgår till minst ett belopp som motsvarar 15 000 euro (1 kap. 2 § 16). Beloppsgränsen om 15 000 euro följer av 2005 års penningtvättsdirektiv. Den sänks i fjärde penningtvättsdirektivet till 10 000 euro. I direktivet utökas tillämpningsområdet även genom att direktivet ska tillämpas vid utbetalningar som sker kontant. Bestämmelsen om när kontant handel med varor omfattas av penningtvättslagen måste således ändras i förhållande till gällande rätt.

Regeringen föreslår att gränsen för när varuhandlare ska omfattas av penningtvättslagen sätts till 5 000 euro, vilket innebär ett strängare krav än direktivets minimikrav. Regeringen konstaterar att större kontanta betalningar är förenade med hög risk för penningtvätt. Det ger Brottsförebyggande rådets rapport från 2011 om rapportering och hantering av misstänkta transaktioner i samband med penningtvätt och den senaste rapporten om penningtvätt och annan penninghantering från 2015 (Brå 2011:4 s. 92 och Brå 2015:22 s. 62) stöd för. Där uttalas bl.a. att en stor del av brottsvinsterna aldrig når banksektorn utan i stället konsumeras i form av guld, dyra bilar och exklusiva smycken. Denna slutsats förekommer även i flera andra bedömningar av hur pengar tvättas i Sverige.

Ekobrottsmyndigheten framhåller att det inte är givet att den svenska grova brottsligheten omsätter samma summor som i större länder som exempelvis Frankrike eller Storbritannien. *Loomis AB* delar inte bedömningen att riskerna för penningtvätt är större vid kontanta transaktioner. *Loomis AB* anser att utredningen överskattar kontanternas ställning, med hänvisning till Brottsförebyggande rådets rapport 2015:22.

Enligt regeringens bedömning är förslaget att bestämma gränsvärdet till 5 000 euro väl underbyggt genom hänvisningar till aktuell och relevant forskning som ger stöd för att konsumtion av lyxvaror är vanligt förekommande när vinster från brottslig verksamhet omsätts. Det bör också framhållas att det i Sverige har blivit allt vanligare att större betalningar genomförs med andra betalningsmedel än kontanter. I detta

Prop. 2016/17:173 avseende har utvecklingen i Sverige gått fortare än i de flesta andra europeiska länder. Lagligt intjänade inkomster sätts i mycket stor utsträckning in på bankkonton, vilket innebär att praktiska skäl talar för att de allra flesta konsumenter genomför köp av dyra varor på annat sätt än med kontant betalning. Det finns inte heller några kända svårigheter för handlare med varor att ta emot betalning på andra sätt än genom kontanter. Detta torde snarast vara eftersträvansvärt ur ett säkerhetsperspektiv. Sammantaget anser regeringen således att direktivets minimigräns om 10 000 euro är mindre väl lämpad för svenska förhållanden. En lägre gräns ger bättre möjligheter att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism som sker genom kontanta betalningar.

Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län anser att det måste förtydligas när de tillsynsobjekt som står under länsstyrelsernas tillsyn ska omfattas av regelverket.

Kontanthandlarna står under tillsyn av Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län. För att de tre länsstyrelserna ska ha möjlighet att identifiera gruppen verksamhetsutövare krävs att den som har för avsikt att bedriva kontant varuhandel som omfattas av penningtvättslagen anmäler detta till det penningtvättsregister som hålls av Bolagsverket. I dagsläget finns drygt 400 fysiska och juridiska varuhandlare upptagna i registret. Länsstyrelserna har dock uppskattat att långt fler borde omfattas av regleringen. I realiteten kan det enligt länsstyrelsernas uppskattning röra sig om så många som runt 10 000 registreringskyldiga handlare. Den stora diskrepansen mellan anmälda och enligt länsstyrelserna potentiellt anmälningsskyldiga handlare kan ha flera orsaker. En viktig orsak kan vara att det i gällande rätt är svårt att tolka och tillämpa den bestämmelse som definierar vilka handlare som faktiskt omfattas av lagen.

Regeringen konstaterar att penningtvättsregelverket inte bara innebär en skyldighet att rapportera misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism till Polismyndigheten. Det medför också krav på att göra och dokumentera en riskbedömning, upprätthålla riskbaserade rutiner, utbilda sin personal samt riskklassificera sina kunder och utföra åtgärder för kundkänedom som baseras på bl.a. riskbedömning och rutiner. För att en verksamhetsutövare på ett effektivt sätt ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt penningtvättslagen krävs således betydande insatser av förberedande art, exempelvis riskbedömningar och rutiner, samt av mer operativ art, exempelvis vid kundkontakter. Dessutom står den som omfattas av regelverket under tillsyn och riskerar vid överträdelser av regelverket dryga penningssanktioner och förbud mot att fortsätta att bedriva verksamheten. Ekonomiska skäl, men även rättssäkerhetsskäl, talar därför för att verksamhetsutövare på förhand måste kunna avgöra om de omfattas av regelverket eller inte med en rimlig grad av precision. Det bör också vara möjligt för en handlare att genom egna åtgärder kunna påverka om den ska omfattas av regelverket eller inte genom att på andra sätt minska risken för att utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Som framgår ovan anges i gällande rätt att kontanthandlare omfattas av penningtvättslagen till den del verksamheten avser försäljning mot kontant betalning som uppgår till minst ett belopp som motsvarar

15 000 euro (1 kap. 2 § 16 penningtvättslagen). Enligt regeringens bedömning är det en svaghet med den nuvarande penningtvättslagen att rekvisitet som avgör när kontant varuhandel till höga belopp omfattas av lagen inte innehåller en framåtsyftande komponent. Det kan inte uteslutas att detta delvis ligger bakom diskrepansen mellan antalet anmälda handlare i Bolagsverkets register och länsstyrelsernas uppskattning av hur många som skulle kunna omfattas av regelverket. Det finns i gällande rätt inte heller något tydligt utrymme för att ta hänsyn till om det är sannolikt eller inte att kontanta betalningar över gränsvärdet kommer att ske i verksamheten.

Regeringen anser därför att det i lagen bör framgå att en varuhandlare som huvudregel omfattas av penningtvättslagen, om det är sannolikt att det i verksamheten eller en del av verksamheten kommer att genomföras enstaka eller sammanhängande transaktioner som innebär att utbetalt eller mottaget belopp i kontanter uppgår till gränobeloppet. Fördelen med denna formulering är för det första att bedömningen av om man omfattas av regelverket kan göras efter en helhetsbedömning av varuhandlaren verksamhet. Enligt den lydelse som bestämmelsen har i gällande rätt riskerar bedömningen att i huvudsak grundas på om varuhandlare handlar med dyra varor, såsom bilar, båtar eller liknande. Däremot är det inte tydligt att hänsyn kan tas till andra omständigheter, exempelvis att en bilhandlare enligt fastställda och fullt ut genomförda rutiner inte accepterar kontanta betalningar om belopp som överstiger gränsvärdet. Såväl dessa handlare som tillsynsmyndigheterna får genom den föreslagna lydelsen bättre förutsättningar att avgöra om verksamheten omfattas av penningtvättslagen eller inte. På samma sätt som i gällande rätt bör det också framgå att det faktum att en varuhandlare har accepterat eller gjort en kontant betalning över gränsvärdet innebär att penningtvättslagen är tillämplig.

Svenskt Näringsliv anser att avvikelser från direktivets minimikrav bör föregås av en analys av de konsekvenser som det föreslagna lägre tröskelvärdet kan medföra för nya och befintliga verksamhetsutövare i Sverige och för verksamhetsutövare med gränsöverskridande verksamhet. *Svenska Bankföreningen* anser att en närmare analys av förslagens konsekvenser saknas. *Nokas Värdehantering AB* anser att det inte är klarlagt att fördelarna med att gå längre än direktivet överväger nackdelarna med en sådan lösning. Förslagens konsekvenser redogörs för i avsnitt 17. Genom att det tydliggörs att frågan om en kontanthandlare omfattas av penningtvättslagen ska ske efter en helhetsbedömning, där hänsyn kan tas bl.a. till om handlaren i praktiken accepterar större kontanta betalningar, anser regeringen att det finns bättre möjligheter än tidigare för handlare att genom egna åtgärder se till att de inte omfattas av penningtvätsregelverket. Det finns därför skäl att anta att de negativa konsekvenserna för nya och befintliga verksamhetsutövare inte blir så stora att förslaget inte bör genomföras. Sammantaget bedömer regeringen att det finns skäl att bestämma gränsen för när varuhandlars kontanttransaktioner ska omfattas av direktivet till ett lägre belopp än vad direktivet kräver.

Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län liksom *Länsstyrelsen i Skåne län* efterfrågar ett förtydligande av om tillhandahållande av postfack till privatpersoner och enskilda firmor omfattas av penningtvättslagen. Det kan konstateras att det i viss mån är oklart vad som enligt direktivet krävs i detta avseende. Tillhandahållande av postadress ska omfattas av penningtvätsreglerna om det sker till aktiebolag, handelsbolag eller annan form av juridisk person eller konstruktion (artikel 3.7 c). Enligt regeringens bedömning tyder formuleringen i direktivet på att medlemsstaterna bör låta reglerna omfatta tillhandahållande av bl.a. postadress till en vid krets av mottagare. Reglerna syftar till att försvåra för kriminella personer att gömma sig själva och sina företag bakom anonyma strukturer. Det finns därför skäl att låta tillhandahållande av postadress till fysiska personer och därmed även enskilda firmor omfattas av lagens tillämpningsområde. Den nuvarande bestämmelsen som avser tillhandahållande av postadress (1 kap. 3 § andra stycket 2 penningtvättslagen) bör förtydligas i syfte att klarlägga att detta är det avsedda tillämpningsområdet.

Idéburna organisationers verksamhet

Forum anför att det måste förtydligas att idéburna organisationers verksamhet inte är yrkesmässig i de fall den inte riktar sig till att med hjälp av yrkesutbildad personal erbjuda tjänster eller varor på en marknad. Regeringen konstaterar att det saknas en allmängiltig definition av begreppet ”idéburen organisation”. I många fall bedrivs dock sådan verksamhet inom ramen för en ideell förening. Ideella föreningar kan inte bedriva ett flertal av de verksamheter som omfattas av lagen, eftersom flera rörelselagar ställer krav på att den som driver verksamheten ska göra det inom ramen för en viss typ av juridisk person, vanligen aktiebolag eller ekonomiska föreningar. Ideella föreningar kan dock bedriva omfattande näringsverksamhet, och vissa sådana föreningar omfattas därför av ett krav på att vara registrerade i handelsregistret enligt handelsregisterlagen (1974:157). I den utsträckning som en ideell förening bedriver någon av de verksamheter som omfattas av penningtvättslagen, och gör det i så stor skala att det krävs en registrering i handelsregistret, finns skäl som talar för att verksamheten ska anses vara yrkesmässig i den mening som avses i lagen, dvs. ske med tillräcklig regelbundenhet, varaktighet och omfattning. Ett allmänt utformat undantag för idéburna organisationer eller ideella föreningar är inte heller förenligt med fjärde penningtvättsdirektivet, eftersom direktivet utgår från den verksamhet som bedrivs oavsett organisationsform.

6.2.2 Anordnare av spel

<p>Regeringens förslag: Den nya penningtvättslagen ska, utöver verksamhet för anordnande av kasinospel, omfatta anordnare av speltjänster som drivs med stöd av tillstånd eller efter registrering enligt lotterilagen.</p>
--

De spelformer som varken kräver tillstånd eller registrering enligt lotterilagen ska vara undantagna från penningtvättslagens tillämpningsområde. Från lagens tillämpningsområde undantas även spel på varuspelsautomater.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag för vissa speltjänster från tillämpning av lagen eller bestämmelser i den.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Lotteriinspektionen* påpekar att beslut om att undanta speltjänster från penningtvättslagens tillämpningsområde kan få avgörande betydelse för spelaktörerna och därför bör fattas av regeringen. *Kombispiel* anser att prenumerationslotterier bör undantas från de nationella bestämmelserna. *Svebico* anser att bingospel på bingohall bör undantas från regelverket. *Ålands Penningautomatförening* anser att undantag bör meddelas för penningautomater på fartyg i internationell trafik.

Skälen för regeringens förslag

Speltjänster

Enligt fjärde penningtvättsdirektivet ska tillhandahållare av speltjänster omfattas av penningtvättsregelverket (artikel 2.1.5 f). Speltjänst är, en tjänst som innebär att penningvärderna satsas på slumpspel, inbegripet spel med inslag av skicklighet, exempelvis lotterier, kasinospel, pokerspel och vadhållning som tillhandahålls på en fysisk plats eller annars på distans, på elektronisk eller annan teknisk väg för att underlätta kommunikation, och på en enskild begäran av en tjänstemottagare (artikel 3.14). Medlemsstaterna får (enligt den svenska språkversionen), med undantag för kasinon, efter en lämplig riskbedömning besluta att helt eller delvis undanta vissa tillhandahållare av speltjänster från de nationella penningtvättsreglerna (artikel 2.2). Den svenska språkversionen stämmer dock inte överens med de engelska och franska motsvarigheterna, enligt vilka undantag kan meddelas för vissa speltjänster. Direktivet innebär således rätteligen att det är vissa speltjänster (och inte tillhandahållarna av speltjänsterna) som får undantas från tillämpningsområdet. Speltjänster kan undantas från tillämpningsområdet förutsatt att de efter en lämplig riskbedömning och på grundval av sin art och, i förekommande fall, driftomsättning utgör en låg risk (artikel 2.2 första stycket). Artikel 2.2 innehåller därutöver bestämmelser om riskbedömningen och förfarandet när beslut om undantag från regelverket meddelas.

Anordnare av speltjänster som ska omfattas av lagen

Kraven som följer av artikel 2.2 i fjärde penningtvättsdirektivet innebär att alla speltjänster som tillhandahålls i Sverige bör omfattas av penningtvättslagen. Undantag kan meddelas endast efter en lämplig riskbedömning som inbegriper en bedömning av speltjänstens art och omsättning.

Utredningen har inte genomfört någon mera utförlig bedömning av riskerna som kan förknippas med olika speltjänster, men föreslår att

Prop. 2016/17:173 penningtvättslagen ska omfatta speltjänster som bedrivs med tillstånd eller registrering enligt lotterilagen (1994:1000), dock inte till den del verksamheten avser anordnande av spel på varuspelsautomater enligt 25 § samma lag. Detta innebär att lotterier, som enligt 19 och 20 §§ lotterilagen får anordnas utan tillstånd, inte bör omfattas av regelverket. Dessa lotterier, liksom automatspel som anordnas enligt 25 §, bedöms med anledning av de begränsningar avseende insatser och vinster som framgår i lotterilagen inte kunna utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Enligt regeringens bedömning saknas underlag för att i penningtvättslagen medge några ytterligare undantag från tillämpningsområdet utöver dem som utredningen föreslår. Utredningens förslag bör således genomföras. Möjligheten till ytterligare undantag efter beslut från Lotteriinspektionen berörs nedan.

Förslaget innebär således att penningtvättslagen inte är tillämplig på exempelvis anordnare av speltjänster som tillhandahåller spel riktat till svenska konsumenter som inte kräver tillstånd eller registrering enligt lotterilagen. Det innebär också att penningtvättslagen inte är direkt tillämplig på de ombud som anordnare av speltjänster ofta använder sig av för att tillhandahålla spel till allmänheten. Detta gäller under förutsättning att ombudet inte själv har tillstånd att bedriva lotteri-verksamhet enligt lotterilagen. Det är inte specifikt för tillhandahållare av speltjänster att ombud inte omfattas direkt av penningtvättslagen. Även andra verksamhetsutövare kan använda ombudsystem eller andra former av uppdragsavtal för att tillhandahålla produkter eller tjänster till allmänheten. Inte heller dessa ombud är alltså normalt sett underkastade regelverket som sådant. Verksamhetsutövare som anlitar ombud är däremot ansvariga för att se till att ombuden fullgör de skyldigheter som åligger verksamhetsutövaren enligt penningtvättslagen. Tillhandahållare av speltjänster har dock, i likhet med tillhandahållare av vissa betaltjänster, i högre grad än andra verksamhetsutövare en affärsmodell som är beroende av att ombud anlitas i stor utsträckning. Det innebär att det finns anledning att överväga om särskilda tillsynsbefogenheter och andra förfaranden för att kontrollera lämplighet ska föreligga avseende ombud till anordnare av speltjänster. Regeringens överväganden och förslag i dessa delar finns i avsnitt 12.8.

Möjligheter till undantag för ytterligare speltjänster

Artikel 2.2 i fjärde penningtvättsdirektivet ska förstås så att medlemsstaterna har möjlighet att undanta vissa speltjänster från penningtvättsregelverkets tillämpningsområde. Undantag kan således inte meddelas generellt för en viss utpekad tillhandahållare av speltjänster. En tillhandahållare kan dock komma att falla utanför regelverkets tillämpning genom att de speltjänster som den tillhandahåller undantas. Som framgår ovan bedömer regeringen att undantag bör tas in i lag såvitt avser speltjänster som får tillhandahållas utan tillstånd enligt 19 och 20 §§ lotterilagen samt spel på varuautomater enligt 25 § samma lag. Dessa speltjänster bedöms således, bl.a. med hänsyn till begränsningar avseende insatser och vinster, innebära en så låg risk för penningtvätt och finansiering av terrorism att ett undantag kan motiveras. *Kombispiel* anser att prenumerationslotterier bör undantas de nationella bestämmelserna.

Svebico anser att bingo spel på bingo hall bör undantas från regelverket. *Ålands Penningautomatförening* anser att undantag bör meddelas för penningautomater på fartyg i internationell trafik. Även *Aktiebolaget Trav och Galopp* framhåller vikten av att en riskbaserad metod används för att avgöra vilka speltjänster som ska omfattas av penningtvättslagen.

Regeringen konstaterar att det sannolikt finns ett antal speltjänster utöver dem som undantas i lag som innebär en så låg risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism att det är motiverat att undanta dem från regelverket. *Lotteriinspektionen* anför att sådana beslut avseende vissa speltjänster kan ha så stora ekonomiska följder att regeringen bör vara beslutande i frågan. Regeringen delar bedömningen att konsekvenserna av att en speltjänst undantas från penningtvättslagen i enskilda fall kan ha relativt stor ekonomisk betydelse för verksamhetsutövare. Regeringen konstaterar dock att de speltjänster som kan bli aktuella att undanta måste utgöra en låg risk för att utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Tillhandahållandet av speltjänster med låg risk bör relativt sällan medföra krav på vidtagande av omfattande kundkännedomsgärder eller andra åtgärder enligt penningtvättslagen. Därför bör de ekonomiska och praktiska konsekvenserna av att en speltjänst med låg risk undantas från regelverket genom föreskrifter på lägre valör än lag i regel inte väntas ha så stora ekonomiska och praktiska konsekvenser att det är olämpligt att sådana föreskrifter meddelas av *Lotteriinspektionen*. Myndigheten har också den kompetens om både speltjänster och risker med sådana tjänster som krävs för att kunna göra de välgrundade riskbedömningar som ett undantag förutsätter. Undantag bör därför enligt regeringens mening meddelas av *Lotteriinspektionen*.

6.2.3 Övriga nya verksamhetsutövare

Regeringens förslag: I den nya penningtvättslagen ska tillämpningsområdet utvidgas till att omfatta verksamhet som bedrivs enligt pantbankslagen.

Regeringens bedömning: Insamlingsverksamhet, verksamhet som består i tjänster för insamling, uppräkningsverksamhet och försäljning av kontanter, fastighetsmäklarfirmor och förmedlare av hyresrätter till lokaler bör inte omfattas av lagen.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer delvis med regeringens förslag. I utredningens förslag förs uppräkningsverksamhet in i lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet. Utredningen föreslår även att förmedlare av hyresrätter till lokaler ska omfattas av penningtvättslagen och regleras i viss omfattning i fastighetsmäklarlagen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem. *Finansinspektionen* anser att frågan om värdebolagens uppräkningsverksamhet ska omfattas av penningtvättslagen inte är tillräckligt utredd och att det saknas en tydlig beskrivning av bl.a. de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med denna verksamhet. *Loomis AB* och

Prop. 2016/17:173 *Nokas Värdehantering AB* anser att om värdebolag ska omfattas av lagen måste det preciseras och förtydligas vad som avses med tjänster för insamling, uppräknig, redovisning och försäljning av kontanter. *Säkerhetspolisen* anser att insamlingsverksamhet bör omfattas av penningtvättslagen vilket skulle göra det möjligt att utöva en riskbaserad tillsyn gentemot insamlade organisationer. Dessa organisationer skulle därigenom få del av tillsynsmyndighetens utåtriktade verksamhet och omfattande information om de risker för finansiering av terrorism som den insamlade verksamheten kan möta. *Sveriges Företagsmäklares Riksförbund* avstyrker förslaget att förmedlare av hyresrätter ska omfattas av penningtvättslagen enligt den reglering som utredningen föreslår. Förslaget skulle innebära att i princip alla företagsmäklare skulle behöva registrera sig enligt fastighetsmäklarlagen. Företagsmäklare omfattas dock redan av penningtvättslagen, utan att det ställs krav på registrering hos Fastighetsmäklarinspektionen. De enstaka fall av hyresförmedlare till lokaler som inte är företagsmäklare är i regel registrerade fastighetsmäklare.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Pantbanker

De nuvarande bestämmelserna om kontanthandlare i penningtvättslagen, innebär att pantbanker i vissa avseenden omfattas av regelverket. Det rör sig om de pantbanker som säljer inte återropade panter mot kontant betalning som uppgår till minst 15 000 euro. Förslaget att kontanthandlarna fortsättningsvis ska identifieras utifrån både betalt och mottaget belopp innebär att penningtvättsregleringens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta de flesta pantbanker och en större del av deras verksamhet. Även förslaget att sänka tröskelvärdet för kontanthandlare till 5 000 euro får effekter som innebär att fler och större delar av pantbankernas verksamhet omfattas av penningtvättslagen. Det kan således antas att i princip samtliga pantbanker nu kommer att omfattas av penningtvättslagen. För att förtydliga detta samt för att underlätta länsstyrelsernas tillsyn över pantbankerna bör det i penningtvättslagen uttryckligen anges att pantbanksverksamhet omfattas av penningtvättslagen. Den föreslagna regleringen innebär vidare att kundkontroll, utöver den som redan följer av 14 § pantbankslagen (1995:1000), kommer att utföras också när det gäller pantbankernas kärnverksamhet dvs. kreditgivning förenat med mottagande av lösöre eller värdepapper samt utbetalning av kreditbelopp. Detta är motiverat utifrån de risker för penningtvätt som är förenat med sådan kreditgivning. Pantbanksverksamhet bör därför i sin helhet omfattas av penningtvättslagen. Regeringens övervägande och förslag i fråga om tillsyn över pantbanksverksamhet finns i avsnitt 12.4.

Förmedlare av hyresrätter till lokaler

Förmedlare av hyresrätter till lokaler är att anse som fastighetsmäklare enligt fastighetsmäklarlagen (2011:666). Enligt gällande rätt omfattas de som enbart ägnar sig åt sådan förmedling dock inte av någon registreringsskyldighet och inbegrips därför inte i den kategori

fastighetsmäklare som omfattas av penningtvättslagen. De står inte heller under tillsyn i egenskap av fastighetsmäklare.

I fjärde penningtvättsdirektivet finns inte något uttryckligt krav på att förmedlare av hyresrätter till lokaler ska omfattas av de nationella penningtvättsregelverken. Av skäl 8 till direktivet framgår emellertid att fastighetsmäklare, som tillhör en kategori av verksamhetsutövare som omfattas av direktivet, i tillämpliga fall skulle kunna anses inbegripa hyresförmedlare.

Som utredningen framhåller finns visst stöd för uppfattningen att penningtvätt förekommer i samband med förmedling av hyresrätter till lokaler. Det finns dock inte underlag som medger bedömningen att den aktuella verksamheten kan förknippas med särskilt hög risk för penningtvätt.

Utredningen föreslår att förmedlare av hyresrätter till lokaler ska registreras enligt fastighetsmäklarlagen och därmed till stor del omfattas av samma krav som fastighetsmäklare med fullständig registrering. Som *Sveriges Företagsmäklares Riksförbund* framför kan förslaget komma att medföra att bl.a. företagsmäklare, som i vissa avseenden omfattas av penningtvättslagen enligt gällande rätt, underkastas ett krav på registrering hos Fastighetsmäklarinspektionen. Företagsmäklarverksamhet, som i regel inte riktar sig mot konsumenter, skulle därigenom komma att omfattas av ett regelverk som i stor utsträckning motiveras av konsumentskyddshänsyn. Det framstår inte som motiverat. Frågan om gränsdragningen mot verksamheter där förmedling av hyresrätt kan ingå som en del i annan verksamhet har inte heller varit föremål för en analys i utredningen.

Regeringen anser sammantaget att frågan om förmedlare av hyresrätter till lokaler ska underkastas registreringsskyldighet enligt fastighetsmäklarlagen bör bli föremål för ytterligare analys och överväganden innan ett förslag till reglering kan lämnas. Det saknas möjlighet att genomföra en sådan analys inom ramen för detta lagstiftningsärende. För närvarande bör därför utredningens förslag i detta avseende inte genomföras.

Fastighetsmäklarföretag, insamlingsverksamhet, värdebolagens uppräkningsverksamhet och tillhandahållare av virtuella valutor

Regeringen anser, liksom *Fastighetsmäklarinspektionen* och *Mäklarsamfundet*, att det inte är lämpligt att ställa mäklarföretagen under Fastighetsmäklarinspektionens tillsyn endast i den begränsade del som avser företagets skyldigheter enligt penningtvättslagen.

Säkerhetspolisen anser att insamlingsverksamhet bör omfattas av penningtvättslagen eftersom det skulle göra det möjligt att utöva en riskbaserad tillsyn gentemot insamlande organisationer. Dessa organisationer skulle därigenom få del av tillsynsmyndighetens utåtriktade verksamhet och omfattande information om de risker för finansiering av terrorism som den insamlande verksamheten kan möta. Regeringen anser i likhet med Säkerhetspolisen att insamlingsverksamhet kan vara sårbar för att utnyttjas för finansiering av terrorism. En viktig åtgärd för att motverka detta är, som Säkerhetspolisen framhåller, att insamlingsorganisationerna får del av information som gör att de kan motverka

Prop. 2016/17:173 dessa risker. Detta bör dock kunna ske även utan att insamlingsorganisationerna omfattas av penningtvättslagen och ställs under tillsyn, bl.a. inom ramen för det planerade samverkansorganets utåtriktade aktiviteter. Regeringen anser att det för närvarande inte finns tillräckligt starkt vägande skäl för att låta penningtvättslagen omfatta insamlingsorganisationer.

Utredningen föreslår att värdebolags verksamhet som består i tjänster för insamling, uppräkningsverksamhet, redovisning och försäljning av kontanter ska omfattas av penningtvättslagen, eftersom dessa tjänster riskerar att användas för penningtvätt och finansiering av terrorism. Enligt regeringens bedömning är utredningens förslag välgrundat och det finns skäl som talar för att låta de aktuella tjänsterna omfattas av penningtvättslagen. Efter att utredningen lade fram sitt förslag har emellertid 2015 års betaltjänstutredning överlämnat sitt betänkande Betaltjänster, förmedlingsavgifter och grundläggande betalkonton (SOU 2016:43). I det betänkandet föreslås att uppräkningsverksamhet inte ska undantas från lagen (2010:751) om betaltjänsters tillämpningsområde. Det skulle medföra att värdebolags uppräkningsverksamhet ses som en betaltjänst, vilket innebär att verksamheten, liksom övriga betaltjänster, omfattas av penningtvättslagen. Betänkandet har remitterats och är för närvarande föremål för beredning inom Regeringskansliet. Överväganden och förslag om bl.a. vilken myndighet som ska utöva tillsyn över uppräkningsverksamheten, vilket *Finansinspektionen* berör i sitt remissvar, bör anstå till dess det är klarlagt om verksamheten ska omfattas av betaltjänstlagen eller inte. Mot bakgrund av det anförda bör det inom ramen för det nu aktuella lagstiftningsärendet inte lämnas några förslag avseende reglering och tillsyn av värdebolagens uppräkningsverksamhet.

Frågan om hur tillhandahållare av tjänster kopplade till virtuella valutor ska regleras för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism är föremål för förhandlingar i EU med anledning av Europeiska kommissionens förslag till tillägg i det fjärde penningtvättsdirektivet, KOM(2016) 450 Revidering av direktivet 2015/849 om motverkande att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism och revidering av direktivet 2009/100. Denna fråga kan således komma att behandlas inom ramen för ett kommande lagstiftningsärende.

6.3 Ytterligare bestämmelser om lagens tillämpningsområde

Regeringens förslag: Den nuvarande bestämmelsen om att penningtvättsreglerna ska tillämpas på filialer till utländska kreditinstitut och finansiella institut ska överföras till den nya penningtvättslagen.

Regeringens bedömning: De möjligheter till undantag för den som bedriver finansiell verksamhet tillfälligt eller i mycket begränsad omfattning som artikel 2.3 i fjärde penningtvättsdirektivet erbjuder bör inte genomföras i svensk rätt.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Filialer till utländska kreditinstitut och finansiella institut

Enligt fjärde penningtvättsdirektivet omfattar definitionerna av kreditinstitut och finansiella institut även filialer till utländska institut (artikel 3.2 f). Detta innebär att penningtvättsregleringen ska tillämpas på en filial till ett utländskt kreditinstitut eller finansiellt institut. Definitionen av kreditinstitut och finansiella institut har även enligt 2005 års penningtvättsdirektiv omfattat utländska filialer. I gällande rätt framgår således att lagen även gäller filialer i Sverige till utländska kreditinstitut och finansiella institut med huvudkontor i utlandet (1 kap. 4 § penningtvättslagen). Den nuvarande bestämmelsen i penningtvättslagen innebär att det fjärde penningtvättsdirektivets krav är genomfört och bestämmelsen bör därför föras in i den nya lagen.

Undantag för tillfällig eller begränsad finansiell verksamhet

Ett uttryckligt stöd för att bevilja undantag från de nationella penningtvättsregleringarna finns i artikel 2.3 i fjärde penningtvättsdirektivet. Enligt den artikeln får medlemsstaterna besluta att den nationella penningtvättslagstiftningen inte behöver tillämpas på finansiell verksamhet som bedrivs tillfälligt eller i mycket begränsad omfattning, förutsatt att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är mycket liten. För att undantag ska kunna beviljas måste den finansiella verksamheten vara begränsad både i absoluta termer och sett till antalet transaktioner. Den finansiella verksamheten får inte heller vara huvudverksamhet. Det ska i stället röra sig om en biverksamhet som har direkt samband med den huvudsakliga verksamheten. Den finansiella verksamheten får vidare erbjudas endast till huvudverksamhetens kunder. För att avgöra om kriterierna för att besluta om undantag är uppfyllda bör medlemsstaterna fastställa olika tröskelvärden som bl.a. ska kunna variera beroende på vilken typ av verksamhet det rör sig om. Undantag kan beviljas för de flesta verksamhetsutövare, dock inte för revisorer, externa revisorer och skatterådgivare, notarier och andra oberoende jurister, tjänsteleverantörer till trustar och fastighetsmäklare.

Regeringen bedömer att det är svårt att slå fast att någon finansiell verksamhet som skulle kunna komma i fråga för undantag är förenad med en mycket låg risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Även i övrigt saknas det bärande skäl som talar för att något undantag bör införas. Regeringen anser därför att den möjlighet till undantag som artikel 2.3 i direktivet erbjuder inte bör utnyttjas.

7.1 En allmän riskbedömning

Regeringens förslag: En verksamhetsutövare ska göra en bedömning av hur de produkter och tjänster som tillhandahålls i verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism och hur stor risken är för att detta sker.

Vid denna allmänna riskbedömning ska särskilt beaktas vilka slags produkter och tjänster som tillhandahålls, vilka kunder och distributionskanaler som finns och vilka geografiska riskfaktorer som föreligger. Hänsyn ska också tas till uppgifter som kommer fram vid verksamhetsutövarens rapportering av misstänkta aktiviteter och transaktioner samt till information om tillvägagångssätt för penningtvätt och finansiering av terrorism och andra relevanta uppgifter som myndigheter lämnar.

Den allmänna riskbedömningen ska dokumenteras och hållas uppdaterad. Riskbedömningen ska utformas så att den kan ligga till grund för verksamhetsutövarens rutiner, riktlinjer och övriga åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Omfattningen av den allmänna riskbedömningen ska bestämmas med hänsyn till verksamhetsutövarens storlek och art och de risker för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan antas föreligga. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om innehållet i och omfattningen av den allmänna riskbedömningen, undantag från kravet på dokumenterade riskbedömningar och vilka riskfaktorer som ska beaktas vid riskbedömningen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag innebär en delvis annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Brottsförebyggande rådet (Brå)* framhåller att begreppet risk inte är definierat i lagförslaget. En gängse definition utöver hot och sårbarhet är också sannolikheten för att något oönskat ska inträffa (här penningtvätt) och den skada det för med sig. Vad som beskrivs i lagförslaget är att verksamhetsutövarna ska genomföra en sårbarhetsanalys på vilket sätt deras system, tjänster eller produkter är sårbara för att användas för penningtvätt. Lagtexten skulle bli tydligare om antingen risk definierades eller att det tydligare framgick vad som krävs, dvs. en sårbarhetsanalys i kombination med delar av en riskbedömning inbegripet sannolikhet för brottsrelaterad penninghantering. *Svenska Bankföreningen* anser att det inte kan krävas att verksamhetsutövaren ska förstå riskerna för penningtvätt m.m. i den egna verksamheten utan att det bör föreskrivas att verksamhetsutövaren måste ha tillräckliga kunskaper om de risker som finns. Kravet på att verksamhetsutövare ska konkretisera brottsliga tillvägagångssätt och hur dessa kan befaras komma att tillämpas i samband med kundrelationer framstår som väl långtgående utan att det samtidigt ställs krav på brottsutredande myndigheter att ge verksamhetsutövare den information

som krävs för att konkretisera brottsliga tillvägagångssätt. Även kravet på att verksamhetsutövarna ska beakta samtliga faktorer som kan ha betydelse för riskerna bör mjukas upp, så att det framgår att verksamhetsutövarna ska vidta lämpliga åtgärder för att fånga in de faktorer som kan ha betydelse för riskerna. *Mäklarsamfundet* anser att det är av avgörande betydelse att verksamhetsutövare får ytterligare vägledning om hur riskbedömningen ska gå till och vilka faktorer som bör beaktas. *Mäklarsamfundet* ser därför positivt på förslaget att mer detaljerad vägledning ska lämnas i författning av lägre valör.

Skälen för regeringens förslag

Innehållet i den allmänna riskbedömningen

Verksamhetsutövare ska vidta lämpliga åtgärder för att identifiera och bedöma riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism (artikel 8.1 i fjärde penningtvättsdirektivet). Vid bedömningen ska beaktas riskfaktorer avseende verksamhetens kunder, länder och geografiska områden, produkter, tjänster, transaktioner eller distributionskanaler. Åtgärderna ska stå i proportion till de ansvariga enheternas typ och storlek.

Bestämmelser om krav på riskbedömning finns i gällande rätt i 5 kap. 1 § första stycket penningtvättslagen. Där anges att verksamhetsutövare ska kartlägga och bedöma riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i verksamheten. Regeringen anser att de relativt detaljerade krav på riskbedömningen som finns i direktivet motiverar att kraven på verksamhetsutövarna i detta avseende bör förtydligas i lagen. För en tydligare och mer utförlig reglering av riskbedömningen talar också de synpunkter som framförs av *Brå*, nämligen att begreppet risk inte är definierat i gällande rätt eller i utredningens förslag. Någon sådan definition finns inte heller i direktivet. När riskbegreppet används i sammanhanget bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism involverar det, som *Brå* påpekar, i första hand en bedömning av hur sårbar verksamhetsutövaren är för att utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Som *Lagrådet* påpekar kan det förekomma att produkter eller tjänster inte bedöms som sårbara i sig utan att bristen (sårbarheten) ligger i andra delar av "systemet", t.ex. i distributionskanalerna. Regeringen konstaterar därutöver att det kan förekomma att sårbarheter beror på andra omständigheter såsom verksamhetsutövarens storlek, organisatorisk komplexitet och andra verksamhetsspecifika, men inte produkt- eller tjänstrelaterade, omständigheter. Som *Lagrådet* föreslår bör därför utgångspunkten för den riskbedömning som verksamhetsutövaren ska göra beskrivas i mer neutrala termer än i det remitterade förslaget.

Lagrådets förslag till lagtext i denna del innebär att verksamhetsutövare ska bedöma hur de produkter och tjänster som tillhandahålls kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Som *Brå* framhåller bör dock riskbedömningen därutöver innehålla en bedömning av hur stor risken för detta är. Den av *Lagrådet* föreslagna lagtexten bör kompletteras så att detta framgår.

Verksamhetsutövaren ska således bedöma hur de produkter och tjänster som tillhandahålls i verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt

Prop. 2016/17:173 eller finansiering av terrorism och hur stor risken är för att detta sker. Vid denna bedömning ska verksamhetsutövaren ta särskild hänsyn sådana faktorer som exemplifieras i artikel 8.1 i direktivet. Där anges bl.a. riskfaktorer kopplade till typen av kunder, var i världen som kunderna är etablerade respektive var verksamhetsutövaren erbjuder sina tjänster samt faktorer avseende distributionskanaler för produkter och tjänster. För att bedöma om exempelvis förekomsten av många transaktioner till ett visst land innebär en ökad sannolikhet för att en tjänst som möjliggör gränsöverskridande penningtransaktioner utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism är kännedom om riskerna, som kan förknippas med landet i fråga, av avgörande betydelse. Även kvantitativ data som visar att penningtvätt eller finansiering av terrorism genom ett visst förfarande eller med en viss typ av tjänst eller produkt är vanligt förekommande är av vikt för att riskanalysen ska vara verklighetsanpassad och relevant.

En verksamhetsutövare kan genom egna analyser och åtgärder för övervakning och rapportering av misstänkta aktiviteter och transaktioner bilda sig en uppfattning om riskerna i verksamheten. Genom dessa åtgärder kan verksamhetsutövaren få en översiktlig bild av olika externa riskfaktorer som påverkar risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism i verksamheten. I lagen bör framgå att kunskap som erhållits vid rapportering av misstänkta transaktioner och aktiviteter ska beaktas av verksamhetsutövaren. Detta innebär ett mindre förtydligande i förhållande till *Lagrådets* förslag till lagtext.

Som *Svenska Bankföreningen* påpekar är krav på att verksamhetsutövare ska konkretisera brottsliga tillvägagångssätt väl långtgående utan att det samtidigt ställs krav på myndigheterna att ge verksamhetsutövare den information som krävs för detta ändamål. En förutsättning för en effektiv tillämpning av det riskbaserade förhållningssättet är att det sker en kunskapsöverföring mellan de myndigheter som har ansvar för att analysera, utreda och beivra misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism och verksamhetsutövarna. Det är bl.a. mot denna bakgrund som direktivets krav på nationell samordning, nationella riskbedömningar samt återkoppling och informationsöverföring till verksamhetsutövare ska ses. I fjärde penningtvättsdirektivet anges att varje medlemsstat ska se till att beslutsfattare, FIU, tillsynsmyndigheter och andra behöriga myndigheter som arbetar med bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism har effektiva samarbets- och samordningsmekanismer (artikel 49). Inom ramen för denna samordning ska varje medlemsstat vidta åtgärder för att bl.a. identifiera, bedöma och förstå riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i landet, (artikel 7). Riskbedömningen ska hållas uppdaterad. Varje medlemsstat ska göra lämplig information tillgänglig för verksamhetsutövare för att underlätta deras egna bedömningar av risken för penningtvätt och finansiering av terrorism (artikel 7.4 e). Av direktivet framgår också att medlemsstaterna ska se till att verksamhetsutövare har tillgång till aktuell information om tillvägagångssätt för personer som ägnar sig åt penningtvätt och finansierar terrorism samt uppgifter som gör det möjligt att upptäcka misstänkta transaktioner (artikel 46.2). Av direktivet följer slutligen att medlemsstaterna ska se till att det i de fall det är möjligt lämnas lämplig feedback till verksamhetsutövarna avseende

effektiviteten och uppföljningen av rapporter om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism (artikel 46.3). Regeringens förslag i fråga om formerna för denna samverkan och nationella riskbedömning m.m. framgår i avsnitt 14.3. En del av de samverkande myndigheternas uppdrag är att fullgöra de krav på informationsöverföring till verksamhetsutövarna som direktivet kräver.

Sammantaget medför fjärde penningtvättsdirektivet således långtgående krav på att de relevanta myndigheterna i varje medlemsstat ska bistå verksamhetsutövarna med lämpligt utformad och uppdaterad information, vilket kan bidra till att verksamhetsutövarna gör en relevant, uppdaterad och verklighetsanpassad riskbedömning. Det kan inte krävas att verksamhetsutövarna ska kunna tillgodogöra sig all sådan information utan bistånd från de relevanta myndigheterna. Det är däremot tydligt att verksamhetsutövarna förutsätts ta till sig och omsätta den information som tillhandahålls av myndigheterna i sin riskbedömning. Det föreligger således en skyldighet för verksamhetsutövarna att beakta sådan information som lämnas till dem i detta syfte. Det bör framgå i lagen.

Den allmänna riskbedömningens omfattning och krav på dokumentation

Av direktivet följer att åtgärderna för att vidta en riskbedömning ska stå i proportion till verksamhetsutövarens typ och storlek (artikel 8.1). I artikel 8.4 används i stället uttrycken storlek och natur för att beskriva de parametrar som ska beaktas i proportionalitetsbedömningen. I den engelska språkversionen används emellertid uttrycken "size and nature" genomgående, vilket innebär att begreppen "typ" och "natur" i den svenska språkversionen ska ha samma betydelse. Begreppen typ och natur syftar således till något annat än storlek. Det ligger närmast till hands att likställa dessa begrepp med det mer allmänt vedertagna begreppet art. Detta begrepp bör användas i lagen, oavsett om direktivet talar om natur eller typ. Med verksamhetens art avses i första hand vilken verksamhet som bedrivs, inbegripet vilka varor eller tjänster som tillhandahålls, hur komplexa dessa varor och tjänster är och andra liknande omständigheter. Med storlek avses t.ex. omsättning, antal anställda, antal verksamhetsställen och liknande förhållanden. Det kan framstå som självklart att kraven på den allmänna riskbedömningen måste variera mellan olika verksamhetsutövare, eftersom verksamhetsutövarna är av så olika karaktär i fråga om storlek och komplexitet. Det bör dock för tydlighetens skull framgå i lagen att åtgärderna ska stå i proportion till verksamhetsutövarens storlek och art. Den allmänna riskbedömningens omfattning och innehåll bör också vara beroende av vilka risker för penningtvätt eller finansiering av terrorism som föreligger i verksamheten och hur stora dessa risker kan antas vara. Även detta bör framgå i lagen, som bör utformas i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Riskbedömningen ska vara dokumenterad och hållas uppdaterad (artikel 8.2). Motsvarande krav finns i 5 kap. 1 § penningtvättslagen och bör förekomma även i den nya penningtvättslagen. I lagen bör också framgå att den allmänna riskbedömningen ska utformas så att den kan ligga till grund för verksamhetsutövarens rutiner, riktlinjer och övriga åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Prop. 2016/17:173 Den möjlighet att göra undantag från kravet på dokumenterade riskbedömningar som följer av artikel 8.2 i direktivet bör utnyttjas. Sådana undantag ska kunna meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Möjligheten till ett sådant undantag skapar förutsättningar för en mer nyanserad tillämpning av lagens krav i linje med det riskbaserade förhållningssättet. Att den allmänna riskbedömningen inte finns dokumenterad innebär i realiteten att verksamhetsutövarna och den ansvariga tillsynsmyndigheten i så fall ändå måste kunna avgöra att verksamhetens interna rutiner är tillräckliga och väl anpassade. I enlighet med vad som följer av direktivet bör möjligheten till undantag utnyttjas när riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism är uppenbara och väl kända.

Myndighetsföreskrifter

Mäklarsamfundet anser att det är av avgörande betydelse att verksamhetsutövare får ytterligare vägledning om hur riskbedömningen ska gå till och vilka faktorer som bör beaktas. *Mäklarsamfundet* ser därför positivt på förslaget att mer detaljerad vägledning ska lämnas i författning av lägre valör.

Som framgått ovan har verksamhetsutövarna ett behov av relevant och uppdaterad kunskap om tillvägagångssätt och risker för penningtvätt och finansiering av terrorism. Denna information är inte av sådan art att den i allmänhet lämpar sig för att anges i myndighetsföreskrifter. Informationen bör delges verksamhetsutövarna på ett mindre formaliserat sätt. Regeringen konstaterar dock att det för vissa kategorier av verksamhetsutövare kan finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om den allmänna riskbedömningen. Det kan exempelvis gälla sådana verksamhetsutövare vars tjänster eller produkter är relativt homogena, vilket innebär att i princip varje verksamhetsutövare har samma sårbarheter i verksamheten. För sådana verksamhetsutövare kan det förenkla tillämpningen av det riskbaserade förhållningssättet om den allmänna riskbedömningen kan ske enligt ett mera standardiserat förfarande. Även grupper av verksamhetsutövare med relativt sett små ekonomiska och personella resurser kan vara i behov av vägledning i föreskrifter för att kunna åstadkomma en användbar riskbedömning.

I föreskrifter kan också preciseras sådana faktorer avseende tjänster och produkter som ska beaktas i riskbedömningen. Ett exempel på faktorer som lämpar sig för precisering i föreskrifter är sådana som verksamhetsutövare ska beakta som indikatorer på potentiellt lägre risk enligt bilaga II till direktivet. Där nämns exempelvis livförsäkringar med låg premie, vissa pensionsförsäkringar och andra pensionslösningar, samt finansiella produkter med begränsade tjänster som syftar till att möjliggöra finansiell integration. I författning av lägre valör än lag kan sådana produkter och tjänster preciseras och beskrivningarna i direktivet kan anpassas efter svenska förhållanden. En tydlig bedömning av riskerna avseende kollektivavtalad premiebestämd tjänstepension, som *Svensk Försäkring* nämner i sitt remissvar, görs exempelvis lämpligen i sådana föreskrifter.

En möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hur den allmänna riskbedöm-

ningen ska genomföras och vilka riskfaktorer som ska beaktas vid riskbedömningen bör således införas i lagen. Föreskrifter bör också, som nämnts ovan, kunna meddelas om undantag från kravet på en dokumenterad riskbedömning.

7.2 Interna rutiner

Regeringens förslag: Verksamhetsutövare ska ha rutiner och riktlinjer avseende kundkännedom, övervakning och rapportering samt behandling av personuppgifter. Rutiner och riktlinjer ska även avse interna kontroller.

Omfattningen av och innehållet i rutinerna och riktlinjerna ska fortlöpande anpassas efter nya och förändrade risker och bestämmas av verksamhetsutövarens storlek, art och risken för penningtvätt och finansiering av terrorism i verksamheten som identifierats i den allmänna riskbedömningen.

Om en verksamhetsutövare använder modeller för riskanalys, riskklassificering, övervakning eller andra förfaranden ska verksamhetsutövaren ha rutiner för modellriskhantering. Rutinerna för modellriskhantering ska syfta till att utvärdera och kvalitetssäkra de modeller som verksamhetsutövaren använder.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om innehållet i och omfattningen av rutinerna och riktlinjerna.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock en något mindre detaljerad reglering i lag och en mera utförlig reglering i författning av lägre valör.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anför att bl.a. bestämmelserna om riskbaserade rutiner måste förtydligas för att en överträdelse av dessa ska kunna föranleda en sanktionsavgift. *Finansinspektionen* önskar ett förtydligande i fråga om vilka modeller som verksamhetsutövarna förväntas utveckla rutiner för modellriskhantering. *Svenska Bankföreningen* noterar att begreppet ”rutiner” används för såväl övergripande som mer detaljerade dokument. Eftersom verksamhetsutövarna inte har samma hierarkiska struktur, bör lagen öppna upp för en flexibel användning av olika begrepp så att kraven kan tillämpas av verksamhetsutövarna oavsett vilken nomenklatur de tillämpar. *Svensk Försäkring* konstaterar att utredningens avsikt är att rutiner för modellriskhantering och bakgrundskontroll av personal ska omfattas av bemyndigande avseende interna riskbaserade rutiner. Modellriskhantering och bakgrundskontroll är nya krav på verksamhetsutövarna som enligt förslaget överhuvudtaget inte regleras i lagen. Ett bemyndigande om att meddela närmare föreskrifter om dessa krav är därför olämpligt. Det krävs därför en bestämmelse i lag som ett sådant bemyndigande kan anknyta till. *Mäklarsamfundet* framhåller vikten av att detaljreglering avseende fastighetsmäklares interna rutiner sker i form av myndighetsföreskrifter.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 8.3–8.5 i fjärde penningtvättsdirektivet finns relativt detaljerade krav på de riktlinjer, kontroller och övriga förfaranden som ansvariga enheter ska ha på plats för att minska och effektivt hantera riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism. I artikel 8.3 anges att dessa förfaranden ska vara anpassade för att kunna hantera de risker som identifierats i verksamhetsutövarens egen riskbedömning samt i nationella och supranationella riskbedömningar som genomförts i enlighet med artiklarna 6 och 7 i direktivet. Kraven på interna riskbaserade rutiner i direktivet motsvaras i gällande rätt delvis av 5 kap. 1 § andra stycket penningtvättslagen. För att genomföra de nya och detaljerade kraven i direktivet krävs att nya bestämmelser om detta införs i lagen.

Verksamhetsutövarnas riktlinjer, kontroller och övriga förfaranden ska omfatta rutiner för modellriskhantering, åtgärder för kundkännedom, rapportering, registerhållning, intern kontroll, efterlevnadskontroll samt bakgrundskontroll av personal (artikel 8.4 a). I artikel 8.4 b anges att det ska finnas en oberoende granskningsfunktion för att granska de interna riktlinjer, kontroller och förfaranden som avses i artikel 8.4 a. Gemensamt för de riktlinjer, kontroller och övriga förfaranden som ska genomföras enligt direktivet är att de ska stå i proportion till verksamhetsutövarnas typ och storlek (artikel 8.3). Vissa funktioner, såsom en efterlevnadsansvarig och en oberoende granskningsfunktion, ska endast krävas om det motiveras av verksamhetsutövarens storlek och natur. (artikel 8.4). Som framgår i avsnitt 7.1 ska begreppen ”natur” och ”typ” ha samma innebörd vid tillämpningen av direktivet. Med dessa begrepp avses verksamhetens art, dvs. vilken verksamhet som bedrivs, inbegripet vilka varor eller tjänster som tillhandahålls, hur komplexa dessa varor och tjänster är och andra liknande omständigheter. Med storlek avses t.ex. omsättning, antal anställda, antal verksamhetsställen och liknande förhållanden.

Förvaltningsrätten i Stockholm anför att bl.a. bestämmelserna om riskbaserade rutiner måste förtydligas för att en överträdelse av dessa ska kunna föranleda en sanktionsavgift. *Svensk Försäkring* har liknande synpunkter och konstaterar att rutiner för modellriskhantering och bakgrundskontroll är nya krav på verksamhetsutövarna som bör framgå i lag. Även regeringen anser att kraven avseende interna rutiner bör framgå tydligare i lagen.

Vid genomförandet av ett riskbaserat förhållningssätt är verksamhetsutövarens rutiner och riktlinjer av mycket stor betydelse. De interna rutinerna ersätter i praktiken till stor del sådana detaljerade bestämmelser i lag eller föreskrifter som ger tydliga och detaljerade handlingsregler. Förslaget till ny penningtvättslag sätter således i viktiga avseenden endast ramarna för verksamhetsutövarens skyldigheter. Dessa ramar måste fyllas med ett innehåll som är begripligt, situationsanpassat och tillämpbart genom verksamhetsanpassade rutiner och riktlinjer.

De rutiner, riktlinjer och andra förfaranden som verksamhetsutövarna i detta syfte ska ha enligt direktivet kan delas in i tre huvudsakliga kategorier. Den första kategorin syftar till att verksamhetsutövare och i förekommande fall dess anställda ska ha klart för sig vilka åtgärder som ska vidtas i olika situationer. Det kan t.ex. avse riktlinjer för vad som ska beaktas när kunderna delas in i riskklasser, riktlinjer för id-kontroller,

frågeformulär för situationer som kräver skärpta kundkännedsåtgärder och andra liknande situationsbetingande handlingsregler. Rutiner och riktlinjer i denna kategori kan också avse övervakningen av aktiviteter och transaktioner, inbegripet frågan om hur avvikelser ska uppmärksammas, analyseras och vid behov rapporteras till Polismyndigheten. Gemensamt för dessa rutiner, riktlinjer och förfaranden är att de primärt syftar till att uppfylla de krav som ställs på verksamhetsutövaren enligt penningtvättslagen. Dessa rutiner, riktlinjer och förfaranden ska i relevanta delar vara riskbaserade. Det innebär att de ska vara utformade för att kunna hantera och motverka de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som verksamhetsutövaren har identifierat i sin allmänna riskbedömning. I en situation med hög risk ska rutinerna således ge vägledning i fråga om vilka skärpta åtgärder som måste vidtas, hur informationsinhämtning ska ske och andra liknande omständigheter.

I likhet med vad som gäller för den allmänna riskbedömningen ska rutinernas omfattning och innehåll bestämmas av verksamhetsutövarens storlek, art och risken i verksamheten. Detta bör framgå i lagen.

Den andra kategorin av rutiner, riktlinjer och åtgärder avser frågor med koppling till verksamhetsutövarens personal. Enligt direktivets bestämmelser ska det finnas rutiner för bakgrundskontroll och utbildning av personalen. Dessa syftar således till att säkerställa att de anställda är lämpade för sina uppdrag och har tillräckliga kunskaper för att fullgöra de uppgifter som åligger verksamhetsutövaren. Verksamhetsutövare ska också se till att personalen skyddas från hot eller andra fientliga åtgärder när personalen fullgör verksamhetsutövarens skyldigheter enligt penningtvättslagen. Regeringens överväganden och förslag i dessa avseenden finns i avsnitten 7.5 och 7.6.

Den tredje kategorin av rutiner, riktlinjer och förfaranden har det övergripande syftet att se till att verksamhetsutövarna har funktioner som syftar till regelefterlevnad och intern kontroll. Till denna kategori kan hänföras de uppgifter som ska fullgöras av en centralt funktionsansvarig och den oberoende granskningsfunktionen (se avsnitt 11.1.1). Hit hör också rutiner för modellriskhantering. I direktivet definieras inte vad som avses med modell och modellriskhantering. En modellrisk är, enkelt uttryckt, en risk för felaktigheter som kan uppstå vid tillämpningen av en viss modell. Modeller kan användas för att förenkla och systematisera ett antal bedömningar som verksamhetsutövare förutsätts göra enligt penningtvättslagen. Det kan exempelvis avse den allmänna riskbedömningen, riskklassificering av kunder och övervakning av transaktioner och aktiviteter. Modellriskhanteringen syftar till att kvalitetssäkra och förbättra de modeller som används samt till att säkerställa att modellerna inte missbrukas av kunder som känner till modellerna och därmed kan anpassa sitt beteende för att undvika exempelvis en hög riskklassificering.

I lagen bör således framgå att verksamhetsutövare som använder sig av modeller för att göra bedömningar som krävs enligt lagen ska vara skyldiga att ha rutiner för modellriskhantering. Det bör också framgå att dessa rutiner ska syfta till att utvärdera och kvalitetssäkra de modeller som används. I lagen bör också, i enlighet med vad som följer av artikel 8.4 a i direktivet, uttryckligen framgå att verksamhetsutövare ska ha rutiner och riktlinjer för intern kontroll och efterlevnadskontroll.

Prop. 2016/17:173 Bestämmelserna om rutiner och riktlinjer för intern kontroll, efterlevnadskontroll och modellriskhantering bör placeras i samma kapitel som kraven avseende en centralt funktionsansvarig och den oberoende granskningsfunktionen, i syfte att hålla samman bestämmelserna som avser regelefterlevnad och intern kontroll.

Mäklarsamfundet framhåller vikten av att detaljreglering avseende fastighetsmäklares interna rutiner sker i föreskriftsform. Regeringen delar denna bedömning, eftersom detta bör vara det mest ändamålsenliga sättet att skapa proportionerliga föreskrifter om rutiner och andra åtgärder för varje kategori av verksamhetsutövare. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör således bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om innehållet i och omfattningen av rutinerna och riktlinjerna.

7.3 Gemensamma rutiner för bolag inom en koncern

Regeringens förslag: En verksamhetsutövare som är det yttersta moderföretaget i en koncern ska fastställa gemensamma rutiner för koncernen.

De gemensamma rutinerna ska åtminstone omfatta rutiner och riktlinjer för behandling av personuppgifter och för informationsutbyte inom koncernen. Rutinerna för informationsutbyte ska säkerställa att information om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism och andra relevanta uppgifter delas, om det behövs för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om innehållet i och omfattningen av de gemensamma rutinerna.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock en något mindre detaljerad reglering i lagen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svensk Försäkring* anser att kraven avseende koncerngemensamma rutiner måste förtydligas i lagen. Det måste bl.a. klargöras att de interna rutinerna för verksamhetsutövare inom en koncern har företräde framför de koncerngemensamma rutinerna.

Skälen för regeringens förslag: I fjärde penningtvättsdirektivet anges att medlemsstaterna ska kräva att verksamhetsutövare inom en koncern genomför koncernens riktlinjer och rutiner, inbegripet dataskyddsriktlinjer samt riktlinjer och rutiner för informationsutbyte inom koncernen för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism (artikel 45.1). Dessa riktlinjer och rutiner ska genomföras effektivt inom filialer och majoritetsägda dotterföretag i medlemsländer och tredjeländer. I gällande rätt saknas ett allmänt krav på gemensamma rutiner i koncerner eller för filialer hos verksamhetsutövare som har en sådan struktur. Krav av detta slag finns i myndighetsföreskrifter som omfattar vissa finansiella företag.

Artikeln i direktivet omfattar dock alla typer av verksamhetsutövare. Krav på gemensamma rutiner bör därför föras in i penningtvättslagen.

Med begreppet koncern avses i direktivet inte bara företagsgrupper som består av ett moderföretag med ett eller flera majoritetsägda dotterföretag, utan även sådana verksamhetsutövare som bedriver verksamhet genom filialer (artikel 45.1). I fråga om grupp-gemensamma rutiner ska koncerner med moder- och dotterbolag samt grupper med filialer i tillämplig utsträckning behandlas på samma sätt. Som *Lagrådet* anför utgör dock en utländsk filial till ett svenskt företag inte ett självständigt subjekt i förhållande till det företag som det hör till, utan omfattas av de interna rutiner som en verksamhetsutövare ska fastställa enligt avsnitt 7.2. *Lagrådet* anser att det mot den bakgrunden kan övervägas att utmönstra filialer och begränsa regleringen i paragraferna till att gälla dotterföretag.

Regeringen konstaterar att rutiner för att säkerställa informationsutbyte inom filialiserade verksamheter omfattas av kraven på de interna rutinerna som behandlas i avsnitt 7.2, eftersom sådana rutiner krävs för att kunna vidta kundkännedomsåtgärder i rätt omfattning, förhindra misstänka transaktioner m.m. Att verksamhetsutövare med filialer måste rikta särskild uppmärksamhet till rutiner för behandling av personuppgifter följer av att det inte sällan kan förekomma att personuppgifter förs över landsgränser, vilket innebär att behandling av personuppgifterna kan kräva särskilda överväganden. Detta följer dock, som *Lagrådet* påpekar, utan särskild reglering såvitt avser verksamhetsutövare med utländska filialer.

Som *Lagrådet* anför bör det också tydliggöras att kraven på att upprätta koncern-gemensamma rutiner och riktlinjer ska riktas mot det yttersta moderföretaget i en koncern.

Som *Svensk Försäkring* påpekar finns det skäl att klargöra hur de gemensamma rutinerna förhåller sig till de rutiner som varje verksamhetsutövare ska ha avseende åtgärder för att uppnå kundkännedom, övervakning m.m. (se avsnitt 7.2). En koncern som omfattas av kraven i penningtvättslagen kan innehålla verksamhet av olika slag. Det förekommer exempelvis att både bank- och försäkringsverksamhet bedrivs i olika dotterbolag som ingår i samma koncern. I en sådan koncern kan riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism variera mellan olika dotterbolag, vilket sammantaget med att olika produkter och tjänster tillhandahålls kan innebära vitt skilda krav på innehållet i de olika dotterbolagens interna rutiner och riktlinjer. En koncern kan bedriva verksamhet i olika länder både inom och utom EES. Då riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism ofta varierar i både omfattning och beskaffenhet mellan olika länder krävs att interna rutiner och riktlinjer för verksamhetsutövarna är anpassade efter riskerna i landet där verksamheten bedrivs. Riskerna i ett visst dotterbolag kan också variera beroende på vilka tjänster som tillhandahålls, kundernas egenskaper och andra liknande omständigheter. Sammantaget skulle det vara både opraktiskt och oförenligt med det riskbaserade förhållningssättet att kräva att det yttersta moderbolaget i en koncern ska fastställa samtliga gemensamma rutiner och riktlinjer för alla delar av koncernens verksamhet.

Prop. 2016/17:173 I lagen bör därför inte ställas andra krav på de gemensamma rutinerna än vad som följer av direktivet. Det innebär att det inom koncerner måste finnas gemensamma rutiner och riktlinjer för behandling av personuppgifter och informationsutbyte. Den information som ska kunna utbytas är sådan som har betydelse för hela koncernens förmåga att motverka och förhindra penningtvätt eller finansiering av terrorism. Ett exempel på sådana uppgifter är enligt direktivet information om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism (artikel 45.8). Att en kund har rapporterats för misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism förutsätts således, på samma sätt som är fallet i filialiserade verksamheter, kunna ha relevans för alla dotterbolag inom koncernen. Informationen kan vara användbar bl.a. om den person som rapporterats försöker bli kund hos en annan verksamhetsutövare i koncernen. Även annan information än sådan rörande misstankar om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism kan vara relevant att sprida. Vilken annan information som är relevant kan variera, och bör inte preciseras ytterligare i lagen.

Vad som kan vara relevant information för en viss grupp av verksamhetsutövare kan vid behov utvecklas ytterligare i föreskrifter av lägre valör än lag. Även andra detaljerade föreskrifter kan behövas för att konkretisera de relativt allmänt hållna bestämmelserna som avses ingå i lagen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få meddela föreskrifter om omfattningen av och innehållet i de gemensamma rutinerna.

I koncerner där verksamheten är likartad och bedrivs i samma land eller länder med en liknande risksituation kan det vara rationellt och effektivt att hela koncernen tillämpar gemensamt fastställda rutiner och riktlinjer. Att detta är en möjlighet följer av förslaget och behöver inte anges särskilt i lagen.

7.4 Ansvar för dotterbolag och särskilda krav vid gränsöverskridande verksamhet

Regeringens förslag: En verksamhetsutövare som är det yttersta moderföretaget i en koncern ska se till att gemensamma rutiner och riktlinjer tillämpas av dotterföretag.

En sådan verksamhetsutövare samt verksamhetsutövare med filialer ska se till att dotterföretag eller filialer utanför EES tillämpar bestämmelserna i penningtvättslagen, om reglerna för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism är mindre ingripande i det land där dotterföretaget hör hemma eller filialen finns. Om detta inte är möjligt till följd av lagen i ett land utanför EES, eller om de kraven på rutiner och riktlinjer inte kan genomföras i ett sådant land, ska verksamhetsutövaren vidta åtgärder för att effektivt hantera risken för penningtvätt och finansiering av terrorism. Verksamhetsutövaren ska även underrätta tillsynsmyndigheten om detta.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Fjärde penningtvättsdirektivet har som allmän utgångspunkt att en verksamhetsutövare omfattas av lagstiftningen i det land där den är etablerad. När det gäller koncernförhållanden och verksamhetsutövare som bedriver verksamhet genom filialer finns dock vissa specialbestämmelser. I artikel 45.1 i direktivet anges nämligen att medlemsstaterna ska kräva att verksamhetsutövare inom en koncern genomför koncernens gemensamma riktlinjer och rutiner även inom filialer och majoritetsägda dotterföretag i andra medlemsstater och i tredje länder. En motsvarande bestämmelse saknas i gällande rätt och bör införas i lagen. Bestämmelsen bör inte begränsas till utländska dotterföretag, då samma skyldigheter bör gälla avseende dotterföretag som bedriver verksamhet i Sverige.

Av direktivet följer vidare att om verksamhetsutövaren har filialer eller majoritetsägda dotterföretag i tredjeländer, där minimikraven för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism är mindre stränga än i hemlandet, ska verksamhetsutövaren se till att de majoritetsägda dotterföretagen eller filialerna uppfyller kraven i hemlandets lag, inbegripet de gemensamma riktlinjerna avseende dataskydd (artikel 45.3). Om tredjeländets lagstiftning inte tillåter en tillämpning som motsvarar hemlandets lag, eller om de gemensamma rutinerna inte kan genomföras, ska verksamhetsutövaren se till att de majoritetsägda dotterföretagen eller filialerna vidtar ytterligare åtgärder för att effektivt hantera riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism. Vid sådana förhållanden ska också de behöriga myndigheterna i hemmedlemsstaten informeras (artikel 45.5). Som *Lagrådet* föreslår bör det inte ställas krav på en skriftlig underrättelse.

Lagrådet anser att det bör övervägas om inte filialer ska utmönstras ur de föreslagna bestämmelserna. Enligt regeringens bedömning kräver dock ett fullständigt genomförande av direktivet att kraven uttryckligen bör gälla även den som har filialer utanför EES. De särskilda kraven på verksamhetsutövare som har dotterföretag eller filialer i länder utanför EES bör framgå i penningtvättslagen.

Mer detaljerade bestämmelser bör vid behov anges i föreskrifter av lägre valör än lag. Ett sådant behov kan bl.a. föreligga avseende andra verksamhetsutövare än kreditinstitut och finansiella institut i fråga om åtgärder som ska vidtas för att effektivt hantera risker enligt artikel 45.5 i direktivet. För kreditinstitut och finansiella institut kommer sådana åtgärder att anges i tekniska standarder för tillsyn som meddelas med stöd av artikel 45.6 i direktivet. Några motsvarande tekniska standarder kommer inte att meddelas för andra verksamhetsutövare. Föreskrifter motsvarande de tekniska standarderna för kreditinstitut och finansiella institut bör därför kunna meddelas i föreskrifter av lägre valör än lag.

Regeringens förslag: En verksamhetsutövare ska ha rutiner för att säkerställa lämpligheten hos sådana anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten och som utför arbetsuppgifter av betydelse för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om rutinerna för lämplighetsprövning av anställda och andra företrädare för verksamhetsutövare.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens lagförslag innehåller inte någon bestämmelse om lämplighetsprövning och bakgrundskontroll. Enligt utredningens förslag ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om rutiner för bakgrundskontroll och lämplighetsprövning av anställda. Detta inryms enligt utredningen i bemyndigandet som avser föreskrifter om riskbaserade rutiner.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län* anser att det bör tydliggöras vad som krävs i fråga om bakgrundskontroll av anställda och vad som avses med ”hög standard” hos anställda. *Sparbankernas Riksförbund* anser att det är av stor vikt att i möjligaste mån säkerställa en hög standard bland de anställda i bankerna. Till följd av bl.a. osäkerheten om vilka möjligheter verksamhetsutövare faktiskt har att genomföra bakgrundkontroller krävs förtydliganden i detta avseende. *Svensk Försäkring* framhåller att kravet på bakgrundskontroll av anställda är ett nytt krav på verksamhetsutövarna. Enligt förslaget ska detta krav inte regleras i lagen utan endast i föreskrifter med stöd i ett bemyndigande. Enligt *Svensk Försäkring* krävs en bestämmelse i lag som ett sådant bemyndigande kan anknyta till. Dessutom är det olämpligt att föra in sådana relativt kvalificerade och nya krav enbart genom myndighetsföreskrifter. *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* framför att en begäran om att visa upp ett utdrag ur belastningsregistret innebär en kränkning av den personliga integriteten. För en begränsad typ av arbeten kan det dock finnas ett berättigat intresse för arbetsgivaren att få kännedom om vissa brottsliga gärningar. TCO anser att det är önskvärt att regeringen antar riktlinjer för hur en intresseavvägning bör göras och vilka kontroller som ska få tillmätas betydelse.

Skälen för regeringens förslag: Verksamhetsutövare ska ha rutiner för bakgrundskontroll av personal (artikel 8.4 a i fjärde penningtvättsdirektivet). Kravet avseende bakgrundskontroll utvecklas inte ytterligare i direktivet. Motsvarande krav finns i tolkningsnoten till rekommendation 18 i Fatfs standarder, enligt vilken verksamhetsutövare ska ha procedurer för att säkerställa en hög standard hos de anställda. Motsvarande bestämmelser saknas i gällande rätt.

Regeringen anser i likhet med *Svensk Försäkring* att kravet på bakgrundskontroller bör regleras i lagen. Ett skäl för detta, som framhålls

av TCO, är att det kan bli fråga om en avvägning mellan intresset att säkerställa personlig lämplighet hos anställda och andra företrädare och dessa personers personliga integritet.

Regeringen konstaterar inledningsvis att direktivet endast ställer krav på medlemsstaterna att införa reglering som har betydelse för verksamhetsutövarnas skyldigheter att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism. Ett krav på bakgrundskontroll i penningtvättslagen bör således endast omfatta sådan personal vars arbetsuppgifter har betydelse för dessa skyldigheter. Med personal bör här avses anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten. Detta bör framgå i lagen.

Med uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten avses bl.a. personer som är inhyrda från ett bemanningsföretag för att arbeta hos verksamhetsutövaren eller praktikanter som deltar i arbetet som en del av sin utbildning. Även deltagare i s.k. arbetsmarknadspolitiska program kan omfattas under förutsättning att de, i det enskilda fallet, kan anses delta i arbetet på liknande grund som den som är anställd. Som en förkortning av denna krets används ”anställda m.fl.” nedan.

Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län efterlyser vägledning om vad begreppet ”hög standard” hos de anställda innebär. Regeringen konstaterar att penningtvättslagen omfattar verksamhetsutövare med olika storlek, inriktning och förutsättningar. Anställda m.fl. har olika bakgrund, förutsättningar och arbetsuppgifter. Det är därför inte möjligt eller önskvärt att i penningtvättslagen fastställa en viss nivå eller standard som anställda m.fl. måste hålla. Målet med rutiner för bakgrundskontroller bör dock vara att det säkerställs att en person är lämplig för de uppgifter som personen i fråga förutsätts göra. Att bedöma en persons lämplighet för de tilltänkta arbetsuppgifterna är i praktiken det som ett normalt anställningsförfarande syftar till. Underlaget för lämplighetsbedömningen behöver därför i normalfallet inte vara annat än sådana intyg, betyg, referenser, intervjuer m.m. som en arbetsgivare normalt använder för att besluta i ett anställningsärende. I syfte att tydligt genomföra direktivets krav på rutiner för bakgrundskontroll bör dock i penningtvättslagen framgå att det ska finnas rutiner för bakgrundskontroll av anställda m.fl. vars arbetsuppgifter är av relevans för skyldigheterna i penningtvättslagen. Det bör också framgå att rutinerna ska säkerställa att personen är lämplig för de arbetsuppgifter som den förväntas utföra.

Sparbankernas Riksförbund anser att det är av stor vikt att i möjligaste mån säkerställa en hög standard bland de anställda i bankerna. Till följd av bl.a. osäkerheten om vilka möjligheter verksamhetsutövare faktiskt har att genomföra bakgrundskontroller krävs förtydliganden i detta avseende. Sparbankernas Riksförbund hänvisar i sitt remissvar till betänkandet Registerutdrag i arbetslivet (SOU 2014:48). I betänkandet, som ännu inte lett till någon lagstiftning, föreslås ett förbud för arbetsgivare att begära att arbetstagare ska visa upp eller överlämna ett utdrag enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Detta förbud föreslås dock inte gälla om arbetsgivarens begäran om sådant utdrag har stöd i lag eller författning som meddelats med stöd av lag. Skälen till förslaget i betänkandet anknyter till vad TCO framför i sitt remissvar.

Prop. 2016/17:173 TCO framhåller att en begäran om att visa upp ett utdrag ur belastningsregistret innebär en kränkning av den personliga integriteten. För en begränsad typ av arbeten kan det dock finnas ett berättigat intresse för arbetsgivaren att få kännedom om vissa brottsliga gärningar. TCO anser att det är önskvärt att regeringen antar riktlinjer för hur en intresseavvägning bör göras och vilka kontroller som ska få tillmätas betydelse.

Enligt regeringens bedömning är det, bl.a. av de skäl som TCO framför, viktigt att kravet på rutiner för bakgrundskontroll av anställda m.fl. inte ska uppfattas som ett krav på att begära att arbetstagare ska visa upp ett utdrag ur belastningsregistret. Frågan om vilka verksamhetsutövare som skulle kunna begära att belastningsregisterutdrag uppvisas och för vilka personalkategorier detta krav i så fall skulle gälla behandlas inte i betänkandet. Enligt regeringens bedömning bör frågan om möjligheten att begära in belastningsregisterutdrag avseende personer som fullgör verksamhetsutövarnas skyldigheter enligt penningtvättslagen bli föremål för närmare överväganden innan ett förslag i detta avseende kan lämnas.

Bestämmelserna om rutiner för bakgrundskontroll och lämplighetsprövning som föreslås i penningtvättslagen måste vara allmänt hållna, eftersom de ska tillämpas av verksamhetsutövare med vitt skilda egenskaper. Det finns därför ett behov av att meddela mer föreskrifter om lämplighetsprövningen som kan ta hänsyn till de olika verksamhetsutövarnas förutsättningar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför bemyndigas att meddela föreskrifter om rutinerna för lämplighetsprövning av anställda m.fl.

7.6 Utbildning och skydd av anställda m.fl.

Regeringens förslag: Verksamhetsutövare ska se till att anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten och som utför arbetsuppgifter som är av betydelse för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism fortlöpande får relevant utbildning och information. Utbildning och information ska ges i den utsträckning som krävs för att personerna ska kunna fullgöra verksamhetsutövarens skyldigheter enligt penningtvättslagen. Utbildningen ska åtminstone avse relevanta delar av innehållet i gällande regelverk, verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning, rutiner och riktlinjer samt information som ska underlätta för dessa att upptäcka misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism.

Verksamhetsutövare ska ha rutiner och vidta åtgärder för att skydda anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten från hot eller fientliga åtgärder till följd av att dessa fullgör verksamhetsutövarens skyldigheter enligt lagen.

Anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten hos verksamhetsutövaren får inte utsättas för repressalier om de informerat internt eller till Polismyndigheten om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utbildning och rutiner för skydd av anställda och andra som på liknande grund deltar i verksamheten.

Prop. 2016/17:173

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag saknas en precisering avseende vilka anställda m.fl. som utbildning ska tillhandahållas till och utbildningens innehåll. I utredningens förslag gäller förbudet mot repressalier endast om rapportering internt eller till Polismyndigheten har skett i god tro.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svenska försäkringsförmedlares förening* anser att det krävs någon form av förtydligande vad avser innehåll och omfattning av utbildningen. Det behöver klargöras om alla anställda eller endast de med direkt kundkontakt ska utbildas. *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* anser att skyddet mot ogynnsamma och diskriminerande åtgärder ska gälla även konsulter och praktikanter, dvs. inte endast anställda hos verksamhetsutövaren. Enligt TCO bör det också tydligt framgå att skyddet gäller också för den som av misstag eller till följd av okunskap rapporterar misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism till exempelvis Finansinspektionen i stället för till Finanspolisen. TCO anser också att begreppet ”anställningsåtgärder” är oklart, och föreslår att skyddet bör ha samma omfattning och beskrivas på samma sätt som i förslaget till lag om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. I den lagen anges att arbetstagaren ska vara skyddad mot repressalier. Det begreppet bör användas även i penningtvättslagen. *Svenska Bankföreningen* anser att förslaget avseende förbud mot diskriminerande anställningsåtgärder vid rapportering av misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism är otydligt. Som bestämmelsen är utformad kan det läsas som att diskriminering i övrigt inte omfattas av förbudet.

Skälen för regeringens förslag

Utbildning av anställda m.fl.

Medlemsstaterna ska kräva att verksamhetsutövare vidtar åtgärder som står i proportion till deras risker, typ och storlek, så att deras anställda är medvetna om gällande bestämmelser som antagits enligt direktivet, inbegripet relevanta krav på skydd av personuppgifter (artikel 46.1 i penningtvättsdirektivet). I artikeln anges också att anställda ska delta i fortlöpande utbildningsprogram som ska hjälpa dem att känna igen transaktioner som kan vara kopplade till penningtvätt eller finansiering av terrorism. Verksamhetsutövare ska också ge de anställda vägledning om hur de ska handla i sådana fall. I gällande rätt finns ett krav på att verksamhetsutövarnas anställda ska erhålla behövlig information och utbildning i 5 kap. 1 § andra stycket penningtvättslagen. Innehållet i den bestämmelsen bör utvecklas med anledning av de relativt detaljerade kraven i direktivet.

Svenska försäkringsförmedlares förening anser att det krävs någon form av förtydligande vad avser innehållet i och omfattningen av utbildningen. Det behöver klargöras om alla anställda eller endast de med direkt kundkontakt ska utbildas. Regeringen delar bedömningen att

Prop. 2016/17:173 kraven avseende utbildning bör framgå tydligare i lagen. Där bör inledningsvis klargöras att kravet på utbildning endast gäller sådana personer vars arbetsuppgifter har betydelse för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det kan framstå som självklart, men framgår inte tydligt i gällande rätt. Det bör också förtydligas att relevant utbildning ska ges till anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten. Med uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten avses bl.a. personer som är inhyrda från ett bemanningsföretag för att arbeta hos verksamhetsutövaren eller praktikanter som deltar i arbetet som en del av sin utbildning. Även deltagare i s.k. arbetsmarknadspolitiska program kan omfattas under förutsättning att de, i det enskilda fallet, kan anses delta i arbetet på liknande grund som den som är anställd. Som en förkortning av denna krets används ”anställda m.fl.” nedan.

Innehållet i och omfattningen av utbildningen kan inte i detalj preciseras i penningtvättslagen. Detta följer av att behovet av utbildning och vad som är relevant för en viss person i hög grad är beroende av verksamhetens art, omfattning och personens arbetsuppgifter. I lagen bör dock framgå att utbildningens omfattning ska vara tillräcklig för att personen ska kunna fullgöra verksamhetsutövarens skyldigheter enligt lagen. I direktivet anges att information eller utbildning ska förekomma avseende innehållet i det gällande regelverket. Utbildningen ska också hjälpa personen att känna igen och hantera misstänkta transaktioner. Det bör därför framgå i lagen att den löpande utbildningen och information ska avse åtminstone dessa delar. Regeringen konstaterar vidare att personer, för att kunna upptäcka misstänkta transaktioner, bör känna till relevanta delar av verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning. De interna och i förekommande fall gemensamma rutiner som verksamhetsutövaren upprättat till följd av kraven i penningtvättslagen bör också vara nödvändig kunskap för den som fullgör uppgifter som omfattas av dessa rutiner och riktlinjer. Även detta bör framgå i lagen.

En mer detaljerad reglering avseende utbildningen, liksom krav på dokumentation av den utbildning som tillhandahållits, bör även fortsättningsvis kunna meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Skydd för anställda m.fl.

En förutsättning för ett effektivt system mot penningtvätt och finansiering av terrorism är att verksamhetsutövaren vill och vågar anmäla och rapportera misstänkta aktiviteter och transaktioner. Om anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten hos verksamhetsutövaren inte vågar fullgöra dessa skyldigheter till följd av rädsla för hot eller andra repressalier uppfyller lagen inte sitt syfte. I fjärde penningtvättsdirektivet utvidgas omfattningen av kravet på att skydda anställda m.fl. hos verksamhetsutövare. Av artikel 38 i direktivet följer att medlemsstaterna inte bara ska vidta åtgärder för att skydda anställda utan även andra företrädare för verksamhetsutövaren som berörs av regleringen. Av artikeln följer också att anställda och andra företrädare ska skyddas från att utsättas för hot

eller fientliga handlingar och i synnerhet från ogynnsamma eller diskriminerande anställningsåtgärder. I gällande rätt anges att verksamhetsutövare ska ha rutiner och vidta de åtgärder som behövs för att skydda anställda från hot eller fientliga åtgärder till följd av att de granskar eller rapporterar misstankar om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Bestämmelsen om skydd av anställda (5 kap. 2 § penningtvättslagen) bör därför ändras för att svara mot direktivets krav.

För det första bör klargöras att verksamhetsutövaren ska erbjuda skydd inte bara för anställda utan även uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten. Med uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten avses bl.a. personer som är inhyrda från ett bemanningsföretag för att arbeta hos verksamhetsutövaren eller praktikanter som deltar i arbetet som en del av sin utbildning. Även deltagare i s.k. arbetsmarknadspolitiska program kan omfattas under förutsättning att de, i det enskilda fallet, kan anses delta i arbetet på liknande grund som den som är anställd. Som en förkortning av denna krets används ”anställda m.fl.” nedan. Dessa ska skyddas mot utifrån kommande hot och andra fientliga handlingar som är en följd av att personerna rapporterat kunder för misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism. Enligt regeringens bedömning är det rimligt att verksamhetsutövaren ska vidta åtgärder för att skydda anställda m.fl. från hot och andra fientliga åtgärder som är en följd av att dessa har fullgjort andra skyldigheter enligt penningtvättslagen än de som avser rapportering. Andra exempel på situationer där hot kan förekomma är vid genomförandet av kundkännedomsåtgärder. Vid sådana tillfällen kan ingående och obekväma frågor behöva ställas till kunder. Även efter att en rapport om misstänkt penningtvätt eller finansiering har skett kan det förekomma hotfulla situationer, exempelvis om verksamhetsutövaren nekat kunden att utföra en transaktion.

Vad gäller arbetsmiljön finns redan ett regelverk som ställer krav på riskförebyggande åtgärder och hur arbetet mot en förbättrad arbetsmiljö ska följas upp i allt arbete där det kan finnas risk för att en arbetstagare utsätts för våld och hot. Arbetsgivaren måste kunna erbjuda en arbetsplats som uppfyller de regler som läggs fast i arbetsmiljölagen (1977:1160). Att anställda m.fl. som fullgör nyss nämnda uppgifter har en trygg och säker arbetsmiljö är en förutsättning för att lagens syfte ska kunna genomföras. Penningtvättslagen medför inga sänkta krav enligt arbetsmiljörregelverket. När det gäller omfattningen av rutinerna och de andra åtgärderna uttalas i tidigare förarbeten att arbetsgivaren ska sträva efter att i möjligaste mån minimera riskerna och med hjälp av styrdokument och processer skapa en rimlig arbetsform för de som berörs (prop. 2008/09:70 s. 131). Bedömningen bör göras utifrån risk, hotbild, verksamhetens art och liknande omständigheter. Dessa uttalanden är alltså aktuella och kan ses som en allmän princip för hur långt arbetsgivarens skyldighet sträcker sig.

Regeringen anser att verksamhetsutövarnas skyldighet att ha rutiner och vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att skydda anställda m.fl. från hot eller fientliga åtgärder bör föreligga i alla situationer där dessa fullgör verksamhetsutövarnas skyldigheter enligt penningtvättslagen. Detta bör framgå i lagen.

I detta sammanhang bör vidare framhållas vikten av att verksamhetsutövare är tydliga i sin kommunikation kring varför frågor ställs under kundkännedomsprocessen. En kund kan behöva svara på ingående frågor om personliga och ekonomiska förhållanden som inte förekommer vid kontakter med verksamheter som inte omfattas av penningtvättslagen. Kundkännedomsprocessen kan därför ofta uppfattas som svår att förstå och framstå som kränkande för den kund som saknar kännedom om kraven i dessa avseenden. Risken för att det ska uppstå situationer som kan vara obehagliga, både för kunden och verksamhetsutövarens personal, kan antas vara mindre om kunden erhåller tydlig och adekvat information.

Den andra delen av skyddet för anställda avser skydd mot ogynnsamma och diskriminerande anställningsåtgärder om en anställd har rapporterat misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism internt eller till Polismyndigheten. Utredningens bedömning är att detta bl.a. handlar om skydd för s.k. visselblåsare. Regeringen konstaterar emellertid att artikel 61 i fjärde penningtvättsdirektivet innehåller särskilda bestämmelser om visselblåsare. Enligt denna artikel ska anställda, enligt fastställda förfaranden, kunna rapportera överträdelser av de nationella bestämmelser varigenom direktivet införlivas. Det handlar således situationer då verksamhetsutövaren agerar i strid med penningtvättslagen, exempelvis genom att underlåta att genomföra åtgärder för kundkännedom. Denna rapportering, som ska kunna ske till behörig tillsynsmyndighet, har ett annat syfte än den rapportering av misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism som avses i artikel 38. Regeringens överväganden och förslag avseende skydd för visselblåsare finns i avsnitt 11.2.

Som *Svenska Bankföreningen* påpekar följer av penningtvättslagen att misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism alltid ska rapporteras till Polismyndigheten. Om verksamhetsutövarens rutiner och riktlinjer föreskriver att rapportering av misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism ska ske av en viss person hos verksamhetsutövaren, exempelvis den centralt funktionsansvariga, kan det förekomma fall då en anställds rapportering direkt till Polismyndigheten kan innebära en överträdelse av de interna rutinerna. Artikel 38 i direktivet syftar bl.a. till att säkerställa att en sådan överträdelse av de interna rutinerna inte ska medföra ogynnsamma eller diskriminerande anställningsåtgärder. Direktivet får förstås så att detta gäller oavsett om den anställda i en sådan situation agerar i god tro eller med vetskap om att det sker ett avsteg från de interna rutinerna. Förbudet bör därför inte endast gälla om den anställda haft anledning att räkna med att informationen borde lämnas. Regeringen anser vidare, i likhet med *TCO*, att det saknas skäl att inte utsträcka förbudet även till uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten utan att vara anställda. Det finns därför skäl att föra in en bestämmelse som motsvarar direktivets krav i detta avseende.

I enlighet med vad *TCO* anför bör begreppet repressalier användas för att beskriva förbudets innebörd, då lokutionen ogynnsamma eller diskriminerande anställningsåtgärder innebär att bestämmelsen begränsas till att endast omfatta anställda. Ogynnsamma eller diskriminerande åtgärder ryms dock inom begreppet repressalier. Den förändrade

ordalydelsen innebär således inte någon ändring i sak jämfört med utredningens förslag. Prop. 2016/17:173

TCO föreslår också att det ska framgå att den som av okunskap eller vana rapporterat misstänkt penningtvätt eller finansiering till en annan myndighet än Polismyndigheten inte heller bör utsättas för repressalier. Regeringen konstaterar att tystnadsplikten för anställda som gäller uppgift om att misstankar om penningtvätt eller finansiering föreligger inte gäller om sådana uppgifter lämnas till en tillsynsmyndighet. Om en rapport om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism av misstag lämnas till exempelvis Finansinspektionen innebär det således inte att den anställde överträder bestämmelserna om tystnadsplikt i penningtvättslagen. Ett sådant felaktigt uppgiftslämnande kan dock innebära att verksamhetsutövaren anses ha agerat i strid med penningtvättslagen. Sådana situationer bör dock vara mycket ovanliga. Även om en rapport görs till fel myndighet torde en arbetsgivare sällan ha skäl att vidta åtgärder med anledning av detta. Enligt regeringens bedömning saknas skäl att föra in en bestämmelse som avser den situation som TCO för fram.

7.7 Ansvar för juridiska personer som har verksamhetsutövare anställda

Regeringens förslag: Om en fysisk person som omfattas av lagens tillämpningsområde driver sin verksamhet som anställd i en juridisk person ska vissa krav som gäller verksamhetsutövaren i stället gälla den juridiska personen. Till sådana krav hör att ansvara för att det görs en riskbedömning och att upprätta interna rutiner. Den juridiska personen ska också ansvara för gemensamma rutiner för koncerner och filialer samt utbildning och skydd av anställda.

När det gäller fastighetsmäklare med fullständig registrering enligt fastighetsmäklarlagen ska skyldigheterna att göra en riskbedömning och upprätthålla interna rutiner gälla även den fysiska personen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag är den juridiska personens ansvar för rutiner begränsat till kravet på att upprätta en riskbedömning och upprätthålla interna rutiner.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Fastighetsmäklarinspektionen* anser att det behöver förtydligas hur förslaget om att vissa skyldigheter avseende riskbedömning och rutiner ska gälla den juridiska personen och fysiska personer som är anställda som fastighetsmäklare. Det gäller särskilt i förhållande till bestämmelserna om regelefterlevnad och intern kontroll.

Skälen för regeringens förslag: Om en fysisk person som tillhör någon av de kategorier som avses i artikel 2.1.3 i fjärde penningtvättsdirektivet bedriver yrkesverksamhet som anställd hos en juridisk person ska vissa av direktivets skyldigheter gälla den juridiska och inte den fysiska personen (artikel 46.1 tredje stycket i direktivet). De verksamhetsutövare som anges i artikel 2.1.3 är revisorer, skatterådgivare,

Prop. 2016/17:173 advokater och andra oberoende jurister, tjänsteleverantörer till truster eller bolag, fastighetsmäklare, kontanthandlare eller tillhandahållare av speltjänster. De skyldigheter som gälla för den juridiska personen är de som anges i samma avsnitt i direktivet som artikel 46 är placerat i. Detta avsnitt (kapitel VI avsnitt 1) omfattar artiklarna 45 och 46.

I artikel 46 regleras i fråga om skyldigheter för verksamhetsutövare endast kravet på att tillhandahålla anställda viss utbildning. I artikel 45 avser skyldigheterna för verksamhetsutövare i huvudsak särskilda krav på gemensamma rutiner i koncerner eller filialiserade verksamheter. Av gällande rätt följer att om en fysisk person som omfattas av 1 kap. 2 § penningtvättslagen driver sin verksamhet som anställd hos en juridisk person, ska skyldigheterna att göra en riskbedömning och att upprätthålla rutiner gälla den juridiska personen (5 kap. 1 § tredje stycket samma lag). När det gäller verksamhet som avses i 1 kap. 2 § 8 (fastighetsmäklare) ska skyldigheterna även gälla den fysiska personen.

Utredningen bedömer att innehållet i gällande rätt motsvarar vad som krävs enligt artikel 46.1 tredje stycket i direktivet och föreslår att bestämmelsen i 5 kap. 1 § tredje stycket penningtvättslagen förs över till den nya penningtvättslagen.

Regeringen konstaterar emellertid att artikel 46.1 i direktivet och 5 kap. 1 § tredje stycket penningtvättslagen inte reglerar samma förhållanden. I direktivet framgår krav på riskbedömning och rutiner i artikel 8. Med hänsyn till att artikel 46.1 endast gäller de skyldigheter som följer av artiklarna 45 och 46 innebär direktivet att kraven på riskbedömning och rutiner ska fullgöras av den fysiska person som anses vara verksamhetsutövare, trots att denne är anställd i en juridisk person. Innehållet i gällande rätt avviker således från direktivet. I gällande rätt är inte heller tydligt att det är den juridiska person där verksamhetsutövaren är anställd som har ansvar för att tillhandahålla utbildning till anställda, vilket alltså är ett krav enligt direktivet. Det anförda innebär att det finns anledning att överväga om innehållet i gällande rätt är förenligt med direktivet. Med hänsyn till att den nya penningtvättslagen ställer mer detaljerade krav på rutiner och funktioner för intern kontroll m.m. bör även övervägas vilka av dessa krav som är lämpliga att ställa på fysiska personer inom en juridisk person och vilka som bör åligga den juridiska personen. Som *Fastighetsmäklarinspektionen* påpekar är detta förhållande inte helt tydligt i utredningens förslag.

För att genomföra artikel 46.1 tredje stycket i direktivet krävs att ansvar för utbildning läggs på den juridiska person där verksamhetsutövare är anställda. Detta bör tydligt uttryckas i lagen. Av den nämnda artikeln framgår också att ansvaret för gemensamma rutiner m.m. i koncerner eller filialiserad verksamhet ska ankomma på juridiska personer som har verksamhetsutövare som anställda. Även detta bör framgå i lagen. Regeringen anser vidare att det alltså är ändamålsenligt och effektivt att den juridiska personen där verksamhetsutövare är anställda ska ha ansvar för att genomföra en riskbedömning och att upprätta interna rutiner som omfattar hela den juridiska personen. Som nämnts ovan krävs inte detta enligt direktivet. Regeringen anser dock inte att direktivet innebär att sådan ordning är otillåten. I regeringens förslag (avsnitt 7.6) framgår också att verksamhetsutövare ska ha rutiner och vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att skydda anställda m.fl. från

hot eller fientliga åtgärder till följd av att de fullgör verksamhetsutövarens skyldigheter enligt denna lag. Om inte detta krav gäller för den juridiska personen, skulle förslaget innebära att varje anställd verksamhetsutövare måste ha rutiner för skydd m.m. En sådan ordning skulle inte vara rimlig. Även denna skyldighet bör således läggas på den juridiska personen där verksamhetsutövare är anställda.

Anställda hos verksamhetsutövaren och andra företrädare för verksamheten som har informerat om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism, internt eller till Polismyndigheten, får inte utsättas för represalier av verksamhetsutövaren. Detta bör gälla även anställda som är verksamhetsutövare.

När det gäller fastighetsmäklare med fullständig registrering enligt fastighetsmäklarlagen ska skyldigheterna att göra en riskbedömning och upprätthålla interna rutiner gälla även den fysiska personen enligt gällande rätt (5 kap. 1 § tredje stycket penningtvättslagen). Denna särreglering för fastighetsmäklare syftar till att möjliggöra en effektiv tillsyn i fråga om de centrala skyldigheterna att göra en riskbedömning och upprätthålla riskbaserade rutiner (jfr prop. 2014/15:80 s. 48–51). Dessa överväganden gör sig alltjämt gällande, eftersom regeringen inte föreslår att även fastighetsmäklarföretagen ska ställas under tillsyn. Särregleringen avseende mäklares skyldigheter bör således föras över till den nya lagen och omfatta kraven på riskbedömning och interna rutiner.

7.8 Förbudsregler

Regeringens förslag: Verksamhetsutövare med finansiell verksamhet får inte föra anonyma konton eller utfärda anonyma motböcker.

Sådana verksamhetsutövare får inte heller etablera eller upprätthålla korrespondentbanksförbindelser med brevlådebanker och ska se till att sådana förbindelser inte heller etableras eller upprätthålls med institut som tillåter att deras konton används av sådana banker.

Regeringens bedömning: Svensk rätt uppfyller direktivets krav på att förebygga missbruk av innehavaraktier och teckningsoptioner för innehavaraktier.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I vissa fall har riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism ansetts vara så höga att förbudsregler är nödvändiga. I penningtvättslagen finns dels ett förbud för kreditinstitut och finansiella institut att föra anonyma konton eller utfärda anonyma motböcker (2 kap. 14 §), dels ett förbud för kreditinstitut att etablera eller upprätthålla förbindelser med brevlådebanker (5 kap. 3 §).

I fjärde penningtvättsdirektivet behandlas förbudet mot anonyma konton och anonyma motböcker i artikel 10.1. Ett förbud mot korrespondentförbindelser med brevlådebanker finns i artikel 24. Den enda skillnaden jämfört med 2005 års penningtvättsdirektiv är att förbudet avseende

Prop. 2016/17:173 korrespondentbanksförbindelser nu också omfattar finansiella institut och inte endast kreditinstitut.

Regleringen i gällande rätt är således till stora delar överensstämmande med kraven i fjärde penningtvättsdirektivet. Förbudet mot korrespondentförbindelser med brevlådebanks bör emellertid utsträckas till att omfatta även finansiella institut. I direktivet används begreppet korrespondentförbindelser. Regeringen anser att detta begrepp även bör användas i den nya lagen.

Medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att förebygga missbruk av innehavaraktier och teckningsoptioner för innehavaraktier (artikel 10.2 i direktivet). En innehavaraktie är en aktie som är ställd till innehavaren och inte till någon viss person. Innehavaraktier möjliggör således för anonymt ägande och anses därför förknippade med hög risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. Svensk rätt tillåter inte innehavaraktier. Enligt 6 kap. 2 § aktiebolagslagen (2005:551) ska ett aktiebrev bl.a. ange aktieägarens namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer. Även i aktiebolag som är avstämningsbolag ska innehavet av aktier knytas till viss aktieägare (5 kap. 11 § och 6 kap. 10 §). Således uppfyller svensk rätt de krav som anges i direktivet.

8 Kundkännedom

8.1 Inledning

Att verksamhetsutövarna har tillräcklig kunskap om sina kunder är en grundläggande förutsättning för deras möjligheter att försvåra och förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism och kunna rapportera misstänkta aktiviteter och transaktioner till Polismyndigheten.

I fjärde penningtvättsdirektivet regleras kraven avseende kundkännedom i artiklarna 10–29 samt i direktivets tre bilagor. Direktivet ställer krav på medlemsstaternas reglering i fråga om när kundkännedomsåtgärder ska vidtas, vilka åtgärder som ska vidtas, hur omfattande åtgärder som ska krävas samt hur verksamhetsutövarna ska avgöra åtgärdernas omfattning i det enskilda fallet.

Direktivets krav innebär att reglerna om kundkännedom måste genomsyras av det riskbaserade synsättet. Det innebär för svenskt vidkommande att den nuvarande strukturen i penningtvättslagen måste göras om från grunden, särskilt som det inte längre är möjligt att i lagen peka ut situationer som medger generella undantag från kravet på kundkännedom. Kundkännedomskapitlet i penningtvättslagen blir därför föremål för omfattande ändringar av både redaktionell och materiell art. I det följande redogör regeringen för sina förslag och överväganden i detta avseende.

8.2.1 Affärsförbindelser och vissa transaktioner

Regeringens förslag: Åtgärder för att uppnå kundkännedom ska vidtas när en affärsförbindelse etableras, vid enstaka transaktioner som uppgår till ett belopp motsvarande 15 000 euro eller mer och när överföring görs av medel som avses i artikel 3.9 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 av den 20 maj 2015 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006 till ett belopp som överstiger motsvarande 1 000 euro. Åtgärder för kundkännedom ska också vidtas vid transaktioner som understiger ett belopp motsvarande 15 000 euro och som verksamhetsutövaren inser eller borde inse har samband med en eller flera andra transaktioner och som tillsammans uppgår till minst detta belopp.

Regeringens bedömning: Artikel 11 e i fjärde penningtvättsdirektivet, som innebär att åtgärder för kundkännedom alltid ska vidtas vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism, oavsett beloppsgränser eller undantag, genomförs genom bestämmelserna om övervakning och rapportering av misstänkta aktiviteter och transaktioner.

Artikel 11 f i direktivet, som innebär att åtgärder för kundkännedom ska vidtas vid osäkerhet om tillförlitligheten eller tillräckligheten av tidigare mottagna kundidentifieringsuppgifter, genomförs genom kravet på fortlöpande uppföljning av affärsförbindelser.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag finns en bestämmelse i anslutning till övriga bestämmelser om när kundkännedom ska vidtas som avser situationen då misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism föreligger. Detsamma gäller avseende situationen då det föreligger osäkerhet om riktigheten hos tidigare mottagna uppgifter om kunden. Utredningens förslag saknar också ett subjektivt rekvisit för att avgränsa när en sambandstransaktion är för handen. Utredningens lagtekniska lösning skiljer sig därutöver något från regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svenska Bankföreningen* vill att det förtydligas att kraven på att vidta åtgärder för kundkännedom vid överföringar som omfattas av EU-förordningen om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel endast gäller sådana transaktioner som sker utan samband med en affärsförbindelse. Det bör också förtydligas att det kravet endast gäller för verksamhetsutövare som är betaltjänstleverantör till den som gör betalningen. *Fastighetsmäklarinspektionen* anser att utredningens tolkning av begreppet transaktion innebär att det inte är tydligt att en fastighetsmäklare måste vidta åtgärder för kundkännedom avseende köparen av ett objekt i enligt med vad som gäller enligt etablerad praxis. Denna frågeställning behöver därför klargöras. Även *Mäklarsamfundet* framhåller att utredningens beskrivning av vad som kännetecknar en transaktion innebär att det är oklart på vilken grund som en fastighetsmäklare måste vidta åtgärder för kundkännedom avseende

Prop. 2016/17:173 en köpare till ett objekt, i de fall då mäklaren endast medverkar till transaktionen och inte tar emot ett belopp som överstiger beloppsgränsen om 15 000 euro eller mer. *Länsstyrelserna i Stockholms och Skåne län* anser att förslaget som innebär ett krav på att kundkännedsåtgärder alltid ska vidtas vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism kan bli svår att tillämpa avseende kontanthandlare.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I fjärde penningtvättsdirektivet anges i vilka situationer som medlemsstaterna ska kräva att verksamhetsutövare ska vidta kundkännedsåtgärder (artikel 11 a–11 f). En sådan skyldighet föreligger när en affärsförbindelse ingås, vid transaktioner som överstiger 15 000 euro och vid vissa överföringar av medel över 1 000 euro. Därutöver finns särskilda krav i fråga om tillhandahållare av speltjänster och kontant handel med varor (se avsnitten 8.2.2 och 8.2.3). Åtgärder för kundkännedom ska även genomföras när det finns misstankar om penningtvätt eller finansiering av terrorism, oavsett eventuella undantag och beloppsbegränsningar samt när det råder osäkerhet om hur tillförlitliga eller tillräckliga tidigare erhållna kundidentifieringsuppgifter är.

Åtgärder som anges i artikel 11 a och b i överensstämmer med vad som i gällande rätt följer av 2 kap. 2 § penningtvättslagen. Åtgärder för kundkännedom ska således även fortsättningsvis vidtas när en affärsförbindelse ingås och vid utförandet av enstaka eller sammanhängande transaktioner som uppgår till ett belopp motsvarande 15 000 euro eller mer. Ordalydelsen i penningtvättslagens bestämmelse om sambandstransaktioner bör dock justeras i syfte att klargöra att det inte krävs att verksamhetsutövare vidtar aktiva kundkännedsåtgärder för att undersöka om transaktioner har samband med varandra. Skälen för detta förtydligande utvecklas ytterligare i avsnitt 8.2.2.

När det gäller begreppet transaktion anser regeringen att det bör tolkas vitt. Förutsättningen för att utförandet av en enstaka transaktion ska medföra skyldigheter att vidta kundkännedsåtgärder är dock att det sker en förmögenhetsöverflyttning till eller från verksamhetsutövaren. För att det ska föreligga en skyldighet att vidta åtgärder för kundkännedom krävs också att den som är part i förmögenhetsöverföringen med verksamhetsutövaren är kund, dvs. har trätt eller står i begrepp att träda i avtalsförbindelse med denne. Frågan om kundkännedsåtgärder måste vidtas avseende både köpare och säljare vid förmedlingsuppdrag som utförs av exempelvis fastighetsmäklare, som *Fastighetsmäklarinspektionen* vill ha belyst, måste avgöras utifrån dessa parametrar. Som Mäklarsamfundet framhåller bör situationen då en mäklare tar emot belopp som uppgår till eller överstiger 15 000 euro av köparen med krav på särskild hantering eller redovisning av beloppet anses innebära ett krav på åtgärder för kundkännedom. Om mäklaren däremot inte alls tar emot eller förmedlar någon del av köpeskillingen kan dock bedömningen bli en annan.

Åtgärder för kundkännedom ska enligt artikel 11 b ii) i direktivet också vidtas vid utförandet av överföringar av medel som avses i artikel 3.9 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 av den 20 maj 2015 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006, om överföringen överstiger ett belopp motsvarande 1 000 euro. En bestämmelse av denna

innebörd saknas i gällande rätt och måste således införas i den nya penningtvättslagen. Som *Svenska Bankföreningen* anger gäller kraven på att vidta åtgärder för kundkännedom endast den verksamhetsutövare som har betalningsavsändaren som kund. Om överföringen sker inom ramen för en redan etablerad affärsförbindelse finns, som Bankföreningen påpekar, inte några krav på att vidta nya kundkännedomsåtgärder varje gång som en överföring enligt EU-förordningen sker. Detsamma gäller vid enstaka transaktioner eller sambandstransaktioner som uppgår till eller överstiger 15 000 euro. Det finns anledning att ytterligare förtydliga detta förhållande. I lagen bör det därför klart framgå att kraven på åtgärder för kundkännedom vid enstaka transaktioner endast gäller om kunden och verksamhetsutövaren inte har en pågående affärsförbindelse.

Åtgärder för kundkännedom ska alltid vidtas när det finns misstankar om penningtvätt eller finansiering av terrorism (artikel 11 e). Detta krav ska gälla oavsett de undantag eller tröskelbelopp som anges i artikel 11. En motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 2 § andra stycket penningtvättslagen. *Länsstyrelserna i Stockholms och Skåne län* anser att förslaget om att kundkännedomsåtgärder alltid ska vidtas vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism kan bli svårt att tillämpa för kontanthandlare. Detta beror bl.a. på att utredningen i betänkandet skriver att denna skyldighet endast föreligger vid kontant handel, men inte vid andra transaktioner.

Enligt regeringens bedömning finns anledning att genomföra direktivets krav i detta avseende på ett annat sätt än vad som är fallet i gällande rätt. Denna situation behöver dock inte regleras särskilt. En skyldighet att genomföra åtgärder för kundkännedom vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism följer nämligen av förslaget som avser krav på en bedömning av avvikande eller misstänkta transaktioner (se avsnitt 9.2).

Kravet på att genomföra kundkännedomsåtgärder vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism är i praktiken reglerat på två ställen även i gällande rätt. Som nämns ovan finns en uttrycklig skyldighet att genomföra åtgärder för kundkännedom vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism i 2 kap. 2 § penningtvättslagen. I 3 kap. 1 § första stycket finns därutöver krav på att granska transaktioner i syfte att upptäcka misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism. Denna paragraf innehåller inte några beloppsbegränsningar eller andra undantag och gäller således vid alla kundkontakter. Om det finns skäl för misstanke ska verksamhetsutövaren genomföra en analys av transaktionerna (3 kap. 1 § andra stycket). Denna analys syftar till att belägga eller avfärda misstankarna. För att kunna bedöma om en transaktion utgör penningtvätt eller finansiering av terrorism måste verksamhetsutövaren i regel sätta sig in ytterligare i kundens affärsverksamhet eller ekonomiska situation. Det kan också bli aktuellt att klarlägga om kundens uppgivna identitet är riktig eller att utreda frågor avseende kundens verkliga huvudman, den som företräder kunden och andra liknande förhållanden. Den analys som verksamhetsutövare ska genomföra vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism utgörs således i stor utsträckning av kundkännedomsåtgärder.

Att åtgärder för kundkännedom ska vidtas vid misstanke om penningtvätt och finansiering av terrorism klargörs ytterligare genom förslaget

Prop. 2016/17:173 till nya bestämmelser om övervaknings- och rapporteringskyldighet (se avsnitt 9.2). Förslaget på genomförande av artikel 11 e i direktivet innebär således att kundkännedsåtgärder måste vidtas vid enstaka transaktioner som understiger 15 000 euro eller transaktioner som görs av anordnare av spel som understiger 2 000 euro, om det finns misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Även kontanthandlare som omfattas av penningtvättslagen måste agera på misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism vid kontanttransaktioner som understiger 5 000 euro samt, som påpekats av Länsstyrelserna i Stockholms och Skåne län, vid betalningar som sker på annat sätt än med kontanter.

Kundkännedsåtgärder ska också vidtas när det råder osäkerhet om hur tillförlitliga eller tillräckliga tidigare erhållna uppgifter om kundens identitet är (artikel 11 f). Bestämmelser av motsvarande innehåll finns i gällande rätt (2 kap. 2 § penningtvättslagen). Enligt regeringens bedömning finns anledning att genomföra nämnda artikel på ett annat sätt än vad som är fallet i gällande rätt.

I artikel 13.1 d i direktivet krävs att det inom ramen för den fortlöpande uppföljningen av affärsförbindelser säkerställs att handlingar, uppgifter och information om kunden uppdateras. Detta innebär ett krav på att uppgifterna om kunden ska vara aktuella (se avsnitt 8.3.5). Kravet på att kändedomen om kunden ska vara aktuell medför i sin tur ett krav på att vidta förnyade kundkännedsåtgärder om det finns anledning att misstänka att t.ex. uppgifter om kundens identitet är felaktiga. Sammantaget bedömer regeringen därför att kravet på att vidta åtgärder för kundkännedom när det råder osäkerhet om hur tillförlitliga eller tillräckliga tidigare erhållna kundidentifieringsuppgifter är bör anses vara genomfört utan särskild reglering med sådant innehåll.

8.2.2 Anordnare av kasinospel och speltjänster

Regeringens förslag: Verksamhetsutövare som tillhandahåller kasinospel enligt kasinolagen eller någon av de övriga speltjänster som omfattas av penningtvättslagen ska vidta kundkännedsåtgärder när en affärsförbindelse etableras och vid enstaka transaktioner där mottaget eller utbetalt belopp uppgår till motsvarande 2 000 euro eller mer.

Åtgärder för kundkännedom ska också vidtas vid transaktioner som understiger ett belopp motsvarande 2 000 euro och som verksamhetsutövaren inser eller borde inse har samband med en eller flera andra transaktioner som tillsammans uppgår till minst detta belopp.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag saknas ett subjektivt rekvisit i bestämmelsen om sambandstransaktioner.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. Enligt *Lotteriinspektionen* är det angeläget att närmare vägledning ges kring vad som kännetecknar en sambandstransaktion och vad som krävs av verksamhetsutövare för att identifiera sådana transaktioner. *AB Svenska Spel* och *Aktiebolaget Trav och Galopp*

(ATG) framför liknande synpunkter. ATG menar att det bör vara de yttre förhållandena och den information som finns tillgänglig om transaktionerna som ska avgöra graden av samband. ATG anser också att det måste förtydligas att det vid tillämpning av tröskelbeloppet på 2 000 euro är den enskilda transaktionen, insats eller vinst, som avses. Det bör alltså inte vara den sammanlagda summan av insats och vinst som avses. Lotteriinspektionen anser att det bör vara mest ändamålsenligt att det särskilda kravet på kundkännedom för spelanordnare träder in vid insatser motsvarande 2 000 euro eller mer. För att kunna genomföra en reglering som även tar sikte på utbetalning av vinster bör även civilrättslig reglering komma att krävas. AB Svenska Spel tolkar utredningens förslag som att det inte medför någon ändring i fråga om etablering av affärsförbindelse för kasinobesökare. Om förslaget medför en ändring som ställer krav på monitorering av alla transaktioner på ett kasino, avstyrker Svenska Spel förslaget. *Ålands Penningautomatförening (Paf)* anser att ett generellt krav på identifiering och verifiering av kundens identitet redan vid registrering av ett spelkonto är för långtgående med hänsyn till att det stora flertalet kunder vid registrering av ett spelkonto inte gör någon insättning av pengar. Paf anser att en enklare identitetskontroll (kontroll mot personnummer) bör räcka vid registreringskedet och att en förstärkt kundkontroll aktualiseras när transaktioner över gränsvärdet om 2 000 euro sker.

Skälen för regeringens förslag: Verksamhetsutövare som tillhandahåller speltjänster som omfattas av regelverket ska alltid vidta kundkännedomsåtgärder vid utbetalning av vinster, betalning av insatser, eller båda, vid transaktioner om minst 2 000 euro, oavsett om transaktionen utförs vid ett enda tillfälle eller flera tillfällen som förefaller ha samband (artikel 11 d i fjärde penningtvättsdirektivet). I gällande rätt saknas särskilda bestämmelser om kundkännedom för spelanordnare. En ny bestämmelse måste därmed införas.

Lotteriinspektionen anser att det är mest ändamålsenligt att det särskilda kravet på kundkännedom för spelanordnare träder in vid insatser motsvarande 2 000 euro eller mer. För att kunna genomföra en reglering som även tar sikte på utbetalning av vinster bör enligt Lotteriinspektionen även civilrättslig reglering komma att krävas. Enligt regeringens bedömning har frågan om i vilka situationer som åtgärder för kundkännedom måste vidtas inte någon civilrättslig betydelse. Det finns således inget hinder mot att föreskriva att kundkännedomsåtgärder ska vidtas även vid utbetalning av vinster över gränsvärdet. *Aktiebolaget Trav och Galopp (ATG)* anser att det måste förtydligas att det vid tillämpning av tröskelbeloppet på 2 000 euro är den enskilda transaktionen, insats eller vinst, som avses. Det bör alltså inte vara den sammanlagda summan av insats och vinst som avses. Regeringen konstaterar i likhet med ATG att direktivet inte kan förstås så att det krävs att insatser och vinster ska läggas samman. Detta bör framgå tydligt i lagtexten.

Syftet med regleringen av sambandstransaktioner är i första hand att undvika att en transaktion som skulle medföra krav på kundkännedomsåtgärder delas upp i två eller flera mindre transaktioner som var för sig uppgår till belopp som understiger de fastslagna beloppsgränserna. En tillämpning av bestämmelsen aktualiseras exempelvis i ett fall då en

Prop. 2016/17:173 kund hos en anordnare av speltjänster begär att utbetalningen av en spelvinst om 4 500 euro ska delas upp i tre transaktioner om 1 500 euro vardera. Om utbetalning sker enligt kundens begäran, föreligger ett krav på åtgärder för kundkännedom trots att de tre transaktionerna var för sig understiger beloppsgränsen. Ett annat exempel, som nämns av *ATG*, är situationen då en kund gör flera insatser i samma lucka på travbanan inom en snäv tidsrymd.

Gemensamt för de exemplifierade situationerna är att sambandet mellan transaktionerna kan iakttas av verksamhetsutövaren utan att denne behöver vidta några särskilda åtgärder för att identifiera kunden och dokumentera transaktionerna. Något krav på att vidta aktiva åtgärder för att identifiera samband mellan transaktioner finns enligt regeringens bedömning inte i direktivet. Kravet på att vidta åtgärder för kundkännedom föreligger först när transaktionerna ”förefaller ha samband” (artikel 11 d), vilket indikerar att sambandet ska kunna iakttas utan aktiva åtgärder. Avgörande för om en sambandstransaktion i penningtvättslagens mening ska föreligga bör därför vara om verksamhetsutövaren med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet inser eller i vart fall borde inse att transaktionerna har ett samband. Detta bör förtydligas i lagtexten i syfte att undanröja osäkerheten om innebörden av begreppet sambandstransaktion. Frågan om hur många deltransaktioner som kan utgöra en sambandstransaktion och tidsrymden inom vilken transaktioner måste vidtas bör mot denna bakgrund inte specificeras ytterligare i lagtexten. Frågan om det föreligger en sambandstransaktion får avgöras av förhållandena i det enskilda fallet.

Artikel 11 a i direktivet gäller även för tillhandahållare av speltjänster, vilket innebär att åtgärder för kundkännedom ska vidtas när en affärsförbindelse ingås. *AB Svenska Spel* tolkar förslaget som att det inte medför någon ändring i fråga om vad som gäller vid etablering av affärsförbindelse med kasinobesökare. Någon sådan ändring är inte avsedd. Åtgärder för kundkännedom ska således ske när en person ges tillträde till kasinot. Några särskilda krav på förnyade kundkännedomsåtgärder vid varje enskild transaktion under vistelsen på kasinot behöver därför inte ske.

Öppnandet av ett spelkonto eller motsvarande innebär att en affärsförbindelse ingås mellan tillhandahållaren av spelkontot och kunden. Detta förefaller även vara den uppfattning som *Ålands Penningautomatförening (Paf)* har. Föreningens synpunkter rör således i första hand frågan om vilken omfattning som åtgärderna för kundkännedom måste ha när en affärsförbindelse ingås. Som utvecklas närmare i avsnitt 8.7 ska omfattningen av åtgärderna för kundkännedom bestämmas av riskerna som kan kopplas till den specifika affärsförbindelsen. En viktig del i denna bedömning är produktspecifika egenskaper som ska beaktas inom ramen för verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning (se avsnitt 7.1). Ett förfarande med förenklad identitetskontroll vid ingående av affärsförbindelser avseende exempelvis vissa spelkonton, där någon insättning inte sker i samband med att spelkontot öppnas, kan vara en åtgärd som är förenlig med regelverket om det är tillräckligt för att hantera riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism. Detta är dock inte något som kan eller bör regleras i penningtvättslagen. Frågan om förenklade åtgärder är tillräckliga eller

8.2.3 Kontant handel med varor

Regeringens förslag: Verksamhetsutövare som bedriver kontant handel med varor ska vidta åtgärder för kundkännedom när transaktioner genomförs som innebär att mottaget eller utbetalt belopp i kontanter uppgår till minst motsvarande 5 000 euro. Åtgärder för kundkännedom ska också vidtas vid transaktioner där utbetalt eller mottaget belopp i kontanter understiger 5 000 euro och som verksamhetsutövaren inser eller borde inse har samband med en eller flera andra transaktioner i kontanter som tillsammans uppgår till minst detta belopp.

Kontanthandlare ska också vidta åtgärder för kundkännedom vid etableringen av en affärsförbindelse, om verksamhetsutövaren bedömer det som sannolikt att utbetalt eller mottaget belopp i kontanter inom ramen för affärsförbindelsen uppgår till minst motsvarande 5 000 euro. Åtgärder för kundkännedom ska även vidtas om det under affärsförbindelsens gång står klart att kontanttransaktioner om mer än 5 000 euro har ägt rum.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag saknas en särskild bestämmelse som uttömmande reglerar när kontanthandlare ska vidta kundkännedomsåtgärder. I utredningens förslag saknas också ett subjektivt rekvisit i bestämmelsen om sambandstransaktioner.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Länsstyrelsen i Skåne län* anser att det måste förtydligas i vilka situationer som en kontanthandlare måste vidta åtgärder för kundkännedom till följd av att en affärsförbindelse ingås. *Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län* anser att förslaget om när kontanthandlare ska genomföra kundkännedomsåtgärder innebär att kontanthandlare omfattas av samma bestämmelser som övriga verksamhetsutövare, vilket inte kan vara avsikten. *Svenska Pantbanksföreningen* framför liknande synpunkter, och vill dessutom att kravet på att vidta kundkännedomsåtgärder vid sambandstransaktioner ska tas bort, alternativt att det tydliggörs vad som avses med sambandstransaktioner i detta fall.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 11c i fjärde penningtvättsdirektivet anges när personer som handlar med varor ska vidta åtgärder för kundkännedom. Det ska ske vid enstaka transaktioner om minst 10 000 euro i kontanter, oavsett om transaktionen utförs vid ett enda tillfälle eller flera tillfällen som förefaller ha samband. I gällande rätt omfattas kontanthandlare av krav på att vidta kundkännedomsåtgärder när det sker kontant betalning om mer än 15 000 euro (1 kap. 2 § 16 och 2 kap. 2 § 2 och 3 penningtvättslagen).

Som framgår i avsnitt 6.2.1 ska verksamhetsutövare som bedriver kontant handel med varor omfattas av penningtvättslagen när det i verksamheten förekommer kontanta in- eller utbetalningar som över-

Prop. 2016/17:173 stiger 5 000 euro. I det avseendet går förslaget alltså längre än direktivets minimikrav, där ett belopp om 10 000 euro anges som gräns för när kontant varuhandel ska omfattas av regelverket. Det är därför nödvändigt att gå längre än direktivet också i fråga om beloppsgränsen för när kontanthandlare ska vara skyldiga att genomföra kundkännedomståtgärder. En sådan skyldighet bör föreligga vid kontanta in- eller utbetalningar som uppgår till minst 5 000 euro.

Denna skyldighet ska enligt artikel 11 c i direktivet gälla oavsett om beloppsgränsen nås vid en enstaka transaktion eller genom flera transaktioner som förefaller ha samband med varandra. Detta bör framgå även i den nya penningtvättslagen. Det är således inte möjligt att ta bort detta krav, vilket *Svenska Pantbanksföreningen* föreslår. Däremot bör kraven på verksamhetsutövarna att identifiera sambandstransaktioner förtydligas. Som framgår i avsnitt 8.2.2 bör kravet på att vidta kundkännedomståtgärder vid sambandstransaktioner inte innebära att verksamhetsutövare måste vidta aktiva åtgärder för att identifiera och kartlägga alla transaktioner som en viss kund gör. Kravet på att vidta kundkännedomståtgärder vid sambandstransaktioner bör aktualiseras endast när omständigheterna i det enskilda fallet medför att verksamhetsutövare inser eller borde inse att flera transaktioner har ett samband. Detta bör förtydligas i bestämmelsen som avser kontant handel med varor.

Regeringen anser att de remissynpunkter som framförs av länsstyrelserna har fog för sig. I lagen bör därför tydligt framgå att verksamhetsutövare som bedriver kontant handel med varor inte omfattas av samma krav som övriga verksamhetsutövare vid etablering av affärsförbindelser. Skyldigheten för kontanthandlare att vidta kundkännedomståtgärder bör således regleras särskilt. I den nya penningtvättslagen bör framgå att skyldigheten gäller vid enstaka kontanta transaktioner och vid sambandstransaktioner där utbetalt eller mottaget belopp överstiger 5 000 euro. Några särskilda skyldigheter vid transaktioner över 15 000 euro bör således inte gälla för kontanthandlare. Det bör också förtydligas att kontanthandlare inte måste vidta åtgärder för kundkännedom varje gång en affärsförbindelse ingås, utan endast vid affärsförbindelser då det för verksamhetsutövare är sannolikt att det under förbindelsen kommer att ske kontanta in- eller utbetalningar över 5 000 euro. Åtgärder för kundkännedom ska även vidtas om det under affärsförbindelsens gång står klart att kontanttransaktioner om mer än 5 000 euro har ägt rum.

8.3 Åtgärder för kundkännedom

8.3.1 Åtgärder för identifiering av kunden

<p>Regeringens förslag: Verksamhetsutövare ska identifiera kunden och kontrollera identiteten genom identitetshandlingar eller registerutdrag eller genom andra uppgifter och handlingar från en oberoende och tillförlitlig källa.</p>
--

Om kunden företräds av en person som uppger sig handla på kundens vägnar, ska verksamhetsutövare kontrollera den personens identitet och behörighet att företräda kunden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om identitetskontroll av kunden och den som företräder kunden.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Loomis AB* uppfattar att det i förslaget inte i tillfredsställande utsträckning görs skillnad mellan fysiska och juridiska personer. Detta blir problematiskt då det krävs att kunden uppvisar id-handling, något som en juridisk person inte kan. *Svensk Försäkring* avstyrker förslaget att dela upp åtgärderna i identifikation och kontroll av kundens identitet. Om denna distinktion ska behållas, måste skillnaden mellan dessa åtgärder och syftet med att skilja mellan dem utvecklas. *Svensk Försäkring* anser inte att det framgår att verksamhetsutövaren bör kräva att en fullmaktshavare lämnar tillräcklig information om vilka förhållanden som dennas behörighet grundar sig på, men anser att detta kan preciseras i föreskrifter. *Svenska försäkringsförmedlares förening* avstyrker en uppdelning av åtgärderna i identifikation och kontroll av identiteten, om inte ytterligare förtydliganden görs i lagtexten. *Svenska Bankföreningen* föreslår att det ska anges att identiteten verifieras i stället för kontrolleras, för att tydliggöra skillnaden mellan identifikation och kontroll av identiteten. *Svenska Bankföreningen* och *Sparbankernas Riksförbund* anser att det finns behov av vägledning avseende de dokument som ska kunna godtas för identifikation av kunden.

Skälen för regeringens förslag: Åtgärder för kundkännedom ska omfatta identifikation av kunden och kontroll av dennes identitet utifrån handlingar, uppgifter eller information som erhållits från en tillförlitlig och oberoende källa (artikel 13.1 a i fjärde penningtvättsdirektivet). Ett motsvarande krav finns i 2 kap. 3 § 1 penningtvättslagen. Där anges att det ska göras en kontroll av kundens identitet genom identitetshandling, registerutdrag eller på annat tillförlitligt sätt. Enligt direktivet ska verksamhetsutövare också kontrollera att en person som påstår sig handla på kundens vägnar verkligen är bemyndigad att göra det, identifiera den personen och kontrollera dennes identitet (artikel 13.1 andra stycket). En uttrycklig reglering av denna situation saknas i gällande rätt.

Direktivet innebär att åtgärderna i identifikation och kontroll av identiteten hålls åtskilda.

Enligt regeringens bedömning bör en uppdelning mellan åtgärderna i identifikation av kunden och kontroll av identiteten framgå i lagen. Denna bedömning grundas i första hand på att det måste vara möjligt att hantera identifikationsförfarandet på ett riskbaserat sätt. För att detta syfte ska kunna uppnås krävs att verksamhetsutövare kan betrakta identifikation och kontroll av den uppgivna identiteten som två olika åtgärder, om än med ett starkt samband.

Kravet på att kunden ska identifieras innebär att verksamhetsutövaren ska efterfråga kundens namn och de övriga uppgifter kopplade till kundens identitet som är nödvändiga för att uppfylla de övriga krav som anges i penningtvättslagen. En uppgift om kundens namn krävs bl.a. för

Prop. 2016/17:173 att klarlägga om kunden är en person i politiskt utsatt ställning eller på annat sätt har identifierats som en person som innebär hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Uppgifter om kundens identitet måste således inhämtas för att verksamhetsutövare ska kunna fullgöra skyldigheterna i penningtvättslagen.

De kontroller som ska göras av identiteten bör dock tillåtas variera från fall till fall. Som minimikrav enligt direktivet gäller dock att den uppgivna identiteten på något sätt ska kontrolleras genom en oberoende och tillförlitlig källa. Kontrollernas omfattning och noggrannhet bör i slutändan avgöras av förhållandena i det enskilda fallet. Noggrannheten och omsorgen vid kontrollen av om en uppgiven identitet är korrekt ska vara större ju högre risk som är kopplad till kundrelationen (se avsnitten 8.6 och 8.7). Kraven på kontroll av kundens identitet i penningtvättslagen bör inte låsa verksamhetsutövarna till en viss metod för eller omfattning av kontrollerna av kundens identitet. I lagen bör därför anges att kontroll av identiteten ska ske genom identitetshandlingar, registerutdrag eller andra uppgifter från en tillförlitlig och oberoende källa. Att ange att identiteten ska verifieras, vilket *Svenska Bankföreningen* föreslår, är mindre lämpligt då det kan tolkas som ett krav på att identiteten alltid ska vara styrkt. Ett sådant krav bör dock inte alltid upprätthållas. Något krav på att kunden alltid ska visa en id-handling, som *Loomis AB* för fram som ett problem vid identifikation av juridiska personer, finns inte enligt förslaget.

Svenska Bankföreningen och *Sparbankernas Riksförbund* anser att det finns behov av vägledning avseende de dokument som ska kunna godtas för identifiering av kund. Det är dock inte möjligt att ge någon allmän vägledning i detta avseende. Vad som är ett tillräckligt underlag för identitetskontroll varierar mellan olika verksamhetsutövare och mellan olika tjänster och produkter. Närmare vägledning i dessa avseenden får vid behov ges av tillsynsmyndigheterna och i slutändan avgöras i rätts-tillämpningen.

Kraven på identifikation av kunden innebär i praktiken att verksamhetsutövare måste kontrollera behörigheten hos en person som uppger sig företräda kunden. Det skulle därför kunna hävdas att kraven i artikel 13.1 andra stycket i direktivet, som avser identifiering och kontroll av identitet och behörighet hos den som uppger sig företräda annan, är genomfört utan särskild reglering. Regeringen anser emellertid att det bör krävas en särskild reglering av denna situation för att fullt ut genomföra direktivet i detta avseende. I lagen bör framgå att den som påstår sig företräda en kund ska identifieras. Verksamhetsutövaren ska därutöver kontrollera identiteten och behörigheten att företräda kunden. *Svensk Försäkring* anser att det inte framgår att verksamhetsutövaren bör kräva att en fullmaktshavare lämnar tillräcklig information om vilka förhållanden som dennas behörighet grundar sig på, men anser att detta kan preciseras i föreskrifter. Enligt regeringens bedömning innebär dock kravet på att kontrollera fullmaktshavarens behörighet att företräda kunden en kontroll och bedömning av vilka förhållanden som behörigheten grundar sig på. Omfattningen av och noggrannheten vid dessa kontroller ska bestämmas av risken i det enskilda fallet. Någon ytterligare reglering i detta avseende är därför inte nödvändig.

Det riskbaserade förhållningssättet innebär att verksamhetsutövare har utrymme för egna bedömningar i fråga om vad som utgör en tillräcklig kontroll av kundens identitet samt de kontroller som ska göras avseende ombud. Det kan dock fortfarande finnas situationer där det krävs kompletterande föreskrifter i dessa avseenden. Regeringen eller den myndighet regeringen som bestämmer bör därför bemyndigas att meddela föreskrifter om identitetskontroll av kunden och den som företräder kunden.

8.3.2 Identifiering av den verkliga huvudmannen

Regeringens förslag: En verksamhetsutövare ska utreda om kunden har en verklig huvudman. Om kunden är en juridisk person eller annan juridisk konstruktion, ska detta omfatta åtgärder för att förstå kundens ägarförhållanden och kontrollstruktur. Verksamhetsutövaren ska kontrollera den verkliga huvudmannens identitet.

Skyldigheten att identifiera den verkliga huvudmannen och kontrollera dennes identitet gäller inte om kunden är ett företag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad.

Om kunden är en juridisk person och det står klart att den juridiska personen inte har en verklig huvudman, ska den person som är ordförande i kundens styrelse eller är dess verkställande direktör eller har motsvarande funktion anses vara verklig huvudman. Detsamma ska gälla om verksamhetsutövaren har anledning att anta att den identifierade personen inte är den verkliga huvudmannen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om åtgärder för identitetskontroll av den verkliga huvudmannen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag finns inte något krav på att utse en alternativ verklig huvudman när kunden är organiserad så att en verklig huvudman saknas. Enligt utredningens förslag ska hela styrelsen eller motsvarande anses vara alternativa verkliga huvudmän i situationer då en verklig huvudman saknas eller då det finns anledning att anta att den identifierade personen inte är den verkliga huvudmannen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svenska Bankföreningen* och *Finansbolagens förening* anser att förslaget bör anknyta till artikel 3.6 a ii i direktivet i så hög grad som möjligt. Det är viktigt att kravet på att utse en ”alternativ” verklig huvudman avgränsas på samma sätt som i direktivet. I en sådan situation bör enligt Bankföreningen inte krävas att hela styrelsen eller motsvarande ska betraktas som verkliga huvudmän, då direktivet inte synes begränsa möjligheten att utse en person med bestämmande inflytande som alternativ verklig huvudman. Föreningarna anser också att det i lagen bör anges att rimliga åtgärder ska vidtas för att kontrollera den verkliga huvudmannens identitet samt att en alternativ verklig huvudman endast bör kunna utses när det inte föreligger grund för misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Bankföreningen tillägger att det i de fall kunden är organiserad på ett

Prop. 2016/17:173 sådant sätt att någon verklig huvudman inte finns anser föreningen att det inte finns anledning att utse en ”alternativ” verklig huvudman. *Loomis AB* anser att det bör förtydligas hur verksamhetsutövare får använda sig av registret över verkliga huvudmän vid utförandet av kundkännedomsåtgärder. *Svensk Försäkring* anser att det blir ottydligt att upprätthålla en distinktion mellan identifiering av den verkliga huvudmannen och kontroll av identiteten och avstyrker detta förslag. *Svensk Försäkring* vill också att det förtydligas om skyldigheten att kontrollera vem som är den verkliga huvudmannen kan uppfyllas genom att fråga kunden om uppgifterna i registret över verkliga huvudmän är korrekta. *Sveriges advokatsamfund* anför att det måste förtydligas vad som gäller om en person i styrelsen ska anses vara verklig huvudman och denna är en person i politiskt utsatt ställning. *Länsstyrelserna i Stockholms och Skåne län* föreslår att det ska införas en skyldighet för verksamhetsutövare att dokumentera den undersökning som de gör för att identifiera den verkliga huvudmannen i de fall då en alternativ verklig huvudman utses.

Skälen för regeringens förslag

Fjärde penningtvättsdirektivet och gällande rätt

Åtgärderna för kundkännedom ska omfatta identifiering av den verkliga huvudmannen och rimliga åtgärder för styrkande av den personens identitet, så att den ansvariga enheten anser sig ha full vetskap om vem den verkliga huvudmannen är, inbegripet rimliga åtgärder för att förstå kundens ägar- och kontrollstruktur i fallet juridiska personer, trustar, bolag, stiftelser och liknande juridiska konstruktioner (artikel 13.1 b i fjärde penningtvättsdirektivet).

Krav på åtgärder för kundkännedom avseende den verkliga huvudmannen finns också i artikel 3.6 i direktivet. I artikel 3.6 a i framgår att kraven på identifikation av den verkliga huvudmannen inte gäller avseende bolag noterade på en reglerad marknad som omfattas av informationsskyldighet enligt unionsrätten eller omfattas av motsvarande internationella normer som säkerställer tillräcklig öppenhet beträffande information om ägande. I artikel 3.6 a ii) ställs krav på särskilda åtgärder i de fall då verksamhetsutövare inte identifierat någon verklig huvudman eller om det finns tvivel på att den eller de personer som identifierats är verkliga huvudmän. I sådana fall ska verklig huvudman anses vara den eller de fysiska personer som innehar ledande befattningar. Verksamhetsutövare ska i dessa fall dokumentera de åtgärder som vidtas för att identifiera det verkliga huvudmannskapet. Detta förfarande får endast ske om det inte föreligger grund för misstankar. I direktivet anges inte vad misstankarna ska avse, men det får förutsättas att det avser misstankar om penningtvätt eller finansiering av terrorism.

I nuvarande 2 kap. 3 § 2 penningtvättslagen anges att den verkliga huvudmannens identitet måste kontrolleras. Med hänsyn till den detaljerade reglering som finns i direktivet i detta avseende bör ändrade och delvis nya bestämmelser införas i den nya lagen.

Kravet på att identifiera kundens verkliga huvudman syftar liksom identifikationen av kunden till att ligga till grund för verksamhetsutövarens riskklassificering av kunden samt till att klarlägga om den verkliga huvudmannen är en person i politiskt utsatt ställning eller av andra anledningar kan bedömas vara en person som innebär hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Ett övergripande syfte är också att skapa genomlysning kring ägandet i och kontrollen av juridiska personer och andra juridiska konstruktioner för att försvåra och förhindra att de används som verktyg i brottsliga upplägg.

Med verklig huvudman avses en fysisk person som ytterst äger eller kontrollerar en juridisk person eller en fysisk person till vars förmån någon annan handlar (jfr avsnitt 15.3). Det kan således finnas en verklig huvudman bakom både fysiska och juridiska personer. Fysiska personer har inga ägare eller annan som kontrollerar dem på det sätt som avses i definitionen av begreppet verklig huvudman. För fysiska personer rör det sig därför i första hand om s.k. bulvanfall. Med bulvanfall avses situationer då en person handlar för annans räkning, men gentemot verksamhetsutövaren agerar som att handlandet sker för egen räkning. Om verksamhetsutövare konstaterar ett bulvanförhållande kan således en fysisk person ha en verklig huvudman. Förmånstagare till stiftelser, truster, livförsäkringar och andra investeringsrelaterade försäkringar kan också vara verkliga huvudmän genom detta led i definitionen.

I de flesta fall finns sannolikt ingen verklig huvudman när kunden är en fysisk person. Förekomsten av verkliga huvudmän är dock relativt vanligt när kunden är en juridisk person. Kraven på åtgärder avseende den verkliga huvudmannen delas i artikel 13.1 b i direktivet upp i åtgärder för identifikation av den verkliga huvudmannen och kontroll av dennes identitet. *Svensk Försäkring* anser att motsvarande uppdelning inte bör upprätthållas i penningtvättslagen. Regeringen gör i avsnitt 8.3.1 bedömningen att en uppdelning av åtgärderna identifikation och kontroll av kundens identitet bör göras i syfte att möjliggöra för verksamhetsutövare att tillämpa ett riskbaserat förhållningssätt. Uppdelningen bör upprätthållas även i bestämmelsen om identifikation av den verkliga huvudmannen.

Svenska Bankföreningen och *Finansbolagens förening* anser att det i lagen bör anges att rimliga åtgärder ska vidtas för att kontrollera den verkliga huvudmannens identitet. I direktivet anges att det ska vidtas "rimliga åtgärder för styrkande" av den verkliga huvudmannens identitet (artikel 13.1 b). Kravet på kontroll av identiteten uttrycks således på ett annat sätt än när det avser kontroll av kundens identitet i artikel 13.1 a i direktivet. Enligt regeringens bedömning bör detta inte tolkas som att kraven på kontrollens omfattning i allmänhet ska skilja sig åt mellan dessa åtgärder. Enligt artikel 13.2 i direktivet får och ska verksamhetsutövare bestämma kundkännedomåtgärdernas omfattning efter en riskkänslighetsanalys, dvs. en bedömning utifrån risken i det enskilda fallet. Det finns således situationer då kontrollen av den verkliga huvudmannens identitet måste vara mer ingående än vad kontrollen av kundens identitet är i en annan situation. Utgångspunkten i lagen bör

Prop. 2016/17:173 vara att kontrollen av den verkliga huvudmannens identitet ska ske med sådan omsorg som risken i det enskilda fallet motiverar.

Definitionen av verklig huvudman i artikel 3.6 a i i direktivet omfattar inte fysiska personer som ytterst äger eller kontrollerar företag noterade på en reglerad marknad med krav på uppgiftslämning. Anledningen till att direktivet undantar dessa är att företagen förutsätts lämna information om ägande m.m. enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU av den 15 maj 2014 om marknader för finansiella instrument och om ändring av direktiv 2002/92/EG och av direktiv 2011/61/EU. Undantaget gäller även företag i tredje land som är underkastade motsvarande informationsskyldighet. Uttrycket ”motsvarande informationsskyldighet” i fråga om företag etablerade i tredjeland syftar på de skyldigheter att offentliggöra information som följer av det s.k. öppenhetsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/109/EG av den 15 december 2004 om harmonisering av insynskraven angående upplysningar om emittenter vars värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad och om ändring av direktiv 2001/34/EG). Verksamhetsutövare kan således utan särskilda åtgärder ta reda på vem eller vilka som kontrollerar ett sådant företag. Noterade bolag är enligt gällande rätt undantagna från kraven på identifiering och kontroll av verklig huvudman (2 kap. 5 § 3 och 4 penningtvättslagen). Ett sådant undantag bör föras in även i den nya penningtvättslagen.

Åtgärder för att förstå ägarförhållanden och kontrollstruktur

När kunden är en juridisk person, trust eller annan liknande juridisk konstruktion, ska åtgärder för kundkännedom avseende den verkliga huvudmannen inbegripa rimliga åtgärder för att förstå kundens ägar- och kontrollstruktur. *Loomis AB* anser att det bör förtydligas hur verksamhetsutövare får använda sig av registret över verkliga huvudmän. *Svensk Försäkring* vill att det förtydligas om skyldigheten att kontrollera vem som är den verkliga huvudmannen kan uppfyllas genom att verksamhetsutövaren frågar kunden om uppgifterna i registret över verkliga huvudmän är korrekta.

Medlemsstaterna ska kräva att ansvariga enheter inte uteslutande förlitar sig på det centrala registret om verkliga huvudmän för att uppfylla kraven avseende åtgärder för kundkännedom (artikel 30.8 i direktivet). Vid fullgörandet av dessa krav ska en riskbaserad metod användas. Att omfattningen av åtgärderna för kundkännedom alltid ska avgöras efter en riskkänslighetsanalys framgår som nämnts ovan även i artikel 13.2 i direktivet. Artiklarna 30.8 och 13.2 innebär enligt regeringens bedömning att det i vissa fall kan vara tillräckligt att förlita sig på registret över verkliga huvudmän. Medlemsstaterna måste dock se till att det i den nationella regleringen framgår att detta inte alltid är tillräckligt för att uppfylla kravet på att identifiera den verkliga huvudmannen.

I penningtvättslagen kan således inte anges när och under vilka förutsättningar som en verksamhetsutövare kan förlita sig på registret över verkliga huvudmän. Det kan inte heller i allmänhet anges om verksamhetsutövarens kontroller i en viss situation är tillräckliga om verksamhetsutövare frågar kunden om registeruppgifterna är korrekta. I

lagen bör således anges att om kunden är en juridisk person eller annan juridisk konstruktion ska åtgärder vidtas för att förstå kundens ägarförhållanden och kontrollstruktur. Detta krav ska tillämpas riskbaserat, vilket innebär att omfattningen av åtgärderna ska bestämmas av risken i det enskilda fallet.

Kraven på att utse en alternativ verklig huvudman

I såväl direktivet (artikel 3.6 a ii) som Fatfs rekommendationer (tolkningsnot 10.5 b) anges att även den eller de personer som innehar ledande befattningar i en juridisk person under vissa förhållanden ska betraktas som verkliga huvudmän under kundkännedomsprocessen. Det gäller när en verklig huvudman inte identifierats eller när det finns tvivel kring att den som identifierats är den verkliga huvudmannen. En motsvarande bestämmelse saknas i gällande rätt och bör således införas.

Svenska Bankföreningen och *Finansbolagens förening* anser att förslaget bör anknyta till artikel 3.6 a ii i penningtvättsdirektivet i så hög grad som möjligt. Föreningarna anser att det är viktigt att kravet på att utse en alternativ verklig huvudman avgränsas på samma sätt som i direktivet. Regeringen delar denna bedömning.

En första fråga är i vilka situationer som en alternativ verklig huvudman ska utses. Bankföreningen anser att det inte finns någon anledning att utse en alternativ verklig huvudman när en juridisk person är organiserad på ett sådant sätt att någon verklig huvudman inte finns.

Direktivets artikel 3.6 a ii bygger på Fatfs rekommendationer (tolkningsnot 10.5 b). I Fatfs tolkningsnot är det tydligt att kraven på att utse en alternativ verklig huvudman inträder när en juridisk person saknar en verklig huvudman bland ägare eller medlemmar och det inte heller finns någon fysisk person som på annat sätt kontrollerar den juridiska personen. Direktivet bör förstås på samma sätt. Det innebär att en alternativ verklig huvudman ska utses även när en juridisk person är organiserad på ett sådant sätt att en verklig huvudman saknas. Tanken bakom detta är sannolikt att exempelvis verkställande direktören eller styrelsens ordförande har mer ”kontroll” över en juridisk person som är organiserad på ett sådant sätt jämfört med en juridisk person där det finns en eller flera personer som kontrollerar den juridiska personen genom ägande av mer än 25 procent av aktierna. Kravet på att utse en alternativ verklig huvudman bör således föreligga när en verklig huvudman saknas eller när det finns tvivel på att den eller de personer som identifierats bland ägare eller på annat sätt är verkliga huvudmän.

När en alternativ verklig huvudman ska utses anser Bankföreningen att det inte bör krävas att hela styrelsen eller motsvarande ska betraktas som verkliga huvudmän, då direktivet inte synes begränsa möjligheten att utse en person med bestämmande inflytande som alternativ verklig huvudman. Regeringen gör samma bedömning. I lagen bör framgå att i de fall en alternativ verklig huvudman ska utses bör det vara den person som är ordförande i kundens styrelse eller är dess verkställande direktör eller har motsvarande funktion. Vem eller vilka som ska utses får avgöras av förhållandena i det enskilda fallet, och grundas på en bedömning av vem som kan anses utöva mest kontroll över den juridiska personen.

Prop. 2016/17:173 *Sveriges advokatsamfund* anför att det måste förtydligas vad som gäller om en person i styrelsen ska anses vara verklig huvudman och denna är en person i politiskt utsatt ställning.

I direktivets artiklar om kundkännedomsåtgärder görs inte någon skillnad på verkliga huvudmän i ägar- eller medlemskretsen och personer som ska anses vara verkliga huvudmän till följd av en ledande befattning i den juridiska personen. Det innebär bl.a. att om en alternativ verklig huvudman är en person i politiskt utsatt ställning så ska kundrelationen vara underkastad de krav som då gäller. Något ytterligare förtydligande av detta förhållande behövs inte enligt regeringens mening.

Svenska Bankföreningen och *Finansbolagens förening* anser att det bör framgå i lagen att en alternativ verklig huvudman endast ska kunna utses när det inte föreligger grund för misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism. I avsnitt 8.5 föreslår regeringen att det ska förtydligas att verksamhetsutövare inte får ingå affärsförbindelser eller genomföra enstaka transaktioner om det dessförinnan uppkommer misstanke om att verksamhetsutövarens produkter eller tjänster kommer att användas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Detta innebär att det saknas skäl att ha motsvarande rekvisit i bestämmelsen om när alternativa verkliga huvudmän ska utses.

Länsstyrelserna i Stockholms och *Skåne län* föreslår att det ska införas en skyldighet för verksamhetsutövare att dokumentera den undersökning som de gör för att identifiera den verkliga huvudmannen i de fall då en alternativ verklig huvudman utses.

En dokumentationsplikt av det slag som länsstyrelserna föreslår framgår i artikel 3.6 a ii i direktivet. Kravet på dokumentation i detta fall framstår dock som överflödigt eftersom det i artikel 40.1 a i direktivet finns ett krav på att verksamhetsutövare ska bevara handlingar och uppgifter som är nödvändiga för att uppfylla kraven som fastställs i fråga om åtgärder för kundkännedom (se avsnitt 10.2). Detta bör inbegripa den undersökning som gjorts i de fall en alternativ verklig huvudman utses. Någon särskild reglering av denna situation bör därför inte krävas för att direktivet ska anses vara genomfört i det avseendet.

Det riskbaserade förhållningssättet innebär att verksamhetsutövare har utrymme för egna bedömningar i fråga om vad som utgör en tillräcklig kontroll av den verkliga huvudmannens identitet. Det kan dock fortfarande finnas situationer där det behövs kompletterande föreskrifter i dessa avseenden. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför bemyndigas att meddela föreskrifter om åtgärder för identitetskontroll av den verkliga huvudmannen.

8.3.3 Åtgärder för att identifiera särskilda högrisksituationer

<p>Regeringens förslag: En verksamhetsutövare ska bedöma om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller en anhörig eller nära medarbetare till en sådan person.</p>

En verksamhetsutövare ska även kontrollera om kunden är etablerad i ett land utanför EES som av Europeiska kommissionen har identifierats som ett högriskredjeland.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag i fråga om åtgärder för att avgöra om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning. I utredningens förslag saknas en motsvarande reglering av åtgärder avseende anhöriga eller nära medarbetare till sådana personer samt åtgärder för att avgöra om kunden är etablerad i ett högriskredjeland utanför EES.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svenska Bankföreningen* anser att det är viktigt att verksamhetsutövare, för att avgöra om kunden är en inhemsk person i politiskt utsatt ställning, ska kunna använda listor eller register som hjälpmedel. Det bör vara möjligt om verksamhetsutövaren med utgångspunkt i sin riskklassificering bedömer att kontroll mot sådana listor är en tillräcklig, tillförlitlig och lämplig åtgärd för att bedöma om kunden är en person i politiskt utsatt ställning. *AB Svenska Spel* har liknande synpunkter och anser att verksamhetsutövare måste kunna få genomföra kontroller av om kunden är en person i politiskt utsatt ställning genom register eller listor som tillhandahålls av tillförlitliga tredje parter. *Aktiebolaget Trav och Galopp* anser att tröskelbeloppet om 2 000 euro bör vara vägledande även i förhållande till kontroller av om kunden är en person i politiskt utsatt ställning. *Svensk Försäkring* anser att direktivet bör tolkas så att det inte kan krävas att det vidtas åtgärder för att avgöra om kunden eller dess verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning när risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är låg.

Skälen för regeringens förslag: I penningtvättslagen framgår att en verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för att avgöra om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning (2 kap. 3 § tredje stycket). Denna bestämmelse infördes i syfte att anpassa svensk rätt till Fatfs rekommendation 12. I fjärde penningtvättsdirektivet finns inte någon bestämmelse som direkt motsvarar innehållet i gällande rätt. I artikel 20 a anges dock att det ska krävas att verksamhetsutövare har lämpliga riskhanteringssystem på plats, inklusive riskbaserade förfaranden, för att kunna avgöra om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning. Direktivet innehåller även bestämmelser om de skärpta åtgärder för kundkännedom som ska vidtas om så är fallet (artikel 20 b). I direktivet är det således underförstått att riskbaserade åtgärder ska vidtas för att avgöra om kunden eller dess verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning. Dessa åtgärder anges dock inte som en av de obligatoriska kundkännedomsåtgärderna i artikel 13 i direktivet.

Enligt regeringens mening gör en uttrycklig reglering i anslutning till övriga kundkännedomsåtgärder det tydligt att åtgärdernas omfattning ska avgöras av risken i det enskilda fallet. De förfaranden som *Svenska Bankföreningen* och *AB Svenska Spel* anser vara lämpliga kan således användas när det är förenligt med risken som kan förknippas med kunden. Det medför också, vilket *Aktiebolaget Trav och Galopp* efterfrågar, att det blir tydligt att dessa åtgärder endast måste vidtas när

Prop. 2016/17:173 verksamhetsutövaren är skyldig att vidta övriga åtgärder för kundkännedom. Regeringen anser dock inte att direktivet bör tolkas som att det aldrig finns krav på att undersöka om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning när risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är låg, vilket *Svensk Försäkring* förordar. Omfattningen på kontrollerna av om kunden är en sådan person bör dock tillåtas variera med risken.

I direktivet finns även uttryckliga krav på skärpta åtgärder för kundkännedom i situationer då kunden är familjemedlem eller känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning (artikel 23). Skärpta åtgärder ska också vidtas om kunden är baserad i ett tredjeland som av Europeiska kommissionen utpekats som ett högrisktredjeland (artikel 18.1). Kraven på att skärpta åtgärder för kundkännedom ska vidtas i dessa situationer innebär underförstått att verksamhetsutövare måste vidta åtgärder för att kunna avgöra om en sådan särskild situation föreligger. Omfattningen av dessa åtgärder bör också kunna ske utifrån ett riskbaserat förhållningssätt. I lagen bör därför anges att en verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för att avgöra om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller en anhörig eller nära medarbetare till en sådan person. I lagen bör också framgå att åtgärder ska vidtas för att avgöra om kunden är etablerad i ett land utanför EES som av kommissionen har identifierats som ett högrisktredjeland. Det bör framgå att detta är åtgärder för kundkännedom och att åtgärderna kan vidtas utifrån ett riskbaserat synsätt.

8.3.4 Bedömning av affärsförbindelsens syfte och art

Regeringens förslag: En verksamhetsutövare ska inhämta information om affärsförbindelsens syfte och art.

Informationen ska ligga till grund för en bedömning av vilka aktiviteter och transaktioner som kunden kan förväntas vidta och genomföra inom ramen för affärsförbindelsen samt riskklassificeringen av kunden.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag anges att verksamhetsutövare ska skaffa sig kännedom om kundens affärsverksamhet eller ekonomiska situation samt grunderna för att en produkt eller tjänst används. I utredningens förslag anges inte i vilket syfte som informationen om syfte och art ska inhämtas för.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Fastighetsmäklarinspektionen* tillstyrker förslaget men anser att kravet på att inhämta information om syfte och art bör utvidgas till att gälla även vid enstaka transaktioner. Detta skulle gå utöver kraven i direktivet, men är viktigt vid genomförande av transaktioner som sker av köparen i en fastighetstransaktion. *Branschföreningen för Onlinespel* anser att det vid tillhandahållande av speltjänster räcker att anta att affärsförbindelsens syfte är underhållning. Vid större spel om större belopp kan spelbolaget förstås skaffa sig kännedom om kundens ekonomiska situation, men affärsförbindelsens

syfte kan antas vara underhållning om det inte finns skäl att misstänka något annat, exempelvis penningtvätt. *Svenska Bankföreningen* anser att förslaget bör kompletteras med ordet ”tillräckligt” för att klargöra att åtgärderna ska vidtas utifrån ett riskbaserat synsätt. Bankföreningen anför vidare att information om affärsförbindelsens syfte och art måste inhämtas i sådan omfattning att verksamhetsutövaren kan bedöma risken i kundförhållandet, dvs. om det ska hänföras till låg-, normal- eller högrisk. Om risken bedöms som hög, ska verksamhetsutövaren vidta lämpliga åtgärder för att ta reda på varifrån de tillgångar som hanteras inom ramen för affärsförhållandet eller den enstaka transaktionen kommer. Mot denna bakgrund framstår det som rimligt att begreppet ”ekonomisk situation” ska tolkas utifrån risk. Bankföreningen anser också att vägledning om vad som avses med begreppet ”art” utvecklas. Detta begrepp bör avse frågan om vad kunden ägnar sig åt samt vilket beteende och vilka transaktioner/transaktionsmönster som kan förväntas förekomma inom ramen för affärsförbindelsen.

Skälen för regeringens förslag: I fjärde penningtvättsdirektivet anges att verksamhetsutövaren ska göra en bedömning av affärsförbindelsens syfte och avsedda natur och i förekommande fall inhämta information för detta ändamål (artikel 13.1 c). I 2005 års penningtvättsdirektiv anges endast att information om förbindelsens syfte och natur ska inhämtas, dvs. det anges inte uttryckligen att ändamålet är att kunna bedöma affärsförbindelsens syfte och art. I den nuvarande penningtvättslagen anges kravet på samma sätt som i 2005 års direktiv (2 kap. 3 § 3). Innehållet i bestämmelsen bör därmed ändras så att det överensstämmer med det som anges i fjärde penningtvättsdirektivet.

Som *Svenska Bankföreningen* framhåller har inhämtandet av information om en affärsförbindelsens syfte och art två huvudsakliga syften. Det ena syftet är att ge verksamhetsutövaren underlag för att bedöma risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kunden. I avsnitt 8.6 redogör regeringen för sina överväganden och förslag i fråga om faktorer som ska beaktas för att bedöma om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är hög. Som högriskfaktorer nämns bl.a. om kundens ägarstruktur framstår som ovanlig eller alltför komplicerad för dess verksamhet, om kunden bedriver kontantintensiv verksamhet eller om kunden är en juridisk person eller annan juridisk konstruktion vars syfte det är att förvalta en fysisk persons tillgångar. Vid inhämtande av information om affärsförbindelsens syfte och art bör förekomsten av sådana och andra faktorer som påverkar risken uppmärksammas.

Det andra syftet med att inhämta information om affärsförbindelsens syfte och art är att ge verksamhetsutövaren ett underlag för att bedöma hur kunden kan väntas agera inom ramen för affärsförbindelsen. Verksamhetsutövarens bedömning bör i första hand avse frågan om vilka aktiviteter och transaktioner som kunden kan förväntas vidta och genomföra. En sådan bedömning är nödvändig för att verksamhetsutövaren ska kunna upptäcka avvikelser från det förväntade beteendet.

Enligt regeringens bedömning bör ändamålet med att inhämta information om affärsförbindelsens syfte och art framgå i lagen. Detta bör leda till att det på ett tydligt sätt klargörs för verksamhetsutövarna vad den aktuella åtgärden för kundkännedom innebär. En beskrivning av

Prop. 2016/17:173 syftet med åtgärderna kan också väntas medföra att det blir enklare att tillämpa bestämmelsen på ett riskbaserat och situationsanpassat sätt. Som *Branschföreningen för Onlinespel* framför kan det exempelvis vid öppnandet av ett spelkonto antas att affärsförbindelsens syfte är underhållning. Även en produkts eller tjänsts art kan medföra att en verksamhetsutövare utan särskilda åtgärder kan göra en inledande bedömning av syftet och arten hos en affärsförbindelse.

Hur omfattande åtgärder som en verksamhetsutövare måste vidta beror således till stor del på komplexiteten hos en viss tjänst eller produkt samt den risk som kan förknippas med produkten, tjänsten eller den specifika affärsförbindelsen. Enligt regeringens bedömning talar detta för att inte ställa några mer specificerade krav på verksamhetsutövarnas åtgärder för att bedöma en affärsförbindelsens syfte och art i penningtvättslagen. Närmare information om kundens ekonomiska situation kan behöva inhämtas när det är motiverat av risken i affärsförbindelsen. Detsamma gäller närmare information om varifrån kundens ekonomiska medel kommer. Detta bör dock i regel bli aktuellt först om risken bedöms som hög, eller om sådan information behövs för att bedöma kundens riskfyllda eller avvikande aktiviteter och transaktioner. Detta är i linje med den tillämpning som *Branschföreningen för Onlinespel* och *Svenska Bankföreningen* föreslår.

Fastighetsmäklarinspektionen anser att kravet på att inhämta information om syfte och art bör utvidgas till att gälla även vid enstaka transaktioner. Detta skulle gå utöver kraven i direktivet, men är enligt inspektionen viktigt vid genomförande av transaktioner som sker av köparen i en fastighetstransaktion. Ett av de två syftena med att inhämta information om syfte och art är att kunna bedöma hur kunden kan väntas agera inom ramen för en affärsförbindelse. Detta syfte är inte relevant vid enstaka transaktioner. Därtill kommer att en verksamhetsutövare måste riskklassificera sina kunder oavsett om det rör sig om en affärsförbindelse eller en enstaka transaktion. Inom ramen för riskklassificeringen ska kundspecifika faktorer beaktas. För att kunna beakta sådana faktorer som penningtvättslagen kräver måste verksamhetsutövare som medverkar till enstaka transaktioner ibland begära in information från kunden av samma slag som vid en bedömning av en affärsförbindelsens syfte och art. Om en enstaka transaktion kan förknippas med hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism, måste verksamhetsutövare vidta skärpta åtgärder för kundkännedom. Det kan innebära åtgärder för att bedöma kundens ekonomiska situation och att ta reda på varifrån kundens medel kommer. Sådana åtgärder kan också behöva vidtas om kundens aktiviteter och transaktioner avviker från vad verksamhetsutövare kan vänta sig från kunder i allmänhet. Det anförda innebär att det beroende på förhållandena i det enskilda fallet kan vara motiverat att begära information om syftet och art även inför utförandet av en enstaka transaktion.

En kund kan således behöva svara på ingående frågor om personliga och ekonomiska förhållanden som inte förekommer vid kontakter med verksamheter som inte omfattas av penningtvättslagen. Kundkännedomsprocessen kan ofta uppfattas som svår att förstå för den kund som saknar kännedom om kraven i dessa avseenden. Vikten av att verksamhetsutövare är tydliga i sin kommunikation kring varför frågor ställs bör

därför särskilt betonas i detta sammanhang. Även tillsynsmyndigheterna bör inom sina ansvarsområden verka för att öka kunskapen om regelverket och de speciella krav som det ställer på verksamhetsutövarna.

Prop. 2016/17:173

8.3.5 Fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen

Regeringens förslag: Pågående affärsförbindelser ska löpande och vid behov följas upp i syfte att säkerställa att kännedomen om kunden är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Enligt fjärde penningtvättsdirektivet ska åtgärder för kundkännedom omfatta fortlöpande övervakning av affärsförbindelsen, inbegripet granskning av transaktioner under förbindelsens hela existens för att säkerställa att de transaktioner som utförs motsvarar verksamhetsutövarens kundkännedom, verksamheten och riskprofilen, vid behov även medlens ursprung och säkerställande av att handlingarna, uppgifterna eller informationen uppdateras (artikel 13.1 d).

Åtgärderna för att uppnå kundkännedom som krävs enligt direktivet är således en process som verksamhetsutövaren inte kan avsluta förrän den dag som affärsförbindelsen med kunden upphör. Kunskapen om kunden måste hela tiden hållas aktuell samt kompletteras och fördjupas när detta krävs för att förstå och kunna bedöma om kundens aktiviteter och transaktioner är legitima eller innebär penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Kravet enligt artikel 13.1 d på en löpande uppföljning av affärsförbindelsen har två olika syften. Det första är att se till att kunskapen om kunden är uppdaterad, korrekt och tillräcklig för att motsvara risken som kan förknippas med kunden. Om kundens beteende eller användning av produkter och tjänster ändras måste kunskapen om kunden oftast uppdateras eller kompletteras och kanske fördjupas för att svara mot den förändrade riskprofil som kundens nya beteende innebär. Även andra ändringar hänförliga till kunden, såsom nya firmatecknare, nya verkliga huvudmän eller andra liknande förändringar innebär att förnyade kundkännedomsåtgärder för identifikation, kontroll och bedömningar måste göras. Kunskapen om hur kunden normalt bedriver sin verksamhet och använder sig av verksamhetsutövarens produkter eller tjänster ska i sin tur ligga till grund för det andra syftet med den löpande uppföljningen, som är att upptäcka avvikande transaktioner och aktiviteter för att förhindra att kunden använder verksamhetsutövaren för att tvätta pengar eller finansiera terrorism.

Den aktuella åtgärden för kundkännedom är i gällande rätt uppdelad mellan 2 kap. 10 § och 3 kap. 1 § penningtvättslagen. Innehållet i dessa bestämmelser är delvis överlappande, eftersom båda paragraferna ställer krav på att transaktioner ska kontrolleras eller granskas. I 2 kap. 10 § anges att verksamhetsutövaren ska kontrollera att de transaktioner som genomförs stämmer överens med den kunskap som verksamhetsutövaren

Prop. 2016/17:173 har om kunden, dennes affärs- och riskprofil och, om det behövs, varifrån kundens ekonomiska medel kommer. Handlingar, uppgifter och upplysningar rörande kontrollen ska hållas aktuella. I 3 kap. 1 § anges att verksamhetsutövare ska granska transaktioner för att kunna upptäcka sådana som den misstänker eller har skälig grund att misstänka utgör ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism. Om misstanke uppkommer ska verksamhetsutövaren utföra närmare analys, och, om misstanke kvarstår efter sådan analys, rapportera alla uppgifter som grundat misstanken till Polismyndigheten.

Den uppdelning av den löpande uppföljningen av affärsförbindelsen som görs i gällande rätt speglar således inte tydligt de två skilda syftena med uppföljningen. I 2 kap. som rör kundkännedomsåtgärder finns kravet på att granska avvikande transaktioner som i första hand syftar till att upptäcka och rapportera misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism. I 3 kap. som avser när verksamhetsutövaren är skyldig att göra en rapport till Polismyndigheten finns å sin sida ingen koppling till kravet på att granska avvikande transaktioner och det framgår således inte klart att sådana avvikelser är en av de viktigaste indikationerna på att en transaktion ska bli föremål för sådan fördjupad granskning och analys som förutsätts ske enligt 3 kap. 1 §. Att denna analys i huvudsak bör bestå av åtgärder som kan betecknas som fördjupade eller skärpta kundkännedomsåtgärder följer inte heller klart av gällande rätt.

Regeringen anser därför att det finns skäl att i lagen så långt möjligt klargöra de två olika syftena som den löpande granskningen har och därmed avvika från den systematik som finns i gällande rätt. I det kapitel i penningtvättslagen som avser åtgärder för kundkännedom bör således anges att den löpande uppföljningen syftar till att säkerställa att verksamhetsutövarens kunskap om kunden är aktuell och tillräcklig för att kunna hantera den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som kunden innebär. Medlemsstaterna ska kräva att verksamhetsutövare inte bara vidtar åtgärder för kundkännedom gentemot alla nya kunder utan även vid lämpliga tidpunkter gentemot befintliga kunder, efter en riskkänslighetsanalys, bl.a. när en kunds relevanta omständigheter förändras (artikel 14.5 i fjärde penningtvättsdirektivet). I bestämmelsen i penningtvättslagen som rör löpande uppföljning bör det, mot bakgrund av innehållet i artikel 14.5, tydligt framgå att uppföljningen bör ske löpande, dvs. att kontroller bör ske med visst intervall som bestäms av risken i den aktuella affärsförbindelsen. Det bör där också framgå att uppföljning ska ske vid behov, dvs. när det motiveras av kundens beteende eller andra faktorer kopplade till kunden.

I avsnitt 9.1 framgår regeringens överväganden och förslag i fråga om den del av den löpande granskningen som syftar till att upptäcka, förhindra och rapportera misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Regeringens förslag: Kontroll av kundens och den verkliga huvudmannens identitet ska slutföras innan en affärsförbindelse etableras eller en enskilda transaktion utförs.

Om det är nödvändigt för att inte avbryta verksamhetens normala gång, får identitetskontroll med anledning av en ny affärsförbindelse göras senare, dock senast när affärsförbindelsen etableras. Undantaget får tillämpas endast om risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är låg.

Regeringens bedömning: Undantaget i artikel 14.3 i fjärde penningtvättsdirektivet, som innebär att en kund under vissa förhållanden kan tillåtas att öppna ett konto hos ett kreditinstitut eller finansiellt institut innan kundens och den verkliga huvudmannens identitet har kontrollerats, bör inte genomföras i svensk rätt.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag innebär dock att kontrollen av kundens och den verkliga huvudmannens identitet får slutföras efter att en affärsförbindelse har ingåtts. I utredningens förslag framgår inte heller om frågan om det föreligger låg risk ska avgöras utifrån verksamhetsutövarens riskbedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem. *Svenska Bankföreningen* anför att det enligt utredningen framgår att det inte går att skapa sig en uppfattning om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism innan en identitetskontroll utförs. Detta uttalande motsäger möjligheten till undantag eftersom en identitetskontroll måste utföras för att kunna komma till slutsatsen att kunden utgör låg risk.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Medlemsstaterna ska kräva att kontroll av kundens och den verkliga huvudmannens identitet sker innan en affärsförbindelse ingås eller en transaktion utförs (artikel 14.1). En motsvarande bestämmelse finns för närvarande i 2 kap. 9 § första stycket penningtvättslagen. Denna huvudregel för när identitetskontroller ska genomföras bör framgå även av den nya penningtvättslagen.

I artikel 14.2 i direktivet finns ett av två undantag från kraven i artikel 14.1. Undantaget utgör i praktiken exempel på förenklade åtgärder för kundkännedom. I artikel 14.2 anges att medlemsstaterna får tillåta att kontroll av kundens och den verkliga huvudmannens identitet slutförs när affärsförbindelsen ingås, om detta är nödvändigt för att inte störa den normala affärsverksamheten och om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är liten. I sådana situationer ska dessa förfaranden slutföras snarast möjligt efter inledande kontakt.

Motsvarande undantag i 2005 års penningtvättsdirektiv har en delvis annan lydelse. I det direktivet anges att kontrollen av identiteten får fullgöras *under* det att en affärsförbindelse ingås (artikel 9.2). Detta tolkades vid genomförandet av 2005 års direktiv som att identitetskontrollerna kunde slutföras i nära anslutning till att förbindelsen har etablerats (jfr prop. 2008/09:70 s. 76–78). Detta framgår i 2 kap. 9 § penningtvättslagen.

Prop. 2016/17:173 Enligt regeringens bedömning innebär fjärde penningtvättsdirektivets lydelse att det inte längre bör finnas utrymme att tillåta att kontrollen kan anstå till efter affärsförbindelsens ingående. Det som ska vara möjligt är att identitetskontrollerna ingår som ett led i den process som medför att en affärsförbindelse uppkommer. Exempelvis kan undantaget komma i fråga när ingåendet av affärsförbindelser bekräftas genom underskrift via exempelvis Bank-ID. Då kan kontroll av identiteten och ingåendet av affärsförbindelsen anses ske vid samma tillfälle, genom att kunden gör en korrekt underskrift via Bank-ID. Som *Svenska Bankföreningen* framhåller bör förfarandet i huvudsak komma i fråga vid affärsförbindelser som avser produkter eller tjänster som i verksamhetsutövarens riskbedömning ansetts innebära en låg risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Regeringen delar Bankföreningens bedömning och anser att detta förhållande bör förtydligas i lagtexten.

En konsekvens av regeringens bedömning är att det saknas anledning att i den nya lagen ta in en bestämmelse som motsvarar nuvarande 2 kap. 11 § första stycket penningtvättslagen, där det anges att affärsförbindelser som ingåtts med tillämpning av undantaget i 2 kap. 9 § andra stycket penningtvättslagen måste avbrytas om tillräcklig kundkännedom inte uppnås när kontrollen av identiteten sker.

I artikel 14.3 i direktivet ges medlemsstaterna möjlighet att genomföra ytterligare ett undantag från huvudregeln i artikel 14.1. Enligt artikel 14.3 får det tillåtas att ett konto öppnas hos ett kreditinstitut eller finansiellt institut, inbegripet konton som möjliggör transaktioner i överlåtbara värdepapper, om det finns tillräckliga skyddsåtgärder för att transaktioner inte kan utföras av kunden eller för kundens räkning innan de krav på kundkännedom som fastställs i artikel 13.1 första stycket a och b har uppfyllts. Ett motsvarande undantag finns i 2005 års penningtvättsdirektiv (artikel 9.4). Ett sådant undantag infördes dock inte vid genomförandet av 2005 års direktiv. Något skäl att införa ett sådant undantag har inte framförts av remissinstanserna. Regeringen anser därför att möjligheten till ett sådant undantag som anges i 14.3 i fjärde penningtvättsdirektivet inte bör utnyttas.

8.5 Förbud mot att ingå och upprätthålla affärsförbindelser och utföra enstaka transaktioner i vissa fall

Regeringens förslag: En verksamhetsutövare ska inte få etablera eller upprätthålla en affärsförbindelse eller utföra en enstaka transaktion, om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen och för att övervaka och bedöma kundens aktiviteter och transaktioner.

En affärsförbindelse får inte heller etableras om det dessförinnan uppkommer misstanke om att verksamhetsutövarens produkter eller tjänster kommer att användas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Förbudet mot att ingå en affärsförbindelse till följd av otillräcklig kundkännedom om kunden ska inte gälla advokater och biträdande jurister på advokatbyrå, andra oberoende jurister, auktoriserade och godkända revisorer samt skatterådgivare, om affärsförbindelsen syftar till att dessa ska försvara eller företräda en klient i fråga om ett rättsligt förfarande, inklusive rådgivning för att inleda eller undvika ett rättsligt förfarande eller till att bedöma kundens rättsliga situation.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. I utredningens förslag saknas ett uttryckligt förbud mot att ingå en affärsförbindelse om misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism uppkommer före det att affärsförbindelsen ingåtts. I utredningens förslag anges inte vad som anses vara tillräcklig kundkännedom. Utredningens förslag innehåller inte heller någon uttrycklig reglering om vad som gäller om tillräcklig kundkännedom inte kan uppnås under en pågående affärsförbindelse.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svenska Bankföreningen* och *Sparbankernas Riksförbund* noterar att artikel 14.4 i fjärde penningtvättsdirektivet är något vidare än utredningens förslag på genomförande av denna artikel, eftersom det i direktivet anges att verksamhetsutövaren ska avbryta en affärsförbindelse om den inte har tillräcklig kundkännedom. Kopplingen mellan att avbryta en befintlig affärsförbindelse och kontraheringsplikten i lagen om insättningsgaranti är och har länge utgjort ett problem för verksamhetsutövarna utan att någon tolkningshjälp har lämnats från berörda myndigheter. Tiden måste nu anses mogen för ett ställningstagande från lagstiftarens sida. I och med att det finns stöd i direktivet för en tolkning som innebär att penningtvättslagens bestämmelser bör ges företräde framför annan reglering, även när det gäller befintliga kunder, bör detta även framgå i den svenska regleringen. *FAR* anser att det bör framgå i lagen om det finns en skyldighet att avstå från att inleda en affärsförbindelse eller att avsluta en affärsförbindelse vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Skälen för regeringens förslag

Följderna av att tillräcklig kundkännedom inte kan uppnås

I artikel 14.4 första stycket i fjärde penningtvättsdirektivet anges att om en verksamhetsutövare inte kan uppfylla de krav på kundkännedom som fastställs i artikel 13.1 första stycket a, b eller c ska medlemsstaterna kräva att vederbörande inte utför en transaktion via bankkonto, ingår en affärsförbindelse eller utför transaktionen, och att denne ska avbryta affärsförbindelsen och överväga att rapportera en misstänkt transaktion när det gäller denna kund till FIU i enlighet med artikel 33.

Enligt penningtvättslagen får verksamhetsutövare inte etablera en affärsförbindelse eller utföra en enstaka transaktion om kundkännedom inte uppnås (2 kap. 11 § första stycket). Av andra stycket samma paragraf framgår att om förhållandena är sådana att penningtvätt eller finansiering av terrorism kan misstänkas, ska verksamhetsutövaren lämna uppgifter till Polismyndigheten enligt 3 kap. 1 §. Innehållet i

Prop. 2016/17:173 gällande rätt bör justeras i flera avseenden med anledning av de delvis nya kraven i fjärde penningtvättsdirektivet.

En första fråga som måste klargöras i penningtvättslagen är vad som avses med att verksamhetsutövare ”inte kan uppfylla” kraven på kundkännedom. Behovet av att förtydliga detta jämfört med innehållet i gällande rätt följer av att det riskbaserade förhållningssättet medför att det inte går att sätta någon allmänt gällande lägsta nivå för omfattningen av en eller flera kundkännedomsåtgärder. I vissa fall kan förhållandena vara sådana att risken med en viss produkt eller tjänst är så låg att det i inte krävs att verksamhetsutövaren vidtar alla de åtgärder för kundkännedom som anges i artikel 13.1 första stycket a, b eller c. Risken i en viss affärsförbindelse kan således hanteras trots mycket förenklade åtgärder för kundkännedom, och även sådana affärsförbindelser måste vara tillåtna.

Det riskbaserade synsättet bygger också på att brister avseende en eller flera åtgärder för kundkännedom ska kunna läkas genom att den fortlöpande uppföljningen och övervakningen av affärsrelationen skärps. Att de nationella regelverken ska kunna tillämpas på detta sätt framgår exempelvis av Europeiska banktillsynsmyndighetens (Eba) s.k. opinion om tillämpningen av kundkännedomsbestämmelserna avseende kunder som är asylsökande från högriskredjeländer. (EBA-Op-2016-07, 12 april 2016). Eba anför bl.a. att svårigheterna för banker och andra finansiella institut att kontrollera dessa kunders identitet ska kunna hanteras genom att förenklade identitetskontroller kombineras med förstärkt uppföljning och övervakning av affärsrelationerna. Även andra verksamhetsutövare än banker och finansiella institut bör kunna använda förstärkt uppföljning och övervakning av affärsförbindelser för att hantera brister eller lättnader i de åtgärder för kundkännedom som vidtas när affärsförbindelsen ingås.

Artikel 14.4 i direktivet bör mot den angivna bakgrunden förstås så att kraven på kundkännedom i artikel 13.1 första stycket a, b och c är uppfyllda om åtgärderna för kundkännedom kan vidtas i en sådan omfattning att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism i den enskilda kundrelationen kan hanteras, dvs. hållas på en acceptabel nivå. I lagen bör därmed framgå att en affärsförbindelse inte får ingås eller en enstaka transaktion utföras om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken i kundrelationen.

Åtgärderna för kundkännedom ska även ligga till grund för verksamhetsutövarnas övervakning och bedömning av de aktiviteter och transaktioner som kunden gör inom ramen för en affärsförbindelse. Vid denna övervakning och vid bedömningen av enstaka transaktioner förutsätts verksamhetsutövaren leta efter avvikelser. För att kunna upptäcka avvikelser kan det ofta vara nödvändigt att verksamhetsutövaren genom åtgärder för kundkännedom skaffar sig en uppfattning om vad som kan förväntas av kunden. Om verksamhetsutövarnas kundkännedomsåtgärder inte ger tillräckligt underlag för en bedömning av vad som kan förväntas av kunden, kan verksamhetsutövaren således inte fullgöra sin övervakningsskyldighet. I lagen bör därför även framgå att förbud mot att ingå affärsförbindelser och utföra enstaka transaktioner gäller om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kundkännedom för att kunna övervaka kundens aktiviteter och transaktioner. Som framgår i avsnitt 9.1

ska även övervakningens omfattning och inriktning vara riskbaserad. Det innebär bl.a. att underlaget för bedömningen av avvikelser kan variera med risken i kundrelationen. I vissa fall behöver en bedömning av förväntningarna på en viss kunds beteende inte innebära att någon information alls inhämtas från kunden. Om det är förenligt med risken, kan exempelvis en viss kundkategori förväntas använda produkten eller tjänsten på ett liknande sätt. Kravet på att inhämta underlag för en bedömning av kundens förväntade agerande bör således kunna tillämpas på ett sätt som är förenligt med det riskbaserade förhållningssättet.

Som *Svenska Bankföreningen* och *Sparbankernas Riksförbund* påpekar framgår i artikel 14.4 i direktivet att verksamhetsutövaren ska avbryta en redan ingången affärsförbindelse, om den inte har tillräcklig kundkännedom. Någon skyldighet (eller rättighet) att avbryta en affärsförbindelse om tillräcklig kundkännedom inte kan erhållas finns inte i gällande rätt.

Regeringen bedömer att behovet av att införa en skyldighet att avbryta affärsförbindelser när tillräcklig kundkännedom inte kan erhållas under förbindelsens gång redan följer av ordalydelsen i artikel 14.4 i direktivet. Att regelverket ska kunna tillämpas på detta sätt följer också av Ebas opinion som nämnts ovan. För verksamhetsutövare som omfattas av lagen (1995:1571) om insättningsgaranti och av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/92/EU av den 23 juli 2014 om jämförbarhet för avgifter som avser betalkonto, byte av betalkonto och tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner utgör en sådan reglering också ett nödvändigt klagörande av att kraven avseende kundkännedom i direktivet går före skyldigheterna att tillhandahålla vissa tjänster.

En skyldighet att avbryta en affärsförbindelse om tillräcklig kundkännedom inte kan erhållas är också en naturlig följd av att verksamhetsutövarna åläggs att vid behov justera riskklassificeringen av kunden om förhållandena ändras under pågående affärsförbindelse (jfr avsnitt 8.6). Om en verksamhetsutövare har en juridisk person som kund och den juridiska personen t.ex. byter ägare, ändrar styrelsens sammansättning och börjar bedriva en ny verksamhet, blir det ur verksamhetsutövarens synvinkel i praktiken fråga om en helt ny kund. Ett annat exempel är om en verksamhetsutövare ingår en affärsförbindelse med en fysisk person vars identitet inte helt kan fastställas. En verksamhetsutövare kan, som nämnts ovan, hantera den ökade risk som detta innebär med förstärkt uppföljning och övervakning. Om det vid uppföljningen framkommer att kunden använder produkten eller tjänsten på ett särskilt riskfyllt sätt, eller om det senare fastställs att kunden har en annan identitet än den som antogs när affärsförbindelsen ingicks, bör verksamhetsutövaren ha skäl att justera riskklassificeringen. Om tillräcklig kundkännedom inte kan uppnås för att hantera risken i affärsförbindelse efter sådana förändringar, är det inte rimligt att verksamhetsutövaren ska få eller vara skyldig att upprätthålla affärsförbindelsen. I lagen bör därför anges att en verksamhetsutövare inte får upprätthålla en affärsförbindelse, om den inte har tillräcklig kännedom om kunden.

Förbudet mot att ingå affärsförbindelser eller genomföra enstaka transaktioner när tillräcklig kännedom om kunden inte kan uppnås motiveras av att det i sådana situationer föreligger en alltför hög potentiell risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Risken beror på att verksamhetsutövarens bristande kännedom om kunden medför att verksamhetsutövaren inte i tillräcklig utsträckning kan förstå kundens aktiviteter och transaktioner och därför har sämre förutsättningar att upptäcka och förhindra misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism.

I gällande rätt finns ett förbud mot att genomföra transaktioner, inom och utom affärsförbindelser, om misstankar om penningtvätt eller finansiering av terrorism föreligger (3 kap. 1 § tredje stycket penningtvättslagen). Något förbud mot att ingå affärsförbindelser trots sådan misstanke finns dock inte i gällande rätt. I fjärde penningtvättsdirektivet finns ett uttryckligt förbud mot att betrakta en person i ledande befattning som verklig huvudman när det föreligger grund för misstankar om penningtvätt eller finansiering av terrorism (artikel 3.6 a ii). Utöver denna situation framgår inte uttryckligt i direktivet att verksamhetsutövare ska vara förhindrade att ingå affärsförbindelser eller genomföra enstaka transaktioner, om det dessförinnan uppkommit misstankar. Detta får dock anses följa av direktivets syfte och systematik i övrigt. Vid genomförandet av 2005 års penningtvättsdirektiv uttalade regeringen att den nämnda situationen löses genom tillämpning av reglerna om rapporteringsskyldighet och förbud mot att genomföra misstänkta transaktioner (prop. 2008/09:70 s. 81). Regeringen anser att det nu finns anledning att göra en annan bedömning.

Ett första skäl för det är att det framstår som ologiskt att förbjuda verksamhetsutövare att ingå affärsförbindelser när den potentiella risken för missbruk av produkter och tjänster är alltför hög, men inte när det finns en konkret misstanke om sådant missbruk. Det framstår också som en mindre lämplig lösning att tillåta verksamhetsutövare att ingå en affärsförbindelse men att förbjuda dem att genomföra transaktioner inom ramen för affärsförbindelsen. Det finns också anledning att tydligt klargöra att misstankar om penningtvätt eller finansiering av terrorism är ett sakligt skäl för att vägra ingå en affärsförbindelse. Detta är av särskild betydelse för verksamhetsutövare som omfattas av lagen om insättningsgaranti och av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/92/EU.

Sammantaget bör i lagen tydliggöras att en verksamhetsutövare inte får ingå en affärsförbindelse, om det redan efter inledande kundkännedomsåtgärder finns anledning att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Särskilda bestämmelser för vissa verksamhetsutövare

Advokater, biträdande jurister på advokatbyrå, andra oberoende jurister, auktoriserade och godkända revisorer samt skatterådgivare intar i vissa avseenden en särställning i direktivet och i gällande rätt när de företräder en klient i ett rättsligt förfarande eller bedömer en klients rättsliga situation. Dessa uppgifter är av avgörande betydelse i en rättsstat och

skulle försvåras eller till och med förhindras om verksamhetsutövarna i dessa situationer skulle omfattas av penningtvättslagen fullt ut. De nämnda verksamhetsutövarna omfattas därför av ett undantag från skyldigheten att rapportera till Polismyndigheten och att besvara Polismyndighetens frågor om informationen har anförtratts dem när de utför de nämnda uppgifterna.

I fjärde penningtvättsdirektivet anges att ett undantag för nämnda verksamhetsutövare också kan göras i förhållande till skyldigheten att inte ingå en affärsförbindelse när tillräcklig kundkännedom inte kan uppnås (artikel 14.4 andra stycket). Möjligheten till detta undantag motiveras av att alla fysiska och juridiska personer måste kunna få tillgång till rättsligt biträde i händelse av ett rättsligt förfarande eller annars vid behov, trots att personen inte fullt ut kan eller vill medverka till att klarlägga sin identitet eller sin verkliga huvudmans identitet eller i övrigt tillhandahålla så mycket information som normalt krävs. Enligt regeringen bör undantaget genomföras även i svensk rätt.

Det måste dock poängteras att undantaget i förhållande till åtgärder för kundkännedom inte innebär att advokater, biträdande jurister på advokatbyrå, andra oberoende jurister, auktoriserade och godkända revisorer eller skatterådgivare får ingå affärsförbindelser som syftar till att kunden ska utföra penningtvätt eller finansiera terrorism. Detta självklara förhållande bör framgå i lagen genom att undantaget begränsas till att gälla situationen då tillräcklig kundkännedom inte uppnås. Att begränsa undantaget på detta sätt riskerar enligt regeringens bedömning inte att medföra att personer i behov av biträde i ett rättsligt förfarande riskerar att stå utan biträde, eftersom ett sådant rättsligt förfarande som avses i bestämmelsen aldrig kan ha till syfte att möjliggöra penningtvätt eller finansiering av terrorism. Om en person står åtalad för penningtvättsbrott eller för misstänkt finansiering av terrorism syftar affärsförbindelsen med exempelvis en advokat inte till att möjliggöra dessa förfaranden utan till att företräda klienten i en brottmålsrättegång och säkerställa att klienten får ett fullgott försvar. Om en klient vill ha en rättslig bedömning av ett visst förfarande i syfte att avgöra om det är lagligt eller inte, innebär förbudet mot att ingå en affärsförbindelse inte heller något hinder mot att tillhandahålla det rättsliga biträdet, även om verksamhetsutövarens bedömning blir att förfarandet utgör exempelvis penningtvätt. I sådana situationer är rådgivarens roll och affärsförbindelsens syfte inte att möjliggöra penningtvätt eller finansiering av terrorism utan att göra en bedömning av klientens rättsliga situation.

8.6 Riskklassificering av kunden

Regeringens förslag: Verksamhetsutövare ska bedöma hur stora risker för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen. Kundens riskprofil ska bestämmas med utgångspunkt i verksamhetens allmänna riskbedömning och den kännedom om kunden som verksamhetsutövaren har.

När det är relevant för att bestämma kundens riskprofil ska verksamhetsutövare beakta sådana kundriskfaktorer som anges i lagen

eller i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och andra riskfaktorer som framkommer vid åtgärder för kundkännedom eller på annat sätt.

Riskprofilen ska följas upp under pågående affärsförbindelser och ändras när det finns anledning till det.

Kundriskfaktorer som är relevanta för alla verksamhetsutövare ska anges i lagen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om riskklassificeringen och om faktorer som kan tyda på låg eller hög risk för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock att kundriskfaktorerna ska anges i förordning eller myndighetsföreskrifter. Utredningen föreslår också en delvis annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. Ett antal remissinstanser, bl.a. *Aktiebolaget Trav och Galopp*, *Loomis AB*, *Nokas Värdehantering AB* och *Svensk Försäkring* framhåller vikten av att bestämmelsen som reglerar riskklassificeringen av kunden gör det möjligt för verksamhetsutövarna att tillämpa ett riskbaserat förhållningssätt. Loomis AB uttrycker att verksamhetsutövare måste tillåtas lita på sin egen riskbedömning för att kunna sätta in sina mest kraftfulla åtgärder där riskerna är som störst. Loomis AB anser att detta är direktivets mening att verksamhetsutövare ska äga detta ansvar. *Svenska Bankföreningen* anser att det i lagen inte bör detaljregleras vilka omständigheter som måste beaktas i det enskilda fallet. I och med att riskbedömningen ska ske i varje enskilt fall kommer förutsättningarna för att kunna vidta förenklade åtgärder för kundkännedom att förändras. Detta bör lyftas och förklaras ytterligare. *Svensk Försäkring* avstyrker förslaget i den del det kräver en individuell riskbedömning av varje kund. Svensk Försäkring anser att det bör finnas utrymme att göra riskprofiler med giltighet för åtminstone grupper av kunder, bl.a. avseende sådana försäkringsprodukter som omfattas av ett undantag från krav på kundkännedsåtgärder enligt gällande rätt. Svensk Försäkring anser inte att artikel 15 i direktivet ska tolkas som att det alltid krävs att verksamhetsutövare vidtar kundkännedsåtgärder och gör en individuell riskbedömning för varje kund för att kunna använda förenklade åtgärder för kundkännedom. Om artikeln skulle tolkas på det sättet skulle den innebära att möjligheten att använda förenklade åtgärder skulle få mycket liten betydelse, eftersom långtgående åtgärder i så fall måste vidtas för att kunna avgöra om förenklade åtgärder är tillåtna eller inte. *Svenska försäkringsförmedlares förening* avstyrker förslaget, eftersom det innebär att försäkringsföretag ska lägga ner omfattande arbete och resurser på kundkännedsåtgärder avseende försäkringar där risken är oomtvistat låg.

Den inledande riskklassificeringen

I fjärde penningtvättsdirektivet finns bestämmelser om riskklassificeringen av kunder utspjutt i flera artiklar och i direktivets tre bilagor. I artikel 13.2 anges att medlemsstaterna ska se till att verksamhetsutövare vidtar varje åtgärd för kundkännedom som föreskrivs i artikel 13.1. Verksamhetsutövarna får dock själva reglera sådana åtgärders omfattning utifrån en riskkänslighetsanalys. I artikel 13.3 anges att medlemsstaterna ska kräva att ansvariga enheter vid bedömningen av riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism åtminstone beaktar de variabler som anges i bilaga I. I artikel 13.4 anges att medlemsstaterna ska se till att verksamhetsutövarna för de behöriga myndigheterna eller självreglerande organen kan visa att åtgärderna är lämpliga med hänsyn till de identifierade riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism. I artikel 15.2 anges att innan de vidtar förenklade åtgärder för kundkännedom ska verksamhetsutövare förvissa sig om att affärsförbindelsen eller transaktionen har lägre risk. Därutöver föreskrivs i artiklarna 16 och 18.3 att medlemsstaterna och verksamhetsutövare vid bedömningen av riskerna åtminstone ska beakta de faktorer för potentiella situationer med låg respektive hög risk som finns i direktivets bilagor II och III.

I gällande rätt anges att omfattningen av åtgärderna för att uppnå kundkännedom ska anpassas efter risken för penningtvätt och finansiering av terrorism (2 kap. 1 § penningtvättslagen). Det finns mot bakgrund av direktivets krav på riskbedömningen skäl att i lagen införa mer detaljerade bestämmelser om den riskklassificering som ska bestämna kundkännedomsåtgärdernas omfattning.

Huvudsyftet med det riskbaserade synsättet är att verksamhetsutövarna ska ha möjlighet att anpassa åtgärderna för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism till de risker som föreligger i verksamheten. Genom den allmänna riskbedömningen och de riskbaserade rutinerna har verksamhetsutövaren skapat en grund för att bedöma och hantera de verksamhetsspecifika riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism. Riskerna i verksamheten är dock inte statiska utan varierar beroende på omständigheter hänförliga till den specifika kunden, de produkter och tjänster som kunden använder samt hur kunden använder dessa produkter och tjänster. Detta innebär att i princip varje kund efter en helhetsbedömning kan tilldelas en egen riskklassificering och att åtgärderna för att motverka riskerna kan anpassas individuellt för varje kund. I praktiken är det dock nödvändigt att i viss utsträckning schablonisera både riskbedömningen och omfattningen av de kundkännedomsåtgärder som krävs för att hantera riskerna kopplade till kunden.

I direktivet finns särskilda bestämmelser som gäller vid låg respektive hög risk (artikel 15 respektive artikel 18). Det finns därutöver kundrelationer som varken kan klassificeras som låg eller hög risk. Riskklassificeringen av kunden syftar i första hand till att kunna avgöra i vilken av dessa nivåer som kunden ska placeras. Det finns dock inget som hindrar att verksamhetsutövarna inom spannet för låg, normal eller hög risk kan ha fler än en risknivå, förutsatt att detta skapar bättre

Prop. 2016/17:173 förutsättningar för att hantera verksamhetens risker. I lagen bör framgå grunderna för hur riskklassificeringen ska göras och vilka omständigheter som verksamhetsutövaren åtminstone ska beakta vid denna bedömning.

Regeringen delar de uppfattningar som framförs av *Loomis AB, Svensk Försäkring* och *Svenska försäkringsförmedlares förening* och anser att utgångspunkten vid riskklassificeringen av kunden bör vara den allmänna riskbedömning som verksamhetsutövaren har gjort. I den riskbedömningen bör verksamhetsutövaren ha gjort bedömningen om de produkter eller tjänster som tillhandahålls innebär låg, normal eller hög risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. Omfattningen av de inledande kundkännedomsåtgärderna bör ske med utgångspunkt i denna riskbedömning. För produkter eller tjänster med låg risk bör det vara möjligt att vid affärsförbindelsens ingående bedöma att risken i den enskilda kundrelationen är låg utan att behöva göra en individuell bedömning i det enskilda fallet. Regeringen anser således inte att artikel 15.2 i direktivet kräver att verksamhetsutövare alltid måste vidta omfattande kundkännedomsåtgärder för att kunna förvissa sig om att risken i en viss affärsförbindelse eller transaktion är låg. En sådan tolkning skulle inte vara förenlig med det riskbaserade förhållningssättet och skulle, som *Svenska Bankföreningen* framhåller, innebära att utrymmet att tillämpa förenklade åtgärder för kundkännedom skulle bli väsentligt mindre än enligt gällande rätt. Om verksamhetsutövare gjort en relevant och tillförlitlig allmän riskbedömning som visar att risken som kan förknippas med en viss produkt eller tjänst är låg, bör verksamhetsutövaren enligt regeringens mening kunna tillgodoräkna sig denna bedömning vid riskklassificeringen av enskilda kundrelationer. Det bör således inte alltid krävas en bedömning av varje ny affärsförbindelse eller transaktion. I lagen bör detta markeras genom att det framgår att verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning ska vara utgångspunkten för riskklassificeringen av kunden. Riskklassificeringen av kunden ska därutöver grundas på den kännedom om kunden som verksamhetsutövaren har.

För många produkter eller tjänster, bl.a. sådana som bedöms innebära normal eller hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism, är det inte sällan nödvändigt att beakta faktorer hänförliga till den specifika kunden vid riskklassificeringen. I direktivet krävs att medlemsstaterna ser till att verksamhetsutövare vid riskklassificering av kundrelationer åtminstone beaktar vissa specifika kundriskfaktorer som anges i bilaga I–III till penningtvättsdirektivet.

I bilaga I till direktivet finns en icke uttömmande förteckning över riskvariabler som verksamhetsutövare ska beakta när de fastställer i vilken omfattning som åtgärder för kundkännedom ska vidtas. De variabler som ska beaktas är syftet med ett konto eller en förbindelse, hur stora tillgångar som en kund deponerar, transaktionernas storlek och affärsförbindelsens regelbundenhet eller varaktighet. I avsnitt 8.3.4 gör regeringen bedömningen att det bör framgå i lagen att information om en affärsförbindelses syfte och art ska beaktas vid riskklassificeringen. Frågan om storleken på tillgångarna, transaktionernas storlek och affärsförbindelsens regelbundenhet eller varaktighet är omständigheter som normalt uppmärksammas vid den löpande uppföljningen av

affärsförbindelser och i övervakningen av transaktioner. Enligt regeringens mening bör således inte någon ytterligare reglering krävas för att säkerställa att verksamhetsutövare i lämplig utsträckning beaktar de faktorer som anges i bilaga I till direktivet.

I avsnitt 7.1 gör regeringen bedömningen att de faktorer i bilagorna II och III till direktivet som rör produktspecifika egenskaper bör beaktas i den allmänna riskbedömningen av de verksamhetsutövare vars tjänster eller produkter berörs. Dessa produktspecifika riskfaktorer föreslås kunna preciseras i författning av lägre valör än lag, eftersom de endast är relevanta för vissa verksamhetsutövare. Övriga riskfaktorer som räknas upp i bilaga II och III är kundspecifika. Enligt regeringens mening bör de kundriskfaktorer som kan vara relevanta för alla verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen framgå i lagen. Detta ökar förutsebarheten och förenklar den praktiska tillämpningen av regelverket. Det kan konstateras att vissa riskfaktorer i bilagorna II och III är mycket allmänt hållna. Det kan även framstå som uppenbart att det exempelvis är förenat med högre risk att hantera en kund i ett land som är känt för att stödja terrorism och som dessutom har hög grad av korruption, jämfört med en kund med hemvist i ett land som inte kan karaktäriseras på det sättet. Samtidigt kan en hemvist inom t.ex. EES eller Sverige inte tas till intäkt för att risken kopplad till kunden alltid eller automatiskt är låg. Som allmängiltiga indikatorer på högre eller lägre risk är dock de nämnda omständigheterna och övriga faktorer i direktivets bilagorna II och III sådana som bör beaktas vid riskklassificeringen. De bör därmed anges i lagen. I bilaga II och III till direktivet framgår att de faktorer som anges där är en icke uttömmande förteckning. I lagen bör därför, med avvikelse från *Lagrådets* förslag till lagtext framgå att verksamhetsutövare vid behov ska beakta även andra omständigheter som i det enskilda fallet påverkar risken som kan förknippas med kundrelationen. Som *Svenska Bankföreningen* anför bör det inte ske någon detaljreglering av vilka andra omständigheter som ska beaktas.

Enligt regeringens bedömning bör det finnas möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter på lägre nivå än lag om andra riskfaktorer än sådana som framgår i bilagorna II och III till direktivet. I lagen bör, med avvikelse från *Lagrådets* förslag till lagtext, framgå att även kundriskfaktorer som anges i sådana föreskrifter ska beaktas när det är relevant för riskklassificeringen av kunden.

Uppföljning och justering av riskklassificeringen

Den del av riskklassificeringen som beskrivits i föregående avsnitt syftar främst till att avgöra hur omfattande åtgärder för kundkännedom som ska vidtas i samband med att en affärsförbindelse ingås eller en enstaka transaktion utförs. Vid affärsförbindelser fortsätter verksamhetsutövarens och kundens relation även efter detta initiala skede. Sannolikt är det först när affärsförbindelsen har pågått en tid som verksamhetsutövaren kan göra en säker bedömning av kundens riskprofil, eftersom den inledande riskklassificeringen endast kan baseras på uppskattningar och information om exempelvis syfte och art som lämnas från kunden.

Prop. 2016/17:173 I lagen bör framgå att verksamhetsutövaren ska följa upp riskklassificeringen under pågående affärsförbindelser och ändra den när det finns anledning till det. Sådan anledning kan finnas när verksamhetsutövaren får kännedom om nya vid den fortlöpande uppföljningen av affärsförbindelsen, övervakning och bedömning av transaktioner och aktiviteter eller på annat sätt. Om risken vid en sådan uppföljning bedöms vara högre än när affärsförbindelsen ingicks förutsätts verksamhetsutövaren komplettera de inledande kundkännedomsåtgärderna och vid behov skärpa den löpande uppföljningen och övervakningen av affärsrelationen. Om risken vid uppföljning bedöms som lägre än när affärsförbindelsen ingicks, kan verksamhetsutövare på motsvarande sätt minska omfattningen och intensiteten av uppföljning och övervakning av affärsrelationen.

I anslutning till förslagen som avser de olika åtgärderna för kundkännedom har remissinstanser efterfrågat vägledning om vilka kontroller och bedömningar som krävs i olika avseenden. Exempelvis framför *Svenska Bankföreningen* och *Sparbankernas Riksförbund* att det finns behov av vägledning avseende de dokument som ska kunna godtas för identifiering av kunden. *Loomis AB* anser att det bör förtydligas hur verksamhetsutövare får använda sig av registret över verkliga huvudmän vid utförandet av kundkännedomsåtgärder. *Svensk Försäkring* har ifrågasatt om det krävs kontroll av den verkliga huvudmannen även avseende situationer med en utpräglat låg risk.

Som framgår av övervägandena och förslagen i detta avsnitt kan någon allmänt gällande vägledning inte lämnas i de avseenden som remissinstanserna efterfrågar. En omfattning och noggrannhet i kontroller och bedömningar som skulle bedömas som adekvat och tillräcklig i inledningen av en affärsförbindelse kan, beroende på hur affärsförbindelsen utvecklas, vara att bedöma som otillräckliga en tid senare. Verksamhetsutövare kan exempelvis i vissa fall förlita sig på informationen i registret över verkliga huvudmän när affärsförbindelse ingås, men vid ett senare tillfälle behöva göra en egen utredning av kundens ägar- och kontrollstruktur, om detta krävs till följd av att kundens riskprofil eller förutsättningar ändras.

8.7 Omfattningen av åtgärderna för kundkännedom

8.7.1 Utgångspunkter

<p>Regeringens förslag: Kontroller, bedömningar och utredningar som lagen ställer krav på ska utföras i den omfattning det behövs med hänsyn till kundens riskprofil och övriga omständigheter.</p>
--

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 13.2 i fjärde penningtvättsdirektivet anges att medlemsstaterna ska se till att ansvariga enheter vidtar de åtgärder för kundkännedom som föreskrivs i artikel 13.1.

Verksamhetsutövarna får dock själva anpassa sådana åtgärders omfattning utifrån en riskkänslighetsanalys. Prop. 2016/17:173

I nuvarande 2 kap. 1 § penningtvättslagen anges att omfattningen av åtgärderna för kundkännedom ska anpassas efter risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Regeringen konstaterar att innehållet i gällande rätt motsvarar direktivets krav. Med anledning av de övriga förändringar, som föreslås avseende åtgärderna för kundkännedom och riskklassificeringen av kunden, bör innehållet i gällande rätt överföras till den nya penningtvättslagen med vissa språkliga justeringar. I den nya penningtvättslagen bör således som utgångspunkt anges att de åtgärder för kundkännedom som anges i lagen ska vidtas. Omfattningen av åtgärderna för kundkännedom ska bestämmas av kundens riskprofil och övriga omständigheter.

8.7.2 Förenklade åtgärder för att uppnå kundkännedom

Regeringens förslag: Om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som låg, ska verksamhetsutövaren få tillämpa förenklade åtgärder för kundkännedom.

Förenklade åtgärder för kundkännedom innebär att de kontroller, bedömningar och utredningar som krävs enligt lagen kan vidtas på annat sätt och vara av mer begränsad omfattning

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som avses med förenklade åtgärder för kundkännedom och om i vilka situationer som förenklade åtgärder för kundkännedom får vidtas.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag krävs att det ska stå klart att risken är låg för att förenklade åtgärder ska kunna vidtas. I utredningens förslag specificeras också vissa lågrisksituationer som ska föreligga för att förenklade åtgärder ska kunna vidtas.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svenska Bankföreningen* och *Finansbolagens förening* framhåller att kraven för att få använda förenklade åtgärder för kundkännedom inte bör uttryckas på ett sätt som i praktiken gör att utrymmet för att använda förenklade åtgärder blir obefintligt. *Aktiebolaget Trav och Galopp* anser att förutsättningarna för när förenklade åtgärder för kundkännedom bör förtydligas och välkomnar att detta kan göras i myndighetsföreskrifter. *Svensk Försäkring* anser att det skulle vara både rimligt och riskbaserat att stanna vid att förenklade åtgärder är tillräckliga avseende alla de tidigare undantagna försäkringsprodukterna om det inte finns särskilda omständigheter som föranleder en annan bedömning. *Svensk Försäkring* anser inte heller att förslaget är tillräckligt förutsägbart. Det framgår bl.a. inte vad förenklade åtgärder för kundkännedom åtminstone bör innebära, dvs. vilka åtgärder som är nödvändiga.

Skälen för regeringens förslag: Om en medlemsstat eller en verksamhetsutövare konstaterar att riskerna är lägre på vissa områden får medlemsstaten tillåta att verksamhetsutövare vidtar förenklade åtgärder för kundkännedom (artikel 15.1 i fjärde penningtvättsdirektivet). Innan verksamhetsutövare vidtar förenklade åtgärder för kundkännedom ska de förvissa sig om att affärsförbindelsen eller transaktionen har lägre risk (artikel 15.2). Medlemsstaterna ska se till att verksamhetsutövare övervakar transaktionerna och affärsförbindelserna så noga att de kan upptäcka ovanliga eller misstänkta transaktioner (artikel 15.3).

Begreppet förenklade åtgärder för kundkännedom förekommer inte i gällande rätt. I stället finns i 2 kap. 5 § penningtvättslagen en uppräknning av situationer då de grundläggande kraven på åtgärder för kundkännedom som anges i 2 kap. 2 § samma lag inte gäller. I förarbetena till gällande rätt framgår dock att undantagen, trots vad som anges i lagtexten, inte innebär att verksamhetsutövare som återoppar undantagen helt kan underlåta att vidta åtgärderna för kundkännedom. En verksamhetsutövare måste samla in tillräcklig information för att fastställa om en undantagssituation föreligger (prop. 2008/09:70 s. 90 f.). Vid kundförhållanden bör identiteten därmed kontrolleras. I den nämnda propositionen anges också att undantagen inte gäller om verksamhetsutövaren av något skäl bedömer att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är hög (samma prop s. 190). Trots undantaget ska verksamhetsutövaren därutöver alltid vidta de åtgärder för kundkännedom som krävs för att kunna uppfylla lagens övriga förpliktelser.

Enligt regeringens bedömning är den reglering av de förenklade åtgärderna som finns i gällande rätt inte förenlig med fjärde penningtvättsdirektivets krav. Det saknas med hänsyn till det riskbaserade förhållningssättet utrymme för att ha sådana undantagsbestämmelser som nu finns i 2 kap. 5 § penningtvättslagen. Regleringen av när förenklade åtgärder kan vidtas och vad det innebär att vidta förenklade åtgärder bör således ändras.

Direktivet innehåller inte någon definition av begreppet förenklade åtgärder för kundkännedom och det framgår inte heller på annat sätt vad förenklade åtgärder i allmänhet innebär. Det är inte heller tydligt hur möjligheten att använda sig av förenklade åtgärder för kundkännedom förhåller sig till kravet i artikel 13.2 i direktivet, där det anges att medlemsstaterna ska se till att verksamhetsutövare vidtar varje åtgärd för kundkännedom, men att omfattningen av åtgärden ska avgöras av verksamhetsutövare efter en riskkänslighetsanalys. Det är oklart om direktivet medger att omfattningen av en viss åtgärd kan vara så liten att åtgärden i praktiken inte vidtas alls.

Inte heller i Fatfs standarder finns någon definition av begreppet förenklade åtgärder. I tolkningsnoten till rekommendation 10 ges dock några exempel på förenklade åtgärder. Där nämns att kontroll av kundens och den verkliga huvudmannens identitet sker efter det att en affärsförbindelse ingåtts (exempelvis när transaktioner går över ett förbestämt belopp), att frekvensen på uppdateringen av kundidentifikationsuppgifterna minskas, att omfattningen av den pågående övervakningen och granskningen av transaktioner minskas (i vart fall för belopp under en viss gräns) och att bedömningen av en affärsförbindelses syfte och art

baseras på ett antagande och inte på information som inhämtats från kunden.

Ledning i fråga om vad förenklade åtgärder för kundkännedom kan innebära finns också i utkastet till riktlinjer från de europeiska tillsynsmyndigheterna om förenklade och skärpta åtgärder för kundkännedom (JC 2015 061 den 21 oktober 2015). Utkastet avser de riktlinjer som ska meddelas med stöd av artiklarna 17 och 18.4 i direktivet för finansiella institut och kreditinstitut. I utkastet till riktlinjer ges en icke uttömmande lista på vad förenklade åtgärder kan innebära (s. 22–24). Där nämns bl.a. att det kan innebära att kontroll av kundens och den verkliga huvudmannens identitet sker först efter att en affärsförbindelse etablerats, att uppgifter från kunden godtas utan kontroll gentemot en utomstående källa eller att den verkliga huvudmannens identitet kontrolleras genom uppgifter från kunden i stället för en oberoende och utomstående källa. I utkastet till riktlinjer finns också andra bransch- och produktspecifika exempel.

Det kan alltså konstateras att en definition av begreppet förenklade åtgärder för kundkännedom saknas i direktivet. Vare sig i Fatfs rekommendationer eller i de kommande riktlinjerna för kreditinstitut och finansiella institut ges någon uttömmande eller tydlig vägledning om vad förenklade åtgärder innebär eller när sådana åtgärder kan användas. Enligt regeringens mening innebär detta att det inte är möjligt eller ens önskvärt att införa en detaljerad reglering i detta avseende i penningtvättslagen. En detaljerad reglering kan, i likhet med utkastet till riktlinjer från de europeiska tillsynsmyndigheterna, endast på sin höjd bli exemplifierande. En sådan exemplifierande reglering i lagen riskerar i sin tur att medföra en tillämpning där andra än de exemplifierade förenklade åtgärderna inte används eller att exemplen vid tillämpningen betraktas som mer eller mindre uttömmande.

I lagen bör därför framgå att förenklade åtgärder innebär att de kontroller, bedömningar och utredningar som krävs i bestämmelserna om kundkännedom kan vidtas på annat sätt eller vara av mer begränsad omfattning än vid normal eller förhöjd risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det är alltså inte möjligt att ange detta i lagen med sådan tydlighet som *Svensk Försäkring* efterfrågar. Vad förenklade åtgärder närmare innebär och vilka åtgärder som är tillräckliga i vissa typsituationer bör över tid kunna utvecklas genom tillsynsåtgärder, allmänna råd eller i en dialog mellan tillsynsmyndigheterna och verksamhetsutövare. Det bör också, vilket *Aktiebolaget Trav och Galopp* efterfrågar finnas en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att vid behov meddela föreskrifter avseende de förenklade åtgärderna för kundkännedom. Sådana föreskrifter bör avse vad som avses med förenklade åtgärder för kundkännedom och i vilka situationer förenklade åtgärder för kundkännedom får vidtas.

Regeringen konstaterar att sådana försäkringsprodukter som omfattas av undantag enligt 2 kap. 5 § penningtvättslagen bedömts innebära en låg risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. Om inte omständigheterna förändras bör försäkringsgivarnas allmänna riskbedömningar alltså indikera att dessa produkter innebär låg risk. Det skulle, som *Svensk Försäkring* anför, innebära att förenklade åtgärder för kundkännedom kan vara tillräckliga, om det inte finns omständigheter

Prop. 2016/17:173 som föranleder en annan bedömning. Detta bör dock inte regleras uttryckligt i penningtvättslagen utan följer av lagens riskbaserade tillämpning.

Medlemsstaterna ska se till att verksamhetsutövare kan visa att förenklade åtgärder för kundkännedom är lämpliga med hänsyn till de identifierade riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism (artikel 13.4 i direktivet). Verksamhetsutövare ska förvissa sig om att affärsförbindelsen eller transaktioner har lägre risk innan förenklade åtgärder vidtas (artikel 15.2). Uttrycken i direktivet kan tolkas som att det ska ställas höga krav på verksamhetsutövare och att det måste vara klarlagt eller stå klart att risken är låg för att förenklade åtgärder ska kunna vidtas. Regeringen anser dock att en sådan tolkning i praktiken skulle göra det svårt att använda förenklade åtgärder för kundkännedom, vilket skulle medföra att det riskbaserade förhållningssättet får ett begränsat genomslag, något som framhålls av *Svenska Bankföreningen* och *Finansbolagens förening*. I lagen bör därför anges att förenklade åtgärder får vidtas om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som låg. I efterhand, exempelvis vid tillsynsåtgärder, måste verksamhetsutövare kunna motivera sin bedömning på ett godtagbart sätt.

8.7.3 Skärpta kundkännedomsåtgärder vid hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism

Regeringens förslag: Om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som hög, ska de kontroller, bedömningar och utredningar som krävs enligt bestämmelserna om kundkännedom vara mer omfattande.

Åtgärderna ska kompletteras med de ytterligare åtgärder som krävs för att motverka den höga risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Sådana åtgärder kan avse inhämtande av ytterligare information om kundens affärsverksamhet eller ekonomiska situation och uppgifter om varifrån kundens ekonomiska medel kommer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som avses med skärpta åtgärder för kundkännedom och i vilka situationer skärpta åtgärder för kundkännedom ska vidtas.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag anges särskilda riskfaktorer kopplade till produkter och kundens beteende i bestämmelsen om skärpta åtgärder. I utredningens förslag finns inte någon exemplifierande uppräknings av vad skärpta åtgärder för kundkännedom kan innebära. I utredningens förslag anges också att det i vissa situationer alltid föreligger hög risk.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svensk Försäkring* avstyrker dock förslaget som innebär att hög risk alltid ska anses föreligga vid affärsförbindelser med en person i politiskt utsatt ställning. Förslaget går längre än vad direktivet kräver och motiveras inte av några tungt vägande skäl. *Svenska Bankföreningen* anser att det bör framgå att skärpta åtgärder för

kundkännedom innebär att åtgärderna ska vara mer omfattande än när normal risk bedöms föreligga.

Skälen för regeringens förslag: Skärpta åtgärder för kundkännedom ska vidtas när risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är hög (artikel 18.1 i fjärde penningtvättsdirektivet). Detta krav motsvaras i gällande rätt av 2 kap. 6 § första stycket penningtvättslagen. En bestämmelse av motsvarande innehåll bör finnas i den nya lagen. Av bestämmelsen bör framgå att verksamhetsutövaren ska vidta skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom när risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som hög.

Vad som avses med skärpta åtgärder för att hantera en hög risk anges inte generellt utan endast i de specialreglerade situationerna i artiklarna 19–21 i direktivet. På samma sätt som i fallet med förenklade åtgärder beror avsaknaden av en definition av begreppet sannolikt på att det inte är möjligt att generellt, för alla verksamhetsutövare och alla högrisksituationer, ange vilka åtgärder som verksamhetsutövare måste vidta för att kunna hantera den förhöjda risken. Frågan om åtgärdernas art och omfattning måste således i stor utsträckning avgöras av förhållandena i det enskilda fallet. Som *Svenska Bankföreningen* anför står det dock klart att skärpta åtgärder för kundkännedom åtminstone innebär att de kontroller, bedömningar och utredningar som ska göras enligt kundkännedomsbestämmelserna ska vara mer omfattande än vid normal risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Detta bör framgå i lagen. Vid hög risk ska även övervakningen av aktiviteter och transaktioner inom ramen för affärsförbindelsen skärpas. Detta framgår dock i anslutning till bestämmelsen om den löpande övervakningen och behöver inte anges särskilt i anslutning till bestämmelsen som reglerar vad skärpta åtgärder för kundkännedom innebär.

I avsnitt 8.3.4 gör regeringen bedömningen att kravet på att inhämta information om en affärsförbindelses syfte och art inte bör innehålla ett krav på att verksamhetsutövare alltid skaffar sig kännedom om kundens affärsverksamhet eller ekonomiska situation. Närmare uppgifter om sådana omständigheter kan dock många gånger krävas när risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är hög. Detta bör framgå i lagen.

I den nuvarande penningtvättslagen anges att en åtgärd som alltid måste vidtas när kunden är en person i politiskt utsatt ställning är att vidta lämpliga åtgärder för att ta reda på varifrån de tillgångar som hanteras inom ramen för affärsförbindelsen eller den enstaka transaktionen kommer (2 kap. 7 § 1). Även detta är enligt regeringens bedömning ett vanligt förekommande exempel på en åtgärd som normalt kan behöva förekomma när risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är hög. Denna åtgärd bör också anges som ett exempel på skärpta åtgärder i den nya lagen.

Svensk Försäkring anser att det i bestämmelsen om skärpta åtgärder inte bör anges att hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism alltid föreligger i vissa utpekade situationer. Regeringen delar den bedömningen.

Vad skärpta åtgärder närmare innebär och vilka åtgärder som är tillräckliga i vissa typsituationer bör över tid kunna utvecklas genom

Prop. 2016/17:173 tillsynsåtgärder, allmänna råd eller i en dialog mellan tillsynsmyndigheterna och verksamhetsutövare. Det bör också finnas en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vad som avses med skärpta åtgärder för kundkännedom och i vilka situationer som skärpta åtgärder för kundkännedom ska vidtas.

8.8 Förbindelser med högriskredjeländer och vissa korrespondentförbindelser

Regeringens förslag: Skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom ska vidtas när kunden är etablerad i ett land utanför EES, som av Europeiska kommissionen har identifierats som ett högriskredjeländ. Detta ska under vissa förutsättningar inte gälla när kunden är dotterbolag eller filial till en verksamhetsutövare som är etablerad inom EES.

Särskilt utpekade åtgärder för kundkännedom ska också vidtas vid korrespondentförbindelser mellan kreditinstitut och finansiella institut och motparter med hemvist utanför EES. I lagen ska de specifika åtgärder anges som ska vidtas vid ingående av sådana korrespondentförbindelser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skärpta åtgärder som ska vidtas när kunden är etablerad i ett högriskredjeländ.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svenska Bankföreningen* anser att det bör förtydligas om kravet på skärpta åtgärder vid förbindelser med kunder i högriskredjeländer endast gäller vid affärsförbindelser eller också vid enstaka transaktioner. Bankföreningen framhåller också att det kan vara svårt att finna offentligt tillgängliga uppgifter om kvaliteten av tillsynen över motparten i en korrespondentförbindelse. *Svensk Försäkring* anser att förslaget som genomför artikel 18.1 i direktivet går längre än vad som krävs enligt direktivet. *Svensk Försäkring* anser att kraven på skärpta åtgärder i artiklarna 19–24, bl.a. avseende personer i politiskt utsatt ställning, endast bör gälla om personen är etablerad i ett högriskredjeländ. *Svensk Försäkring* avstyrker därför förslaget i denna del.

Skälen för regeringens förslag

Förbindelser med högriskredjeländer

I artikel 18.1 första stycket i fjärde penningtvättsdirektivet anges följande. I de fall som avses i artiklarna 19–24 ska medlemsstaterna när de har att göra med fysiska personer eller juridiska enheter som är etablerade i tredjeländer som av kommissionen identifierats som högriskredjeländer, samt även i andra fall av större risker som medlemsstaterna eller ansvariga enheter konstaterat, kräva att de ansvariga enheterna vidtar skärpta åtgärder för kundkännedom för att

hantera eller minska sådana risker på ett lämpligt sätt. Ordalydelsen indikerar, som *Svensk Försäkring* framhåller, att de situationer som regleras i artiklarna 19–24 i direktivet, bl.a. förbindelser med personer i politiskt utsatt ställning, endast ställer krav på skärpta åtgärder när kunden är etablerad i ett högriskredjeländ.

Regeringen konstaterar dock att detta inte är den rätta innebörden av direktivet. Av de engelska och franska språkversionerna av direktivet framgår nämligen att det saknas ett ”och” i den svenska språkversionen, vilket ändrar artikelns innebörd. Artikel 18.1 i direktivet innebär rätteligen att det ställs krav på skärpta åtgärder för kundkännedom i de fall som avses i artiklarna 19–24 och när kunden är etablerad i ett högriskredjeländ *samt* i andra fall av större risker.

Av artikel 18.1 första stycket i direktivet följer således att skärpta åtgärder för kundkännedom som huvudregel ska vidtas när verksamhetsutövaren har att göra med fysiska personer eller juridiska enheter som är etablerade i ett land som av Europeiska kommissionen har identifierats som ett högriskredjeländ. Kommissionens befogenhet att identifiera sådana länder följer av artikel 9.1 i direktivet. I artikel 9.2 framgår att kommissionen har befogenhet att anta delegerade akter för att identifiera sådana länder.

I gällande rätt saknas en motsvarande bestämmelse. Det bör därför föras in en bestämmelse i den nya penningtvättslagen som anger att skärpta åtgärder för kundkännedom ska vidtas i sådana situationer som avses i artikel 18.1 första stycket i direktivet. *Svenska Bankföreningen* anser att det bör förtydligas om kravet på skärpta åtgärder vid förbindelser med kunder i högriskredjeländer endast gäller vid affärsförbindelser eller också vid enstaka transaktioner. I direktivet anges att kravet på skärpta åtgärder ska inträda när verksamhetsutövare ”har att göra med” personer som är etablerade i sådana länder. Detta inbegriper både affärsförbindelser och enstaka transaktioner, vilket bör framgå i lagen.

Skärpta åtgärder behöver inte per automatik vidtas vid förbindelser med filialer eller majoritetsägda dotterföretag till verksamhetsutövare som är etablerade i unionen (artikel 18.1 andra stycket). Detta gäller dock under förutsättning att filialerna eller de majoritetsägda dotterföretagen helt och hållet följer koncernens riktlinjer och rutiner i enlighet med artikel 45. Medlemsstaterna ska se till att dessa fall hanteras av verksamhetsutövare med användning av en riskbaserad metod. Möjligheten till det undantag som följer av direktivet bör framgå i lagen. Att undantaget ska hanteras med användning av en riskbaserad metod bör framgå genom att det tydliggörs att undantaget inte får tillämpas om det vid riskklassificering av kunden kommer fram att risken för penningtvätt eller finansiering är hög. Vid låg eller normal risk bör undantaget kunna tillämpas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreslås få meddela föreskrifter om skärpta åtgärder vid hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism (se avsnitt 8.7.3). Sådana föreskrifter bör också få meddelas avseende skärpta åtgärder som ska vidtas när kunden är etablerad i ett högriskredjeländ.

Kreditinstitut och finansiella institut ska vid gränsöverskridande korrespondentförbindelser med motpartsinstitut i tredje land, utöver de åtgärder som fastställs i artikel 13, vidta vissa särskilt utpekade åtgärder för kundkännedom (artikel 19). Denna artikel motsvarar i sak artikel 13.3 i 2005 års penningtvättsdirektiv. I fjärde penningtvättsdirektivet gäller kraven dock inte bara kreditinstitut utan också finansiella institut.

2005 års penningtvättsdirektiv har genomförts i gällande rätt genom 2 kap. 6 § tredje stycket 2 penningtvättslagen. Denna bestämmelse är utformad som en presumtionsregel och innebär att om omständigheterna i det enskilda fallet inte visar motsatsen ska hög risk anses föreligga vid förbindelse mellan ett svenskt kreditinstitut och ett kreditinstitut med hemvist utanför EES. Regeringen bedömer dock att det inte längre finns utrymme för en sådan presumtionsregel. I lagen bör anges att de åtgärder som anges i artikel 19 a–19 e alltid ska vidtas vid korrespondentförbindelser med motparter i tredjeländ.

Det är dock ändå nödvändigt att göra en bedömning av risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med korrespondentförbindelsen, eftersom även de åtgärder som anges i artikel 13 i direktivet ska vidtas avseende motparten. Omfattningen av dessa åtgärder ska, som framgår i avsnitt 8.7, alltid bestämmas av risken som kan förknippas med kunden. Att de normala åtgärderna för kundkännedom ska vidtas även vid korrespondentförbindelser bör förtydligas i lagen.

De särskilda kundkännedomsåtgärder som anges i artikel 19 a–19 e motsvaras i allt väsentligt av 2 kap. 8 § penningtvättslagen. Innehållet i gällande rätt bör därför i huvudsak föras över till den nya penningtvättslagen. *Svenska Bankföreningen* framhåller att det kan vara svårt att finna offentligt tillgängliga uppgifter om kvaliteten på tillsynen över motparten i en korrespondentförbindelse. Regeringen har förståelse för de svårigheter som Bankföreningen påtalar och konstaterar att direktivet, till skillnad från gällande rätt, innebär att skyldigheten att bedöma tillsynens kvalitet ska baseras på offentligt tillgänglig information. Detta bör framgå även i lagen, eftersom en sådan formulering möjliggör en tillämpning som medger att bedömningen av tillsynens kvalitet kan tillåtas variera utifrån den offentligt tillgängliga informationens omfattning och kvalitet.

8.9 Personer i politiskt utsatt ställning

8.9.1 Åtgärder när kunden eller den verkliga huvudmannen är en person i politiskt utsatt ställning

Regeringens förslag: Om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning, ska verksamhetsutövare vidta lämpliga åtgärder för att ta reda på varifrån de tillgångar som hanteras inom ramen för affärsförbindelsen eller den enstaka transaktionen

kommer, tillämpa skärpt fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen och övervaka aktiviteter och transaktioner i förhöjd omfattning.

De särskilda kraven på åtgärder ska gälla även när kunden är anhörig eller nära medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag framgår inte uttryckligen att skärpt övervakning av affärsrelationer med personer i politiskt utsatt ställning samt deras anhöriga och kända medarbetare även ska avse övervakningen som sker i syfte att upptäcka avvikande transaktioner och aktiviteter.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Av artikel 20 första ledet och 20 b i fjärde penningtvättsdirektivet framgår att vid transaktioner eller affärsförbindelser med personer i politiskt utsatt ställning ska verksamhetsutövare, utöver åtgärder enligt artikel 13 i direktivet, vidta särskilt utpekade åtgärder. De består i att vidta lämpliga åtgärder för att fastställa varifrån förmögenheten och medlen som förknippas med affärsförbindelser eller transaktioner med sådana personer har sitt ursprung, att bedriva skärpt övervakning av affärsförbindelsen och att inhämta sin lednings godkännande av att affärsförbindelser med sådana personer ingås eller fortlöper. Motsvarande krav finns i nuvarande 2 kap. 7 § penningtvättslagen. Innehållet i gällande rätt bör i allt väsentligt överföras till den nya penningtvättslagen.

Regeringen bedömer att det även fortsättningsvis ska framgå att ”lednings godkännande” innebär att godkännande lämnas av en behörig beslutsfattare. Begreppet företagsledning definieras i artikel 3.12 i direktivet som en tjänsteman eller anställd som har tillräckliga kunskaper om institutets riskexponering mot penningtvätt och finansiering av terrorism och som har tillräckliga befogenheter att fatta beslut som påverkar dess riskexponering. Denna person behöver inte alltid vara styrelseledamot. Det innebär att exempelvis ett godkännande ska inhämtas från någon som befinner sig på en hierarkisk nivå ovanför den som begär godkännandet. Naturligtvis måste den som godkänner ha tillräcklig kompetens och tillräckliga befogenheter för att tillgodose ändamålet med att ett särskilt godkännande ska inhämtas. Detta bör finnas klargjort i verksamhetsutövarens interna rutiner. I enlighet med vad som följer av direktivet bör i lagen framgå att behörig beslutsfattarens godkännande också ska inhämtas när fråga uppkommer om att fortsätta en redan ingången affärsförbindelse.

I lagen bör vidare anges att den skärpta övervakning som krävs enligt direktivet innebär att verksamhetsutövare ska tillämpa skärpt fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen och att övervakningen som sker i syfte att upptäcka avvikande aktiviteter och transaktioner ska ha förhöjd omfattning.

I artikel 23 i direktivet anges att åtgärderna enligt artikel 20 ska tillämpas på familjemedlemmar och kända nära medarbetare till personer i politiskt utsatt ställning. Detta följer även av gällande rätt (2 kap. 7 a § penningtvättslagen) och bör framgå även i den nya lagen.

Regeringens förslag: När en person i politiskt utsatt ställning upphör att utöva en offentlig funktion ska krav på särskilda åtgärder för kundkännedom tillämpas i 18 månader. Därefter ska dessa åtgärder tillämpas om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som hög. Detsamma gäller för kunder som är familjemedlemmar eller kända medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning som upphör att utöva en offentlig funktion.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag presumeras hög risk föreligga efter utgången av fristen om 18 månader.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svenska Bankföreningen* framhåller att det är svårt att avgöra när risken inte längre kan bedömas som hög avseende en person som upphört att vara en person i politiskt utsatt ställning. Det är inte osannolikt att en sådan person därför fortsätter betraktas som en person i politiskt utsatt ställning under mycket lång tid för att verksamhetsutövaren ska vara på den ”säkra sidan”. Bankföreningen föreslår därför att det ska införas en karenstid, förslagsvis 24 månader, under vilken personen fortfarande ska betraktas som en person i politiskt utsatt ställning. Därefter ska de särskilda åtgärderna fortsätta endast om verksamhetsutövare bedömer att risken i affärsrelationen är fortsatt hög. *Fondbolagens förening* framför liknande synpunkter.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 22 i fjärde penningtvättsdirektivet föreskrivs vad som ska gälla när en person i politiskt utsatt ställning inte längre utövar en viktig offentlig funktion. Då ska verksamhetsutövare under åtminstone 12 månader vara skyldiga att beakta om personen fortfarande utgör en risk och tillämpa motsvarande lämpliga riskkänsliga åtgärder tills personen inte längre anses utgöra någon specifik risk för personer i politiskt utsatt ställning. Motsvarande situation regleras i nuvarande 2 kap. 7 b § penningtvättslagen. Där anges att åtgärder som föranleds av att en person är person i politisk utsatt ställning alltid ska tillämpas under 18 månader från den tidpunkt då personen inte längre innehar funktionen och till dess personen inte längre anses medföra en risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Det har visat sig att tillämpningen av de särskilda åtgärderna för kundkännedom avseende personer i politiskt utsatt ställning för många verksamhetsutövare varit förenad med vissa olägenheter och svårigheter. Detta motiverar att det införs tydliga och lättillämpade kriterier för att avgöra när en person inte längre ska betraktas som en person i politiskt utsatt ställning. Regeringen anser i likhet med *Svenska Bankföreningen* och *Fondbolagens förening* att detta bäst uppnås genom att det föreskrivs en tydlig karenstid och att det därefter inte ska presumeras att risken i affärsförbindelsen är förhöjd. En sådan bestämmelse indikerar också att det inte är nödvändigt att behandla alla personer i politiskt utsatt ställning som högrisk kunder.

I förarbetena till 2 kap. 7 a § penningtvättslagen anges att riskerna som kan förknippas med en person i politiskt utsatt ställning i de allra flesta fall finns kvar initialt, men att de avtar med tiden (prop. 2014/15:80 s. 30 f.). Riskerna kan ofta förväntas finnas kvar under åtminstone ett till två år. Därefter finns det mera sällan anledning att vidta skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom i fråga om en person i politiskt utsatt ställning, om inte en individuell riskbedömning ger skäl för det. Sammantaget gjorde regeringen i den nämnda propositionen bedömningen att skärpta åtgärder för kundkännedom bör vidtas beträffande en person i politiskt utsatt ställning i minst 18 månader efter att denna upphört att inneha sina funktioner.

Regeringen anser att bedömningen i den nämnda propositionen alltjämt är relevant. Det bör i lagen därför framgå att de särskilda åtgärderna för kundkännedom ska vidtas i 18 månader efter det att personen i politiskt utsatt ställning upphör att utöva den viktiga offentliga funktionen. Därefter ska verksamhetsutövare göra en bedömning av risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen. Endast om risken då bedöms som hög bör de särskilda åtgärderna fortsatt vidtas.

I artikel 23 i direktivet anges att åtgärderna enligt artiklarna 20 och 21 ska tillämpas på familjemedlemmar och kända nära medarbetare till personer i politiskt utsatt ställning. Beträffande familjemedlemmar och kända medarbetare sker således inte någon hänvisning till artikel 22 i direktivet, där det regleras vad som ska gälla när en person i politiskt utsatt ställning upphör att utöva den viktiga offentliga funktionen. Direktivet reglerar således inte hur familjemedlemmar och kända medarbetare ska behandlas i en sådan situation. Av gällande rätt följer att när en person inte längre anses medföra en risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism ska samma bedömning gälla avseende familjemedlemmar eller kända medarbetare till personen (2 kap. 7 b § andra stycket penningtvättslagen). Denna princip bör alltjämt upprätthållas. I lagen bör således framgå att särskilda åtgärder för kundkännedom inte ska tillämpas på familjemedlemmar eller kända medarbetare till personer i politiskt utsatt ställning när sådana åtgärder inte längre är motiverade avseende personen i politiskt utsatt ställning.

Regeringen konstaterar vidare att vare sig direktivet eller gällande rätt reglerar situationen då en familjemedlem eller känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning förlorar sin koppling till den personen. En känd medarbetare kan exempelvis avsluta den anställning eller det uppdrag som medfört att denne ska betraktas som känd medarbetare. Familjemedlemmar kan få en annan status exempelvis vid skilsmässa eller separation. Enligt regeringens bedömning bör risken kopplad till en kundrelation med en familjemedlem eller nära medarbetare i allmänhet anses vara lägre än risken som kan förknippas med personen i politiskt utsatt ställning. Det bör därför inte införas några särskilda bestämmelser om karenstid avseende denna situation. Om en familjemedlem eller känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning förlorar sin koppling till den personen bör frågan om skärpta åtgärder fortsättningsvis ska vidtas avgöras efter en riskklassificering av kunden.

Regeringens förslag: Åtgärder för identifiering av kunden och den verkliga huvudmannen samt inhämtande av uppgifter om affärsförbindelsens syfte och art ska kunna ske genom att verksamhetsutövaren förlitar sig på åtgärder utförda av utomstående. Detta får endast ske om verksamhetsutövaren utan dröjsmål får del av de uppgifter som den utomstående inhämtat och på begäran kan få del av den dokumentation som ligger till grund för uppgifterna. Ansvaret för att åtgärderna är tillräckliga ligger på den verksamhetsutövare som har förlitat sig på åtgärderna.

Med utomstående avses utpekade svenska och utländska verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen eller motsvarande reglering enligt utländsk rätt.

Verksamhetsutövare får inte förlita sig på åtgärder vidtagna av utomstående med hemvist i ett högriskredjeländ. Detta gäller inte när den utomstående är en filial eller ett majoritetsägt dotterbolag till en verksamhetsutövare som är etablerad inom EES, om filialen eller dotterbolaget tillämpar de gemensamma riktlinjer och rutiner som fastställts för koncernen.

De förutsättningar som anger när en verksamhetsutövare kan förlita sig på kundkännedsåtgärder utförda av utomstående ska inte gälla vid utkontraktering, agenturförhållanden eller liknande förhållanden där den utomstående ska anses vara en del av verksamhetsutövaren.

Regeringens bedömning: Kraven på tillsynsmyndigheter i artikel 28 i direktivet, enligt vilka en tillsynsmyndighet under vissa förhållanden ska anse att villkoren avseende åtgärder utförda av utomstående är uppfyllda, bör genomföras genom föreskrifter av lägre valör än lag.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag saknas en möjlighet att förlita sig på filialer och majoritetsägda dotterföretag till verksamhetsutövare som är etablerade inom EES när filialer och dotterföretag bedriver verksamhet i ett högriskredjeländ. I utredningens förslag saknas också en bestämmelse om utkontraktering, agenturförhållande och liknande förhållanden.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem. *Fastighetsmäklarinspektionen* anser att direktivet kräver att kunden ska ha hänvisats till en verksamhetsutövare från en utomstående som har utfört åtgärder för kundkännedom. Detta framgår inte av förslaget och bör förtydligas. *Sveriges advokatsamfund* anser att det bör införas en möjlighet att förlita sig på filialer och majoritetsägda dotterföretag till verksamhetsutövare som är baserade inom EES när filialer och dotterföretag bedriver verksamhet i ett högriskredjeländ. En sådan möjlighet ges i artikel 26.2 i direktivet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I artiklarna 25–29 i fjärde penningtvättsdirektivet finns bestämmelser rörande möjligheten att förlita sig på åtgärder för kundkännedom som vidtagits av en utomstående. Syftet med dessa artiklar är enligt skäl 35 till direktivet att

undvika upprepade kundidentifieringsförfaranden som leder till att affärsverksamheten drabbas av förseningar och ineffektivitet. Motsvarande bestämmelser finns i artiklarna 14–19 i 2005 års penningtvättsdirektiv. I gällande rätt regleras möjligheten att förlita sig på kundkännedomsåtgärder utförda av utomstående i 2 kap. 3 § fjärde stycket och 4 § penningtvättslagen.

Möjligheten att förlita sig på utomståendes åtgärder för kundkännedom i fjärde penningtvättsdirektivet överensstämmer till stor del med innehållet i gällande rätt. Det finns dock skäl att göra vissa förändringar med anledning av den delvis nya regleringen i direktivet.

En första förändring är att det bör införas en möjlighet för anordnare av speltjänster och kasinoverksamhet att förlita sig på åtgärder för kundkännedom som vidtagits av utomstående. Denna möjlighet bör finnas också för verksamhetsutövare som bedriver verksamhet enligt lagen (2016:1024) om verksamhet med bostadskrediter. I direktivet finns inte längre krav på att den utomstående ska ha tillstånd eller vara registrerad i ett särskilt yrkesregister. Detta krav bör därför utgå ur penningtvättslagen. Regeringen anser också att det bör förtydligas i lagen att ansvaret för att åtgärderna som vidtagits av en utomstående är tillräckliga ligger på den verksamhetsutövare som förlitat sig på en utomstående. Detta följer av artikel 25 i direktivet.

Fastighetsmäklarinspektionen anser att direktivet kräver att kunden ska ha hänvisats till en verksamhetsutövare från en utomstående som har utfört åtgärder för kundkännedom. Detta framgår inte av förslaget och bör enligt inspektionen förtydligas. Begreppet hänvisning förekommer i artikel 27.2 i direktivet. Där anges att medlemsstaterna ska se till att de verksamhetsutövare som kunden hänvisas till vidtar lämpliga åtgärder för att se till att tredje part omedelbart på begäran överlämnar relevanta kopior av identifierings- och kontrolluppgifter och andra relevanta handlingar om kundens eller den verkliga huvudmannens identitet. Enligt regeringens bedömning är det inte uppenbart att kravet på ”hänvisning” syftar till att innebära någon begränsning i fråga om möjligheterna att förlita sig på åtgärder för kundkännedom som vidtagits av utomstående. I skäl 35 till fjärde penningtvättsdirektivet används inte begreppet hänvisning, utan det talas om att kunden ”introduceras” till verksamhetsutövaren. I Fatfs rekommendation 17 och dess tolkningsnot, som är förebild för artiklarna 25–29 i direktivet, finns inte något krav på att kunden ska ”hänvisas” från en utomstående för att det ska vara möjligt att förlita sig på de kundkännedomsåtgärder som en utomstående vidtagit. Regeringen bedömer vidare att ett krav på hänvisning inte skulle bidra till att verksamhetsutövare får ökade möjligheter att förhindra eller försvåra penningtvätt eller finansiering av terrorism eller ha andra fördelar. Som exempel kan nämnas situationen att en person som är kund i en bank vill bli kund i ett försäkringsföretag som ingår i samma koncern som banken. Om detta sker på bankens initiativ kan kunden sägas ha ”hänvisats” till försäkringsföretaget. Om det sker på kundens initiativ och denne vänder sig direkt till försäkringsföretaget föreligger inte någon hänvisning av kunden. I båda dessa fall är det dock rimligt att försäkringsföretaget ska kunna förlita sig på åtgärder för kundkännedom som banken har vidtagit om detta bedöms vara mer effektivt än att genomföra åtgärderna på nytt. Ett krav på hänvisning skulle således utan

Prop. 2016/17:173 tungt vägande skäl minska möjligheterna att förlita sig på utomstående, vilket går emot syftet att undvika att upprepade identifieringsförfaranden drabbar affärsverksamheten i form av förseningar och ineffektivitet. Ett krav på att kunden ska ha hänvisats till verksamhetsutövaren av den utomstående bör därför inte förekomma i lagen.

I direktivet framgår att verksamhetsutövare som huvudregel inte får förlita sig på åtgärder som har utförts av tredje parter etablerade i de högriskredjeländer som identifierats av Europeiska kommissionen (artikel 26.2). Medlemsstaterna får dock göra undantag från denna huvudregel om den utomstående i ett högriskredjeland är en filial eller dotterbolag till en verksamhetsutövare inom EES, om filialen eller dotterföretaget helt följer koncernens riktlinjer och rutiner enligt artikel 45. *Sveriges advokatsamfund* anser att det vore önskvärt att införa en bestämmelse som möjliggör ett sådant undantag. Advokatsamfundet anför att en olycklig konsekvens annars skulle kunna bli att en svensk advokat inte skulle kunna förlita sig på kundkännedomsåtgärder som utförts t.ex. av en svensk banks filial i ett högriskland, trots att banken måste tillämpa svensk penningtvättslagstiftning i hela koncernen. Regeringen konstaterar i likhet med Advokatsamfundet att det kan finnas situationer då det skulle vara effektivt och ändamålsenligt att använda undantaget. Eftersom det är begränsat till filialer och dotterbolag till verksamhetsutövare som tillämpar penningtvättslagen eller motsvarande bestämmelser i annat EES-land fullt ut, saknas skäl att anta att det skulle medföra en förhöjd risk. Sammantaget anser regeringen att möjligheten till undantag enligt artikel 26.2 i direktivet bör införas i penningtvättslagen.

I artikel 28 i direktivet anges att medlemsstaten ska se till att den behöriga myndigheten i hemmedlemsstaten och den behöriga myndigheten i värdmedlemsstaten ska anse att en verksamhetsutövare följer de bestämmelser som antas i enlighet med artiklarna 26 och 27 genom sitt koncernprogram, om villkoren i a–c nedan är uppfyllda. Villkoren är (a) att den ansvariga enheten förlitar sig på uppgifter som lämnas av en utomstående inom samma koncern, (b) att koncernen vidtar åtgärder för kundkännedom, följer bestämmelser om registerhållning och har program mot penningtvätt och finansiering av terrorism i enlighet med direktivet eller liknande bestämmelser samt (c) att det effektiva genomförandet av kraven i b) övervakas på koncernnivå av en behörig myndighet i hemmedlemsstaten eller av tredjelandet. Denna artikel ställer således relativt detaljerade krav på behöriga tillsynsmyndigheter. Artikel 28 bör genomföras genom föreskrifter av lägre valör än lag.

I artikel 29 i direktivet anges att det aktuella avsnittet i direktivet (artiklarna 25–29) avseende förlitande på kundkännedomsåtgärder utförda av utomstående inte ska tillämpas på utkontraktering eller agenturförhållanden, där den utkontrakterande tjänsteleverantören eller agenten enligt avtalet ska anses ingå i den ansvariga enheten. Detta rör framför allt situationer då en fysisk eller juridisk person agerar på en verksamhetsutövares uppdrag i något avseende, och det i uppdraget ingår att utföra en eller flera kundkännedomsåtgärder. Det är då inte fråga om att endast förlita sig på kundkännedomsåtgärder från en utomstående, utan verksamhetsutövaren uppdrar åt någon utomstående att som ett led i

tillhandahållandet av varor eller tjänster för verksamhetsutövarens räkning också vidta vissa åtgärder för kundkänedom. Artikel 29 innebär att det står verksamhetsutövaren fritt att vid utkontraktering eller agenturförhållanden anlita utomstående som inte uppfyller kraven på att vara utomstående enligt direktivet, men det förutsätter att den utkontrakterande tjänsteleverantören eller agenten ska anses ingå i den ansvariga enheten. En sådan lösning innebär att de åtgärder som vidtas av den utomstående anses vara vidtagna av verksamhetsutövaren och att eventuella brister tillgodoräknas verksamhetsutövaren direkt. För att undvika oklarheter som kan förhindra verksamhetsutövare att organisera sin verksamhet på ett effektivt sätt anser regeringen att denna situation bör regleras i penningtvättslagen.

8.11 Särskilda bestämmelser för vissa verksamheter

8.11.1 Klientmedelskonton

Regeringens förslag: Verksamhetsutövare som tillhandahåller gemensamma konton som syftar till att kunden ska förvalta medel som tillhör andra än kunden ska i vissa fall kunna tillämpa förenklade åtgärder för kundkänedom. De förenklade åtgärderna innebär att verksamhetsutövaren inte löpande och vid varje tidpunkt måste identifiera och kontrollera identiteten på den person för vars räkning medel förvaltas på kontot.

En förutsättning för att förenklade åtgärder ska kunna tillämpas är att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kunden bedöms som låg och att verksamhetsutövare på begäran och utan dröjsmål kan få del av uppgifter om identiteten hos dem för vars räkning kunden förvaltar medlen och den dokumentation som ligger till grund för uppgifterna.

Förenklade åtgärder avseende gemensamma konton ska kunna tillämpas om kunden är en särskilt utpekad verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen eller motsvarande krav enligt utländsk rätt eller till följd av föreskrift i lag eller annan författning är skyldig att hålla medel som förvaltas för någon annans räkning avskilda från egna tillgångar och medel.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag såvitt avser advokater och biträdande jurister på advokatbyrå men saknar motsvarande uttryckliga möjlighet till förenklade åtgärder för andra.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Lotteriinspektionen* framhåller att användandet av spelkonton har aktualiserat frågan om vilket skydd spelarna har för pengarna på spelkontot om någon aktör skulle träda i likvidation eller gå i konkurs. Hittills har en lösning varit att spelplanordnaren förvarat spelarnas pengar på ett klientmedelskonto hos anordnarens bank. Lotteriinspektionen har fått indikationer på att det kan bli svårt för spelplanordnare med många kunder att få öppna klientmedelskonton. Detta är otillfredsställande ur ett konsumentskyddsperspektiv. Frågan om tillgång till klientmedelskonto kan komma att bli

Prop. 2016/17:173 viktigare vid en eventuell omreglering av spelmarknaden. *Svenska Bankföreningen* noterar att det finns ett stort behov av att klargöra hur verksamhetsutövare bör hantera klientmedelskonton, inte minst mot bakgrund av att det i flera fall följer av lag eller annan reglering att olika aktörer ska ha tillgång till klientmedelskonton. Det synes också föreligga en osäkerhet om vem eller vilka som ska anses vara verkliga huvudmän i förhållande till verksamhetsutövarens kund. *Finansinspektionen* anser inte att låg risk kan anses föreligga avseende gemensamma konton som förvaltas av advokater och biträdande jurister på advokatbyrå. Inspektionen anser därför att det inte framstår som ändamålsenligt att penningtvättslagen ska innehålla bestämmelser som medger förenklade förfaranden avseende verkliga huvudmän bakom gemensamma konton. Även *Brottsförebyggande rådet* framhåller att såväl företrädare för verksamhetsutövare och myndighetspersoner vid de seminarier som anordnades inför rapporten om brottsrelaterad penninghantering (Brå 2015:22) uppskattade att klientmedelskonton spelar en inte oväsentlig roll för gärningspersonernas penninghantering. *Sveriges advokatsamfund* anser att det bör föreligga en presumtion för låg risk i fråga om verkliga huvudmän till medel på konton som förvaltas av advokater och biträdande jurister. Advokatsamfundet anser därför att banker ska kunna begära information om vem som är verkliga ägare till medel på ett klientmedelskonto endast om det i det enskilda fallet finns omständigheter som ger anledning att identifiera den verkliga ägaren. Advokatsamfundet framhåller också att advokaten har en lagstadgad och straffsanktionerad tystnadsplikt att det är krävs samtycke från klienten för att advokaten ska kunna lämna uppgifter om klienten på förfrågan från banken.

Skälen för regeringens förslag: I 2005 års penningtvättsdirektiv finns ett undantag som innebär att verksamhetsutövare inte måste tillämpa kravet på kundkontroll i fråga om verkliga huvudmän bakom gemensamma konton som förvaltas av notarius publicus och andra oberoende jurister i medlemsstaterna och tredje länder med motsvarande krav, förutsatt att uppgifter om den verkliga förmånstagarens identitet finns tillgängliga på begäran av den som tillhandahåller kontot (artikel 11.2 b). Ett motsvarande undantag finns i 2 kap. 5 § 9 penningtvättslagen.

I fjärde penningtvättsdirektivet finns inte någon artikel som uttryckligen medger förenklade åtgärder för kundkännedom avseende gemensamma konton. Den aktuella kontotypen specificeras inte heller som en tjänst med låg risk i bilaga II till direktivet. Verksamhetsutövare får dock tillåtas vidta förenklade åtgärder för kundkännedom bl.a. om en medlemsstat konstaterar att riskerna är lägre på vissa området (artikel 15.1). Detta förutsätter dock att verksamhetsutövare, innan förenklade åtgärder vidtas, förvissas sig om att affärsförbindelsen eller transaktionen har lägre risk (artikel 15.2). Sammantaget innebär direktivet att det inte längre är möjligt att medge undantag av det slag som finns i 2 kap. 5 § 9 penningtvättslagen.

Regeringen konstaterar emellertid att möjligheten att öppna klientmedelskonton som kan användas på ett ändamålsenligt sätt är en central del i verksamheten för ett flertal branscher. Som *Svenska Bankföreningen* nämner är det inte ovanligt att näringsidkare av olika

slag är skyldiga att ha klientmedelskonton enligt rörelselagstiftning. Sådana krav ställs bl.a. på fastighetsmäklare, tillhandahållare av betaltjänster och inkassoföretag. Dessa krav motiveras bl.a. av konsumenthänsyn. Som framgår av *Lotteriinspektionens* remissyttrande används klientmedelskonton även av anordnare av spel i syfte att skydda konsumenter om spelanordnare kommer på obestånd. Krav på att ha klientmedelskonton finns även för advokater enligt Sveriges advokatsamfunds stadgar. Bankföreningen framhåller att det i gällande rätt inte är klarlagt hur klientmedelskonton ska hanteras, och att det finns ett stort behov av ett sådant klargörande.

Regeringen konstaterar inledningsvis att öppnandet av ett klientmedelskonto innebär att en affärsförbindelse uppkommer. Den verksamhetsutövare som tillhandahåller kontot ska således vidta sedvanliga åtgärder för kundkänedom avseende kunden, dvs. den fysiska eller juridiska person som öppnar kontot. Det som skapar osäkerhet i fråga om klientmedelskonton är det faktum att kundens kund, alltså den för vars räkning medel förvaras på kontot, är att betrakta som verklig huvudman i förhållande till verksamhetsutövaren. Varje gång som medel tillhörande en ny person överförs till klientmedelskontot är verksamhetsutövaren som tillhandahåller kontot därför i princip skyldig att identifiera personen och kontrollera dennes identitet.

Om kontohavaren är en verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen kan dessa åtgärder ofta vidtas genom att verksamhetsutövare förlitar sig på de kundkännedomsåtgärder som kunden utfört (jfr avsnitt 8.10). Detta förutsätter emellertid att verksamhetsutövaren som tillhandahåller kontot utan dröjsmål får del av uppgifter om identiteten hos den person vars medel satts in på klientmedelskontot. För dem med stor omsättning på klientmedelskontot kan detta medföra att stora mängder identitetsuppgifter dagligen måste skickas till den verksamhetsutövare som tillhandahåller klientmedelskontot. Detta skulle innebära en stor administrativ börda för både den verksamhetsutövare som tillhandahåller kontot och dennes kund, vilket kan medföra att det blir onödigt kostsamt och resurskrävande att tillhandahålla eller att ha ett klientmedelskonto. För andra verksamhetsutövare, exempelvis advokater, kan en sådan automatisk informationsöverföring om den vars medel förvaltas även innebära ett omotiverat ingrepp i en lagstadgad tystnadsplikt.

Det kan vidare konstateras att möjligheten att förlita sig på kundkännedomsåtgärder som utomstående utför endast gäller när den utomstående är en verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen. Exempelvis omfattas inte alla inkassoföretag av penningtvättslagen. Dessa företag är dock enligt 10 § inkassolagen (1974:182) skyldiga att hålla inkasserade medel avskilda på räkning i en bank eller motsvarande. Om förenklade åtgärder för kundkänedom inte kan tillämpas avseende klientmedelskonton som innehas av exempelvis inkassoföretag är den som tillhandahåller kontot således skyldig att identifiera och kontrollera identiteten på alla de personer vars medel finns på klientmedelskontot. Detta kan medföra ett påtagligt hinder att kunna öppna ett klientmedelskonto, vilket innebär att inkassoföretaget inte kan uppfylla de krav som inkassolagen ställer.

Prop. 2016/17:173 Regeringen anser sammantaget att det finns anledning att tydligt reglera möjligheten att vidta förenklade åtgärder för kundkännedom avseende den vars medel förvaltas på ett klientmedelskonto. *Finansinspektionen* och *Brottsförebyggande rådet* anför dock i sina remissvar att det finns risker kopplade till klientmedelskonton. Även regeringen konstaterar att det för en person med brottsliga avsikter kan framstå som fördelaktigt att genomföra transaktioner via ett klientmedelskonto, eftersom den person för vars räkning transaktionen sker kan vara anonym gentemot den bank eller det finansiella institut som tillhandahåller kontot.

Regeringen anser mot denna bakgrund att det endast ska vara möjligt att tillämpa förenklade åtgärder i de fall där riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med verksamhetsutövarens kund bedömts vara låga. Ett sådant krav följer också av artikel 15.1 och 15.2 i direktivet. Det saknas utrymme att uppställa en presumtion för låg risk för vissa verksamhetsutövare, vilket förordas av *Sveriges advokatsamfund*. Den som tillhandahåller klientmedelskontot måste därutöver alltid förbehålla sig rätten att på begäran erhålla uppgift om identiteten på den person för vars räkning medlen förvaltas och underlag som möjliggör en kontroll av identiteten. Annars kan tillhandahållaren av kontot inte uppfylla sina skyldigheter att granska och rapportera avvikande eller misstänkta transaktioner till Polismyndigheten.

Förenklade åtgärder för kundkännedom avseende klientmedelskonton bör därutöver som huvudregel endast vara tillåtet när kunden är en verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen. Detta minskar risken med att tillåta de förenklade åtgärderna, eftersom åtgärder för kundkännedom avseende den vars medel förvaltas på kontot utförs på ett sätt som är förenligt med penningtvättslagen, om än inte av den som tillhandahåller kontot. Kretsen av verksamhetsutövare som ska kunna få tillgång till klientmedelskonton som omfattas av förenklade åtgärder bör vara samma som kan användas som utomstående när en verksamhetsutövare förlitar sig på annans kundkännedsåtgärder (jfr avsnitt 8.10).

Som nämnts ovan förekommer att även andra än verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen enligt lag eller andra föreskrifter är skyldiga att ha ett klientmedelskonto. Dessa bör också enligt regeringens mening ha möjlighet att ha konton för vilka förenklade åtgärder för kundkännedom kan tillämpas, förutsatt att risken som kan förknippas med dem är låg och att de ordnar sin verksamhet så att den verksamhetsutövare som tillhandahåller kontot på begäran kan få del av uppgifter om den vars medel förvaltas på kontot.

8.11.2 Särskilda bestämmelser om livförsäkringar och andra investeringsrelaterade försäkringar

Regeringens förslag: En verksamhetsutövare som tillhandahåller livförsäkringar eller andra investeringsrelaterade försäkringar ska identifiera förmånstagaren. Om förmånstagaren utpekas på annat sätt än med namn, ska verksamhetsutövaren säkerställa att förmånstagaren kan identifieras senast vid utbetalningstillfället.

Verksamhetsutövare ska bedöma om förmånstagaren eller dess verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person. Om förmånstagaren eller den verkliga huvudmannen är en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person och risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism bedöms som hög, ska särskilda åtgärder för kundkännedom vidtas.

Omfattningen av åtgärderna och kontrollerna avseende förmånstagaren ska bestämmas av den risk som kan förknippas med kundrelationen. När det behövs för att avgöra risken, ska omständigheter hänförliga till förmånstagaren också beaktas.

Regeringens bedömning: Kravet i artikel 13.5 andra stycket i fjärde penningtvättsdirektivet som innebär att åtgärder för att identifiera den verkliga huvudmannen vid hel eller delvis överlåtelse av en livförsäkring eller annan investeringsrelaterad försäkring bör genomföras genom de allmänna kraven på verksamhetsutövarnas kundkännedomsåtgärder.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. I utredningens förslag finns en särskild reglering som avser åtgärder för kundkännedom när en försäkring överläts och när en rättighet enligt försäkringsavtalet utövas för första gången. I utredningens förslag finns även krav på vissa åtgärder när annan rättighet än utbetalning utövas för första gången.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svensk Försäkring* anser att det inte bör krävas kontroller av förmånstagarens identitet när en försäkring helt eller delvis överläts, eftersom förmånstagaren i en sådan situation fortfarande kan ändras. *Svensk Försäkring* anser också att det saknas skäl att kräva kontroll av förmånstagarens identitet när annan rättighet enligt försäkringsavtalet utövas för första gången. Innebörden av detta rekvisit, som även förekommer i gällande rätt, är oklart och träffar en rad olika händelser som varken innebär en förmögenhetsöverföring eller på något annat sätt utlöser ett behov av kontroll av förmånstagaren. Rekvisitet saknar dessutom förebild i direktivet. Det är också oklart vad som i förslaget avses med överlåtelser och vem som ska kontrolleras vid en överlåtelse. Åtgärder för att bedöma om förmånstagarens eller dennes verkliga huvudman är en person i politisk utsatt ställning är endast relevant när det görs en utbetalning till förmånstagaren och bör inte krävas i några andra sammanhang. *Svensk Försäkring* anser vidare det inte bör krävas mer än att verksamhetsutövare vidtar rimliga åtgärder för att avgöra om förmånstagaren eller dennes verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Fjärde penningtvättsdirektivet innehåller ett antal specialbestämmelser som avser livförsäkringar och andra investeringsrelaterade försäkringar (artiklarna 13.5 och 21). Dessa syftar till att ålägga de kreditinstitut och finansiella institut som tillhandahåller sådana försäkringar att vidta åtgärder för kundkännedom avseende försäkringsprodukternas förmånstagare och

Prop. 2016/17:173 verkliga huvudman i vissa situationer. Dessa krav är delvis nya, vilket innebär att penningtvättslagen behöver kompletteras i dessa avseenden.

Av artikel 13.5 första stycket i direktivet följer inledningsvis att sedvanliga kundkännedsåtgärder måste vidtas avseende verksamhetsutövarens kund, dvs. försäkringstagaren. Utöver sådana åtgärder ska verksamhetsutövare enligt artikel 13.5 första stycket a fastställa förmånstagarens namn om förmånstagare identifieras som specifikt namngivna personer eller juridiska konstruktioner. I artikel 13.5 första stycket b regleras situationen då förmånstagaren inte kan identifieras direkt, exempelvis till följd av att den utpekats genom egenskaper, klass eller på annat sätt. Då ska verksamhetsutövaren inhämta tillräcklig information om dessa förmånstagare för att kunna avgöra förmånstagarens identitet vid utbetalningstillfället. Bestämmelser av motsvarande innehåll bör föras in i penningtvättslagen. Av artikel 13.5 andra stycket första meningen i direktivet följer att förmånstagares identitet ska kontrolleras senast vid utbetalningstillfället. En motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 9 § första stycket penningtvättslagen. Detta bör även framgå i den nya lagen.

Därutöver finns krav som gäller vid hel eller delvis överlåtelse av en livförsäkring eller annan investeringsrelaterad försäkring (artikel 13.5 andra stycket andra meningen). Vid sådan överlåtelse ska kreditinstitut och finansiella institut med kännedom om överlåtelsen fastställa den verkliga huvudmannens identitet när försäkringens värde övergår till den personen eller juridiska konstruktionen.

Den aktuella artikelns innehåll är inte helt enkelt att tillgodogöra sig. Artikeln får dock förstås så att det är den verkliga huvudmannen hos den som en överlåtelse sker till som ska fastställas. Den som försäkringen överläts till blir ny kund till försäkringsgivaren, vilket innebär att en ny affärsförbindelse etableras. Det innebär i sin tur att försäkringsgivaren ska vidta åtgärder för kundkännedom avseende den nya kunden, vilket inbegriper åtgärder för att identifiera den verkliga huvudmannen. Regeringen bedömer därför att artikel 13.5 andra stycket genomförs genom de allmänna kraven på verksamhetsutövarnas kundkännedsåtgärder. Det saknas således behov av en särskild bestämmelse med motsvarande innehåll. *Svensk Försäkring* anser att det inte bör krävas kontroll av förmånstagarens identitet när en försäkring helt eller delvis överläts, eftersom förmånstagaren i en sådan situation fortfarande kan ändras. Regeringen delar den bedömningen och konstaterar, som nämns ovan, att artikel 13.5 andra stycket inte avser kontroll av förmånstagare utan den verkliga huvudmannen hos den som en överlåtelse sker till.

Svensk Försäkring anser också att det saknas skäl att kräva kontroll av förmånstagarens identitet ”när annan rättighet enligt försäkringsavtalet utövas för första gången”, vilket föreskrivs i 2 kap. 9 § penningtvättslagen. Som *Svensk Försäkring* framhåller är innebörden av detta rekvisit oklart och det riskerar att omfatta en rad olika händelser och förfoganden med en försäkring som inte innebär en förmögenhetsöverföring eller på något annat sätt utlöser ett behov av kontroll av förmånstagarens identitet. Rekvisitet saknar dessutom förebild i direktivet och bör, enligt regeringen, inte föras över till den nya penningtvättslagen.

I artikel 21 i direktivet finns ytterligare krav avseende livförsäkringar och andra investeringsrelaterade försäkringar. Artikeln innebär att

verksamhetsutövaren ska vidta rimliga åtgärder för att avgöra om förmånstagare och vid behov förmånstagarens verkliga huvudman är personer i politiskt utsatt ställning eller anhöriga eller nära medarbetare till sådana personer. Sådana åtgärder ska vidtas senast när försäkringsersättning första gången betalas ut. Motsvarande bör framgå i penningtvättslagen.

Svensk Försäkring anser att lagtexten bör följa direktivets ordalydelse genom att det anges att ”rimliga” åtgärder ska vidtas. Regeringen gör i avsnitt 8.3.2 i fråga om åtgärder för att kontrollera den verkliga huvudmannens identitet bedömningen att direktivets ordalydelse inte bör följas när det ställer krav på ”rimliga” åtgärder. Denna bedömning grundas på att åtgärdernas omfattning ska baseras på risken i kundrelationen. Det innebär att ”rimliga” åtgärder, dvs. åtgärder som står i proportion till risken, alltid ska vidtas. Att åtgärderna som krävs avseende livförsäkringar och andra investeringsrelaterade försäkringar ska vara riskbaserade bör dock förtydligas i lagen. Riskklassificeringen bör följa samma princip som vid övriga kundrelationer. Det bör dock förtydligas att omständigheter hänförliga till förmånstagaren ska beaktas vid riskklassificeringen när det är motiverat.

Om förmånstagaren eller dennes verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller anhörig eller nära medarbetare till sådana personer, följer enligt artikel 21 i direktivet att verksamhetsutövare ska göra en bedömning av om detta medför att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är hög. Om så bedöms vara fallet ska verksamhetsutövaren alltid inhämta godkännande från behörig beslutsfattare innan försäkringsersättning betalas ut första gången samt tillämpa skärpt fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen och övervaka aktiviteter och transaktioner i förhöjd omfattning. Detta bör framgå i penningtvättslagen. I lagen bör det, på sätt som anges i direktivet, framgå att behörig beslutsfattares godkännande ska inhämtas i angivna situationer.

8.11.3 Särskilda bestämmelser avseende trusters och liknande juridiska konstruktioner

Regeringens förslag: Om kunden är eller företräder en trust eller liknande juridisk konstruktion och om trustens eller den juridiska konstruktionens förmånstagare inte utpekats med namn, ska verksamhetsutövare vidta åtgärder för att säkerställa att förmånstagaren kan identifieras senast då en utbetalning sker till förmånstagaren eller när förmånstagaren hävdar sina förvärvade rättigheter på annat sätt.

Omfattningen av åtgärder och kontroller avseende förmånstagaren ska bestämmas av den risk som kan förknippas med kundrelationen. När det behövs för att avgöra risken, ska omständigheter hänförliga till förmånstagaren också beaktas.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: När det gäller trusters eller liknande juridiska konstruktioners förmånstagare som utpekade genom särskilda egenskaper eller klass ska en verksamhetsutövare inhämta tillräcklig information om förmånstagaren så att den anser sig kunna fastställa förmånstagarens identitet vid utbetalningstillfället eller när förmånstagaren hävdar sina förvärvade rättigheter (artikel 13.6 i fjärde penningtvättsdirektivet). Motsvarande bestämmelser saknas i gällande rätt.

Förmånstagare till en trust eller liknande juridiska konstruktion är verklig huvudman i förhållande till trusten, eftersom förmånstagaren är den till vars förmån trusten handlar. Det innebär att verksamhetsutövare som har en trust eller liknande juridisk konstruktion som kund i regel ska identifiera förmånstagaren och kontrollera dennes identitet när affärsförbindelsen ingås eller en enstaka transaktion utförs, vilket följer av de allmänna kundkännedomskraven.

Identifiering och identitetskontroll av förmånstagaren är dock inte möjligt när förmånstagare pekade ut på annat sätt än med namn. Det är denna situation som artikel 13.6 i direktivet reglerar. I sådana situationer ska alltså verksamhetsutövarens åtgärder för kundkännedom avseende förmånstagaren bestå i insamling av så mycket information om den presumtiva förmånstagaren att verksamhetsutövaren anser sig kunna fastställa förmånstagarens identitet vid utbetalning eller när förmånstagaren hävdar en annan förvärvad rättighet.

En bestämmelse som motsvarar innehållet i artikeln bör föras in i den nya penningtvättslagen. I lagen bör också förtydligas att kontroll av förmånstagarens identitet bör ske senast när den första utbetalningen sker eller förmånstagaren hävdar någon annan rättighet i förhållande till trusten eller den juridiska konstruktionen. Åtgärdernas och kontrollernas omfattning ska bestämmas av risken i kundrelationen och vid behov omständigheter hänförliga till förmånstagaren. Detta bör också framgå i lagen.

8.11.4 Förenklade åtgärder för vissa elektroniska pengar

Regeringens förslag: En verksamhetsutövare ska inte behöva genomföra identitetskontroller av kunden och den verkliga huvudmannen eller kontrollera affärsförbindelsens syfte och art vid tillhandahållande av instrument för elektroniska pengar som uppfyller vissa villkor.

Utgivaren av instrument för elektroniska pengar ska dock kunna kontrollera affärsförbindelsen och transaktioner som genomförs inom ramen för denna i sådan omfattning att ovanliga eller misstänkta transaktioner kan upptäckas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansinspektionen* anser dock att det bör framgå att undantaget endast får tillämpas om risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är låg. Inspektionen anser också att det finns behov av att klargöra hur bestämmelsen ska tillämpas i praktiken.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaterna har möjlighet att medge att verksamhetsutövare vidtar förenklade åtgärder för kundkännedom avseende instrument för elektroniska pengar, förutsatt att vissa riskreducerande villkor är uppfyllda (artikel 12.1 i fjärde penningtvättsdirektivet). Villkoren för undantag innebär att högst 250 euro får lagras på betalningsinstrumentet. Betalningsinstrumentet ska vidare inte kunna återuppladdas eller ha en månatlig gräns för betalningstransaktioner om 250 euro och endast kunna användas i den medlemsstat där det getts ut. För att undantag ska kunna medges krävs därutöver att betalningsinstrumentet uteslutande används för inköp av varor och tjänster samt att det inte kan finansieras med anonyma elektroniska pengar. Utgivaren måste trots de förenklade åtgärderna avseende kunden övervaka transaktioner och affärsförbindelser så pass noga att ovanliga eller misstänkta transaktioner kan upptäckas. Undantaget är inte tillämpligt vid kontantinlösen eller kontantuttag av de elektroniska pengarnas penningvärde om det överstiger 100 euro.

Ett undantag som avser elektroniska pengar finns i 2 kap. 5 § 8 penningtvättslagen. Grundläggande åtgärder för kundkännedom behöver inte vidtas om det penningvärde som kan lagras på ett elektroniskt medium som inte kan återuppladdas uppgår till högst 250 euro. För återuppladdningsbara medier kan undantag göras om det penningvärde, som kan omsättas under ett kalenderår, inte överstiger 2 500 euro och högst 1 000 euro kan lösas in under samma period. Undantaget i gällande rätt kan mot bakgrund av de förutsättningar för undantag som anges i artikel 12 i direktivet inte upprätthållas. En ny bestämmelse som är förenlig med direktivet bör således införas.

Enligt regeringens bedömning medför de riskreducerande villkor, som föreskrivs i artikel 12 i direktivet, att den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med instrument för elektroniska pengar som uppfyller villkoren framstår som låg. Möjligheten till förenklade åtgärder för kundkännedom avseende instrument som uppfyller de riskreducerande kraven bör därmed genomföras.

Finansinspektionen påpekar att undantaget endast bör få tillämpas om risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är låg. Detta är innebörden av förslaget. De riskreducerande villkoren innebär stora begränsningar i fråga om användning och beloppsgränser. Risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med de instrument för elektroniska pengar som uppfyller villkoren kan därför förutsättas vara låg. Detta gäller oavsett egenskaperna hos den person som instrumentet tillhandahålls till. De förenklade åtgärderna innebär därför att den verksamhetsutövare som ger ut instrumentet inte måste identifiera kunden och dennes verkliga huvudman. Något krav på att avgöra om kunden är en person i politiskt utsatt ställning kan därför inte heller upprätthållas när affärsförbindelsen ingås. De förenklade åtgärderna som tillåts avseende instrumenten för elektroniska pengar innebär dock inte någon lättnad i fråga om övervakning av kundens aktiviteter och transaktioner. Det finns snarare anledning att anta att utgivare som tillämpar undantaget kan behöva övervaka transaktioner och aktiviteter i högre omfattning och med större noggrannhet än om åtgärder för kundkännedom vidtas i normal utsträckning, eftersom de

Prop. 2016/17:173 saknar ett fullständigt underlag för att kunna bedöma kundens aktiviteter och transaktioner. Om avvikande eller misstänkta aktiviteter eller transaktioner upptäcks krävs att verksamhetsutövare vidtar skärpta åtgärder för kundkännedom. Det innebär således att de förenklade åtgärderna som följer av förslaget inte kan tillämpas om kundens aktiviteter och transaktioner i det enskilda fallet medför att det inte längre kan anses att låg risk föreligger.

Det bör slutligen framhållas att det kommit fram att anonyma instrument för elektroniska pengar har använts i samband med terroristattacker, bl.a. attacken i Paris i november 2015. Med anledning av detta har Europeiska kommissionen i den revidering av fjärde penningtvättsdirektivet som lades fram den 5 juli 2016 (KOM(2016) 450 Revidering av direktivet 2015/849 om motverkande att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism och revidering av direktivet 2009/100) föreslagit att villkoren för att tillämpa förenklade åtgärder avseende instrument för elektroniska pengar ska skärpas. Det kan således bli aktuellt med en översyn av den föreslagna bestämmelsen inom en relativt snar framtid.

9 Övervakning och rapportering m.m.

9.1 Löpande övervakning och bedömning av transaktioner

Regeringens förslag: Verksamhetsutövare ska övervaka pågående affärsförbindelser och bedöma enstaka transaktioner i syfte att upptäcka avvikande aktiviteter och transaktioner.

Med avvikelser avses aktiviteter och transaktioner som avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att räkna med utifrån den kännedom om kunden som verksamhetsutövaren skaffat sig genom åtgärder för att uppnå kundkännedom eller på annat sätt. Med avvikelser avses också aktiviteter och transaktioner som avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att räkna med utifrån den kännedom som verksamhetsutövaren har om sina kunder, de produkter och tjänster som verksamhetsutövaren tillhandahåller, de uppgifter som kunden lämnar och övriga omständigheter.

Verksamhetsutövarens övervakning och bedömning ska även syfta till att upptäcka aktiviteter som utan att vara avvikande kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Övervakningens inriktning och omfattning ska bestämmas med beaktande av de risker som identifierats i den allmänna riskbedömningen, den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen och annan information om tillvägagångssätt för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att den löpande övervakningen ska avse aktiviteter, men inte transaktioner.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svenska Bankföreningen* framhåller att det i normala fall är just avvikelser från ett förväntat beteende eller mönster som föranleder en granskningsaktivitet från verksamhetsutövarnas sida. *Fastighetsmäklarinspektionen* anför att förslaget förtydligar när och hur rapportering ska ske vilket väntas underlätta för fastighetsmäklare och övriga verksamhetsutövare att utföra sin gransknings- och rapporteringsskyldighet. *FAR* anser att det vidare fokus för granskningen som förslaget medför är ändamålsenligt och tillstyrker förslaget. *Srf konsulterna* påpekar att ordet aktivitet har en vidare betydelse än begreppet transaktion. Förslaget att aktiviteter ska granskas kan leda till en utökad undersökningsplikt att analysera och rapportera kunders verksamhet, vilket är en revisionsnära arbetsinsats. Eftersom redovisningskonsulters tjänster framför allt är inriktade på kundens utförda affärstransaktioner, är det rimligt att penningtvättslagen innehåller tydliga regler om att en redovisningskonsult ska granska transaktioner och inte företagets allmänna aktivitet. *Svenska Bankföreningen* anser att utgångspunkten för verksamhetsutövarens granskning måste bygga på den riskbedömning som verksamhetsutövaren har genomfört. Att dela upp granskningskyldigheten i två punkter skapar mot den bakgrunden förvirring om vad som faktiskt avses. Föreningen anser inte heller att det bör föreligga en skyldighet att granska sådana aktiviteter som Polismyndigheten noterat i sin polisiära brottsutredande verksamhet.

Skälen för regeringens förslag: I fjärde penningtvättsdirektivet anges att en åtgärd för kundkännedom som verksamhetsutövare ska åläggas att utföra är fortlöpande övervakning av affärsförbindelsen, inbegripet granskning av transaktioner under förbindelsens hela existens för att säkerställa att de transaktioner som utförs motsvarar verksamhetsutövarens kundkännedom, verksamheten och riskprofilen (artikel 13.1 d). Den typ av beteende som verksamhetsutövare förutsätts uppmärksamma exemplifieras i artikel 18.2 i direktivet. Där anges att komplexa och ovanligt stora transaktioner samt ovanliga transaktionsmönster som inte förefaller ha något ekonomiskt eller lagligt syfte ska föranleda verksamhetsutövare att granska bakgrunden till och syftet med transaktionerna samt skärpa övervakningen av affärsförbindelsen för att avgöra om dessa transaktioner eller aktiviteter framstår som misstänkta. Förekomsten av avvikande transaktioner eller aktiviteter ska således enligt direktivet föranleda förnyade och fördjupade åtgärder för kundkännedom. Verksamhetsutövare ska genom dessa åtgärder avgöra om transaktionerna framstår som misstänkta eller inte. Verksamhetsutövare ska underrätta finansunderrättelseenheten och lämna en rapport om verksamhetsutövaren vet, misstänker eller har rimliga skäl att misstänka att medel utgör vinning av brottslig handling eller har koppling till finansiering av terrorism (artikel 33.1 a).

I gällande rätt motsvaras artiklarna ovan delvis av 2 kap. 10 § och 3 kap. 1 § penningtvättslagen. I 2 kap. 10 § penningtvättslagen anges att verksamhetsutövare fortlöpande ska följa pågående affärsförbindelser genom att kontrollera och dokumentera att de transaktioner som utförs stämmer överens med den kunskap som verksamhetsutövaren har om kunden, dennes affärs- och riskprofil och, om det behövs, varifrån

Prop. 2016/17:173 kundens ekonomiska medel kommer. I 3 kap. 1 § anges att verksamhetsutövare ska granska transaktioner för att kunna upptäcka sådana som den misstänker eller har skälig grund att misstänka utgör ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Flera remissinstanser är positiva till eller tillstyrker förslaget att förtydliga att det i första hand är avvikelser från ett förväntat beteende som ska föranleda en granskningsåtgärd. Regeringen delar bedömningen och anser att det finns anledning att i penningtvättslagen beskriva syftet med och föremålet för den fortlöpande granskningen på ett mera utförligt sätt än i gällande rätt.

Ett av huvudsyftena med att vidta åtgärder för kundkännedom är att verksamhetsutövare ska skaffa sig underlag för en bedömning av hur kunden kan väntas agera inom ramen för affärsförbindelsen. Omfattningen av det underlaget kommer dock att variera med den risk som kan förknippas med kundrelationen. Det innebär att det avseende vissa kunder kommer att finnas en individuellt bestämd förväntansbild. I flertalet fall är det dock sannolikt att verksamhetsutövarens bedömning av vad som kan väntas av kunden är baserad på hur kunder i allmänhet använder de produkter eller tjänster som verksamhetsutövare tillhandahåller. Detta bör i regel även vara fallet avseende kunder som genomför enstaka transaktioner utanför affärsförbindelser. Enligt regeringens mening bör det i lagen framgå att utgångspunkten för vad som är en avvikelse kan variera utifrån vilken information som verksamhetsutövaren har om kunden. Regeringen delar således inte *Svenska Bankföreningens* bedömning att en uppdelning av underlaget för granskningen i två punkter skapar förvirring om vad som faktiskt avses.

Det finns även andra omständigheter än transaktioner som kan ge upphov till misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Sådana omständigheter anges bl.a. i Finansinspektionens information till valutaväxlingsföretag som publicerades i mars 2016. Som exempel på omständigheter som kan motivera en fördjupad granskning nämns bl.a. att kunden är ovillig att identifiera sig eller svara på frågor om transaktionens syfte eller att kunden verkar utföra växling åt någon annan, exempelvis någon som uppehåller sig i bakgrunden eller utanför kontoret. Även sådana och andra avvikande, ovanliga eller misstänkta beteenden i kontakterna med verksamhetsutövare bör uppmärksammas av verksamhetsutövare och ligga till grund för bedömningen av om en fördjupad granskning ska ske. Regeringen anser därför att det bör framgå i lagen att även andra aktiviteter än transaktioner ska uppmärksammas om de avviker från det förväntade beteendet eller annars ger upphov till misstanke. I lagen bör således framgå att med avvikelser avses aktiviteter och transaktioner som avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att förvänta sig utifrån den kännedom om kunden som verksamhetsutövaren skaffat sig genom åtgärder för att uppnå kundkännedom eller på annat sätt. Med avvikelser avses också aktiviteter och transaktioner som avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att förvänta sig med hänsyn till den kännedom som verksamhetsutövaren har om sin verksamhet, sina kunder, de produkter och tjänster som verksamhetsutövaren tillhandahåller, de uppgifter som kunden lämnar och övriga omständigheter. Detta kan, som *Srf konsulterna* påpekar, medföra att en fördjupad kundkontroll måste

utföras oftare än vad som är fallet enligt gällande rätt, enligt vilken det endast är misstänkta transaktioner som ska granskas. Det bör dock framhållas att kravet på att uppmärksamma avvikande aktiviteter inte innebär att verksamhetsutövare alltid måste genomföra skärpta åtgärder för kundkännedom, vilket Srf konsulterna anser kan bli en följd av förslaget. Omfattningen av åtgärderna för kundkännedom ska, liksom enligt gällande rätt, bestämmas av hur stor risk som kan förknippas med kundrelationen.

Svenska Bankföreningen anser att det inte bör föreligga en skyldighet att granska sådana aktiviteter som Polismyndigheten noterat i sin polisiära brottsutredande verksamhet. Enligt Bankföreningen bör den information som Polismyndigheten och andra myndigheter lämnar beaktas när verksamhetsutövaren gör en allmän riskbedömning. Hur och vad verksamhetsutövaren ska granska måste utgå från denna riskbedömning.

Som Bankföreningen påpekar bör riskbedömningen vara en utgångspunkt för inriktningen och omfattningen av den löpande övervakningen. Det är emellertid rimligt att kräva att verksamhetsutövare ska vidta fördjupade kundkännedsåtgärder när transaktioner eller aktiviteter, utan att vara avvikande, är av sådan art att de av andra skäl kan ge upphov till misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det kan enligt regeringens bedömning antas att mer förslagna och genomarbetade försök till penningtvätt eller finansiering av terrorism läggs upp på ett sätt som syftar till att inte väcka uppmärksamhet genom att avvika från det väntade eller normala beteendet. Sådana upplägg kan dock upptäckas om verksamhetsutövare har uppmärksammats på dem genom sin egen granskning eller genom information från myndigheter eller andra relevanta källor. I den utsträckning som typiska upplägg eller förfaranden för penningtvätt eller finansiering av terrorism är kända för verksamhetsutövare bör övervakningen av affärsförbindelser eller bedömning av enstaka transaktioner ske i syfte att upptäcka och närmare granska sådana förfaranden. Detta bör framgå i lagen.

Som nämns ovan bör en utgångspunkt för verksamhetsutövarens granskning vara den riskbedömning som verksamhetsutövaren har genomfört. Detta bör anges i lagen. I lagen bör även anges att övervakningens inriktning och omfattning ska bestämmas med beaktande av den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen.

9.2 Bedömning och rapportering vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism

Regeringens förslag: Om verksamhetsutövaren vid övervakningen uppmärksammar en avvikelse eller annars får anledning att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism, ska verksamhetsutövaren göra en bedömning av om det finns skäligen grund för sådan misstanke. Denna bedömning ska grundas på åtgärder för kundkännedom och andra nödvändiga åtgärder.

När en verksamhetsutövare anser att det finns skälig grund att misstänka att penningtvätt eller finansiering av terrorism föreligger eller att egendom annars härrör från brottslig handling behöver ytterligare kundkännedomåtgärder inte vidtas. I en sådan situation ska uppgifter om alla omständigheter som kan tyda på att det är fråga om penningtvätt, finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling utan dröjsmål lämnas i en rapport till Polismyndigheten. En sådan rapport ska lämnas även om den misstänkta transaktionen inte genomförs samt om misstanke uppkommer innan en affärsförbindelse ingåtts eller en transaktion utförs.

Om egendom som den eller de misstänkta aktiviteterna eller transaktionerna avser finns hos verksamhetsutövaren ska detta anges särskilt i rapporten till Polismyndigheten, liksom i förekommande fall uppgifter om vilka tillgodohavanden kunden har hos verksamhetsutövaren, om verksamhetsutövaren avstått från att genomföra en misstänkt transaktion och uppgifter om mottagare av en misstänkt transaktion.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur rapportering till Polismyndigheten ska göras.

Regeringens bedömning: Bestämmelser om straff för att ha underlåtit att granska eller rapportera misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism bör tas bort och inte föras över till den nya lagen.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det inte uttryckligen framgår att den närmare analys som ska ske vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism innebär skärpta åtgärder för kundkännedom. I utredningens förslag saknas också förtydligande bestämmelser som klargör att rapportering ska ske även om transaktioner inte genomförs samt om misstanke uppstår uppkommer innan en transaktion utförs eller en affärsförbindelse ingås.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem. *Polismyndigheten* framhåller att det är av yttersta vikt att myndigheten har möjlighet att påverka vilken information som verksamhetsutövarna lämnar i rapporten och på vilket sätt uppgiftslämnande sker. För att kunna fullgöra sina uppgifter är det avgörande att Polismyndigheten bemyndigas att närmare reglera detta. *Säkerhetspolisen* framhåller också vikten av att formerna för hur verksamhetsutövare ska rapportera misstänkta aktiviteter bör regleras genom föreskrifter. *Säkerhetspolisen* anser också att gransknings- och rapporteringsskyldigheten bör utsträckas till att omfatta även misstänkt finansiering av spridning av massförstörelsevapen. Om rapporteringsskyldighet avseende finansiering av spridning av massförstörelsevapen inte införs, bör frågerätten utvidgas så att myndigheten kan ställa frågor till verksamhetsutövare avseende sådan finansiering. *Sveriges advokatsamfund* anser att advokater och biträdande jurister på advokatbyrå inte bör vara skyldiga att rapportera en presumtiv

klient för misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism, om advokaten efter sedvanliga klientkännedomskontroll beslutar sig för att inte ingå ett uppdragsförhållande med densamme.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Enligt fjärde penningtvättsdirektivet ska åtgärder för kundkännedom vidtas när det finns misstankar om penningtvätt eller finansiering av terrorism, oavsett eventuella undantag eller tröskelbelopp (artikel 11 e). Medlemsstaterna ska kräva att verksamhetsutövare i möjligaste mån granskar bakgrunden till och syftet med alla komplexa och ovanligt stora transaktioner, och alla ovanliga transaktionsmönster som inte förefaller ha något ekonomiskt eller lagligt syfte (artikel 18.2). Verksamhetsutövare ska särskilt skärpa övervakningen av affärsförbindelsen för att avgöra om sådana transaktioner eller aktiviteter framstår som misstänkta. Sammantaget innebär de nämnda artiklarna att avvikande eller misstänkta transaktioner ska föranleda verksamhetsutövare att vidta åtgärder för kundkännedom. Dessa åtgärder syftar till att verksamhetsutövaren ska kunna bedöma om avvikelser eller misstankar om penningtvätt och finansiering av terrorism kan avfärdas eller inte. Om misstanke kvarstår efter genomförda åtgärder för kundkännedom, ska verksamhetsutövare göra en rapport till finansunderrättelseenheten (artikel 33.1 a).

I gällande rätt framgår endast att misstänka transaktioner ska analyseras (3 kap. 1 § penningtvättslagen). Att denna analys i huvudsak består av åtgärder för kundkännedom framgår däremot inte tydligt, vilket innebär att terminologin avviker från direktivet och Fatfs rekommendationer. Information om kunden som verksamhetsutövare erhåller vid övervakning och bedömning av avvikande eller misstänkta aktiviteter och transaktioner ska beaktas av verksamhetsutövaren vid riskklassificering av kunden. Ett förtydligande som klargör att analysen av avvikelser innebär att åtgärder för kundkännedom vidtas tydliggör kopplingen mellan övervakning och bedömning som sker i syfte att upptäcka penningtvätt och finansiering av terrorism och övriga kundkännedomsåtgärder. Lagen bör justeras i syfte att överensstamma med terminologin i direktivet och Fatfs rekommendationer och för att tydliggöra kopplingen mellan åtgärder som vidtas vid misstankar och övriga kundkännedomsåtgärder inklusive riskklassificering. I syfte att inte begränsa den analys som verksamhetsutövare gör i detta avseende bör i lagen anges att bedömningen även ska grundas på andra åtgärder än kundkännedomsåtgärder, om detta är nödvändigt för att bedöma om det finns grund för misstankar om penningtvätt eller finansiering av terrorism.

I lagen bör även förtydligas att verksamhetsutövare som bedömt att det föreligger skälig grund för misstanke inte måste vidta ytterligare åtgärder för kundkännedom eller andra åtgärder som syftar till att bedöma en misstänkt avvikelse. Tillräcklig misstanke för att göra en rapport till Polismyndigheten kan således föreligga utan någon ingående bedömning eller efter ett fåtal åtgärder. Förtydligandet syftar till att undvika att verksamhetsutövare genom att genomföra överflödiga åtgärder för kundkännedom onödigt försenar rapportering till Polismyndigheten eller indirekt avslöjar för kunden att en sådan rapport är nära förestående.

I gällande rätt anges att om misstanke kvarstår efter närmare analys ska uppgifter om alla omständigheter som kan tyda på penningtvätt eller finansiering av terrorism utan dröjsmål lämnas till Polismyndigheten (3 kap. 1 § andra stycket penningtvättslagen). Innehållet i gällande rätt motsvarar i allt väsentligt artikel 33.1 a i direktivet. Direktivets lydelse innebär att skyldigheten att lämna uppgifter till Polismyndigheten inträder om det finns skäl till misstanke om att medel utgör vinning av brott. Det innebär att även fall av exempelvis bedrägeri, där medlen varit föremål för brott men där någon åtgärd som innebär penningtvätt ännu inte vidtagits, ska utlösa en rapporteringsskyldighet. Ett tillägg av motsvarande innehåll bör göras i lagen.

I artikel 33.1 andra stycket anges att alla misstänkta transaktioner, även försök till transaktioner, ska rapporteras. I gällande rätt framgår inte uttryckligen att även försök till transaktioner ska rapporteras. Det framgår inte heller att en rapport ska göras vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism som uppstått i samband med vidtagande av kundkännedomsåtgärder, trots att någon affärsförbindelse inte har ingåtts (jfr avsnitt 8.5). Detta bör förtydligas i den nya penningtvättslagen. *Sveriges advokatsamfund* anser att advokater och biträdande jurister på advokatbyrå inte bör vara skyldiga att rapportera en presumtiv klient för misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism, om advokaten efter sedvanliga klientkännedomskontroll beslutar sig för att inte ingå ett uppdragsförhållande med densamme. Av direktivet framgår att en verksamhetsutövare som inte ingår en affärsförbindelse till följd av att tillräcklig kundkännedom inte uppnås ska överväga att göra en rapport till finansunderrättelseenheten (artikel 14.4). Det finns således inte något krav på att rapportera till Finansunderrättelseenheten när tillräcklig kundkännedom inte uppnås. Om verksamhetsutövare däremot får anledning att misstänka att kunden avsett att utnyttja verksamhetsutövarens tjänster för sådana ändamål bör dock, som nämnts ovan, en rapport ske. Det gäller även i advokatverksamhet, förutsatt att den tjänst som advokaten erbjuder innebär att advokaten omfattas av penningtvättslagen samt att något undantag från rapporteringsskyldigheten inte föreligger (jfr avsnitt 9.4).

Som framgår i avsnitt 9.5 får verksamhetsutövare inte genomföra misstänkta transaktioner så länge misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism kvarstår. Vid bedömningen av om misstanke föreligger efter det att verksamhetsutövaren har gjort en rapport ska verksamhetsutövaren beakta den information som Polismyndigheten kan lämna om hanteringen av ärendet. För att uppmärksamma Polismyndigheten på att verksamhetsutövaren har behov av återkoppling i detta avseende bör rapporten till Polismyndigheten i förekommande fall innehålla en uppgift om att verksamhetsutövaren har avstått från att genomföra en misstänkt transaktion. I övrigt bör innehållet i gällande rätt överföras till den nya penningtvättslagen.

I penningtvättslagen finns en straffbestämmelse som innebär att den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosätter gransknings- eller rapporteringsskyldigheten kan dömas till böter (7 kap. 1 § 1). Bestämmelsen har aldrig lett till någon lagföring. Genom de administrativa sanktioner som nu föreslås kan såväl verksamhetsutövaren som en person som ingår i verksamhetsutövarens ledning åläggas att betala

sanktionsavgifter. En särskild straffbestämmelse måste därför anses vara överflödig. Bestämmelsen bör därför inte överföras till den nya lagen.

Polismyndigheten och *Säkerhetspolisen* anser att det finns behov av att bemyndiga regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om innehållet i och formerna för den rapport som görs till Polismyndigheten vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Regeringen delar den bedömningen. Ett bemyndigande om hur rapporteringen till Polismyndigheten ska göras bör därför föras in i den nya lagen.

Säkerhetspolisen anser att även misstanke om finansiering av spridning av massförstörelsevapen bör omfattas av övervaknings- och rapporteringsskyldigheten. Regeringen anser, på de grunder som myndigheten anför, att det finns goda skäl för en sådan utvidgning av rapporteringsskyldigheten. Det finns dock inte möjlighet att ta om hand denna fråga i det aktuella lagstiftningsärendet, eftersom det saknas beredningsunderlag i detta avseende.

9.3 Uppgifts- och underrättelseskyldighet

Regeringens förslag: Bestämmelserna om skyldighet för verksamhetsutövare att lämna uppgifter på begäran av Polismyndigheten ska föras över till den nya penningtvättslagen. Uppgiftsskyldigheten ska också gälla den som bedriver penninginsamling för humanitärt, välgörande, kulturellt eller annat allmännyttigt ändamål.

Kravet på att verksamhetsutövare ska ha system för att snabbt och fullständigt kunna lämna uppgifter om kunder förs över till den nya penningtvättslagen. Skyldigheten utökas till att omfatta alla verksamhetsutövare som omfattas av lagen.

Även bestämmelsen om tillsynsmyndigheternas skyldighet att underrätta finansunderrättelseenheten om omständigheter som kan ha samband med penningtvätt eller finansiering av terrorism ska föras över till den nya penningtvättslagen med tillägg att uppgiftsskyldigheten även ska gälla andra myndigheter som har anledning att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism vid sin hantering av kontanter, förutsatt att underrättelsen inte hindras av sekretess.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om verksamhetsutövarnas skyldighet att ha system för att besvara förfrågningar och om hur uppgifter ska lämnas till Polismyndigheten.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Säkerhetspolisen* anför att myndigheten ansvarar för att utreda och beivra finansiering av terrorism. När *Säkerhetspolisen* leder polisverksamhet ska det som i lag eller annan författning föreskrivs om Polismyndigheten i tillämpliga delar gälla *Säkerhetspolisen*. Benämningen Polismyndigheten i lagen kan därmed avse både Finanspolisen vid Polismyndigheten i egenskap av finansunderrättelseenhet och *Säkerhetspolisen* i egenskap av brottsutredande

Prop. 2016/17:173 myndighet. *Polismyndigheten* anser att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör ha rätt att meddela föreskrifter om formerna för verksamhetsutövarnas uppgiftslämnande till myndigheten. *Tullverket* anser att alla myndigheter ska omfattas av en skyldighet att underrätta Polismyndigheten om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism och anser att frågan bör utredas närmare. *Kronofogdemyndigheten* framhåller att den omständigheten att förslaget om underrättelseskyldighet för andra myndigheter än tillsynsmyndigheter förutsätter en sekretessbrytande bestämmelse kan innebära att myndigheten i praktiken inte kommer att kunna fullgöra sin underrättelseskyldighet. *Riksgäldskontoret* pekar på att det finns anledning att förtydliga hur avvägningen mellan förslaget som innebär att myndigheten ska underrätta Polismyndigheten om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism och motstående sekretessbestämmelser ska ske. *Civilsamhällets organisationer i samverkan (Civos)* har förståelse för bedömningen att det kan vara rimligt att utsträcka Polismyndighetens frågerätt till att omfatta den som bedriver insamlingsverksamhet, men anser att förändringen inte är lika självklar som utredningen beskriver den. Uppgiftslämnande till Polismyndigheten kan innebära att medlemmars identitet kan röjas och spridas, vilket kan avhålla personer från att ägna sig åt ideell verksamhet. Uppgifter om mottagare av bistånd kan också vara känslig. När mottagaren är organisationer som inte får verka i ett land till följd av dess styrkande regim är det absolut nödvändigt att givaren och mottagaren inte blir känd. Det väcker frågor om vilken sekretess som föreligger hos Polismyndigheten.

Skälen för regeringens förslag

Verksamhetsutövarens uppgiftsskyldighet

Verksamhetsutövare ska på finansunderrättelseenhetens begäran direkt eller indirekt ge finansunderrättelseenheten all nödvändig information i enlighet med de förfaranden som inrättas genom tillämplig rätt (artikel 33.1 b i fjärde penningtvättsdirektivet). Artikeln avser den s.k. frågerätten, som syftar till att ge finansunderrättelseenheten möjlighet att från verksamhetsutövare inhämta den information som enheten behöver för att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt direktivet. Artikeln motsvaras i gällande rätt av 3 kap. 1 § fjärde och femte styckena penningtvättslagen. I gällande rätt omfattar kravet på att lämna upplysningar, utöver verksamhetsutövare, även den som yrkesmässigt bedriver lotteri- och spelverksamhet. Denna särskilda reglering kan utmönstras eftersom lotteri- och spelplanordnare nu ingår i kretsen av verksamhetsutövare. I övrigt bör innehållet i gällande rätt föras över till den nya penningtvättslagen.

Utredningen föreslår att frågerätten ska gälla även gentemot den som bedriver penninginsamling för vissa specifika ändamål. Förslaget, som går utöver vad som krävs enligt direktivet, motiveras med att insamlingsverksamhet identifierats som särskilt sårbar för att utnyttas för finansiering av terrorism. I den mån myndigheterna får kännedom om att en insamlingsverksamhet utnyttjas för sådana syften är det av stor vikt att Polismyndigheten har möjlighet att få tillgång till relevanta uppgifter från föreningen.

Regeringen konstaterar att skyldigheten för verksamhetsutövare att lämna uppgifter på begäran av Polismyndigheten har flera syften. Avseende sådana verksamhetsutövare vars kunduppgifter m.m. omfattas av sekretessbestämmelser innebär bestämmelsen en sekretessbrytande regel. Förekomsten av bestämmelsen i penningtvättslagen innebär vidare att en vägran att följa Polismyndighetens begäran om uppgifter innebär en överträdelse som kan föranleda beslut om sanktioner mot verksamhetsutövaren. Möjligheten att sanktionera en vägran att lämna uppgifter skapar således en reell skyldighet för verksamhetsutövaren att medverka. Regeringen konstaterar emellertid att insamlingsorganisationer inte står under tillsyn och att det saknas möjligheter att sanktionera organisationer som vägrar att lämna ut uppgifter på Polismyndighetens begäran. Att utöka den aktuella bestämmelsen till att omfatta insamlingsorganisationer skapar således i praktiken inte någon skyldighet för organisationen att följa Polismyndighetens begäran. Utökningen ger dock Polismyndigheten en befogenhet att efterfråga och behandla dessa uppgifter. Det anförda innebär således att insamlingsorganisationer har en möjlighet att vägra lämna ut uppgifter som begärs med stöd av den aktuella bestämmelsen. De potentiellt negativa konsekvenser som *Civilsamhällets organisationer i samverkan (Civos)* framhåller som en konsekvens av förslaget realiserar därför inte. Förslaget bör därför genomföras.

Säkerhetspolisen påpekar att myndigheten ansvarar för att utreda och beivra finansiering av terrorism och framför att när Säkerhetspolisen leder polisverksamhet ska det som i lag eller annan författning föreskrivs om Polismyndigheten i tillämpliga delar gälla Säkerhetspolisen. Benämningen Polismyndigheten i lagen kan därmed avse både Finanspolisen vid Polismyndigheten i egenskap av finansunderrättelseenhet och Säkerhetspolisen i egenskap av brottsutredande myndighet och mot denna bakgrund bör Säkerhetspolisen anges i 4 kap. 4 och 8 §§ penningtvättslagen.

Utredningen lämnar inte några förslag eller för några resonemang i dessa delar. Det finns således inte något beredningsunderlag att inom ramen för detta lagstiftningsärende genomföra de ändringar som föreslås av Säkerhetspolisen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör bemyndigas att meddela föreskrifter om hur uppgifter ska lämnas till Polismyndigheten.

Myndigheters underrättelseskyldighet

Medlemsstaterna ska se till att de behöriga myndigheterna utan dröjsmål informerar finansunderrättelseenheten, om de vid sina kontroller av de verksamhetsutövare som avses i artikel 48 eller på annat sätt upptäcker omständigheter som kan ha samband med penningtvätt eller finansiering av terrorism (artikel 36.1 i direktivet). Medlemsstaterna ska se till att tillsynsorgan som enligt bestämmelse i lag eller annan författning ska övervaka aktiehandeln, valutahandeln och den finansiella derivatmarknaden underrättar finansunderrättelseenheten om de upptäcker omständigheter som kan ha samband med penningtvätt eller finansiering av terrorism (artikel 36.2).

Prop. 2016/17:173 Innehållet i artikel 36 motsvaras av 3 kap. 6 § penningtvättslagen. Den bestämmelsen bör föras över till den nya penningtvättslagen. Upplysningsskyldigheten föreslås utvidgas till andra myndigheter som i sin hantering av kontanter upptäcker omständigheter som kan antas ha samband med eller utgöra penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Tullverket, Riksgäldskontoret och Kronofogdemyndigheten påpekar att det faktum att underrättelse endast får ske om det kan ske utan hinder av sekretess kan innebära svåra avvägningar och att underrättelser under vissa förhållanden inte kan ske. Regeringen har förståelse för den problematik som myndigheterna lyfter fram. I det aktuella lagstiftningsärendet finns dock inte beredningsunderlag som gör det möjligt att lämna förslag för att avhjälpa de möjliga hindren mot uppgiftslämnandet som myndigheterna framhåller.

System för att besvara förfrågningar

Medlemsstaterna ska kräva att deras verksamhetsutövare inför system för att till fullo och snabbt kunna besvara förfrågningar från finansunderrättelseenheten eller andra myndigheter, i enlighet med sin nationella rätt, om huruvida de har eller under en femårsperiod som föregår den förfrågan har haft en affärsförbindelse med specificerade personer och om denna förbindelsens natur, genom säkra kanaler och på ett sätt som säkerställer att förfrågningarna behandlas konfidentiellt (artikel 42 i fjärde penningtvättsdirektivet).

Innehållet i artikeln motsvaras delvis av 3 kap. 7 § penningtvättslagen. Enligt den bestämmelsen omfattas dock endast vissa verksamhetsutövare av kravet på att ha ett system för att besvara förfrågningar, medan direktivet förutsätter att alla verksamhetsutövare ska omfattas av denna skyldighet. Lagen bör ges motsvarande innehåll. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör bemyndigas att meddela föreskrifter om verksamhetsutövarnas skyldighet att ha system för att besvara frågor och om hur uppgifter ska lämnas till Polismyndigheten.

9.4 Undantag från rapporterings- och uppgiftsskyldighet

<p>Regeringens förslag: Bestämmelserna om undantag från rapportering och skyldighet att lämna upplysningar som i vissa situationer gäller för advokater, biträdande jurister och andra som företräder klienter inför rätta eller bedömer klientens rättsliga situation ska, med redaktionella ändringar, föras över till den nya penningtvättslagen.</p>

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 34.2 i fjärde penningtvättsdirektivet ska medlemsstaterna inte tillämpa de skyldigheter som föreskrivs i artikel 33.1 på notarier, andra oberoende jurister, revisorer, externa revisorer och skatterådgivare endast i den strikta utsträckning som ett sådant undantag gäller information som dessa får eller erhåller

från en klient i samband med att de utreder dennes rättsliga ställning, försvarar eller företräder denne i eller rörande rättsliga förfaranden, inbegripet att tillhandahålla rådgivning om att inleda eller undvika förfaranden, om sådana uppgifter fås eller inhämtas före, under eller efter sådana förfaranden.

I 3 kap. 2 och 3 §§ penningtvättslagen finns bestämmelser med motsvarande innehåll. Artikel 34.2 i fjärde penningtvättsdirektivet har i allt väsentligt samma innehåll som artikel 23.2 i 2005 års penningtvättsdirektiv. I fjärde penningtvättsdirektivet anges dock att undantaget endast ska tillämpas ”i den strikta utsträckning” som de utpekade verksamhetsutövarna ägnar sig åt sådan verksamhet som är undantagen. Regeringen bedömer dock att detta inte motiverar att bestämmelserna i penningtvättslagen behöver ändras i sak. Innehållet i gällande rätt bör, med de redaktionella ändringar som föreslås av *Lagrådet*, föras över till den nya penningtvättslagen.

9.5 Skyldighet att avstå från vissa transaktioner

Regeringens förslag: Bestämmelsen om skyldighet för verksamhetsutövare att avstå från att genomföra transaktioner som kan misstänkas vara ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism ska föras över till den nya penningtvättslagen. Bestämmelsen ska kompletteras med en upplysning om att verksamhetsutövaren, vid bedömningen av om misstanke föreligger efter att en rapport har gjorts till Polismyndigheten, ska beakta den information som Polismyndigheten kan lämna om hanteringen av ärendet.

Misstänkta transaktioner ska på de sätt som framgår av gällande rätt få genomföras om det inte är möjligt att avstå från transaktionen. Undantaget från förbudet mot att genomföra misstänkta transaktioner om en vägran kan försvåra den fortsatta utredningen ska föras över till den nya penningtvättslagen. Undantaget ska dock begränsas genom att det klargörs att transaktionen endast får ske om det är sannolikt att en vägran kan försvåra den fortsatta utredningen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att undantaget från förbudet att genomföra transaktioner endast gäller om utredningen avseende den som gynnas av transaktionen försvåras.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Säkerhetspolisen* anser att även uppgifter som myndigheten kan lämna ska beaktas vid bedömningen av om misstanke föreligger efter att en misstänkt transaktion har rapporterats. *Svenska Bankföreningen* och *Sparbankernas Riksförbund* anser att skyldigheten att avstå från att utföra transaktioner ger upphov till vissa tillämpningssvårigheter. Det gäller t.ex. frågan om förslaget innebär att en verksamhetsutövare i vissa fall ska avsluta en befintlig affärsförbindelse eller om en verksamhetsutövare i vissa fall ska hindra en kund från att ta ut medel från ett bankkonto. *AB Svenska Spel*, *Mäklarsamfundet* och *Svenska Bankföreningen* framför att Polismyndighetens skyldighet att återkoppla om misstanke består efter

Prop. 2016/17:173 att en anmälan har gjorts bör regleras i lag, eftersom återkoppling annars riskerar att utebli.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaterna ska kräva att verksamhetsutövare avstår från att utföra sådana transaktioner som de vet eller misstänker har samband med vinning av brottslig handling eller med finansiering av terrorism, tills de har avslutat de nödvändiga åtgärderna i enlighet med artikel 33.1 första stycket a och följt alla ytterligare specifika instruktioner från finansunderrättelseenheten eller de behöriga myndigheterna i enlighet med rätten i den relevanta medlemsstaten (artikel 35.1 i fjärde penningtvättsdirektivet). I de fall där det är omöjligt att avstå från att utföra sådana transaktioner eller där ett utförande av dem sannolikt motverkar försök att efterforska de som gynnas av en misstänkt transaktion, ska de berörda verksamhetsutövarna omedelbart efteråt informera finansunderrättelseenheten (artikel 35.2).

Enligt 3 kap. 1 § tredje stycket penningtvättslagen ska en verksamhetsutövare avstå från att utföra transaktioner som den misstänker eller har skälig grund att misstänka utgör ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism (första meningen). Om det inte är möjligt att låta bli att utföra en misstänkt transaktion, eller om den vidare utredningen annars skulle kunna försvåras, får transaktioner utföras och uppgifter lämnas omedelbart i efterhand (andra meningen).

Den allmänna skyldigheten att avstå från att genomföra misstänkta transaktioner som framgår i gällande rätt är förenlig med fjärde penningtvättsdirektivet och bör därför föras över till den nya penningtvättslagen. Detsamma gäller undantaget från förbudet som avser transaktioner som inte är möjliga att förhindra. Om undantag från förbudet att genomföra en misstänkt transaktion sker, framgår i gällande rätt att uppgifter därefter omedelbart ska lämnas till Polismyndigheten. Detta följer emellertid redan av kravet på uppgiftslämning vid sådana misstankar och behöver inte anges särskilt i bestämmelsen som avser skyldigheten att avstå från misstänkta transaktioner.

Artikel 35 i direktivet innebär att skyldigheten att avstå från en misstänkt transaktion består även efter att en anmälan har gjorts till Polismyndigheten. Detta förhållande bör förtydligas i lagen. I den aktuella artikeln framgår att skyldigheten består så länge misstanke föreligger och till dess att verksamhetsutövaren följt alla ytterligare instruktioner från finansunderrättelseenheten eller andra behöriga myndigheter. Artikeln innebär att finansunderrättelseenheten förutsätts samverka med verksamhetsutövaren efter det att en misstänkt transaktion har stoppats och en rapport har gjorts till Polismyndigheten. För verksamhetsutövare är det av särskild vikt att återkoppling sker i fråga om misstanken kvarstår eller inte, eftersom verksamhetsutövaren i många fall inte själv kan göra denna bedömning efter det att uppgifter lämnats till Polismyndigheten. Om misstanke inte kvarstår efter Polismyndighetens analys, bör verksamhetsutövaren ges besked om detta i syfte att kunna genomföra transaktionen utan onödigt dröjsmål. *Polismyndigheten* anser att förslaget på ett tillfredsställande sätt framhåller behovet av att Polismyndigheten återkopplar till verksamhetsutövaren när så är möjligt. Regeringen delar den bedömningen och anser att förslaget bör genomföras. Det saknas underlag för att inom ramen för detta lagstiftningsärende föra in en bestämmelse som innebär att även uppgifter som

Säkerhetspolisen kan lämna ska beaktas vid bedömningen. *AB Svenska Spel*, *Mäklarsamfundet* och *Svenska Bankföreningen* framför att Polismyndighetens skyldighet att återkoppla om misstanke består efter att en anmälan har gjorts bör regleras i lag, eftersom återkoppling annars riskerar att utebli. Regeringen bedömer dock att sådan reglering inte är nödvändig.

Det andra undantaget från förbudet mot att genomföra misstänkta transaktioner i artikel 35.2 i direktivet är formulerat på ett annat sätt än vad som följer av gällande rätt. Undantaget är enligt direktivet, till skillnad från gällande rätt, inskränkt till de fall då det är "sannolikt" att den fortsatta utredningen försvåras. Inskränkningen ger uttryck för en avvägning som innebär att vikten av att misstänkta transaktioner stoppas bör anses väga tyngre än det men som kan drabba den fortsatta utredningen. Den nya penningtvättslagen bör justeras i enlighet med direktivets lydelse i detta avseende. I direktivet anges vidare att undantaget gäller om utredningen avseende "den som gynnas" av transaktionen försvåras. Utredningen föreslår en motsvarande ändring av penningtvättslagen. Regeringen konstaterar emellertid att det vid tiden för genomförandet av en transaktion torde vara förenat med stora svårigheter att avgöra vem som eventuellt kan gynnas av transaktionen. Det kan vara den som genomför transaktionen, en eventuell mottagare av transaktionen eller någon tredje part som verksamhetsutövaren inte har någon kännedom om. Svårigheterna som kan uppstå vid denna bedömning riskerar att leda till att undantaget i praktiken inte kan tillämpas. Utredningens förslag i detta avseende bör därför inte genomföras. Undantaget bör i denna del alltså formuleras på det sätt som följer av gällande rätt, vilket enligt regeringens bedömning är tillräckligt för att genomföra direktivets krav i detta avseende.

Svenska Bankföreningen framhåller skyldigheten att avstå från att utföra transaktioner väcker frågan om verksamhetsutövares möjlighet eller skyldighet att avsluta en befintlig affärsförbindelse vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det bör enligt föreningen klargöras vilka omständigheter som kan tala för att verksamhetsutövaren måste avsluta affärsförbindelsen vid sådan misstanke.

I avsnitt 8.5 föreslår regeringen att en verksamhetsutövare ska vara skyldig att avsluta en pågående affärsförbindelse om verksamhetsutövaren inte genom åtgärder för kundkännedom, inbegripet löpande övervakning av affärsrelationen, kan hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kunden. Risken kan hanteras om verksamhetsutövaren bedömer att den genom åtgärder för kundkännedom och löpande övervakning av affärsrelationen har tillräckliga möjligheter att upptäcka och förhindra att den utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Förslaget innebär att det inte finns någon skyldighet att alltid avsluta en affärsförbindelse när en misstänkt transaktion rapporteras till Polismyndigheten. En sådan rapport bör dock i regel medföra att verksamhetsutövare gör en ny bedömning av risken som kan förknippas med kundrelationen. Vid en förhöjd risknivå kan affärsrelationen upprätthållas om verksamhetsutövaren, efter komplettande åtgärder för kundkännedom och en förstärkt övervakning av affärsförbindelsen, bedömer sig ha tillräckliga möjligheter att upptäcka och förhindra eventuella framtida misstänkta transaktioner. Vid

Prop. 2016/17:173 besked från Polismyndigheten om att en anmäld transaktion inte utgjort ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism kan affärsförbindelsen förstås också fortgå. Genom förslaget i avsnitt 8.5 anser regeringen att verksamhetsutövare ges tillräcklig vägledning om i vilka situationer som en affärsförbindelse måste avslutas. Det krävs således inte någon ytterligare reglering för att hantera situationen då en verksamhetsutövare rapporterat eller avstått från att genomföra en misstänkt transaktion.

Svenska Bankföreningen och *Sparbankernas Riksförbund* anser att det måste klargöras att en verksamhetsutövare inte kan hindra en kund från att ta ut pengar från ett konto i andra fall än då Polismyndigheten beslutat om dispositionsförbud eller myndighet på annat sätt beslutat om rättighetsinskränkning avseende kunden och dennes behållning på konto.

Regeringen konstaterar att direktivet inte uttryckligt reglerar den situation som remissinstanserna berör. Skyldigheten att förhindra att transaktioner genomförs gäller dock endast transaktioner som misstänkts ha samband med penningtvätt eller finansiering av terrorism. Om en verksamhetsutövare med anledning av denna skyldighet exempelvis vägrar att genomföra en viss utlandsbetalning till följd av omständigheter hänförliga till mottagaren av transaktionen, finns det inte någon anledning att vägra att kunden därefter tar ut sina medel från kontot. Det torde i allmänhet vara ovanligt att uttag av medel från det egna kontot kan misstänkas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism. I den mån detta är fallet, och verksamhetsutövare till följd av motstående intressen i lag eller avtal anser sig inte kunna förhindra att medlen tas ut, får situationen lösas genom tillämpning av undantaget som innebär att skyldigheten att avstå från att genomföra transaktioner inte gäller om det är omöjligt att avstå från att vägra transaktionen. Att en vägran ska vara omöjlig innebär dock att det motstående intresset måste vara av tvingande natur.

9.6 Förbud mot att röja uppgifter om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism

Regeringens förslag: Bestämmelserna om att uppgiftslämnande till Polismyndigheten bryter den tystnadsplikt som gäller för uppgifter om misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism ska föras över till den nya penningtvättslagen.

Förbudet mot att för kunden eller för någon utomstående obehörigen röja att en bedömning av en misstänkt transaktion eller aktivitet utförs, har utförts eller kommer att utföras eller att uppgifter har lämnats till Polismyndigheten överförs till den nya penningtvättslagen.

Undantaget från förbudet att röja uppgifter som avser uppgiftslämnande till tillsynsmyndigheter förs över till den nya lagen, med det tillägget att det förtydligas att undantaget också gäller när uppgifter lämnas till brottsbekämpande myndigheter.

Bestämmelsen om undantag från förbudet att röja uppgifter kompletteras med nya undantag som gäller uppgiftslämnande inom koncerner som består av kreditinstitut och finansiella institut samt med filialer till sådana institut med hemvist utanför EES. Undantag från

förbudet införs också för advokater och biträdande jurister på advokatbyrå, andra oberoende jurister, revisorer, tillhandahållare av bokföringstjänster, skatterådgivare och fastighetsmäklare som lämnar information till andra verksamhetsutövare inom samma juridiska person eller till verksamhetsutövare i andra juridiska personer med gemensamt ägande, gemensam ledning eller efterlevnadskontroll. Undantag ska också gälla när uppgifter delas mellan olika verksamhetsutövare, om uppgifterna avser en kund och en transaktion som berör fler än en verksamhetsutövare.

Som förbjudet röjande av uppgifter ska inte heller avses att en kund får kännedom om att en bedömning av en misstänkt transaktion eller aktivitet utförs, har utförts eller kommer att utföras eller att uppgifter har lämnats till Polismyndigheten, när ett sådant röjande inte kan undvikas till följd av verksamhetsutövarens skyldighet att avstå från en transaktion, att avstå från att inleda en affärsförbindelse eller att avsluta en affärsförbindelse.

Den särskilda bestämmelsen om straff för överträdelse av tystnadsplikten i penningtvättslagen ska inte föras över till den nya penningtvättslagen. Överträdelser av tystnadsplikten ska i stället kunna sanktioneras med tillämpning av bestämmelsen om brott mot tystnadsplikt i brottsbalken.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att uppgifter får lämnas mellan kreditinstitut och finansiella institut även om de inte ingår i samma koncern. I utredningens förslag saknas en möjlighet för fastighetsmäklare att dela information om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism med andra fastighetsmäklare inom samma juridiska person.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Mäklarsamfundet* framhåller att fastighetsmäklare bör ha rätt att lämna uppgifter om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism på samma sätt som bl.a. advokater och revisorer. *Svenska Bankföreningen* anser att kravet på att uppgiftslämnande till myndighet ska vara ”motiverat” för att inte innebära en överträdelse av meddelandeförbud är oklart. Rimligtvis bör det vara myndigheten som kräver att uppgiften lämnas som ska motivera sin begäran.

Skälen för regeringens förslag: Om en verksamhetsutövare, eller en anställd eller en styrelseledamot vid en sådan verksamhetsutövare i god tro röjer uppgifter i enlighet med artikel 33 och 34 i fjärde penningtvättsdirektivet, ska detta inte innebära en överträdelse av någon regel om tystnadsplikt som följer av avtal, lag eller annan författning. Detta ska inte heller medföra ansvar för verksamhetsutövaren eller dess styrelseledamöter eller anställda, även under omständigheter där de inte var medvetna om de exakta bakomliggande brottsliga handlingarna och oavsett om någon olaglig verksamhet faktiskt förekom (artikel 37). Innehållet i artikeln motsvaras av 3 kap. 5 § penningtvättslagen. Innehållet i gällande rätt bör föras över till den nya penningtvättslagen.

Verksamhetsutövare samt deras styrelseledamöter och anställda får inte för berörd kund eller annan tredje person röja att uppgifter

Prop. 2016/17:173 vidarebefordras, kommer att vidarebefordras eller har vidarebefordrats i enlighet med artiklarna 33 eller 34, eller att en analys avseende penningtvätt eller finansiering av terrorism pågår eller kan komma att utföras (artikel 39.1). Artikelns motsvaras av 3 kap. 4 § första stycket penningtvättslagen. En bestämmelse av motsvarande innehåll bör föras in i den nya penningtvättslagen.

I artikel 39.2 i direktivet anges att förbudet i artikel 39.1 inte får omfatta röjande av uppgifter till de behöriga myndigheterna, inbegripet de självreglerande organen, eller att uppgifter röjs i brottsbekämpande syfte. Innehållet i denna artikel motsvaras i huvudsak av 3 kap. 4 § andra stycket penningtvättslagen. Där anges att förbudet mot att röja uppgifter om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism inte hindrar att sådan uppgift lämnas till en tillsynsmyndighet i ett disciplinärende eller annat ärende som motiverar att en sådan uppgift lämnas. I gällande rätt framgår således inte klart att förbudet mot att röja uppgifter om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism gäller i förhållande till brottsbekämpande myndigheter. Penningtvättslagen bör kompletteras i syfte att klargöra detta förhållande.

Utredningen föreslår att undantaget endast ska gälla om uppgiftslämnandet är motiverat. Som *Svenska Bankföreningen* framhåller innebär detta en ändring jämfört med gällande rätt. Därutöver innebär det en avvikelse jämfört med direktivet. Enligt regeringen får det förutsättas att uppgiftslämnande till tillsynsmyndigheter föranleds av en begäran från myndigheten och att det därför alltid är motiverat att lämna begärda uppgifter. Något krav på att uppgiftslämnandet ska vara motiverat bör därför inte förekomma i lagen

Artikel 39.3–39.6 i direktivet innehåller ytterligare undantag från förbudet att röja uppgifter för utomstående. Undantagen syftar till att möjliggöra ett effektivt utbyte av uppgifter om misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism mellan vissa verksamhetsutövare samt inom koncerner och filialiserade verksamheter. Undantagen saknar motsvarighet i gällande rätt. För att genomföra direktivet krävs således att förbudet mot röjande av uppgifter förses med ett antal nya undantag.

Artikel 39.3 i direktivet syftar till att möjliggöra informationsutbyte inom koncerner och mellan filialer och gäller för kreditinstitut och finansiella institut. Utredningen föreslår att undantaget ska genomföras på det sätt som framgår av artikel 39.3 i direktivet. Det har dock framkommit att det finns ett skrivfel i den artikeln, som förekommer i såväl den svenska som i övriga språkversioner av direktivet. Skrivfelet har uppmärksammats av Europeiska kommissionen, vilket föranlett ett förslag till ändring av artikeln i samband med revideringen av fjärde penningtvättsdirektivet (KOM(2016) 450 Revidering av direktivet 2015/849 om motverkande att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism och revidering av direktivet 2009/100). Artikel 39.3 ska rätteligen innebära att förbudet mot röjande av uppgifter enligt artikel 39.1 inte får hindra att uppgifter röjs inom kreditinstitut och finansiella institut eller mellan dessa institut och deras filialer och majoritetsägda dotterföretag inom EES. Undantaget i artikel 39.3 syftar således till att möjliggöra för olika bolag inom samma koncern att utbyta uppgifter om misstänkt penningtvätt eller finansiering

av terrorism, inklusive uppgift om anmälningar som gjorts till Polismyndigheten eller utländska finansunderrättelseenheter. Undantaget är nödvändigt eftersom olika juridiska personer inom en koncern ska anses vara ”utomstående” i förhållande till varandra. Att informationsbyte av detta slag ska tillåtas av medlemsstaterna anges i artikel 45.8. Undantaget ska alltså även gälla om dotterföretag eller filialer är belägna i tredje länder, förutsatt att filialerna eller dotterföretagen helt och hållet följer koncernens riktlinjer och rutiner, inbegripet rutiner för informationsutbyte inom koncernen, i enlighet med artikel 45 och att koncernens riktlinjer uppfyller de krav som fastställs i direktivet. Undantaget bör införas i den nya penningtvättslagen med det innehåll som framgår av förslaget till revidering av direktivet.

Enligt artikel 39.4 får det förbud som fastställs i artikel 39.1 inte hindra att uppgifter lämnas mellan sådana verksamhetsutövare som avses i artikel 2.1.3 a och b (advokater och biträdande jurister på advokatbyrå, andra oberoende jurister, revisorer, tillhandahållare av bokföringstjänster och skatterådgivare), eller verksamhetsutövare från tredjeländer som tillämpar krav som är likvärdiga med dem som fastställs i direktivet, och som bedriver sin yrkesverksamhet som anställda eller annars inom samma juridiska person eller en större struktur som personen tillhör och som har gemensamt ägande, gemensam ledning eller efterlevnads-kontroll. Ett undantag med motsvarande innehåll bör föras in i penningtvättslagen. Som *Mäklarsamfundet* framhåller omfattas inte fastighetsmäklare av uppräknningen av verksamhetsutövare som omfattas av undantaget enligt direktivet. Om fastighetsmäklare inte omfattas av undantaget, skulle det innebära att dessa inte kan dela uppgifter om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism med andra fastighetsmäklare som är anställda i samma juridiska person. Detta framstår som en olämplig ordning, som dessutom kan vara svår att efterleva i praktiken. Enligt regeringens bedömning får den aktuella artikeln anses föreskriva en miniminivå av det informationsutbyte som ska tillåtas. Det finns således inget hinder mot att låta fastighetsmäklare omfattas av undantaget. Även fastighetsmäklare bör således omfattas av undantaget.

För sådana verksamhetsutövare som avses i artikel 2.1.1, 2.1.2 och 2.1.3 a och b får det förbud som anges i artikel 39.1, i fall som avser samma kund och samma transaktion som omfattar två eller fler verksamhetsutövare, inte hindra att uppgifter lämnas mellan berörda verksamhetsutövare, förutsatt att de kommer från en medlemsstat, eller är enheter i ett tredjeland som tillämpar krav som är likvärdiga med dem som fastställs i detta direktiv, tillhör samma yrkeskategori och omfattas av skyldigheter i fråga om tystnadsplikt och skydd av personuppgifter (artikel 39.5). Ett undantag av motsvarande innehåll bör föras in i den nya penningtvättslagen.

I artikel 39.6 i direktivet anges att det inte får betraktas som ett röjande av uppgift om advokater och biträdande jurister på advokatbyrå, andra oberoende jurister, revisorer, externa revisorer och skatterådgivare försöker avråda en klient från att begå olagligheter.

För advokater, men även övriga verksamhetsutövare som får anledning att misstänka att deras klient försöker utnyttja deras tjänster för penningtvätt eller finansiering av terrorism, och som av den anledningen

Prop. 2016/17:173 är tvungna att avsluta uppdraget, uppstår ett problem. Uppdraget måste avträdas eftersom de utpekade verksamhetsutövarna inte får medverka till brott, men detta kan i princip och med hänsyn till tystnadsplikten inte motiveras på ett sådant sätt att verksamhetsutövaren avslöjar att denna rapporterar klienten för misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism och därför måste avsluta uppdraget. Att de utpekade verksamhetsutövarna måste ha möjlighet att avträda uppdraget eller avsluta affärsförbindelser är dock av stor vikt för att förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism, och principen som framgår i artikel 39.6 bör framgå i den nya penningtvättslagen. Resonemanget gäller även övriga verksamhetsutövare som omfattas av lagen, eftersom dessa i regel är skyldiga att avstå från att utföra en viss transaktion om de misstänker penningtvätt eller finansiering av terrorism. Att avstå en för verksamheten normal affärshändelse, såsom att sälja en bil eller att verkställa en banköverföring, är i likhet med avträdanget av ett uppdrag i praktiken en tydlig indikation för en väl informerad kund att verksamhetsutövaren fattat misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism och avser att vidta en eller flera åtgärder enligt lagen.

Enligt regeringens bedömning är det viktigt att skapa goda förutsättningar för verksamhetsutövare att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen. Situationen att en verksamhetsutövare avstår från att avsluta affärsförbindelser eller att vägra att verkställa transaktioner av rädsla att överträda tystnadsplikten bör om möjligt undvikas. I penningtvättslagen bör därför anges att det inte är ett obehörigt röjande av uppgift att en kund direkt eller indirekt får kännedom om att en granskning har genomförts eller att uppgifter har lämnas eller att en undersökning utförts eller kan komma att utföras, när ett sådant röjande inte kan undvikas till följd av verksamhetsutövarens i denna lag angivna skyldigheter att avstå transaktioner, att avstå från att inleda en affärsförbindelse eller plikt att avsluta en sådan affärsförbindelse.

Genom en särskild bestämmelse i 7 kap. 1 § 2 penningtvättslagen kan den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot meddelandeförbudet i 3 kap. 4 § dömas till böter. Bestämmelsen har under den tid den har funnits aldrig tillämpats i den meningen att den skulle ha lett till strafföreläggande eller dom. Regeringens anser att bestämmelsen bör utmönstras ur penningtvättslagen och att brott mot tystnadsplikten i stället ska kunna bestraffas med tillämpning av bestämmelsen om brott mot tystnadsplikt i 20 kap. 3 § brottsbalken.

9.7 Dispositionsförbud

Regeringens förslag: Bestämmelserna om dispositionsförbud ska föras över till den nya penningtvättslagen.

Beslut om dispositionsförbud med anledning av misstänkt penningtvätt får endast avse sådan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Säkerhetspolisen* framhåller att det finns

tillfällen då en begäran om dispositionsförbud som rör finansiering av terrorism inkommer till Säkerhetspolisen från utländsk säkerhets- eller underrättelsetjänst eller polisorganisation i annat land. I dessa fall är Säkerhetspolisen ofta av sekretesskäl förhindrad att gå via Finanspolisen och därigenom verkställa begäran. Säkerhetspolisen bör därför få möjlighet att meddela dispositionsförbud på begäran av utländsk finansunderrättelsetjänst och från utländsk säkerhets- eller underrättelsetjänst. *Svenska Bankföreningen* anser att en verksamhetsutövare måste kunna ge besked till kunden om att ett dispositionsförbud har meddelats. Det framstår inte som etiskt försvarbart att verksamhetsutövarna ska behöva lämna diffusa svar eller förklaringar på kundens frågor. Problemet måste åtgärdas för att minska hotbilden mot verksamhetsutövarns personal.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaterna ska se till att finansunderrättelseenheten har befogenheter att direkt eller indirekt vidta brådskande åtgärder om det finns en misstanke om att en transaktion är kopplad till penningtvätt eller finansiering av terrorism, och uppskjuta eller vägra samtycka till en transaktion som är under utförande för att kunna analysera den, styrka misstankarna och sprida resultaten av analysen till behöriga myndigheter. Finansunderrättelseenheten ska ha befogenheter att direkt eller indirekt vidta sådana åtgärder på begäran av en finansunderrättelseenhet från en annan medlemsstat för de perioder och på de villkor som anges i den nationella rätt som omfattar den finansunderrättelseenheten som mottar begäran (artikel 32.7 i fjärde penningtvättsdirektivet).

I 3 kap. 8 § penningtvättslagen finns bestämmelser om s.k. dispositionsförbud. Därigenom ges Polismyndigheten och i vissa avseenden Säkerhetspolisen befogenheter som motsvarar kraven i artikel 32.7. Innehållet i gällande rätt bör föras över till den nya penningtvättslagen. Som *Säkerhetspolisen* framhåller innebär regleringen i gällande rätt att Säkerhetspolisen har samma befogenhet som Polismyndigheten att besluta om dispositionsförbud som grundas på misstanke som uppkommit till följd av verksamhetsutövarers rapportering om misstänkt finansiering av terrorism eller genom egna utredningsåtgärder. Det är däremot endast Polismyndigheten som kan meddela beslut om dispositionsförbud efter framställan från en utländsk finansunderrättelseenhet. Säkerhetspolisen anser att myndigheten bör kunna meddela beslut om dispositionsförbud efter en begäran från utländska myndigheter som avser misstänkt finansiering av terrorism.

Utredningen innehåller inte några förslag eller resonemang i dessa delar. Det finns således inte något beredningsunderlag att inom ramen för detta lagstiftningsärende genomföra de ändringar som föreslås av Säkerhetspolisen.

I 3 kap. 9 § penningtvättslagen regleras formerna för åklagares överprövning av beslutet om dispositionsförbud. Av paragrafen framgår att förbudet får bestå i två arbetsdagar om det inte har hävts innan dess och att verksamhetsutövare omedelbart ska underrättas om en åtgärd har beslutats eller hävts. Av paragrafens fjärde stycke framgår att den som har drabbats av ett beslut om dispositionsförbud ska underrättas om beslutet när det kan antas att syftet med en beslutad eller förutsedd åtgärd inte motverkas och den framtida utredningen inte skadas om uppgiften röjs. Beslut om underrättelse meddelas av åklagare. En underrättelse

Prop. 2016/17:173 behöver inte lämnas, om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

Som *Svenska Bankföreningen* framhåller kan de särskilda bestämmelserna om underrättelse om dispositionsförbud innebära att verksamhetsutövaren i vissa fall inte kan ge en fullständig förklaring till kunden, exempelvis om varför en viss transaktion inte genomförts. Regeringen har förståelse för att detta kan medföra olägenheter för verksamhetsutövare. I det aktuella lagstiftningsärendet saknas dock underlag för att föreslå några förändringar avseende formerna för underrättelse om dispositionsförbud.

Som framgår i avsnitt 6.1.1 föreslås att definitionen av begreppet penningtvätt vid tillämpning av den nya penningtvättslagen ska utvidgas till att avse åtgärder med egendom som typiskt sett är ägnade att dölja att någon avser att berika sig eller någon annan genom en framtida brottslig handling. Det bör inte komma i fråga att meddela dispositionsförbud avseende egendom som ännu inte varit föremål för en brottslig handling. Det bör därför införas en bestämmelse som innebär att beslut om dispositionsförbud med anledning av misstänkt penningtvätt endast får avse sådan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet.

10 Bevarande av handlingar och uppgifter samt behandling av personuppgifter

10.1 Behandling av personuppgifter

Regeringens förslag: De grundläggande bestämmelserna om behandling av personuppgifter i den nuvarande penningtvättslagen ska föras över till den nya penningtvättslagen, med den skillnaden att tillåtna ändamål för behandling av personuppgifter klargörs i en egen bestämmelse. Också bestämmelserna om rättelse av och skadestånd för behandling av personuppgifter enligt penningtvättslagen förs över till den nya penningtvättslagen.

Bestämmelserna om behandling av känsliga personuppgifter ska föras över till den nya penningtvättslagen, med det tillägget att det klargörs att känsliga personuppgifter får behandlas vid allt obligatoriskt uppgiftslämnande till Polismyndigheten och vid bedömningen av den risk som kan förknippas med kundrelationen.

Verksamhetsutövare ska få behandla personuppgifter om lagöverträdelse vid allt obligatoriskt uppgiftslämnande till Polismyndigheten, vid bedömning av misstänkta transaktioner och aktiviteter samt vid bedömningen av den risk som kan förknippas med kundrelationen.

Förbudet mot samkörning av uppgifter ska föras över till den nya penningtvättslagen. Det införs vissa undantag från förbudet avseende samkörning av register inom koncerner och verksamheter som bedrivs via filial i utlandet.

Undantaget från kravet på att informera den registrerade om att personuppgiftsbehandling sker utsträcks till att omfatta personupp-

giftsbehandling vid all obligatorisk uppgiftslämning till Polismyndigheten.

Prop. 2016/17:173

Tystnadsplikten utvidgas till behandling av personuppgifter om lagöverträdelser och obligatoriskt uppgiftlämnande som skett till Polismyndigheten.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det saknar uttryckliga möjligheter att behandla känsliga personuppgifter och personuppgifter om lagöverträdelser vid uppgiftslämning till Polismyndigheten som sker på myndigheternas initiativ. Av utredningens förslag framgår inte heller klart att känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelser kan beaktas vid bedömningen av risken som kan förknippas med kundrelationen. I utredningens förslag omfattar tystnadsplikten och de situationer då information inte måste lämnas till den registrerade inte allt obligatoriskt uppgiftslämnande till Polismyndigheten.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Brottsförebyggande rådet (Brå)* framhåller att förslaget om behandling av personuppgifter om lagöverträdelser kan leda till att verksamhetsutövare behandlar personuppgifter om lagöverträdelser i syfte att upptäcka brott som riktas mot verksamhetsutövaren själv, t.ex. bedrägeri, förskingring eller trolöshet mot huvudman. *Polismyndigheten* framhåller att bestämmelserna om rätten till registerutdrag och tystnadsplikt inte överensstämmer med artikel 39.1 i direktivet. Allt uppgiftslämnande som sker till Polismyndigheten med anledning av brottsmisstankar måste omfattas av undantagen för att inte motverka den verksamhet som Polismyndighetens finansunderrättelseenhet är tänkt att bedriva. Polismyndigheten anser också att det måste tydliggöras att bestämmelserna om behandling av personuppgifter i lagen endast gäller verksamhetsutövare och inte myndigheter som fullgör uppgifter enligt lagen. *Riksgäldskontoret* anser att det bör framgå att även myndigheter ska få behandla personuppgifter vid underrättelse till Polismyndigheten. *Svenska Bankföreningen* framhåller att förslaget avseende behandling av personuppgifter som gäller lagöverträdelser begränsar verksamhetsutövares möjligheter att beakta de riskfaktorer som Europeiska banktillsynsmyndigheten (Eba) anger i sina förslag till riktlinjer. Begränsningen innebär också att svenska verksamhetsutövare inte ges samma möjlighet som andra verksamhetsutövare inom EU att kontrollera kunden mot olika listor och mediala uppgifter samt att spara denna information. Svenska verksamhetsutövare kan få problem att ingå korrespondentförbindelser med verksamhetsutövare i länder där en sådan granskningsmöjlighet är en självklarhet. Sammantaget bör den svenska regleringen skapa möjlighet för verksamhetsutövare att följa de krav som kommer från de europeiska tillsynsmyndigheterna. *Svensk Försäkring* anser att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, exempelvis Finansinspektionen, bör bemyndigas att meddela föreskrifter om vilka sanktionslistor som får användas i samband med den generella granskningen av transaktioner enligt penningtvättslagen. *FORUM – Idéburna organisationer med social inriktning* och *Svensk Försäkring* undrar hur förslaget förhåller sig till Europaparlamentets och rådets

Prop. 2016/17:173 förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning). *Revisorsnämnden, Lotteriinspektionen, FAR, Mäklarsamfundet*, Svensk Försäkring och Svenska Bankföreningen anser att det är oklart hur förslaget förhåller sig till avvikande bestämmelser om bevarande av handlingar och uppgifter i andra lagar eller författningar.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelser om behandling av personuppgifter finns i artiklarna 40, 41 och 43 i fjärde penningtvättsdirektivet.

Artikel 40 avser bevarande av handlingar och uppgifter, vilket behandlas i avsnitt 10.2.

Av artikel 41.1 följer att behandling av personuppgifter enligt direktivet omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet) såsom det är införlivat med nationell rätt. Enligt artikel 41.2 får personuppgifter som behandlas av verksamhetsutövare på grundval av direktivet endast ske i syfte att förebygga sådan penningtvätt och finansiering av terrorism och får inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa syften. Behandling av personuppgifter på grundval av direktivet för något annat ändamål, exempelvis kommersiella ändamål, ska vara förbjuden. I artikel 41.3 finns en hänvisning till skyldigheten att informera nya kunder om verksamhetsutövarens personuppgiftsbehandling. Av artikel 41.4 framgår att medlemsstaterna ska anta lagstiftningsåtgärder genom vilka den registrerades rätt att få tillgång till personuppgifter som rör honom eller henne begränsas helt eller delvis. Proportionerliga och nödvändiga åtgärder av detta slag ska ske för att göra det möjligt för verksamhetsutövare eller nationella myndigheter att fullgöra sina krav enligt direktivet samt för att inte förhindra officiella eller rättsliga utredningar och analyser m.m. som syftar till att förebygga, utreda eller upptäcka penningtvätt eller finansiering av terrorism. I artikel 43 i direktivet fastslås att behandling av personuppgifter på grundval av direktivet för att förebygga penningtvätt eller finansiering av terrorism ska betraktas som något som är i det allmännas intresse enligt dataskyddsdirektivet.

Regeringen konstaterar att direktivets artiklar om personuppgiftsbehandling bygger på den grundläggande förutsättningen att verksamhetsutövare ska kunna behandla personuppgifter på ett sätt som gör det möjligt för dem att uppfylla skyldigheterna enligt direktivet. Regler till skydd för behandling av personuppgifter ska inte heller hindra att information lämnas till rättsvårdande myndigheter om de behövs för att utreda och beivra penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Det anförda innebär, på sätt som följer av gällande rätt (4 kap. penningtvättslagen), att det i vissa avseenden är nödvändigt att avvika från de grundläggande bestämmelserna om information till den registrerade i personuppgiftslagen (1998:204) och att inskränka den lagens tillämpning i fråga om förbud mot behandling av känsliga personuppgifter. Därutöver bör förbudet mot behandling av personuppgifter om lagöverträdelse inskränkas genom nya

bestämmelser i penningtvättslagen. Av direktivet följer samtidigt att det måste säkerställas att dessa avvikelser endast är tillåtna om de sker i syfte att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. I den nya penningtvättslagen krävs således, i likhet med vad som följer enligt gällande rätt, vissa specialbestämmelser om verksamhetsutövarnas personuppgiftsbehandling.

I likhet med vad som följer av gällande rätt (4 kap. 1 § penningtvättslagen) bör kapitlet om behandling av personuppgifter inledas med en bestämmelse som klargör att bestämmelserna endast gäller verksamhetsutövares personuppgiftsbehandling som sker med stöd av penningtvättslagen. Bestämmelser som avviker från eller kompletterar personuppgiftslagen som finns i andra författningar påverkas således inte av penningtvättslagens specialreglering. Denna inledande bestämmelse ska även avse personuppgiftsbehandling som sker vid bevarande av handlingar och uppgifter. Därigenom klargörs penningtvättslagens förhållande till avvikande bestämmelser om bevarande av handlingar och uppgifter i andra lagar eller författningar. Ett sådant klargörande efterfrågas av *Revisorsnämnden*, *Lotteriinspektionen*, *FAR*, *Mäklarsamfundet*, *Svensk Försäkring* och *Svenska Bankföreningen*.

Vidare bör också, enligt regeringens mening, förtydligas att behandling av personuppgifter som sker med stöd av penningtvättslagen endast får ske i syfte att kunna fullgöra skyldigheterna enligt lagen. Därigenom säkerställs att personuppgifter som behandlas med stöd av penningtvättslagen inte behandlas för något annat ändamål. Detta krävs enligt artikel 41.2 i direktivet.

Känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen får enligt 4 kap. 2 § penningtvättslagen behandlas, om det är nödvändigt för att verksamhetsutövaren ska bedöma om kunden är en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person. Känsliga personuppgifter får också behandlas om det krävs för att uppfylla skyldigheten att granska och analysera transaktioner och rapportera misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism till Polismyndigheten. Reglering av motsvarande innehåll bör föras in i den nya penningtvättslagen.

Av artikel 33.1 a i direktivet följer att verksamhetsutövare ska åläggas att besvara finansunderrättelseenhets begäran om ytterligare uppgifter när en rapport har lämnats in. Verksamhetsutövaren ska då direkt eller indirekt ge all nödvändig information till finansunderrättelseenheten (jfr avsnitt 9.2). Även vid detta uppgiftslämnande kan verksamhetsutövare vara skyldiga att till Polismyndigheten lämna ut känsliga personuppgifter som inhämtats i enlighet med kraven i penningtvättslagen. Eftersom ett sådant utlämnande utgör behandling av personuppgifterna, bör bestämmelsen som tillåter behandling av känsliga personuppgifter utökas till att omfatta även denna situation.

Regeringen konstaterar vidare att alla uppgifter som inhämtats om kunderna ligger till grund för verksamhetsutövarens bedömning av risken för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med kunden. Det gäller även känsliga personuppgifter som framkommit vid bedömningen av om kunden är en person i politiskt utsatt ställning eller vid den löpande övervakningen och bedömningen av avvikande aktiviteter eller transaktioner. För tydlighets skull bör därför framgå att

Prop. 2016/17:173 känsliga personuppgifter får behandlas även när verksamhetsutövare fullgör skyldigheten att riskklassificera sina kunder.

I 21 § personuppgiftslagen finns ett förbud för andra än myndigheter att behandla personuppgifter om lagöverträdelser. I tidigare lagstiftningsärendet har regeringen bedömt att det är fråga om behandling av personuppgifter om lagöverträdelser när verksamhetsutövaren konstaterat att det föreligger omständigheter som kan tyda på penningtvätt eller finansiering av terrorism (prop. 2014/15:80 s. 43 f.). Detsamma har ansetts gälla vid rapportering av detta förhållande till Polismyndigheten. I den nämnda propositionen bedömde regeringen dock att bestämmelserna i 3 kap. 1 § i penningtvättslagen innebär ett undantag från 21 § personuppgiftslagen som gör det möjligt för verksamhetsutövare att behandla uppgifterna i den utsträckning som krävs enligt penningtvättslagen. Regeringen föreslår nu att det ska införas en bestämmelse som uttryckligen reglerar förhållandet mellan penningtvättslagen och 21 § personuppgiftslagen. En uttrycklig reglering förtydligar det nämnda förhållandet och är därutöver nödvändig för att klargöra att även den inledande granskningen av avvikande aktiviteter och transaktioner ska ha företräde framför 21 § personuppgiftslagen. Vidare konstaterar regeringen att de europeiska tillsynsmyndigheterna har publicerat ett utkast till riktlinjer om de riskfaktorer som ska beaktas och åtgärder som ska vidtas när förutsättningar för förenklade och skärpta åtgärder för kundkänedom föreligger (JC 2015 061 den 21 oktober 2015). Utkastet avser de riktlinjer som ska meddelas med stöd av artiklarna 17 och 18.4 i fjärde penningtvättsdirektivet för finansiella institut och kreditinstitut. Dessa riktlinjer ska utan ytterligare åtgärder för ett nationellt genomförande tillämpas av svenska kreditinstitut och finansiella institut. Av riktlinjerna framgår att kreditinstitut och finansiella institut vid sin riskklassificering av kunder ska beakta bl.a. uppgifter i media (s.k. adverse media) om att kunden är misstänkt för brott eller förekommer i brottsliga sammanhang. Verksamhetsutövare förutsätts också beakta att kunden är föremål för ett beslut om frysning av tillgångar till följd av exempelvis misstänkt finansiering av terrorism samt om verksamhetsutövaren tidigare har rapporterat kunden för misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det kan således konstateras att en korrekt tillämpning av direktivet förutsätter att verksamhetsutövare i viss utsträckning kan behandla personuppgifter om lagöverträdelser vid riskklassificeringen av kunder. Som *Svenska Bankföreningen* framhåller bör den nya penningtvättslagen göra det möjligt för svenska verksamhetsutövare att följa de europeiska riktlinjerna.

Regeringen anser mot bakgrund av det anförda att det bör införas en ny bestämmelse som klargör att verksamhetsutövare får behandla personuppgifter om lagöverträdelser i den utsträckning som detta följer av direktivet. Sådan personuppgiftsbehandling bör vara tillåten vid övervakningen som sker i syfte att upptäcka avvikande aktiviteter och transaktioner, vid bedömning av om avvikelserna innebär misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism och vid rapportering av sådana misstankar till Polismyndigheten. Även ett uppgiftslämnande till Polismyndigheten på myndigheternas begäran kan innebära att verksamhetsutövaren är skyldig att lämna ut personuppgifter om lagöverträdelser. Det bör framgå i lagen att sådant utlämnande är tillåtet.

Slutligen bör i lagen framgå att personuppgifter om lagöverträdelser får behandlas inom ramen för bedömningen av vilken risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med kunden. Detta krävs enligt det ovan nämnda förslaget till riktlinjer för kreditinstitut och finansiella institut, men följer också av att verksamhetsutövare inte är skyldiga att avsluta en affärsförbindelse när en rapport om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism har lämnats till Polismyndigheten. Att en kund rapporterats till Polismyndigheten innebär dock i regel att verksamhetsutövare får anledning att göra en ny bedömning av risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kunden. En pågående och kontinuerligt uppdaterad riskklassificering av kunden är ett krav som följer av direktivet och den nya penningtvättslagen. Det bör därför inte föreligga några oklarheter i fråga om verksamhetsutövarnas möjligheter att vid denna bedömning beakta det faktum att en kund har rapporterats för misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Brottsförebyggande rådet (Brå) anser att förslaget i denna del riskerar att leda till att verksamhetsutövare behandlar personuppgifter om lagöverträdelser i syfte att upptäcka brott som riktas mot verksamhetsutövaren själv, t.ex. bedrägeri, förskingring eller trolöshet mot huvudman.

Behandlingen av personuppgifter om lagöverträdelser begränsas, i likhet med övrig personuppgiftsbehandling som regleras i penningtvättslagen, av bestämmelsen som anger syftet med personuppgiftsbehandlingen. En behandling av personuppgifterna för annat syfte innebär att behandlingen strider mot personuppgiftslagen, vilket kan medföra skadeståndsskyldighet eller straffansvar enligt 48 och 49 §§ personuppgiftslagen. Det bör vidare beaktas att den föreslagna bestämmelsen om behandling av personuppgifter om lagöverträdelser i till stor del endast innebär ett förtydligande av det rättsläge som ansetts föreligga även utan sådan särskild reglering (jfr prop. 2014/15:80s. 43 f.). De farhågor som Brå uttrycker ger sammantaget inte anledning att avstå från den föreslagna bestämmelsen.

Svensk Försäkring och Svenska Bankföreningen efterfrågar en ändring i penningtvättslagen som möjliggör kontroller mot s.k. sanktionslistor. Regeringen har i tidigare lagstiftningsärenden konstaterat att i den mån uppgifterna i sådana listor rör lagöverträdelser bör frågan hanteras av Datainspektionen (prop. 2008/09:70 s. 140–142 och prop. 2014/15:80 s. 44). Det kan vidare konstateras att kontroller mot sanktionslistor inte är nödvändiga för att verksamhetsutövare ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt direktivet eller den föreslagna penningtvättslagen. Eventuella skyldigheter att göra sådana kontroller grundas på krav i andra författningar. Kontroller mot sanktionslistor nämns inte heller som ett normalt förekommande led i riskbedömningen av kunden i de europeiska tillsynsmyndigheternas förslag till riktlinjer (JC 2015 061 den 21 oktober 2015). Utredningen har övervägt frågan och gjort samma bedömning som regeringen i de tidigare lagstiftningsärendena. Det finns sammantaget inte tillräckligt underlag att föreslå en ny reglering avseende kontroller mot sanktionslistor inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Av artikel 41.4 i direktivet följer att medlemsstaterna ska anta lagstiftningsåtgärder genom vilka den registrerades rätt att få tillgång till personuppgifter som rör honom eller henne begränsas helt eller delvis. Proportionerliga och nödvändiga åtgärder av detta slag ska ske för att göra det möjligt för verksamhetsutövare eller nationella myndigheter att fullgöra sina krav enligt direktivet samt för att inte förhindra officiella eller rättsliga utredningar och analyser m.m. som syftar till att förebygga, utreda eller upptäcka penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Av gällande rätt (4 kap. 3 § penningtvättslagen) följer att besked om att personuppgifter behandlas enligt 3 kap. 1 § andra stycket första meningen inte får lämnas ut till de registrerade. Bestämmelsen innebär ett undantag från 24 § personuppgiftslagen. Den personuppgiftsbehandling som omfattas av undantaget är den analys som ska genomföras för att avgöra om en transaktion ingår som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism samt rapportering av misstankar om sådan brottslighet till Polismyndigheten. En bestämmelse med motsvarande innehåll bör finnas i den nya penningtvättslagen. Som *Polismyndigheten* påpekar finns i artikel 39.1 i direktivet ett förbud som innebär att verksamhetsutövare inte får röja för kunden att uppgifter vidarebefordrats enligt artiklarna 33 och 34 i direktivet. Förbudet träffar både det spontana uppgiftslämnandet till Polismyndigheten och det uppgiftslämnande som sker på Polismyndighetens begäran. Som Polismyndigheten påpekar måste detta förbud mot att röja att uppgifter lämnats få genomslag även i bestämmelsen om undantag från skyldigheten att lämna uppgifter till den registrerade. I annat fall uppkommer två oförenliga skyldigheter för verksamhetsutövare enligt penningtvättslagen. Detta bör undvikas genom att undantaget från att lämna information till de registrerade utsträcks till personuppgiftsbehandling som sker vid utlämnande av uppgifter på begäran av Polismyndigheten.

I 4 kap. 4 § penningtvättslagen finns ett förbud som innebär att en verksamhetsutövares register inte får samköras med motsvarande register hos någon annan (verksamhetsutövare). Det register som här avses reglerades i en numera upphävd bestämmelse i penningtvättslagen (4 kap. 3 § i lydelse före den 1 augusti 2015). Registret fick enligt den aktuella paragrafen föras för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism och för att kunna uppfylla skyldigheten att rapportera misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism till Polismyndigheten. I registret fick förekomma vissa identitetsuppgifter, kontonummer eller motsvarande samt de övriga uppgifter som framkommit vid granskning och rapportering av misstänkta transaktioner. I registret förekom således i huvudsak uppgifter om personer som verksamhetsutövaren granskat eller rapporterat för misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism. Motsvarande register får allt jämt föras enligt bestämmelserna om tillåten personuppgiftsbehandling i syfte att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism i 4 kap. penningtvättslagen.

Samkörningsförbudet som gäller gentemot annan innebär att det inte är tillåtet att samköra uppgifter i register som finns hos olika företag inom en koncern. I ett tidigare lagstiftningsärende bedömde regeringen att det inte fanns något krav på att möjliggöra samkörning av register inom

koncerner i 2005 års direktiv och att det därför saknades tillräckliga skäl att tillåta sådan samkörning (prop. 2008/09:70 s. 145).

Fjärde penningtvättsdirektivet innebär delvis nya krav i detta avseende. Av artikel 39.1 och 39.3 i direktivet följer sammanfattningsvis att det inte får uppställas ett förbud mot att dela vissa uppgifter inom kreditinstitut och finansiella institut eller inom koncerner och filialer, belägna inom eller utanför EES. De uppgifter som ska kunna delas avser att en kund har eller ska rapporteras för misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att en analys avseende penningtvätt eller finansiering av terrorism pågår eller kan komma att utföras. Det rör sig således om sådana uppgifter som förekommer i de register som omfattas av samkörningsförbudet. Därutöver anges i artikel 45.1 att det ska finnas rutiner och riktlinjer för bl.a. ett effektivt informationsutbyte inom koncerner för att bekämpa penningtvätt eller finansiering av terrorism. Enligt artikel 45.8 ska medlemsstaterna se till att informationsutbytet inom koncernen tillåts. Information om misstankar om att medel utgör vinning av brottslig handling eller har koppling till finansiering av terrorism ska utbytas inom koncernen, om finansunderrättelseenheten inte anser något annat.

Regeringen bedömer att samkörningsförbudet i gällande rätt innebär att ett effektivt informationsutbyte inom koncerner eller mellan filialer förhindras. Förbudet är således inte förenligt med artiklarna 39, 45.1 och 45.8 i direktivet. Enligt regeringens mening ska det vara tillåtet för verksamhetsutövare som ingår i samma koncern samt verksamhetsutövare som bedriver gränsöverskridande verksamhet via filial att samköra sina register. Det föreslås att detta undantag från samkörningsförbudet begränsas till kreditinstitut och finansiella institut, som bedöms ha störst behov av samkörning, och att samkörning med dotterföretag eller filialer utanför EES endast ska vara tillåtet om tredjelandets lagstiftning avseende penningtvätt och finansiering av terrorism motsvarar kraven i direktivet, inbegripet krav på tillsyn. Samkörning föreslås vidare endast kunna ske om det är tillåtet enligt hemvistlandets lag. Regeringen bedömer att förslaget innebär en rimlig avvägning mellan direktivets krav på effektivt informationsutbyte och skyddet för enskildas personliga integritet och anser därför att det bör genomföras.

I 4 kap. 5 § penningtvättslagen anges att när personuppgifter behandlas enligt 4 kap. penningtvättslagen ska bestämmelserna i 28 och 48 §§ personuppgiftslagen tillämpas. Denna bestämmelse bör föras in i den nya penningtvättslagen.

I 4 kap. 6 § regleras tystnadsplikt som rör viss personuppgiftsbehandling enligt penningtvättslagen. Bestämmelsen innebär att den som är verksam hos en verksamhetsutövare inte obehörigen får röja att känsliga personuppgifter behandlas eller att analys av misstänkta transaktioner och rapportering av sådana transaktioner sker till Polismyndigheten. Detta bör gälla även i fortsättningen. Med anledning av att det föreslås en reglering som uttryckligen reglerar behandling av personuppgifter om lagöverträdelser bör tystnadsplikten utökas till obehörigt röjande av att sådana uppgifter behandlas. Som Polismyndigheten påpekar innebär artikel 39.1 i direktivet att det är nödvändigt att låta personuppgiftsbehandling som sker vid utlämnande av uppgifter på Polismyndighetens begäran omfattas av tystnadsplikten. En ändring som

Prop. 2016/17:173 klargör detta förhållande bör således föras in i den nya penningtvättslagen. I likhet med vad som följer av gällande rätt ska ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken inte följa för den som bryter mot tystnadsplikten.

FORUM – Idéburna organisationer med social inriktning och *Svensk Försäkring* berör frågan om hur förslaget förhåller sig till den allmänna dataskyddsförordningen. Fjärde penningtvättsdirektivet vilar på dataskyddsdirektivet. Den 25 maj 2018 ska emellertid den allmänna dataskyddsförordningen börja tillämpas vilken ersätter dataskyddsdirektivet och personuppgiftslagen, som genomför dataskyddsdirektivet i Sverige. Anpassningen till dataskyddsförordningen kommer att ses över i särskild ordning inom departementet. Någon anpassning till dataskyddsförordningen bör därför inte genomföras inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Riksgäldskontoret anser att det bör framgå att även myndigheter ska få behandla personuppgifter vid underrättelse till Polismyndigheten. Regeringen bedömer i likhet med Riksgäldskontoret att detta är en förutsättning för att rapportering ska kunna ske. Det saknas dock möjlighet att analysera myndigheternas möjligheter att behandla personuppgifter inom ramen för detta lagstiftningsärende. En sådan översyn får således anstå.

10.2 Bevarande av handlingar och uppgifter

Regeringens förslag: Bestämmelserna om bevarande av handlingar och uppgifter i den nuvarande penningtvättslagen ska med redaktionella ändringar föras över till den nya penningtvättslagen. Till skillnad från den nuvarande penningtvättslagen ska handlingar och uppgifter som huvudregel bevaras i fem år och bara om det är nödvändigt för att förebygga, upptäcka eller utreda penningtvätt eller finansiering av terrorism under längre tid än fem år. Bevarande av handlingar och uppgifter ska kunna ske i som längst tio år.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur handlingar och uppgifter ska bevaras samt förutsättningarna under vilka verksamhetsutövare ska bevara handlingar och uppgifter under en längre tid än fem år.

Regeringens bedömning: Möjligheten för medlemsstaterna enligt artikel 40.2 i fjärde penningtvättsdirektivet att för vissa rättsliga förfaranden rörande penningtvätt eller finansiering av terrorism som pågick den 25 juni 2015 införa särbestämmelser om bevarande av information och handlingar bör inte genomföras.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det saknas en uttrycklig skyldighet att bevara uppgifter om transaktioner.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem. *Svensk Försäkring* anser att det är oklart om förslaget är begränsat till nya handlingar och uppgifter eller om det också gäller befintliga handlingar eller uppgifter.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Direktivet och gällande rätt

Bestämmelser om bevarande av handlingar eller uppgifter finns i artikel 40 i fjärde penningtvättsdirektivet. Medlemsstaterna ska kräva att verksamhetsutövare lagrar vissa handlingar och uppgifter i enlighet med nationell rätt för att finansunderrättelseenheten eller andra behöriga myndigheter ska kunna förebygga, upptäcka och utreda möjlig penningtvätt eller finansiering av terrorism (artikel 40.1 första stycket). Bevarandet ska, när det gäller åtgärder för kundkänedom, avse en kopia av de dokument och uppgifter som är nödvändiga för att uppfylla kraven som fastställs i fråga om åtgärder för kundkänedom i kapitel II, för en period på fem år efter det att affärsförbindelsen med kunden har upphört eller efter den dag då en enstaka transaktion utfördes (artikel 40.1 a).

Därutöver ska styrkande handlingar och registreringar av transaktioner i form av originalhandlingar eller i rättsliga förfaranden godkända kopior enligt tillämplig nationell rätt, vilka behövs för att identifiera transaktioner, bevaras för en period på fem år efter det att affärsförbindelsen med kunden har upphört eller efter den dag då en enstaka transaktion utfördes (artikel 40.1 b).

Efter utgången av de lagringstider som avses i första stycket, ska medlemsstaterna se till att ansvariga enheter förstör personuppgifter, såvida inte annat föreskrivs i nationell rätt, vilket ska avgöra under vilka omständigheter ansvariga enheter därefter får eller ska lagra uppgifter (artikel 40.1 andra stycket). Medlemsstaterna får tillåta eller kräva att uppgifterna lagras längre, efter att ha gjort en grundlig bedömning av huruvida en sådan ytterligare lagring är nödvändig och proportionell och bedömer att den är nödvändig för att förebygga, upptäcka eller utreda penningtvätt eller finansiering av terrorism. Den ytterligare lagringstiden ska inte överstiga en period på ytterligare fem år (artikel 40.1 andra stycket).

Bestämmelser om bevarande av handlingar eller uppgifter finns i 2 kap. 13 § och 3 kap. 1 b § penningtvättslagen. En verksamhetsutövare ska enligt 2 kap. 13 § i minst fem år bevara handlingar och uppgifter om åtgärder som vidtagits för att uppnå kundkänedom. Tiden ska räknas från det att åtgärderna utfördes eller, i de fall då en affärsförbindelse har etablerats, affärsförbindelsen upphörde. Enligt 3 kap. 1 b § ska verksamhetsutövare i fem år bevara uppgifter om den granskning och analys av transaktioner som gjorts enligt 1 § andra stycket första meningen. Tiden ska räknas från det att transaktionen utfördes eller från det att verksamhetsutövaren avstod från att utföra transaktionen.

De nya bestämmelserna

Bestämmelserna i 2 kap. 13 § och 3 kap. 1 b § i penningtvättslagen överensstämmer till stor del med kraven i artikel 40 i direktivet. Skillnader finns dock i fråga om vilka handlingar och uppgifter som ska lagras och avseende tiden för lagringen. Det finns därför anledning att

Prop. 2016/17:173 införa delvis nya bestämmelser om lagring av handlingar och uppgifter i penningtvättslagen.

De nya bestämmelserna bör föras in i det kapitel i penningtvättslagen som rör behandling av personuppgifter. Detta följer av att den uppgiftslagring som det är fråga om i allt väsentligt innebär behandling av personuppgifter enligt definitionen i 3 § personuppgiftslagen. Det kan förutsättas att i princip samtliga handlingar och uppgifter som avser åtgärder för kundkännedom direkt eller indirekt kan hänföras till en viss fysisk person. Det gäller även om kunden är en juridisk person, eftersom uppgifter kommer att finnas om den juridiska personens verkliga huvudman eller i förekommande fall styrelseledamöter och andra företrädare. Detsamma gäller den transaktionshistorik som ska bevaras enligt artikel 40.1 b.

Som framhålls i avsnitt 10.1 innebär placeringen av bevarandebestämmelserna i avsnittet om behandling av personuppgifter som sker med stöd av penningtvättslagen att rätten eller skyldigheten att bevara handlingar och uppgifter som följer av annan lag eller författning inte påverkas. Det gäller bl.a. om det är befogat att bevara uppgifterna för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål med stöd av 9 § personuppgiftslagen, som *Svenska Bankföreningen* framhåller som ett exempel.

Det som ska bevaras är i första hand kopior av de dokument eller uppgifter som inhämtats för att uppfylla kraven som fastställts i fråga om åtgärder för kundkännedom (artikel 40.1 a). Detta bör framgå i lagen.

Därutöver krävs att handlingar eller registreringar som behövs för att identifiera transaktioner ska bevaras (artikel 40.1 b). Utredningen gör bedömningen att det som avses i artikel 40.1 b är sådana transaktioner som bedömts och analyserats med anledning av misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Regeringen konstaterar emellertid att denna typ av bedömning och analys omfattas av begreppet kundkännedomsåtgärder enligt direktivets systematik. Det innebär att artikel 40.1 b måste förstås så att den avser handlingar och registreringar av alla transaktioner som sker inom ramen för en affärsförbindelse eller enstaka transaktioner. Avseende transaktioner som genomförs inom ramen för affärsförbindelser gäller ett sådant krav även enligt gällande rätt. Det följer av att en åtgärd för kundkännedom enligt gällande rätt är att kontrollera och dokumentera att de transaktioner som utförs stämmer överens med den kunskap som verksamhetsutövaren har om kunden. Verksamhetsutövare ska också se till att handlingar, uppgifter och upplysningar rörande kontrollerna hålls aktuella (2 kap. 11 § penningtvättslagen). Enligt 2 kap. 13 § har verksamhetsutövare ålagts att bevara denna dokumentation. Ett motsvarande krav att dokumentera transaktioner finns dock inte bland kundkännedomsåtgärderna i regeringens förslag till ny penningtvättslag. Det innebär att det i bestämmelsen om bevarande av handlingar och uppgifter särskilt måste regleras att uppgifter om transaktioner som genomförts med kunder inom ramen för affärsförbindelser ska bevaras. Ett krav på bevarande av uppgifter om transaktioner bör i enlighet med vad som föreskrivs i direktivet gälla även transaktioner som genomförs utanför affärsförbindelser. Kravet på bevarande kan dock bara omfatta enstaka transaktioner som innebär att verksamhetsutövare är skyldig att vidta

åtgärder för kundkännedom. Detta bör i förtydligande syfte framgå i lagen. Prop. 2016/17:173

Vad gäller tiden för bevarandet föreskrivs att handlingar och uppgifter ska bevaras i fem år efter att en affärsförbindelse avslutats eller en enstaka transaktion genomförts (artikel 40.1 a och b). Därefter förutsätts att uppgifterna gallras. Denna reglering avviker från 9 § personuppgiftslagen, där det anges att personuppgifter inte får bevaras under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen. Om ingen specialreglering motsvarande den som finns i direktivet införs, är det således upp till verksamhetsutövarna att avgöra hur länge personuppgifter som inhämtats vid åtgärder för kundkännedom eller transaktionshistorik ska bevaras. Regleringen i direktivet kan således innebära att personuppgifter bevaras en längre eller kortare tid än vad som skulle bli fallet utan en sådan reglering. I den nya penningtvättslagen bör anges att uppgifter av det slag som bestämmelsen avser ska bevaras i fem år efter det att affärsförbindelsen med kunden har upphört eller den dag då en enstaka transaktion utfördes. Om verksamhetsutövaren avstått från att genomföra en enstaka transaktion till följd av misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism ska tiden, i enlighet med vad som följer av gällande rätt, räknas från den dag då avståendet skedde.

Genom artikel 40.1 andra stycket i direktivet bereds medlemsstaterna en möjlighet att utöka lagringstiden med ytterligare fem år. En sådan förlängning förutsätter att det gjorts en grundlig bedömning av huruvida en sådan ytterligare lagring är nödvändig och proportionell och att det bedöms att den är nödvändig för att förebygga, upptäcka eller utreda penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Möjligheten till förlängning av lagringstiden saknar förebild i gällande rätt. Utredningen föreslår att det i penningtvättslagen införs en allmän bestämmelse enligt vilken ytterligare lagring får ske om det är nödvändigt för att förebygga, upptäcka eller utreda penningtvätt eller finansiering av terrorism. Denna bestämmelse ska enligt utredningens förslag konkretiseras genom föreskrifter av lägre valör än lag.

Bevarandet av handlingar och uppgifter syftar till att göra det möjligt för Polismyndigheten och andra myndigheter att förebygga, upptäcka eller utreda penningtvätt och finansiering av terrorism. Frågan om det är nödvändigt att bevara uppgifterna under mer än fem år är således beroende av om en myndighet anser sig ha behov av uppgiften för de angivna ändamålen. Som *Svenska Bankföreningen* framhåller är det inte lämpligt eller praktiskt möjligt att verksamhetsutövare ska göra denna bedömning i varje enskilt fall. Ett krav på en förlängd lagringstid bör därför endast komma i fråga när Polismyndigheten eller annan myndighet påtalar ett behov av en längre lagring. Under vilka förutsättningar som en längre lagringstid ska förekomma och de närmare formerna för denna hantering bör preciseras i författning av lägre valör än lag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför bemyndigas att meddela närmare föreskrifter i detta avseende.

Svensk Försäkring anser att det är oklart om bestämmelserna om bevarande av handlingar och uppgifter är begränsade till nya handlingar och uppgifter eller om det också gäller befintliga handlingar eller uppgifter. Bestämmelserna i fråga avses inte omfattas av någon särskild

Prop. 2016/17:173 övergångsregel. Det innebär att de börjar gällande när lagen träder i kraft. Bestämmelserna ska således vara tillämpliga på både handlingar som inhämtats före ikraftträdandet och handlingar och uppgifter som därefter inhämtas.

I de fall där det den 25 juni 2015 i en medlemsstat pågår rättsliga förfaranden som rör förebyggande, upptäckt, utredning eller lagföring av misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism, och en verksamhetsutövare innehar information eller handlingar som rör dessa pågående förfaranden, får den verksamhetsutövaren lagra den informationen eller dessa handlingar i enlighet med nationell rätt för en period på fem år fr.o.m. den 25 juni 2015. Medlemsstaterna får, utan att det påverkar nationell straffrätt, tillåta eller kräva att sådana uppgifter eller handlingar lagras i ytterligare fem år, om det har fastställts att en sådan ytterligare lagringstid är nödvändig och proportionerlig för att förebygga, upptäcka, utreda eller lagföra misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism (artikel 40.2). Regeringen finner inte skäl att införa en reglering med motsvarande innehåll.

11 Funktioner för intern kontroll och anmälningar av misstänkta överträdelser

11.1 Intern kontroll

11.1.1 Särskilda funktioner för intern kontroll

Regeringens förslag: När det är motiverat av verksamhetens storlek och art, ska en verksamhetsutövare som är en juridisk person utse personer och inrätta funktioner med särskilt ansvar för regelefterlevnad och oberoende granskning.

En medlem av ledningsgruppen, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare ska utses och ansvara för att verksamhetsutövaren genomför de åtgärder som krävs för att följa penningtvättslagen och de föreskrifter som meddelas med stöd av lagen.

En centralt funktionsansvarig ska utses med ansvar för att löpande kontrollera att det finns riktlinjer, kontroller och förfaranden som effektivt hanterar de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som finns i verksamheten. Den centralt funktionsansvarige ska även ansvara för att rapportering görs till Polismyndigheten.

En oberoende granskningsfunktion med ansvar för att granska att verksamhetsutövaren fullgör sina skyldigheter enligt penningtvättslagen ska också inrättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om när funktionerna ska inrättas samt de krav som ska gälla i fråga om funktionernas organisation, befogenheter och oberoende.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att

det innehåller en särskild bestämmelse med innebörden att styrelsen eller motsvarande organ i verksamhetsutövare som är juridiska personer ska vara ansvarig för att fastställa riskbaserade rutiner. Utredningen föreslår även att en styrelseledamot ska utses med särskilt kontrollansvar.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län* och *Svenska försäkringsförmedlares förening* anser att det bör förtydligas under vilka förutsättningar som en centralt funktionsansvarig och en oberoende granskningsfunktion ska utses. *Srf konsulterna* framhåller att det är oklart hur kraven ska tillämpas avseende små verksamhetsutövare. *Svenska Bankföreningen* anser att direktivet inte kan anses kräva att en person i styrelsen ska utses med ansvar för att kontrollera att styrelsens beslut om åtgärder genomförs. I den engelska språkversionen av direktivet anges att denna funktion ska fullgöras av ledamot av "the management board", vilket för svensk del närmast kan härledas till en funktion under styrelse, dvs. verkställande direktör eller person i ledningsgruppen. När det gäller den centralt funktionsansvariga är det oklart på vilken nivå befattningen är tänkt att ligga. Den engelska versionen av direktivet talar åter om "management" vilket tyder på att det inte är fråga om styrelsenivå. Enligt föreningen bör det vara upp till verksamhetsutövaren att besluta var i organisationen den centralt funktionsansvariga ska vara placerad. Det viktiga måste vara att den centralt funktionsansvariga har tillräckliga befogenheter och att det finns ett visst oberoende gentemot ledningen. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* anser att det är tveksamt om förslaget är tillräckligt för att garantera den aktuella befattningshavarens opartiskhet och oberoende.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaterna ska se till att verksamhetsutövare har riktlinjer, kontroller och förfaranden på plats för att minska och effektivt hantera de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som identifierats på unionsnivå, på medlemsstatsnivå och vid ansvariga enheter (artikel 8.3 i fjärde penningtvättsdirektivet). Dessa riktlinjer, kontroller och förfaranden ska stå i proportion till de ansvariga enheternas typ och storlek. Enligt artikel 8.4 a ska dessa riktlinjer, kontroller och förfaranden omfatta bl.a. efterlevnadskontroll inbegripet utnämning av en efterlevandeansvarig på ledningsnivå om det motiveras av verksamhetens storlek och natur. Den efterlevnadsansvariga som utsetts i enlighet med artikel 8.4 a ska vidarebefordra de uppgifter som avses i artikel 33.1 till finansunder rättelseenheten i den medlemsstat där verksamhetsutövaren är etablerad (artikel 33). Verksamhetsutövare ska också ha en oberoende granskningsfunktion för att granska de interna riktlinjer, kontroller och förfaranden som avses i artikel 8.4 a, om det motiveras av verksamhetens storlek och natur (artikel 8.4 b). Medlemsstaterna kräva att verksamhetsutövarna i tillämpliga fall identifierar den styrelseledamot som ska ansvara för det genomförande av lagar och andra författningar som krävs för att följa detta direktiv (artikel 46.4).

De refererade artiklarna ställer sammantaget krav på att åtminstone vissa verksamhetsutövare ska ha funktioner som säkerställer att bestämmelserna i direktivet genomförs och efterlevs, inbegripet en oberoende granskning av de åtgärder, förfaranden och rutiner som vidtas i detta syfte. Direktivet ställer även krav på ansvarsfördelning inom

Prop. 2016/17:173 verksamhetsutövarens ledning. Motsvarande bestämmelser saknas i penningtvättslagen. Nya bestämmelser måste således införas i den nya penningtvättslagen för att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet i nu berörda delar.

Regeringens förslag till genomförande innebär att regleringen i penningtvättslagen sätter ramarna för när de särskilda funktionerna ska utses och deras respektive ansvar. Den allmänt hållna regleringen bör fyllas ut av mer detaljerade bestämmelser i myndighetsföreskrifter. Det bör finnas ett väsentligt utrymme för de myndigheter som meddelar föreskrifter enligt lagen att anpassa kraven till de olika verksamhetsutövarnas förutsättningar. En utgångspunkt för regleringen bör också vara att penningtvättslagen inte ska förhindra att verksamhetsutövare organiserar den egna verksamheten på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län och Svenska försäkringsförmedlares förening anser att det bör förtydligas ytterligare under vilka förutsättningar som en centralt funktionsansvarig och en oberoende granskningsfunktion ska utses. *Srf konsulterna* framhåller att det är oklart hur kraven ska tillämpas avseende små verksamhetsutövare. Regeringen anser i likhet med de nämnda remissinstanserna att den föreslagna regleringen inte utan vidare precisering kan tillämpas direkt av verksamhetsutövarna. Med hänsyn till att lagen omfattar verksamhetsutövare av vitt skilda slag, från enmansföretag med en blygsam omsättning till världsomspännande koncerner, är det dock inte ändamålsenligt att i lagtexten ytterligare precisera under vilka förutsättningar som de olika funktionerna är motiverade. En sådan precisering försvåras ytterligare av att inte endast verksamhetens storlek ska beaktas. Enligt artikel 8 i direktivet ska även verksamhetens typ eller natur beaktas. Med typ eller natur avses verksamhetens art (jfr avsnitt 7.1). Med detta avses i första hand vilken verksamhet som bedrivs, inbegripet vilka varor eller tjänster som tillhandahålls, hur komplexa dessa varor och tjänster är och andra liknande omständigheter samt risken för penningtvätt och finansiering av terrorism som finns i verksamheten.

Utgångspunkten är dock att rekvisiten storlek och art ska ses i förhållande till samtliga verksamhetsutövare som omfattas av lagen. Syftet är således inte att föreskriva att de största verksamhetsutövarna inom en viss bransch eller en viss kategori av verksamhetsutövare alltid måste utse de funktioner som lagen kräver. En proportionerlig tillämpning av direktivets krav i detta avseende kan således endast åstadkommas genom att de myndigheter som meddelar föreskrifter med stöd av lagen beaktar den relativa storleken hos de verksamhetsutövare som föreskrifterna avser och tar liknande hänsyn avseende verksamhetens art och riskerna kopplade till de olika verksamhetsutövare som omfattas av lagen. Därigenom kan hänsyn tas till bestämmelsernas tillämpning avseende små verksamhetsutövare, vilket *Srf konsulterna* framhåller.

När det gäller de olika funktionernas ansvar och kraven på placering i organisationen anför *Svenska Bankföreningen* att den svenska bolagsstyrningsmodellen normalt sett inte ligger till grund för synen på hur bolag styrs i olika direktiv. Föreningen framhåller att den svenska

språkversionen av direktivet till följd av detta riskerar att medföra att funktioner för efterlevnadsansvar m.m. placeras på en för hög nivå inom svenska bolag. Föreningen påpekar att det engelska begreppet "management board" (artikel 46.4, styrelse i svensk språkversion) närmast kan härledas till en nivå under styrelsen enligt svensk rätt, dvs. verkställande direktör eller person i ledningsgruppen. Föreningen anser därför att det kan ifrågasättas om inte utredningens förslag som innebär att en styrelseledamot med ett särskilt kontrollansvar ska utses går längre än vad direktivet föreskriver.

Regeringen konstaterar att direktivet innehåller ett antal olika begrepp som syftar till att beskriva personers eller funktioners plats och funktion inom en juridisk person. Som Bankföreningen påpekar är direktivets engelska språkversion mer nyanserad i detta avseende. Exempelvis används begreppen "senior management" (artikel 3.12, företagsledning i svensk språkversion) och "management level" (artikel 8.4 a, ledningsnivå i svensk språkversion), "board of directors" (artikel 3.12, styrelse i svensk språkversion) och "members of the management body" (artikel 58.3, ledningen i svensk språkversion). I direktivet definieras dock endast ett av dessa begrepp. I artikel 3.12 anges att begreppet företagsledning (senior management) innebär en tjänsteman eller anställd som har tillräckliga kunskaper om institutets riskexponering mot penningtvätt och finansiering av terrorism och som har tillräckliga befogenheter att fatta beslut som påverkar dess riskexponering, och behöver inte i alla fall vara styrelseledamot.

Definitionen av begreppet företagsledning (senior management) är således funktionell, dvs. beskriver en viss kunskapsnivå och befogenhet att fatta självständiga beslut utan att peka ut en viss plats i ett bolags hierarkiska struktur. Enligt regeringens mening bör därför begreppet företagsledning, liksom övriga begrepp som syftar till att beskriva en persons nivå eller hierarkiska ställning inom en juridisk person, tolkas i ljuset av vilken funktion som personen förutsätts fylla. Tolkningen bör även ta hänsyn till den svenska bolagsstyrningsmodellen.

Artikel 46.4 i direktivet innebär att en verksamhetsutövare ska utse en person som ska ansvara för det genomförande av lagar och andra författningar som krävs för att följa direktivet. Det är således fråga om en mer operativ uppgift än vad som normalt ankommer på styrelseledamöter. Som Bankföreningen anför ligger det mot bakgrund av det anförda närmast till hands att tolka artikel 46.4 i direktivet som att det är en person i ledningsgruppen, verkställande direktör eller en person med motsvarande funktion som ska utses. Detta bör framgå i lagen.

Vad gäller den uppgift som denna person ska utföra är direktivet något svårtolkat. Det anges att den utpekade personen ska ansvara för "det genomförande av de lagar och andra författningar som krävs för att följa detta direktiv". Vad det innebär att "genomföra" en lag eller andra författningar hos en verksamhetsutövare är inte självklart. Utredningen har föreslagit att den utpekade personen ska kontrollera att styrelsens beslut om åtgärder enligt lagen genomförs. En sådan kontrollfunktion ska dock fullgöras av den efterlevnadsansvariga som ska utses enligt artikel 8.4 a i direktivet, vilket talar emot att artikel 46.4 syftar till att ställa krav på ytterligare en kontrollfunktion. Kravet i artikel 46.4 bör i stället anses innebära att den utsedda personen ska ansvara för att genom-

Prop. 2016/17:173 föra eller verkställa de åtgärder som krävs för att verksamhetsutövaren ska efterleva direktivet. Lagen bör enligt regeringens mening ges motsvarande innehåll.

Av artikel 8.4 a i direktivet följer ett krav på att utse en efterlevnadsansvarig på ledningsnivå. Utredningens förslag innebär att det i lagen anges att personen ska verka på ledningsnivå och att grunderna för personens uppgifter framgår i lagen. Bankföreningen anser att det är oklart på vilken nivå befattningen är tänkt att ligga. Den engelska lydelsen av direktivet talar om "management" vilket tyder på att det inte är fråga om styrelsenivå. Enligt föreningen bör det vara upp till verksamhetsutövaren att besluta var i organisationen den aktuella funktionen ska vara placerad. Det viktiga måste vara att den har tillräckliga befogenheter och att det finns ett visst oberoende gentemot ledningen.

Regeringen anser i likhet med Bankföreningen att direktivet inte i någon detalj kan anses föreskriva var i organisationen som den efterlevnadsansvariga ska vara placerad. Lagen bör utformas för att tillåta stor flexibilitet i detta avseende, och bör således endast reglera grunderna för den efterlevnadsansvariges huvudsakliga uppgifter. Förutom ansvaret att löpande kontrollera att verksamhetsutövaren fullgör sina skyldigheter enligt penningtvättslagen och de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen ska funktionen, i enlighet med artikel 33.2 i direktivet, ansvara för verksamhetsutövarens rapporter om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism till Polismyndigheten. I lagen bör funktionen benämnas central funktionsansvarig, vilket är ett etablerat begrepp som bl.a. förekommer i 6 kap. 1 § Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2009:1) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

På motsvarande sätt bör kravet på en oberoende granskningsfunktion utformas. I lagen bör, i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 8.5 i direktivet, framgå att granskningsfunktionen ska ansvara för att granska de interna riktlinjer, kontroller och förfaranden som syftar till att verksamhetsutövaren ska fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör bemyndigas att meddela föreskrifter om kriterierna för när funktioner som avses i detta avsnitt ska inrättas samt de krav som ska gälla i fråga om funktionernas organisation, befogenheter och oberoende.

11.1.2 Central kontaktpunkt för vissa utländska verksamhetsutövare

Regeringens förslag: Om en verksamhetsutövare med huvudkontor i en annan stat inom EES tillhandahåller betaltjänster eller ger ut elektroniska pengar i Sverige ska Finansinspektionen kunna besluta att verksamhetsutövaren ska utse en central kontaktpunkt i Sverige, förutsatt att tjänsterna inte tillhandahålls genom en filial eller ett dotterföretag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den centrala kontaktpunktens organisation, kompetens, befogenheter, oberoende och funktion.

Prop. 2016/17:173

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansinspektionen* framhåller att utrymmet för föreskrifter om tillämpningen av förslaget är begränsat.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaterna får kräva att utgivare av elektroniska pengar enligt definitionen i artikel 2.3 i direktiv 2009/110/EG och betaltjänstleverantörer enligt definitionen i artikel 4.9 i direktiv 2007/64/EG, som är etablerade på deras territorier i annan form än filialer och vars huvudkontor är beläget i en annan medlemsstat, utser en central kontaktpunkt på deras territorium (artikel 45.9 i fjärde penningtvättsdirektivet). Genom den centrala kontaktpunkten ska utgivare av elektroniska pengar och betaltjänstleverantörer säkerställa att reglerna om bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism efterlevs och underlätta de behöriga myndigheternas tillsyn, bl.a. genom att på begäran förse de behöriga myndigheterna med handlingar och information.

De europeiska tillsynsmyndigheterna ska utarbeta förslag till tekniska standarder för tillsyn om kriterierna för avgörande av när det är lämpligt att inrätta en central kontaktpunkt enligt artikel 45.9 och vilka funktioner denna bör ha (artikel 45.10). De europeiska tillsynsmyndigheterna ska till kommissionen lämna det förslag till tekniska standarder för tillsyn som avses i första stycket senast den 26 juni 2017. Enligt artikel 45.11 delegeras befogenhet till kommissionen att anta de tekniska standarder för tillsyn som avses i punkt 10 i den här artikeln i enlighet med artiklarna 10–14 i förordningarna (EU) nr 1093/2010, (EU) nr 1094/2010 och (EU) nr 1095/2010.

Regleringen i direktivet innebär att medlemsstaterna får välja om det ska finnas möjlighet att kräva att de utpekade verksamhetsutövarna ska utse en central kontaktpunkt i Sverige. Om en sådan möjlighet införs, ska dock beslut meddelas med tillämpning av de tekniska standarder som kommissionen ska anta enligt artikel 45.11 i direktivet. Regeringen anser att det bör vara möjligt att besluta om en central kontaktpunkt och att beslut ska fattas av Finansinspektionen, som utövar tillsyn över de aktuella verksamhetsutövarna.

Som *Finansinspektionen* påpekar är utrymmet för att meddela föreskrifter om tillämpningen av förslaget begränsat. Det kan emellertid antas att det kommer att finnas visst utrymme att meddela kompletterande föreskrifter om den centrala kontaktpunktens funktioner och ansvar i vissa fall. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför bemyndigas att meddela föreskrifter om den centrala kontaktpunktens organisation, kompetens, befogenheter, oberoende och funktion.

11.2.1 Skyldigheter för behöriga myndigheter

Regeringens bedömning: Skyldigheten enligt fjärde penningtvättsdirektivet att behöriga myndigheter ska inrätta effektiva och tillförlitliga mekanismer för att uppmuntra och ta emot anmälningar om överträdelser av penningtvättslagen bör genomföras genom föreskrifter på förordningsnivå. Artikel 61.2 b–d i direktivet, som ställer krav på tillbörligt skydd för den som gör en anmälan om överträdelser och den som anmälan avser samt på behandlingen av personuppgifter, omfattas redan i gällande rätt.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna tillstyrker bedömningen eller har inget att invända mot den.

Skälen för regeringens bedömning: Medlemsstaterna ska se till att de behöriga myndigheterna etablerar effektiva och tillförlitliga mekanismer för att uppmuntra rapportering till de behöriga myndigheterna om potentiella eller faktiska överträdelser av de nationella bestämmelser varigenom detta direktiv införlivas (artikel 61.1 i fjärde penningtvättsdirektivet). De mekanismer som avses i artikel 61.1 ska åtminstone omfatta vad som följer av artikel 61.2 a–e. I punkten a anges att det ska finnas särskilda förfaranden för mottagande av rapporter om överträdelser och uppföljning av dem (artikel 61.2). I punkten b anges att det ska finnas tillbörligt skydd för anställda eller personer i jämförbar ställning inom ansvariga enheter som anmäler överträdelser begångna inom verksamhetsutövaren. I punkten c anges att det ska finnas tillbörligt skydd för den tilltalade personen. I punkten d framgår att det ska finnas skydd för personuppgifter avseende både den person som rapporterar en överträdelse och den fysiska person som påstås bära ansvaret för den, i enlighet med principerna i direktivet 95/46/EG. I punkten e anges att det ska finnas tydliga regler som under alla omständigheter ser till att konfidentialiteten för den person som anmäler överträdelser begångna inom den ansvariga enheten garanteras, såvida inte offentliggörande krävs i enlighet med nationell rätt i samband med ytterligare utredningar eller efterföljande rättsliga förfaranden.

Artikel 61.1 och 61.2 ställer krav som till stora delar överensstämmer med artikel 71 i direktiv 2013/36/EU (kapitaltäckningsdirektivet). Vid genomförandet av det direktivet bedömde regeringen att kraven på procedurer för att uppmuntra och ta emot anmälningar om överträdelser skulle genomföras genom föreskrifter på förordningsnivå (prop. 2013/14:228 s. 244). Motsvarande krav i direktivet (artikel 61.1 och 61.2 a) bör på samma sätt genomföras i förordning.

Vid genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet bedömdes vidare att kravet på tillbörligt skydd för anställda eller personer i jämförbar ställning som anmält överträdelser är genomfört genom gällande rätt (samma prop. s. 246). Bedömningen grundades bl.a. på arbetstagarnas skydd enligt 7 och 18 §§ lagen om anställningsskydd (1982:80) och den praxis som Arbetsdomstolen utvecklat. Regeringen finner inte skäl att

här frångå den bedömning som då gjordes. I sammanhanget kan också nämnas lagen (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden som trädde i kraft den 1 januari 2017. Sammantaget bedömer regeringen således att artikel 61.2 b i direktivet inte bör kräva några ytterligare genomförandeåtgärder i svensk rätt.

Även den tilltalade ska erhålla tillbörligt skydd (artikel 61.2 c). Med den tilltalade avses den person som påstås bära ansvar för en anmäld överträdelse. Detta skydd tillgodoses, enligt regeringens mening, vid en tillsynsmyndighets handläggning av reglerna i förvaltningslagen (1986:223). Motsvarande bedömning gjordes vid genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet (samma prop. s. 245). Inte heller artikel 61.2 c i direktivet bör kräva några ytterligare genomförandeåtgärder i svensk rätt.

Även artikel 61.2 d i direktivet, som avser skydd av personuppgifter för den som rapporterar en överträdelse och den som påstås bära ansvaret för den, genomförs i gällande rätt genom personuppgiftslagen (1998:204). Regeringen anser således inte att det finns något skäl att frångå den bedömning som gjordes i samband med genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet (samma prop s. 247 f.).

11.2.2 Skyldigheter för verksamhetsutövare

Regeringens förslag: En verksamhetsutövare ska tillhandahålla ändamålsenliga rapporteringssystem som gör det möjligt för anställda och uppdragstagare att internt göra anmälningar om överträdelser av bestämmelserna i penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Personuppgiftslagen ska gälla vid behandling av personuppgifter inom ramen för rapportering om misstänkta överträdelser av penningtvättsregelverket

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de särskilda rapporteringssystem som verksamhetsutövare ska tillhandahålla.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* tillstyrker förslaget men anser att det i lagen tydligt bör framgå att rapportering kan ske anonymt. *Svensk Försäkring* anser att det inte är lämpligt att rapportering till Polismyndigheten ska kunna ske anonymt.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaterna ska kräva att verksamhetsutövare inrättar lämpliga rutiner för att deras anställda eller personer i jämförbar ställning ska kunna rapportera överträdelser av penningtvättsregleringen internt genom en särskild, självständig och anonym kanal som står i proportion till verksamhetsutövarens typ och storlek (artikel 61.3 i fjärde penningtvättsdirektivet). Artikeln överensstämmer till stor del med liknande krav i andra direktiv som avser finansiella och andra företag. Bestämmelser om rapporteringssystem har således förts in i bl.a. 6 kap. 2 a § lagen (2004:297) om bank- och

Prop. 2016/17:173 finansieringsrörelse, förkortad LBF, och i 26 a § revisorslagen (2001:883). För flertalet av de verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen saknas dock krav på system för rapportering om överträdelser. Nya bestämmelser om detta bör således införas.

Artikel 61.3 i direktivet skiljer sig från de artiklar som ligger till grund för bestämmelserna i bl.a. LBF och revisorslagen genom att det anges att rapportering ska kunna ske genom en anonym kanal. *Tjänstemännens Centralorganisation* anser att det i lagen bör framgå att rapportering ska ske anonymt. Enligt regeringens bedömning får det dock anses ligga i begreppet ändamålsenligt att det ska vara möjligt att göra en anonym intern rapport. Det saknas således skäl att ändra de bestämmelser om interna rapporteringssystem i gällande rätt som saknar ett sådant tydliggörande. En ny bestämmelse, efter förebild från 6 kap. 2 a § LBF, bör föras in i penningtvättslagen. Bestämmelsen blir tillämplig för de verksamhetsutövare som inte omfattas av något krav på rapporteringssystem i rörelselagstiftningen.

Svensk Försäkring anser att det inte är lämpligt att tillåta anonym rapportering till Polismyndigheten. Regeringen konstaterar att artikel 61 i direktivet, och de förslag som lämnas i detta avsnitt, endast avser rapportering om misstankar som avser verksamhetsutövarens överträdelser av penningtvättsregelverket. Anmälningar om att verksamhetsutövares kunder kan misstänkas för penningtvätt eller finansiering av terrorism sker till Polismyndigheten med stöd av andra bestämmelser i direktivet och den föreslagna penningtvättslagen. Sådana rapporter ska inte kunna göras anonymt.

Frågan om interna rapporteringssystemens förenlighet med personuppgiftslagen har behandlats utförligt i tidigare lagstiftningsärenden, bl.a. i prop. 2013/14:228 s. 248–254 och prop. 2015/16:162 s. 134–139. Regeringen ansluter sig till vad som där anges. Vägledning om hur rapporterna bör hanteras ur ett personuppgiftsperspektiv finns i Datainspektionens föreskrifter (DIFS 1998:3) om undantag från förbudet för andra än myndigheter att behandla personuppgifter om lagöverträdelser m.m. och Datainspektionens vägledning för bolag ”Ansvaret för personuppgifter som hanteras i system för Whistleblowing”. En erinran om att personuppgiftslagen gäller vid behandling av personuppgifter inom ramen för rapportering om misstänkta överträdelser av penningtvättsregelverket bör föras in i penningtvättslagen.

Enligt artikel 61.3 i direktivet ska det särskilda rapporteringssystemet stå i proportion till den berörda verksamhetsutövarens storlek och typ. Regeringen bedömer att detta bäst kan åstadkommas genom att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de särskilda rapporteringssystem som verksamhetsutövare ska tillhandahålla. Genom att föreskrifter kan meddelas för i vart fall vissa kategorier av verksamhetsutövare kan hänsyn tas till de olikheter i fråga om storlek och art som krävs för att skapa en proportionerlig tillämpning.

Regeringens förslag: En uppgift i en intern anmälan eller en utsaga om en misstänkt överträdelse av en bestämmelse i penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, får inte obehörigen röjas om uppgiften kan avslöja anmälarens identitet.

Ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken ska inte följa för dem som omfattas av tystnadsplikt enligt penningtvättslagen.

Sekretess ska gälla i en statlig myndighets verksamhet som består i tillsyn över efterlevnaden av penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen för uppgift i en anmälan eller utsaga om överträdelse av bestämmelse som gäller för den som myndighetens verksamhet avser, om uppgiften kan avslöja anmälarens identitet.

Sekretessen ska gälla i högst femtio år.

Tystnadsplikten som följer av den nya sekretessbestämmelsen ska ha företräde framför meddelarfriheten.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag

Interna anmälningar

Av artikel 61.2 e i fjärde penningtvättsdirektivet följer att det ska finnas tydliga regler som ser till att konfidentialiteten för den person som anmäler överträdelser begångna inom verksamhetsutövaren garanteras, såvida inte offentliggörande krävs i enlighet med nationell rätt i samband med ytterligare utredningar eller efterföljande rättsliga förfaranden. Artikel 71.2 d i direktiv 2013/36/EU (kapitaltäckningsdirektivet). Kraven i kapitaltäckningsdirektivet genomfördes genom att en bestämmelse om tystnadsplikt för uppgifter som lämnas internt hos verksamhetsutövaren infördes. Av 1 kap. 10 § första stycket LBF följer således att uppgift i en anmälan eller en utsaga om en misstänkt överträdelse inte får obehörigen röjas, om uppgiften kan avslöja anmälarens identitet. I 1 kap. 10 § tredje stycket LBF anges att ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken inte ska följa för den som bryter mot förbudet i första stycket. Detta innebär att överträdelser av förbudet kan medföra administrativa sanktioner. Regeringen anser att artikel 61.2 e i direktivet bör genomföras genom att en bestämmelse av motsvarande innehåll tas in i den nya penningtvättslagen. Denna bestämmelse ska tillämpas av de verksamhetsutövare som inte omfattas av tystnadsplikt i respektive rörelselagstiftning. I syfte att framhålla att tystnadsplikt som följer av rörelselagstiftning ska gälla för vissa verksamhetsutövare bör lagtexten kompletteras med en bestämmelse av denna innebörd.

Anmälningar som lämnas till en tillsynsmyndighet

En anmälan som lämnas till en tillsynsmyndighet blir en allmän handling hos myndigheten. Uppgifterna i en sådan handling kan beläggas med

Prop. 2016/17:173 sekretess i den omfattning som anges i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL.

Artikel 71.2 d i kapitaltäckningsdirektivet har samma lydelse som artikel 61.2 e i fjärde penningtvättsdirektivet. Vid genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet fördes det in en ny bestämmelse, 30 kap. 4 b § OSL (prop. 2013/14:228 s. 254–259 och 320). Enligt den bestämmelsen gäller sekretess i en statlig myndighets verksamhet som avser tillsyn över bank- och kreditväsendet, värdepappersmarknaden eller försäkringsväsendet för uppgift i en anmälan eller utsaga om överträdelse av bestämmelse som gäller för den som myndighetens verksamhet avser, om uppgiften kan avslöja anmälarens identitet. Den nämnda bestämmelsen innebär att det för sådan uppgift i en anmälan eller utsaga om överträdelser av penningtvättslagen inom bank- och kreditväsendet, värdepappersmarknaden eller försäkringsväsendet föreligger sekretess.

Det finns dock ett flertal verksamhetsutövare som står under Finansinspektionens tillsyn och som inte omfattas av sekretessen enligt den nämnda paragrafen. Dit hör bl.a. finansiella institut som är registrerade enligt lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet och de som bedriver verksamhet med tillstånd enligt lagen (2010:751) om betaltjänster och lagen (2011:755) om elektroniska pengar. Därutöver saknas, med undantag för Revisorsinspektionen, en motsvarande bestämmelse som gäller anmälningar till övriga myndigheter, dvs. Fastighetsmäklarinspektionen, Lotteriinspektionen och länsstyrelserna i Stockholms, Skånes och Västra Götalands län som bedriver tillsyn över penningtvättslagen.

Bestämmelser som skyddar identiteten hos den som anmäler överträdelser av penningtvättslagen saknas således avseende flera av de verksamhetsutövare som omfattas av lagen. Ett skydd för anmälarens identitet kan uppnås på två sätt: antingen genom att föreskriva att den som anmäler ska uppge sitt namn men därefter erbjuda ett skydd för att anmälarens identitet inte röjs (sekretessskydd), eller genom att ställa krav på anonyma anmälningar. En arbetsgrupp inom EU, arbetsgruppen för skydd av enskilda personer i samband med behandlingen av personuppgifter ("artikel 29-gruppen"), har i sin rapport belyst bl.a. frågan om anonyma rapportörer i förhållande till dataskyddsdirektivets krav om en korrekt behandling av personuppgifter. Arbetsgruppen anser att visserblåsarsystem som huvudregel ska behandla endast rapporter där anmälarnas namn framgår. Skyddet för enskilda bör i stället tillgodoses genom garantier om att identiteten kommer behandlas konfidentiellt och inte lämnas ut till tredje part. Gruppen framhåller att det i och för sig inte bör föreligga något förbud mot anonyma rapporter, men system bör inte marknadsföras såsom att detta är tillåtet samt att den som vill lämna sin anmälan anonymt bör göras medveten om att identiteten kan komma att röjas i ett senare skede av förfarandet. Artikel 29-gruppens slutsatser talar för att skydd för identitetsuppgifter bör genomföras genom bestämmelser om sekretess. Det finns inte skäl att göra någon annan bedömning än den som gjordes vid genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet, nämligen att instämma i Artikel 29-gruppens slutsatser (samma prop. s. 255). Det skydd för identitetsuppgifter som fjärde penningtvättsdirektivet föreskriver för anmälaren bör därför genomföras genom en bestämmelse om sekretess.

Det skydd för identitetsuppgifter som fjärde penningtvättsdirektivet föreskriver för anmälaren bör, som nämnts ovan, genomföras genom en bestämmelse om sekretess. Skyldigheten att skydda identiteten är begränsad till den myndighet som tar emot anmälan. Sekretess bör därför gälla till skydd för sådana uppgifter som framkommer i en anmälan eller utsaga till tillsynsmyndigheten om en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen, och som på något sätt kan avslöja vem anmälaren är. Sekretessen bör alltså kunna omfatta även andra uppgifter än anmälares namn, under förutsättning att uppgifterna kan avslöja vem personen är.

Syftet med att införa ett visseblåsarsystem är att eventuella oegentligheter ska komma fram. För att uppnå ett effektivt och ändamålsenligt system är det därför angeläget att säkerställa att anmälares identitet inte röjs. Vid genomförandet i svensk rätt av motsvarande regler i kapitaltäckningsdirektivet gjordes bedömningen att det inte är tillräckligt att tillförsäkra uppgifterna sekretess beroende på utfallet av en s.k. skadeprovning, där hänsyn tas till om ett utlämnande av uppgifterna kommer leda till att någon enskild lider skada eller men (prop. 2013/14:228 s. 257). Bestämmelsen i 30 kap. 4 b § första stycket OSL innehåller därför inget skaderekvisit utan sekretessen är absolut. Samma bedömning i fråga om sekretessens styrka gjordes vid genomförandet av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 av den 16 april 2014 (marknadsmisbruksförordningen). Även 30 kap. 6 b § första stycket OSL föreskriver därför absolut sekretess för uppgift som kan avslöja anmälares identitet (prop. 2016/17:22 s. 329 f.). Även när det gäller uppgift i en anmälan eller utsaga om överträdelse av penningtvättslagen är det angeläget att garantera ett starkt skydd för anmälares identitet. Mot den bakgrunden bör det inte ställas upp något skaderekvisit. Det innebär att uppgifterna i fråga inte får lämnas ut ens om det står klart att anmälaren inte kommer lida men om uppgifterna röjs. I likhet med bestämmelserna i 30 kap. 4 b och 6 b §§ OSL bör sekretessen enligt den nya bestämmelsen som föreslås gälla i högst femtio år.

Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter

Sekretess innebär ett förbud att röja en uppgift, vare sig det sker genom utlämnande av allmän handling, muntligt eller på annat sätt (3 kap. 1 § OSL). Sekretess innebär således både handlingssekretess och tystnadsplikt. Den rätt att meddela och offentliggöra uppgifter som följer av 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen har som regel företräde framför tystnadsplikten. Det kan således vara tillåtet att muntligen lämna en uppgift till media eller själv publicera uppgiften trots att uppgiften är belagd med sekretess och trots att det alltjämt föreligger förbud mot att lämna ut den handling där den sekretessbelagda uppgiften framgår. Bestämmelser om tystnadsplikt kan dock genom föreskrifter i OSL ges företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

Meddelarfriheten har sin grund i att de vanliga sekretessbestämmelserna ger uttryck för ganska allmänna avvägningar mellan insyns- och

Prop. 2016/17:173 sekretessintressena på de berörda områdena (prop. 1979/80:2 Del A s. 104). Det finns således större anledning att överväga undantag från meddelarfriheten i fråga om sekretessregler utan skaderekvisit och sådana som gäller med ett omvänt skaderekvisit än i andra fall (s. 111).

Konstitutionsutskottet har uttalat att som grundprincip bör stor återhållsamhet iakttas vid prövning av om undantag från meddelarfriheten ska göras i ett särskilt fall (se konstitutionsutskottets yttrande 2012/13:KU3y s. 5). Syftet med visselblåsarsystemet är att möjliggöra för samtlig personal hos ett företag, men även för utomstående, att utan rädsla för repressalier kunna rapportera om allvarliga händelser med anknytning till överträdelser av penningtvättslagen. För att uppnå detta syfte är det enligt regeringens mening nödvändigt att garantera konfidentialiteten för anmälaren. Det krävs därför att tystnadsplikten ges företräde framför meddelarfriheten (jfr prop. 2013/14:228 s. 257 f. och prop. 2016/17:22 s. 330 f.).

Förhållandet till andra bestämmelser om sekretess

Den föreslagna sekretessbestämmelsen föreslås gälla i en statlig myndighets verksamhet som består i tillsyn över efterlevnaden av penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, för uppgift i en anmälan eller utsaga om överträdelse av bestämmelse som gäller för den som myndighetens verksamhet avser, om uppgiften kan avslöja anmälares identitet. Det innebär att det i Finansinspektionens verksamhet kan förekomma uppgifter i en anmälan eller utsaga om överträdelse av penningtvättslagen som omfattas av sekretess såväl enligt 30 kap. 4 b § OSL som enligt den nu föreslagna bestämmelsen. Eftersom sekretessen som följer av bestämmelserna har samma föremål, styrka och sekretesstid samt omfattas av undantag från meddelarfriheten m.m. uppstår emellertid inte någon tillämpningsproblematik till följd av den dubbla sekretessregleringen.

När det gäller Revisorsinspektionen är situationen något annorlunda. Det följer av att det i 30 kap. 4 c § OSL finns en bestämmelse som innebär att sekretess gäller i en statlig myndighets verksamhet som består i tillsyn med avseende på auktoriserade och godkända revisorer, registrerade revisionsbolag och revisorer från tredje land för uppgift i en anmälan eller utsaga om överträdelse av en bestämmelse som gäller för den som myndighetens verksamhet avser, om uppgiften kan avslöja anmälares identitet och det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att anmälaren eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men. Sekretessen som följer av den bestämmelsen är alltså inte absolut. Uppgift om anmälares identitet får lämnas ut om det står klart att uppgiften kan röjas utan att anmälaren eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men.

30 kap. 4 c § OSL infördes för att genomföra artikel 30e 2 b i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/56/EU om ändring av direktiv 2006/43/EG om lagstadgad revision av årsredovisning, årsbokslut och koncernredovisning. Kraven på skydd av anmälares identitet uttrycks där på ett annat sätt än i fjärde penningtvättsdirektivet. I revisorsdirektivet anges att medlemsstaterna ska se till att mekanismerna för rapportering av överträdelser åtminstone omfattar skydd av

personuppgifter för den person som rapporterar den misstänkta eller faktiska överträdelsen. Som nämnts ovan kräver fjärde penningtvättsdirektivet att det ska finnas tydliga regler som under alla omständigheter ser till att konfidentialiteten för den person som anmäler överträdelser garanteras (artikel 61.2 e). Som framgår ovan anser regeringen att kraven i fjärde penningtvättsdirektivet motiverar att uppgifter som kan avslöja anmälarens identitet omfattas av absolut sekretess. Detta bör gälla även anmälningar som sker till Revisorsinspektionen. Följaktligen bör den nu föreslagna bestämmelsen tillämpas även i Revisorsinspektionens verksamhet, när anmälningar avser överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Någon undantagsregel som avser anmälningar till Revisorsinspektionen bör därför inte föras in. Om flera sekretessbestämmelser är tillämpliga på en uppgift hos en myndighet och en prövning i ett enskilt fall resulterar i att uppgiften ska lämnas ut enligt en eller flera bestämmelser samtidigt som den är sekretessbelagd enligt en eller flera andra bestämmelser, ska enligt huvudregeln i 7 kap. 3 § OSL de senare bestämmelserna ha företräde. I ett sådant fall ska uppgiften således hemlighållas.

12 Tillsyn

12.1 Inledning

Regler om tillsyn på området för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism finns i en rad olika författningar. Genom bemyndiganden i penningtvättslagen, penningtvättsförordningen samt lagar som reglerar vissa verksamhetsutövares verksamheter och till dessa anslutande förordningar ges vissa myndigheter behörighet att utfärda föreskrifter och utöva tillsyn gällande tillämpningen av regelverket rörande penningtvätt och finansiering av terrorism.

Penningtvättslagens avsnitt om tillsyn omfattar de icke-finansiella verksamhetsutövare vars verksamhet, i de delar som omfattas av penningtvättsregelverket, inte regleras i en särskild rörelselag. I fråga om övriga verksamhetsutövare utövas tillsynen i enlighet med rörelselagar där frågorna om penningtvätt och finansiering av terrorism utgör en integrerad del.

Detta innebär att den tillsynsregim som införts och föreslås införas i penningtvättslagen måste överföras och i viss mån anpassas till befintliga rörelselagar. Regeringens överväganden i dessa delar redovisas nedan för respektive kategori av verksamhetsutövare.

Regeringens förslag: Bestämmelserna om tillsyn i den nuvarande penningtvättslagen ska, med några tillägg, överföras till den nya penningtvättslagen.

Tillsynsmyndigheten ska kunna vidta åtgärder om en verksamhetsutövare omfattas av förbud att ägna sig åt verksamhet som är anmälningspliktig enligt lagen, utan att den fysiska eller juridiska personen först gjort en anmälan om registrering av verksamheten till Bolagsverket.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands Län* anser att det tydligare i lagtext bör framgå vad rättelse i 9 kap. 5 § penningtvättslagen innebär. Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands Län önskar vidare ett förtydligande av om det är möjligt att ingripa med stöd av 9 kap. penningtvättslagen i de fall en fysisk person, genom sitt handlande, eller underlåtenhet att handla, har bidragit till att en verksamhetsutövare, om denne är en juridisk person, har ådragit sig stora skulder till det allmänna. Länsstyrelserna önskar ett förtydligande om hur dessa situationer ska hanteras och om en fysisk person som bidragit till uppkomna skulder kan hållas ansvarigt enligt 9 kap. 5 eller 8 § penningtvättslagen.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna om tillsyn finns i artiklarna 47 och 48 i fjärde penningtvättsdirektivet. Medlemsstaterna ska bl.a. föreskriva att tjänsteleverantörer till trustar eller bolag ska ha tillstånd eller vara registrerade och att tillhandahållare av speltjänster ska regleras. Tillsynsmyndigheterna ska se till att de personer som har en ledande befattning i sådana verksamheter, eller som är deras verkliga huvudmän, är lämpliga. Vidare anges vad gäller bl.a. fysiska eller juridiska personer som driver verksamhet som extern revisor, skatterådgivare, viss verksamhet som notarie eller annan oberoende jurist, att medlemsstaterna ska se till att tillsynsmyndigheterna vidtar nödvändiga åtgärder för att hindra att brottslingar som dömts inom relevanta områden eller deras medhjälpare har en ledande befattning inom eller är verkliga huvudmän bakom dessa verksamheter (artikel 47).

I artikel 48 anges närmare bestämmelser om myndigheternas tillsynsverksamhet. I artikeln stadgas att tillsynsmyndigheterna då de tillämpar en riskbaserad tillsynsmetod ska ha en klar uppfattning om riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i sitt land, ha intern och extern tillgång till all relevant information om de specifika nationella och internationella risker som är kopplade till verksamhetsutövarnas kunder, produkter och tjänster, samt basera den interna och externa tillsynens frekvens och intensitet på verksamhetsutövarnas riskprofil och på risker för penningtvätt och finansiering av terrorism i det egna landet. För fysiska eller juridiska personer som driver verksamhet som revisor, extern revisor, skatterådgivare, viss verksamhet som notarie eller annan oberoende jurist samt fastighetsmäklare får medlemsstaterna tillåta att självreglerande organ utför, övervakar och vidtar åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att direktivet efterlevs, under förutsättning

Regler om tillsyn finns i 6 kap. penningtvättslagen. Tillsynen enligt penningtvättslagen omfattar de icke-finansiella verksamhetsutövare vars verksamhet, i de delar som omfattas av penningtvättsregelverket, inte regleras i en särskild rörelselag. De verksamheter som omfattas enligt gällande rätt anges i 1 kap. 2 § 11, 12 och 14–16 och består bl.a. av yrkesmässig verksamhet som skatterådgivare och försäljning mot kontant betalning som uppgår minst till ett belopp som motsvarar 15 000 euro. Sådan verksamhet får inte bedrivas om anmälan till Bolagsverket om registrering inte gjorts. Tillsynen över dessa verksamhetsutövare i fråga om efterlevnaden av penningtvättslagen utövas av Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län (penningtvättslänsstyrelserna). Dessa länsstyrelser kan inom ramen för sin tillsyn förelägga en verksamhetsutövare att göra en anmälan till Bolagsverket, inkomma med upplysningar, ge tillgång till handlingar som behövs för tillsynen och upphöra med verksamheten. Länsstyrelserna får när de anser det nödvändigt göra platsbesök. De har vidare möjlighet att vidta ingripandeåtgärder när någon som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet ägnar sig åt verksamhet som är anmälningspliktig och har anmält sin verksamhet till Bolagsverket.

Den tillsyn som kan bedrivas enligt den nuvarande penningtvättslagen uppfyller kraven i fjärde penningtvättsdirektivet. Huvuddragen i 6 kap. penningtvättslagen bör därför med vissa ändringar och tillägg, som bl.a. beror på att nya aktörer föreslås omfattas av lagens bestämmelser, föras in i den nya penningtvättslagen. Några frågor relaterade till tillsynen som bedrivs av de tre länsstyrelserna bör dock belysas särskilt.

Penningtvättslagen innehåller ett förbud att bedriva anmälningspliktig verksamhet för den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet (6 kap. 5 §). Lagen fastställer för de kategorier av verksamhetsutövare som ligger under länsstyrelsernas tillsynsansvar en skyldighet för den som avser att bedriva sådan verksamhet att anmäla detta till Bolagsverket (6 kap. 3 §). Av lagen framgår också att verksamhet inte får bedrivas om anmälan enligt 6 kap. 3 § inte gjorts och att tillsynsmyndigheten ska förelägga den som driver sådan verksamhet utan att anmäla den att göra anmälan (6 kap. 4 §). Om personen inte rättar sig efter föreläggandet, ska tillsynsmyndigheten förelägga personen att upphöra med verksamheten. Tillsynsmyndighetens möjligheter att ingripa mot en verksamhetsutövare som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet förutsätter att verksamhetsutövaren först anmält verksamheten till Bolagsverket. Regeringen anser dock att nyss nämnda åtgärder ska kunna vidtas mot den som faktiskt bedriver anmälningspliktig verksamhet oavsett om någon anmälan till Bolagsverket gjorts. Tillsynsmyndigheten ska inte behöva uppmana en verksamhetsutövare som är olämplig att först anmäla verksamheten för registrering som en förutsättning för att tillsynsmyndigheten ska kunna ingripa mot verksamheten.

Prop. 2016/17:173 Tillsynsmyndighetens möjlighet att förelägga en verksamhetsutövare som är en juridisk person om rättelse syftar i detta sammanhang till att säkerställa att olämpliga fysiska personer inte ska kunna utöva inflytande över verksamheten. *Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands Län* anser att det i lagtext tydligare bör framgå vad rättelse innebär. Regeringen har i tidigare lagstiftningsärenden gjort bedömningen att vidta rättelse, när fråga är om en person i ledningen i en juridisk person som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet, i praktiken innebär att skilja den diskvalificerade personen från dennes ledningsbefattning (prop. 2014/15:80 s. 56). Länsstyrelserna önskar vidare ett förtydligande om det finns möjlighet att ingripa med stöd av 9 kap. penningtvättslagen i utredningens förslag i det fall en fysisk person, genom sitt handlande, eller underlåtenhet att handla, har bidragit till att en verksamhetsutövare, om denne är en juridisk person, har stora skulder till det allmänna. Länsstyrelserna framför att tillsynsmyndighetens vandelsprövning kan ha en snedvridande effekt, eftersom den skulle kunna innebära en fördel för verksamhet som bedrivs i en juridisk person jämfört med en som inte gör det.

De bestämmelser som föreslås i 7 kap. 6 och 9 §§ penningtvättslagen (9 kap. 5 § i utredningens förslag) syftar till att olämpliga fysiska personer inte ska kunna utöva inflytande i verksamheten. Om en fysisk person har bidragit till att en juridisk person har skulder till det allmänna i sådan utsträckning att den fysiska personen ådragit sig ett personligt ansvar för bolagets skulder kan detta beaktas vid tillsynsmyndighetens bedömning av den fysiska personens lämplighet, eftersom det då är fråga om ett näringsrättsligt ansvar som går att koppla till den fysiska personen.

12.3 Tillsyn enligt lagen om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet

Regeringens förslag: Rubriken till lagen om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet ska ändras. Efter ändringen ska rubriken vara lagen om valutaväxling och annan finansiell verksamhet.

Det införs ett krav på registrering i lagen. Registrering sker efter ansökan som prövas av Finansinspektionen. En ansökan ska beviljas om det finns skäl att anta att verksamheten kommer att drivas på ett sätt som är förenligt med penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen och om ägare och ledning uppfyller kraven på lämplighet som anges i lagen.

Registrerade betaltjänstleverantörer ska undantas från kravet på registrering enligt lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: I fjärde penningtvättsdirektivet anges att medlemsstaterna bl.a. ska föreskriva att valutaväxlings- och

checkinlösningskontor ska ha tillstånd eller vara registrerade (artikel 47). Tillsynsmyndigheterna ska se till att de personer som har en ledande befattning i sådana verksamheter, eller som är deras verkliga huvudmän, är lämpliga. I artikel 48 anges tillsynsmyndigheternas befogenheter och det anges bl.a. att myndigheterna ska ha förstärkta tillsynsbefogenheter för kreditinstitut och finansiella institut. Definitionen av finansiella institut finns i artikel 3.2 i direktivet.

Finansiella institut som driver verksamhet i enlighet med lagen (1996:1006) om anmälningsskyldighet avseende viss finansiell verksamhet (anmälningsskyldighetslagen), exempelvis valutaväxlare, omfattas av penningtvättslagens regler och står under penningtvättstillsyn av Finansinspektionen. Med finansiella institut enligt denna lag förstås fysiska eller juridiska personer som ägnar sig åt valutaväxling eller annan finansiell verksamhet.

Finansinspektionen kan inom ramen för sin tillsyn förelägga ett finansiellt institut att göra en anmälan, inkomma med upplysningar, ge tillgång till handlingar som behövs för tillsynen och upphöra med verksamheten. Finansinspektionen får när inspektionen anser att det är nödvändigt, göra platsbesök. Finansinspektionen har vidare möjlighet att vidta ingripandeåtgärder när någon som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet driver verksamhet som är anmälningsskyldig.

Gällande rätt avseende tillsyn över de verksamhetsutövare som omfattas av anmälningsskyldighetslagen lever enligt regeringens mening upp till direktivets krav men det finns vissa brister relaterade till registreringsförfarandet för finansiella institut.

Dessa verksamheter är inte alltid underkastade tillståndsplikt eller ställda under särskild näringsrättslig reglering. För att kunna utöva tillsyn över de verksamheter som enligt penningtvättsdirektivet ska omfattas av penningtvättsregelverket men för vilka det saknas specifik näringsrättslig reglering, har detta lagtekniskt lösts genom att de ålagts en anmälningsskyldighet till Finansinspektionen. Efter anmälan registreras dessa företag hos inspektionen. Med stöd av anmälningsskyldighetslagen får Finansinspektionen genomföra undersökningar hos ett registrerat finansiellt institut och, om institutet överträder bestämmelser i penningtvättsregelverket, förelägga institutet att göra rättelse. Om rättelse inte görs får inspektionen förelägga institutet att upphöra med verksamheten.

I anmälningsskyldighetslagen finns ett krav på ägare med kvalificerat innehav i finansiella institut och dess ledning som innebär att den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet inte får ägna sig åt anmälningsskyldig verksamhet. Kontroll av den aktuella personkretsen sker när anmälan inkommer till Finansinspektionen, när någon i kretsen byts ut och vid en årlig kontroll som ska utföras av inspektionen.

Det har dock identifierats vissa brister i anmälningsskyldighetslagen vilket påverkar möjligheterna att bedriva en effektiv tillsyn. Av lagen följer att Finansinspektionen ska föra ett register över personer som gjort en anmälan. Utöver att erlagga anmälningsskyldighetsavgiften saknar lagen bestämmelser om förutsättningar för att registrering ska ske. Det innebär att Finansinspektionen inte har någon möjlighet att neka någon

Prop. 2016/17:173 registrering i registret. Som framgår av förarbetena medför lagens utformning att inspektionen är skyldig att registrera exempelvis fysiska personer som inte uppfyller kraven på grund av att de har gjort sig skyldiga till allvarlig brottslighet (prop. 2013/14:107 s. 40). Först efter det att inspektionen vidtagit åtgärder genom ingripande mot personen, vilket kan ta tid, kan avregistrering ske. Det finns därför anledning att förändra registreringsförfarandet i anmälninglagen.

Finansinspektionen har bl.a. i rapporten Tillsyn och registrering 7 april 2011 lyft problematiken kring en ordning med anmälningsskyldighet. Inspektionen menar att själva registreringen innebär att anmälningsskyldigheten i förhållande till kunderna kan ge sken av att företaget är statligt auktoriserat eller kvalitetsmärkt och att detta är mycket svårt att informera bort. Därtill kommer problematiken kring skyldigheten att registrera företag trots att företaget brister i sina skyldigheter enligt penningtvättslagen eller i fråga om kraven på ägare och ledning. Till problembilden hör också att det finns indikationer på att valutaväxlingsföretag utgör en särskild risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. Penningtvätt bedöms exempelvis förekomma i större omfattning i denna bransch än i andra branscher i Sverige. Utöver valutaväxlingsföretag utgörs de finansiella instituten i stor utsträckning av företag med verksamhet inriktad mot factoring, fakturabelåning och förvärv av fordringar. Vidare förekommer valutahandelsföretag och företag som tillhandahåller betalningsmedel, ofta i form av digitala valutor. Gemensamt för denna typ av verksamheter är att de i hög utsträckning kan utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Mot bakgrund av att de verksamheter som faller under anmälningsskyldigheten löper hög risk att utsättas för penningtvätt och finansiering av terrorism bör registreringsförfarandet förändras. En sådan verksamhet bör genomgå en granskning innan registrering äger rum. Regeringen föreslår därför att den som bedriver verksamhet som förutsätter registrering ska ansöka om registrering. I lagen bör anges att registrering ska ske om det finns skäl att anta att verksamheten kommer att drivas i enlighet med penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen och om ägare och ledning bedöms som lämpliga.

Med anledning av att det förs in bestämmelser om ett ansökningsförfarande samtidigt som det nuvarande anmälningsskyldighetsförfarandet utmönstras bör lagens rubrik ändras till lagen om valutaväxling och annan finansiell verksamhet.

Betalningsinstitut, dvs. sådana aktiebolag eller ekonomiska föreningar som har fått tillstånd att tillhandahålla betaltjänster enligt lagen (2010:751) om betaltjänster (betaltjänstlagen), har sedan tidigare undantagits från anmälningsskyldighetslagens tillämpningsområde, med anledning av att de direkt omfattas av den nuvarande penningtvättslagens bestämmelser i 1 kap. 2 § 17. Ett motsvarande undantag finns dock inte för registrerade betaltjänstleverantörer, dvs. fysiska och juridiska personer som har beviljats undantag från tillståndsskyldighet enligt betaltjänstlagen. Dessa registreras emellertid hos Finansinspektionen enligt 2 kap. 2 och 3 §§ betaltjänstlagen. Ett krav för att registrering ska ske, eller för att leverantören ska fortsätta att vara registrerad, är bl.a. att de följer penningtvättslagens bestämmelser om att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism och att den som ingår i ett bolags eller förenings

styrelse, är verkställande direktör eller ansvarig för betaltjänstverksamheten inte har dömts för brott som rör penningtvätt, finansiering av terrorism eller annan ekonomisk brottslighet. Det innebär att registrerade betaltjänstleverantörer enligt bestämmelserna i betaltjänstlagen är föremål för ett prövningsförfarande som i nu relevanta delar är av samma omfattning som förfarandet som föreslås i anmälningslagen. Det saknas därför skäl att låta en registrerad betaltjänstleverantör omfattas av kravet på ansökan om registrering enligt anmälningslagen. Det bör därför införas ett undantag för registrerade betaltjänstleverantörer att ansöka om registrering enligt anmälningslagen.

12.4 Tillsyn enligt pantbankslagen

Regeringens förslag: Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län ska utöva tillsyn över pantbanker med avseende på penningtvättslagen.

Pantbankslagen ska kompletteras med en bestämmelse som möjliggör löpande lämplighetsprövning av ägare och ledningspersoner samt möjlighet att ingripa om dessa inte uppfyller kraven för att bedriva pantbanksverksamhet.

Det ska införas krav på pantbanker att anmäla förändringar i den krets som har ett kvalificerat innehav i pantbanken eller i dess ledning.

En länsstyrelse som meddelar tillstånd för pantbanker ska underrätta den länsstyrelse som utövar tillsyn över efterlevnaden av penningtvättsregelverket om alla beslut som rör frågan om tillstånd. Den länsstyrelse som utövar tillsyn avseende penningtvättslagen ska i sin tur underrätta den tillståndsgivande länsstyrelsen om alla beslut som rör denna tillsyn och som innebär att någon slutlig åtgärd vidtagits.

Vid prövningen av tillstånd för att driva pantbanksverksamhet ska det beaktas om företaget kan antas komma att uppfylla kraven enligt penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock inte några bestämmelser om löpande lämplighetsprövning eller krav på anmälan av förändringar i den krets som har ett kvalificerat innehav i pantbanken eller ingår i dess ledning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Länsstyrelsen i Stockholms län* avstyrker utredningens förslag att bestämmelserna i penningtvättslagen ska beaktas vid tillståndsgivningen. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anmärker att det inte finns några möjligheter att göra löpande lämplighetsprövningar. Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län skulle föredra att prövningen enligt penningtvättsreglerna i sin helhet hamnar hos de länsstyrelser som bedriver penningtvättstillsyn. Enligt länsstyrelserna vore det mest effektivt att penningtvättsdelen och pantbanksdelen hålls separata, då det skulle ge en enhetlig och mer effektiv penningtvättstillsyn. Ett förslag att lösa det på vore enligt länsstyrelserna att ta bort kravet på att uppfylla penningtvättsreglerna vid

Prop. 2016/17:173 tillståndsprövningen och i stället ange i pantbankslagen att verksamhetsutövarna står under penningtvättslänsstyrelsernas tillsyn vad gäller penningtvätt. Länsstyrelserna påtalar att det inte framgår vilken myndighet som ska utöva tillsynen enligt penningtvättslagstiftningen. Länsstyrelserna anser att prövningen av pantbankernas ägares lämplighet ska ske fortlöpande, så att olämpliga ägare kan diskvalificeras från ledande befattningar. Enligt länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län är det vidare oklart vad som ska prövas vid tillståndsgivningen. Enligt länsstyrelserna skulle det behövas en tydlig hänvisning i pantbankslagen till de paragrafer i penningtvättslagen som den tillståndsgivande myndigheten ska beakta vid sin tillståndsprövning. Den fortlöpande prövningen av verksamhetsutövarna (enligt penningtvättslagen) bör även fortsättningsvis ligga hos penningtvättslänsstyrelserna då de har ett avancerat system på plats för detta. För att det ska kunna ske bör verksamhetsutövarna ha anmält sig till Bolagsverkets register, och bör därför omfattas av 9 kap. 3 § penningtvättslagen. För att penningtvättslänsstyrelsen ska kunna genomföra fortlöpande kontroller önskar länsstyrelserna även att det i 24 a § pantbankslagen ges en hänvisning även till 9 kap. 5 § penningtvättslagen. Länsstyrelserna önskar få tydliggjort om pantbankslänsstyrelsen, vid en ägarprövning enligt 23 § pantbankslagen, ska göra en prövning av personen enligt penningtvättsreglerna på samma sätt som föreslås vid tillståndsgivning. Länsstyrelserna önskar vidare en tydligare hänvisning i lag och förordning vilken myndighet som utövar tillsyn över pantbankerna och att det framgår vilken länsstyrelse som gör en vandelsprövning. Det är dessutom viktigt att information byts mellan myndigheterna på ett effektivt sätt.

Skälen för regeringens förslag: De nuvarande bestämmelserna om kontanthandlare i penningtvättslagen, innebär att pantbanker i vissa avseenden omfattas av regelverket. Som framgår i avsnitt 6.2.3 föreslår regeringen att verksamhet enligt pantbankslagen (1995:1000) i sin helhet bör omfattas av penningtvättslagen.

Tillsyn över pantbanker i den mån de i egenskap av kontanthandlare omfattas av penningtvättsregelverket bedrivs enligt gällande rätt med stöd av 6 kap. penningtvättslagen. Pantbanksverksamhet får enligt 3 § pantbankslagen endast bedrivas efter tillstånd av länsstyrelsen. Regeringens förslag innebär att pantbanksverksamhet i sin helhet bör omfattas av penningtvättslagen och att bestämmelserna i penningtvättslagen bör beaktas vid tillståndsgivningen. Regler rörande tillsyn över pantbankernas efterlevnad av penningtvättsregelverket bör därför enligt regeringens mening integreras i pantbankslagen.

Tillsynen över pantbanksverksamhet enligt pantbankslagen är i dagsläget uppdelad mellan sju länsstyrelser. Det är dock endast länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län som bedriver tillsyn enligt penningtvättsregleringen. Enligt regeringens mening finns det inte skäl att föreslå någon förändring i uppdelningen av tillsynen. De tre länsstyrelser som i dag bedriver tillsyn enligt penningtvättsregelverket bör således även i fortsättningen anföras till penningtvättstillsynen över verksamhet som bedrivs enligt pantbankslagen. Det betyder att i vissa fall kommer en viss myndighet att utöva tillsyn med avseende på pantbankslagen, medan en annan utövar tillsyn över efterlevnaden av penningtvättslagen. Regeringen anser emellertid att den

ordningen på bästa sätt tar till vara de olika kompetenser rörande tillsynsområdena som länsstyrelserna har.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län önskar ett tydliggörande i lag och förordning om vilken myndighet som ska utöva tillsyn över pantbankerna med avseende på penningtvättsreglerna. I 16 § penningtvättsförordningen fastställs vilken tillsynsmyndighet som har att utöva tillsyn, för vissa uppräknade verksamheter, i enlighet med penningtvättslagen. Ett sådant förtydligande som länsstyrelsen efterfrågar bör därför lämpligen göras i förordningen.

För att tydliggöra att pantbanksverksamhet omfattas av penningtvättslagen bör det införas en bestämmelse i pantbankslagen som uppger om att det finns bestämmelser i penningtvättslagen som pantbanker är skyldiga att följa.

För att penningtvättsregelverket ska kunna beaktas vid tillståndsgivningen bör det av pantbankslagen framgå att det vid tillståndsgivning ska tas hänsyn till att skyldigheterna i penningtvättslagen uppfylls. I detta ligger att den person som kan utöva inflytande över verksamheten i en pantbank ska vara lämplig. Enligt regeringens mening uppfyller denna prövning det krav på ledningspersoner och ägare som uppställs för vissa verksamhetsutövare i direktivet. Tillståndsprövningen innebär dock en prövning av ytterligare aspekter såsom bl.a. företagets organisation och, som förslaget är utformat, även hur företaget i övrigt kan antas uppfylla kraven i pantbankslagen och penningtvättslagen. Uppfyllandet av penningtvättslagen berör även bl.a. hur företaget är organiserat och hur företaget bedöms kunna uppfylla kraven på ett riskbaserat förhållningssätt. Regeringen anser att dessa aspekter är av avgörande betydelse vid tillståndsgivningen och att det är otillfredsställande om dessa aspekter inte skulle beaktas vid tillståndsgivningen. Det bör därför framgå av lagen att det vid prövningen av tillstånd för att driva pantbanksverksamhet ska beaktas om det kan antas att företaget kommer att följa penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen. Regeringen bedömer också att det inte går att genom hänvisningar till vissa paragrafer i penningtvättslagen tydliggöra vad den tillståndsgivande myndigheten ska beakta vid tillståndsgivningen då bedömningen av uppfyllandet av penningtvättslagens regler beror av verksamhetens omfattning och organisation.

Pantbankernas verksamhet och tillsynen över denna regleras i pantbankslagen. Pantbanksverksamhet får som nämnts ovan endast bedrivas efter att tillstånd lämnats (3 § pantbankslagen). Till skillnad från de verksamhetsutövare som omfattas av anmälningsplikt i enlighet med penningtvättslagen har således den som avser att ägna sig åt pantbanksverksamhet att genomgå en tillståndsprövning reglerad i en särskild rörelselag innan verksamhet får bedrivas. Trots att tillsynsmyndigheterna enligt penningtvättsregelverket är desamma för verksamhetsutövare som träffas av anmälningsplikt och verksamhetsutövare som bedriver tillståndspliktig pantbanksverksamhet skiljer sig regelverket och förutsättningarna för att få bedriva verksamhet väsentligen åt. Som nämnts ovan anser regeringen att penningtvättsaspekterna är av avgörande betydelse vid tillståndsgivningen och att en lämplighetsprövning med avseende på penningtvättsregelverket därför inte bör prövas efter det att tillstånd meddelats. Den löpande lämplighets-

Prop. 2016/17:173 prövningen är tätt knuten till verksamhetsutövarens tillstånd och det bör därför enligt regeringens bedömning vara den tillståndsgivande myndigheten som även ansvarar för denna prövning.

Regeringen konstaterar i likhet med *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* att det inte finns någon möjlighet att göra löpande lämplighetsprövningar. Regeringen anser därför att pantbankslagen behöver kompletteras med en bestämmelse som möjliggör för tillståndsmyndigheten att löpande lämplighetspröva ägare och ledningspersoner och som även ger möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövaren och kvalificerade ägare vid brister avseende lämplighet. Kravet på tillstånd att förvärva aktier i viss omfattning innebär också ett krav på att underrätta länsstyrelsen om väsentliga förändringar i ägarkretsen. Regeringen anser dock att denna skyldighet behöver framgå av lagen i förhållande till verksamhetsutövarna. För att underlätta tillsynen bör också ett krav på verksamhetsutövare att anmäla förändringar i den krets som har ett kvalificerat innehav eller ingår i dess ledning införas.

Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län önskar få tydliggjort om den länsstyrelse som ger tillstånd enligt pantbankslagen, vid en ägarprövning enligt den lagen, ska göra en prövning av personen också i enlighet med penningtvättsreglerna på samma sätt som föreslås vid tillståndsgivningstillfället.

Av 23 § pantbankslagen följer att ett direkt eller indirekt förvärv av aktier i en pantbank som innebär att förvärvaren innehar mer än 10 procent av kapitalet eller rösterna eller som annars möjliggör ett väsentligt inflytande över ledningen av företaget, bara får ske efter tillstånd av tillståndsmyndigheten. Tillstånd ska lämnas, om det inte kan antas att förvärvet kommer att motverka en sund utveckling av företagets verksamhet. Denna prövning inbegriper en prövning av ägarens lämplighet som motsvarar den vid tillståndsgivningen enligt 4 §. Gränsen för tillståndspliktiga förvärv i 23 § anknyter till begreppet ”kvalificerat innehav” i 1 kap. 5 § 15 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse. Enligt regeringens bedömning bör det dock uttryckligen framgå av lagen att ett tillståndspliktigt förvärv avser ett kvalificerat innehav enligt definitionen i lagen om bank- och finansieringsrörelse.

Regeringen anser att de gällande bestämmelserna i pantbankslagen i övrigt motsvarar direktivets krav på prövning av lämplighet av ledningspersoner och verkliga huvudmän. I likhet med vad *Länsstyrelsen i Skåne län* anför, anser regeringen att det är angeläget att informationsutbyte sker mellan myndigheterna. När tillsyn utövas av fler än en länsstyrelse måste det kunna förutsättas att information utbyts mellan tillsynsmyndigheterna, bl.a. med avseende på information om ägares och ledningens lämplighet. För att den länsstyrelse som utövar tillsyn över efterlevnaden av penningtvättslagen ska kunna fullgöra sina uppgifter föreslås därför bestämmelser som innebär att den tillståndsgivande myndigheten ska underrätta den förstnämnda länsstyrelsen om alla beslut som rör frågan om tillstånd. På motsvarande sätt ska den länsstyrelse som utövar tillsyn avseende penningtvättslagen underrätta den tillståndsgivande länsstyrelsen om alla beslut som rör tillsynen och som innebär att någon slutlig åtgärd vidtagits.

I övrigt bör den länsstyrelse som utövar tillsyn med avseende på penningtvättslagen kunna inhämta information såväl med stöd av pantbankslagen som penningtvättslagen. Prop. 2016/17:173

12.5 Tillsyn enligt fastighetsmäklarlagen

Regeringens förslag: Fastighetsmäklarinspektionen ska ha rätt att genomföra undersökningar på plats hos en mäklare för tillsyn enligt penningtvättsregleringen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det innehåller bestämmelser som rör tillsyn över hyresförmedlare till lokaler. Som framgår i avsnitt 6.2.3 bedömer regeringen att sådana hyresförmedlare inte ska registreras hos Fastighetsmäklarinspektionen. Detta innebär att regeringens inte lämnar några förslag avseende tillsynen av sådana hyresförmedlare.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Fastighetsmäklarinspektionen* noterar att förslaget om platsbesök är formulerat som en rätt för inspektionen att genomföra en undersökning på plats hos en registrerad mäklare när detta anses nödvändigt. Med hänsyn till att fastighetsmäklare utför en stor del av sin verksamhet utanför affärslokalen kan man ifrågasätta om detta är tillräckligt. Enligt utredningen kommer bestämmelsen om platsbesök dessutom begränsas till att endast avse tillsyn enligt penningtvättslagen. För att tillsyn genom platsbesök ska kunna bedrivas effektivt bör Fastighetsmäklarinspektionen ha tillträde till mäklarnas lokaler och andra utrymmen för verksamheten även inom ramen för den tillsyn som bedrivs enligt fastighetsmäklarlagen. Inspektionens tillträde till lokaler och andra utrymmen som mäklare använder i sin verksamhet bör utredas ytterligare.

Mäklarsamfundet ställer sig tveksam till det faktiska behovet att ge Fastighetsmäklarinspektionen en lagreglerad rätt att göra platsbesök hos fastighetsmäklare inom ramen för sin tillsyn avseende penningtvättslagen.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna om tillsyn finns i artiklarna 47 och 48 i fjärde penningtvättsdirektivet. Medlemsstaterna ska bl.a. föreskriva att tjänsteleverantörer till trustar eller bolag ska ha tillstånd eller vara registrerade och att tillhandahållare av speltjänster ska regleras. Tillsynsmyndigheterna ska se till att de personer som har en ledande befattning i sådana verksamheter, eller som är deras verkliga huvudmän, är lämpliga. Vidare anges vad gäller bl.a. fysiska eller juridiska personer som driver verksamhet som extern revisor, skatterådgivare, viss verksamhet som notarie eller annan oberoende jurist och fastighetsmäklare att medlemsstaterna ska se till att tillsynsmyndigheterna vidtar nödvändiga åtgärder för att hindra att brottslingar som dömts inom relevanta områden eller deras medhjälpare har en ledande befattning inom eller är verkliga huvudmän bakom dessa verksamheter (artikel 47).

Prop. 2016/17:173 I artikel 48 anges närmare bestämmelser om myndigheternas tillsynsverksamhet. I artikeln stadgas bl.a. att tillsynsmyndigheterna då de tillämpar en riskbaserad tillsynsmetod ska ha en klar uppfattning om riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i sitt land, ha intern och extern tillgång till all relevant information om de specifika nationella och internationella risker som är kopplade till verksamhetsutövarnas kunder, produkter och tjänster, samt basera den interna och externa tillsynens frekvens och intensitet på verksamhetsutövarnas riskprofil och på risker för penningtvätt och finansiering av terrorism i det egna landet.

Enligt gällande rätt omfattas fastighetsmäklare med fullständig registrering av penningtvättsregelverket (1 kap. 2 § penningtvättslagen).

Fastighetsmäklarinspektionen utövar tillsyn över fastighetsmäklarna. Inspektionen ska se till att fastighetsmäklarna i sin verksamhet uppfyller sina skyldigheter enligt fastighetsmäklarlagen och ska även inom sitt verksamhetsområde utöva tillsyn enligt penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen (28 § fastighetsmäklarlagen). Fastighetsmäklarna kan vara anställda i en juridisk person. Tillsynen omfattar dock inte mäklarföretagen utan enbart de enskilda fastighetsmäklarna.

Utförmningen av nuvarande 5 kap. 1 § tredje stycket penningtvättslagen, vars innehåll föreslås föras in i den nya lagen oförändrad, innebär att skyldigheterna att göra riskbedömningar och ha riskbaserade rutiner åligger såväl den enskilda fastighetsmäklaren som, i förekommande fall, dennes arbetsgivare. Någon tillsyn kan dock inte utövas mot den juridiska personen och sanktioner eller andra åtgärder kan inte heller riktas mot företaget. Regeringen föreslår därför enbart ändringar och tillägg till fastighetsmäklarlagen med avseende på den enskilda fastighetsmäklaren.

En fastighetsmäklare måste vara registrerad hos Fastighetsmäklarinspektionen. Inspektionen prövar frågan om registrering ska ske eller inte utifrån vissa i 6 § fastighetsmäklarlagen angivna förhållanden, bl.a. om personen är ”redbar och i övrigt lämplig som fastighetsmäklare”. Enligt regeringens bedömning, omfattar denna prövning de krav avseende lämplighet som följer av direktivet. Regeringen anser därför att bestämmelsen i fastighetsmäklarlagen inte behöver förtydligas i detta hänseende.

Mäklaren är skyldig att låta Fastighetsmäklarinspektionen granska akter, bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten samt att lämna de uppgifter som begärs för tillsynen (28 § andra stycket fastighetsmäklarlagen). Det innebär att inspektionen har rätt att begära att mäklaren tillhandahåller bl.a. handlingar. Skulle mäklaren vägra att ge Fastighetsmäklarinspektionen tillgång till information kan det utgöra grund för att återkalla registreringen enligt 29 § första stycket 3 fastighetsmäklarlagen.

Ordalydelsen i 28 § fastighetsmäklarlagen ger dock inte tillräckligt stöd för att Fastighetsmäklarinspektionen ska kunna genomföra en undersökning (platsbesök). Enligt regeringens mening bör även Fastighetsmäklarinspektionen få befogenhet att göra platsbesök när myndigheten finner det nödvändigt för tillsynen av att penningtvätts-

12.6 Tillsyn enligt revisorslagen

Regeringens förslag: Revisorsinspektionen ska ha rätt att, om det finns skäl för det i en utredning om en överträdelse av den nya penningtvättslagen, göra en platsundersökning hos en revisor eller ett registrerat revisionsbolag.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Revisorsnämnden* anser att det kan ifrågasättas om artikel 48 i direktivet medför ett ovillkorligt krav på att platsbesök ska kunna göras. Revisorsnämnden ifrågasätter utredningens förslag till en ny 29 a § revisorslagen (2001:883). Enligt Revisorsnämndens uppfattning uppfylls direktivets syfte att den behöriga myndigheten ska ha tillgång till all relevant information som behövs för den riskbaserade tillsynen i gällande rätt. För det fall det ändå bedöms att platsbesök ska kunna göras, om penningtvätsfrågor aktualiseras vid tillsyn av revisioner även i andra företag än av allmänt intresse bör den av regeringen i revisorspropositionen föreslagna 28 c § revisorslagen kompletteras med en bestämmelse om detta. Även *FAR* anser att det kan ifrågasättas om artikel 48 i direktivet medför ett krav på att platsbesök ska kunna göras. Enligt *FAR*:s tolkning ställer direktivet mer allmänna villkor om att medlemsstaterna ska se till att myndigheterna har tillräckliga befogenheter för att utföra sin tillsyn. En särskild reglering i revisorslagen avseende platsbesök för utredning av penningtvätsrelaterade ärenden framstår som överflödig.

Skälen för regeringens förslag: Av fjärde penningtvätsdirektivet följer att medlemsstaterna ska se till att behöriga myndigheter, beträffande fysiska eller juridiska personer som utövar yrkesmässig verksamhet som t.ex. revisor, vidtar nödvändiga åtgärder för att hindra att brottslingar som dömts inom relevanta områden eller deras medhjälpare har en ledande befattning inom eller är verkliga huvudmän bakom dessa ansvariga enheter (artikel 47.3). Medlemsstaterna ska kräva att de behöriga myndigheterna effektivt övervakar och vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att direktivet efterlevs. Medlemsstaterna ska vidare se till att de behöriga myndigheterna har tillräckliga befogenheter, exempelvis ska de kunna kräva att det lämnas uppgifter som är relevanta för övervakning av efterlevnaden och för utförande av kontroller. De ska ha tillräckliga ekonomiska, personella och tekniska resurser för att fullgöra sina uppdrag (artikel 48).

Det noteras att Revisorsnämnden fr.o.m. den 1 april 2017 har bytt namn till Revisorsinspektionen (SFS 2016:1339). Den nya beteckningen på myndigheten används därför i den fortsatta texten, förutom när myndighetens remisspunkter redovisas.

Verksamhet som auktoriserad eller godkänd revisor omfattas av den nuvarande penningtvättslagen. Även verksamhet som bedrivs av registrerade revisionsbolag omfattas av penningtvättslagen. Som framgår

Prop. 2016/17:173 av avsnitt 13 innebär detta att krav även kan riktas mot personer som ingår i bolagets ledning även om dessa inte är revisorer.

Enligt 3 § revisorslagen (2001:883) ska Revisorsinspektionen pröva frågor om auktorisation, godkännande och registrering enligt revisorslagen och utöva tillsyn över revisorer och registrerade revisionsbolag. I den rollen ska nämnden också pröva frågor om disciplinära åtgärder. Revisorer och registrerade revisionsbolag omfattas av penningtvättslagen och Revisorsinspektionens tillsyn omfattar även tillsynen över att dessa aktörer följer penningtvättslagens bestämmelser.

Auktorisation, godkännande och registrering kan upphävas med stöd av 32–34 §§ revisorslagen. Det kan ske om en revisor inte längre uppfyller kraven på bl.a. redbarhet och övrig lämplighet. Åtgärden kan också vidtas om revisorn uppsåtligt gör orätt i sin revisionsverksamhet eller på annat sätt handlar oredligt. I 32 § andra stycket sägs att ”om en revisor på annat sätt åsidosätter sina skyldigheter som revisor” kan varning eller erinran meddelas. Detsamma gäller om revisorn handlar i egenskap av ställföreträdare för revisionsföretaget. Är omständigheterna synnerligen försvårade får auktorisationen eller godkännandet upphävas. Regeringen anser mot denna bakgrund att det inte krävs några särskilda genomförandeåtgärder för att uppfylla kravet på ledningspersoner och ägares lämplighet i artikel 47.3 i direktivet.

När det gäller tillgång till information och möjlighet att göra platsbesök kan följande konstateras. 28 § revisorslagen innebär att revisorer och registrerade revisionsbolag är skyldiga att låta Revisorsinspektionen granska akter, bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten och att lämna nämnden de uppgifter som behövs för tillsynen. Revisorsinspektionen kan också ta del av handlingar vid besök hos revisorn eller bolaget. Detta förutsätter dock samtycke från revisorn eller revisionsföretaget (se prop. 2000/01:146 s. 48 f.).

Revisorsnämnden och *FAR* ifrågasätter förslaget till reglering rörande platsbesök. Enligt 28 c § revisorslagen får Revisorsinspektionen i sin tillsyn över revision av företag av allmänt intresse, om det finns skäl för det, göra en platsundersökning hos en revisor eller ett registrerat revisionsbolag. I övrigt saknar myndigheten befogenhet att genomföra platsundersökning utan revisorns eller det registrerade revisionsbolagets samtycke. Regeringen anser att en viktig komponent för effektiv tillsyn av penningtvättsregelverket är möjligheten för tillsynsmyndigheten att utföra platsundersökning. Den nuvarande penningtvättslagen (6 kap. 7 §) fastställer en befogenhet för tillsynsmyndigheten, när den anser att det är nödvändigt, att genomföra platsundersökning. Regeringen anser att även Revisorsinspektionen bör få befogenhet att genomföra platsundersökning när myndigheten finner det nödvändigt för tillsynen av att penningtvättsregelverket följs. Den befogenhet som följer av 28 c § revisorslagen är enligt regeringens mening för snävt utformad för att möjliggöra detta. Revisorslagen bör därför kompletteras med en bestämmelse som gör det möjligt för Revisorsinspektionen att genomföra en undersökning på plats hos en revisor eller ett registrerat revisionsbolag om det finns skäl för det i en utredning om en överträdelse av penningtvättslagen.

Regeringens förslag: Den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet, ska inte få ingå i ledningen för en tillståndshavare till kasinospel.

Tillståndshavare ska snarast anmäla förändringar som sker i den krets som ingår i dess ledning till Lotteriinspektionen.

En tillståndshavare som väsentligen åsidosätter skyldigheter i näringsverksamhet eller har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet ska också kunna bli föremål för ingripanden.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Lotteriinspektionen* anser att det behövs ett förtydligande av vem som ska utföra den föreslagna lämplighetsprövningen av personer i ett kasinos ledning.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna om tillsyn finns i artiklarna 47 och 48 i fjärde penningtvättsdirektivet. Medlemsstaterna ska bl.a. ha regler för tillhandahållare av speltjänster. Tillsynsmyndigheterna ska se till att de personer som har en ledande befattning i sådana verksamheter, eller som är deras verkliga huvudmän, är lämpliga (artikel 47).

I artikel 48 anges närmare bestämmelser om myndigheternas tillsynsverksamhet. I artikeln stadgas bl.a. att tillsynsmyndigheterna då de tillämpar en riskbaserad tillsynsmetod ska ha en klar uppfattning om riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i sitt land, ha intern och extern tillgång till all relevant information om de specifika nationella och internationella risker som är kopplade till verksamhetsutövarnas kunder, produkter och tjänster, samt basera den interna och externa tillsynens frekvens och intensitet på verksamhetsutövarnas riskprofil och på risker för penningtvätt och finansiering av terrorism i det egna landet. Av artikeln framgår vidare att de behöriga tillsynsmyndigheterna för tillhandahållare av speltjänster ska ha förstärkta tillsynsbefogenheter.

Som nämns ovan uppställer direktivet krav på att de personer som har en ledande befattning i verksamheter som består i tillhandahållande av spel, eller som är deras verkliga huvudmän, är lämpliga.

Regeringen prövar enligt 13 § kasinolagen (1999:355) frågor om tillstånd att anordna kasinospel. Tillstånd får endast lämnas till företag som i sin helhet, direkt eller indirekt, ägs av staten och några särskilda regler som tar sikte på ägande och ägarens lämplighet vid tillståndsgivningen behöver därför inte införas.

För att uppfylla direktivets lämplighetskrav avseende ledningspersoner anser regeringen dock att kasinolagen behöver förtydligas och kompletteras. Kasinolagen har inte någon bestämmelse som uppställer ett förbud för personer som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet att ingå i tillståndshavarens ledning. En bestämmelse av denna innebörd bör därför införas i kasinolagen. Det bör också införas en bestämmelse som uppställer ett krav på tillstånds-

Prop. 2016/17:173 havaren att anmäla förändringar i den krets som ingår i ledningen till Lotteriinspektionen i syfte att möjliggöra löpande lämplighetskontroller.

Lotteriinspektionen anser att det behövs ett förtydligande av vem som ska utföra den föreslagna lämplighetsprövningen av personer i ett kasinos ledning.

Enligt regeringens mening bör, efter den lämplighetsprövning som regeringen gör vid tillståndsgivningen, Lotteriinspektionen ansvara för den löpande lämplighetsprövningen.

Lotteriinspektionen bör, för att tillsynen ska vara effektiv, kunna förelägga tillståndshavaren att göra rättelse om en person, som ingår i ledningen, gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet eller i väsentlig utsträckning åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet. Om rättelse inte görs bör regeringen kunna pröva om tillståndet ska återkallas.

Lotteriinspektionen ska utöva tillsyn över att kasinolagen och de villkor och bestämmelser som har meddelats med stöd av lagen följs. Denna tillsyn omfattar efterlevnaden av penningtvättslagen. Lotteriinspektionen har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen och får när den anser det nödvändigt, genomföra en undersökning hos ett kasino. Regeringen bedömer att direktivets krav på tillsyn i övrigt är uppfyllda avseende kasinospel.

12.8 Tillsyn enligt lotterilagen

12.8.1 Tillsyn över anordnare av speltjänster

Regeringens förslag: Lotteriinspektionen ska utöva tillsyn enligt penningtvättslagen över anordnare av speltjänster.

Den som väsentligen åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet ska inte ges tillstånd att anordna lotterier enligt lotterilagen eller registreras för att anordna lotterier enligt samma lag. Om anordnaren är en juridisk person, ska detta förbud gälla den som har ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen eller ingår i dess ledning.

En anordnare av speltjänster ska anmäla förändringar som har skett i den krets som har ett kvalificerat innehav i anordnaren eller ingår i dess ledning till tillstånds- eller registreringsmyndigheten.

En anordnare av speltjänster som har tillstånd eller är registrerad enligt lotterilagen, och som väsentligen åsidosätter skyldigheter i näringsverksamhet eller har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet, ska också kunna bli föremål för ingripanden.

Bestämmelserna om vandelsprövning och ingripande mot olämpliga personer ska endast gälla tillhandahållare av speltjänster som omfattas av penningtvättslagen.

Lotteriinspektionen ges möjlighet att – om det anses nödvändigt – genomföra undersökningar på plats hos en anordnare av speltjänster.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Lotteriinspektionen* anser att det är oklart

om kraven på lämplighetsprövning enligt 10 a § lotterilagen även ska gälla lotteriföreståndare. För att undanröja denna oklarhet behövs närmare vägledning kring vilken krets som ska anses ingå i ledningen hos anordnaren och som ska vara föremål för lämplighetsprövning, särskilt som anordnarna bedriver sina verksamheter i olika associationsformer som är organiserade på olika sätt. Lotteriinspektionen anser vidare att det krävs ett tydliggörande av om det räcker att utföra lämplighetsprövning i samband med tillståndsprövningen och vid ändringar eller om ytterligare prövning krävs med lämpligt intervall. Lotteriinspektionen påpekar vidare att motsvarande regler om lämplighetsprövning som föreslås i kasinolagen inte föreslås i lotterilagen när regeringen meddelar tillstånd enligt 45 §. Här förutsätts lämplighetsprövning i stället ske inom ramen för regeringens tillståndsprövning. Lotteriinspektionen ser inte att det i direktivet görs någon skillnad avseende kraven på lämplighet mellan anordnare av kasinospel och övriga tillhandahållare av speltjänster.

Skälen för regeringens förslag: I fjärde penningtvättsdirektivet utökas tillämpningsområdet till att, utöver kasinon, gälla alla tillhandahållare av speltjänster. Tillhandahållare av speltjänster ska regleras och medlemsstaterna ska kräva att de behöriga myndigheterna ser till att personer som har en ledande befattning inom de ansvariga enheterna eller är deras verkliga huvudmän är lämpade (artikel 47).

I artikel 48 anges närmare bestämmelser om myndigheternas tillsynsverksamhet. I artikeln stadgas bl.a. att tillsynsmyndigheterna då de tillämpar en riskbaserad tillsynsmetod ska ha en klar uppfattning om riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i sitt land, ha intern och extern tillgång till all relevant information om de specifika nationella och internationella risker som är kopplade till verksamhetsutövarnas kunder, produkter och tjänster, samt basera den interna och externa tillsynens frekvens och intensitet på verksamhetsutövarnas riskprofil och på risker för penningtvätt och finansiering av terrorism i det egna landet. I artikeln stadgas vidare att de behöriga tillsynsmyndigheterna för tillhandahållare av speltjänster ska ha förstärkta tillsynsbefogenheter.

Ett uppfyllande av direktivets krav på tillsyn innebär att tillhandahållare av speltjänster ska vara reglerade. En tillsynsmyndighet behöver utses och det behöver finnas bestämmelser som säkerställer att olämpliga personer inte innehar ledande befattning hos en sådan anordnare. Vidare behöver bestämmelser införas som säkerställer att tillsynsmyndigheten har tillgång till information som den behöver för att bedriva en effektiv tillsyn.

I avsnitt 6.2.2 föreslår regeringen att anordnare av speltjänster som bedriver verksamhet med stöd av tillstånd eller registrering enligt lotterilagen (1994:1000) ska ingå bland de verksamhetsutövare som ska vara skyldiga att tillämpa den nya penningtvättslagen. Enligt lotterilagen får lotterier, med vissa undantag, endast bedrivas efter att tillstånd meddelats eller efter registrering. Speltjänster omfattas av den nya penningtvättslagen och dessa aktörer är enligt lotterilagen föremål för ett tillstånds- eller registreringsförefarande. Enligt regeringens mening innebär detta att direktivets krav på reglering och förstärkta tillsynsbefogenheter uppfylls.

Lotteriinspektionen har den centrala tillsynen över att lotterilagen och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen följs (48 § lotterilagen). Lotteriinspektionen utövar också den närmare tillsynen över sådana lotterier som anordnas efter tillstånd av inspektionen och regeringen. Enligt regeringens bedömning bör Lotteriinspektionen anförtros uppgiften att utöva tillsyn enligt penningtvättslagen. Detta bör även gälla när den tillståndsgivande myndigheten är en annan eller när anordnaren bedriver sin verksamhet med stöd av registrering enligt 17 § lotterilagen.

Som nämnts ovan krävs enligt direktivet att de behöriga myndigheterna ser till att personer som har en ledande befattning inom de ansvariga enheterna eller är deras verkliga huvudmän är lämpade. En viss lämplighetsprövning sker redan inom ramen för gällande rätt. Tillstånd att anordna ett lotteri får endast lämnas om det kan antas att verksamheten kommer att bedrivas på ett från allmän synpunkt lämpligt sätt samt enligt meddelade föreskrifter, villkor och bestämmelser (10 § lotterilagen). Denna bestämmelse uppställer dock inte något uttryckligt krav på prövning av lämplighet av personer i ledningen hos anordnare av speltjänster som bedrivs med tillstånd eller registrering. Regeringen finner därför att det behöver införas en uttrycklig bestämmelse i lotterilagen av innebörd att personer som väsentligen har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldiga till allvarlig brottslighet inte får ingå i ledningen eller ha ett kvalificerat innehav i en anordnare av speltjänster. Bestämmelsen bör gälla i Lotteriinspektionens tillsyn och vid tillstånds- eller registreringsmyndigheters prövning av en ansökan om tillstånd eller registrering. *Lotteriinspektionen* påpekar att motsvarande regler om lämplighetsprövning som föreslås i kasinolagen inte föreslås i lotterilagen när regeringen meddelar tillstånd enligt 45 §. Regeringen delar Lotteriinspektionens bedömning och bestämmelsen bör därför kompletteras i detta avseende.

Lotteriinspektionen anser att det är oklart om kraven på lämplighetsprövning även ska gälla lotteriföreståndare och att det behövs närmare vägledning kring vilken krets som ska anses ingå i ledningen hos anordnaren och som ska vara föremål för lämplighetsprövning enligt 10 a § lotterilagen.

Av lotterilagen följer att i de fall det finns ett krav på en föreståndare så ska denne godkännas av tillståndsmyndigheten. Enligt regeringens bedömning omfattas inte föreståndare direkt av kravet på lämplighetsbedömning i 10 a §. Föreståndare kan dock komma att omfattas beroende på vilken position personen i övrigt har i en anordnare av speltjänster eller i ägarkretsen. Regeringen vill dock understryka att tillståndsmyndigheten vid prövningen av föreståndarens lämplighet, med beaktande av föreståndarens ansvar, har att göra en nyanserad prövning där personens åsidosättande av skyldigheter i näringsverksamhet och eventuell allvarlig brottslighet bör beaktas i godkännandeprocessen.

För att direktivet ska få fullt genomslag räcker det emellertid inte med att en lämplighetsprövning görs innan tillstånd meddelas eller en anordnare registreras. En sådan prövning bör även ske fortlöpande. Enligt regeringens mening bör en skyldighet för tillståndshavaren att anmäla förändringar i ägarkretsen och i ledningen av den juridiska

personen därför införs i lotterilagen. Det bör också införs en möjlighet för tillstånds- eller registreringsmyndigheten att förelägga verksamhetsutövaren att upphöra med verksamheten eller återkalla tillståndet om det, efter att anordnaren fått tillstånd eller registrerats, framkommer att denne väsentligt åsidosatt vad som åligger honom eller henne i näringsverksamhet eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet. Om anordnaren är en juridisk person bör tillstånds- eller registreringsmyndigheten kunna förelägga anordnaren att göra rättelse, alternativt återkalla tillståndet eller förelägga den registrerade att upphöra med verksamheten. Om det är den som har ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen som väsentligen åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet, bör tillstånds- eller registreringsmyndigheten kunna förelägga denne att avyttra så stor del av aktierna eller andelarna att innehavet därefter inte är kvalificerat eller, om innehavaren är en juridisk person, att byta ut den diskvalificerade personen i dess ledning.

Lotteriinspektionen önskar ett tydliggörande av om det räcker att utföra lämplighetsprövning i samband med tillståndsprövningen och vid ändringar eller om ytterligare prövning krävs med lämpligt intervall. Hur ofta Lotteriinspektionen bör kontrollera att detta krav är uppfyllt bör enligt regeringens bedömning dock inte anges i lag. De föreslagna bestämmelserna om vandelsprövning m.m. bör endast gälla anordnare av speltjänster som omfattas av kraven i penningtvättslagen. Detta bör anges i lagen.

För att möjliggöra en effektiv tillsyn av att penningtvättsregelverket följs bör lotterilagen även kompletteras med en bestämmelse som ger Lotteriinspektionen rätt att genomföra en undersökning på plats när tillsynen avser tillämpningen av penningtvättsregelverket. Av 50 § lotterilagen framgår vidare att den som har tillstånd enligt denna lag eller med stöd av 17 § anordnar lotterier efter registrering är skyldig att på begäran av tillsynsmyndigheten lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar eller annat som behövs för tillsynen. Regeringen bedömer därför att gällande rätt i övrigt uppfyller direktivets krav på tillsyn.

12.8.2 Tillsynen när speltjänster tillhandahålls genom ombud

Regeringens förslag: En anordnare som vill tillhandahålla speltjänster genom ombud ska ansöka om registrering av ombudet hos Lotteriinspektionen. Inspektionen ska registrera ombudet om ansökan och ombuden bedöms uppfylla uppställda krav.

Ett ombud ska lämna upplysningar och tillhandahålla handlingar som behövs för tillsynen av anordnaren av speltjänster om Lotteriinspektionen begär det. Lotteriinspektionen ska också ha rätt att genomföra undersökningar på plats hos ett ombud.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de villkor som ska gälla för att tillhandahålla lotterier genom ombud och den information som en ansökan om

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock att registrering ska ske i enlighet med ett anmälningsförfarande och att ombudet ska registreras i ett särskilt register som ska hållas tillgängligt vid myndigheten.

Remissinstanser: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Lotteriinspektionen* anser att ombudsbegreppet i 48 b § fjärde stycket lotterilagen ska justeras så att endast yrkesmässig försäljning av lotter omfattas. *Folkspel* anser att det av föreskrifter bör framgå vilka närmare åtgärder verksamhetsutövare av speltjänster ska vidta för att anses ha uppfyllt kravet på tillsyn över aktuella ombud och samarbetspartners. *Folkspel* anför vidare att ansvarsfördelningen mellan Lotteriinspektionens tillsynsverksamhet och de tillsynsåtgärder som verksamhetsutövare av speltjänster måste vidta närmare behöver klargöras.

Skälen för regeringens förslag: Ombud som en anordnare av speltjänster anlitar ska inte betraktas som verksamhetsutövare enligt penningtvättslagen. På den svenska spelmarknaden använder sig många anordnare av ombud. Ombuden fullgör därför i relativt stor utsträckning de skyldigheter som direktivet ställer på anordnare av speltjänster. För att Lotteriinspektionen ska kunna kontrollera att anordnarna följer penningtvätsregleringen även då de anlitar ombud bör därför även ombuden påföras vissa skyldigheter och träffas av vissa lämplighetskrav. Dessa bör regleras i lotterilagen.

För att Lotteriinspektionen ska kunna utöva en effektiv tillsyn krävs att ombuden blir kända för Lotteriinspektionen. I annat fall finns det ingen möjlighet för tillsynsmyndigheten att kontrollera att anordnarna följer penningtvätsregelverket när de väljer att använda sig av ombud. Anordnarna ska därför ansöka om registrering av ombuden hos Lotteriinspektionen när de avser att använda ombud som ska agera för deras räkning inom ramen för försäljning av lotterier, mottagande av insatser eller förmedling av vinster. Ansökan bör innefatta uppgifter om ombuden och om deras lämplighet att tillhandahålla lotterier. Som *Lagrådet* föreslår bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om vilken information som ska lämnas i ansökan. Sådan information skulle t.ex. kunna bestå av handlingar som visar att ombuden är lämpliga att tillhandahålla tjänster i anordnarens ställe. Efter att informationen har kontrollerats och myndigheten har gjort en lämplighetsbedömning av ombudet ska uppgifter om ombuden, samt vilka anordnare som ombudet har rätt att företräda, registreras. Utredningen föreslår att informationen ska registreras i ett särskilt register som ska hållas tillgängligt vid Lotteriinspektionen. Enligt regeringens mening uppställer direktivet inte något krav på ett sådant register. Ett register kan inte heller i övrigt anses motiverat vare sig utifrån ett penningtväts- eller konsumentperspektiv.

Lotteriinspektionen anser att ombudsbegreppet i 48 b § fjärde stycket lotterilagen ska justeras så att endast yrkesmässig försäljning av lotter omfattas. Ett generellt undantag av det slag som Lotteriinspektionen förespråkar riskerar att skapa en situation där vissa ombud inte

lämplighetsprövas alls, vilket riskerar att skapa undantag som inte är grundande på en bedömning av låg risk. Lotteriinspektionen bör dock ges möjlighet att meddela föreskrifter om undantag från kraven på registrering och prövning av ombuden i vissa fall. Sådana undantag bör kunna meddelas avseende ombud vars roll i förmedlingen av insatser eller vinster är sådan att risken som kan förknippas med ombudet är lågt, och där av en registrering och prövning av ombudet inte kan motiveras med hänsyn till intresset av att förhindra penningtvätt eller finansiering av terrorism.

För att den fortsatta tillsynen över anordnare som använder sig av ombud ska vara effektiv bör anordnarna vara skyldiga att anmäla eventuella förändringar till Lotteriinspektionen. Inspektionen bör också ges möjlighet att som ett led i tillsynen av anordnarna begära att få del av handlingar och annan information direkt från ombuden. Inspektionen bör vidare få rätt att genomföra undersökningar på plats hos ombuden. Även bestämmelser av denna innebörd bör därför införas i lotterilagen. Av lotterilagen bör också framgå att registreringen av ett ombud ska upphävas om anordnaren begär det eller ombudet inte längre bedöms vara lämpligt.

Med anledning av *Folkspels* synpunkter kan följande anföras. Det är anordnaren av speltjänster som ansvarar för att ombudet följer penningtvättsregelverket. De förslag som avser intern kontroll och regelefterlevnad gäller även i förhållande till ombud som agerar för anordnarens räkning (se avsnitt 11.1). Lotteriinspektionens tillsynsåtgärder gentemot ombudet syftar till att säkra att anordnaren även i den verksamhet som bedrivs genom ombud uppfyller penningtvättsregelverket.

12.9 Övriga frågor om tillsyn

12.9.1 Advokater, biträdande jurister och advokatbolag

Regeringens bedömning: Det bör för närvarande inte föras in bestämmelser som ställer advokatbolag under tillsyn avseende skyldigheterna i penningtvättslagen eller som avser prövning av om ägare till och personer i ledningen av advokatbolag är lämpliga.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna tillstyrker bedömningen eller har inget att erinra mot den.

Skälen för regeringens bedömning: Bestämmelserna om tillsyn finns i artiklarna 47 och 48 i fjärde penningtvättsdirektivet. Vad gäller bl.a. fysiska eller juridiska personer som driver verksamhet som notarie eller annan oberoende jurist ska medlemsstaterna se till att tillsynsmyndigheterna vidtar nödvändiga åtgärder för att hindra att brottslingar som dömts inom relevanta områden eller deras medhjälpare har en ledande befattning inom eller är verkliga huvudmän bakom dessa verksamheter (artikel 47). För fysiska eller juridiska personer som driver verksamhet som notarie eller annan oberoende jurist får medlemsstaterna tillåta att självreglerande organ utför, övervakar och vidtar åtgärder som är

Prop. 2016/17:173 nödvändiga för att säkerställa att direktivet efterlevs, under förutsättning att dessa organ uppfyller de krav som ställs på tillsynsmyndigheter i direktivet (artikel 48.9).

Vissa artiklar i penningtvättsdirektivet riktar sig mot juridiska personer i vilka verksamhetsutövare är anställda (jfr avsnitt 7.7). Det gäller bl.a. artikel 46 i direktivet, enligt vilken den juridiska personen ska tillhandahålla anställda viss utbildning. I artikel 45 anges vissa skyldigheter för verksamhetsutövare avseende gemensamma rutiner i koncerner eller filialiserade verksamheter som också gäller sådana juridiska personer. Av gällande rätt följer att om en fysisk person som omfattas av 1 kap. 2 § penningtvättslagen driver sin verksamhet som anställd hos en juridisk person, ska skyldigheterna att göra en riskbedömning och att upprätthålla rutiner gälla den juridiska personen (5 kap. 1 § tredje stycket samma lag). Regeringen föreslår i avsnitt 7.7 att vissa ytterligare krav i den nya penningtvättslagen ska gälla juridiska personer i vilka en verksamhetsutövare är anställd.

Sveriges advokatsamfund utövar enligt gällande rätt tillsyn över advokater. I tillsynen ingår bl.a. att övervaka att advokaterna följer penningtvättslagen. Det krävs således inte några ytterligare genomförandeåtgärder för att uppfylla direktivets krav på tillsyn i detta avseende. Som framgått ovan riktas krav även mot juridiska personer där verksamhetsutövare är anställda, dvs. i detta fall advokatbolag. Advokatsamfundets tillsyn omfattar emellertid inte uttryckligen advokatbolag, även om tillsynen i praktiken utövas över såväl advokater som advokatbolag och biträdande jurister. Tillsyn över advokatbolagen utövas också indirekt genom tillsynen av advokater. Detta beror på att endast advokat, om styrelsen inte medger undantag, kan vara delägare eller bolagsman i ett advokatbolag. Penningtvättsdirektivet är dock inte fullt ut genomfört i detta avseende. Detta innebär därutöver att det inte är möjligt för Advokatsamfundet att göra en prövning av om ägare till och personer i ledningen av advokatbolag är lämpliga, vilket krävs enligt direktivet (artikel 47). I advokatbolag får dock endast advokat vara delägare eller bolagsman, om inte Advokatsamfundets styrelse medger undantag (8 kap. 4 § rättegångsbalken). Sammantaget är därför inte heller artikel 47 fullt ut genomförd. I det aktuella lagstifningsärendet finns inte underlag att lämna förslag som medför ett fullständigt genomförande av direktivets krav på tillsyn över advokatbolag och lämplighetsprövning av ägare till och ledningen i sådana bolag. Några bestämmelser om detta kan därför för närvarande inte införas. Frågan bör därför bli föremål för ytterligare överväganden.

12.9.2 Periodisk rapportering för vissa verksamhetsutövare

<p>Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att verksamhetsutövare som står under Finansinspektionens tillsyn ska lämna uppgifter om sin verksamhet, sina kunder och andra förhållanden som är nödvändiga</p>
--

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanser: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Lotteriinspektionen* anser att inspektionen har ett behov av ett bemyndigande liknande det som utredningen föreslår för att få bättre förutsättningar att genomföra en riskklassificering på ett ändamålsenligt sätt. *Svenska Bankföreningen* anser att det föreslagna bemyndigandet inte är förutsägbart eller rättssäkert eftersom det ger Finansinspektionen rätt att i stort sett kräva rapporter om allt som rör verksamheten. *Sveriges försäkringsförmedlares förening* anser att det är olämpligt att ett sådant omfattande bemyndigande ges utan tydliga riktlinjer för hur föreskrifterna ska utformas, vilken information som ska inhämtas och så vidare. *Svensk Försäkring* anför att det föreslagna bemyndigandet inte har någon förebild i penningtvättsdirektivet och ifrågasätter om inte det föreslagna bemyndigandet inryms helt i det generella bemyndigandet i 17 kap. 30 § andra stycket försäkringsrörelselagen.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaterna ska se till att de behöriga myndigheterna, då de tillämpar en riskbaserade tillsynsmetod, har en klar uppfattning om riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i sin medlemsstat, har intern och extern tillgång till all relevant information om de specifika nationella och internationella risker som är kopplade till verksamhetsutövarnas kunder, produkter och tjänster och baserar den interna och externa tillsynens frekvens och intensitet på verksamhetsutövarnas riskprofil och på risker för penningtvätt och finansiering av terrorism i den medlemsstaten (artikel 48.6 i fjärde penningtvättsdirektivet). Bedömningen av verksamhetsutövaras riskprofil för penningtvätt och finansiering av terrorism, inklusive riskerna för bristande efterlevnad, ska ses över regelbundet och vid viktiga händelser inom eller förändringar av deras ledning och verksamhet (artikel 48.7).

Direktivet ställer således krav på medlemsstaterna att se till att de myndigheter som utövar tillsyn ska ha tillgång till uppgifter som gör det möjligt för dem att riskklassificera tillsynsobjekten. Regeringen delar således inte *Svensk Försäkrings* bedömning att förslaget saknar stöd i direktivet. Av direktivet följer vidare att de myndigheter som bedriver tillsyn över kreditinstitut, finansiella institut och tillhandahållare av speltjänster ska ha förstärkta tillsynsbefogenheter (artikel 48.3). Detta grundas på bedömningen att sådana verksamheter löper störst risk att utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism. Det är således av särskild vikt att de tillsynsmyndigheter som bedriver tillsyn över kreditinstitut, finansiella institut och tillhandahållare av speltjänster kan planera och prioritera sin tillsyn med hjälp av relevanta och verklighetsförankrade riskklassificeringar. I gällande rätt finns enligt regeringens bedömning inte något tydligt stöd för någon myndighet att regelbundet begära in uppgifter från verksamhetsutövare i syfte att utgöra underlag för en bedömning av risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med dem.

De myndigheter som har tillsyn över penningtvättsregelverket har olika förutsättningar och ett varierande behov av underlag för sin

Prop. 2016/17:173 riskklassificering. Vissa myndigheter har under en lång tid bedrivit tillsyn över ett relativt begränsat antal verksamhetsutövare och har därigenom skaffat sig goda kunskaper om de olika verksamhetsutövarna och deras risker. Andra tillsynsmyndigheter utövar tillsyn över verksamhetsutövare som erbjuder relativt standardiserade produkter och vars kunder varierar över tid, vilket innebär att risken som kan förknippas med tillsynsobjekten varierar i relativt liten utsträckning.

Finansinspektionen och länsstyrelserna har dock ett stort antal tillsynsobjekt, vars verksamheter varierar både i art och omfattning. Dessa myndigheter kan med anledning av detta ha svårt att skaffa sig tillräcklig kännedom om sina verksamhetsutövare genom den löpande tillsynen och på andra sätt, vilket i sin tur försvårar en adekvat riskklassificering. Även *Lotteriinspektionen* anser att myndigheten bör få bättre förutsättningar att genomföra en riskklassificering på ett ändamålsenligt sätt. Enligt regeringen bör det övervägas om dessa myndigheter ska ges befogenhet att begära in uppgifter från sina tillsynsobjekt i syfte att kunna göra en så relevant riskklassificering som möjligt. Det som talar emot att införa en rätt för myndigheterna att begära in uppgifter i sådan ordning är framför allt den administrativa börda som verksamhetsutövarna åläggs genom att de tvingas förse tillsynsmyndigheterna med allmän information om verksamheten. För att det ska anses motiverat att ge tillsynsmyndigheter rätt att begära in information av detta slag måste det därför stå klart att informationen kan vara till nytta för tillsynsmyndigheten, inbegripet att denna har möjlighet att använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Det måste också stå klart att den tillkommande informationen är en nödvändig förutsättning för att myndigheten ska kunna bedriva en riskbaserad tillsyn.

Länsstyrelserna påbörjade ett arbete med ett riskklassificeringssystem under 2015. I den första fasen har en stor del av de cirka 10 000 tillsynsobjekt som har registrerat sig hos Bolagsverket fått besvara en enkät med frågor om verksamhetsutövarnas riskprofil utifrån faktorer såsom antal kunder, antal företagskunder, kundernas geografiska placering, vilka produkter som tillhandahålls, omsättning m.m. Huruvida det underlag som länsstyrelserna får in på frivillig väg är tillräckligt för att kunna göra en relevant riskklassificering återstår att se. Enligt regeringen kan det för närvarande inte slås fast att det i arbetet med riskklassificering av länsstyrelsernas tillsynsobjekt är nödvändigt att ge länsstyrelserna rätt att begära in ytterligare information.

Lotteriinspektionen, som utövar tillsyn över tillhandahållare av speltjänster, ska enligt direktivet ha förstärkta tillsynsbefogenheter. Det talar för att inspektionen bör kunna begära in information från verksamhetsutövarna som endast syftar till riskklassificering. Lotteriinspektionens tillsynsansvar avseende penningtvättslagen utökas i samband med genomförandet av fjärde penningtvättsdirektivet, då en stor del av den svenska spelmarknaden ställs under tillsyn i fråga om efterlevnad av penningtvättslagen. Inspektionen ges emellertid rätt att meddela beslut om att undanta vissa speltjänster från lagens tillämpningsområde. Det är således i viss mån oklart hur många verksamhetsutövare som kommer att ställas under inspektionens tillsyn, samt vilken information som inspektionen kan behöva för att kunna riskklassificera de tillhandahållare

som omfattas av penningtvättslagen. Regeringen anser därför att en möjlighet för Lotteriinspektionen att begära information som syftar till riskklassificeringen får övervägas när inspektionen kunnat bilda sig en grundad uppfattning om behoven i detta avseende.

Regeringen bedömer dock att Finansinspektionens möjligheter till riskklassificering av de verksamhetsutövare som myndigheten har tillsyn över skulle öka väsentligt om inspektionen får möjlighet att begära in relevant information om verksamheterna och dess risker. Finansinspektionen har därutöver tillräckliga resurser för att kunna använda denna information och kan i sin tillsyn ha stor nytta av en korrekt och adekvat riskklassificering av sina tillsynsobjekt.

Svenska Bankföreningen och *Svenska försäkringsförmedlarnas förening* anser att det bemyndigande som föreslås av utredningen inte är tillräckligt tydligt avgränsat och därför inte rättssäkert och förutsebart.

Enligt regeringens bedömning är det emellertid inte lämpligt att i lagen i detalj ange vilka uppgifter som Finansinspektionen ska få inhämta, om det ska ske endast på begäran eller med vissa intervall och andra liknande detaljer. Det följer dels av att Finansinspektionen inte har någon färdigutvecklad modell för riskklassificering, vilket innebär att det i dagsläget inte kan förutses vilka uppgifter som kan vara relevanta. Därutöver kan behovet av uppgifter förändras över tid. I lagen bör dock framgå att uppgifterna måste vara nödvändiga för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedriva en riskbaserad tillsyn. I kravet på nödvändighet ligger dels en bedömning av relevansen hos de begärda uppgifterna, men också ett krav på myndigheten att göra en bedömning av proportionaliteten i begäran. Nyttan med att få in uppgiften får således vägas mot de kostnader och andra olägenheter som det innebär för verksamhetsutövaren att ta fram och överlämna uppgifterna. Detta måste således beaktas när föreskrifterna utformas och tillämpas.

Sammanfattningsvis anser regeringen således att det bör föras in ett bemyndigande i penningtvättslagen enligt vilket regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna föreskriva om skyldigheter för kreditinstitut och finansiella institut att lämna uppgifter om sin verksamhet, sina kunder och andra förhållanden som är nödvändiga för att tillsynsmyndigheten ska bedöma den risk som kan förknippas med de verksamhetsutövare som står under tillsyn.

12.9.3 Tillgång till uppgifter i belastningsregistret

Regeringens bedömning: Fjärde penningtvättsdirektivets krav på att behöriga myndigheter i kriminalregistret ska kunna kontrollera om en berörd person har en relevant fällande dom mot sig bör genomföras genom föreskrifter på förordningsnivå.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker bedömningen eller har inget att invända mot den. *Lotteriinspektionen* framhåller att det krävs en ändring i förordningen (1999:1134) om belastningsregister för att myndigheten ska kunna göra de lämplighetsprövningar som krävs.

Skälen för regeringens bedömning: Behöriga myndigheter, dvs. myndigheter som utövar tillsyn över att penningtvättslagen följs, ska se till att personer i verksamhetsutövares ledning eller dess verkliga huvudmän är lämpade (artikel 47.2 i direktivet). Avseende revisorer, oberoende jurister och fastighetsmäklare ska behöriga myndigheter se till att den som har en ledande befattning i eller är verklig huvudman bakom verksamhetsutövare inte dömts för brott inom relevanta områden (artikel 47.3).

Som framgår av tidigare avsnitt följer krav på sådan lämplighetsprövning av gällande rätt avseende flertalet verksamhetsutövare. I de fall krav på sådan prövning inte följer av gällande rätt föreslår regeringen att bestämmelser om lämplighetsprövning bör införas i syfte att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet (jfr bl.a. avsnitt 12.8).

I direktivet ställs vidare krav på att medlemsstaterna ska se till att behöriga myndigheter i enlighet med sin nationella rätt kontrollerar huruvida det i kriminalregistret finns uppgift om att den berörda personen har en relevant fällande dom mot sig (artikel 62.2).

För att genomföra direktivet i detta avseende krävs således att tillsynsmyndigheterna har tillgång till belastningsregistret i sådan utsträckning att de kan kontrollera om personer som är föremål för en lämplighetsprövning har dömts för brott inom relevanta områden. Direktivet ställer dock inte krav på att tillgång ska föreligga även till misstankeregistret. Alla myndigheter som bedriver tillsyn över efterlevnaden av penningtvättslagen har rätt att få ut vissa uppgifter från belastningsregistret med stöd av bestämmelser i förordningen (1999:1134) om belastningsregister. Avseende vissa tillsynsmyndigheter, däribland Lotteriinspektionen, bör tillgången till uppgifter från belastningsregistret ses över för att säkerställa en lämplighetsprövning som är förenlig med artikel 62.2 i fjärde penningtvättsdirektivet.

12.9.4 Utökad underrättelseskyldighet till Eba, Eipoa och Esma

Regeringens bedömning: Den utökade skyldigheten för Finansinspektionen att underrätta Eba, Eipoa och Esma som följer av fjärde penningtvättsdirektivet bör regleras genom föreskrifter på förordningsnivå.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna tillstyrker bedömningen eller har inget att invända mot den.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt artikel 62.1 i fjärde penningtvättsdirektivet ska medlemsstaterna se till att deras behöriga myndigheter informerar de europeiska tillsynsmyndigheterna om alla administrativa sanktioner och åtgärder som i enlighet med artiklarna 58 och 59 påförs kreditinstitut och finansiella institut, inbegripet eventuella överklaganden med anledning av dessa samt resultatet därav. Den aktuella direktivbestämmelsen omfattar endast Finansinspektionen. Den

13 Sanktioner

13.1 Inledning

I Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG av den 26 oktober 2005 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism (tredje penningtvättsdirektivet) uppställs krav på medlemsstaterna att se till att fysiska och juridiska personer som omfattas av direktivet kan hållas ansvariga för överträdelser av de nationella bestämmelser som antagits i enlighet med direktivet. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. Medlemsstaterna ska också i enlighet med sin nationella lagstiftning se till att lämpliga administrativa åtgärder kan vidtas eller administrativa sanktioner tillämpas mot kreditinstitut och finansiella institut för överträdelser av de nationella bestämmelser som antagits i enlighet med direktivet. Även i förhållande till dessa aktörer ska medlemsstaterna se till att åtgärderna eller sanktionerna är effektiva, proportionerliga och avskräckande. Den närmare utformningen av ingripandeåtgärder i penningtvättsregelverket var enligt 2005 års direktiv en fråga för varje medlemsstat att avgöra.

Även enligt fjärde penningtvättsdirektivet ska medlemsstaterna se till att verksamhetsutövare kan hållas ansvariga för överträdelser av de nationella bestämmelser som införts för att genomföra direktivet (artikel 58). Fjärde penningtvättsdirektivet innebär dock, till skillnad mot regleringen i tredje penningtvättsdirektivet, ett krav på att medlemsstaterna i sin nationella lagstiftning inför regler som gör det möjligt för de behöriga myndigheterna att besluta om vissa angivna disciplinåtgärder.

De åtgärder som enligt direktivet nu aktualiseras är att en verksamhetsutövare ska kunna bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer ska kunna ställas till svars för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer (artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6). Av direktivet följer även krav på att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelser genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den nivån på högsta sanktionsavgiften samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d, 59.3 och 60.4). I artikel 60 finns bestämmelser om hur ett offentliggörande av beslut om sanktioner och åtgärder ska ske.

Prop. 2016/17:173 För vissa av de verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättsregelverket finns redan en sanktionsregim i den rörelselag som reglerar dess verksamhet som i stort lever upp till direktivets krav. För vissa andra verksamhetsutövare innebär kraven i direktivet en betydande förändring i de förutsättningar under vilken verksamheten bedrivs. För vissa verksamhetsutövare innebär fjärde penningtvättsdirektivet att de sanktioner som direktivet föreskriver blir generellt tillämpliga, medan det för andra innebär att en särreglering för överträdelse av penningtvättsregleringen skapas.

Fjärde penningtvättsdirektivet utgör en minimiregering vad gäller sanktioner mot verksamhetsutövare. Detta innebär att medlemsstaterna, i den nationella lagstiftningen, kan gå utöver de i direktivet uppräknade sanktionerna och förutsättningarna samt tillämpningsområdet för dessa. I de följande avsnitten redogörs för de förslag som syftar till att genomföra den sanktionsregim som direktivet kräver för de olika verksamhetsutövare som omfattas av skyldigheterna i penningtvättslagen.

13.2 Administrativa sanktioner eller straffrättsliga påföljder

Regeringens bedömning: Det saknas anledning att införa bestämmelser om straffansvar för överträdelse av de bestämmelser som i svensk rätt genomförs för fjärde penningtvättsdirektivet.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna tillstyrker bedömningen eller har inget att invända mot den.

Skälen för regeringens bedömning: Fjärde penningtvättsdirektivets bestämmelser om sanktioner är inte avsedda att påverka tillämpningen av straffrättsliga påföljder i medlemsstaterna (artikel 58.2). Om en medlemsstat väljer att inte införa administrativa sanktioner utan i stället använda straffrättsliga påföljder, ska medlemsstaterna meddela kommissionen de relevanta straffrättsliga bestämmelserna. Regeringen konstaterar att en sanktionsregim som motsvarar den som finns i direktivet har genomförts i flera lagar som rör finansiell verksamhet. I de tidigare lagstiftningsärendena, som rört bl.a. lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse och lagen (2004:46) om värdepappersfonder, har regeringen bedömt att det saknas skäl att införa bestämmelser om straffansvar för överträdelse av de bestämmelser som genomfört de aktuella direktiven (jfr bl.a. prop. 2015/16:170 s. 84–86). Regeringen anser att det saknas skäl att göra en annan bedömning inom ramen för detta lagstiftningsärende. Sanktionerna för överträdelse av de bestämmelser som genomförs för direktivet bör således vara av administrativt slag.

13.3 Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot överträdelser av penningtvättslagen enligt gällande rätt Prop. 2016/17:173

Regeringens bedömning: Kraven i artikel 59.2 a–c i direktivet är i förhållande till Finansinspektionens ingripandemöjligheter uppfylla i gällande rätt. Enligt de kraven ska en verksamhetsutövare kunna bli föremål för

- ett offentligt meddelande vari den fysiska eller juridiska personen liksom överträdelsens karaktär anges,
- en anmodan om att den fysiska eller juridiska personen ska upphöra med sitt agerande och inte upprepa detta, och
- återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation.

Det krävs inga särskilda lagstiftningsåtgärder för att genomföra direktivets krav att juridiska personer ska kunna ställas till svars för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Utredningens förslag och bedömning avviker från regeringens bedömning genom att utredningens förslag innehåller en bestämmelse som uttryckligen anger att Finansinspektionen ska kunna ingripa när ett åsidosättande av skyldigheterna enligt penningtvättslagen har åstadkommit genom att en person i ledande ställning antingen själv har överträtt en bestämmelse till förmån för det finansiella institutet eller brustit i tillsyn och kontroll av underställd personal på ett sådant sätt att den underställda kunnat begå överträdelsen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem. *Finansinspektionen* anser att den föreslagna regleringen avseende möjligheten att ingripa mot den juridiska personen vid ledningspersons eller underställd persons överträdelse av penningtvätsregelverket är överflödigt.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt fjärde penningtvättsdirektivet ska medlemsstaterna se till att verksamhetsutövarna kan hållas ansvariga om de överträder bestämmelser som införts för att genomföra direktivet (artikel 58). Direktivet innehåller de administrativa sanktioner och åtgärder som åtminstone ska kunna bli aktuella för överträdelser gällande åtgärder för kundkännedom, rapportering av misstänkta transaktioner, registerhållning och interna kontroller. Dessa administrativa sanktioner omfattar möjlighet att anmoda den fysiska eller juridiska personen att upphöra med sitt agerande och inte upprepa det, återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering om en ansvarig enhet är föremål för en auktorisation. Verksamhetsutövare ska också kunna bli föremål för ett offentligt meddelande vari den fysiska eller juridiska personen liksom överträdelsens karaktär anges (artikel 59.2 a–c). Regeringen konstaterar att Finansinspektionen enligt gällande rätt kan ingripa mot kreditinstitut och finansiella institut för överträdelser av penningtvättslagen på sätt som överensstämmer med kraven i artikel 59.2 a–c. Dessa artiklar kräver således inte några ytterligare genomförandeåtgärder i svensk rätt.

Prop. 2016/17:173 Av direktivet följer vidare att medlemsstaterna ska se till att juridiska personer kan ställas till svars för de överträdelse som avses i artikel 59.1 och som begås till deras förmån av någon som agerar antingen enskilt eller som en del av den juridiska personens organisation och som har en ledande ställning i denna (artikel 60.5). Medlemsstaterna ska också se till att juridiska personer kan ställas till ansvar när brister i den tillsyn eller kontroll som ska utföras av en sådan person har gjort det möjligt för en person som är underställd den juridiska personen att till dennes förmån begå överträdelse enligt artikel 59.1 (artikel 60.6). För att ingripa mot en juridisk person för överträdelse av penningtvättsregelverket krävs inte att det fastställs att en person i ledande ställning har medverkat till överträdelsen genom aktiv handling eller bristande tillsyn över underställd personal. Liksom *Finansinspektionen* bedömer regeringen därför att de krav som anges i artikel 60.5 och 60.6 i direktivet tillgodoses utan särskild reglering med motsvarande innehåll.

13.4 Offentliggörande av beslut

Regeringens bedömning: Skyldigheten att offentliggöra beslut i enlighet med artikel 60 i penningtvättsdirektivet bör genomföras genom föreskrifter på förordningsnivå.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. I utredningens förslag regleras frågan om offentliggörande av beslut i lag avseende vissa verksamhetsutövare.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem. *Justitiekanslern* påpekar att en fakultativ reglering av publiceringsskyldigheten, som föreslås i bl.a. anmälningsslagen, inte fullt ut uppfyller direktivets krav.

Skälen för regeringens bedömning: Fjärde penningtvättsdirektivet innehåller bestämmelser om offentliggörande, på de behöriga myndigheternas officiella webbplats, av sanktioner eller åtgärder till följd av överträdelse av de nationella bestämmelser som införlivat direktivet (artikel 60.1–60.3). Direktivet har som utgångspunkt att offentliggörande ska ske, men tillåter under vissa förutsättningar att besluten offentliggörs anonymiserat, att offentliggörandet skjuts upp eller att offentliggörandet underläts. För att genomföra direktivet fullt ut krävs således, vilket påpekas av *Justitiekanslern*, att det införs tvingande bestämmelser om offentliggörande som riktar sig till myndigheterna.

Vid genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/36/EU av den 26 juni 2013 om behörighet att utöva verksamhet i kreditinstitut och om tillsyn av kreditinstitut och värdepappersföretag, om ändring av direktiv 2002/87/EG och om upphävande av direktiv 2006/48/EG och 2006/49/EG (kapitaltäckningsdirektivet) hade regeringen att förhålla sig till motsvarande regler om offentliggörande. Regeringen konstaterade då att det föreligger en presumtion för att uppgifter om åtgärder eller sanktioner får offentliggöras, men sekretess råder om det kan antas att den berörde lider skada om uppgiften röjs (prop. 2013/14:228 s. 233 f.). I det då aktuella direktivet förutsattes offentliggörande, men det tilläts att besluten offentliggjordes

anonymiserat, bl.a. om ett offentliggörande skulle utgöra en oproportionerlig åtgärd eller bedömas orsaka en oproportionell skada för berörda institut. Regeringen gjorde därför bedömningen att bestämmelserna om sekretess i Finansinspektionens verksamhet, som finns i 30 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, inte utgör hinder mot att publicera besluten på det sätt som föreskrivs i direktivet.

Enligt regeringens uppfattning bör samma bedömning göras i fråga om nu aktuella myndigheters offentliggörande av beslut om ingripanden och sanktioner som meddelas med stöd av penningtvättslagen och de övriga lagar som genomför direktivet. Detta följer av att direktivet gör det möjligt för myndigheterna att bedöma om ett offentliggörande är proportionerligt och vid behov göra sådana offentliggöranden på anonym grund. Det finns därför inte någon konflikt mellan bestämmelser om sekretess i OSL och direktivets krav på offentliggörande av beslut.

Kravet på offentliggörande av beslut om ingripanden och sanktioner som beslutas för enskilda och ett offentliggörande av besluten på myndighetens webbplats kommer vidare att utgöra en behandling av personuppgifter enligt personuppgiftslagen. Artikel 60 i direktivet innehåller dock, genom möjligheten att i vissa fall publicera besluten anonymt, mekanismer för att tillgodose skyddet för personuppgifter. Om det ändå anses föreligga skäl för att offentliggöra personuppgifter, ställs krav på att uppgifterna inte behålls på myndighetens webbplats under en längre tid än vad som är förenligt med dataskyddsdirektivet (artikel 60.3).

Även frågan om personuppgiftslagen utgör ett hinder för att offentliggöra beslut på det sätt som anges i fjärde penningtvättsdirektivet var föremål för överväganden i samband med genomförandet av motsvarande regler i kapitaltäckningsdirektivet (se a. prop. s. 233). Regeringen konstaterade då att det i personuppgiftslagen anges att avvikande bestämmelser i en annan lag eller förordning har företräde framför personuppgiftslagen och att det alltså inte är nödvändigt att frågan regleras i lag. Samma bedömning bör göras i det nu aktuella lagstiftningsärendet.

I tidigare lagstiftningsärenden har bedömts att bestämmelser om publicering av beslut bör förekomma i förordning (jfr samma prop. s. 233 f.). Det saknas skäl att göra någon annan bedömning i detta lagstiftningsärende.

13.5 Lagen om anmälningsskyldighet avseende viss finansiell verksamhet

13.5.1 Föreläggande om att upphöra med verksamheten

Regeringens förslag: Finansinspektionen ska kunna förelägga ett finansiellt institut som är registrerat enligt lagen om anmälningsskyldighet avseende viss finansiell verksamhet att upphöra med verksamheten vid allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår i avsnitt 13.3 bedömer regeringen att befintlig reglering i anmänningslagen uppfyller kraven i artikel 59.2 a–c i fjärde penningtvättsdirektivet.

Enligt gällande rätt får Finansinspektionen förelägga ett finansiellt institut som har anmält sin verksamhet att göra rättelse om institutet bl.a. överträder en bestämmelse i penningtvättslagen eller i föreskrift som har meddelats med stöd av den lagen. Om rättelse inte görs, får inspektionen förelägga institutet att upphöra med verksamheten. Enligt gällande rätt krävs inte att en överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk för att Finansinspektionen ska kunna utfärda ett föreläggande om att en verksamhetsutövare ska upphöra med verksamheten.

Som framgår i avsnitten 13.5.2–13.5.4 föreslår regeringen att verksamhetsutövare som omfattas av anmänningslagen ska kunna bli föremål för beslut om bl.a. sanktionsavgifter. Sanktionskatalogen i anmänningslagen kommer således att utökas, vilket gör det möjligt för Finansinspektionen att ingripa på ett sätt som står i proportion till överträdelsens allvarlighet. I syfte att ytterligare tydliggöra sanktionssystemets proportionalitet bör förutsättningarna för att ingripa med beslut som ålägger en verksamhetsutövare att upphöra med verksamheten ändras. Sådana beslut, som får anses vara mycket ingripande, bör i fortsättningen förbehållas överträdelser som är allvarliga, upprepade eller systematiska.

13.5.2 Sanktionsavgifter mot juridiska personer

Regeringens förslag: Finansinspektionen ska kunna ingripa mot ett finansiellt institut som är registrerat enligt lagen om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet som är en juridisk person genom beslut om sanktionsavgift vid överträdelser av lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Sanktionsavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst fastställas till det högsta av

1. tio procent av det finansiella institutets omsättning eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå, närmast föregående räkenskapsår,
 2. två gånger den vinst som det finansiella institutet gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller
 3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.
- Avgiften ska tillfalla staten.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att enligt utredningens förslag ska ingripande genom sanktionsavgift få ske även när tillsynsmyndigheten ingriper mot en överträdelse genom ett föreläggande. I utredningens förslag anges inte heller att det är

motsvarande omsättning på koncernnivå som ska ligga till grund för vad som avses med koncernens omsättning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansinspektionen* anför att det behövs ett förtydligande av hur koncernens omsättning ska räknas fram. Det bör vidare förtydligas att överträdelsen måste ha begåtts av det institut som är föremål för beslutet om sanktionsavgift. Inspektionen anser också att det bör framgå tydligt vilka överträdelser som ska kunna medföra beslut om sanktionsavgift. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anför att det är oklart i vilka fall ingripande ska göras genom sanktionsavgift och i vilka fall det ska göras genom vitesföreläggande och att förhållandet mellan sanktionsavgift och vite bör förtydligas. Förvaltningsrätten anför vidare att det från legalitetssynpunkt är angeläget att gränsen för det område där sanktionsavgifter kan komma i fråga tydliggörs.

Skälen för regeringens förslag: Fjärde penningtvättsdirektivet innehåller de administrativa sanktioner och åtgärder som åtminstone ska kunna bli aktuella för överträdelser av bestämmelser om åtgärder för kundkännedom, rapportering av misstänkta transaktioner, registerhållning och interna kontroller. Dessa administrativa sanktioner omfattar sanktionsavgifter mot verksamhetsutövare (artikel 59). Anmälningsslagen innehåller inga bestämmelser om sanktionsavgifter och behöver därför kompletteras för att uppfylla direktivets krav i detta avseende.

En första fråga är om ingripandemöjligheten ska begränsas till sådana överträdelser som anges i artikel 59.1, dvs. överträdelser av de bestämmelser i penningtvättslagen som avser åtgärder för kundkännedom, rapportering av misstänkta transaktioner, registerhållning och interna kontroller. Regeringen konstaterar att det enligt gällande rätt är möjligt för *Finansinspektionen* att ingripa mot alla överträdelser av penningtvättslagen och de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. Enligt regeringens bedömning saknas skäl att avvika från den ordning som följer av gällande rätt. En reglering med sådant innehåll innebär, vilket *Finansinspektionen* efterfrågar, att det tydligt framgår vilka överträdelser som omfattas av sanktionsbestämmelsen.

De verksamhetsutövare som omfattas av anmälningsslagen utgör finansiella institut enligt direktivets definition (artikel 3.2). I direktivet regleras hur den högsta sanktionsavgiften ska beräknas för juridiska personer som utgör finansiella institut (artikel 59.3 a). Den högsta nivån på sanktionsavgiften får inte vara lägre än fem miljoner euro. Sanktionsavgiftens högsta nivå kan också bestämmas till två gånger den vinst som erhållits genom överträdelsen, om det går att fastställa denna vinst. Om det ger en högre maximal nivå ska sanktionsavgiften dock bestämmas till 10 procent av den totala årsomsättningen enligt den senaste tillgängliga årsredovisning som godkänts av institutets ledning.

Artiklar med krav på sanktionsavgifter som i allt väsentligt överensstämmer med dem i fjärde penningtvättsdirektivet finns i kapitaltäckningsdirektivet (artikel 66.2 första stycket c och e och andra stycket). Artiklarna har i svensk rätt genomförts i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse och lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden. I de bestämmelser som genomför kapitaltäckningsdirektivet finns tre alternativa sätt att fastställa sanktionsavgiftens högsta belopp när en sådan avgift ska beslutas (15 kap. 8 § första stycket lagen om

Prop. 2016/17:173 bank- och finansieringsrörelse respektive 25 kap. 9 § första stycket lagen om värdepappersmarknaden). Vid detta genomförande anförde regeringen att det högsta beloppet enligt de alternativa beräkningarna utgör ett avgiftstak. Finansinspektionen har att beakta den ram som detta avgiftstak ställer upp. Sanktionerna ska vara proportionella i förhållande till överträdelsen i fråga (se prop. 2013/14:228 s. 235 f.). Bestämmelser som innebär att sanktionsavgiftens högsta belopp regleras bör införas i anmälninglagen. Dessa bestämmelser bör utformas på samma sätt som motsvarande bestämmelser i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden.

Om det institut som begått överträdelsen är ett moderföretag eller ett dotterföretag till ett moderföretag som är skyldigt att upprätta en koncernredovisning utgör koncernens omsättning den relevanta årsomsättningen som ska bestämma sanktionens högsta belopp (artikel 59.3 a). I direktivet hänvisas, i fråga om vilka koncerner som omfattas, till direktiv 2013/34/EU (redovisningsdirektivet). Bestämmelser om sanktionsavgifternas storlek i fjärde penningtvättsdirektivet överensstämmer, som nämnts ovan, till stora delar med motsvarande bestämmelser i tidigare direktiv som genomförts i svensk rätt, bl.a. kapitaltäckningsdirektivet. Vid tidigare direktivgenomföranden har frågan om koncernens omsättning som tak för sanktionsavgiften behandlas på olika sätt. *Finansinspektionen* anför att det behövs ett förtydligande av hur koncernens omsättning ska räknas fram. Regeringen delar den bedömningen. I prop. 2016/17:162, Nya regler om marknader för finansiella instrument (MiFID II och MiFIR), förs ett längre resonemang om frågan om beräkning av omsättning i vissa fall (s. 595–604).

I den nyss nämnda propositionen förtydligas frågan om vad som ska avses med omsättning på koncernnivå när koncernen består av olika typer av företag. I propositionen lämnas förslag till genomförande av flera EU-direktiv som, liksom penningtvättsdirektivet, innehåller bestämmelser om sanktionsavgifter på koncernnivå. Regeringen bedömde att den högsta sanktionsavgiften beräknad utifrån omsättning, när den juridiska personen ingår i en koncern, bör bestämmas utifrån sådan omsättning på koncernnivå som motsvarar den typ av omsättning som den juridiska personen har. Utifrån befintliga redovisningsregler kan det finnas tre typer av omsättning: omsättning från verksamhet som redovisas enligt årsredovisningslagen, omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (ÅRKL) och omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL). De nu aktuella sanktionsavgifterna bör bestämmas på samma sätt. Det är således verksamheten som är föremål för ingripande som avgör vad som är den relevanta omsättningen på koncernnivå. En annan sak är att posterna för beräkning av omsättningen måste hämtas ur koncernredovisningen för det yttersta moderföretaget. Ur denna redovisning bör således hämtas de intäktsposter som motsvarar den typ av verksamhet som bedrivs av det företag som sanktionen ska riktas mot. Detta bör framgå i lagen genom att ange att det är ”motsvarande” omsättning på koncernnivå som i tillämpliga fall ska ligga till grund för beräkningen.

Finansinspektionen anför också att det bör förtydligas att överträdelsen måste ha begåtts av det institut som är föremål för beslutet om sanktionsavgift. Enligt regeringens mening behövs inget ytterligare förtydligande av det slag som Finansinspektionen efterfrågar. I lagen bör slutligen framgå att sanktionsavgifter som beslutas ska tillfalla staten.

Förvaltningsrätten i Stockholm anför att det är oklart i vilka fall ingripande ska göras genom sanktionsavgift och i vilka fall det ska göras genom vitesföreläggande och att förhållandet mellan sanktionsavgift och vite bör förtydligas. Allmänt anses föreläggande och förbud inte kunna kombineras med sanktionsavgift (se prop. 2002/03:139 s. 551). Normalt förenas ett föreläggande med vite. Det innebär att frågan om personen ska förpliktas att betala är beroende av om föreläggandet följs eller inte. Regeringen bedömer i likhet med tidigare förarbetsuttalanden att föreläggande och förbud inte ska kombineras med sanktionsavgift. Det skulle kunna övervägas att föra in sanktionsnivå anmärkning för vissa överträdelser av penningtvättsregelverket. Denna sanktionsnivå skulle kunna beslutas fristående eller i kombination med sanktionsavgift och skulle skapa en heltäckande och proportionerlig sanktionsregim vid överträdelser av penningtvättsregelverket. Införandet av en sådan sanktion ligger dock inte inom ramen för förevarande lagstiftningsärendet. I avsaknad av en sådan sanktionsnivå bör sanktionsavgift kunna beslutas fristående. Vid valet mellan ingripande genom sanktionsavgift eller föreläggande i kombination med vite bör Finansinspektionen särskilt beakta om överträdelsen upphört eller inte. Om överträdelsen upphört kan föreläggande om rättelse inte användas, eftersom det inte finns något förhållande som verksamhetsutövaren kan rätta. I en sådan situation bör sanktionsavgift beslutas, om Finansinspektionen bedömer att detta är en rimlig och proportionerlig reaktion på överträdelsen. Vid pågående överträdelser bör ett föreläggande om rättelse i regel ske. Frågan om ingripande bör ske genom sanktionsavgift eller ett föreläggande om rättelse i förening med vite är således i hög grad beroende av förhållandena i det enskilda fallet. Det är därför inte lämpligt att i lagen ange mer detaljerade föreskrifter om när den ena eller andra ingripandemöjligheten bör utnyttjas.

13.5.3 Ingripande mot fysiska personer i verksamhetsutövares ledning

Regeringens förslag: Om ett finansiellt institut som är registrerat enligt lagen om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet är en juridisk person, ska Finansinspektionen kunna ingripa mot en person som ingår i institutets styrelse eller är dess verkställande direktör eller på motsvarande sätt företräder institutet, eller är ersättare för någon av dem, för en överträdelse av penningtvättslagen eller en föreskrift som meddelats med stöd av lagen som det finansiella institutet har gjort sig skyldig till.

Finansinspektionen ska endast ingripa om överträdelsen som det finansiella institutet har gjort sig skyldig till är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtlig eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen.

Ett ingripande ska ske genom beslut att personen i fråga under en tid av tre till tio år inte får inneha en ledande position i ett finansiellt institut eller genom beslut om sanktionsavgift.

Sanktionsavgiften för en fysisk person i ett finansiellt instituts ledning ska högst uppgå till det högsta av

1. två gånger den vinst som personen gjort till följd av regelöverträdelsen om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp som per den 25 juni 2015 i kronor motsvarar fem miljoner euro.

Avgiften ska tillfalla staten.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att enligt utredningens förslag ska en bredare krets av personer inom en juridisk persons ledning kunna träffas av sanktioner.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anser att den högsta sanktionsavgiftens storlek, som är knuten till eurons kurs en viss dag, bör anges i svenska kronor. *Finansinspektionen* anser att föreslagna ändringar avseende kretsen av fysiska personer som kan träffas av sanktioner innebär en dramatisk utvidgning. En sådan utvidgning av personkretsen stämmer inte överens med den fasta linje lagstiftaren tidigare har haft (se prop. 2014/15:57 s. 39 f., prop. 2015/16:10 s. 239–241 och prop. 2015/16:26 s. 110). Avgränsningen är inte heller tydlig och därmed inte enkel att förstå. Det leder till att det blir svårt att i varje företag avgöra vem som upprätthåller en viss funktion. *Finansinspektionen* anser att den personkrets som bör kunna träffas av sanktioner ska utgöras av styrelsen, den verkställande direktören och ersättare för dessa, när den finansiella verksamheten bedrivs i form av ett aktiebolag eller en ekonomisk förening. Enligt vissa rörelselagstiftningar kan finansiell verksamhet även drivas i andra associationsformer. Ett ingripande mot ett finansiellt institut som drivs i enskild firma drabbar direkt den fysiska personen. Med en möjlighet att även besluta om en sanktion mot den fysiska personen innebär det en risk för oproportionerligt uttag av sanktionsavgift. Motsvarande effekter kan diskuteras gällande handelsbolag och dess bolagsmän.

Skälen för regeringens förslag

Sanktioner och åtgärder mot fysiska personer

Av fjärde penningtvättsdirektivet följer att om skyldigheter gäller juridiska personer i händelse av överträdelse av de nationella bestämmelser som genomfört direktivet ska sanktioner och åtgärder kunna tillämpas på ledningen och andra personer som enligt nationell rätt bär ansvar för överträdelsen (artikel 58.3). Bestämmelser som möjliggör sådana ingripanden saknas i anmälninglagen, och bör således införas.

Personkretsen som kan träffas av sanktioner

Utredningen föreslår att kretsen av ledningspersoner som ska kunna träffas av personliga sanktioner ska utvidgas jämfört med vad som gäller i de lagar där sådana möjligheter redan finns (jfr 15 kap. 1 a § lagen om

bank- och finansieringsrörelse). Enligt utredningen bör sanktioner bl.a. kunna meddelas mot en person som utsetts till funktionsansvarig med avseende på efterlevnaden av penningtvättsregelverket och personer som företräder en verksamhetsutövare med stöd av en generalfullmakt. Som *Finansinspektionen* påpekar innebär utredningens förslag en avvikelse från den linje som valts i tidigare lagstiftningsärenden.

Vid genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet infördes en möjlighet för Finansinspektionen att vid överträdelser av ett kreditinstitut eller värdepappersbolag rikta åtgärder direkt mot fysiska personer i företagets ledning. Den i fjärde penningtvättsdirektivet angivna kretsen (artikel 58.3) är i den engelska språkversionen formulerad på samma sätt som i kapitaltäckningsdirektivet (artikel 65.2). I prop. 2014/15:57 (s. 39) för regeringen ett resonemang kring den personkrets som kan träffas av sanktioner och konstaterar att denna i en svensk kontext bör bestå av styrelsen, den verkställande direktören och ersättare för dessa. Regeringen anser, i likhet med Finansinspektionen, att det saknas skäl att avvika från den bedömning som tidigare gjorts i fråga om kretsen av ledningspersoner mot vilka ingripande kan ske i de finansiella institut som drivs i form av aktiebolag eller ekonomiska föreningar.

Regeringen konstaterar dock att finansiella institut som är registrerade enligt anmälningslagen även kan bedrivas i andra former än aktiebolag och ekonomiska föreningar. Det innebär att alla finansiella institut inte omfattas av krav på att utse en styrelse eller en verkställande direktör. Det bör därför föras in en bestämmelse som gör det möjligt för Finansinspektionen att ingripa mot en ledningsperson i juridiska personer som inte har en styrelse. Kretsen som ska kunna träffas av sanktioner bör omfatta den eller de personer som har motsvarande ställning eller ansvar som styrelsen i ett aktiebolag eller en ekonomisk förening. Därigenom blir det möjligt att ingripa mot bl.a. komplementären i kommanditbolag eller bolagsmän i handelsbolag. Möjligheten att ingripa bör, som nämns ovan, dock inte omfatta exempelvis prokurister, den som agerar med stöd av en generalfullmakt eller person som utsetts till funktionsansvarig med avseende på efterlevnaden av penningtvättsregelverket, eftersom detta inte skulle vara förenligt med de överväganden som regeringen gjort i tidigare lagstiftningsärenden.

Finansinspektionen anför att ett ingripande mot ett finansiellt institut som drivs i enskild firma direkt drabbar den fysiska personen. Med en möjlighet att även besluta om en sanktion mot den fysiska personen innebär det en risk för oproportionerligt uttag av sanktionsavgift. Motsvarande effekter kan diskuteras gällande handelsbolag och dess bolagsmän.

Regeringen konstaterar att ingripanden mot ledningspersoner förutsätter att verksamheten bedrivs av en juridisk person. En fysisk person som driver enskild näringsverksamhet kan därför inte drabbas av dubbla sanktioner. I handelsbolag kan dock en sanktion mot bolaget och en personlig sanktion för en bolagsman innebära att den samlade sanktionen som personligen drabbar bolagsmannen blir oproportionerligt hög, om Finansinspektionen inte beaktar det faktum att bolagsmannen är personligt ansvarig även för bolagets utgifter. Finansinspektionen ska dock, vid bestämmandet av sanktionsavgiftens storlek och vid val av ingripande, ta hänsyn till, bl.a. den finansiella ställningen hos den som

Prop. 2016/17:173 drabbas även sanktion. Därigenom kan hänsyn tas till den samlade sanktionens allvarlighet, och en proportionerlig tillämpning kan uppnås.

Förutsättningar för ingripanden mot ledningspersoner

Som nämnts ovan finns bestämmelser om ingripanden mot ledningspersoner bl.a. i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Dessa infördes vid genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet. Vid genomförandet av direktivet anförde regeringen att det, för att understryka att det är instituten som står i fokus då sanktioner övervägs och att sanktioner mot fysiska personer endast bör komma i fråga i särskilda fall, ska krävas att institutets överträdelse är allvarlig för att sanktioner mot fysiska personer ska komma i fråga. Regeringen uttalade vidare att det allmänt betraktat ter sig som mer befogat med ett ingripande mot personer i ett instituts ledning vid sådana regelöverträdelser som kan medföra allvarliga konsekvenser för stabiliteten i institutet eller i det finansiella systemet som helhet. Detsamma gäller vid överträdelser som kan hota andra viktiga samhällsintressen, t.ex. bekämpningen av penningtvätt, eller där skyddet för enskilda konsumenter äventyras på ett särskilt påtagligt sätt (prop. 2014/15:57 s. 41).

En överträdelse av penningtvättsregelverket kan således i sig anses vara en överträdelse av allvarlig art. Enligt regeringens mening är det dock även i förhållande till dessa överträdelser motiverat att i anmänningslagen, på samma sätt som i lagen om bank- och finansieringsrörelse, tydliggöra att det ska vara fråga om en allvarlig överträdelse för att ett ingripande mot en fysisk person i ledningen ska kunna ske. En förutsättning för att sanktioner mot fysiska personer ska aktualiseras bör således enligt regeringens mening vara att verksamhetsutövarens överträdelse bedöms som allvarlig, upprepad eller av systematisk karaktär. Kriterierna upprepad eller systematisk följer direktivets terminologi och får anses ytterligare förtydliga när en överträdelse är av sådan allvarlig art att den kan utgöra grund för ett ingripande mot en fysisk person i det finansiella institutets ledning. Av detta följer att i en situation där en fysisk persons agerande i och för sig bedöms som mycket anmärkningsvärt, men där verksamhetsutövarens överträdelse samtidigt inte bedöms som tillräckligt graverande, kan en sanktion inte riktas mot den enskilde. Det bör dock inte krävas att ett sanktionsbeslut har meddelats mot en verksamhetsutövare för att en sanktion mot en fysisk person ska kunna komma i fråga. Det följer av att det kan finnas situationer som i och för sig borde ha lett till ett sanktionsbeslut mot verksamhetsutövaren, men där något sådant inte har meddelats exempelvis på grund av att verksamhetsutövaren har försatts i konkurs innan överträdelsen upptäcktes. En sådan situation bör inte utesluta ett ingripande mot en fysisk person.

Även frågan om subjektiva rekvisit som förutsättning för ansvar vid ingripande mot ledningspersoner berördes vid genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet. I prop. 2014/15:57 (s. 42) anför regeringen att för att förtydliga när det kan bli fråga om ansvar för en fysisk person avseende ett instituts överträdelse är det lämpligt att införa ett subjektivt rekvisit som förutsättning för ingripande. Därigenom understryks

ytterligare att det bör vara fråga om särskilt allvarliga fall för att en sanktion ska kunna komma i fråga. Införandet av ett subjektivt rekvisit motiveras också av sanktionens straffrättsliga karaktär. Enligt grundläggande straffrättsliga principer bör det inte utdömas sanktioner av straffliknande karaktär utan att personen i fråga i något avseende har visat uppsåt eller oaktsamhet. Artikel 60.4 i direktivet ställer inte upp något krav på att det införs ett subjektivt rekvisit som förutsättning för ansvar. Det finns dock inget hinder för en medlemsstat att införa ett sådant villkor. Enligt regeringens mening bör, på samma grunder som regeringen anfört i tidigare lagstiftningsärenden, subjektiva rekvisit införas som förutsättning för ansvar vid ingripande mot ledningspersoner.

Var den nedre gränsen för det subjektiva rekvisitet bör sättas beror på vilket handlande man vill ingripa mot, men även på det intrång och den olägenhet som det innebär för personen som blir föremål för sanktionen. Mot bakgrund av att sanktioner mot fysiska personer med ledningsansvar endast bör komma i fråga i särskilt allvarliga fall bör, i likhet med vad som gäller enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse, en nedre gräns sättas vid grov oaktsamhet. Detta innebär att det endast är en mer kvalificerad form av oaktsamhet som kan träffas av en sanktion. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att styrelsen eller verkställande direktören medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Ett sådant medvetet risktagande kan det vidare vara fråga om när styrelsen eller verkställande direktören underlåtit att se till att det finns en ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av sådana regler om styrning och kontroll som har väsentlig betydelse för verksamheten.

Sanktioner som ska kunna riktas mot personer i ledande ställning

Enligt direktivet ska medlemsstaterna se till att det finns en administrativ sanktion som inbegriper ett tillfälligt förbud för personer med ledningsansvar hos en verksamhetsutövare att utöva sådana funktioner (artikel 59.2 d). Någon motsvarande sanktion finns inte i dag i anmälningslagen. Lagen bör därför kompletteras i detta avseende.

En motsvarande sanktion infördes i bl.a. lagen om bank- och finansieringsrörelse vid genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet. Regeringens överväganden vid det genomförandet har bäring även på genomförandet i detta fall. Regeringen konstaterade att sanktionen i stor utsträckning liknar ett näringsförbud enligt lagen (2014:836) om näringsförbud. Ett sådant förbud beslutas av allmän domstol och innebär bl.a. att personen inte får vara ledamot eller suppleant i styrelsen för ett aktiebolag och inte heller vara verkställande direktör eller vice verkställande direktör i aktiebolag. Det framfördes att det skulle kunna hävdas att reglerna om näringsförbud innebär att den svenska lagstiftningen uppfyller direktivets krav i fråga om den nu behandlade sanktionen. Näringsförbud kan meddelas på en rad grunder. Den grund som oftast torde bli aktuell att tillämpa innebär att personen har gjort sig skyldig till brott för att näringsförbud ska kunna meddelas. I

Prop. 2016/17:173 propositionen gavs uttryck för att en sådan förutsättning inte bör gälla i detta sammanhang (prop. 2014/15:57 s. 45). Regeringen är av samma uppfattning även i förevarande fall.

Förbudet bör innebära att personen inte får upprätthålla funktionen hos den aktuella juridiska personen men förbudets räckvidd bör även omfatta alla motsvarande ledande funktioner i andra finansiella institut. Direktivet uppställer inga krav på att det anges en viss tidsrymd för hur länge ett förbud ska kunna gälla. En sådan tidsrymd bör dock införas i bestämmelsen för att tillgodose kraven på förutsebarhet och rättssäkerhet. Med förebild i bestämmelserna om näringsförbud bör tidsrymden anges till mellan tre och tio år (se samma prop).

En ledningsperson ska också kunna bli föremål för beslut om sanktionsavgifter (artikel 59.2). I medlemsstater som inte har euron som valuta ska sanktionsavgiftens högsta belopp kunna uppgå till motsvarande 5 000 000 euro i nationell valuta den 25 juni 2015 (artikel 59.3). Direktivet knyter sanktionsbeloppet till eurons kurs ett visst angivet datum. Det innebär att den valutakurs som kommer att ligga till grund för omräkning mellan euro och svenska kronor inte kommer att förändras. I fråga om vilken valutakurs som bör tillämpas vid omräkningen konstaterade har tidigare, bl.a. i prop. 2010/11:23 som avser ändring av insättningsgarantins täckningsbelopp, bedömts att den s.k. mittkursen som dagligen fastställs av Nasdaq Stockholm (Stockholmsbörsen) bör användas. Regeringen gör bedömningen att samma lösning bör väljas här. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anser att det är mer ändamålsenligt att ange ett belopp i svenska kronor. Även *Lagrådet* föreslår att beloppet ska uttryckas i svenska kronor. Förvaltningsrättens och Lagrådets synpunkter avser den nu behandlade lagen och de författningar som behandlas i avsnitten 13.7–13.13.

Regeringen finner emellertid inte tillräckliga skäl för att göra den av Lagrådet och Förvaltningsrätten föreslagna ändringen, bl.a. med tanke på beloppets specifika karaktär som innebär att det inte tillämpas av andra än Finansinspektionen, och då bara som ett tak för sanktionsavgiften i det enskilda fallet, samt att det skulle bidra till mindre enhetlighet, eftersom det i lagarna som berörs också förekommer andra belopp i euro som inte är knutna till kronkursen en viss dag och därför inte kan omvandlas till kronor.

Om det ger ett högre maxbelopp än ett belopp motsvarande 5 000 000 euro, ska sanktionsavgiften kunna bestämmas till två gånger den vinst som ledningspersonen erhållit till följd av överträdelsen.

Beslut om ett tidsbegränsat förbud att utöva en ledande funktion och beslut om sanktionsavgift bör kunna användas tillsammans eller var för sig. Förvaltningsrätten i Stockholm anför att för att säkerställa att den samlade sanktionen mot en person som företräder verksamhetsutövare blir proportionerlig bör det förtydligas att ett förbud att upprätthålla en viss funktion bör beaktas vid bestämmande av sanktionsavgiftens storlek om dessa kombineras. Direktivet föreskriver att alla relevanta omständigheter ska beaktas när den behöriga myndigheten fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner eller åtgärder (se avsnitt 13.5.5). Finansinspektionen har således att beakta samtliga omständigheter i det enskilda fallet vid fastställandet av en proportionerlig

13.5.4 Ingreppande genom sanktionsavgift mot verksamhetsutövare som är fysiska personer

Regeringens förslag: Finansinspektionen ska kunna ingripa genom beslut om sanktionsavgift mot ett finansiellt institut som är registrerat enligt lagen om anmälningsskyldighet avseende viss finansiell verksamhet och som är en fysisk person om denne överträder penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelas med stöd av lagen.

Ett sådant ingripande får ske endast om överträdelsen som den fysiska personen har gjort sig skyldig till är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtlig eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen.

Sanktionsavgiften ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som det finansiella institutet gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller
2. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Avgiften ska tillfalla staten.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det inte innehåller några subjektiva rekvisit vid ingripande mot ett finansiellt institut som är en fysisk person. Det finns inte heller något krav på att överträdelsen ska vara av allvarlig, upprepad eller systematisk. Enligt utredningens förslag regleras vidare fastställandet av sanktionsavgiften för finansiella institut som är fysiska personer på samma grunder som juridiska personer.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 58 i fjärde penningtvättsdirektivet ska medlemsstaterna se till att verksamhetsutövarna kan hållas ansvariga i enlighet med artiklarna 59–61 om de överträder bestämmelser som införts för att genomföra direktivet. Direktivet innehåller de administrativa sanktioner och åtgärder som åtminstone ska kunna bli aktuella för överträdelser gällande åtgärder för kundkännedom, rapportering av misstänkta transaktioner, registerhållning och interna kontroller. Dessa administrativa sanktioner omfattar bl.a. möjlighet att besluta om sanktionsavgifter (artikel 59). I medlemsstater som inte har euron som valuta ska denna beloppsgräns, när ingripande görs mot fysiska personer, utgöras av belopp som motsvarar fem miljoner euro den 25 juni 2015 (artikel 59.3).

De aktörer som omfattas av anmälningsskyldigheten är att betrakta som finansiella institut enligt fjärde penningtvättsdirektivets definition i artikel 3.2. Detta gäller även när verksamheten bedrivs av en fysisk person. Anmälningsskyldigheten innehåller inte några bestämmelser om sanktionsavgifter. Lagen bör därför även i förhållande till verksamhetsutövare som är fysiska personer kompletteras så att det blir möjligt för Finansinspektionen att besluta om sanktionsavgift för fysiska

Prop. 2016/17:173 personers överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Frågan om införande av sanktionsavgifter mot fysiska personer har nyligen varit föremål för lagstiftning med anledning av införandet av sådana bestämmelser i revisorslagen (2001:883). I det lagstiftningsärendet övervägdes om införandet av sanktionsavgifter som en möjlig disciplinär åtgärd skulle leda till att förfarandet hos Revisorsinspektionen blir straffrättsligt i Europakonventionens mening. Regeringen kom, efter en sammantagen bedömning, fram till att så inte var fallet. Regeringen anför bl.a. att de sanktionsavgifter som föreskrivs i revisionspaketet inte kan omvandlas till en frihetsberövande påföljd. De beslutas inom ramen för ett disciplinförfarande som syftar till att upprätthålla förtroendet för ett reglerat yrke. Åtgärden riktar sig därmed inte till allmänheten eller en större krets personer, utan till en väldefinierad yrkeskår bestående av högutbildade personer som av fri vilja har underkastat sig den tillsyn som följer med rätten att utöva revisorsyrket. Disciplinåtgärderna ska i och för sig vara avskräckande (artikel 30.2 i revisorsdirektivet) och sanktionsavgifterna kan anses ha en viss bestraffande funktion. Huvudsyftet med disciplinåtgärderna kan emellertid inte anses vara att en felande revisor ska få ett kännbart straff utan att de ska verka som ett incitament för revisorerna att följa regelverket och att skydda allmänheten från brister i revisionen (prop. 2015/16:162 s. 150).

Enligt regeringens mening kan vissa paralleller dras till möjligheten att ingripa mot fysiska verksamhetsutövare genom sanktionsavgift enligt anmälningslagen. Det finns dock vissa betydande skillnader. Till skillnad från revisorer uppställs bl.a. inga särskilda kunskapskrav på de fysiska personer som utgör finansiella institut enligt anmälningslagen. Det kan vidare hävdas att den krets som omfattas av anmälningslagen inte utgör en avgränsad krets på det sätt som bedömts vara fallet avseende auktoriserade revisorer. Detta talar för att en disciplinär åtgärd skulle kunna anses vara straffrättslig i Europakonventionens mening. Sammantaget kan det enligt regeringens mening inte anses uteslutet att ett beslut om sanktioner mot fysiska personer i egenskap av finansiella institut kan anses som straffrättsliga i Europakonventionens mening.

Under alla förhållanden kan en sanktion vid en överträdelse av penningtvättsregelverket vara mycket ingripande för den enskilda individen och detta kan i sig motivera att höga krav uppställs för att ett ingripande i form av en sanktionsavgift ska kunna komma i fråga. Ingripande bör därför endast kunna ske när överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk. I likhet med vad som föreslås vid ingripande mot fysiska personer i ett finansiellt instituts ledning bör det därutöver uppställs subjektiva rekvisit som förutsättning för att en sanktionsavgift ska kunna meddelas (se avsnitt 13.5.3). Artikel 60.4 i direktivet ställer visserligen inte upp något krav på att det införs ett subjektivt rekvisit som förutsättning för ansvar. Det finns dock enligt direktivet inget hinder för en medlemsstat att införa ett sådant villkor. Ingripande bör kunna ske vid uppsåtliga överträdelse. En nedre gräns bör enligt regeringens mening sättas vid grov oaktsamhet. Detta innebär att det endast är en mer kvalificerad form av oaktsamhet som kan träffas av en sanktion.

13.5.5 Omständigheter som ska vara styrande vid beslut om sanktioner

Prop. 2016/17:173

Regeringens förslag: Det ska i lagen om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek. Lagen ska innehålla en exemplifierande uppräkningslista av de omständigheter som kan tillmätas betydelse.

Finansinspektionen ska ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Särskild hänsyn ska tas till skador som har uppstått och graden av ansvar.

Finansinspektionen ska i försvårande riktning beakta om den som har begått överträdelsen tidigare har gjort sig skyldig till överträdelser.

I förmildrande riktning ska det beaktas om den ansvariga personen genom ett aktivt samarbete i väsentlig utsträckning har underlättat Finansinspektionens utredning samt – när en anmälan görs, uppgifter lämnas till eller överträdelsen påtalats av Finansinspektionen – det finansiella institutet upphör eller snarast upphör med överträdelsen respektive om den fysiska personen i institutets ledning snabbt har verkat för att överträdelsen ska upphöra.

När sanktionsavgiftens storlek fastställs, ska hänsyn tas till de angivna omständigheterna samt till den finansiella ställningen hos den som har begått överträdelsen och, om det går att fastställa, den vinst som har erhållits.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Av direktivet följer att när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner eller åtgärder ska medlemsstaterna se till att de beaktar alla relevanta omständigheter (artikel 60.4). Artikel 60.4 nämner som exempel på omständigheter som i tillämpliga fall ska beaktas överträdelsens allvarlighet och varaktighet, den finansiella ställningen för den fysiska eller juridiska person som hålls ansvarig och förluster för tredje man som överträdelsen vållat, i den mån dessa kan fastställas. Utgångspunkten enligt direktivet är således att alla relevanta omständigheter ska beaktas vid bestämmandet av typ av sanktion. Detsamma ska gälla när sanktionsavgiftens storlek bestäms.

En artikel med motsvarande innehåll behandlades vid genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet. Vid det genomförandet uttalade regeringen att det, för att främja förutsebarheten och enhetligheten i tillämpningen av bestämmelserna, är det rimligt att som utgångspunkt låta samtliga de i direktivet omnämnda omständigheterna framgå av lag. En sådan lagreglering bör vara till fördel för både tillämpande myndighet och instituten. För att inte hindra utrymmet för egna bedömningar och möjligheten att ta hänsyn till särskilda omständigheter i det enskilda fallet, bör dock lagtexten utgöra en exemplifierande uppräkningslista av vilka omständigheter som ska beaktas (prop. 2013/14:228 s. 238). Regeringen gör samma bedömning i förevarande lagstiftningsärende. I lagen bör således föras in en exemplifierande uppräkningslista av omständigheter som

13.5.6 Sanktionsföreläggande, preskription och verkställighet

Regeringens förslag: Finansinspektionen ska genom sanktionsföreläggande pröva frågor om ingripanden mot ansvariga fysiska personer vid överträdelser från det finansiella institutets sida.

Finansinspektionen ska genom sanktionsföreläggande även pröva vissa frågor om ingripande mot finansiella institut som är fysiska personer.

Bestämmelserna om sanktionsföreläggande, preskription och verkställighet i lagen om bank- och finansieringsrörelse ska tillämpas vid beslut enligt lagen om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att ingripande mot fysiska personer som är finansiella institut inte ska prövas genom sanktionsföreläggande.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Administrativa sanktioner ska kunna riktas inte bara mot juridiska personer utan även mot fysiska verksamhetsutövare och fysiska personer i verksamhetsutövarens ledning. Fjärde penningtvättsdirektivet lämnar till medlemsstaterna att utforma förfarandet vid beslut om sanktioner. På liknande sätt har det förhållit sig vid genomföranden av andra direktiv på finansmarknadsområdet, exempelvis kapitaltäckningsdirektivet. Vid genomförandet av det direktivet infördes bestämmelser i lagen om bank- och finansieringsrörelse enligt vilka sanktioner mot fysiska personer i ett instituts ledning ska prövas genom ett sanktionsföreläggandeförfarande. Förfarandet med ett inledande sanktionsföreläggande kan sägas utgöra ett mellanting av domstols- och förvaltningsmyndighetsbeslut. Införandet av bestämmelser om sanktionsförelägganden motiverades med att ramarna för beslutsförfarandet bör sättas utifrån rättssäkerhetsaspekter. Därutöver bör hänsyn tas till rådande rättstradition när det gäller vilka uppgifter som svenska förvaltningsmyndigheter normalt ansvarar för (prop. 2014/15:57 s. 57).

Ingripanden mot fysiska personer för instituts överträdelser enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse prövas således av Finansinspektionen genom sanktionsföreläggande som, om det godkänns, blir att jämställa med en lagakraftvunnen dom. Genom ett förfarande med sanktionsföreläggande kombineras fördelarna med att kunna använda domstolarnas process för bevisföring med det snabbare förfarande som ett beslut av Finansinspektionen innebär. Den kompetens om finansmarknaden som finns hos Finansinspektionen kommer till sin rätt, och på samma sätt som när bindande beslut fattas kan inspektionen utforma rättsbildande praxis. En ordning med sanktionsföreläggande är

därför att föredra när det gäller överträdelseärenden mot fysiska personer i företagets ledningsorgan. Bestämmelser om sanktionsförelägganden vid ingripande mot ledningspersoner bör föras in även i anmälningsslagen.

Samma överväganden som görs ovan avseende fysiska personer i en juridisk persons ledning är relevanta vid prövningen av ingripanden mot verksamhetsutövare som är fysiska personer. Beslut om sanktionsavgifter mot sådana personer bör därför också prövas genom förfarandet med sanktionsföreläggande.

Det saknas enligt regeringens mening anledning att för sanktionsavgifter som beslutas enligt anmälningsslagen avvika från de principer som anges i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Även bestämmelserna om preskription och verkställighet av beslut i anmälningsslagen bör därför överensstämma med regleringen i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Lagtekniskt bör regleringen ske genom att i anmälningsslagen hänvisa till aktuella bestämmelser i lagen om bank- och finansieringsrörelse.

13.6 Lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden

Regeringens förslag: Lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden ska kompletteras med en alternativ högsta sanktionsavgift på fem miljoner euro. I lagen om värdepappersmarknaden ska beloppet knytas till eurons kurs den 2 juli 2014.

I lagarna ska det förtydligas att en ledningsperson kan bli föremål för sanktioner även vid allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag när det gäller avgränsningen av den personkrets som ska anses ha en ledande ställning i en juridisk person. Därutöver föreslår utredningen flera ändringar av sanktionsbestämmelserna som inte föranleder några förslag i detta lagstiftningsärende, eftersom bestämmelser som genomför penningtvättsdirektivet föreslås i prop. 2016/17:162 Nya regler om marknader för finansiella instrument (MiFID II och MiFIR).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansinspektionens* och *Förvaltningsrätten i Stockholms* synpunkter på förslaget redovisas och bemöts i avsnitten 13.3, 13.5.2 och 13.5.3. *Svenska Bankföreningen* motsätter sig att Finansinspektionen ska kunna ingripa mot den som utsetts till funktionsansvarig med avseende på efterlevnaden av penningtvättsregelverket.

Skälen för regeringens förslag: Av lagen om bank- och finansieringsrörelse följer att Finansinspektionen får förelägga ett kreditinstitut att vidta rättelse. Finansinspektionen får även meddela förbud att verkställa beslut eller göra en anmärkning. Om överträdelsen är allvarlig ska

Prop. 2016/17:173 kreditinstitutets tillstånd återkallas eller, om det är tillräckligt, varning meddelas. Finansinspektionen kan således vidta åtgärder som uppfyller de krav som anges i artikel 59.2 a–c i fjärde penningtvättsdirektivet. Finansinspektionen kan även, utan att det införs en särskild reglering, ingripa mot kreditinstitut vid överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer. Artikel 60.5 och 60.6 i direktivet genomförs således genom gällande rätt (se avsnitt 13.3).

Av direktivet följer även krav på att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelser genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den högsta nivån på sanktionsavgiften när verksamhetsutövaren är ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d, 59.3 och 60.4).

Om ett kreditinstitut har meddelats beslut om varning eller anmärkning, får Finansinspektionen besluta att institutet ska betala en sanktionsavgift. Finansinspektionen ska vidare enligt 15 kap. 1 a § lagen om bank- och finansieringsrörelse ingripa mot någon som ingår i ett kreditinstituts styrelse eller är dess verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem om kreditinstitutet har befunnits ansvarigt för en allvarlig överträdelse av penningtvättslagen. Ingripande mot en ledningsperson ska ske genom tidsbegränsat beslut om förbud att vara styrelsemedlem eller verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem i ett kreditinstitut eller beslut om sanktionsavgift. Lagen om bank- och finansieringsrörelse reglerar även bl.a. vilka omständigheter som ska beaktas vid val av sanktion samt nivån på sanktionsavgifter och innehåller bestämmelser om sanktionsföreläggande och verkställighet av beslut. Motsvarande bestämmelser om ingripande finns i lagen om värdepappersmarknaden.

Den högsta sanktionsavgiften för en fysisk person i en verksamhetsutövarens ledning ska enligt fjärde penningtvättsdirektivet kunna uppgå till minst ett belopp som per den 25 juni 2015 motsvarade fem miljoner euro (artikel 59.3 b). Beloppet överensstämmer med bestämmelserna i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden, förutom vad avser det datum till vilket eurokursen knyts.

Samma situation förelåg vid genomförandet av krishanteringsdirektivet. Även i det direktivet knyts beloppet för den högsta sanktionsavgiften till eurons kurs vid ett annat datum än det som anges i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden. Vid genomförande av krishanteringsdirektivet ansåg regeringen dock att det inte var lämpligt att föreskriva att valutakursen när det gäller sanktioner för åsidosättande av skyldigheter enligt det direktivet skulle bestämmas på annat sätt än enligt gällande bestämmelser i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden (prop. 2015/16:5 s. 740). Regeringen anförde att om en avvikande valutakurs används, skulle detta få till följd att det maximala sanktionsbeloppet blir högre eller lägre när det gäller sanktioner för åsidosättande av skyldigheter enligt krishanteringsdirektivet. En sådan avvikelse framstod inte som motiverad och uppstod

enbart till följd av att de två relevanta direktiven (kapitaltäckningsdirektivet och krishanteringsdirektivet) anger referensdatum som är knutna till tidpunkten när respektive direktiv antogs. Vidare framstod det inte som troligt att avsikten varit att sanktionsbeloppen ska skilja sig åt, eftersom sanktionsbeloppen för länder inom euroområdet är detsamma enligt båda direktiven (fem miljoner euro). Den eventuella skillnad som uppstår är endast en naturlig följd av rörelser på valutamarknaden. Mot den bakgrunden bedömde regeringen att det saknades skäl att i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden föra in en hänvisning till en valutakurs som skulle få till följd att det maximala sanktionsbeloppet för fysiska personer i vissa fall skulle bestämmas på ett annat sätt än enligt befintliga bestämmelser.

Regeringen gör samma bedömning i det förevarande lagstiftningsärendet och anser således att det inte är lämpligt att i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden föreskriva att valutakursen när det gäller sanktionsavgift för fysiska personer för åsidosättande av skyldigheter enligt fjärde penningtvättsdirektivet ska bestämmas på ett annat sätt än enligt nuvarande bestämmelser i lagen.

Det kan därutöver konstateras att prop. 2016/17:162 Nya regler om marknader för finansiella instrument (MiFID II och MiFIR) innehåller förslag till ändringar av sanktionsbestämmelserna i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden. Därigenom införs bestämmelser om sanktionsbeloppets högsta nivå när en överträdelse begås av ett moderföretag eller dotterföretag i en koncern. De nu behandlade lagarna lever därför i allt väsentligt sett upp till direktivets krav på sanktioner. Två kompletteringar är dock nödvändiga.

För det första bör det tydligt framgå i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden att allvarliga överträdelser av föreskrifter som meddelats med stöd av penningtvättslagen ska kunna föranleda ingripanden mot ledningspersoner. I gällande rätt anges endast att överträdelser av lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska grunda sådana ingripanden. Enligt gällande rätt anges att ingripande kan ske vid allvarliga överträdelser. I likhet med vad som föreslås i övriga lagar där sanktioner mot ledningspersoner ska kunna ske bör anges att den juridiska personens överträdelse ska vara allvarlig, upprepad eller systematisk (jfr avsnitt 13.5.3). Bestämmelsen om ingripande mot ledningspersoner bör därför förtydligas. I likhet med *Svenska Bankföreningen* anser regeringen inte att kretsen av personer som kan bli föremål för personliga sanktioner bör utökas (jfr avsnitt 13.5.3).

Därutöver krävs, enligt artikel 59.3 a i direktivet, att sanktionsavgiftens högsta belopp för ett kreditinstitut eller finansiellt institut alltid ska kunna uppgå till belopp motsvarande fem miljoner euro. En bestämmelse av motsvarande innehåll saknas i lagen om bank- och finansieringsrörelse och bör därför införas.

Regeringen konstaterar att det i prop. 2016/17:162 Nya regler om marknader för finansiella instrument (MiFID II och MiFIR) föreslås att lagen om värdepappersmarknaden ska kompletteras med en bestämmelse enligt vilken sanktionsavgiften ska kunna bestämmas till ett belopp som per den 2 juli 2014 i kronor motsvarade fem miljoner euro. Lagändringen föreslås träda i kraft den 3 januari 2018.

Prop. 2016/17:173 Enligt regeringens bedömning saknas mot denna bakgrund skäl att föra in ytterligare en bestämmelse som innebär att sanktionsavgiften också ska kunna bestämmas till ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro, utan koppling till kursen en viss dag. En sådan beloppsgräns skulle endast gälla vid överträdelse av penningtvättslagen. Fjärde penningtvättsdirektivets krav på sanktionsavgiftens storlek i artikel 59.3 får således anses vara genomfört genom förslagen som lämnas i prop. 2016/17:162. I syfte att inte försena genomförandet av fjärde penningtvättsdirektivet bör dock en bestämmelse med motsvarande innehåll som den i den nämnda propositionen redan nu föras in i lagen om värdepappersmarknaden.

Lagrådet framhåller att det i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden, men också lagen (2004:46) om värdepappersfonder, anges att sanktionsavgiften mot en juridisk person ska fastställas till ”högst det högsta av” de belopp som sedan anges i de aktuella paragraferna. I övriga lagförslag som lämnas i denna proposition anges att sanktionsavgiften ska ”som högst fastställas till det högsta av” de belopp som anges i de aktuella paragraferna. Lagrådet anser att det är önskvärt om samma uttryck används i alla lagar på området. Regeringen delar i och för sig Lagrådets uppfattning att det är önskvärt med en enhetlig begreppsapparat. De olika lydelse som förekommer har dock exakt samma betydelse. Därtill kommer att det i de tre lagar som nämns ovan finns andra paragrafer, som nu inte är föremål för ändring, med samma uttryckssätt. Det talar emot att justera ordalydelsen i de paragrafer i de angivna lagarna som är föremål för ändring. Någon ändring i det avseende som Lagrådet efterfrågar bör därför inte göras inom ramen för detta lagstiftningsärende.

13.7 Lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder och lagen om viss verksamhet med konsumentkrediter

Regeringens förslag: Lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder och lagen om viss verksamhet med konsumentkrediter ska kompletteras genom att Finansinspektionen ges möjlighet att besluta om sanktionsavgift för juridiska personer upp till det högsta av

1. tio procent av omsättningen närmast föregående räkenskapsår eller, i förekommande fall, när fråga är om överträdelse av den nya penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen, motsvarande omsättning på koncernnivå,

2. två gånger den vinst som gjorts genom överträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Lagarna kompletteras också genom att Finansinspektionen ges möjlighet att ingripa mot ledningspersoner för en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen som den juridiska personen har gjort sig skyldig till. Finansinspektionen ska endast ingripa mot en ledningsperson om överträdelsen som den juridiska personen har gjort sig skyldig till är

allvarlig, upprepad eller systematisk och ledningspersonen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen.

Ett ingripande ska ske genom ett förbud att under en tid av tre till tio år upprätthålla en ledande position i en juridisk person som driver motsvarande verksamhet eller genom beslut om sanktionsavgift.

Finansinspektionen ska pröva frågor om ingripande mot ledningspersoner genom sanktionsföreläggande.

Sanktionsavgiften för en ledningsperson ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som personen gjort till följd av regelöverträdelsen om beloppet går att fastställa, eller
2. ett belopp som per den 25 juni 2015 i kronor motsvarade fem miljoner euro.

Avgiften ska tillfalla staten.

Det ska i lagarna tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek. Lagarna ska innehålla en exemplifierande uppräkningslista av de omständigheter som kan tillmätas betydelse.

Termen straffavgift ersätts med sanktionsavgift i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det i utredningens förslag finns en bestämmelse där det anges att Finansinspektionen ska kunna ingripa när ett åsidosättande av skyldigheterna enligt penningtvättslagen har åstadkommit genom att en person i ledande ställning antingen själv har överträtt en bestämmelse till förmån för den juridiska personen eller brustit i tillsyn och kontroll av underställd personal på ett sådant sätt att de underställda kunnat begå överträdelsen. Utredningens förslag skiljer sig också från regeringens förslag när det gäller avgränsningen av den personkrets som ska anses ha en ledande ställning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansinspektionens* och *Förvaltningsrätten i Stockholms* allmänna synpunkter på förslaget redovisas och bemöts i avsnitten 13.3, 13.5.2 och 13.5.3.

Skälen för regeringens förslag

Ingripanden

I avsnitt 13.3 gör regeringen bedömningen att Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot kreditinstitut och finansiella institut innebär att de krav som uppställs i artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6 i fjärde penningtvättsdirektivet är uppfyllda i gällande rätt. Verksamhetsutövare som står under Finansinspektionens tillsyn kan således bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer kan vidare göras ansvariga för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer.

Prop. 2016/17:173 Av direktivet följer dock även krav på att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelser genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den lägsta nivån på den högsta sanktionsavgiften när verksamhetsutövaren är ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d, 59.3 och 60.4).

Gällande rätt

Vid överträdelser av penningtvättsregelverket ska Finansinspektionen, med stöd av lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder och lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter, ingripa genom att utfärda ett föreläggande att inom viss tid begränsa verksamheten, minska riskerna i den eller vidta någon annan åtgärd för att komma till rätta med situationen. Inspektionen kan också meddela ett förbud att verkställa beslut eller en besluta om en anmärkning. Om överträdelserna är allvarliga ska företagets tillstånd återkallas eller, om det är tillräckligt, varning meddelas. Finansinspektionen får avstå från ingripande om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, om företaget gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot företaget och dessa åtgärder bedöms tillräckliga. Om ett företag har fått anmärkning eller varning, får Finansinspektionen besluta att företaget ska betala en straffavgift respektive sanktionsavgift.

Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot företagen är desamma enligt de båda lagarna och sanktionssystemen i de båda lagarna korresponderar redan i dagsläget delvis mot direktivets krav. I några avseenden behöver dock justeringar och kompletteringar göras med anledning av direktivets bestämmelser avseende sanktioner.

Sanktionsavgift mot verksamhetsutövare

I lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder används begreppet straffavgift. Eftersom avgiften inte utgör någon straffrättslig sanktion, bör termen straffavgift ersättas med sanktionsavgift. Sistnämnda term överensstämmer också med den terminologi som används i direktivet.

De aktörer som driver verksamhet enligt lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder och lagen om viss verksamhet med konsumentkrediter är att betrakta som finansiella institut enligt definitionen i fjärde penningtvättsdirektivet (artikel 3.2). För juridiska personer som är finansiella institut ska medlemsstaterna se till att maximala sanktionsavgifter kan tillämpas på minst fem miljoner euro. Om det ger ett högre maxbelopp, ska taket fastställas till tio procent av den juridiska personens årsomsättning eller omsättningen för koncernen, om den juridiska personen är ett moder- eller dotterföretag. Sanktionsavgiftens högsta belopp kan också fastställas till två gånger den vinst som har erhållits genom överträdelserna, om den går att fastställa (artikel 59.2 e och 59.3 a). Bestämmelser som innebär att den högsta

sanktionsavgiften ska bestämmas på det sätt som följer av direktivet bör införas i aktuella lagar på samma sätt som föreslås avseende juridiska personer i anmänningslagen (se avsnitt 13.5.2).

Enligt gällande rätt ska en sanktionsavgift som meddelas enligt lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder och lagen om viss verksamhet med konsumentkrediter uppgå till lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av företagets omsättning det närmast föregående räkenskapsåret. De sanktionsavgifter som ska kunna tas ut enligt fjärde penningtvättsdirektivet kan komma att överstiga den nuvarande beloppsbegränsningen i lagarna om högst 50 miljoner kronor. Den begränsningen bör därför tas bort. Även bestämmelsen om att avgiften inte får överstiga tio procent av bolagens omsättning under närmast föregående räkenskapsår bör utmönstras. Enligt regeringens mening bör dock den nedre gränsen om 5 000 kronor för sanktionsavgiften behållas. En sådan gräns förekommer bl.a. i lagen om bank- och finansieringsrörelse och införs i övriga lagar där fjärde penningtvättsdirektivet genomförs (jfr avsnitt 13.5.2).

Utredningen föreslår att sanktionsavgifter som införs för att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet ska kunna beslutas även för överträdelser av andra bestämmelser än dem som finns i penningtvättslagen. Sådana överträdelser föreslås dock inte ska kunna medföra sanktionsavgifter som beräknas med utgångspunkt i koncernens omsättning. Regeringen anser inte att det finns några tungt vägande skäl mot utredningens förslag i detta avseende. Förslaget bör således genomföras.

Ingripande mot fysiska personer med ledningsansvar

Av direktivet följer att om skyldigheter gäller juridiska personer i händelse av överträdelse av de nationella bestämmelser som genomfört direktivet ska sanktioner och åtgärder kunna tillämpas på ledningen och andra personer som enligt nationell rätt bär ansvar för överträdelsen (artikel 58.3).

Enligt direktivet ska medlemsstaterna se till att det finns en administrativ sanktion som inbegriper ett tillfälligt förbud för personer med ledningsansvar hos en verksamhetsutövare att utöva sådana funktioner. Även sanktionsavgift ska kunna beslutas mot en ledningsperson (artikel 59.2 d och 59.2 e).

Bestämmelser som ger Finansinspektionen befogenhet att i vissa fall besluta om sanktioner mot fysiska personer i företagets ledning saknas i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder och lagen om viss verksamhet med konsumentkrediter. Möjligheten att ingripa mot fysiska personer i egenskap av ledningspersoner bör, som utredningen föreslår, enbart kunna ske vid den juridiska personens överträdelser av penningtvätsregelverket. Den juridiska personens överträdelser ska, för att kunna medföra sanktioner mot en ledningsperson, vara allvarliga, upprepade eller systematiska och ledningspersonen i fråga bör uppsåtligen eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen. Det högsta möjliga sanktionsbeloppet för en ledningsperson bör kunna bestämmas till två gånger den vinst som gjorts genom överträdelsen, om denna går att fastställa. Den maximala sanktionsavgiften bör minst uppgå till det belopp i kronor som motsvarade fem miljoner euro den 25 juni

Prop. 2016/17:173 2015. I lagen bör framgå att sanktionsavgifter som beslutas ska tillfalla staten. För en utförlig redogörelse för möjligheten att besluta om sanktioner mot ledningspersoner och regeringens överväganden i dessa delar, se avsnitt 13.5.3.

Övriga anpassningar

Det ska i lagarna tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek. Lagarna ska innehålla en exemplifierande uppräkningslista av de omständigheter som kan tillmätas betydelse. Ingripanden mot fysiska personer ska ske genom sanktionsföreläggande. Vid ingripanden genom sanktionsavgifter bör bestämmelserna om verkställighet och preskription i lagen om bank- och finansieringsrörelse tillämpas. För en närmare redogörelse för regeringens överväganden i dessa delar hänvisas till avsnitten 13.5.5 och 13.5.6.

De nya bestämmelserna i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder bör utformas med lagen (2004:46) om värdepappersfonder som förebild, eftersom de båda lagarna kan vara tillämpliga avseende samma verksamhet. I lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder bör även vissa redaktionella ändringar göras i de bestämmelser som är föremål för ändring, i syfte att åstadkomma en språklig överensstämmelse mellan de båda lagarna.

13.8 Lagen om värdepappersfonder

Regeringens förslag: Finansinspektionens rätt att ingripa mot fysiska personer i ett fondbolagets ledning ska utvidgas till att omfatta fall där fondbolaget gjort sig skyldigt till allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

I lagen förtydligas hur omsättningen ska beräknas på koncernnivå vid fastställande av sanktionsavgiftens högsta belopp.

Utredningens förslag skiljer sig i flera avseenden från regeringens förslag, eftersom det sedan utredningen lämnade sitt förslag har skett ändringar i lagen om värdepappersfonder som innebär att penningtvättsdirektivet genomförs i flera avseenden (se prop. 2015/16:170).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansinspektionens* och *Förvaltningsrätten i Stockholms* allmänna synpunkter på förslaget redovisas och bemöts i avsnitten 13.3, 13.5.2 och 13.5.3.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Ingripanden

I avsnitt 13.3 gör regeringen bedömningen att Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot kreditinstitut och finansiella institut innebär att de krav som uppställs i artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6 i fjärde

penningtvättsdirektivet är uppfyllda i gällande rätt. Verksamhetsutövare som står under Finansinspektionens tillsyn kan således bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer kan vidare göras ansvariga för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer.

Av direktivet följer dock även krav på att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelser genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den lägsta nivån på den maximala sanktionsavgiften när verksamhetsutövaren är ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d, 59.3 och 60.4).

Gällande rätt

Lagen (2004:46) om värdepappersfonder reglerar fondverksamhet. Aktörerna som driver verksamhet enligt lagen omfattas av penningtvättslagen och är enligt fjärde penningtvättsdirektivet att betrakta som finansiella institut.

Lagen har enligt förslag i prop. 2015/16:170 genomgått en omfattande revidering med anledning av genomförandet av direktiv 2014/91/EU (UCITS V-direktivet). UCITS V-direktivet omfattar en liknande sanktionsregim som fjärde penningtvättsdirektivet och genomförandet av detta direktiv har därför täckt in flera av penningtvättsdirektivets krav när det gäller ingripanden.

Av 12 kap. lagen om värdepappersfonder följer att Finansinspektionen bl.a. ska ingripa om ett fondbolag har åsidosatt sina skyldigheter enligt den lagen eller andra författningar som reglerar bolagets verksamhet. Finansinspektionen kan ingripa genom föreläggande att inom viss tid begränsa eller minska riskerna i rörelsen i något avseende, eller vidta någon annan åtgärd för att komma till rätta med situationen, ett förbud att verkställa beslut eller en anmärkning (12 kap. 1 § andra stycket). Om överträdelserna är allvarliga ska fondbolagets tillstånd återkallas eller, om det är tillräckligt, varning meddelas. Om ett fondbolag har meddelats beslut om varning eller anmärkning, får Finansinspektionen besluta att fondbolaget ska betala en sanktionsavgift. Finansinspektionen ska vidare ingripa mot någon som ingår i ett fondbolags styrelse eller är dess verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem om fondbolaget har befunnits ansvarigt för vissa uppräknade allvarliga överträdelser (12 kap. 1 a §). Ingripande mot en ledningsperson ska ske genom tidsbegränsat beslut om förbud att vara styrelsemedlem eller verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem i ett fondbolag eller beslut om sanktionsavgift. Lagen om värdepappersfonder reglerar vidare bl.a. vilka omständigheter som ska beaktas vid val av sanktion samt nivån på sanktionsavgift och innehåller bestämmelser om sanktionsföreläggande och verkställighet av beslut. Sanktionsbeloppet på

Prop. 2016/17:173 fem miljoner euro i lagen om värdepappersfonder kopplas uttryckligen till motsvarande belopp i nationell valuta ett visst datum, vilket inte är fallet i fjärde penningtvättsdirektivet. Enligt regeringens mening motiverar denna diskrepans dock inte en särreglering vad gäller överträdelser av penningtvättsregelverket.

Enligt regeringens bedömning uppfyller lagen om värdepappersfonder i huvudsak direktivets krav på sanktioner. Lagen behöver dock kompletteras vad gäller Finansinspektionens möjlighet att ingripa mot fysiska personer i fondbolagets ledning för att fullt ut möta direktivets krav. Enligt regeringens bedömning bör även förtydligas hur koncernens omsättning ska beräknas vid bestämmandet av sanktionsavgiftens högsta belopp i vissa fall.

Sanktioner mot fysiska personer

Av fjärde penningtvättsdirektivet följer att om en juridisk person har begått en överträdelse ska sanktioner och åtgärder även kunna tillämpas på dess ledning och andra fysiska personer som bär ansvar för överträdelser (artikel 58.3). Som nämnts ovan ska Finansinspektionen ingripa mot någon som ingår i ett fondbolags styrelse eller är dess verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem om fondbolaget har befunnits ansvarigt för vissa uppräknade allvarlig överträdelser (12 kap. 1 a §). Bestämmelsen bör kompletteras så att den även omfattar överträdelser av penningtvättsregelverket.

Vad gäller den högsta sanktionsavgiften för fysiska personer finns i gällande rätt en bestämmelse som anger att den alternativt uppgår till ett belopp som per den 17 september 2014 i svenska kronor motsvarade fem miljoner euro. Den högsta sanktionsavgiften för en fysisk person i en verksamhetsutövers ledning ska enligt fjärde penningtvättsdirektivet kunna uppgå till minst ett belopp som per den 25 juni 2015 motsvarade fem miljoner euro (artikel 59.3 b). Beloppet i direktivet överensstämmer med bestämmelserna i lagen om värdepappersfonder, förutom vad avser det datum till vilket eurokursen knyts.

Samma situation förelåg vid genomförandet av krishanteringsdirektivet. Även i det direktivet knyts beloppet för den högsta sanktionsavgiften till eurons kurs vid ett annat datum än det som anges i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden. Vid genomförande av krishanteringsdirektivet ansåg regeringen dock att det inte var lämpligt att föreskriva att valutakursen när det gäller sanktioner för åsidosättande av skyldigheter enligt det direktivet skulle bestämmas på annat sätt än enligt gällande bestämmelser i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden (prop. 2015/16:5 s. 740). Regeringen anförde att om en avvikande valutakurs används, skulle detta få till följd att det maximala sanktionsbeloppet blir högre eller lägre när det gäller sanktioner för åsidosättande av skyldigheter enligt krishanteringsdirektivet. En sådan avvikelse framstod inte som motiverad och uppstod enbart till följd av att de två relevanta direktiven (kapitaltäckningsdirektivet och krishanteringsdirektivet) anger referensdatum som är knutna till tidpunkten när respektive direktiv antogs. Vidare framstod det inte som troligt att avsikten varit att sanktionsbeloppen ska skilja sig åt,

eftersom sanktionsbeloppen för länder inom euroområdet är desamma enligt båda direktiven (fem miljoner euro). Den eventuella skillnad som uppstår är endast en naturlig följd av rörelser på valutamarknaden. Mot den bakgrunden bedömde regeringen att det saknades skäl att i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden föra in en hänvisning till en valutakurs som skulle få till följd att det maximala sanktionsbeloppet för fysiska personer i vissa fall skulle bestämmas på ett annat sätt än enligt befintliga bestämmelser.

Regeringen gör samma bedömning i det förevarande lagstiftningsärendet och anser således att det inte är lämpligt att i lagen om värdepappersfonder föreskriva att valutakursen, när det gäller sanktionsavgift för fysiska personer för åsidosättande av skyldigheter enligt penningtvättsdirektivet, ska bestämmas på ett annat sätt än enligt nuvarande bestämmelser i lagen.

Omsättning på koncernnivå

I lagen om värdepappersfonder anges att sanktionsavgiften för ett fondbolag eller ett förvaringsinstitut kan bestämmas till tio procent av bolagets eller institutets eller, i förekommande fall, koncernens omsättning närmast föregående räkenskapsår (12 kap. 8 § 2). Som nämns i avsnitt 13.5.2 önskar Finansinspektionen ett förtydligande av vad som avses med koncernens omsättning i vissa fall.

I prop. 2016/17:162 finns förslag till hur denna fråga ska klargöras. Ändringar föreslås bl.a. i lagen om bank- och finansieringsrörelse och lagen om värdepappersmarknaden. Den lagtekniska lösning som föreslås är att sanktionsbeloppet ska kunna uppgå till ”motsvarande” omsättning på koncernnivå. Därigenom förtydligas att det är verksamheten som är föremål för ingripande som avgör vad som är den relevanta omsättningen på koncernnivå. En annan sak är att posterna för beräkning av omsättningen måste hämtas ur koncernredovisningen för det yttersta moderföretaget. Ur denna redovisning bör således hämtas de intäktsposter som motsvarar den typ av verksamhet som bedrivs av det företag som sanktionen ska riktas mot. Om en verksamhet som omfattas av lagen har delats upp i flera olika företag, blir det omsättningen hänförlig till den relevanta verksamheten i samtliga företag i koncernen som ligger till grund för sanktionsavgiftens tak. Omsättning från annan verksamhet ska dock inte räknas med när den relevanta omsättningen räknas fram. Samma förtydligande bör göras i lagen om värdepappersfonder.

13.9 Lagen om inlåningsverksamhet

Regeringens förslag: Finansinspektionen ska ges rätt att ingripa mot företag som bedriver verksamhet enligt lagen om inlåningsverksamhet genom beslut om sanktionsavgift.

Sanktionsavgiften för ett företag ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst fastställas till det högsta av

1. tio procent av företagets omsättning närmast föregående räkenskapsår eller, i förekommande fall, när fråga är om överträdelse av den

nya penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen, motsvarande omsättning på koncernnivå,

2. två gånger den vinst som företaget erhållit till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Avgiften, som tillfaller staten, får inte vara så stor att företaget därefter inte uppfyller de kapitalkrav som gäller för verksamheten.

Lagen kompletteras genom att Finansinspektionen ges möjlighet att ingripa mot en person som ingår i företagens styrelse eller är dess verkställande direktör eller är ersättare för någon av dem, om företaget har gjort sig skyldigt till en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen. Finansinspektionen ska endast ingripa om överträdelsen som företaget har gjort sig skyldigt till är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtlig eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen.

Ett ingripande ska ske genom beslut att personen under en tid av tre till tio år inte får inneha en ledande position i ett inlåningsföretag eller genom beslut om sanktionsavgift.

Finansinspektionen ska pröva frågor om ingripande mot ledningspersoner genom sanktionsföreläggande.

Sanktionsavgiften för en fysisk person ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som personen gjort till följd av regelöverträdelsen om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp som per den 25 juni 2015 i kronor motsvarade fem miljoner euro.

Avgiften ska tillfalla staten.

Det ska i lagen tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek. Lagen ska innehålla en exemplifierande uppräkningslista av de omständigheter som kan tillmätas betydelse.

Bestämmelserna om sanktionsföreläggande, preskription och verkställighet i lagen om bank- och finansieringsrörelse ska tillämpas vid beslut enligt inlåningslagen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag när det gäller avgränsningen av den personkrets som ska anses ha en ledande ställning i en juridisk person. Utredningens förslag avviker vidare genom att det innehåller en bestämmelse som uttryckligen anger att Finansinspektionen ska kunna ingripa när ett åsidosättande av skyldigheterna enligt penningtvättslagen har skett genom att en person i ledande ställning antingen själv har överträtt en bestämmelse till förmån för företaget eller brustit i tillsyn och kontroll av underställd personal på ett sådant sätt att de underställda kunnat begå överträdelsen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansinspektionens* och *Förvaltningsrätten i Stockholms* allmänna synpunkter på förslaget redovisas och bemöts i avsnitten 13.3, 13.5.2 och 13.5.3. Finansinspektionen anför vidare att det bör föras in en bestämmelse som innebär att inspektionen,

när ett företag registreras, kan pröva om det kan antas att verksamheten kommer att bedrivas på ett sätt som är förenligt med penningtvättslagen.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 13.3 gör regeringen bedömningen att Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot kreditinstitut och finansiella institut innebär att de krav som uppställs i artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6 i fjärde penningtvättsdirektivet är uppfyllda i gällande rätt. Verksamhetsutövare som står under Finansinspektionens tillsyn kan således bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer kan vidare göras ansvariga för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer.

Av direktivet följer dock även krav på att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelser genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den lägsta nivån på den maximala sanktionsavgiften samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d och e, 59.3 och 60.4).

I lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet finns bestämmelser som reglerar inlåningsverksamhet, dvs. mottagande från allmänheten av återbetalningspliktiga medel som efter uppsägning är tillgängliga för fordringsägaren inom högst ett år, som andra företag än institut enligt lagen (1995:1571) om insättningsgaranti får driva. Företag som är registrerade hos Finansinspektionen och bedriver verksamhet enligt lagen om inlåningsverksamhet utgör inte finansiella institut enligt fjärde penningtvättsdirektivet. Dessa företag omfattas dock enligt gällande rätt av penningtvättslagen (se prop. 2002/03:139) och enligt regeringens mening bör lagen om inlåningsverksamhet anpassas för att motsvara fjärde penningtvättsdirektivets krav avseende finansiella institut.

Finansinspektionen kan enligt gällande rätt ingripa mot företag som bedriver inlåningsverksamhet, vid överträdelser av penningtvättsregelverket. Ingripande kan ske genom föreläggande att göra rättelse. Om någon rättelse inte sker får inspektionen avföra företaget ur registret och bestämma hur avvecklingen av inlåningsverksamheten ska ske.

Enligt regeringens mening bör Finansinspektionen ges möjlighet att besluta om sanktionsavgifter mot företag som bedriver inlåningsverksamhet. Beräkningen av sanktionsavgiftens storlek bör ske på samma grunder och inom samma ramar som regeringen föreslår i fråga om övriga finansiella aktörer (se avsnitten 13.5.2 och 13.5.5). Sanktionsavgifter bör, som utredningen föreslår, inte bara kunna tillämpas vid överträdelser av penningtvättsregelverket utan även vid överträdelser av andra bestämmelser som reglerar företagets verksamhet, med den av utredningen föreslagna begränsningen att sanktionsavgifter endast bör kunna beräknas med beaktande av omsättningen på koncernnivå när fråga är om överträdelser av penningtvättsregelverket.

Lagen om inlåningsverksamhet bör även kompletteras genom att Finansinspektionen ges möjlighet att ingripa mot ledningspersoner för en

Prop. 2016/17:173 överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen som den juridiska personen har gjort sig skyldig till. Ingreppande bör kunna ske på samma sätt och på samma grunder som ingripanden mot ledningspersoner i finansiella institut. Ett ingripande mot en fysisk person i egenskap av ledningsperson bör således ske genom beslut att personen i fråga under en tid av tre till tio år inte får inneha en ledande position i ett inlåningsföretag eller genom beslut om sanktionsavgift. Finansinspektionen bör pröva frågor om ingripande mot ledningspersoner genom sanktionsföreläggande. För en närmare redogörelse för regeringens överväganden, se avsnitten 13.5.3 och 13.5.6.

Vid ingripanden genom sanktionsavgifter bör bestämmelserna om verkställighet och preskription i lagen om bank- och finansieringsrörelse tillämpas (jfr avsnitt 13.5.6).

Vid prövningen av om ett inlåningsföretag ska registreras kan Finansinspektionen inte pröva om det kan antas att företaget kommer att bedriva verksamheten på ett sätt som är förenligt med penningtvättslagen. Regeringen anser, i likhet med *Finansinspektionen*, att en sådan prövning skulle vara ändamålsenlig. Det saknas dock underlag att inom ramen för detta lagstiftningsärende lämna förslag om registreringsförfarandet. En sådan komplettering som Finansinspektionen efterfrågar krävs inte heller för att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet.

13.10 Lagen om försäkringsförmedling

Regeringens förslag: Lagen om försäkringsförmedling ska kompletteras genom att Finansinspektionen ges möjlighet att besluta om sanktionsavgift för juridiska personer upp till det högsta av

1. tio procent av omsättningen närmast föregående räkenskapsår eller, i förekommande fall, när fråga är om överträdelse av den nya penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen, motsvarande omsättning på koncernnivå,

2. två gånger den vinst som erhållits genom överträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Lagen kompletteras också genom att Finansinspektionen ges möjlighet att ingripa mot ledningspersoner om den juridiska personen har gjort sig skyldig till en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen. Finansinspektionen ska endast ingripa mot en ledningsperson om överträdelsen som den juridiska personen har gjort sig skyldig till är allvarlig, upprepad eller systematisk och ledningspersonen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen.

Ett ingripande ska ske genom ett förbud att under en tid av tre till tio år upprätthålla en ledande funktion hos en försäkringsförmedlare eller genom beslut om sanktionsavgift. Finansinspektionen ska pröva frågor om ingripande mot ledningspersoner genom sanktionsföreläggande.

Sanktionsavgiften för en ledningsperson ska högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som personen gjort till följd av regelöverträdelsen om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp i kronor som per den 25 juni 2015 motsvarade fem miljoner euro.

Avgiften ska tillfalla staten.

Det ska i lagen tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek. Lagen ska innehålla en exemplifierande uppräkningslista av de omständigheter som kan tillmätas betydelse.

Termen straffavgift ersätts med sanktionsavgift.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens när det gäller avgränsningen av den personkrets som ska anses ha en ledande ställning i en juridisk person. Utredningens förslag avviker vidare genom att det innehåller en bestämmelse som uttryckligen anger att Finansinspektionen ska kunna ingripa när ett åsidosättande av skyldigheterna enligt penningtvättslagen har skett genom att en person i ledande ställning antingen själv har överträtt en bestämmelse till förmån för företaget eller brustit i tillsyn och kontroll av underställd personal på ett sådant sätt att de underställda kunnat begå överträdelsen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansinspektionens* och *Förvaltningsrätten i Stockholms* allmänna synpunkter på förslaget redovisas och bemöts i avsnitten 13.3, 13.5.2 och 13.5.3. *Svenska försäkringsförmedlarnas förening* anser att det är orimligt att en försäkringsförmedlare ska kunna bli föremål för sanktionsavgifter av samma storlek som försäkringsföretag.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 13.3 gör regeringen bedömningen att Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot kreditinstitut och finansiella institut innebär att de krav som uppställs i artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6 i fjärde penningtvättsdirektivet är uppfyllda i gällande rätt. Verksamhetsutövare som står under Finansinspektionens tillsyn kan således bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer kan vidare göras ansvariga för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer.

Av direktivet följer dock även krav på att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelser genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den lägsta nivån på den maximala sanktionsavgiften när verksamhetsutövaren är ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d, 59.3 och 60.4).

Prop. 2016/17:173 Försäkringsförmedlare som avses i lagen (2005:405) om försäkringsförmedling är, med undantag för en anknuten försäkringsförmedlare, finansiella institut enligt definitionen i fjärde penningtvättsdirektivet (artikel 3.2). Försäkringsförmedlare omfattas av penningtvättslagen enbart till den del verksamheten avser livförsäkringar.

Finansinspektionens möjligheter att ingripa enligt lagen om försäkringsförmedling vid en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen omfattar enligt gällande rätt föreläggande att vidta åtgärd, förbud att verkställa beslut, anmärkning, återkallelse av tillstånd och varning. Finansinspektionen får under vissa förutsättningar avstå från att ingripa. Om Finansinspektionen har meddelat ett beslut om anmärkning eller varning, får Finansinspektionen fatta beslut om straffavgift. Straffavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor (8 kap. 13 §). Avgiften får inte överstiga tio procent av omsättningen närmast föregående räkenskapsår.

Lagen om försäkringsförmedling bör när det gäller sanktionsavgifternas storlek kompletteras i syfte att uppfylla direktivets krav. Finansinspektionen bör kunna meddela sanktionsavgifter mot försäkringsförmedlare som uppgår till det belopp som gäller avseende övriga finansiella institut (jfr avsnitt 13.5.2). Finansinspektionen bör vidare, vid överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen, ges möjlighet att ingripa mot fysiska personer i försäkringsförmedlarens ledning när förmedlaren är en juridisk person. Dessa bestämmelser bör utformas på samma sätt som föreslås i anmälningslagen (se avsnitt 13.5.3). Förfaranderegler för beslut om sanktioner mot dessa personer bör också införas (se avsnitt 13.5.6). Det bör också tydliggöras att samtliga omständigheter ska beaktas vid val av ingripande samt vid fastställande av nivån på sanktionsavgift (se avsnitt 13.5.5).

Utredningen föreslår att överträdelser av andra bestämmelser än penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen ska kunna bli föremål för sanktionsavgifter av samma storlek som vid överträdelser av penningtvättslagen. Möjligheten att beräkna sanktionsavgiftens högsta belopp på basis av koncernens omsättning ska dock enligt utredningens förslag förbehållas överträdelser av penningtvätsregelverket. Enligt regeringens mening är det önskvärt att göra det möjligt för Finansinspektionen att ingripa med proportionella och avskräckande sanktionsavgifter även för andra överträdelser än sådana som avser penningtvättslagen. Utredningens förslag i detta avseende bör därför genomföras.

Svenska försäkringsförmedlares förening anser att det är orimligt att en försäkringsförmedlare ska omfattas av lika villkor som ett försäkringsföretag när det gäller sanktionens beloppsnivå. Som nämns ovan omfattas försäkringsförmedlare, till den del verksamheten avser livförsäkringar, av begreppet finansiellt institut enligt direktivet och träffas således av samma regelverk som övriga finansiella institut. Det är således inte möjligt att införa särskilda tak för sanktionsbeloppets storlek för försäkringsförmedlare. Ett företags storlek, omsättning och finansiella ställning ska dock beaktas när sanktionsbeloppet fastställs i ett enskilt

Slutligen anser regeringen att begreppet straffavgift i lagen bör bytas ut mot sanktionsavgift.

13.11 Försäkringsrörelselagen

Regeringens förslag: Försäkringsrörelselagen ska kompletteras genom att Finansinspektionen ges rätt att ingripa mot försäkringsföretag genom beslut om sanktionsavgift vid överträdelser av lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen. Sanktionsavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst till det högsta av

1. tio procent av försäkringsföretagets omsättning eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå, närmast föregående räkenskapsår,

2. två gånger den vinst som försäkringsföretaget gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Lagen kompletteras också genom att Finansinspektionen ges möjlighet att ingripa mot en person som ingår i försäkringsföretagets styrelse eller är dess verkställande direktör eller ersättare för någon av dem om försäkringsföretaget har gjort sig skyldigt till överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen. Finansinspektionen ska endast ingripa mot en ledningsperson om försäkringsföretagets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och ledningspersonen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen.

Ett ingripande ska ske genom ett förbud att under en tid av tre till tio år upprätthålla en ledande position i ett försäkringsföretag eller genom beslut om sanktionsavgift.

Finansinspektionen ska pröva frågor om ingripande mot ledningspersoner genom sanktionsföreläggande.

Sanktionsavgiften för en ledningsperson ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som personen erhållit till följd av regelöverträdelsen om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp som per den 25 juni 2015 i kronor motsvarade fem miljoner euro.

Avgiften ska tillfalla staten.

Det ska i lagen tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek. Lagen ska innehålla en exemplifierande uppräkningslista av de omständigheter som kan tillmätas betydelse.

Termen straffavgift ersätts med sanktionsavgift.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens när det gäller avgränsningen av den personkrets som ska anses ha en ledande ställning i en juridisk person. Utredningens förslag avviker vidare genom att det

Prop. 2016/17:173 innehåller en bestämmelse som uttryckligen anger att Finansinspektionen ska kunna ingripa när ett åsidosättande av skyldigheterna enligt penningtvättslagen har skett genom att en person i ledande ställning antingen själv har överträtt en bestämmelse till förmån för företaget eller brustit i tillsyn och kontroll av underställd personal på ett sådant sätt att de underställda kunnat begå överträdelsen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansinspektionens* och *Förvaltningsrätten i Stockholms* allmänna synpunkter på förslaget redovisas och bemöts i avsnitten 13.3, 13.5.2 och 13.5.3.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 13.3 gör regeringen bedömningen att Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot kreditinstitut och finansiella institut innebär att de krav som uppställs i artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6 i fjärde penningtvättsdirektivet är uppfyllda i gällande rätt. Verksamhetsutövare som står under Finansinspektionens tillsyn kan således bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer kan vidare göras ansvariga för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer.

Av direktivet följer dock även krav på att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelser genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner och genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den lägsta nivån på den maximala sanktionsavgiften när verksamhetsutövaren är ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d, 59.3 och 60.4).

Aktörer som bedriver livförsäkringsrörelse enligt försäkringsrörelselagen (2010:2043) utgör finansiella institut enligt definitionen i fjärde penningtvättsdirektivet. De omfattas av penningtvättslagen.

Försäkringsrörelselagen har nyligen genomgått en omfattande revidering. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2016 (SFS 2015:700). Genom lagändringarna infördes bl.a. särbestämmelser gällande s.k. special-företag.

Om Finansinspektionen har meddelat ett beslut om anmärkning eller varning, får Finansinspektionen besluta om straffavgift. Bestämmelserna om straffavgifter innehåller enligt gällande rätt två tak för hur hög avgift som får fastställas. Avgiften får inte överstiga tio procent av företagets omsättning närmast föregående räkenskapsår. Det absoluta taket är femtio miljoner kronor. Det innebär att bestämmelserna är konstruerade så att det lägsta av två möjliga belopp utgör taket för avgiften. Straffavgiften för specialföretag regleras särskilt, men på samma sätt. Specialföretagen bedriver inte någon livförsäkringsverksamhet och omfattas således inte av penningtvättsregelverket. Regeringen finner det inte lämpligt att ha olika bestämmelser avseende sanktionsavgifter för specialföretag och övriga försäkringsrörelser. I likhet med vad

utredningen föreslår bör de nya bestämmelserna om sanktionsavgifternas storlek därför begränsas till överträdelser av penningtvättsregelverket.

Försäkringsrörelselagen bör således kompletteras i syfte att uppfylla direktivets krav när det gäller sanktioner som ska kunna riktas mot försäkringsföretag vid överträdelser av penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen. Finansinspektionen bör ges möjlighet att ingripa mot fysiska personer i försäkringsföretagens ledning vid sådana överträdelser. Förfaranderegler för sanktioner mot dessa personer bör också införas (se avsnitten 13.5.3 och 13.5.6). Det bör också klart framgå i lagen att samtliga omständigheter ska beaktas vid val av ingripande samt vid fastställande av nivån på sanktionsavgiften (avsnitt 13.5.5). Beräkningen av sanktionsavgiftens storlek bör, vad gäller överträdelser av penningtvättsregelverket, ske på samma grunder och inom samma ramar som regeringen föreslår i fråga om övriga finansiella aktörer (se avsnitten 13.5.2 och 13.5.5).

Slutligen anser regeringen att begreppet straffavgift i lagen bör bytas ut mot sanktionsavgift.

13.12 Lagen om betaltjänster

Regeringens förslag: Finansinspektionen ska kunna ingripa mot betaltjänstleverantörer som är registrerade enligt lagen om betaltjänster som överträder penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen genom beslut om sanktionsavgift. Om den registrerade betaltjänstleverantören är en fysisk person, får ett ingripande genom beslut om sanktionsavgift ske endast om överträdelserna är allvarliga, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktamhet har orsakat överträdelserna.

Vid överträdelser av penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen ska sanktionsavgiften för betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer som är juridiska personer uppgå till lägst 5 000 kronor och högst fastställas till det högsta av

1. tio procent av företagets omsättning närmast föregående räkenskapsår eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå,
2. två gånger den vinst som företaget gjort till följd av regelöverträdelserna, om beloppet går att fastställa, eller
3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Finansinspektionen ges även möjlighet att ingripa mot ledningspersoner i ett betalningsinstitut eller en registrerad betaltjänstleverantör om den juridiska personen har gjort sig skyldig till en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen. Finansinspektionen får endast ingripa mot en ledningsperson om överträdelserna som den juridiska personen har gjort sig skyldig till är allvarliga, upprepad eller systematisk och ledningspersonen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktamhet har orsakat överträdelserna.

Ett ingripande ska ske genom ett förbud att under en tid av tre till tio år upprätthålla en ledande position i en juridisk person eller genom beslut om sanktionsavgift.

Sanktionsavgiften för en fysisk person ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som personen gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller
2. ett belopp i kronor som per den 25 juni 2015 motsvarade fem miljoner euro.

Avgiften ska tillfalla staten.

Finansinspektionen ska pröva frågor om ingripande mot ledningspersoner genom sanktionsföreläggande. Sanktionsföreläggande ska även användas vid ingripanden genom sanktionsavgifter mot registrerade betaltjänstleverantörer som är fysiska personer.

I lagen ska tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek. Lagarna ska innehålla en exemplifierande uppräkningslista av de omständigheter som kan tillmätas betydelse.

Termen straffavgift ersätts med sanktionsavgift.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens när det gäller avgränsningen av den personkrets som ska anses ha en ledande ställning i en juridisk person. Utredningens förslag avviker vidare genom att det innehåller en bestämmelse som uttryckligen anger att Finansinspektionen ska kunna ingripa när ett åsidosättande av skyldigheterna enligt penningtvättslagen har skett genom att en person i ledande ställning antingen själv har överträtt en bestämmelse till förmån för företaget eller brustit i tillsyn och kontroll av underställd personal på ett sådant sätt att de underställda kunnat begå överträdelsen. Utredningens förslag avviker vidare från regeringens när det gäller sanktionsavgiftens ramar och beräkning för juridiska personer vid andra överträdelser än sådana som avser penningtvättslagen. I utredningens förslag uppställs inte några subjektiva krav för ingripande mot en registrerad betaltjänstleverantör som är en fysisk person. Det uppställs inte heller krav på att överträdelsen ska vara allvarlig, upprepad eller systematisk för sådant ingripande. I utredningens förslag regleras vidare fastställandet av sanktionsavgiften för registrerade betaltjänstleverantörer som är fysiska personer på samma grunder som för juridiska personer.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansinspektionens* och *Förvaltningsrätten i Stockholms* synpunkter på förslaget redovisas och bemöts i avsnitten 13.3, 13.5.2 och 13.5.3.

Skälen för regeringens förslag

Ingripanden

I avsnitt 13.3 gör regeringen bedömningen att Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot kreditinstitut och finansiella institut innebär att de krav som uppställs i artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6 i fjärde penningtvättsdirektivet är uppfyllda i gällande rätt. Verksamhetsutövare

som står under Finansinspektionens tillsyn kan således bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer kan vidare göras ansvariga för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer.

Av direktivet följer dock även krav på att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelser genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den lägsta nivån på den maximala sanktionsavgiften när verksamhetsutövaren är ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d, 59.3 och 60.4).

Lagen (2010:751) om betaltjänster reglerar tillhandahållandet av betaltjänster. I lagen finns också bestämmelser om betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörers verksamhet. Betalningsinstituten och de registrerade betaltjänstleverantörerna omfattas av penningtvättsregleringens tillämpningsområde och är att betrakta som finansiella institut enligt definitionen i fjärde penningtvättsdirektivet.

Ingripanden mot betalningsinstitut

Finansinspektionens möjligheter att ingripa enligt betaltjänstlagen mot ett betalningsinstitut vid en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen inkluderar, om betalningsinstitutet fått en anmärkning eller varning, möjligheten att besluta om en straffavgift på lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor. Avgiften får dock inte överstiga tio procent av betalningsinstitutets omsättning närmast föregående räkenskapsår.

Betaltjänstlagen bör således kompletteras i syfte att uppfylla direktivets krav vad gäller sanktioneras storlek. Beräkningen av sanktionsavgiftens storlek, vad gäller överträdelser av penningtvättsregelverket, bör ske på samma grunder och inom samma ramar som regeringen föreslår i fråga om övriga finansiella aktörer (se avsnitten 13.5.2 och 13.5.5). Finansinspektionen bör vidare, vid överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen, ges möjlighet att ingripa mot fysiska personer i betalningsinstitutets ledning. Förfaranderegler för sanktioner mot dessa personer bör också införas (se avsnitt 13.5.6). Finansinspektionen får enligt gällande rätt avstå från ingripande, om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, om betalningsinstitutet gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot institutet som bedöms vara tillräckliga. Det bör därutöver tydliggöras att samtliga omständigheter ska beaktas vid val av ingripande samt vid fastställande av nivån på sanktionsavgiften (se avsnitt 13.5.5).

Utredningen föreslår att överträdelser av andra bestämmelser än penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen ska kunna bli föremål för sanktionsavgifter av samma storlek som vid överträdelser av penningtvättslagen. Möjligheten att beräkna sanktions-

Prop. 2016/17:173 avgiftens högsta belopp på basis av koncernens omsättning ska dock enligt utredningens förslag förbehållas överträdelser av penningtvättsregelverket. Enligt regeringens mening är det i och för sig önskvärt att göra det möjligt för Finansinspektionen att ingripa med proportionella och avskräckande sanktionsavgifter även för andra överträdelser än sådana som avser penningtvättslagen. Den bestämmelse i gällande rätt som reglerar sanktionsavgiften innehåller dock, i förhållande till betalningsinstitut som även bedriver annan verksamhet än tillhandahållande av betaltjänster, en begränsning vad avser omsättningsbegreppet som inte korrelerar med direktivets krav. Hur denna begränsningsregel förhåller sig till de krav som följer av penningtvättsdirektivet har inte varit föremål för utredningens överväganden. Det finns inom ramen för detta lagstiftningsärende inte möjlighet att göra den analys som krävs i detta avseende. Enligt regeringens mening bör det därför nu endast införas en särreglering av sanktionsavgifterna vid överträdelser av penningtvättsregelverket som uppfyller kraven i fjärde penningtvättsdirektivet. Utredningens förslag i detta avseende bör därför inte genomföras fullt ut.

Vidare anser regeringen att begreppet straffavgift i lagen bör bytas ut mot begreppet sanktionsavgift.

Ingripanden mot registrerade betaltjänstleverantörer

Finansinspektionens möjligheter att ingripa enligt betaltjänstlagen mot en registrerad betaltjänstleverantör vid en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen omfattar enligt gällande rätt endast en möjlighet att meddela ett föreläggande att inom viss tid vidta åtgärder för att komma till rätta med situationen eller att upphöra med verksamheten. När det gäller registrerade betaltjänstleverantörer är således flera lagstiftningsåtgärder nödvändiga för att uppfylla direktivets krav vad gäller ingripanden.

Enligt regeringens mening bör betaltjänstlagen kompletteras genom att Finansinspektionen ges möjlighet att ingripa genom sanktionsavgift mot registrerade betaltjänstleverantörer vid överträdelser av penningtvättsregelverket. Vad gäller ingripande mot en registrerad betaltjänstleverantör som är en fysisk person bör ett sådant ingripande förutsätta att överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och att personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen (jfr avsnitt 13.5.4). Finansinspektionen bör även ges möjlighet att ingripa mot ledningspersoner för en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen som en registrerad betaltjänstleverantör som är en juridisk person har gjort sig skyldig till. Ingripande bör kunna ske på samma sätt och på samma grunder som ingripanden mot ledningspersoner i betalningsinstitut. Ett ingripande mot en fysisk person i egenskap av ledningsperson bör således ske genom beslut att personen i fråga under en tid av tre till tio år inte får inneha en ledande position i ett registrerad betaltjänstleverantör eller genom beslut om sanktionsavgift. Finansinspektionen bör pröva frågor om ingripande genom sanktionsavgift mot registrerade betaltjänstleverantörer som är fysiska personer samt ingripanden mot ledningspersoner genom

sanktionsföreläggande (jfr avsnitt 13.5.6). Det bör också tydliggöras att samtliga omständigheter ska beaktas vid val av ingripande samt vid fastställande av nivå på sanktionsavgift (jfr avsnitt 13.5.5). Beräkningen av sanktionsavgiftens storlek bör ske på samma grunder och inom samma ramar som regeringen föreslår i fråga om övriga finansiella aktörer (jfr avsnitten 13.5.2–13.5.4).

13.13 Lagen om elektroniska pengar

Regeringens förslag: Finansinspektionen ska kunna ingripa mot en registrerad utgivare av elektroniska pengar som överträder penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen genom beslut om sanktionsavgift.

Vid överträdelser av penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen ska sanktionsavgiften för institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare uppgå till lägst 5 000 kronor och högst fastställas till det högsta av

1. tio procent av företagets omsättning närmast föregående räkenskapsår eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå,

2. två gånger den vinst som företaget gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro.

Finansinspektionen ges även möjlighet att ingripa mot ledningspersoner i ett institut för elektroniska pengar och en registrerad utgivare om institutet eller utgivaren har gjort sig skyldig till en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen. Finansinspektionen får endast ingripa mot en ledningsperson om överträdelsen som den juridiska personen har gjort sig skyldig till är allvarlig, upprepad eller systematisk och ledningspersonen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen.

Ett ingripande ska ske genom ett förbud att under en tid av tre till tio år upprätthålla en ledande position i ett institut eller en utgivare eller genom beslut om sanktionsavgift. Sanktionsavgiften för en ledningsperson ska högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som personen gjort till följd av regelöverträdelsen om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp som per den 25 juni 2015 i kronor motsvarade fem miljoner euro.

Avgiften ska tillfalla staten.

Finansinspektionen ska pröva frågor om ingripande mot ledningspersoner genom sanktionsföreläggande.

I lagen ska tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek. Lagen ska innehålla en exemplifierande uppräkningslista av de omständigheter som kan tillmätas betydelse.

Termen straffavgift ersätts med sanktionsavgift.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag när det gäller avgränsningen av den personkrets som ska anses ha en ledande ställning i en juridisk person. Utredningens förslag avviker vidare genom att det innehåller en bestämmelse som uttryckligen anger att Finansinspektionen ska kunna ingripa när ett åsidosättande av skyldigheterna enligt penningtvättslagen har åstadkommit genom att en person i ledande ställning antingen själv har överträtt en bestämmelse till förmån för företaget eller brustit i tillsyn och kontroll av underställd personal på ett sådant sätt att de underställda kunnat begå överträdelsen. Utredningens förslag avviker vidare från regeringens förslag när det gäller sanktionsavgiftens ramar och beräkning för juridiska personer för andra överträdelser än sådana som avser penningtvättslagen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansinspektionens* och *Förvaltningsrätten i Stockholms* synpunkter på förslaget redovisas och bemöts i avsnitten 13.3, 13.5.2 och 13.5.3.

Skälen för regeringens förslag

Ingripanden

I avsnitt 13.3 gör regeringen bedömningen att Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot kreditinstitut och finansiella institut innebär att de krav som uppställs i artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6 i fjärde penningtvättsdirektivet är uppfyllda i gällande rätt. Verksamhetsutövare som står under Finansinspektionens tillsyn kan således bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer kan vidare göras ansvariga för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer.

Av direktivet följer dock även krav på att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelser genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den lägsta nivån på den maximala sanktionsavgiften när verksamhetsutövaren är ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d, 59.3 och 60.4). Utgivare av elektroniska pengar är finansiella institut i fjärde penningtvättsdirektivets mening (artikel 3.2).

Ingripanden mot institut för elektroniska pengar

Av lagen (2011:755) om elektroniska pengar framgår att Finansinspektionens befogenhet att ingripa mot ett institut för elektroniska pengar vid en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen inkluderar, om betalningsinstitutet fått en anmärkning eller varning, möjligheten att besluta om en straffavgift på lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor. Avgiften får dock

inte överstiga tio procent av betalningsinstitutets omsättning närmast föregående räkenskapsår.

Lagen om elektroniska pengar bör således kompletteras för att uppfylla direktivets krav vad gäller sanktioner. Beräkningen av sanktionsavgiftens storlek, när det gäller överträdelse av penningtvättsregelverket, bör ske på samma grunder och inom samma ramar som regeringen föreslår i fråga om övriga finansiella aktörer (se avsnitt 13.5.2). Finansinspektionen bör därutöver, vid överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen, ges möjlighet att ingripa mot fysiska personer i ledningen i ett institut för elektroniska pengar. Förfaranderegler för sanktioner mot dessa personer bör också införas (se avsnitten 13.5.3 och 13.5.6).

Finansinspektionen får enligt gällande rätt avstå från ingripande, om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, om institutet gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot institutet som bedöms vara tillräckliga. Det bör därutöver tydliggöras att samtliga omständigheter ska beaktas vid val av ingripande samt vid fastställande av nivån på sanktionsavgift (jfr avsnitt 13.5.5).

Utredningen föreslår att överträdelse av andra bestämmelser än penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen ska kunna bli föremål för sanktionsavgifter av samma storlek som vid överträdelse av penningtvättsregelverket. Möjligheten att beräkna sanktionsavgiftens högsta belopp på basis av koncernens omsättning ska dock enligt utredningens förslag förbehållas överträdelse av penningtvättsregelverket. Enligt regeringens mening är det i och för sig önskvärt att göra det möjligt för Finansinspektionen att ingripa med proportionella och avskräckande sanktionsavgifter även för andra överträdelse än sådana som avser penningtvättslagen. Den bestämmelse i gällande rätt som reglerar sanktionsavgiften innehåller dock, i förhållande till institut för elektroniska pengar som även bedriver annan verksamhet än utgivning av elektroniska pengar, en begränsning vad avser omsättningsbegreppet som inte korrelerar med direktivets krav. Hur denna begränsningsregel förhåller sig till de krav som följer av penningtvättsdirektivet har inte varit föremål för utredningens överväganden. Det finns inom ramen för detta lagstiftningsärende inte möjlighet att göra den analys som krävs i detta avseende. Enligt regeringens mening bör det därför nu endast införas en särreglering av sanktionsavgifterna vid överträdelse av penningtvättsregelverket som uppfyller kraven i fjärde penningtvättsdirektivet. Utredningens förslag i detta avseende bör därför inte genomföras fullt ut. Slutligen anser regeringen att begreppet straffavgift i lagen bör bytas ut mot begreppet sanktionsavgift.

Ingripanden mot registrerade utgivare

Finansinspektionens möjligheter att enligt lagen om elektroniska pengar ingripa mot en registrerad utgivare vid en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen omfattar enligt gällande rätt endast beslut om föreläggande att inom viss tid vidta åtgärder för att komma till rätta med situationen eller att upphöra med verksamheten. När det gäller registrerade utgivare är

Prop. 2016/17:173 således flera lagstiftningsåtgärder nödvändiga för att uppfylla direktivets krav vad gäller ingripanden.

Enligt regeringens mening bör lagen om utgivning av elektroniska pengar kompletteras genom att Finansinspektionen ges möjlighet att ingripa mot registrerade utgivare vid överträdelser av penningtvättsregelverket genom sanktionsavgift. Finansinspektionen bör även ges möjlighet att ingripa mot ledningspersoner för en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen som en registrerad utgivare har gjort sig skyldig till. Ingripande bör kunna ske på samma sätt och på samma grunder som ingripanden mot ledningspersoner i institut för elektroniska pengar. Ett ingripande mot en ledningsperson bör således ske genom beslut att personen i fråga under en tid av tre till tio år inte får inneha en ledande position i en registrerad utgivare eller genom beslut om sanktionsavgift. Finansinspektionen bör pröva frågor om ingripande genom sanktionsavgift mot registrerade betaltjänstleverantörer som är fysiska personer samt ingripanden mot ledningspersoner genom sanktionsföreläggande. Det bör också tydliggöras att samtliga omständigheter ska beaktas vid val av ingripande samt vid fastställande av nivån på sanktionsavgift. Beräkningen av sanktionsavgiftens storlek bör ske på samma grunder och inom samma ramar som regeringen föreslår i fråga om övriga finansiella aktörer. För en närmare redogörelse för regeringens överväganden se avsnitten 13.5.2, 13.5.3, 13.5.5 och 13.5.6.

13.14 Ingripanden mot verksamhetsutövare som inte är kreditinstitut eller finansiella institut

Som framgår i avsnitt 13.1 är en av nyheterna i fjärde penningtvättsdirektivet att även icke-finansiell verksamhet ska omfattas av en sanktionsregim som liknar den som gäller för kreditinstitut och finansiella institut. Sanktionsregimen för icke-finansiella verksamhetsutövare innehåller dock en lägre nivå på den högsta sanktionsavgiften som ska kunna beslutas mot en juridisk person eller fysiska personer i dess ledning. I det följande (avsnitten 13.15–13.20) finns regeringens förslag till genomförande av direktivet i dessa avseenden för de icke-finansiella verksamhetsutövarna.

13.15 Penningtvättslagen

13.15.1 Föreläggande om rättelse och om att upphöra med verksamheten

Regeringens förslag: Bestämmelsen om tillsynsmyndighetens möjlighet att förelägga en verksamhetsutövare att göra rättelse vid överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen ska, med några tillägg, överföras till den nya penningtvättslagen.

Tillsynsmyndigheten ska kunna förelägga en verksamhetsutövare att upphöra med verksamheten vid överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen som är allvarliga, upprepade eller systematiska.

Regeringens bedömning: Det krävs inga särskilda lagstiftningsåtgärder för att genomföra direktivets krav att juridiska personer ska kunna ställas till svars för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det i utredningens förslag uttryckligen anges att tillsynsmyndigheten ska kunna ingripa när ett åsidosättande av skyldigheterna enligt penningtvättslagen har skett genom att en person i ledande ställning antingen själv har överträtt en bestämmelse till förmån för det finansiella institutet eller brustit i tillsyn och kontroll av underställd personal på ett sådant sätt att den underställda kunnat begå överträdelserna.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser att det behövs ett förtydligande av vad som avses med ”allvarlig upprepade eller systematisk” överträdelse.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Av artikel 59.2 a–c i direktivet följer att en verksamhetsutövare ska kunna bli föremål för ett offentligt meddelande vari den fysiska eller juridiska personen liksom överträdelsens karaktär anges, en anmodan om att den fysiska eller juridiska personen ska upphöra med sitt agerande och inte upprepa detta och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation.

Om en verksamhetsutövare överträder en bestämmelse i penningtvättslagen eller en föreskrift som har meddelats med stöd av den lagen har tillsynsmyndigheten enligt gällande rätt möjlighet att förelägga utövaren att vidta rättelse. Om rättelse inte görs får tillsynsmyndigheten förelägga verksamhetsutövaren att upphöra med verksamheten.

Detta innebär att tillsynsmyndigheten redan i dag har sådana möjligheter att ingripa som överensstämmer med de krav som uppställs i artikel 59.2 a–b. Den möjlighet att ingripa som regleras i artikel 59.2 c är inte aktuell vid ingripande enligt penningtvättslagen eftersom de aktörer som där är fråga om, bl.a. kontanthandlare, juristbyråer och tillhandahållare av vissa bokföringstjänster, inte är föremål för auktorisation.

Bestämmelsen om tillsynsmyndighetens möjlighet att förelägga en verksamhetsutövare att göra rättelse vid överträdelser av penningtvättslagen eller en föreskrift som meddelats med stöd av lagen i den nuvarande penningtvättslagen bör, enligt regeringens mening, överföras till den nya penningtvättslagen.

Regeringen anser att tillsynsmyndigheten enligt penningtvättslagen ska ha möjlighet att förelägga utövaren att vidta rättelse och att upphöra med verksamheten. För att säkerställa en proportionerlig tillämpning bör emellertid ett föreläggande om att upphöra med verksamheten till följd av överträdelser av lagen, vilket torde vara den mest ingripande sanktionen, kräva allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser.

Prop. 2016/17:173 *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser att det behövs ett förtydligande av vad som avses med allvarlig, upprepad eller systematisk överträdelse. Enligt regeringens mening är det inte ändamålsenligt att i lagtexten ange närmare kriterier för denna bedömning, eftersom tillsynsmyndigheterna bör kunna tas hänsyn till utvecklingen på området och i rättstillämpningen utveckla begreppen. *Bolagsverket* föreslår att det i lag- eller förordningstexten införs en skyldighet för tillsynsmyndigheten att underrätta registreringsmyndigheten om fattat beslut. Enligt regeringens mening bör en reglering av det slag som *Bolagsverket* föreslår ske i föreskrifter på lägre nivå än lag.

Av direktivet följer vidare att medlemsstaterna ska se till att juridiska personer kan ställas till svars för de överträdelser som avses i artikel 59.1 och som begås till deras förmån av någon som agerar antingen enskilt eller som en del av den juridiska personens organisation och som har en ledande ställning i denna (artikel 60.5) Medlemsstaterna ska också se till att juridiska personer kan ställas till ansvar när brister i den tillsyn eller kontroll som ska utföras av en sådan person har gjort det möjligt för en person som är underställd den juridiska personen att till dennes förmån begå överträdelser enligt artikel 59.1 (artikel 60.6).

För att ingripa mot en juridisk person för överträdelser av penningtvättsregelverket krävs dock, enligt regeringens bedömning, inte att det fastställs att en person i ledande ställning har medverkat till överträdelsen genom aktiv handling eller bristande tillsyn över underställd personal. De krav som anges i artikel 60.5 och 60.6 i direktivet tillgodoses således utan särskild reglering med motsvarande innehåll.

13.15.2 Sanktionsavgifter mot juridiska personer

Regeringens förslag: Tillsynsmyndigheten ska kunna ingripa mot verksamhetsutövare som är juridiska personer genom beslut om sanktionsavgift vid överträdelser av penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen. Sanktionsavgift får inte meddelas vid överträdelser som är ringa.

Sanktionsavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som verksamhetsutövaren gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller
2. ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro.

Avgiften ska tillfalla staten.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att enligt utredningens förslag ska ett ingripande genom sanktionsavgift ska få ske även när tillsynsmyndigheten ingriper mot en överträdelse genom ett föreläggande.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anför att det är oklart i vilka fall ingripande ska göras genom sanktionsavgift och i vilka fall det ska göras genom vitesföreläggande och att förhållandet mellan sanktionsavgift och vite bör förtydligas. *Förvaltningsrätten* anför

vidare att det från legalitetssynpunkt är angeläget att gränsen för det område där sanktionsavgifter kan komma i fråga tydliggörs. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* önskar ett förtydligande av vad som avses med överträdelse som ”inte är ringa”. *FAR* anser att användningen av sanktionsavgifter tydligt ska begränsas på sätt som medges i artikel 59.1 i direktivet. Det bör uttryckligen i lagtexten anges att det ska vara fråga om en kombination av allvarliga, upprepade och/eller systematiska överträdelser för att en sanktionsavgift ska kunna meddelas. Det bör vidare, enligt *FAR*:s uppfattning, tydligare framgå att två gånger vinsten av överträdelsen eller, om sådan inte går att fastställa, en miljon euro, är maximibeloppet för sanktionsavgiften. *FAR* framhåller att en miljon euro framstår som ett orimligt högt takbelopp utifrån de verksamheter som bedrivs av *FAR*:s medlemmar, även om detta belopp är den minsta maximala sanktionsavgift som anges i direktivet. Det bör därför tydligt markeras i lagtexten att det endast i undantagsfall kan bli fråga om så höga sanktionsavgifter.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 59.2 e i fjärde penningtvättsdirektivet ska tillämpliga administrativa sanktioner och åtgärder omfatta maximala administrativa sanktionsavgifter på minst två gånger den vinst som erhållits genom överträdelsen, om det går att fastställa denna vinst, eller minst en miljon euro.

Det inga bestämmelser om sanktionsavgifter i den nuvarande penningtvättslagen. Sådana bestämmelser bör därför införas.

Den första frågan som bör beaktas är under vilka förhållanden som en sanktionsavgift bör kunna beslutas.

Möjligheten att besluta om sanktionsavgift har, vid genomförande av tidigare EU-direktiv i exempelvis lagen om bank- och finansieringsrörelse samt flera andra finansiella rörelselagar, inte begränsats till fall då en överträdelse som begås av en juridisk person är allvarlig, upprepade eller systematisk. Sådana kvalificerande rekvisit föreslås inte heller i de lagar som rör finansiella institut där bestämmelser om sanktioner förs in med anledning av fjärde penningtvättsdirektivet. Enligt regeringens bedömning saknas tungt bärande skäl för att göra en annan bedömning avseende de sanktionsbestämmelser som förs in i penningtvättslagen. Om verksamhetsutövaren är en fysisk person krävs dock att överträdelsen är allvarlig, upprepade eller systematisk för att en sanktionsavgift ska kunna beslutas (se avsnitt 13.15.3).

I de fall som verksamhetsutövaren är en juridisk person bör det dock inte komma i fråga att använda sanktionsavgifter vid enstaka överträdelser som inte är av allvarlig art. Detta markeras genom att det inte är möjligt att besluta om sanktionsavgift vid ringa överträdelser. Detta bör också avspeglas i det spann inom vilket sanktionsavgiftens storlek får bestämmas. Genom att införa en bestämmelse om att den lägsta avgift som kan beslutas inte får understiga 5 000 kronor markeras att överträdelsen måste vara av viss dignitet för att föranleda sådan avgift. Det bör också påpekas att möjligheten att besluta om sanktionsavgifter som uppgår till en miljon euro inte innebär att tillsynsmyndigheten åläggs att regelmässigt besluta om avgifter i den storleksordningen. När avgiftens storlek bestäms inom det tillämpliga spannet ska bl.a. verksamhetsutövarens finansiella ställning beaktas (jfr avsnitt 13.15.5). Sanktionsavgiftens storlek i ett enskilt fall avgörs

Prop. 2016/17:173 således i stor utsträckning av sådana förhållanden som enligt *FAR* bör beaktas, och bör i regel stå i relation till verksamhetsutövarens storlek, omsättning m.m. Det saknas därför skäl att införa några ytterligare begränsande bestämmelser avseende sanktionsavgiftens storlek.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län önskar ett förtydligande av vad som avses med överträdelse som ”inte är ringa”. Enligt regeringens mening är det inte ändamålsenligt att i lagtexten ange närmare kriterier för vad som ska utgöra en ringa överträdelse. Anledningen till detta är att det vid bedömningen bör kunna tas hänsyn till utvecklingen på området för att bestämmelserna ska fungera ändamålsenligt. Innebörden av detta begrepp bör därför i stället framgå av den praxis som utbildas på området. Vid prövningen av om en överträdelse är ringa bör tillsynsmyndigheten beakta bl.a. om överträdelsen innebär att verksamheten löpt en ökad risk att utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Överträdelser som inte medfört en nämnvärd ökning av den risken bör kunna betraktas som ringa. Därtill bör beaktas att verksamhetsutövaren vid tillämpningen av penningtvättslagen har ett utrymme för självständiga bedömningar i flera avseenden. Överträdelser som beror på felbedömningar kan således förekomma. Om en sådan bedömning grundas på objektiva godtagbara och relevanta kriterier bör överträdelsen i regel kunna bedömas som ringa, även om bedömningen i efterhand visat sig vara felaktig.

Förvaltningsrätten i Stockholm anför att det är oklart i vilka fall ingripande ska göras genom sanktionsavgift och i vilka fall det ska göras genom vite föreläggande och att förhållandet mellan sanktionsavgift och vite bör förtydligas. Allmänt anses föreläggande och förbud inte kunna kombineras med sanktionsavgift (se prop. 2002/03:139 s. 551). Normalt kan ett föreläggande vid behov förenas med vite. Det innebär att frågan om personen ska förpliktas att betala är beroende av om föreläggandet följs eller inte. Regeringen bedömer i likhet med tidigare förarbetsuttalanden att föreläggande och förbud inte ska kombineras med sanktionsavgift. Det skulle kunna övervägas att föra in sanktionsnivån anmärkning för vissa överträdelser av penningtvätsregelverket. Denna sanktionsnivå skulle kunna beslutas fristående eller i kombination med sanktionsavgift och skulle skapa en heltäckande och proportionerlig sanktionsregim vid överträdelser av penningtvätsregelverket. Införandet av en sådan sanktion ligger dock inte inom ramen för förevarande lagstiftningsärendet. I avsaknad av en sådan sanktionsnivå bör sanktionsavgift kunna beslutas fristående. Vid valet mellan ingripande genom sanktionsavgift eller föreläggande i kombination med vite bör tillsynsmyndigheten särskilt beakta om överträdelsen upphört eller inte. Om överträdelsen upphört kan föreläggande om rättelse inte användas, eftersom det inte finns något förhållande som verksamhetsutövaren kan rätta. I en sådan situation bör sanktionsavgift beslutas, om tillsynsmyndigheten bedömer att detta är en rimlig och proportionerlig reaktion på överträdelsen. Vid pågående överträdelser bör ett föreläggande om rättelse i regel ske. Frågan om ingripande bör ske genom sanktionsavgift eller ett föreläggande om rättelse i förening med vite är således i hög grad beroende av förhållandena i det enskilda fallet. Det är därför inte lämpligt att i lagen ange mer detaljerade föreskrifter om när den ena eller andra ingripandemöjligheten bör utnyttjas.

13.15.3 Ingripande genom sanktionsavgift mot verksamhetsutövare som är fysiska personer

Prop. 2016/17:173

Regeringens förslag: Tillsynsmyndigheten ska kunna ingripa genom beslut om sanktionsavgift mot verksamhetsutövare som är fysiska personer om dessa överträder penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelas med stöd av lagen.

Ett sådant ingripande får ske endast om överträdelsen som den fysiska personen har gjort sig skyldig till är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen.

Sanktionsavgiften ska högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som det finansiella institutet gjort till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller
2. ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro.

Avgiften ska tillfalla staten.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det inte innehåller några subjektiva rekvisit vid ingripande mot en verksamhetsutövare som är en fysisk person. Det finns inte heller något krav på att överträdelsen ska vara av allvarlig, upprepad eller systematisk.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. FAR anser att användningen av sanktionsavgifter tydligt ska begränsas på sätt som medges i artikel 59.1 i direktivet. Det bör enligt FAR:s mening uttryckligen i lagtexten krävas att det är fråga om en kombination av allvarliga, upprepade och/eller systematiska överträdelser för att en sanktionsavgift ska kunna meddelas.

Skälen för regeringens förslag: Enligt fjärde penningtvättsdirektivet ska de administrativa sanktioner och åtgärder som ska kunna tillämpas mot verksamhetsutövare omfatta maximala administrativa sanktionsavgifter på minst två gånger den vinst som erhållits genom överträdelsen, om det går att fastställa denna vinst, eller minst en miljon euro (artikel 59.2 e).

I avsnitt 13.15.2 redogörs för regeringens förslag vad avser ingripanden genom sanktionsavgifter mot verksamhetsutövare som är juridiska personer. Verksamhetsutövare som omfattas av tillsyn enligt penningtvättslagen kan dock även vara fysiska personer. Tillsynsmyndigheten bör även ges möjlighet att ingripa genom beslut om sanktionsavgift mot verksamhetsutövare som är fysiska personer om dessa överträder penningtvättslagen eller en föreskrift som meddelas med stöd av denna. Detta kräver dock särskilda överväganden.

Frågan om införande av sanktionsavgifter mot fysiska personer har nyligen varit föremål för lagstiftning med anledning av införandet av sådana bestämmelser i revisorslagen (2001:883). I det lagstiftningsärendet har frågan huruvida införandet av sanktionsavgifter som en möjlig disciplinär åtgärd skulle leda till att förfarandet hos Revisorsinspektionen blir straffrättsligt i Europakonventionens mening analyserats. Regeringen kom, efter en sammantagen bedömning, fram till att så inte var fallet. Regeringen anför bl.a. att de sanktionsavgifter som föreskrivs i revisionspaketet inte kan omvandlas till en frihetsberövande

Prop. 2016/17:173 påföljd. De beslutas inom ramen för ett disciplinförfarande som syftar till att upprätthålla förtroendet för ett reglerat yrke. Åtgärden riktar sig därmed inte till allmänheten eller en större krets personer, utan till en väldefinierad yrkeskår bestående av högutbildade personer som av fri vilja har underkastat sig den tillsyn som följer med rätten att utöva revisorsyrket. Disciplinåtgärderna ska i och för sig vara avskräckande (artikel 30.2 i revisorsdirektivet) och sanktionsavgifterna kan anses ha en viss bestraffande funktion. Huvudsyftet med disciplinåtgärderna kan emellertid inte anses vara att en felande revisor ska få ett kännbart straff utan att de ska verka som ett incitament för revisorerna att följa regelverket och att skydda allmänheten från brister i revisionen (prop. 2015/16:162 s. 150).

Enligt regeringens mening föreligger betydande skillnader mellan de aktörer som omfattas av revisorslagens bestämmelser och de fysiska personer som är verksamhetsutövare och tillsynsobjekt penningtvättslagen. Det är enligt regeringens mening troligt att beslut om sanktionsavgifter mot här aktuella verksamhetsutövare är att anse som straffrättsliga i Europakonventionens mening. Under alla förhållanden kan en sanktion vid en överträdelse av penningtvättsregelverket vara mycket ingripande för den enskilda individen och detta kan i sig motivera att höga krav uppställs för att ett ingripande i form av en sanktionsavgift ska kunna komma i fråga.

Möjligheten att ingripa med sanktionsavgifter mot fysiska personer i ledningen av juridiska personer har införts i flera finansiella rörelselagar med anledning av tidigare EU-direktiv. Vid dessa genomföranden, bl.a. i lagen om bank- och finansieringsrörelse, har subjektiva rekvisit uppställts som förutsättning för ansvar för ledningspersoner i kreditinstitut. Regeringen uttalade i prop. 2014/15:57 (s. 42) att det, för att förtydliga när det kan bli fråga om ansvar för en fysisk person avseende ett instituts överträdelse, är lämpligt att införa ett subjektivt rekvisit för att ytterligare understryka att det bör vara fråga om särskilt allvarliga fall för att en sanktion ska kunna komma i fråga. Detta motiveras också av sanktionens straffrättsliga karaktär. Artikel 60.4 i direktivet ställer visserligen inte upp något krav på att det införs ett subjektivt rekvisit som förutsättning för ansvar. Det finns dock enligt direktivet inget hinder för en medlemsstat att införa ett sådant villkor.

Mot bakgrund av att ingripande genom sanktionsavgift mot fysiska personer utgör en mycket ingripande åtgärd och att det enligt regeringens mening är troligt att en sådan sanktion, för nu aktuella aktörer, kan utgöra straff i Europakonventionens mening, bör subjektiva rekvisit uppställas som förutsättning för ingripande genom sanktionsavgift. En nedre gräns bör enligt regeringens mening sättas vid grov oaktsamhet. Detta innebär att det endast är en mer kvalificerad form av oaktsamhet som kan träffas av en sanktion. Sådana beslut bör vidare, som *FAR* anför, förbehållas överträdelser som är allvarliga, upprepade eller systematiska.

13.15.4 Ingripande mot fysiska personer i verksamhetsutövarens ledning

Prop. 2016/17:173

Regeringens förslag: Om verksamhetsutövaren är en juridisk person får tillsynsmyndigheten ingripa mot en person som ingår i verksamhetsutövarens styrelse eller är dess verkställande direktör eller på motsvarande sätt företräder verksamhetsutövaren, eller är ersättare för någon av dem, om verksamhetsutövaren har gjort sig skyldig till en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

Tillsynsmyndigheten ska endast ingripa om överträdelsen som verksamhetsutövaren har gjort sig skyldig till är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtlig eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen.

Ett ingripande ska ske genom beslut att personen i fråga under en tid av tre till tio år inte får inneha en ledande position i en verksamhetsutövare eller genom beslut om sanktionsavgift.

Sanktionsavgiften för en ledningsperson ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som personen gjort till följd av regelöverträdelsen om beloppet går att fastställa, eller
 2. ett belopp i kronor som motsvarar en miljon euro.
- Avgiften ska tillfalla staten.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att enligt utredningens förslag ska en bredare krets av personer inom en juridisk person kunna träffas av sanktioner.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anför att det för att säkerställa att den samlade sanktionen mot en person som företräder verksamhetsutövaren blir proportionerlig bör förtydligas att ett förbud att upprätthålla en viss funktion bör beaktas vid bestämmande av sanktionsavgiftens storlek om dessa kombineras. *Förvaltningsrätten* anför vidare avseende utformningen av beloppsgränser för sanktionsavgifter att ett belopp angivet i svenska kronor är mer ändamålsenligt. *Bolagsverket* anför att ett meddelat förbud att personen ska avregistreras från sitt uppdrag innebär att personen ska avregistreras från sitt uppdrag. *Bolagsverket* behöver i så fall vetskap om detta förbud. Det bör därför införas en skyldighet för de myndigheter som beslutar om tillfälliga förbud att underrätta *Bolagsverket*. Vidare önskas ett förtydligande om den fysiska personen ska avregistreras omedelbart på grund av meddelat förbud, eller om personen i vissa fall ska stå kvar i registret. Ansvar att tillse att förbudet efterlevs bör enligt *Bolagsverket* åvila företaget och tillsynsmyndigheten. *FAR* anser inte att det enligt artikel 59 krävs att medlemsstaterna inför en möjlighet för tillsynsmyndigheten att meddela beslut om penningssanktioner mot fysiska personer i verksamhetsutövarens ledning.

Sanktioner och åtgärder mot fysiska personer

Av fjärde penningtvättsdirektivet följer att om skyldigheter gäller juridiska personer i händelse av överträdelse av de nationella bestämmelser som genomfört direktivet ska sanktioner och åtgärder kunna tillämpas på ledningen och andra personer som enligt nationell rätt bär ansvar för överträdelsen (artikel 58.3). Bestämmelser som möjliggör sådana ingripanden saknas i penningtvättslagen och bör således införas.

Personkretsen som kan träffas av sanktioner

Regeringen har avseende bl.a. finansiella institut som omfattas av anmänningslagen gjort bedömningen att den krets av personer som ska kunna bli föremål för ingripanden ska begränsas till styrelseledamot, verkställande direktör eller personer som på motsvarande sätt, på den högsta ledningsnivån, kan företräda juridiska personer. Även ersättare för sådana personer som trätt i ordinarie ledningspersons ställe bör kunna bli föremål för ingripanden. Det saknas skäl att bestämma personkretsen som kan bli föremål för ingripanden på något annat sätt vad avser verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen. För regeringens överväganden och förslag rörande den krets av ledningspersoner som bör kunna träffas av personliga sanktioner hänvisas till avsnitt 13.5.3.

Förutsättningar för ingripanden mot ledningspersoner

I tidigare genomföranden av EU-direktiv där det har förts in bestämmelser om ingripanden mot fysiska personer i juridiska personers ledning förekommer krav på att ledningspersonen ska ha medverkat till överträdelsen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet för att ett ingripande ska komma i fråga. Ingripanden förutsätter därutöver att den överträdelse som den juridiska personen begått är av allvarlig art. Sådana begränsande rekvisit föreslås även vid genomförandet av fjärde penningtvättsdirektivet, bl.a. i anmänningslagen. Det saknas skäl att göra en annan bedömning avseende ingripanden mot personer i ledningen av juridiska personer som omfattas av tillsyn enligt penningtvättslagen. För regeringens överväganden och förslag rörande förutsättningar för ingripanden mot ledningspersoner hänvisas till avsnitt 13.5.3.

Sanktioner som ska kunna riktas mot personer i ledande ställning

Enligt direktivet ska medlemsstaterna se till att det finns en administrativ sanktion som inbegriper ett tillfälligt förbud för personer med ledningsansvar hos en verksamhetsutövare att utöva sådana funktioner (artikel 59.2 d). Någon motsvarande sanktion finns inte i den nuvarande penningtvättslagen. För att uppfylla direktivets krav i detta avseende bör en sådan bestämmelse införas i penningtvättslagen.

En motsvarande sanktion har tidigare behandlats i prop. 2014/15:57 (s. 45) och resonemanget som då fördes har bäring även på genomförandet i detta fall. I propositionen konstateras att sanktionen i stor utsträckning liknar ett näringsförbud enligt lagen (2014:836) om näringsförbud. Ett sådant förbud beslutas av allmän domstol och innebär bl.a. att personen inte får vara ledamot eller suppleant i styrelsen för ett

aktiebolag och inte heller vara verkställande direktör eller vice verkställande direktör i aktiebolag. Det framfördes att det skulle kunna hävdas att reglerna om näringsförbud innebär att den svenska lagstiftningen redan i dag uppfyller direktivets krav i fråga om den nu behandlade sanktionen. Näringsförbud kan meddelas på en rad grunder. Den grund som oftast torde bli aktuell att tillämpa innebär att personen måste ha gjort sig skyldig till brott för att näringsförbud ska kunna meddelas. I propositionen gavs uttryck för att en sådan förutsättning inte bör gälla i detta sammanhang. Regeringen anser inte att det finns skäl att nu göra en annan bedömning.

Förbudet bör innebära att personen inte får upprätthålla funktionen hos den aktuella juridiska personen, men förbudets räckvidd bör även omfatta ledande funktioner i en motsvarande verksamhet. Direktivet uppställer inga krav på att det anges en viss tidsrymd för hur länge ett förbud ska kunna gälla. En sådan tidsrymd bör dock införas i bestämmelsen för att tillgodose kraven på förutsebarhet och rättssäkerhet. Med förebild i bestämmelserna om näringsförbud bör tidsrymden anges till mellan tre och tio år (se samma prop.).

Regeringen konstaterar med anledning av *Bolagsverkets* synpunkter att ett förbud mot att upprätthålla en funktion i en juridisk persons ledning i regel bör medföra att den juridiska personen avsätter ledningspersonen. I de fall detta kräver en anmälan till Bolagsverket får förutsättas att en sådan anmälan sker. Det saknas för närvarande skäl att införa några särskilda bestämmelser om detta förfarande.

FAR anser inte att det enligt artikel 59 i direktivet krävs att medlemsstaterna inför en möjlighet för tillsynsmyndigheten att meddela beslut om penningssanktioner mot fysiska personer i verksamhetsutövarens ledning.

Fjärde penningtvättsdirektivet föreskriver att maximala sanktionsavgifter, på minst två gånger den vinst som har erhållits genom överträdelsen, om det går att fastställa denna vinst, eller en miljon euro ska kunna tillämpas vid vissa överträdelser hos ansvariga enheter av penningtvättsregelverket (artikel 59.2 e). Av direktivet följer att om skyldigheter gäller juridiska personer i händelse av överträdelse av de nationella bestämmelser varigenom direktivet införlivas ska medlemsstaterna se till att sanktioner och åtgärder kan tillämpas på ledningen och andra fysiska personer som bär ansvar för överträdelsen (artikel 58.3). Enligt regeringens bedömning följer det således av direktivet (artiklarna 58.3 och 59.2 e) att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot en ledningsperson genom beslut om sanktionsavgift. För att genomföra direktivet bör således en sådan bestämmelse införas i penningtvättslagen.

Förvaltningsrätten i Stockholm anser att det är mer ändamålsenligt att ange ett belopp i svenska kronor. Regeringen anser emellertid inte att det finns skäl för att i penningtvättslagen avvika från hur belopp anges i motsvarande bestämmelser i andra lagar på finansmarknadsområdet. Därtill kommer att beloppet inte är knutet till omräkningskursen en viss dag, vilket ytterligare talar emot att ange ett belopp i kronor i lagtexten. Vilket belopp i kronor som motsvara en miljon euro bör således bestämmas av kronkursen den dag som beslut om ingripande meddelas.

Prop. 2016/17:173 Beslut om tidsbegränsat förbud att utöva en ledande funktion och beslut om sanktionsavgift bör kunna användas tillsammans eller var för sig. Förvaltningsrätten i Stockholm anför att för att säkerställa att den samlade sanktionen mot en person som företräder verksamhetsutövare blir proportionerlig bör det förtydligas att ett förbud att upprätthålla en viss funktion bör beaktas vid bestämmande av sanktionsavgiftens storlek om dessa kombineras. Direktivet föreskriver att alla relevanta omständigheter ska beaktas när den behöriga myndigheten fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner eller åtgärder (se avsnitt 13.15.5). Tillsynsmyndigheten ska således, som en av flera relevanta omständigheter, beakta förekomsten av ett förbud mot att upprätthålla en ledande funktion hos en verksamhetsutövare i de fall en sanktionsavgift övervägs.

13.15.5 Omständigheter som ska vara styrande vid beslut om sanktioner

Regeringens förslag: Det ska i penningtvättslagen tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek. Lagen ska innehålla en exemplifierande uppräkningslista av de omständigheter som kan tillmätas betydelse.

Vid bedömningen ska hänsyn tas till överträdelsens allvarlighet, hur länge den har pågått. Särskild hänsyn ska tas till skador som uppstått och graden av ansvar.

Tillsynsmyndigheten ska i försvårande riktning beakta om den som har begått överträdelsen tidigare har gjort sig skyldig till överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

I förmildrande riktning ska det beaktas om verksamhetsutövaren genom ett aktivt samarbete i väsentlig utsträckning har underlättat tillsynsmyndighetens utredning samt – när en anmälan görs, uppgifter lämnas till eller överträdelsen påtalats av tillsynsmyndigheten – verksamhetsutövaren upphör eller snarast upphör med överträdelsen respektive om den fysiska personen i verksamhetsutövarens ledning snabbt har verkat för att överträdelsen ska upphöra.

När sanktionsavgiftens storlek fastställs, ska hänsyn tas till de angivna omständigheterna samt till den finansiella ställningen hos den som har begått överträdelsen och, om det går att fastställa, den vinst som har erhållits.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: När de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner eller åtgärder ska medlemsstaterna se till att de beaktar alla relevanta omständigheter (artikel 60.4 i fjärde penningtvättsdirektivet). Artikel 60.4 nämner som exempel på omständigheter som i tillämpliga fall ska beaktas överträdelsens allvarlighet och varaktighet, den finansiella ställningen för den fysiska eller juridiska personen som hålls ansvarig och förluster för

tredje man som överträdelsen vållat, i den mån dessa kan fastställas. Utgångspunkten enligt direktivet är således att alla relevanta omständigheter i ett enskilt ska beaktas vid bestämmandet av typ av sanktion och vid bedömningen av sanktionsavgiftens storlek. I prop. 2013/14:228 behandlades delar av de sanktionsbestämmelser som förekommer i direktiv 2013/36/EU (kapitaltäckningsdirektivet). Uttalanden och bedömningar i dessa förarbeten kan tjäna till ledning bl.a. vad gäller omständigheter som ska vara styrande vid beslut om sanktioner.

Regeringen uttalar i nämnda prop. att, för att främja förutsebarheten och enhetligheten i tillämpningen av bestämmelserna, är det rimligt att som utgångspunkt låta samtliga de i direktivet omnämnda omständigheterna framgå av lag (s. 238). En sådan lagreglering bör vara till fördel för både tillämpande myndighet och instituten. För att inte hindra utrymmet för egna bedömningar och möjligheten att ta hänsyn till särskilda omständigheter i det enskilda fallet, bör dock lagtexten utgöra en exemplifierande uppräkningslista av vilka omständigheter som ska beaktas. Regeringen gör samma bedömning i förevarande lagstiftningsärende. I lagen bör således föras in en exemplifierande uppräkningslista av omständigheter som ska beaktas vid valet av sanktion och vid bestämmandet av sanktionsavgiftens storlek.

13.15.6 Sanktionsföreläggande, preskription och verkställighet

Regeringens förslag: Frågor om ingripanden mot ledningspersoner vid överträdelser från verksamhetsutövarens sida och frågor om ingripande genom sanktionsavgift mot verksamhetsutövare som är fysiska personer ska prövas genom sanktionsföreläggande.

I lag anges vilka uppgifter ett sådant föreläggande ska innehålla.

Om ett sanktionsföreläggande inte har godkänts inom utsatt tid, får tillsynsmyndigheten ansöka hos allmän förvaltningsdomstol om att sanktion ska beslutas. En sådan ansökan ska göras hos den förvaltningsrätt som är behörig att pröva ett överklagande av tillsynsmyndighetens beslut om ingripande mot verksamhetsutövaren.

Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

En sanktion mot en fysisk person för en verksamhetsutövares överträdelser får beslutas bara om den som sanktionen riktas mot har delgetts sanktionsföreläggande inom två år från det att överträdelsen ägde rum.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att enligt utredningens förslag ska sanktionsavgift mot verksamhetsutövare som är fysiska personer inte bli föremål för ett förfarande med sanktionsföreläggande. Utredningen föreslår också en annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Förvaltningsrätten i Stockholm* och *FAR* föreslår att bestämmelser om sanktionsföreläggande införs i penningtvättslagen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt fjärde penningtvättsdirektivet ska behöriga myndigheter utöva sina befogenheter att påföra administrativa sanktioner och föreskriva åtgärder i enighet med direktivet och nationell rätt direkt, i samarbete med eller genom delegering till andra myndigheter eller genom hänvändelse till behöriga rättsliga myndigheter, t.ex. domstol (artikel 58.5). Direktivet uppställer inga krav på en viss utformning av förfarandet vid beslut om sanktioner utan medlemsstaterna kan själva välja beslutsordning i enlighet med respektive rättsordning.

Beslut om sanktioner mot fysiska personer enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse sker genom att Finansinspektionen utfärdar ett sanktionsföreläggande. Detta gäller både penningssanktioner och beslut om tillfälligt förbud att vara styrelseledamot, verkställande direktör eller ersättare för någon av dem i ett bolag med viss verksamhet. Bestämmelserna om sanktionsföreläggande syftar till att tillförsäkra den fysiska personen en rättssäker prövning. Samma krav på en rättssäker prövning gör sig gällande när sådana beslut meddelas med stöd av penningtvättslagen vid ingripande mot verksamhetsutövare som är fysiska personer genom sanktionsavgift och vid ingripande mot ledningspersoner hos en verksamhetsutövare.

Förfarandet med sanktionsföreläggande innebär i korthet att den fysiska personen föreläggs att inom en viss tid godkänna ett ingripande som är bestämt till tid eller belopp. När föreläggandet har godkänts, gäller det som ett domstolsavgörande som fått laga kraft. Om ett sanktionsföreläggande inte har godkänts inom angiven tid, innebär detta att tillsynsmyndigheten har att ansöka hos domstol om att sanktion ska beslutas.

Utredningens förslag innebär lagtekniskt att bestämmelser om sanktionsföreläggande införs i penningtvättslagen genom hänvisning till lagen om bank- och finansieringsrörelse. Enligt utredningens förslag ska förfarandet därutöver inte tillämpas vid ingripande mot verksamhetsutövare som är fysiska personer, utan endast mot fysiska personer i verksamhetsutövarens ledning. Regeringen anser dock i likhet med *Förvaltningsrätten i Stockholm* och *FAR* att är det lämpligt att frågan om sanktionsföreläggande regleras direkt i penningtvättslagen. Förfarandet bör även omfatta beslut om sanktionsavgifter som riktar sig mot verksamhetsutövare som är fysiska personer.

Fjärde penningtvättsdirektivet behandlar inte frågor om preskription och verkställighet. Sådana bestämmelser är dock nödvändiga vid införandet av sanktionsavgifter. Bestämmelser om preskription och verkställighet som motsvarar bestämmelserna i lagen om bank- och finansieringsrörelse bör därför införas i penningtvättslagen (jfr prop. 2014/15:57 s. 63).

13.16 Fastighetsmäklarlagen

<p>Regeringens förslag: Fastighetsmäklarinspektionens möjlighet att ingripa mot en mäklare som överträder en bestämmelse i penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av</p>

den lagen ska förtydligas. Vid sådana överträdelser ska inspektionen kunna utfärda ett föreläggande om rättelse.

En mäklare som meddelats beslut om varning eller erinran för en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen ska kunna åläggas att betala en sanktionsavgift.

Sanktionsavgiften ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som gjorts till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller
2. ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro.

Det ska i fastighetsmäklarlagen tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek. I lagen införs en exemplifierande uppräknning av de omständigheter som kan tillmätas betydelse.

Vid beslut om sanktionsavgift ska bestämmelserna om verkställighet och preskription penningtvättslagen tillämpas.

Regeringens bedömning: Det bör för närvarande inte införas bestämmelser som gör det möjligt för Fastighetsmäklarinspektionen att ingripa mot fastighetsmäklarbolag och personer som ingår i sådana bolags ledning.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår dock inte någon bestämmelse som möjliggör för Fastighetsmäklarinspektionen att utfärda ett föreläggande om rättelse.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem. *Mäklarsamfundet* ifrågasätter behovet av ett förtydligande av innebörd att beslut om återkallelse av mäklares registrering, varning och erinran ska kunna meddelas mot mäklaren om denne åsidosätter sina skyldigheter i penningtvättslagen. Då införandet av sanktionsavgift är ett krav enligt det bakomliggande direktivet har Mäklarsamfundet i sig inget att erinra mot bestämmelsens utformning. Det finns dock skäl att framhålla att bestämmelsen får förstås så att beslut om sanktionsavgift inte är avsett att meddelas regelmässigt då mäklaren tilldelats varning eller erinran i aktuellt hänseende. Vad gäller beräkningen av den tänkta sanktionsavgiften har Mäklarsamfundet svårt att tolka hur detta är tänkt att ske, i vart fall när det gäller den föreslagna ”takregeln” enligt vilken sanktionsavgiftens högsta belopp ska kunna bestämmas till två gånger den vinst som mäklarens regelöverträdelse har medfört. Eftersom mäklaren aldrig själv är part i den affär som sker mellan uppdragsgivare och den motpart till uppdragsgivaren som mäklaren förmedlat kontakt med, är det svårt att se vilken ”vinst” den föreslagna regeln syftar på. Möjligen skulle utgångspunkten kunna vara mäklarens nettoersättning för uppdraget i de fall överträdelsen avser bristande kundkännedom rörande uppdragsgivaren, eftersom uppdraget i det fallet aldrig skulle ha ingåtts. I övriga fall är det svårt att se att mäklaren skulle göra någon vinst på en överträdelse.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Av fjärde penningtvättsdirektivet följer att en verksamhetsutövare ska kunna bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande

Prop. 2016/17:173 och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer ska kunna ställas till svars för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer (artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6).

Av direktivet följer även krav på att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelser genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den lägsta nivån på den maximala sanktionsavgiften samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d och e och 60.4).

Av fastighetsmäklarlagen (2011:666) följer att Fastighetsmäklarinspektionen ska återkalla registreringen för en fastighetsmäklare bl.a. om mäklaren handlar i strid mot sina skyldigheter enligt lagen. Om det kan anses tillräckligt, får Fastighetsmäklarinspektionen i stället meddela varning eller erinran. Är förseelsen ringa, får påföljd underlåtas (29 §). Av lagen följer vidare att en mäklare ska iaktta god fastighetsmäklarsed (8 §). Bestämmelsen har tolkats så att en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen innebär att fastighetsmäklaren agerar i strid med god fastighetsmäklarsed. Sådana överträdelser har således ansetts kunna bli föremål för ingripanden. Överträdelser av penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen föreslås nu kunna medföra ingripanden genom sanktionsavgifter som kan uppgå till betydande belopp. Detta motiverar att det i lagen tydligt markeras att överträdelser av penningtvättslagen och dess föreskrifter innebär att Fastighetsmäklarinspektionen kan ingripa. Ett sådant förtydligande bör ske genom ett tillägg till bestämmelsen om ingripanden (29 §).

Som nämnts ovan innebär direktivet att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa genom att anmoda den fysiska eller juridiska personen att upphöra med sitt agerande och inte upprepa det (artikel 59.2 b). En mäklare som har tilldelats en varning eller erinran förutsätts, när det är möjligt, rätta till de förhållanden som föranlett varningen eller anmärkningen. Enligt regeringens bedömning är dock detta implicita krav att rätta till de förhållanden som utgjort grund för anmärkningen inte tillräckligt för att uppfylla direktivets krav i artikel 59.2 b. Fastighetsmäklarlagen bör därför kompletteras med en bestämmelse som möjliggör för Fastighetsmäklarinspektionen att förelägga om rättelse vid överträdelser av penningtvättsregelverket.

Av fjärde penningtvättsdirektivet följer att de administrativa sanktioner och åtgärder som ska kunna tillämpas vid överträdelser av vissa bestämmelser i penningtvättsregelverket åtminstone ska inbegripa maximala administrativa sanktionsavgifter på minst två gånger den vinst som har erhållits genom överträdelsen, om det går att fastställa denna vinst, eller minst en miljon euro (artikel 59.2 e). Fastighetsmäklarlagen saknar bestämmelser om sanktionsavgifter. Enligt regeringens mening bör sanktionsavgift mot en mäklare kunna beslutas när en mäklare meddelats beslut om varning eller erinran för en överträdelse av penningtvättsregelverket. Bestämmelsernas utformning vad gäller den

övre och undre gränsen för sanktionsavgiften och de omständigheter som ska beaktas vid valet av sanktion och bestämmande av sanktionsavgiftens storlek bör regleras genom att bestämmelser motsvarande dem som föreslås i penningtvättslagen införs i fastighetsmäklarlagen (se avsnitten 13.15.2 och 13.15.5).

Mäklarsamfundet anför att mäklaren aldrig själv är part i den affär som sker mellan uppdragsgivare och den motpart till uppdragsgivaren som mäklaren förmedlat kontakt med. Som samfundet framför är den vinst som säljaren av en fastighet gör därför inte relevant vid bestämmandet av sanktionsavgiftens största belopp. Med vinst avses således i första hand den förtjänst som mäklaren gör på en transaktion som innebär en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. Hur vinstens storlek ska fastställas och andra anknytande frågor bör prövas av Fastighetsmäklarinspektionen i varje enskilt fall.

Av direktivet följer att ingripande ska kunna ske inte bara mot verksamhetsutövare, såsom fastighetsmäklare, utan även mot de juridiska personer där verksamhetsutövare är verksamma samt personer i sådana juridiska personers ledning (artikel 58.1 och 58.3). Utgångspunkten måste anses vara att direktivets ingripanderegler tar sikte på att ingripande ska vara möjligt vid överträdelse av nationella bestämmelser som har sin grund i direktivets regler. Fastighetsmäklarinspektionen bedriver enligt gällande rätt inte tillsyn över fastighetsmäklarbolag, och har inte möjlighet att ingripa mot sådana bolag. Ingripanden kan således inte heller ske mot fysiska personer i fastighetsmäklarbolags ledning. Utredningen föreslår inte några nya bestämmelser i dessa avseenden. Det innebär att regeringen inte har underlag för att lämna några sådana förslag inom ramen för detta lagstiftningsärende. Frågan i vilken utsträckning som tillsyn och ingripande måste kunna ske mot fastighetsmäklarbolag på grund av att direktivet uppställer skyldigheter mot dem bör bli föremål för ytterligare överväganden innan förslag lämnas.

13.17 Kasinolagen

Regeringens förslag: Lotteriinspektionen ska kunna besluta om sanktionsavgift vid en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen som tillståndshavaren gör sig skyldig till. Vid sådana överträdelser ges Lotteriinspektionen vidare rätt att ingripa mot en person som ingår i tillståndshavarens styrelse eller är dess verkställande direktör eller är ersättare för någon av dem.

Ingripande mot en ledningsperson får endast ske om överträdelsen som tillståndshavaren har gjort sig skyldig till är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen. Ett ingripande mot en ledningsperson ska ske genom beslut att personen i fråga under en tid av tre till tio år inte får inneha en ledande position i en tillståndshavare eller genom beslut om sanktionsavgift.

Sanktionsavgiften ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som gjorts till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

2. ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro.

Sanktionsavgiften ska minst uppgå till 5 000 kronor.

Avgiften ska tillfalla staten.

Det ska i lagen tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek.

Frågor om ingripanden mot ledningspersoner ska prövas genom sanktionsföreläggande. I lag anges vilka uppgifter ett sådant föreläggande ska innehålla. Om ett sanktionsföreläggande inte har godkänts inom utsatt tid, får Lotteriinspektionen ansöka hos allmän förvaltningsdomstol om att sanktion ska beslutas. En sådan ansökan ska göras hos den förvaltningsrätt som är behörig att pröva ett överklagande av Lotteriinspektionens beslut om ingripande mot tillståndshavaren.

Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Vid beslut om sanktionsavgift ska bestämmelserna om verkställighet och preskription i lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism tillämpas.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det i utredningens förslag uttryckligen anges att Lotteriinspektionen ska kunna ingripa när ett åsidosättande av skyldigheterna enligt penningtvättslagen har åstadkommit genom att en person i ledande ställning antingen själv har överträtt en bestämmelse till förmån för tillståndshavaren eller brustit i tillsyn och kontroll av underställd personal på ett sådant sätt att den underställda kunnat begå överträdelsen. Utredningens förslag avviker också från regeringens förslag genom att ingripande genom sanktionsavgift får ske i förening med ett beslut om föreläggande.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Av fjärde penningtvättsdirektivet följer att en verksamhetsutövare ska kunna bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer kunna ställas till svars för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer (artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6).

Enligt kasinolagen (1999:355) får Lotteriinspektionen meddela förbud och förelägga tillståndshavaren att vidta åtgärder, t.ex. i form av rättelse. Lotteriinspektionen kan även besluta om återkallelse av tillstånd. Lotteriinspektionen bedöms vidare ha möjlighet att ingripa mot överträdelser som begås till tillståndshavarens förmån av vissa utpekade personer utan att det vidtas några särskilda lagstiftningsåtgärder (jfr avsnitt 13.15.1).

Av direktivet följer även att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och att personer i verksamhetsutövarens ledning ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelser genom ett tillfälligt förbud att utöva

vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den lägsta nivån på den maximala sanktionsavgiften samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d och e och 60.4). Bestämmelser om sådana ingripanden saknas i kasinolagen. För att uppfylla kraven i fråga om ingripanden och sanktioner i fjärde penningtvättsdirektivet bör kasinolagen därför kompletteras i flera avseenden.

Lotteriinspektionen bör kunna meddela beslut om sanktionsavgifter mot tillståndshavaren. Taket för sanktionsavgiften bör högst fastställas till det högsta av två gånger den vinst som gjorts till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller ett belopp motsvarande en miljon euro. För en tillståndshavare ska sanktionsavgiften minst uppgå till 5 000 kronor (se avsnitt 13.15.2).

Personer som ingår i ledningen bör kunna bli föremål för beslut om sanktionsavgift vars högsta belopp ska fastställas på samma sätt som vid ingripande mot tillståndshavaren. En ledningsperson bör även kunna bli föremål för beslut om förbud mot att upprätthålla funktionen hos tillståndshavaren eller hos någon annan som bedriver motsvarande verksamhet. För att ett ingripande ska kunna ske mot en person i ledningen bör krävas att överträdelsen som den juridiska personen gjort sig skyldig till är allvarlig, upprepad eller systematisk, samt att ledningspersonen medverkat till överträdelsen uppsåtligen eller i vart fall genom grov oaktsamhet (se avsnitt 13.15.4). Beslut om sanktioner mot ledningspersoner bör tas upp genom sanktionsföreläggande (se avsnitt 13.15.6). Vid ingripanden för överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen bör Lotteriinspektionen beakta de omständigheter som följer av artikel 60.4 i direktivet (jfr avsnitt 13.15.5). Även i fråga om verkställighet och preskription av sanktionsavgifter bör den reglering som föreslås i penningtvättslagen gälla vid ingripanden enligt kasinolagen (avsnitt 13.15.6).

Bestämmelserna om ingripanden mot tillståndshavare och personer i dess ledning bör således i allt väsentligt överensstämja den reglering som föreslås avseende verksamhetsutövare som står under länsstyrelsernas tillsyn i penningtvättslagen (avsnitt 13.15). Regleringen avseende ingripanden enligt kasinolagen och förfarandet för beslut m.m. bör därför huvudsakligen ske genom hänvisning till relevanta bestämmelser i penningtvättslagen.

13.18 Lotterilagen

Regeringens förslag: Lotteriinspektionen ska kunna ingripa vid en överträdelse av penningtvättslagen eller en föreskrift som meddelats med stöd av den lagen.

Ingripande får ske genom föreläggande om rättelse. Vid en överträdelse som är allvarlig, upprepad eller systematisk får Lotteriinspektionen förelägga anordnaren att upphöra med verksamheten eller, när den har meddelat tillstånd, återkalla tillståndet. Om det är tillräckligt, får Lotteriinspektionen i stället meddela en varning.

Ett beslut om varning får förenas med sanktionsavgift. Om anordnaren är en fysisk person, får sanktionsavgift endast beslutas om personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Om anordnaren är en juridisk person och har begått en överträdelse får Lotteriinspektionen ingripa mot en person som ingår i anordnarens styrelse eller är dess verkställande direktör eller på motsvarande sätt företräder anordnaren, eller är ersättare för någon av dem. Ett ingripande får ske om överträdelsen som anordnaren har gjort sig skyldig till är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen.

Ett ingripande ska ske genom beslut att personen i fråga under en tid av tre till tio år inte får inneha en ledande position i en anordnare eller genom beslut om sanktionsavgift.

Sanktionsavgiften ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som gjorts till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller
2. ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro.

För en anordnare som är en juridisk person ska sanktionsavgiften minst uppgå till 5 000 kronor.

Avgiften ska tillfalla staten.

Det ska i lagen tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek.

Frågor om ingripanden genom sanktionsavgift mot anordnare som är fysiska personer och ingripanden mot ledningspersoner ska prövas genom sanktionsföreläggande. I lag anges vilka uppgifter ett sådant föreläggande ska innehålla. Om ett sanktionsföreläggande inte har godkänts inom utsatt tid, får Lotteriinspektionen ansöka hos allmän förvaltningsdomstol om att sanktion ska beslutas. En sådan ansökan ska göras hos den förvaltningsrätt som är behörig att pröva ett överklagande av Lotteriinspektionens beslut om ingripande mot anordnaren.

Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Vid beslut om sanktionsavgift ska bestämmelserna om verkställighet och preskription i penningtvättslagen tillämpas.

Lotteriinspektionen ska underrätta registreringsmyndigheten eller den myndighet som har meddelat tillståndet när ett beslut att förelägga anordnaren att upphöra med verksamheten har fattats och när beslutet har fått laga kraft. Tillståndet ska återkallas eller registreringen upphävas när Lotteriinspektionen har fattat ett beslut som ska gälla omedelbart eller när beslutet har fått laga kraft.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att enligt utredningens förslag ska ett ingripande genom sanktionsavgift få ske även om myndigheten ingripit mot en överträdelse genom ett föreläggande. Utredningen föreslår att den domstol som prövar frågan om ett beslut att förbjuda verksamheten ska bestå eller inte, om beslutet upphävs, också ska upphäva ett anslutande beslut om att återkalla tillstånd eller upphäva registrering. Utredningens förslag innehåller en

särskild bestämmelse om ingripanden till följd vissa personers överträdelser av penningtvättslagen till förmån för verksamhetsutövaren.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anför att utredningens förslag att den domstol som prövar frågan om ett beslut att förbjuda verksamheten ska bestå eller inte, om beslutet upphävs, också ska upphäva ett anslutande beslut om att återkalla tillstånd eller upphäva registrering kan medföra tillämpningsproblem.

Skälen för regeringens förslag: Av fjärde penningtvättsdirektivet följer att en verksamhetsutövare ska kunna bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer ska kunna ställas till svars för överträdelser som begås till deras förmån av vissa utpekade personer (artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6).

Av direktivet följer även krav på att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelser genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den högsta nivån på sanktionsavgiften och vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d och e och 60.4).

Anordnare av speltjänster som regleras i lotterilagen (1994:1000) har inte tidigare omfattats av penningtvättsregelverket. Gällande rätt innehåller därför inga bestämmelser som reglerar ingripanden mot denna kategori av verksamhetsutövare för överträdelser av penningtvättslagen. För att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet bör lotterilagen kompletteras med bestämmelser om åtgärder och sanktioner i flera avseenden.

Bestämmelser bör införas som innebär att Lotteriinspektionen, vid en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen, ska kunna förelägga verksamhetsutövaren att göra rättelse. Inspektionen bör vidare ges möjlighet att återkalla tillstånd, förelägga en anordnare att upphöra med verksamheten samt besluta om varning. Föreläggande att upphöra med verksamheten kan ske i de fall då en annan myndighet än Lotteriinspektionen meddelat tillstånd eller registrerat anordnaren.

Varning bör kunna kombineras med en sanktionsavgift. Lotteriinspektionen bör vidare kunna förbjuda en person i ledande ställning av under viss tid utöva den funktionen samt besluta om sanktionsavgift mot ledningspersoner. En närmare beskrivning av innebörden av dessa bestämmelser och regeringens överväganden i dessa delar finns i avsnitten 13.15.2–13.15.4. Lotteriinspektionens möjligheter att ingripa bör, så långt det är möjligt, regleras genom hänvisningar till penningtvättslagen. Genom hänvisningarna bör även övriga relevanta bestämmelser avseende vilka omständigheter som ska beaktas vid ingripanden och förfarandet för beslut mot fysiska personer gälla vid Lotteriinspektionens handläggning. Även penningtvättslagens bestämmelser om verkställighet och preskription av påförda sanktionsavgifter bör gälla för Lotteriinspektionen (se avsnitten 13.15.5 och 13.15.6).

Prop. 2016/17:173 Genom den föreslagna regleringen bedömer regeringen att Lotteriinspektionen, utan att det behöver framgå i en särskild bestämmelse, kan ingripa mot verksamhetsutövare till följd vissa personers överträdelse av penningtvättslagen till förmån för verksamhetsutövaren. Artikel 60.5 och 60.6 i direktivet kräver således inte att det införs någon särskild reglering med motsvarande innehåll (jfr avsnitt 13.15.1).

Som nämns ovan kan även andra myndigheter än Lotteriinspektionen meddela tillstånd till eller registrera anordnare av lotterier som omfattas av penningtvättslagen. Det kan således förekomma situationer då Lotteriinspektionen ingriper mot spelanordnare som fått tillstånd eller registrerats av en annan myndighet. Lotteriinspektionen bör, i egenskap av tillsynsmyndighet, kunna förelägga även sådana spelanordnare att upphöra med verksamheten. Frågan om återkallande av tillståndet eller avregistrering bör alltså förbehållas den tillståndsgivande eller registrerande myndigheten. Lotteriinspektionen bör därför meddela den tillståndsgivande myndigheten eller registreringsmyndigheten sitt beslut att förelägga en anordnare att upphöra med verksamheten. En underrättelse bör ske när beslutet meddelas och när det fått laga kraft.

Den tillståndsgivande myndigheten eller registreringsmyndigheten bör återkalla tillståndet eller upphäva registreringen när Lotteriinspektionens beslut fått laga kraft. Detsamma bör gälla när inspektionen meddelat ett beslut som ska gälla omedelbart. Om Lotteriinspektionens beslut i ett sådant ärende överklagas till domstol och domstolen kommer fram till att beslutet inte ska gälla omedelbart uppstår fråga om hur det ska säkerställas att domstolens avgörande får genomslag även i förhållande till tillstånds- eller registreringsmyndigheten. Utredningen föreslår att domstolen i en sådan situation även ska pröva och upphäva tillstånds- eller registreringsmyndighetens eventuella beslut om återkallelse av tillstånd eller upphävande av registrering. Regeringen anser emellertid, i likhet med *Förvaltningsrätten i Stockholm*, att en sådan ordning kan medföra tillämpningsproblem. Bland annat förutsätter det att domstolen får kännedom om eventuella beslut som meddelats av en annan myndighet än den som uppträder i domstolen. Det finns även processuella aspekter som talar emot att förvaltningsrätten ska pröva beslut som formellt inte överklagats till domstolen. Sammantaget anser regeringen således att förvaltningsrättens prövning ska vara begränsad till det beslut som Lotteriinspektionen meddelat. Om domstolen ändrar eller upphäver Lotteriinspektionens beslut bör detta meddelas tillstånds- eller registreringsmyndigheten av inspektionen. Om ett beslut om återkallelse eller avregistrering har meddelats finns i regel skäl för tillstånds- eller registreringsmyndigheten att upphäva sitt beslut med stöd av bestämmelserna i 27 § förvaltningslagen (1986:223), eftersom beslutet i en sådan situation är uppenbart oriktigt.

13.19 Pantbankslagen

Regeringens förslag: Tillsynsmyndigheten ska kunna ingripa mot en pantbank vid överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

Tillsynsmyndigheten får ingripa genom att utfärda ett föreläggande om att göra rättelse eller, vid överträdelser som inte är ringa, genom beslut om sanktionsavgift. Vid en överträdelse som är allvarlig, upprepad eller systematisk får tillsynsmyndigheten förelägga en pantbank att upphöra med verksamheten.

Tillsynsmyndigheten ges även möjlighet att ingripa mot ledningspersoner om pantbanken har gjort sig skyldig till en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen. Tillsynsmyndigheten ska endast ingripa om överträdelser som pantbanken har gjort sig skyldig till är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelserna.

Ett ingripande ska ske genom beslut att personen i fråga under en tid av tre till tio år inte får inneha en ledande position i en pantbank eller genom beslut om sanktionsavgift.

Sanktionsavgiften ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som gjorts till följd av regelöverträdelserna, om beloppet går att fastställa, eller
2. ett belopp motsvarande en miljon euro.

För en pantbank ska sanktionsavgiften minst uppgå till 5 000 kronor.

Avgiften ska tillfalla staten.

Det ska i lagen tydliggöras vilka faktorer som ska ligga till grund för valet av sanktion och för sanktionsavgiftens storlek.

Frågor om ingripanden mot ledningspersoner ska prövas genom sanktionsföreläggande. I lag anges vilka uppgifter ett sådant föreläggande ska innehålla. Om ett sanktionsföreläggande inte har godkänts inom utsatt tid, får tillsynsmyndigheten ansöka hos allmän förvaltningsdomstol om att sanktion ska beslutas. En sådan ansökan ska göras hos den förvaltningsrätt som är behörig att pröva ett överklagande av tillsynsmyndighetens beslut om ingripande mot pantbanken.

Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Vid beslut om sanktionsavgift ska bestämmelserna om verkställighet och preskription i lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism tillämpas.

Den tillståndsgivande myndigheten ska besluta att ett tillstånd att bedriva pantbanksverksamhet ska återkallas när tillsynsmyndigheten förelagt verksamhetsutövaren att upphöra med verksamheten och beslutet fått laga kraft. Den tillståndsgivande myndigheten ska även besluta hur verksamheten ska avvecklas.

Den myndighet som bedriver tillsyn över penningtvättsregelverket ska informera den tillståndsgivande myndigheten när ett beslut om att förelägga ett företag att upphöra med sin verksamhet har fattats och när beslutet fått laga kraft.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att enligt utredning ska ett ingripande genom sanktionsavgift få ske även om myndigheten ingripit mot en överträdelse genom ett föreläggande. Utredningen föreslår att den domstol som prövar frågan om ett beslut att

Prop. 2016/17:173 förbjuda verksamheten ska bestå eller inte, om beslutet upphävs, också ska upphäva ett anslutande beslut om att återkalla tillstånd eller upphäva registrering. Utredningens förslag innehåller en särskild bestämmelse om ingripanden till följd vissa personers överträdelse av penningtvättslagen till förmån för pantbanken.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Länsstyrelsen i Stockholm län* anför att den länsstyrelse som utövar tillsyn över en pantbank i andra frågor än de som avser penningtvättslagen bör underrättas om beslut meddelade av en annan länsstyrelse att förelägga verksamhetsutövare att upphöra med verksamheten redan innan beslutet har fått laga kraft. Därigenom kan den länsstyrelsen som meddelat tillstånd ta ställning till en eventuell interimistisk återkallelse eller andra relevanta tillsynsåtgärder.

Skälen för regeringens förslag: Av fjärde penningtvättsdirektivet följer att en verksamhetsutövare ska kunna bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer ska kunna ställas till svars för överträdelse som begås till deras förmån av vissa utpekade personer (artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6).

Av direktivet följer även att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelse genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den lägsta nivån på den maximala sanktionsavgiften samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d och e och 60.4).

I avsnitt 6.2.3 föreslår regeringen att all verksamhet som bedrivs enligt pantbankslagen (1995:1000) ska omfattas av penningtvättsregelverket. Detta går till viss del utöver kraven i direktivet, eftersom direktivet endast kräver att pantbankernas verksamhet som omfattar kontanta transaktioner över 10 000 euro ska omfattas av regelverket. Det innebär att direktivets krav i fråga om sanktioner endast träffar den delen av pantbankernas verksamhet. Enligt regeringens bedömning är det dock inte ändamålsenligt att dela upp eller begränsa de överträdelse av penningtvättslagen som ska kunna leda till beslut om sanktioner för pantbankerna. Pantbankslagen bör därför innehålla samma möjligheter att besluta om åtgärder och sanktioner mot verksamhetsutövare som penningtvättslagen. Pantbankslagen, som inte innehåller några bestämmelser om ingripanden vid överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen, bör därför kompletteras i ett antal avseenden. Kompletteringarna bör ske genom hänvisning till penningtvättslagen i så stor utsträckning som det är möjligt.

Tillsynsmyndigheten bör ha möjlighet att meddela föreläggande om rättelse och vid allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelse förelägga en pantbank att upphöra med verksamheten (jfr avsnitt 13.15.1). Tillsynsmyndigheten bör också kunna meddela beslut om sanktionsavgift mot en pantbank och kunna ingripa mot en styrelseledamot, den verkställande direktören eller motsvarande

befattningshavare för en överträdelse av penningtvättsregelverket som den juridiska personen har gjort sig skyldig till. Ett ingripande bör kunna ske genom beslut att personen i fråga under en tid av tre till tio år inte får inneha en ledande position i en pantbank eller genom beslut om sanktionsavgift. Ingripanden mot fysiska personer i pantbankens ledning bör endast kunna ske vid allvarliga, upprepad eller systematiska överträdelser som ledningspersonen medverkat till uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet. En närmare beskrivning av innebörden av dessa bestämmelser och regeringens överväganden i dessa delar finns i avsnitten 13.15.2 och 13.15.4. Även penningtvättslagens bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas vid val av sanktion och vid bestämmandet av sanktionsavgift samt bestämmelser om sanktionsföreläggande och verkställighet av beslut om sanktionsavgift bör gälla vid ingripande mot verksamhet som bedrivs enligt pantbankslagen (jfr avsnitten 13.15.5 och 13.15.6).

Tillsynen över pantbanker kan i vissa fall utövas av två olika länsstyrelser (se avsnitt 12.4). I sådana fall är det den länsstyrelse som har tillsyn över andra skyldigheter än dem som följer av penningtvättslagen som meddelat tillstånd till pantbanksverksamhet. Som framgår ovan föreslås den länsstyrelse som har tillsyn över skyldigheterna enligt penningtvättslagen kunna förelägga en pantbank att upphöra med verksamheten. Om ett sådant beslut meddelas till följd av allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser av penningtvättslagen bör den tillståndsgivande myndigheten besluta om återkallelse av tillståndet att bedriva pantbanksverksamhet. Ett sådant beslut bör meddelas av den länsstyrelse som meddelat tillståndet. Det bör därför föras in bestämmelser som reglerar samordningen mellan de olika länsstyrelserna.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser att den tillståndsgivande länsstyrelsen bör underrättas om beslut att förelägga en pantbank att upphöra med verksamheten redan innan beslutet har fått laga kraft. Därigenom kan den tillståndsgivande länsstyrelsen ta ställning till en eventuell interimistisk återkallelse eller andra relevanta tillsynsåtgärder. Regeringen delar den bedömning. En underrättelse bör ske när ett beslut om att förelägga en verksamhetsutövare att upphöra med verksamheten har fattats, och när det har fått laga kraft. Den tillståndsgivande myndigheten bör även hantera frågan om avveckling av pantbanksverksamheten efter beslut om återkallelse av tillståndet.

13.20 Revisorslagen

Regeringens förslag: Revisorslagen ska kompletteras genom att Revisorsinspektionen vid tillsyn enligt penningtvättslagen ska pröva frågor om disciplinära åtgärder mot andra än revisorer som företräder ett registrerat revisionsbolag eller är ersättare för en företrädare. Revisorsinspektionen ges möjlighet att ingripa mot sådana ledningspersoner om det registrerade revisionsbolaget har gjort sig skyldigt till överträdelser av penningtvättslagen.

Revisorsinspektionen ska endast ingripa mot en ledningsperson som inte är revisor om det registrerade revisionsbolagets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och ledningspersonen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet har orsakat överträdelsen. Ett ingripande ska ske genom ett förbud att under en tid av tre till tio år upprätthålla en ledande position i ett registrerat revisionsbolag eller genom beslut om sanktionsavgift.

Sanktionsavgifter vid en överträdelse av lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen ska som högst fastställas till det högsta av

1. två gånger den vinst som gjorts till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller
2. ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro.

Revisorsinspektionen ska genom sanktionsföreläggande pröva frågor om ingripanden mot ledningspersoner som inte är revisorer.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens lagtekniska lösning skiljer sig dock i flera avseenden från regeringens, eftersom revisorslagens bestämmelser om bl.a. disciplinära åtgärder varit föremål för relativt omfattande ändringar som trädde i kraft den 17 juni 2016 (se prop. 2015/16:162).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Revisorsnämnden* anser att revisorslagen tillgodoser de krav som följer av direktivet beträffande sanktionsavgift. Revisorsnämnden avstyrker i första hand utredningens förslag till bestämmelse avseende ingripande mot ledningspersoner (utredningens förslag till 32 b § revisorslagen). För det fall regeringen gör en annan bedömning framhåller Revisorsnämnden i andra hand att frågorna kräver ytterligare utredning och överväganden. Revisorsnämnden kan redan enligt befintliga regler i revisorslagen ingripa disciplinärt mot ett registrerat revisionsbolag om detta har personer i ledande befattningar som inte är lämpliga att utöva sådana uppdrag. Genom denna möjlighet torde kravet enligt direktivet uppnås. Enligt Revisorsnämnden bör det övervägas om det finns anledning att göra skillnad på fall där ställföreträdaren inte är revisor och fall där ställföreträdaren är revisor. Detta bör inte bara gälla frågan om sanktionsavgift utan även allvaret av överträdelsen. Genom revisorspropositionen har ett antal nya paragrafer införts i revisorslagen som behandlar frågor om sanktionsavgift och tidsbegränsade förbud. Revisorsnämnden anser att eventuella bestämmelser med anledning av penningtvättsutredningens förslag så långt det är möjligt bör överensstämma med de genom prop. 2015/16:162 införda bestämmelserna. Enligt Revisorsnämndens mening finns det t.ex. inte några bärande skäl att ett tidsbegränsat förbud ska kunna gälla längre än vad som anges för överträdelser generellt, dvs. i högst tre år. Enligt Revisorsnämndens uppfattning motsvarar regleringen i revisorslagen vad som krävs enligt direktivet i fråga om omständigheter som ska beaktas vid fastställande av typen av och nivån på administrativa sanktioner, med undantag för förluster för tredje man i artikel 60.4 e. *FAR* anför att en särreglering vad gäller överträdelser av penningtvättslagens bestämmelser bör gälla avseende beloppets storlek.

Sanktioner och åtgärder mot fysiska personer

Av fjärde penningtvättsdirektivet följer att en verksamhetsutövare ska kunna bli föremål för ett offentligt meddelande, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisation, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation. Juridiska personer ska kunna ställas till svars för överträdelse som begås till deras förmån av vissa utpekade personer (artiklarna 59.2 a–c, 60.5 och 60.6).

Av direktivet följer även krav på att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att ingripa mot verksamhetsutövare genom sanktionsavgifter och krav på att vissa fysiska personer ska kunna hållas ansvariga för en juridisk persons överträdelse genom ett tillfälligt förbud att utöva vissa funktioner samt genom sanktionsavgifter. Direktivet reglerar vidare den lägsta nivån på den maximala sanktionsavgiften samt vilka omständigheter som ska beaktas när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner (artiklarna 58.3, 59.2 d, 59.3 och 60.4).

Det noteras att Revisorsnämnden fr.o.m. den 1 april 2017 har bytt namn till Revisorsinspektionen (SFS 2016:1339). Den nya beteckningen på myndigheten används därför i den fortsatta texten, förutom när myndighetens remissynpunkter redovisas.

I revisorslagen (2001:883) regleras bl.a. disciplinära åtgärder mot revisorer och registrerade revisionsbolag. En disciplinåtgärd kan beslutas vid överträdelse av penningtvättslagen. Revisorsinspektionen kan meddela föreläggande om rättelse och besluta om erinran, varning, och upphävande av auktorisation eller godkännande. Om Revisorsinspektionen beslutar en varning, kan den också besluta om en sanktionsavgift eller ett tidsbegränsat förbud att utöva revisionsverksamhet. Regeringen delar Revisorsinspektionens bedömning att revisorslagen tillgodoser direktivets krav vad gäller möjligheten för nämnden att besluta om sanktionsavgift och anser även att övriga uppräknade åtgärder uppfyller direktivets krav. Regeringen bedömer vidare, i likhet med Revisorsinspektionen, att direktivets krav som innebär att juridiska personer ska kunna ställas till svars för överträdelse som begås till deras förmån av vissa utpekade personer tillgodoses utan ytterligare reglering i revisorslagen. I revisorslagen finns även bestämmelser om betalning och verkställighet av beslut om sanktionsavgift. Sådana bestämmelser behöver således inte införas.

Revisorslagens bestämmelser rörande sanktionsavgiftens storlek skiljer sig dock på vissa punkter från de krav som uppställs i fjärde penningtvättsdirektivet. Det saknas därutöver en möjlighet för Revisorsinspektionen att ingripa mot personer som inte är revisorer och som sitter i ett registrerat revisionsbolags ledning. För att genomföra direktivet bör därför flera lagstiftningsåtgärder vidtas.

Ingripande mot personer med ledningsansvar

Av fjärde penningtvättsdirektivet följer att om skyldigheter gäller juridiska personer i händelse av en överträdelse av de nationella bestämmelser som genomfört direktivet ska sanktioner och åtgärder

Prop. 2016/17:173 kunna tillämpas på ledningen och andra personer som enligt nationell rätt bär ansvar för överträdelsen (artikel 58.3). Enligt direktivet ska medlemsstaterna se till att det finns en administrativ sanktion som inbegriper ett tillfälligt förbud för personer med ledningsansvar hos en verksamhetsutövare att utöva sådana funktioner (artikel 59.2 d). En ledningsperson ska också kunna bli föremål för beslut om sanktionsavgift (artikel 59.2 e).

Revisorslagen uppställer som huvudregel att endast auktoriserade eller godkända revisorer får vara styrelseledamöter, verkställande direktör eller ersättare för någon av dem. Även firmatecknare och prokurister måste vara revisorer. Revisorslagen möjliggör dock undantag från denna huvudregel (13 § andra stycket och 14 § andra stycket). Det betyder att ledande funktioner i registrerade revisionsbolag i vissa fall kan utövas av andra än revisorer. Enligt gällande rätt har Revisorsinspektionen inte befogenhet att pröva frågor om disciplinära åtgärder mot andra än auktoriserade eller godkända revisorer. Regeringen delar därför inte *Revisorsnämndens* uppfattning att gällande rätt i dessa avseenden är förenlig med direktivets krav. För att genomföra direktivet bör Revisorsinspektionen ges möjlighet att ingripa mot andra än revisorer i ett registrerat revisionsbolags ledning.

Regleringen avseende ingripanden mot ledningspersoner syftar inte, som Revisorsnämnden anser, till att förhindra olämpliga personer från att delta i en verksamhetsutövares ledning. Ingripandemöjligheten syftar i stället till att göra det möjligt för myndigheten att rikta sanktioner mot ledningspersoner som bär ansvar för ett registrerat revisionsbolags överträdelse av penningtvättsregelverket. Med ledningsperson avses en styrelseledamot, den verkställande direktören, eller någon som på motsvarande sätt företräder bolaget eller är ersättare för någon av dem, oavsett om denna person är revisor eller inte.

Möjligheten att rikta åtgärder mot andra än revisorer kan ses som ett utflöde av den tillsyn som Revisorsinspektionen enligt 3 § första stycket 2 ska utöva över de registrerade revisionsbolagen. Genom lagens bestämmelser om uppgiftslämnande (i bl.a. 28 §) kan myndigheten granska och inhämta information som behövs för tillsynen, även vad gäller ledningspersoner som inte är revisorer. Enligt regeringens mening bör revisorslagen kompletteras med en bestämmelse som fastställer att Revisorsinspektionen ska pröva frågor om disciplinära och andra åtgärder mot den som är företrädare för ett registrerat revisionsbolag eller är ersättare för en sådan företrädare.

Vid disciplinära åtgärder mot andra ledningspersoner än revisorer bör personen kunna förbjudas att inneha en ledande befattning under viss tid eller förpliktas att betala en sanktionsavgift. Bestämmelserna bör utformas på samma sätt som föreslås för ingripanden mot ledningspersoner i andra juridiska personer som inte bedriver finansiell verksamhet (jfr avsnitt 13.15.4). Det innebär att ett ingripande förutsätter att det registrerade revisionsbolagets överträdelse av penningtvättslagen ska vara allvarlig, upprepad eller systematisk. Ett ingripande får därutöver ske bara om ledningspersonen medverkat till överträdelsen uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet. Vid beslut om disciplinära åtgärder mot andra än revisorer bör vidare reglerna om sanktionsföreläggande tillämpas. Dessa bestämmelser bör införas i

revisorslagen genom hänvisning till regleringen i penningtvättslagen (jfr avsnitt 13.15.6). Införandet av ett förfarande med sanktionsföreläggande innebär vidare att bestämmelserna i revisorslagen om verkställighet av beslut bör kompletteras för att omfatta frågor om verkställighet m.m. av beslut där ett sådant förfarande har använts.

Regeringens förslag innebär att bestämmelserna om ingripande mot ledningspersoner kommer att skilja sig åt beroende på om ledningspersonen är en revisor eller inte. Detta kan framstå som mindre lämpligt. Exempelvis kan, som Revisorsnämnden påpekar, ett tidsbegränsat förbud mot en revisor uppgå till som högst tre år, medan en icke-revisor i ett registrerat revisionsbolags ledning kan förbjudas att inneha en sådan position upp till tio år. Regeringen anser dock att det inte är motiverat att införa nya bestämmelser om förutsättningarna för och förfarandet vid disciplinära åtgärder mot revisorer. I de avseenden som redan införda åtgärder är förenliga med direktivet bör bestämmelserna således inte ändras. Det är inte heller motiverat att förutsättningarna för ingripanden mot icke-revisorer i ett registrerat revisionsbolags ledning ska avvika från motsvarande bestämmelser i övriga lagar som genomför fjärde penningtvättsdirektivet. De två skilda förfarandena kan mot denna bakgrund motiveras och framstår som den mest lämpliga regleringen.

Sanktionsavgifter

Av revisorslagen följer att en sanktionsavgift för en fysisk person ska fastställas till högst en miljon kronor. För en juridisk person gäller att sanktionsavgiften ska fastställas till högst två procent av företagets omsättning närmast föregående verksamhetsår. En sanktionsavgift får inte fastställas till ett lägre belopp än 5 000 kronor.

Av direktivet följer att de administrativa sanktioner och åtgärder som ska kunna tillämpas vid överträdelser av vissa bestämmelser i penningtvättsregelverket åtminstone ska inbegripa maximala administrativa sanktionsavgifter på minst två gånger den vinst som har gjorts genom överträdelser, om det går att fastställa denna vinst, eller minst en miljon euro (artikel 59.2 e). Bestämmelserna om sanktionsavgiftens högsta belopp i gällande rätt är således inte tillräckliga för att genomföra direktivets krav.

Revisorsnämnden föreslår att revisorslagen ska kompletteras med bestämmelser som innebär en särreglering av sanktionsavgiften för överträdelser av penningtvättsregelverket. *FAR* framför liknande synpunkter. Regeringen anser i likhet med de båda remissinstanserna att det bör föras in nya bestämmelser om sanktionsavgiftens storlek som endast ska tillämpas vid överträdelser av penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. Bestämmelserna bör utformas på samma sätt som föreslås för ingripanden mot andra verksamhetsutövare som inte bedriver finansiell verksamhet (jfr avsnitt 13.15.4).

Omständigheter som ska beaktas vid ingripanden

Av fjärde penningtvättsdirektivet följer att när de behöriga myndigheterna fastställer typen av och nivån på administrativa sanktioner eller åtgärder ska medlemsstaterna se till att de beaktar alla relevanta

Prop. 2016/17:173 omständigheter (artikel 60.4). Bestämmelser om omständigheter som ska beaktas vid val av åtgärd och vid bestämmande av sanktionsavgiftens storlek finns i revisorslagen (32 d–32 f §§). Där anges ett antal omständigheter som särskilt ska beaktas vid valet av disciplinära åtgärder. Bestämmelserna, som genomför artikel 30 b i direktiv 2006/43/EG (revisorsdirektivet), behandlas i prop. 2015/16:162. I artikel 30 b i revisorsdirektivet anges att tillsynsmyndigheten ska beakta alla relevanta omständigheter, inklusive vissa särskilt uppräknade omständigheter. Tillsynsmyndigheten får beakta andra omständigheter än de i direktivet uppräknade, om de anges närmare i nationell rätt (samma prop. s. 160).

Enligt *Revisorsnämndens* uppfattning motsvarar regleringen i revisorslagen vad som krävs enligt penningtvättsdirektivet i fråga om omständigheter som ska beaktas vid fastställande av typen av och nivån på administrativa sanktioner, med undantag för förluster för tredje man som anges i artikel 60.4 e. Sådana förluster kan dock beaktas även utan särskild reglering. Regeringen anser därför att det inte behöver föras in några bestämmelser om omständigheter som ska beaktas vid ingripanden med anledning av överträdelser av penningtvättslagen.

13.21 Advokater och advokatbolag

Regeringens bedömning: Frågan om ingripanden mot advokater, advokatbolag eller personer i ett advokatbolags ledning bör utredas vidare.

Utredningens förslag och bedömning avviker från regeringens bedömning. Enligt utredningens förslag ska Justitiekanslern kunna besluta om sanktionsavgifter mot advokater för överträdelser av penningtvättslagen efter att ärenden där sådana avgifter kan bli aktuella lämnats över av Sveriges advokatsamfunds disciplinnämnd samt i vissa andra fall.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem. *Justitiekanslern* avstyrker förslaget som innebär att myndigheten ska besluta om sanktionsavgifter mot advokater. Justitiekanslern framhåller att den föreslagna uppgiften skiljer sig från den tillsyn över Advokatsamfundets disciplinverksamhet som i dag åligger myndigheten. Den är också helt främmande sett till myndighetens övriga ärendetyper och passar inte in i dess verksamhet. Justitiekanslern delar dock utredningens uppfattning att det bör vara en myndighet som beslutar om sanktionsavgifterna. Justitiekanslern framhåller vidare att den föreslagna sanktionsavgiftens storlek motiverar att en advokat kan få till stånd en prövning av beslutet i samma form och utsträckning som andra som omfattas av penningtvättslagen, dvs. en prövning i allmän förvaltningsdomstol. *Sveriges advokatsamfund* har ingen erinran mot förslaget att Justitiekanslern ska meddela beslut om sanktionsavgifter. Samfundet har dock ett antal synpunkter på utredningens förslag och anser bl.a. att förslaget väcker frågor om den dubbla prövning som föreslås ske i disciplinnämnden och senare av Justitiekanslern.

Skälen för regeringens bedömning: Fjärde penningtvättsdirektivet innebär att advokater ska kunna träffas av samma sanktioner som övriga verksamhetsutövare som omfattas av direktivet. En advokat ska således kunna bli föremål för ett offentligt meddelande vari advokaten liksom överträdelsens karaktär anges, en anmodan om att upphöra med sitt agerande och inte upprepa detta och återkallande eller tillfällig indragning av auktorisering, om verksamhetsutövaren är föremål för en auktorisation (artikel 59.2 a–c). Sveriges advokatsamfund kan, enligt gällande rätt, besluta att tilldela en advokat en disciplinär påföljd. Påföljderna är erinran, varning och i de allvarligaste fallen kan en advokat uteslutas ur samfundet. Beslut om varning kan förenas med straffavgift på högst 50 000 kronor. Enligt regeringens bedömning krävs därför inte några ytterligare genomförandeåtgärder för att svensk rätt ska vara förenlig med kraven i artikel 59.2 a–c i direktivet.

Av direktivet följer emellertid att en advokat ska kunna bli föremål för penningssanktioner som ska kunna uppgå till två gånger den vinst som erhållits till följd av en överträdelse, eller minst en miljon euro. Advokatsamfundet kan enligt gällande rätt förena ett beslut om varning för en advokat med en straffavgift på högst 50 000 kronor. Som utredningen konstaterar krävs därför ytterligare lagstiftningsåtgärder för att genomföra direktivets krav i detta avseende. Utredningens förslag till genomförande, som i korthet innebär att ärenden om sanktionsavgift ska överlämnas till Justitiekanslern för beslut, avstyrks av *Justitiekanslern*. Regeringen konstaterar i likhet med Justitiekanslern att utredningens förslag bl.a. skulle innebära en ny ärendetyp för myndigheten, som i väsentlig utsträckning avviker från de ärenden som myndigheten normalt hanterar.

Inom ramen för detta lagstiftningsärende saknas beredningsunderlag för att föreslå en ändamålsenlig ordning och ett ansvarigt organ för påförande av sanktionsavgifter mot advokater. Underlag saknas även för att lämna förslag avseende frågor om ingripande mot advokatbolag och personer i ledningen av sådana bolag, vilket krävs enligt direktivet (artikel 58.1 och 58.3). Dessa frågor bör därför bli föremål för ytterligare överväganden innan förslag på ett fullständigt genomförande av direktivet kan lämnas. Något förslag lämnas således inte i denna del i detta lagstiftningsärende, utan frågan bör utredas vidare.

13.22 Särskilt om sanktioner mot fysiska personer i förhållande till dubbelprövningsförbudet och rätten att inte belasta sig själv

Regeringens bedömning: Dubbelprövningsförbudet och rätten att inte belasta sig själv föranleder inga lagstiftningsåtgärder.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker bedömningen eller har inget att invända mot den. *Förvaltningsrätten i Stockholm* och *Ekobrottsmyndigheten* instämmer i utredningens bedömning att frågor

Prop. 2016/17:173 om otillåten dubbelbestraffning kan komma att bli aktuella vid sanktioner inom ramen för penningtvättslagen. *Justitiekanslern* anför att det av tillgänglig rättspraxis och Justitiekanslerns egen erfarenhet står klart att frågan om *ne bis in idem* kan vara svår att bedöma. Problematiken med dubbelbestraffning kommer att ställa höga krav på tillsynsmyndigheterna då frågan om *ne bis in idem*, när EU-rätten tillämpas, ska bedömas i förhållande till EU-stadgan. En tillämpning av artikel 50 i EU-stadgan kan komma att ställa krav på att tillsynsmyndigheter har en internationell överblick vilket bör övervägas närmare under det fortsatta lagstiftningsarbetet. *Finansinspektionen* anser att frågan om en administrativ sanktion är att bedöma som ett straff, och förfarandet därmed är att anse som en anklagelse om brott i Europakonventionens mening, måste prövas med utgångspunkt i Europadomstolens praxis. Enligt denna praxis ska prövningen främst göras utifrån de s.k. Engelkriterierna. Utredningen redovisar inte någon analys av denna fråga. I prop. 2015/16:162 gör regeringen bedömningen att införandet av sanktionsavgifter som en möjlig disciplinär åtgärd inte leder till att förfarandet hos Revisorsinspektionen blir straffrättsligt i Europakonventionens mening (s. 151). Motsatt bedömning har gjorts i lagrådsremissen En uppdaterad fondlagstiftning (UCITS V). *Finansinspektionen* anser att det är mycket angeläget att det tas ett samlat grepp om frågor som avser Europakonventionens påverkan på administrativa sanktioner på finansmarknadsområdet. Det är även nödvändigt att analysera vilka effekter en tillämpning av rätten att inte belasta sig själv får för de praktiska möjligheterna att bedriva tillsyn. Resultatet av en sådan analys kan komma att ha mycket stor inverkan på den finansiella tillsynen. När det gäller dubbelprövningsförbudet behöver bl.a. olika gränsdragningsfrågor mellan tillsynsmyndighet och brottsutredande myndighet klargöras.

Skälen för regeringens bedömning

Dubbelprövningsförbudet

I den europeiska konventionen av den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) finns civila och politiska rättigheter reglerade. Sverige har ratificerat Europakonventionen och konventionen har införlivats med svensk rätt genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. I regeringsformen (2 kap. 19 §) finns ett förbud mot att meddela lag eller föreskrift som står i strid med Europakonventionen. För såväl EU:s institutioner som för medlemsstaterna gäller även Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga).

Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll (artikel 4), som även det har ratificerats av Sverige och gäller som lag, ger Europakonventionen en reglering av principen om att den som en gång blivit dömd eller frikänd av domstol för ett brott ska vara skyddad mot nytt åtal och ny dom för samma brott. Rättigheten eller förbudet har flera benämningar: dubbelbestraffningsförbudet, dubbelprövningsförbudet, förbudet mot dubbla förfaranden och den latinska benämningen *ne bis in idem* (ej två gånger i

samma sak). I det följande används termen dubbelprövningsförbudet (jfr bl.a. prop. 2016/17:22 s. 79). Dubbelprövningsförbudet innebär bl.a. att ingen får lagföras eller straffas på nytt i en brottmålsrättegång i samma stat för ett brott för vilket han eller hon redan blivit slutligt frikänd eller dömd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i denna stat. Dubbelprövningsförbudet i Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll är begränsat till att gälla samma rättssubjekt. Vidare innebär det ett skydd bara mot lagföring inom en och samma stat. I andra delar är innebörden av det inte lika tydlig. Detta gäller bl.a. frågor om vad som avses med att lagföras eller straffas eller vad som utgör samma brott.

I EU:s rättighetsstadga (artikel 50) finns också en bestämmelse om dubbelprövningsförbudet. Enligt den får ingen lagföras eller straffas på nytt för en lagöverträdelse för vilken han eller hon redan har blivit frikänd eller dömd i unionen genom en lagakraftvunnen brottmålsdom i enlighet med lagen. Bestämmelsen är inte helt identisk med den om dubbelprövningsförbudet i Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll. Det är inte heller helt självklart att den har exakt samma innebörd som konventionens dubbelprövningsförbud. En viktig skillnad mot Europakonventionen med tillhörande lag är att EU:s rättighetsstadga bara gäller vid tillämpning av unionsrätten. Det är således av vikt vad som utgör unionsrätt. Det kan också nämnas att bestämmelsen har ett vidare tillämpningsområde, då det i stället för att begränsas till samma stat, gäller ”i unionen”.

I förevarande lagstiftningsärende uppkommer frågor om hur ingripanden mot fysiska personer förhåller sig till dubbelprövningsförbudet. Dubbelprövningsförbudet enligt Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga och dess tillämpning i Sverige har behandlats i bl.a. propositionen Effektiv bekämpning av marknadsmissbruk (prop. 2016/17:22, se bl.a. s. 79–87 för en mer utförlig beskrivning av dubbelprövningsförbudet). Frågan har även behandlas i propositionen Skattetillägg: Dubbelprövningsförbudet och andra rättssäkerhetsfrågor, prop. 2014/15:131.

Som framförs av flera remissinstanser aktualiseras frågor om dubbelprövningsförbudet även vid tillämpning av de sanktionsbestämmelser som genomför fjärde penningtvättsdirektivet. En överträdelse av penningtvättslagen som kan bli föremål för ett administrativt ingripande kan under vissa förhållanden innebära t.ex. näringspenningtvätt eller medhjälp till penningtvättsbrott som kan föranleda straffrättsliga påföljder enligt lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott. *Finansinspektionen* anför att det saknas en analys och prövning av huruvida de administrativa sanktionerna är att bedöma som ett straff, och förfarandet därmed är att anse som en anklagelse om brott i konventionens mening, utifrån Europadomstolens praxis och de s.k. Engelkriterierna.

De s.k. Engelkriterierna lades ursprungligen fast i Europadomstolens avgörande i målet Engel m.fl. mot Nederländerna den 8 juni 1976. Där och i senare avgöranden har Europadomstolen angett att även handlingar som enligt inhemsk rätt utgör disciplinära förseelser under vissa förutsättningar kan komma att betraktas som brott enligt Europakonventionen. Detta avgörs utifrån tre kriterier. Det första kriteriet, och utgångspunkten för bedömningen, är hur handlingen

Prop. 2016/17:173 klassificeras i nationell rätt, som brott eller som disciplinär förseelse. Det andra kriteriet är gärningens art. Om det handlar om en gärning som kan utföras av vem som helst och som sanktioneras med ett allmänt förbud, talar det för att artikel 6 i konventionen är tillämplig. Om det däremot är fråga om en överträdelse av förhållningsregler för en viss avgränsad grupp med särskild ställning och särskilda skyldigheter, talar detta mot att det rör sig om brott i konventionens mening. Det tredje kriteriet gäller den möjliga påföljdens art och stränghet. En frihetsberövande påföljd medför i allmänhet att artikel 6 blir tillämplig, medan typiska disciplinStraff som suspension och varning talar i motsatt riktning (se t.ex. Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, 5 uppl., s. 175 f.)

De verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättsregelverket, och de ingripandemöjligheter som följer vid överträdelser av detta regelverk, är av mycket varierande slag. Exempelvis är vissa verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättsregelverket föremål för ett tillståndsförfarande med stränga kunskapskrav. Detta skulle kunna tala för att det rör sig om en enligt Engelkriterierna avgränsad krets vilket i sin tur skulle innebära att sanktioner mot dessa inte skulle anses vara straffrättsliga. Andra grupper av verksamhetsutövare driver dock verksamhet efter ett anmälningsförfarande, utan krav på särskilda kunskaper eller utbildning, vilket skulle kunna innebära en motsatt bedömning. En generell analys med beaktande av Europadomstolens praxis som resulterar i en enhetlig bedömning för alla aktuella verksamhetsutövare låter sig inte göras. Detta gäller även i förhållande till de finansiella verksamhetsutövarna. Det saknas även, inom ramen för detta lagstiftningsärende, beredningsunderlag för att föreslå bestämmelser som avser dubbelprövningsförbudet i de lagar där detta kan bli aktuellt.

I de fall där det finns en risk för att sanktioner mot fysiska personer skulle kunna bedömas som en anklagelse om brott i Europakonventionens mening föreslår regeringen att särskilda förutsättningar ska gälla för ingripanden. Bland annat krävs att den fysiska personen begått överträdelsen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet (jfr avsnitten 13.5.4 och 13.15.4). Förekomsten av sådana begränsningar för tillsynsmyndigheternas möjlighet att ingripa mot en fysisk person kan, vid en bedömning av om dubbelprövningsförbudet aktualiseras, utgöra en indikation för tillsynsmyndigheten att det administrativa förfarandet med ingripande genom höga penningssanktioner skulle kunna bedömas som en anklagelse om brott. Det ligger dock i sakens natur att utformningen av bestämmelser som möjliggör sådana ingripanden bör präglas av försiktighet, dvs. även en relativt avlägsen risk för att ett förfarande kan bedömas som en anklagelse om brott i Europakonventionens mening motiverar att det införs särskilda krav för att ingripanden ska ske. Frågan om ett administrativt ingripande i ett enskilt fall faktiskt kan bedömas som en anklagelse om brott bör därför inte enbart grundas på om krav på subjektiv täckning föreligger, utan på en helhetsbedömning.

Regeringens bedömning är sammantaget att det inte bör införas några särskilda bestämmelser för att motverka riskerna för att någon ska bli föremål för dubbla förfaranden. Dubbelprövningsförbudet måste i stället beaktas vid handläggningen i varje enskilt ärende. De myndigheter som

hanterar ett sanktionsärende har således att göra denna bedömning. De uttalanden som regeringen gjort i bl.a. prop. 2015/16:162, prop. 2015/16:170 och prop. 2016/17:22 kan, vid sidan av den praxis som nämnts ovan, tjäna till vägledning vid myndighetens bedömning av denna fråga.

Rätten att inte belasta sig själv

I artikel 6 i Europakonventionen finns regler om en rättvis rättegång. I kravet på en rättvis rättegång ingår att den som är misstänkt för brott inte ska behöva bidra till utredningen eller bevisningen i målet genom att göra medgivanden eller tillhandahålla belastande material. Rätten att tiga och rätten att inte belasta sig själv gäller i förfaranden som innefattar en anklagelse om brott i konventionens mening, men däremot inte i disciplinförfaranden.

I penningtvättslagen och i de rörelselagar som reglerar verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen finns bestämmelser som innebär en skyldighet att lämna uppgifter eller tillhandahålla information. Tillsynsmyndigheterna kan meddela förelägganden om att en person ska inkomma med vissa uppgifter och kan förena dessa förelägganden med vite. Vid ingripanden mot fysiska personer i ledningen för en juridisk person och mot fysiska personer som är verksamhetsutövare kan tillsynsmyndigheterna behöva förhålla sig till den nu behandlade principen. Frågan kan uppkomma när tillsynsmyndigheten förelägger en person att inkomma med vissa uppgifter och förenar föreläggandet med vite. Om tillsynsärendet kan mynna ut i ett beslut som innebär att personen drabbas av en sanktionsavgift som kan jämföras med ett straff för brottslig gärning uppstår en situation som innebär att den enskilde kan anses vara tvingad att inkomma med belastande material i strid med artikel 6 i Europakonventionen.

I tidigare lagstiftningsärenden har regeringen emellertid bedömt att rätten att inte belasta sig själv inte innebär att uppgifter om egen brottslighet inte får efterfrågas eller inhämtas från annat håll än från den anklagade. Principen innebär inte heller att exempelvis bestämmelser om uppgiftsskyldighet, även i förening med viteshot, i sig kan anses vara oförenliga med Europakonventionen (prop. 2015/16:170 s. 103).

I avsnitt 12, som avser frågor om tillsyn, föreslås vidare att alla tillsynsmyndigheter som inte redan har en sådan befogenhet ska kunna genomföra platsbesök hos verksamhetsutövare. Uppgifter som inhämtas vid sådana platsbesök anses inte vara lämnade av den fysiska person som är föremål för ett ingripandeärende på ett sådant sätt att uppgiftslämnningen står i strid med rätten att inte belasta sig själv. Det innebär att rätten att tiga och rätten att inte belasta sig själv inte utgör ett hinder för tillsynsmyndigheterna att bedriva en effektiv tillsyn.

Sammantaget bedömer regeringen att det saknas skäl att föra in särskilda undantagsbestämmelser som avser när och under vilka förhållande som tillsynsmyndigheterna får förena förelägganden om att inkomma med uppgifter med ett viteshot. Tillsynsmyndigheterna måste dock, även utan sådana särskilda bestämmelser, vid sin myndighetsutövning beakta och förhålla sig till de rättigheter som Europakonventionen ger de personer som står under tillsyn.

Regeringens förslag: Lagen om värdepappersmarknaden ska kompletteras med en bestämmelse som innebär att ett utländskt värdepappersföretag som hör hemma inom EES och som driver verksamhet från filial i Sverige ska kunna bli föremål för ingripande vid överträdelse av penningtvättslagen.

Regeringens bedömning: Direktivets krav som avser kontroll av utländska verksamhetsutövare och ingripande i förhållande till gränsöverskridande verksamhet omfattas i övrigt av gällande rätt.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Tillsyn

I artikel 48.4 anges att medlemsstaterna ska se till att de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där verksamhetsutövaren driver företag kontrollerar att dessa företag iakttar denna medlemsstats nationella bestämmelser vid införlivandet av detta direktiv. Kraven gäller alla verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen och berör alla myndigheter som bedriver tillsyn enligt lagen.

Regeringen konstaterar att penningtvättslagen, enligt 1 kap. 2 §, omfattar alla verksamhetsutövare bedriver verksamhet i Sverige. Den närmare utformningen av tillsynsansvaret avseende utländska aktörer som bedriver verksamhet i Sverige kan dock skilja sig åt. Vad gäller exempelvis kreditinstitut som bedriver verksamhet i Sverige ligger tillsynsansvaret för filialer till kreditinstitut med säte inom EES på hemlandsmyndigheten, medan Sverige som värdland har ansvar för tillsynen över filialer till kreditinstitut hemmahörande i ett land utanför EES (13 kap. 2 § lagen om bank- och finansieringsrörelse).

Avseende andra kategorier av verksamhetsutövare kan ansvarsfördelningen vara reglerad på annat sätt. Som utredningen konstaterar finns dock inte några hinder i gällande rätt som innebär att tillsynsmyndigheterna är förhindrade att vidta tillsyns- och kontrollåtgärder i förhållande till utländska verksamhetsutövare på det sätt som direktivet kräver. Regeringen bedömer därmed att det inte krävs några ytterligare lagstiftningsåtgärder för att genomföra direktivet i detta avseende.

När det gäller de företag som avses i artikel 45.9, dvs. utgivare av elektroniska pengar och betaltjänstleverantörer, anges i artikel 48.4 att sådan kontroll som tillsynsmyndigheterna ska kunna vidta kan inbegripa vidtagande av lämpliga och proportionella åtgärder för att rätta till allvarliga brister som kräver omedelbart avhjälpande. Dessa åtgärder ska vara tillfälliga och avbrytas när de identifierade bristerna rättas till,

inbegripet med stöd från eller i samarbete med de behöriga myndigheterna i den ansvariga enhetens hemmedlemsstat.

I avsnitt 11.1.2 föreslår regeringen att Finansinspektionen ska kunna besluta om att utgivare av elektroniska pengar och betaltjänstleverantörer ska utse en s.k. central kontaktpunkt här i landet. Det gäller när sådana tjänster tillhandahålls på annat sätt än genom en filial eller ett dotterbolag. Möjligheten att kontrollera sådana verksamhetsutövare i en utsträckning som krävs enligt direktivet kan därigenom möjliggöras. Möjligheten att ingripa mot utländska utgivare av elektroniska pengar och betaltjänstleverantörer regleras i respektive rörelselag. Dessa ingripandemöjligheter är förenliga med de exemplifierande kontrollåtgärder som nämns i penningtvättsdirektivet. Enligt regeringens bedömning krävs således inte några ytterligare lagstiftningsåtgärder för att genomföra artikel 48.4 i de avseenden som den gäller utgivare av elektroniska pengar och betaltjänstleverantörer.

Medlemsstaterna ska vidare se till att de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där den ansvariga enheten driver företag ska samarbeta med de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där den ansvariga enheten har sitt säte, för att säkerställa effektiv övervakning av kraven i direktivet (artikel 48.5). Som utredningen konstaterar utgör internationellt samarbete med utländska motparter ett naturligt inslag i myndigheternas verksamheter. När det gäller verksamheter där gränsöverskridande verksamhet är särskilt vanligt förekommande har införts bestämmelser om internationellt informationsutbyte i de relevanta rörelselagarna. Bestämmelser med sådan innebörd finns bl.a. i 13 kap. 6 § lagen om bank- och finansieringsrörelse och 8 kap. 4 § lagen om betaltjänster. Även utan särskilda bestämmelser med motsvarande innehåll får förutsättas att svenska tillsynsmyndigheter vid behov bistår och i övrigt samarbetar med sina utländska motparter. Regeringen bedömer därmed att artikel 48.5 i direktivet bör anses vara genomförd utan ytterligare lagstiftningsåtgärder.

Ingripanden vid gränsöverskridande verksamhet

I fjärde penningtvättsdirektivet anges att medlemsstaterna ska se till att verksamhetsutövare kan hållas ansvariga för överträdelser av de nationella bestämmelser som införlivar direktivet i enlighet med artiklarna 58–61 (artikel 58). Enligt direktivet ska de behöriga myndigheterna på något av följande sätt utöva sina befogenheter att påföra administrativa sanktioner och föreskriva åtgärder i enlighet med direktivet och nationell rätt:

- a) Direkt.
- b) I samarbete med andra myndigheter.
- c) På eget ansvar genom delegering till sådana andra myndigheter.
- d) Genom hänvändelse till de behöriga rättsliga myndigheterna.

När de behöriga myndigheterna utövar sina befogenheter att påföra överträdare administrativa sanktioner och föreskriva åtgärder ska de föra ett nära samarbete för att se till att dessa administrativa sanktioner eller åtgärder ger önskat resultat, och de ska samordna sina åtgärder när de hanterar gränsöverskridande fall (artikel 58.5). I likhet med vad som

Prop. 2016/17:173 gäller avseende tillsyn föreligger skillnader i fråga om vilka befogenheter som tillsynsmyndigheterna har att ingripa mot utländska verksamhetsutövare som bedriver verksamhet i Sverige. Särskilda bestämmelser avseende sådana ingripanden finns exempelvis i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Där regleras Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot utländska kreditinstitut och andra företag i 15 kap. 15–17 §§. Dessa regler uppställer som grundregel att Finansinspektionen i förhållande till kreditinstitut med säte inom EES har att underrätta den behöriga myndigheten i hemlandet om instituten inte driver sin verksamhet i enlighet med gällande regler. Under vissa förutsättningar ges Finansinspektionen ett visst utrymme att ingripa. I förhållande till kreditinstitut med säte utanför EES har Finansinspektionen dock ett större utrymme att ingripa. Avseende vissa andra finansiella verksamhetsutövare finns motsvarande eller liknande begränsningar för Finansinspektionen att ingripa mot företag med säte inom EES. I de fall som Finansinspektionen har begränsade möjligheter att ingripa förutsätts således ingripande ske genom den behöriga myndigheten i det land där företaget har sitt säte. Vid överträdelse av penningtvättslagen som begås i Sverige kan svenska myndigheter således påföra administrativa sanktioner i samarbete med andra myndigheter. Detta är tillräckligt för att genomföra kraven i direktivet (jfr artikel 58.5 d). I de fall särskild reglering om ingripanden mot utländska företag som är verksamma i Sverige saknas kan ingripande ske på samma villkor och enligt samma bestämmelser som ingripanden mot svenska företag. Regeringen bedömer därför, med undantag för vissa filialer till värdepappersföretag (se nedan) att det inte behöver föras in några ytterligare bestämmelser för att säkerställa att tillsynsmyndigheterna kan ingripa mot utländska verksamhetsutövare som är verksamma i Sverige.

Ingripandemöjlighet enligt lagen om värdepappersmarknaden

Enligt 23 kap. 1 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden utövar Finansinspektionen tillsyn över värdepappersinstitut. Begreppet värdepappersinstitut omfattar bl.a. utländska företag som driver värdepappersrörelse från filial i Sverige. När det gäller utländska företag omfattar tillsynen att företaget följer de lagar och andra författningar som gäller för verksamheten i Sverige.

Finansinspektionen har enligt 25 kap. 12 § lagen om värdepappersmarknaden rätt att ingripa mot ett utländskt företag som är hemmahörande inom EES och som driver verksamhet här i form av en filial. Ingripandemöjligheterna är begränsade till överträdelse av vissa uppräknade bestämmelser. Penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen anges inte i den uppräknningen. Penningtvättslagen anges inte heller i 25 kap. 13 §. Enligt den bestämmelsen kan överträdelse av andra bestämmelser än de som avses i 25 kap. 12 § föranleda en underrättelse till tillsynsmyndigheten i det land där företaget med filialen har sitt säte. Om överträdelsen fortsätter efter en sådan överträdelse, får Finansinspektionen vidta vissa åtgärder.

Det anförda innebär att Finansinspektionen har begränsade möjligheter att ingripa mot filialer till utländska värdepappersföretag som hör hemma inom EES och som driver verksamhet i Sverige. För att säkerställa att

Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot sådana filialer är förenliga med kraven i direktivet bör 25 kap. 12 § lagen om värdepappersmarknaden kompletteras genom att det anges att ingripande får ske om filialen överträder penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen. Prop. 2016/17:173

14 Statistik, finansunderrättelseenhet och samordningsorgan

14.1 Fortlöpande arbeten med statistikuppgifter

Regeringens bedömning: Lagstiftningsåtgärder är inte nödvändiga för att genomföra fjärde penningtvättsdirektivets krav i fråga om statistik.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker bedömningen eller har inget att invända mot den. *Brottsförebyggande rådet (Brå)* anser att frågor om statistik om penningtvätt och tillgångsinriktad brottsbekämpning bör bedömas i ett sammanhang och framför att både framtida penningtvättsstatistik och statistik över tillgångsinriktad brottsbekämpning kan bli en del av kriminalstatistiken. *Polismyndigheten* framhåller att statistiska uppgifter är av stor betydelse för att på ett effektivt och ändamålsenligt sätt kunna upprätthålla ett system mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Polismyndigheten anser att statistik behövs för att kunna möta kraven i direktivet och att det kräver ett omfattande och kontinuerligt arbete.

Skälen för regeringens bedömning: I fjärde penningtvättsdirektivet ställs krav på medlemsstaterna om förande av statistik (artikel 44). Medlemsstaterna ska föra omfattande statistik över frågor som har betydelse för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Statistiken ska ligga till grund för och bidra till de nationella riskbedömningar som medlemsstaterna är ålagda att genomföra enligt artikel 7 i direktivet (artikel 44.1).

De nationella riskbedömningarna ska i sin tur vara vägledande i utformningen av ett effektivt system för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Statistiken ska åtminstone omfatta uppgifter om storlek och betydelse när det gäller de olika sektorer som omfattas av direktivet, uppgifter om rapportering, utredningar och rättsliga faser i det nationella systemet för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism (inklusive antalet rapporter om misstänkta transaktioner som lämnats till finansunderrättelseenheten och uppföljningen av dessa), uppgifter om antalet gränsöverskridande förfrågningar om information som har gjorts, tagits emot, avslagits och helt eller delvis besvarats av finansunderrättelseenheten (artikel 44.2). Medlemsstaterna ska se till att en konsoliderad översyn av dessa statistiska rapporter offentliggörs

Prop. 2016/17:173 (artikel 44.3) och vidarebefordra statistiken till kommissionen (artikel 44.4).

Kraven på statistik är inte nya. Redan i 2005 års penningtvättsdirektiv fanns motsvarande krav på att medlemsstaterna ska se till att de kan se över effektiviteten i sina system för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism och tillhandahålla en viss uppsättning statistik. I fjärde penningtvättsdirektivet blir behovet av statistiska uppgifter tydligare kopplat till kravet att identifiera och bedöma de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som finns både nationellt och hos verksamhetsutövare som följer av artikel 7. Huvuddelen av de krav som ställs på medlemsstaterna när det gäller att upprätthålla statistik på området avser kriminalstatistik. Brottsförebyggande rådet (Brå) är den myndighet inom rättsväsendet som i dag ansvarar för den officiella kriminalstatistiken. Inom rättsväsendet är det Domstolsverket som ansvarar för domstolsstatistiken.

Regeringen anser, liksom *Polismyndigheten*, att statistiska uppgifter är av stor betydelse för att på ett effektivt och ändamålsenligt sätt kunna upprätthålla ett system mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Regeringen instämmer även i Polismyndighetens bedömning att statistik behövs för att kunna möta kraven i direktivet och att det kräver ett omfattande och kontinuerligt arbete.

Den officiella statistiken är reglerad i lag och förordning; det ställs bl.a. krav på att statistiken ska vara objektiv, att den ska dokumenteras och vara föremål för kvalitetsbedömningar. Kriminalstatistiken innehåller uppgifter om anmälda brott, uppklarade brott, personer misstänkta för brott, personer lagförda för brott, kriminalvård samt återfall i brott. Uppgifter relaterade till penningtvätt och finansiering av terrorism ingår i denna statistik. Den 1 juli 2014 infördes en ny lag (2014:307) om straff för penningtvättsbrott. I statistiken finns t.ex. uppgifter om brott mot den lagen.

Redan i förarbetena till den lagstiftning som genomförde 2005 års penningtvättsdirektiv konstaterades att det pågick flera arbeten för att förbättra det statistiska underlaget som involverade flera myndigheter (se prop. 2008/09:70 s. 154–158). Brå fick vidare i uppdrag att, i samverkan med dåvarande Rikspolisstyrelsen och i samråd med Ekobrottsmyndigheten, bl.a. analysera behovet av och föreslå nödvändiga förändringar i myndigheters rutiner eller system för att utveckla statistiken om penningtvätt och finansiering av terrorism. Uppdraget redovisades i december 2008.

Brås arbete med att utveckla och kvalitetssäkra den officiella statistiken pågår fortlöpande. Brå har nyligen reviderat statistiken över uppklarade brott. Den nya statistiken publiceras fr.o.m. redovisningsåret 2014. Ändamålet är fortsättningsvis att ge en översiktlig bild av de brottsutredande myndigheternas handläggning av brott. Brå har gjort förändringar i syfte att höja statistikens relevans och ytterligare förbättra dess tillförlitlighet. Den nya statistiken ger därför en mer heltäckande bild av de brottsutredande myndigheternas handläggning av brott. Därför måste Brås fortlöpande arbete också sägas ligga i linje med de krav i direktivet som tar sikte på att skapa ett ändamålsenligt underlag för ett effektivt system mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

I linje med direktivet ligger också det pågående arbetet med att digitalt sammanlänka myndigheterna i rättskedjan (RIF-arbetet). Detta arbete syftar till att utveckla brottmålshanteringen, framför allt genom att skapa möjligheter för att utbyta information elektroniskt genom hela rättskedjan. I dag finns redan ett elektroniskt informationsflöde mellan Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten och Sveriges Domstolar samt mellan angivna myndigheter och Brå. Den digitala sammanlänkningen medför väsentligt förbättrade möjligheter att analysera informationen i rättskedjan och kommer också att förbättra statistiken. Rättsväsendets verksamhet som helhet kommer att kunna belysas i och med att flöden genom rättskedjan visas. Således kommer en mer sammanhållen bild över handläggningen av brott att kunna ges. På sikt innebär utvecklingsarbetet att specifika uppgifter om brott t.ex. penningtvätt eller brottslighet som avser finansiering av terrorism kan spåras och följas genom hela rättskedjan. Brå har i uppdrag att fortlöpande ta tillvara den potential som RIF-arbetet innebär i form av möjligheter att t.ex. utveckla ny statistik.

När det gäller statistik som avser egendom som frysts, beslagtogs eller förverkats kan konstateras att myndigheterna förfogar över flera rättsliga verktyg att återföra brottsbyte, som t.ex. förvar och kvarstad i brottmål. Visserligen är det inte möjligt att få fram uppgifter om all egendom som härrör från penningtvätt. En betydande förklaring till det är att s.k. självtvätt normalt inte särredovisas utan behandlas som en integrerad del i förbrottet. Brottsbyten kan även återföras på andra sätt som exempelvis genom skadestånd, skattetillägg eller återkrav från myndigheter.

I fråga om uppgifter om antalet gränsöverskridande förfrågningar om uppgifter som har gjorts, tagits emot, avslagits och helt eller delvis besvarats av finansunderrättelseenheten kan konstateras att Finanspolisen har statistik tillgänglig fr.o.m. år 2013. Ett kontinuerligt arbete har alltsedan dess bedrivits för att säkra och höja kvaliteten på den statistik som tas fram.

Sammanfattningsvis pågår fortlöpande arbeten för att förbättra statistiken. Dessa bedrivs, enligt regeringens bedömning, i linje med den strävan direktivet uttrycker, dvs. att det ska finnas ett fullgott underlag för analyser och riskbedömningar.

Syftet med direktivets krav på statistik är att skapa förutsättningar för ett effektivt system för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Det statistiska underlaget kan alltid förbättras. Möjligheterna att vidareutveckla analysen av den statistik som redan produceras bör ändå kunna leda till effektivitetsvinster i bl.a. Finanspolisens verksamhet. En vidareutveckling av Finanspolisens informationshantering är också en viktig komponent för att tillgodose kraven på statistik. Mot bakgrund av de olika arbeten som pågår finns det enligt regeringens bedömning inte skäl att föreslå några explicita insatser för hur man ska gå till väga för att förbättra statistiken på området penningtvätt och finansiering av terrorism. Regeringen gör också bedömningen att det inte krävs några lagstiftningsåtgärder för att uppfylla de grundläggande kraven i direktivet gällande statistik. *Brottsförebyggande rådet (Brå)* menar att frågor om statistik om penningtvätt och tillgångsinriktad brottsbekämpning bör bedömas i ett sammanhang och framför att både framtida penningtvätts-

Prop. 2016/17:173 statistik och statistik över tillgångsriktad brottsbekämpning kan bli en del av kriminalstatistiken. Något större samlat grepp om den svenska statistiken, inbegripet kriminalstatistiken, faller dock inte inom ramen för förevarande lagstiftningsärende.

14.2 Finanspolisens roll och samarbete med andra finansunderrättelseenheter

Regeringens förslag: Vid tillämpning av fjärde penningtvättsdirektivet ska Polismyndigheten vara finansunderrättelseenhet.

Regeringens bedömning: Det krävs inga ytterligare lagstiftningsåtgärder för att de grundläggande krav i direktivet som avser finansunderrättelseenheten ska anses uppfyllda.

Utredningens bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Utredningen uttalar dock bl.a. att det i framtiden bör säkerställas att det tydligt framgår av det interna regelverket inom Polismyndigheten att endast personal som genom särskilda beslut tjänstgör inom enheten Finanspolisen kan fatta beslut och i övrigt hantera de frågor som är förbehållna en finansunderrättelseenhet. Utredningen föreslår inte heller någon uttrycklig reglering i penningtvättslagen att Polismyndigheten är finansunderrättelseenhet enligt direktivet.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker bedömningen eller har inget att invända mot den. *Polismyndigheten* anser att det naturliga vore att i penningtvättslagen på ett generellt plan utpeka Polismyndigheten som finansunderrättelseenhet enligt artikel 32 i direktivet. Polismyndigheten framhåller också direktivets krav på finansunderrättelseenhetens operativa oberoende och självständighet och ifrågasätter bl.a. om den befintliga sekretesslagstiftningen kan anses förenlig härmed.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: De krav som fjärde penningtvättsdirektivet ställer på finansunderrättelseenhetens roll, organisation och ansvar regleras till övervägande del i artikel 32. Artikel 32 är mer detaljerad än motsvarande bestämmelse i 2005 års penningtvättsdirektiv, men huvudbudskapet är detsamma. Finansunderrättelseenheten ska vara operativt oberoende och självständig. Den ska ha behörighet och kapacitet att utföra sina uppgifter fritt och kunna fatta självständiga beslut. Direktivet kräver vidare att finansunderrättelseenheten tilldelas tillräckliga finansiella, personella och tekniska resurser för att kunna fullgöra sina skyldigheter.

Även i artikel 46 i direktivet finns bestämmelser som tar sikte på finansunderrättelseenhetens arbete. Medlemsstaterna ska se till att det, i de fall det är möjligt, lämnas lämplig återkoppling till verksamhetsutövare avseende effektiviteten och uppföljningen av rapporterna om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism (artikel 46.3).

Direktivets krav gällande samordning och samarbete mellan finansunderrättelseenheterna kommer till uttryck i artiklarna 51–57. I artikel 51 anges bl.a. att kommissionen ska lämna den hjälp som behövs för att underlätta samordningen mellan finansunderrättelseenheterna. Medlemsstaterna ska se till att finansunderrättelseenheter i största möjliga

utsträckning samarbetar med varandra, oavsett organisatorisk ställning (artikel 52). I artiklarna 53–57 regleras sedan de närmare kriterierna för hur ett sådant samarbete ska gå till.

Polismyndigheten framhåller direktivets krav på finansunderrättelseenhetens operativa oberoende och självständighet och ifrågasätter bl.a. om den befintliga sekretesslagstiftningen kan anses förenlig härmed.

Finanspolisen är, i egenskap av Sveriges finansunderrättelseenhet, utsedd att vara en självständig funktion inom Polismyndigheten. Svenska förvaltningsmyndigheter är tillförsäkrade självständighet. Grunden för den svenska modellen för myndigheternas roll i det statliga förvaltnings-systemet finns i regeringsformen (RF). Myndigheterna har befogenheter att självständigt och utan regeringens och riksdagens ingripande hantera det dagliga arbetet. I 11 kap. 7 § RF finns ett förbud för bl.a. regering och riksdag att bestämma hur en myndighet ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot enskild. Regeringen gör bedömningen att befintlig reglering uppfyller de grundläggande kraven gällande finansunderrättelseenheten.

Polismyndigheten efterfrågar att det i penningtvättslagen på ett generellt plan ska anges att Polismyndigheten är finansunderrättelseenhet enligt artikel 32 i direktivet. I 3 kap. 1 a § i den nuvarande penningtvättslagen utpekas Polismyndigheten som finansunderrättelseenhet vid tillämpning av artikel 55.2 i förordning (EU) nr 1031/2010. Den artikeln handlar om auktionsplattformars samarbets skyldighet med finansunderrättelseenheten vid försäljning av utsläppsrättigheter inom ramen för en förordning som reglerar tidsschema, administration, och andra aspekter av auktionering med utsläppsrättigheter för växthusgaser. I den angivna förordningen om utsläppsrättigheter utpekas finansunderrättelseenheten genom hänvisning till 2005 års penningtvättsdirektiv. Regeringen instämmer i Polismyndighetens bedömning att det i penningtvättslagen bör tas in en bestämmelse som på ett generellt plan pekar ut Polismyndigheten som finansunderrättelseenhet enligt artikel 32 i direktivet.

Finansunderrättelseenhetens främsta uppgift är att ta emot, bearbeta och analysera rapporter från verksamhetsutövare samt samla in och analysera annan underrättelseinformation inom det finansiella området. När det gäller finansiering av terrorism sker detta arbete i samråd med Säkerhetspolisen, som har det huvudsakliga ansvaret för terrorismbekämpning. Arbetet har till syfte att förse brottsbekämpande och andra behöriga myndigheter med information för att dessa i sin tur ska kunna förebygga och beivra brott. Finanspolisen har också de rättsliga förutsättningarna för att kunna utbyta information med myndigheter och andra aktörer.

Finanspolisen har, som en del av Polismyndigheten, flera legala förutsättningar att samarbeta och utbyta information internationellt. Bestämmelser som reglerar Finanspolisens informationsutbyte finns i lagen (2003:343) om internationellt polisiärt samarbete, polisdatalagen (2010:361), polisdataförordningen (2010:1155) och personuppgiftslagen (1998:204).

För samverkan och informationsutbyte mellan Finanspolisen och andra finansunderrättelseenheter används det av direktivet förordade FIU.net. Alla handläggare inom Finanspolisen har tillgång till plattformen. Dokumenten i olika ärenden blir omedelbart tillgängliga elektroniskt.

Prop. 2016/17:173 Finanspolisen tar emot rapporter, information via plattformen och använder den även för att vidarebefordra ärenden till andra stater.

Finanspolisen är också medlem i den s.k. Egmont Group och följer Egmonts regelverk. Sverige har deltagit i detta samarbete sedan 1994. Informationsutbytet sker bl.a. genom en särskild och från övrig verksamhet skild it-lösning.

Finanspolisen har enligt regeringens bedömning både legala förutsättningar och system för att kunna utbyta information på det sätt direktivet kräver. Detta omfattar såväl utbyte av information utan föregående begäran som hantering av in- och utgående begäran om information. Regeringen anser således att det inte fordras några särskilda lagstiftningsåtgärder för att leva upp till kraven enligt direktivet i detta avseende.

14.3 En ny samordningsfunktion

Regeringens bedömning: Kravet i artikel 7 i fjärde penningtvättsdirektivet på att inrätta en mekanism för att samordna arbetet med att genomföra nationella riskbedömningar i och att etablera effektiva samarbets- och samordningsmekanismer för att på nationell nivå utveckla och genomföra politik och åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism i artikel 49 bör genomföras på förordningsnivå.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer till viss del med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att en ny samordningsfunktion ska inrättas genom bestämmelser i lag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem. *Sveriges advokatsamfund* anser att förslaget innebär att nuvarande samordningsorgan ändras på ett negativt sätt och ges en alltför polisiär prägel genom att fokus genom förslaget kommer att läggas på den brottsbekämpande verksamheten. Samordningsorganet bör enligt samfundet även fortsättningsvis vara ett organ för informationsutbyte och en arena för att lära av varandra. Advokatsamfundet kan därför inte ställa sig bakom förslaget om den föreslagna nya nationella samordning av arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism. *Fastighetsmäklarinspektionen* ställer sig tveksam till utredningens förslag att inrätta den centrala samordningsfunktionen samt utse ansvarig myndighet och vilken myndighetschef som ska vara ordförande genom penningtvättslagen, vilket därigenom kommer att bli riksdagsbundet. Inspektionen anser att det skulle räcka med att detta beslutas av regeringen genom förordning. *Ekobrottsmyndigheten* anser att förslaget på organisation, styrning och arbetsformer är genomarbetat men synes vara väl ambitiöst och myndigheten befarar att arbetet kan komma att bli tungrott utan att leda till önskade resultat. Myndigheten anser att frågan om samordningsorganets mandat, dimensionering, organisation och placering bör övervägas ytterligare. *Åklagarmyndigheten* är positiv till att en samordningsfunktion inrättas men anser att det är svårt att överblicka hur samordningsorganet kommer att se ut. Myndigheten ansluter sig till

det Ekobrottsmyndigheten anför om att de delar som avser mandat, organisation och placering behöver övervägas ytterligare.

Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län, Revisorsnämnden och Svenska Bankföreningen har synpunkter bl.a. gällande den närmare utformningen och organisationen av samordningsorganet.

Skälen för regeringens bedömning: Artiklarna 7 och 49 i fjärde penningtvättsdirektivet återspeglar Fatfs rekommendationer om krav på nationella riskbedömningar och nationell samverkan och samordning. Artikel 7.1 i direktivet behandlar kravet på att medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att identifiera, bedöma, förstå och minska de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som de påverkas av – dvs. genomföra nationella riskbedömningar. Vid genomförandet av de nationella riskbedömningarna ska medlemsländerna använda och beakta innehållet i den europeiska riskbedömning som kommissionen ska ta fram åtminstone vartannat år. Resultatet av de nationella riskbedömningarna ska i sin tur göras tillgängligt för kommissionen, de europeiska tillsynsmyndigheterna och övriga medlemsstater (artikel 7.3).

De nationella riskbedömningarna, som ska hållas uppdaterade, ska ligga till grund för utformningen av åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och vägleda vid fördelning och prioritering av resurser för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism (artikel 7.4). Riskbedömningarna ska också syfta till att, där så är lämpligt, identifiera områden där verksamhetsutövare ska vidta strängare åtgärder och ange vilka åtgärder som ska vidtas. I de nationella riskbedömningarna ska också, där så är lämpligt, sektorer eller områden med mindre eller större risk för penningtvätt och finansiering av terrorism identifieras. De ska också utgöra ett underlag för att säkerställa att lämpliga regler utarbetas för varje sektor eller områden – allt efter risken för penningtvätt och finansiering av terrorism. Relevant utformad information ska skyndsamt göras tillgänglig för verksamhetsutövarna så att deras egna riskbedömningar underlättas och kompletteras.

Av artikel 7.2 i direktivet följer ett krav på att medlemsstaterna ska utse en myndighet eller mekanism för att samordna de nationella åtgärderna mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Uppgiften för den nationella samordningsfunktionen ska bl.a. vara att samordna arbetet med att genomföra nationella riskbedömningar som följer av artikel 7.1.

Medlemsstaterna ska se till att det inom och mellan de enskilda myndigheterna finns effektiva samarbets- och samordningsmekanismer (artikel 49). Samarbetet ska även inkludera beslutsfattare. Direktivet innebär en skyldighet för medlemsstaterna att säkerställa att det finns en formell mekanism eller funktion för att på nationell nivå utveckla och genomföra politik och åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. De enskilda myndigheterna ska därmed ges mandat till ett aktivt deltagande i en nationell samordningsfunktion och det övriga nationella samarbetet på området. Utöver ansvaret för att samordna arbetet med att genomföra de nationella riskbedömningarna tillkommer således också uppgiften och ansvaret att säkerställa en effektiv samordning inom och utveckling av det nationella systemet för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism.

Prop. 2016/17:173 Direktivet förutsätter även att medlemsstaternas myndigheter samarbetar med varandra inom unionen. De europeiska finansunder- rättelseenheterna ska bl.a. ha möjlighet att utbyta upplysningar som kan vara relevanta för deras respektive bearbetning och analys av information om penningtvätt och finansiering av terrorism.

Artiklarna 7 och 49 i direktivet är båda nya och har inte några direkta motsvarigheter i 2005 års penningtvättsdirektiv. I Sverige finns dock redan ett samordningsorgan för tillsyn över åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Samordningsorganet bildades i samband med att 2005 års direktiv genomfördes i svensk rätt. Enligt 13 § penningtvättsförordningen ska det inom Finansinspektionen finnas ett särskilt samordningsorgan för tillsyn när det gäller lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Samordningsorganet, vars uppdrag är formulerat i 14 § penningtvättsförordningen, har det övergripande samordningsansvaret för tillsynsmyndigheternas verksamhet när det gäller metoder och regelgivning samt utvärdering och uppföljning av den utförda tillsynen. Vidare ska det ge stöd till tillsynsmyndigheterna i fråga om utbildning och verka för en effektiv samverkan mellan tillsynsmyndigheter och Polismyndigheten när det gäller verksamhetsutövarnas uppgiftsskyldighet och tillsynsmyndigheternas underrättelseskyldighet. Organet ska också samverka med och ge stöd till Regeringskansliet och initiera förslag till förändringar i lagstiftning, arbetssätt och prioriteringar i syfte att skapa en effektivare tillsyn på området.

Det förordningsreglerade organet består av medlemmar från de olika tillsynsmyndigheterna, dvs. Fastighetsmäklarinspektionen, Finansinspektionen, Lotteriinspektionen, Revisorsinspektionen samt Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län. En person från varje myndighet deltar som representant i samordningsorganet. Även Sveriges advokatsamfund har valt att ha en representant i organet och är fullvärdig medlem. Utöver detta deltar personer från Finanspolisen, Säkerhetspolisen och Bolagsverket. Dessa är s.k. adjungerade medlemmar.

Enligt regeringens bedömning uppfyller den befintliga samordningsfunktionen och dess uppdrag inte fullt ut de krav som följer av det fjärde penningtvättsdirektivet och har inte heller den sammansättning av myndigheter som skapar de bästa förutsättningarna för att på nationell nivå utveckla och genomföra politik och åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Av direktivet följer ett uttryckligt krav på att det ska etableras en myndighet eller mekanism som ska ansvara för att samordna arbetet med att genomföra nationella riskbedömningar och möjliggöra ett effektivt samarbete och spridning av kunskap mellan olika aktörer i systemet för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Detta innebär inte enbart brottsbekämpande myndigheter utan även tillsynsmyndigheter och andra myndigheter som verkar inom systemet för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Ansvaret för att samordna arbetet med att ta fram nationella riskbedömningar bör i linje med vad *Sveriges advokatsamfund* framför inte i första hand betraktas som något polisiärt. Det bör ses som en del av en bredare förebyggande ansats som syftar till att skapa och sprida kunskap och medvetenhet om penningtvätt och finansiering av terrorism bland

myndigheter och verksamhetsutövare, vilket Advokatsamfundet förespråkar. Baserat på denna kunskap skapas bättre förutsättningar att kunna utforma och anpassa åtgärder som är lämpliga och anpassade för att bekämpa dessa företeelser på ett riskbaserat och effektivt sätt. Mot bakgrund av att den befintliga samordningsfunktionen inte fullt ut möter upp mot dessa krav som följer av direktivet behöver enligt regeringens mening en ny samordningsfunktion inrättas.

Regeringen instämmer i den synpunkt som Fastighetsmäklarinspektionen framför när det gäller på vilken författningsnivå som samordningsorganet bör regleras. Det befintliga samordningsorganet är reglerat genom förordning, vilket möjliggör en viss flexibilitet vad gäller justering av uppdrag eller sammansättning. Enligt regeringens mening är det beträffande etablerandet av en ny samordningsfunktion, i linje med det som *Ekobrottsmyndigheten* och *Åklagarmyndigheten* framför, lämpligt att det finns flexibilitet att kunna justera aspekter som t.ex. mandat, organisation, och dimensionering i takt med att verksamheten och förutsättningarna utvecklas. Sammanfattningsvis anser därför regeringen att såväl samordningsfunktionens inrättande som närmare utformning bör ske genom förordning.

15 Registrering av verkliga huvudmän

15.1 Behov av information om verklig huvudman

Verksamhetsutövare som genomför åtgärder för kundkännedom med anledning av en affärsrelation eller enstaka transaktion med en kund ska identifiera kundens verkliga huvudman. Syftet med att identifiera den verkliga huvudmannen är att på ett korrekt sätt kunna bestämma kundens riskprofil och att förstå affärsrelationens syfte och art. Om den verkliga huvudmannen är en person i politiskt utsatt ställning, blir de skärpta kundkännedomskrav som gäller sådana personer tillämpliga. Möjligheten att kunna klarlägga vem som är verklig huvudman i en juridisk person har således stor betydelse för de verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen.

Polismyndigheten har också ett intresse av att inom ramen för sin underrättelseverksamhet och brottsbekämpande verksamhet få tillgång till uppgifter om vilken fysisk person som kontrollerar en juridisk person. Detsamma gäller andra myndigheter som har brottsbekämpande uppgifter eller som utövar tillsyn över juridiska personer.

Att snabbt få reda på vem som är verklig huvudman i en juridisk person är ofta förenat med svårigheter. Uppgifter om vem som äger eller är medlem i en juridisk person finns normalt inte tillgängliga utanför den juridiska personen. Det formella ägandet eller medlemskapet är dessutom endast en av flera omständigheter som måste beaktas när den verkliga huvudmannen bakom en juridisk person ska identifieras. Förslagen som lämnas i detta avsnitt är en viktig beståndsdel i ett regelverk som syftar till att försvåra för kriminella att gömma sig bakom en juridisk person.

15.2 Registrering av verkliga huvudmän i juridiska personer och truster

15.2.1 Ny lag om registrering av verkliga huvudmän

Regeringens förslag: En lag om registrering av verkliga huvudmän ska införas i syfte att förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism. Lagen ska innehålla bestämmelser om insyn i juridiska personers, trusters och liknande juridiska konstruktioners ägar- och kontrollförhållanden och om registrering av sådana uppgifter.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Bolagsverket* föreslår att den nya lagen kallas ”lag om registrering av verklig huvudman”. Bolagsverket anser att ett centralt register över samtliga aktieägare, delägare och medlemmar i juridiska personer skulle medföra positiva effekter. *Ekobrottsmyndigheten* ser behov av ett mer fullständigt aktieägarregister. *Brottsförebyggande rådet (Brå)* efterfrågar ett bredare fokus och anser att t.ex. frågan om vad registret bör innehålla för att motverka att bolag används för bedrägerier och skattebrott borde ha ställts.

Skälen för regeringens förslag: Fjärde penningtvättsdirektivet ställer ett flertal nya krav som avser medlemsstaternas reglering av juridiska personers skyldighet att hålla uppgifter om s.k. verkliga huvudmän. Medlemsstaterna ska också upprätta centrala register som ska innehålla uppgifter om juridiska personers verkliga huvudmannaskap (artikel 30). I artikel 31 finns motsvarande krav på truster och trustliknande juridiska konstruktioner. En förbättrad tillgång till uppgifter om verkliga huvudmän syftar till att underlätta verksamhetsutövarnas kundkännedomsåtgärder och till att göra det svårare att använda juridiska personer i brottsliga upplägg.

Med anledning av direktivet föreslås en rad ändringar i det befintliga regelverket om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Det regelverket riktar sig endast till sådana fysiska och juridiska personer som bedriver verksamhet som omfattas av penningtvättslagen. Direktivets bestämmelser om verkliga huvudmän i artiklarna 30 och 31 innebär dock att skyldigheter riktas mot alla juridiska personer. Reglerna som gäller verkligt huvudmannaskap i direktivet avviker från direktivets systematik i övrigt genom att de inte utgår från ett riskbaserat synsätt. Regeringen anser därför att artiklarna 30 och 31 i direktivet bör genomföras i en särskild lag. En särskild reglering bedöms även vara mer lättillgänglig för de juridiska personer som omfattas av kraven i detta avseende, men inte av penningtvättslagen i övrigt. *Bolagsverket* föreslår att den nya lagen ska rubriceras ”lag om registrering av verklig huvudman” för att tydliggöra innehållet i lagen. Regeringen delar Bolagsverkets uppfattning. Bestämmelsernas syfte, som är att skapa en öppenhet om fysiska personers kontroll över juridiska personer, truster och liknande juridiska konstruktioner för att förhindra att de utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism, bör framgå i lagen.

Ett sådant bredare fokus som *Brå* efterfrågar faller inte inom ramen för vad som är möjligt att analysera och behandla i detta lagstiftningsärende.

Frågan om ett aktieägarregister väcker ett antal frågeställningar som går utanför det här lagstiftningsärendet (jfr prop. 2013/14:86 s. 76 f.). Det saknas även underlag för att behandla frågan om ett fullständigt aktieägarregister som bl.a. *Ekobrottsmyndigheten* och Bolagsverket nämner.

15.2.2 Lagens tillämpningsområde

Regeringens förslag: Lagen ska tillämpas i fråga om svenska juridiska personer, utländska juridiska personer som driver verksamhet i Sverige och fysiska personer som har hemvist i Sverige och som förvaltar en trust eller liknande juridisk konstruktion.

Från lagens tillämpningsområde undantas staten, landsting och kommuner, kommunalförbund och samverkansorgan samt juridiska personer över vilka staten, landsting, kommuner, kommunalförbund och samverkansorgan, var för sig eller tillsammans, har ett direkt eller indirekt rättsligt bestämmande inflytande. Lagen ska inte heller tillämpas på aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad, dödsbon eller konkursbon.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det inte innehåller någon särskild bestämmelse om utländska juridiska personer som bedriver verksamhet i Sverige. I utredningens förslag anges inte uttryckligen att lagen också ska tillämpas på fysiska personer som förvaltar en trustliknande juridisk konstruktion. I utredningens förslag undantas även samebyar från lagens tillämpningsområde.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Famna* och *Forum* avstyrker dock förslaget såvitt avser den ideella sektorn. *Civos*, vars yttrande *Sveriges Föreningar* ställer sig bakom och *Sveriges kristna råd* instämmer i, upplever att det saknas kunskap om hur omfattande penningtvätt och finansiering av terrorism via ideella organisationer är i Sverige i dag och ställer sig frågande till om förslagen som berör ideella organisationer kommer att ge någon effekt. De pekar också på att det inom det civila samhället finns organisationer vars syfte är att skydda sina medlemmar eller ge dem en fristad där de kan verka utan registrering som kan leda till förföljelse eller hot. *Civos* befarar att förslaget kan förändra förutsättningarna för denna målgrupp. De nämnda remissinstanserna anser att samtliga ideella föreningar, stiftelser eller andra jämförbara associationsformer bör undantas. *Riksidrottsförbundet* och *Famna* har liknande synpunkter. *Forum* och *Famna* befarar negativa konsekvenser för svenskt civilsamhälle. *Civos* framhåller föreningslivets självständighet och organisationsfrihet. *Forum* har även synpunkter på Fatts rekommendationer om NPO (Non Profit Organisations) och bedömer att ett genomförande av utredningens förslag kräver en särskild lag om ideella föreningar, eftersom dessa uppvisar de mest skiftande organisatoriska former. Även *Riksidrottsförbundet* befarar att registret kan leda till att en lag om ideella föreningar införs. *Bolagsverket* anser att samfälligheter, vattenförbund, kooperativa hyresrättsföreningar, sambruksföreningar och arbetslöshets-

Prop. 2016/17:173 kassor bör kunna undantas. Enligt verket kan det också övervägas om direktivet kan tolkas som att endast sedan tidigare registrerade juridiska personer omfattas av lagen. Enligt *Svenska kyrkans* mening bör Trossamfundet Svenska kyrkan, dess organisatoriska delar och prästlönstillgångarna undantas från den föreslagna lagen om registrering. *Sveriges advokatsamfund* vill också undantas. *Finansinspektionen* anser att endast juridiska personer som är helägda av staten bör omfattas av undantaget om statligt ägda bolag.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt om tillämpningsområdet

Medlemsstaterna ska, enligt direktivets svenska språkversion, se till att de bolag och andra juridiska enheter som är registrerade på deras territorium ska omfattas av skyldigheterna enligt de nationella bestämmelserna (artikel 30.1). Det kan emellertid konstateras att den svenska språkversionen och användningen av ordet ”registrerade” inte är helt adekvat. I skäl 12 till direktivet anges att medlemsstaternas regler om verkligt huvudmannaskap ska omfatta så många olika juridiska enheter som möjligt som registrerats eller bildats genom andra mekanismer på dess territorium. I den engelska språkversionen av direktivet anges i artikel 30.1 att ”Member States shall ensure that corporate and other legal entities incorporated within their territory” ska hålla uppgifter om verkligt huvudmannaskap. Den engelska lydelsen fäster inte någon vikt vid att den juridiska personen ska vara registrerad, vilket harmoniserar med syftet med regelverket som detta anges i direktivets skäl. Direktivet bör således förstås så att kraven avseende verkligt huvudmannaskap som huvudregel ska tillämpas på alla juridiska personer som bildats eller är verksamma i Sverige. Det går därför inte att begränsa tillämpningen till registrerade juridiska personer, som *Bolagsverket* förordar.

Lagen bör således vara tillämplig på juridiska personer som bildats här i landet. Lagen bör även gälla för utländska juridiska personer som är verksamma i Sverige. Även dessa bör vara skyldiga att hålla uppgifter om sina verkliga huvudmän. Verksamhet som utövas av fysiska personer genom exempelvis ett enkelt bolag eller en enskild näringsidkare omfattas inte av lagen. Fysiska personer som är förvaltare av trustar eller liknande juridiska konstruktioner måste dock omfattas av lagen, eftersom artikel 31 i direktivet riktar skyldigheter mot förvaltare av trustar och liknande juridiska konstruktioner oavsett förvaltarens juridiska form. Skyldigheterna kan inte riktas mot trustar eller trustliknande juridiska konstruktioner, eftersom dessa inte är juridiska personer.

Undantag från tillämpningsområdet

Undantag från skyldigheterna att ha och registrera uppgift om verkliga huvudmän får införas för bolag som är noterade på en reglerad marknad som omfattas av informationsskyldighet enligt unionsrätten eller motsvarande internationella normer som säkerställer tillräcklig öppenhet beträffande information om ägande (artikel 3.6 a i fjärde penningtvättsdirektivet).

Så länge ett bolags aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad i Sverige eller i ett land som omfattas av unionsrätten föreligger genomsynning i frågor om ägande och kontroll. Enligt regeringens bedömning bör möjligheten att undanta de noterade bolagen från lagens tillämpningsområde utnyttjas.

Fjärde penningtvättsdirektivet innehåller inte några andra uttryckliga möjligheter till undantag än det som avser noterade företag. Flera remissinstanser som företräder det civila samhället och trossamfund, bl.a. *Famna*, *Forum*, *Civos*, *Sveriges Föreningar*, *Sveriges kristna råd*, *Svenska kyrkan* och *Riksidrottsförbundet* är kritiska mot att ideella föreningar och trossamfund ska omfattas av lagen. Flera olika skäl till varför alla eller vissa sådana organisationer ska undantas förs fram. Det finns emellertid inte något utrymme att införa undantag som grundas på en bedömning av risken för att olika juridiska organisationsformer används för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Ett undantag kan inte heller grundas på att juridiska personer endast i sällsynta undantagsfall har en verklig huvudman enligt den definition som föreslås (jfr avsnitt 15.3.1). Det går inte heller att ta hänsyn till att vissa juridiska personer inte omfattas av krav på registrering för att få rättskapacitet, en organisations inriktning, medlemskrets eller andra liknande omständigheter. Utredningens förslag att undanta samebyar från lagens tillämpningsområde bör mot denna bakgrund inte genomföras. Något undantag för ideella föreningar, trossamfund och andra juridiska personer, exempelvis sådana som *Bolagsverket* nämner, kan inte heller införas. I de delar som direktivet lämnar utrymme för medlemsstaterna att själva utforma regleringen kan dock viss hänsyn tas till olika organisationsformers förutsättningar och särdrag. Överväganden av denna art finns bl.a. i fråga om när vissa av lagens bestämmelser ska bli tillämpliga för oregistrerade juridiska personer (jfr avsnitt 15.4.7). Vidare föreslås att ideella föreningar inte kommer att behöva göra en anmälan till registret om de saknar en verklig huvudman (jfr avsnitt 15.4.5). Det föreslås också att vissa ideella organisationer inte ska behöva anmäla verkliga huvudmän för registrering, om medlemmar därigenom ger sin åskådning till känna i vissa avseenden (jfr avsnitt 15.4.8). Det bör även framhållas att det kommer att vara mycket ovanligt att en ideell förening anses ha någon verklig huvudman. Om varje medlem i en ideell förening har en röst på föreningsstämman, vilket är det normala, kommer ideella föreningar med fler än tre medlemmar inte att anses ha någon verklig huvudman. Att medlemmar förekommer i registret kommer därför att vara mycket ovanligt. Sammantaget bedömer regeringen att de farhågor om hinder för det civila samhällets organisationer som framhålls av flera remissinstanser inte kommer att materialiseras. Frågan om förslagets ekonomiska konsekvenser behandlas i avsnitt 18.

Trots att direktivet inte uttryckligen medger andra undantag än det som avser noterade bolag konstaterar regeringen att det framstår som främmande utifrån direktivets syfte och definition av vad en verklig huvudman är att staten, kommuner och landsting ska anses ha en verklig huvudman, dvs. en person som kan anses utöva den yttersta kontrollen. Detsamma gäller kommunalförbund och samverkansorgan som består av landsting och kommuner. Ett samverkansorgan är en kommunal beslutande församling inom ett län med särskild uppgift att svara för

Prop. 2016/17:173 regionala utvecklingsfrågor i länet. Sådana organ kan bildas enligt lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen. Ett uttryckligt undantag bör införas i lagen för att klargöra detta. Staten, kommuner och landsting kan, ensamma eller tillsammans med privata aktörer, äga eller på annat sätt kontrollera juridiska personer, exempelvis aktiebolag. Enligt regeringens uppfattning bör en sådan juridisk person inte omfattas av lagens tillämpningsområde, om det offentliga har ett bestämmande inflytande över den juridiska personen. Ett bestämmande inflytande kan utövas genom ägande till mer än 50 procent eller befogenhet att på annat sätt diktera beslut i alla förekommande frågor, t.ex. genom att kunna utse majoriteten i företagets styrelse. Regeringen delar således inte *Finansinspektionens* bedömning att endast helägda juridiska personer bör undantas. Undantaget kan träffa även andra juridiska personer som syftar till samarbete mellan länder. Exempel på sådana juridiska personer är en europeisk gruppering för territoriellt samarbete, som regleras i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1082/2006 av den 5 juli 2006 om en europeisk gruppering för territoriellt samarbete och Eric-konsortium, som regleras i rådets förordning (EG) nr 723/2009 av den 25 juni 2009 om gemenskapens rättsliga ram för ett konsortium för europeisk forskningsinfrastruktur. Om juridiska personer som avses i dessa rättsakter och andra liknande juridiska personer har stater som huvudmän, eller om stater har det bestämmande inflytandet över dem, bör de omfattas av det föreslagna undantaget.

Delvis jämförbara med juridiska personer över vilka staten har ett bestämmande inflytande är de juridiska personer som utan att vara uttryckligen kontrollerade av staten har anförtratts myndighetsliknande uppgifter. *Sveriges advokatsamfund* anser att samfundet med hänsyn till dess organisationsform som privaträttsligt organ med myndighetsuppgifter och övriga lagstadgade uppgifter bör undantas från lagens tillämpningsområde. Privaträttsliga organ med myndighetsliknande uppgifter kan emellertid vara organiserade på olika sätt, och staten utövar kontroll över dem i olika omfattning och enligt olika mekanismer. Till denna grupp hör Advokatsamfundet, men också bilprovningföretag m.fl. Denna grupp av privaträttsliga subjekt är inte så homogen att det kan sägas att det i samtliga fall, i fråga om ägande och kontroll, finns sådan genomlysning att verksamhetsutövare och andra har möjlighet att identifiera den verkliga huvudmannen utan att denna framgår i ett register. Regeringen bedömer därför att det inte bör införas något särskilt undantag för juridiska personer av detta slag. Frågan om de omfattas av regleringen eller inte får därför bedömas på grundval av den kontroll som staten på olika sätt kan anses utöva över dem.

Dödsbon är juridiska personer och omfattas av lagen om det inte införs ett särskilt undantag. Ett dödsbo uppkommer i och med en fysisk persons dödsfall och består av den avlidnes efterlämnade förmögenhetsmassa. Det upplöses i normala fall i och med arvsskiftet. Syftet med ett dödsbo är enbart att skifta den dödes tillgångar till dödsbodelägare och andra berättigade. Ett dödsbo företräds i regel av alla dödsbodelägare i förening, i den mån dödsboet måste företa rättshandlingar. Även konkursbon är en juridisk person som syftar till att skifta tillgångar. Förvaltningen av ett konkursbo sköts efter konkursbeslutet av en eller flera förvaltare som utses av tingsrätten. Endast förvaltaren kan vidta

rättshandlingar i konkursboets namn. Enligt regeringens uppfattning föreligger god genomlysning i fråga om vem som kontrollerar konkursbon och dödsbon. Med hänsyn till detta och till döds- och konkursbons särskilda syften anser regeringen att det finns skäl att undanta dem från lagens tillämpningsområde.

Prop. 2016/17:173

15.3 Definition av verklig huvudman

15.3.1 Allmän definition

Regeringens förslag: En verklig huvudman ska vara en fysisk person som, ensam eller tillsammans med någon annan, ytterst äger eller kontrollerar en juridisk person eller den fysiska person till vars förmån någon annan handlar.

Definitionen kompletteras i lagen av presumtionsregler som de juridiska personerna ska tillämpa för att identifiera sina verkliga huvudmän.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Skatteverket* och *Polismyndigheten* efterfrågar ett förtydligande att det kan finnas flera verkliga huvudmän för en juridisk person. *Bolagsverket* vill att definitionen och presumtionsreglerna förtydligas ytterligare, liksom i vilken mån det ska anmälas flera verkliga huvudmän. *Skatteverket* ser en risk för att presumtionsreglerna överskuggar den egentliga frågan om vem som ytterst äger eller kontrollerar en juridisk person. *Svenskt Näringsliv* anser att definitionen av verklig huvudman bör vara densamma som direktivets.

Skälen för regeringens förslag: Med verklig huvudman avses fysiska personer som ytterst äger eller kontrollerar kunden och/eller den eller de fysiska personer för vars räkning en transaktion eller verksamhet utförs (artikel 3.6 första stycket i fjärde penningtvättsdirektivet). Definitionen kompletteras i artikel 3.6 andra stycket a–c genom krav på vad som ska beaktas när den verkliga huvudmannen identifieras i s.k. företagsenheter samt i truster, trustliknande juridiska konstruktioner och stiftelser.

Den allmänna definitionen i artikel 3.6 första stycket avviker från den definition av begreppet verklig huvudman som finns i gällande rätt (1 kap. 5 § 8 penningtvättslagen). Där anges att verklig huvudman är en fysisk person för vars räkning någon annan person handlar, eller om kunden är en juridisk person, den som utövar ett bestämmande inflytande över kunden.

Regeringen anser att definitionen av begreppet verklig huvudman bör ändras för att överensstämma med fjärde penningtvättsdirektivet. Definitionen bör, på samma sätt som direktivet, utgå från att den verkliga huvudmannen ska vara den som ytterst äger eller kontrollerar den juridiska personen. Även den till vars förmån någon handlar ska enligt direktivet vara verklig huvudman. Även detta måste framgå av definitionen i lagen. Regeringen anser, i likhet med *Skatteverket*,

Prop. 2016/17:173 *Polismyndigheten och Bolagsverket*, att det bör förtydligas att en juridisk person kan ha en eller flera verkliga huvudmän.

Den allmänt hållna definitionen av begreppet verklig huvudman kan vara svår att tillämpa utan närmare vägledning. Förtydliganden om vad det innebär att ”ytterst” äga eller kontrollera en juridisk person krävs för att säkerställa en enhetlig tillämpning av definitionen. Ett förtydligande av definitionens innehåll och tillämpning för olika juridiska personer är också nödvändigt för att genomföra artikel 3.6 andra stycket a–c i direktivet. I artikel 3.6 andra stycket a anges exempelvis att ett innehav av mer än 25 procent av aktierna ska vara en indikation på direkt respektive indirekt ägande. Medlemsstaterna får fastställa kontroll genom andra medel bl.a. i enlighet med kriterierna i artikel 22.1–22.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU. I artikel 3.6 andra stycket b anges hur den verkliga huvudmannen ska identifieras i truster. Dessa kriterier ska vara vägledande även för stiftelser, vilket följer av artikel 3.6 andra stycket c.

Regeringen anser mot den angivna bakgrunden att det bör föras in bestämmelser i lagen som konkretiserar vad som avses med att utöva den yttersta kontrollen av juridiska personer genom olika medel. Dessa bör utformas på ett sätt som överensstämmer med artikel 3.6 andra stycket a–c i direktivet. Som *Skatteverket* påpekar finns risk för att de förtydligande bestämmelserna överskuggar den egentliga frågan om vem som ytterst äger eller kontrollerar en juridisk person. För att undvika en sådan tillämpning bör bestämmelserna utformas som presumtionsregler. I lagen bör tydligt framgå att de presumtioner som ställs upp kan brytas, om det motiveras av förhållandena i fråga om ägande och kontroll i det enskilda fallet.

Svenskt Näringsliv befarar att presumtionsreglerna kan medföra att Sverige registrerar personer som verkliga huvudmän där andra medlemsstater i motsvarande fall inte skulle ha gjort detta. Regeringen konstaterar att presumtionsreglerna som föreslås till stor del överensstämmer med uttryckliga krav i fjärde penningtvättsdirektivet eller följer av direktiv 2013/34/EU till vilket penningtvättsdirektivet hänvisar. Någon beaktansvärd risk för att tillämpningen i Sverige ska avvika från övriga medlemsstater bedöms inte föreligga. I avsnitten 15.3.2–15.3.5 finns regeringens förslag och överväganden i fråga om de presumtionsregler som föreslås.

15.3.2 Direkt och indirekt kontroll över en juridisk person

Regeringens förslag: En fysisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person, om han eller hon på grund av innehav av aktier, andra andelar eller medlemskap kontrollerar mer än 25 procent av det totala antalet röster i den juridiska personen eller har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av den juridiska personens styrelseledamöter eller motsvarande befattningshavare. Kontroll som kan utövas på grund av avtal med ägare, medlem eller den juridiska personen eller föreskrift i bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar ska beaktas.

Om en fysisk person är verklig huvudman i en eller flera juridiska personer som kan utöva den yttersta kontrollen över en annan juridisk person, ska han eller hon antas utöva den yttersta kontrollen också över den senare juridiska personen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det innehåller ett stycke som exemplifierar hur kontroll över röster kan utövas. Utredningens lagtekniska lösning avviker också från regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* önskar att det tydligare framgår av lagtexten att den föreslagna presumtionsregeln om möjlighet att utse eller avsätta styrelseledamöter också ska gälla för stiftelser. Det behöver också förtydligas vilken presumtionsregel som ska ha företräde när personer kan antas vara verkliga huvudmän enligt den aktuella presumtionsregeln och den som specifikt avser stiftelser. *Revisorsnämnden* anser att syftet med presumtionsregeln som avser kontroll genom avtal med annan ägare eller medlem rimligen inte kan vara att ålägga verksamhetsutövare någon skyldighet att aktivt efterforska förekomsten av exempelvis aktieägaravtal och efterfrågar ett klargörande att bestämmelsen är en presumtionsregel i de fall omständigheter om gemensam kontroll blir kända. *Bolagsverket* efterfrågar ett förtydligande av om tillfälliga eller mer långvariga avtal ska beaktas.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 3.6 andra stycket a i fjärde penningtvättsdirektivet finns bestämmelser om ägande och kontroll av företagsenheter genom direkt eller indirekt ägande. För företagsenheter anger direktivet att ett aktieinnehav på 25 procent plus en aktie eller en ägandeandel på mer än 25 procent ska vara en indikation på att en fysisk person genom direkt eller indirekt ägande är en verklig huvudman. Medlemsstaterna får besluta att en lägre andel kan utgöra en indikation på ägande eller kontroll. En högre procentsats än 25 procent kan dock inte införas. Det anges vidare att kontroll genom andra medel än ägande får fastställas bl.a. i enlighet med kriterierna i artikel 22.1–22.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU. I den nämnda artikeln anges olika metoder för kontroll som ska beaktas vid bedömningen av om två eller flera företag bildar en koncern. Artikeln har genomförts i 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554) och reglerar fyra fall av medel för kontroll. Kontroll kan utövas genom direkt innehav av röster i en juridisk person, genom avtal med andra delägare, genom en rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i styrelsen eller motsvarande ledningsorgan och genom avtal med den juridiska personen eller på grund av föreskrift i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar.

I fjärde penningtvättsdirektivet används ägande och kontroll som två begrepp som ska vara avgörande för om en fysisk person är verklig huvudman i en juridisk person. Den allmänna definitionen föreslås innehålla dessa begrepp, och både ägande och kontroll har relevans för att bestämma vem som är den verkliga huvudmannen. I de allra flesta fall kommer antalet röster att korrespondera med ägande- eller

Prop. 2016/17:173 medlemsandelen i den juridiska personen. I de fall där så inte är fallet bör avgörande vikt fästas vid möjligheterna att kontrollera den juridiska personen. Denna bedömning grundas på att kontroll är avgörande när det kommer till en persons möjligheter att utnyttja den juridiska personen för kriminella syften. Detta kan illustreras med den situationen att ett aktiebolag har tre delägare som vardera äger en tredjedel av bolagets aktier. Genom avtal eller genom att införa olika aktieslag har två av delägarna avstått rösträtten som är kopplad till deras aktier till den tredje delägaren, som därigenom kontrollerar alla röster på bolagets stämma. Det är uppenbart att det är den tredje delägaren som ytterst kontrollerar den juridiska personen i en sådan situation. Att övriga två delägare äger 33 procent av aktierna är av underordnad betydelse vid bedömning av vem som ytterst äger eller kontrollerar den juridiska personen, dvs. är dess verkliga huvudman.

De metoder för kontroll som regleras i 1 kap. 4 § årsredovisningslagen kan antas vara de mest vanligt förekommande sätten att utöva kontroll över en juridisk person. Enligt regeringens bedömning bör presumtionsreglerna i den nya lagen om registrering av verkliga huvudmän, i tillämpliga delar, utformas med årsredovisningslagen som förebild. En anpassning måste dock göras med anledning av att fjärde penningtvättsdirektivet innebär att kontroll över mer än 25 procent av rösterna i en juridisk person ska vara en indikation, dvs. en presumtion, för att en person kan utöva den yttersta kontrollen över den juridiska personen. Bestämmelserna i årsredovisningslagen uttrycks inte som presumtioner och utgår från att kontroll ska utövas över mer än hälften av rösterna.

I bestämmelserna med presumtionsregler bör således framgå att ett innehav av andelar eller medlemskap som medför kontroll av mer än 25 procent av rösterna ska antas innebära att personen utövar den yttersta kontrollen över den juridiska personen. Samma presumtion bör gälla avseende den som kan utse eller avsätta mer än hälften av den juridiska personens styrelseledamöter eller motsvarande befattningshavare. Därutöver bör det framgå att den som på grund av avtal med annan ägare, medlem eller den juridiska personen eller föreskrift i bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar kan utöva kontroll över den juridiska personen ska antas vara verklig huvudman. Genom sådana medel kan en eller flera personer få kontroll över mer än 25 procent av rösterna i den juridiska personen, eller få en möjlighet att utse eller avsätta mer än hälften av styrelseledamöterna eller motsvarande befattningshavare. *Revisorsnämnden* lyfter frågan om presumtionsregeln innebär att verksamhetsutövare har en skyldighet att aktivt efterforska förekomsten av exempelvis aktieägaravtal. Regeringen konstaterar att frågan om verksamhetsutövares undersökningsskyldighet avgörs av risken som kan förknippas med en viss kund. Det innebär att någon generell vägledning i detta avseende inte kan lämnas i lagen (jfr avsnitt 8.3.2). Frågan om omfattningen av den juridiska personens skyldighet att undersöka vem som är dess verkliga huvudman berörs i avsnitt 15.4.1. *Bolagsverket* efterfrågar ett förtydligande av om tillfälliga eller mer långvariga avtal avses i den nu behandlade presumtionsregeln. Regeringen konstaterar att bestämmelsen omfattar både tillfälliga och mer långvariga avtal.

Även ägande och kontroll som utövas indirekt ska enligt direktivet kunna medföra att en person är verklig huvudman i en juridisk person (artikel 3.6). Med indirekt kontroll avses, i det enklaste fallet, att en fysisk person är verklig huvudman i ett aktiebolag som i sin tur kontrollerar ett annat aktiebolag genom något av de medel som berörs ovan. I en sådan situation kan den fysiska personen anses utöva den yttersta kontrollen över båda aktiebolagen. På motsvarande sätt förhåller det sig om kontroll över en juridisk person utövas av två andra juridiska personer, som i sin tur kontrolleras av samma fysiska person. En bestämmelse som innebär att även indirekt ägande och kontroll kan medföra att en person anses utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person bör föras in i lagen.

Förekomsten av flera presumtionsregler som tillämpas av samma juridiska person innebär, som *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* framhåller, att det kan förekomma att flera personer kan antas vara verkliga huvudmän i samma juridiska person vid tillämpning av olika presumtionsregler. Vem som i en sådan situation är den juridiska personens verkliga huvudman får avgöras genom en tillämpning av den allmänna definitionen. En bedömning av vem av flera möjliga huvudmän som kan anses utöva det största inflytandet över den juridiska personen får då göras. Om det inte är möjligt att särskilja en verklig huvudman efter en sådan bedömning, ska två eller flera personer anses vara verkliga huvudmän.

15.3.3 Kontroll som utövas av medlemmar av samma familj

Regeringens förslag: En fysisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person, om han eller hon tillsammans med en närstående kan utöva kontroll över den juridiska personen enligt de föreslagna presumtionsreglerna. Med närstående avses make, registrerad partner, sambo, barn och deras make, registrerade partner eller sambo samt föräldrar.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Polismyndigheten* påpekar att det bör tydliggöras att samtliga närstående ska antas vara den juridiska personens verkliga huvudmän. *Bolagsverket* föreslår att begreppet släktskap eller annan hushållsgemenskap ska infogas i begreppet närstående.

Skälen för regeringens förslag: Artikel 22.1–22.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU och 1 kap. 4 § årsredovisningslagen, som är förebild för de presumtionsregler som föreslås i avsnitt 15.3.2, rör endast situationer då en juridisk person kontrolleras av en eller flera andra juridiska personer. Frågan om närstående fysiska personers gemensamma kontroll av juridiska personer berörs därför inte där. Den nu föreslagna lagen utgår dock från fysiska personers kontroll över juridiska personer, vilket innebär att frågan om kontroll som utövas gemensamt av närstående aktualiseras. Enligt regeringens bedömning är det rimligt att anta att närstående som äger eller är medlemmar i samma

Prop. 2016/17:173 juridiska person har en intressegemenskap som inte sällan medför att de agerar gemensamt och i samförstånd i frågor som rör den juridiska personen. Samarbeten av detta slag kan dock i högre utsträckning än andra väntas ske utan att det föreligger ett formellt avtal som reglerar samarbetet. En gemensam handlingslinje kan ofta antas förekomma exempelvis när föräldrar och deras omyndiga barn äger andelar eller är medlemmar i samma juridiska person. Det kan då ofta antas att föräldern i praktiken förfogar över de röster som grundas på barnets andelar eller medlemskap, och därmed i praktiken utövar mer kontroll än vad som följer av det egna andelsinnehavet eller medlemskapet. Regeringen anser därför att det bör införas en presumtionsregel som avser situationen då närstående kan utöva kontroll över samma juridiska person.

Kretsen av närstående som ska träffas av presumtionsregeln bör avgränsas till den närmaste familjen, mellan vilka ett formlöst gemensamt agerande kan antas vara vanligast. Med närstående bör i lagen avses maka eller make, registrerad partner, sambo, barn och deras makar, registrerade partner eller sambo samt föräldrar. *Bolagsverket* föreslår att begreppen släktskap eller annan hushållsgemenskap ska infogas i definitionen av begreppet närstående. För den juridiska personen och verksamhetsutövare är definitionen emellertid enklare att tillämpa om det är tillräckligt att känna till släktskapet mellan två ägare eller medlemmar, utan att behöva utreda frågor om hushållsgemenskap. Regeringen anser därför att det tillägg som *Bolagsverket* föreslår inte bör användas i lagen. Som *Polismyndigheten* framhåller kan tillämpning av presumtionsregeln medföra att fler än en närstående ska anses utöva den yttersta kontrollen över den juridiska personen, och därmed vara dess verkliga huvudmän. Att det är möjligt att en juridisk person har en eller flera verkliga huvudmän framgår av den allmänna definitionen och behöver därför inte anges särskilt i den nu aktuella presumtionsregeln. Vem som i en sådan situation är den juridiska personens verkliga huvudman får avgöras genom en tillämpning av den allmänna definitionen. En bedömning av vem av flera möjliga huvudmän som kan anses utöva det största inflytandet över den juridiska personen får då göras. Exempelvis bör det regelmässigt vara föräldern som ensam antas utöva den yttersta kontrollen, om föräldrar och ett eller flera omyndiga barn äger eller är medlemmar i samma juridiska person.

15.3.4 Verkligt huvudmannaskap i stiftelser

Regeringens förslag: En fysisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en stiftelse om han eller hon är styrelseledamot eller motsvarande befattningshavare eller, när en juridisk person är förvaltare, är företrädare för förvaltaren.

En fysisk person ska antas vara den till vars förmån stiftelsen handlar, om han eller hon enligt stiftelseförordnandet kan få del av en väsentlig andel av stiftelsens utdelade medel.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. Utredningens lagtekniska lösning avviker dock från regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Famna* avstyrker förslaget att stiftelsers styrelser ska registreras i ett centralt offentligt register. *Famna* anser att det skulle minska beredskapen att axla förtroendeuppdrag i verksamheter som verkar för samhällets mest utsatta. *Famna* anser vidare att det vore principiellt olyckligt att betrakta brukare, patienter eller klienter som verkliga huvudmän. *Länsstyrelsen i Stockholms län* efterfrågar ett förtydligande i fråga om vilka bestämmelser i registerlagen som omfattar stiftelser. *Svensk Insamlingskontroll* framhåller att stiftelser redan i dag registrerar sina styrelseledamöter i stiftelseregistret och att det skulle förenkla för stiftelserna om anmälan skulle kunna göras till en myndighet på samma blankett. *Forum*, vars yttrande *Famna* hänvisar till i denna del, anser att det är mindre lämpligt att beträffande stiftelser använda begreppet huvudman på ett sätt som inte är förenligt med stiftelselagstiftningen.

Skälen för regeringens förslag: Stiftelser skiljer sig från bl.a. aktiebolag och föreningar genom att de inte har en krets med ägare eller medlemmar som utövar den yttersta kontrollen. Stiftelser kännetecknas i stället av att den som grundat stiftelsen har avhånt sig kontrollen av de medel som avskilts för stiftelsen liksom den närmare kontrollen över den löpande verksamheten. Stiftarens möjligheter att kontrollera en stiftelse härleds i stället från stiftelseförordnandet. Styrelsen eller motsvarande funktion i en stiftelse har därför relativt stor frihet att hantera stiftelsens medel och fatta beslut för stiftelsens räkning, om än med de inskränkningar som stiftelseförordnandet anger. Vid identifiering av en verklig huvudman för en stiftelse ska bestämmelsen som avser truster i artikel 3.6 andra stycket b i fjärde penningtvättsdirektivet utgöra en förebild (artikel 3.6 andra stycket c).

Med hänsyn till stiftelsernas särdrag och kraven i artikel 3.6 andra stycket c i direktivet finns ett behov av en särskild reglering om hur verkliga huvudmän i stiftelser ska identifieras. Regeringen anser, trots invändningen från *Forum* att det är mindre lämpligt att använda begreppet huvudman på ett sätt som inte är förenligt med stiftelselagstiftningen, att begreppet verklig huvudman bör användas genomgående i detta sammanhang. Enligt regeringens bedömning skulle ett begreppsbyte inte medföra en sådan vinst i tydlighet i förhållande till lagstiftningen om stiftelser att den skulle uppväga risken för otydlighet i regleringarna gällande penningtvätt och finansiering av terrorism. Enligt artikel 3.6 andra stycket c ska, när det gäller stiftelser, den eller de fysiska personer som innehar ställningar som är likvärdiga med eller liknar dem i artikel 3.6 andra stycket b användas. I artikel 3.6 andra stycket b, som avser truster, ska trustens instiftare, förmånstagare eller om detta saknas, förmånstagarkategorierna, trustens beskyddare, den eller de som utövar faktisk kontroll över trusten och trustens förvaltare anses vara verkliga huvudmän. Avgörande för hur presumptionsregeln avseende stiftelser ska utformas är således om och i så fall vilka likheter det finns mellan truster och stiftelser.

Styrelsen eller motsvarande funktion i en stiftelse motsvarar trustens förvaltare. Styrelsen eller den som på motsvarande sätt företräder eller förvaltar stiftelsen bör således antas utöva den yttersta kontrollen över stiftelsen. Detta bör komma till uttryck i en presumptionsregel. Därutöver

Prop. 2016/17:173 kan kontroll över en stiftelse, på samma sätt som över andra juridiska personer, anses utövas av den som har möjlighet att utse eller avsätta mer än hälften av styrelseledamöterna eller motsvarande. De presumtionsregler som föreslås i avsnitt 15.3.2 bör således i relevanta delar tillämpas avseende stiftelser. Som *Svensk Insamlingskontroll* framhåller registreras stiftelsers styrelseledamöter redan i dag i stiftelseregistret. Med hänsyn till detta bedömer regeringen att den föreslagna presumtionsregeln och efterföljande registreringen inte kan väntas minska viljan att åta sig förtroendeuppdrag i stiftelsers styrelser, vilket *Famna* befarar.

Någon motsvarighet till beskyddare i en trust finns inte bland dem som har eller kan ha inflytande över en stiftelse. Uppgift om vem som instiftat stiftelsen saknar också relevans, eftersom stiftaren i regel inte utövar kontroll över förvaltningen av stiftelsens medel. Någon presumtionsbestämmelse som avser instiftare eller beskyddare av stiftelser bör därför inte införas.

Stiftelser kan därutöver, i likhet med trustar, ha en eller flera förmånstagare som får del av stiftelsens utdelade medel. Dessa kan anses vara personer till vars förmån stiftelsen handlar, vilket innebär att de kan vara verkliga huvudmän enligt den definition som föreslås i avsnitt 15.3.1. Regeringen bedömer emellertid att det inte är ändamålsenligt att alla förmånstagare till en stiftelse ska anses vara verkliga huvudmän. Ett första skäl till detta är att det finns stiftelser som delar ut exempelvis stipendier till tiotals eller hundratals personer varje år. Det vore inte förenligt med det syfte som direktivet och lagen ska uppfylla att anse att alla dessa mottagare är stiftelsens verkliga huvudmän och införa dem i registret. Det skulle också bli ohanterligt för verksamhetsutövare att betrakta exempelvis 200 mottagare av medel från en stiftelse som verkliga huvudmän vid kundkännedomsprocessen, särskilt om stiftelsen varje år delar ut medel till olika personer.

Enligt regeringens bedömning är förmånstagare i en stiftelse av intresse utifrån direktivets syfte först om de ingår i en mindre krets som regelbundet kan dra fördel av stiftelsens verksamhet. Även sådana personer kan dock förekomma i stiftelser som delar ut medel efter förtjänst, studieresultat, studieort m.m. och som kan, men kanske inte alltid har möjlighet att, utse olika förmånstagare varje år. Enligt regeringens bedömning bör därför en förmånstagare i en stiftelse kunna vara verklig huvudman först om denna kan identifieras som förmånstagare på förhand, genom en föreskrift i stiftelseförordnandet. Genom en sådan begränsning undviks även situationen att brukare eller patienter registreras som verkliga huvudmän, vilket *Famna* framhåller som olämpligt. För att göra bestämmelsens tillämpning ändamålsenlig är det vidare nödvändigt att införa en begränsning i fråga om hur stor del av stiftelsens medel som en fysisk person kan få del av för att anses vara den till vars förmån stiftelsen handlar. Därigenom undviks situationer då en stiftelse ska anses ha så många verkliga huvudmän att det blir praktiskt svårt att hantera och saknar värde för verksamhetsutövare och andra intressenter att känna till. En förmånstagare i en stiftelse bör därför anses vara den till vars förmån stiftelsen handlar först om denna kan få del av en väsentlig andel av stiftelsens utdelade medel. En procentsats som skulle kunna vara ett riktmärke är 15 procent, men bedömningen bör alltid göras utifrån förhållandena i det enskilda fallet. Vad som är en

15.3.5 Särskilda bestämmelser om trusters och liknande juridiska konstruktioner

Regeringens förslag: En fysisk person ska antas vara verklig huvudman i en trust eller liknande juridisk konstruktion, om han eller hon

- är instiftare,
- är förvaltare eller den som har rätt att företräda förvaltaren,
- är beskyddare,
- är förmånstagare eller tillhör förmånstagarkretsen, eller
- på annat sätt utövar den yttersta kontrollen över trusten eller den juridiska konstruktionen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag anges inte att de särskilda bestämmelserna om trusters även omfattar liknande juridiska konstruktioner.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Av artikel 3.6 andra stycket b i fjärde penningtvättsdirektivet framgår vilka som är verkliga huvudmän när det gäller trusters. Trusters kan inte bildas enligt svensk rätt. Även inom Europa är de länder som godkänner bildandet av trusters i minoritet. Med hänsyn till att stora ekonomier såsom Storbritannien, Schweiz, Frankrike och USA godkänner bildandet av trusters är dock frågan om insyn i denna rättsfigur viktigt för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism. Direktivet innehåller inte någon möjlighet för medlemsstaterna att avstå från att reglera frågan om verkligt huvudmannaskap i trusters på den grunden att trusters inte kan bildas med stöd av nationell rätt. Regeringen föreslår därför att frågan om verkligt huvudmannaskap i trusters som bildats med stöd av utländsk rätt ska regleras i den nu föreslagna lagen om registrering av verkliga huvudmän. För en sådan reglering talar vidare att det förekommer att trusters inrättas för att tillgodose förmånstagare som finns i Sverige. Det finns bl.a. skatterättsliga avgöranden som avser de skattemässiga konsekvenserna av att avskilja medel för en trust och att dra förmån av trusten (se bl.a. RÅ 2000 ref. 28). Det kan inte heller uteslutas att det finns svenska juridiska eller fysiska personer som förvaltar trusters som bildats enligt utländsk rätt.

Några svenska principer i fråga om trusters finns inte att ta hänsyn till vid presumptionsregelns utformning. En presumptionsregel som avser verkligt huvudmannaskap i trusters bör därför ansluta till direktivets reglering, som utgår från förhållandena i de länder där trusters är vanligt förekommande. I den nya lagen bör därför anges att verkliga huvudmän för en trust eller liknande juridisk konstruktion ska antas vara de fysiska personer som är instiftare, förmånstagare eller om detta saknas, förmånstagarkategorierna, beskyddare, den eller de som utövar faktiskt kontroll över trusten eller den juridiska konstruktionen och förvaltaren

Prop. 2016/17:173 eller den som har rätt att företräda förvaltaren. För att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet bör i lagen också framgå att bestämmelsen ska tillämpas på trustliknande juridiska konstruktioner.

15.4 Krav på den juridiska personen

15.4.1 Den juridiska personens undersöknings- och dokumentationsskyldighet

Regeringens förslag: En juridisk person ska ha tillförlitliga uppgifter om vem som är dess verkliga huvudman och om arten och omfattningen av personens intresse i den juridiska personen. Om en verklig huvudman saknas eller om det inte finns tillförlitliga uppgifter om vem som är verklig huvudman, ska den juridiska personen ha uppgift om detta. Informationen ska hållas aktuell och kontrolleras i den utsträckning som omständigheterna kräver.

Den juridiska personen ska dokumentera uppgifterna och den utredning som görs för att bedöma vem som är verklig huvudman, om det inte är uppenbart obehövt. Om uppgift om den verkliga huvudmannen ändras, ska dokumentation avseende äldre förhållanden bevaras under minst fem år därefter.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag

Uppgifterna om den verkliga huvudmannen

Fjärde penningtvättsdirektivet ställer krav på medlemsstaterna att se till att de juridiska personerna är skyldiga att inhämta och förfoga över adekvata, korrekta och aktuella uppgifter om sitt verkliga huvudmannaskap (artikel 30.1). För att genomföra denna artikel bör införas en bestämmelse enligt vilken den juridiska personen ska ha tillförlitliga uppgifter om vem som är dess verkliga huvudman samt om arten och omfattningen av personens intresse i den juridiska personen. Med art och omfattning avses en beskrivning av på vilken grund som en verklig huvudman har identifierats samt omfattningen av dennes kontroll över den juridiska personen.

Det kan dock vara så att den juridiska personen inte kunnat identifiera någon verklig huvudman vid undersökningen. Detta kan bero på att den juridiska personen klarlagt att den inte har någon verklig huvudman. Detta torde vara relativt vanligt förekommande, särskilt i ideella föreningar och vissa ekonomiska föreningar såsom bostadsrättsföreningar, som oftast har ett stort antal medlemmar som har samma möjligheter till kontroll och inflytande i föreningen. Att en juridisk person inte har kunnat identifiera någon verklig huvudman kan också bero på att den juridiska personen, trots omfattande efterforskningar, inte förmått klarlägga om den har en verklig huvudman och i så fall vem den verkliga huvudmannen är. Även detta är uppgifter om verkligt huvudmannaskap

som är relevanta utifrån lagens syften, då uppgifterna är av intresse ur både myndigheters och verksamhetsutövares synvinkel. I den nya lagen bör därför framgå att om en verklig huvudman saknas eller om det inte finns tillförlitliga uppgifter om vem som är verklig huvudman ska den juridiska personen ha uppgift om detta.

De juridiska personernas undersökning i fråga om vem som är verklig huvudman

I de flesta fall har den juridiska personen kännedom om vem som är dess verkliga huvudman eller kan med lätthet ta reda på detta. I bl.a. ideella och ekonomiska föreningar med många medlemmar som har samma inflytande kommer det också, utan en ingående utredning, snabbt kunna stå klart att en verklig huvudman inte finns. I vissa fall kommer det dock att förutsättas vissa åtgärder från den juridiska personen för att utreda vem som är dess verkliga huvudman, exempelvis till följd av att den juridiska personen är en del av en komplex koncern med en oklar kontrollstruktur. En juridisk person har i dag inte några verktyg att få en ägare eller annan intressent att redovisa hur hans eller hennes kontroll över den juridiska personen ser ut. Enligt regeringens uppfattning utgör dock den nya penningtvättslagens krav på verksamhetsutövarnas kundkännedomsåtgärder ett effektivt påtryckningsmedel för att ägare och medlemmar med ett intresse för den juridiska personens verksamhet ska medverka till den juridiska personens utredning. Detta följer av att en juridisk person som inte håller uppgifter om sitt verkliga huvudmannaskap och således inte på begäran kan visa upp detta för en verksamhetsutövare riskerar att framstå som misstänkt eller särskilt riskfylld ur verksamhetsutövarens perspektiv. Det kan inte uteslutas att verksamhetsutövare kommer att avstå från att ingå affärsförbindelser med sådana juridiska personer, vilket i sin tur kan innebära betydande svårigheter för den juridiska personens verksamhet (jfr avsnitt 8.5). Om detta beror på att en ägare eller medlem vägrar medverka till utredningen om verkligt huvudmannaskap, får den juridiska personen således ett starkt påtryckningsmedel på ägaren eller medlemmen.

Med tanke på svårigheterna som kan föreligga vid utredningen av en juridisk persons verkliga huvudmän bör det dock i den nya lagen inte ställas ett krav som innebär att alla juridiska personer ska klarlägga vem som är dess verkliga huvudman. Däremot anser regeringen att den juridiska personen ska vara skyldig att genomföra en undersökning som ska vara ett allvarligt försök till ett sådant klarläggande. Undersöknings-skyldigheten bör knytas till omständigheterna i det enskilda fallet, dvs. vara så grundlig som omständigheterna kräver.

Direktivet kräver att uppgifterna om verkligt huvudmannaskap som de juridiska personerna håller ska vara aktuella. Detta krävs också för att det föreslagna registret inte ska förlora sitt värde. Ett krav på att uppgifterna om verkligt huvudmannaskap ska vara aktuella bör framgå i lagen. Det innebär att en undersökning ska vidtas när den juridiska personen får anledning att anta att förhållandena har ändrats. En årlig undersökning i samband med bolags- eller föreningsstämma är därutöver sannolikt ett enkelt och effektivt sätt för de juridiska personerna att säkerställa att de har uppdaterade och aktuella uppgifter om sitt verkliga huvudmannaskap.

Uppgifter om de juridiska personernas verkliga huvudmannaskap som kommit fram vid undersökningen bör vara dokumenterade. Kravet på dokumentation motiveras bl.a. av att den information som den juridiska personen håller ska kunna göras tillgänglig utan dröjsmål för myndigheter eller för verksamhetsutövare som genomför åtgärder för kundkännedom (artikel 30.1 och 30.2). I kravet på dokumentation måste därmed ligga att det ska finnas ett dokument som redovisar vem som är den juridiska personens verkliga huvudman, eller uppgift om att en sådan saknas. I dokumentationen ska den juridiska personen också redovisa vilka överväganden den har gjort för att komma fram till resultatet samt bevara de skriftliga handlingar som utgjort underlaget vid den bedömningen.

Regeringen konstaterar dock att en uttrycklig dokumentation av den utredning som gjorts i vissa fall saknar funktion. Så är bl.a. fallet för ideella och ekonomiska föreningar med ett större antal medlemmar där varje medlem enligt stadgarna har en röst. I en sådan situation är det lätt att konstatera att någon verklig huvudman inte finns redan utifrån stadgarna och en uppgift om antalet medlemmar i föreningen. Ett krav på att dokumentera vilka överväganden som gjorts i en sådan situation fyller inte någon praktisk funktion. Kravet på att dokumentera utredningen bör därför inte gälla om en sådan dokumentation är uppenbart obehövlig.

För att upprätthålla syftet med regleringen och framför allt i syfte att underlätta myndigheternas utredningar måste dokumentationen inklusive dess underlag sparas under viss tid. Regeringen anser att det kan finnas ett värde i att sådant underlag som avser inaktuella uppgifter sparas under viss tid, så att det blir möjligt att rekonstruera ägande- och kontrollförhållandena i en juridisk person för en viss period. När uppgift om den verkliga huvudmannen ändras bör dokumentation avseende äldre förhållanden bevaras i fem år.

15.4.2 Tillhandahållande av informationen

Regeringens förslag: En juridisk person ska på begäran av en myndighet utan dröjsmål lämna ut dokumentation om dess verkliga huvudmannaskap. En juridisk person ska också på begäran av verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen tillhandahålla dokumentationen, om verksamhetsutövaren genomför åtgärder för kundkännedom med anledning av en transaktion eller en affärsförbindelse med den juridiska personen.

Regeringens bedömning: Kravet i artikel 30.1 och 30.2 i fjärde penningtvättsdirektivet, som innebär att juridiska personer på begäran ska tillhandahålla uppgifter om sina lagliga ägare till myndigheter eller verksamhetsutövare, omfattas redan i gällande rätt. Det behövs således inte några nya bestämmelser för att uppfylla detta krav.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Medlemsstaterna ska se till att de juridiska personer som är skyldiga att hålla uppgifter om sitt verkliga huvudmannaskap också ska vara skyldiga att tillhandahålla uppgifter om sin lagliga ägare och sitt verkliga huvudmannaskap till verksamhetsutövare som vidtar åtgärder för kundkännedom (artikel 30.1 andra stycket i fjärde penningtvättsdirektivet). Samma uppgifter ska på begäran skyndsamt tillhandahållas behöriga myndigheter (artikel 30.2).

Begreppet behöriga myndigheter förekommer i ett flertal artiklar i direktivet, men är inte definierat. Att en definition av begreppet saknas beror på att uttrycket ska kunna ges olika innebörd i olika sammanhang. När det gäller möjligheten att få tillgång till uppgifter om juridiska personers verkliga huvudmannaskap bedömer regeringen att begreppet bör ges en vid tolkning. En sådan tolkning uppfyller bäst syftet med lagen, dvs. att försvåra att juridiska personer utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Ett arbete för att motverka och försvåra penningtvätt och finansiering av terrorism bedrivs inte endast av Polismyndigheten eller andra myndigheter som typiskt sett ses som brottsbekämpande, såsom Ekobrottsmyndigheten, Säkerhetspolisen och Åklagarmyndigheten. Även bl.a. Skatteverket och Tullverket har viktiga uppgifter att fylla i detta avseende, liksom Kronofogdemyndigheten, Försäkringskassan och andra myndigheter som kommer i kontakt med grov organiserad brottslighet, ekonomisk brottslighet och finansiering av terrorism. Enligt regeringens uppfattning bör därför inte införas någon begränsning av den krets av myndigheter som utan dröjsmål ska kunna få del av de juridiska personernas uppgifter om det verkliga huvudmannaskapet. Lagen bör därför ge alla myndigheter denna möjlighet. Att även verksamhetsutövare som utför åtgärder för kundkännedom ska ha rätt att ta del av dokumentationen bör anges i den nya lagen

Enligt artikel 30.1 i fjärde penningtvättsdirektivet ska de juridiska personerna, förutom uppgifter om sitt verkliga huvudmannaskap, tillhandahålla uppgifter om sina lagliga ägare. I gällande rätt finns krav på aktiebolag att hålla en uppdaterad aktiebok som är offentligt tillgänglig. Samma krav på öppenhet om det formella ägandet gäller även i handelsbolag. I den mån en ekonomisk förening kan anses ha ägare, och således omfattas av detta krav, följer av gällande rätt att även en ekonomisk förenings medlemslista ska vara aktuell och hållas tillgänglig. Kravet på svenska företag att hålla uppgifter om sina lagliga ägare följer alltså redan av andra författningar. Direktivets krav i detta avseende uppfylls således redan i gällande rätt.

15.4.3 Sanktioner om dokumentationen inte lämnas ut

Regeringens förslag: Om en juridisk person inte lämnar ut dokumentation om dess verkliga huvudmannaskap till en myndighet, ska registreringsmyndigheten på begäran av myndigheten som begär dokumentationen förelägga den juridiska personen, den verkställande direktören, en styrelseledamot eller en motsvarande befattningshavare att vid vite lämna ut dokumentationen till den myndighet som gjort begäran.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Länsstyrelsen i Stockholms län* avstyrker förslaget att registreringsmyndigheten på begäran av myndighet ska förelägga den juridiska personen att lämna ut dokumentationen. Länsstyrelsen anser att den myndighet som begär ut uppgifter om den verkliga huvudmannen bör ges möjlighet att förelägga den juridiska personen att lämna ut dem.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaterna ska se till att behöriga myndigheter och finansunderrättelseenheten ska få tillgång till de uppgifter som de juridiska personerna håller om sitt verkliga huvudmannaskap (artikel 30.2 i fjärde penningtvättsdirektivet). Den skyldighet som de juridiska personerna har att lämna ut denna dokumentation på begäran av en myndighet måste därför sanktioneras på något sätt.

Det finns flera alternativa sätt att sanktionera ett uteblivet hållande och utlämnande av dokumentationen. Ett sätt vore att i likhet med vad som gäller förande och tillhandahållande av aktiebok enligt 30 kap. 1 § aktiebolagslagen (2005:551) förena dokumentationskravet och skyldigheten att lämna ut dokumentationen med en straffsanktion. Ett annat alternativ vore att införa en sanktionsavgift för försumlighet i dessa avseenden. Det är också ett alternativ att införa möjligheter för en myndighet att förelägga den juridiska personen eller dess företrädare om att få del av dokumentationen vid äventyr av vite. De angivna alternativen är var för sig tillräckliga för att uppfylla direktivets krav.

Som framgår i avsnitt 15.5.3 föreslår regeringen att underlåtenhet att fullgöra anmälningsskyldigheten enligt den nya lagen bör angripas med förelägganden förenat med vite. Någon straffsanktion föreslås inte. En straffsanktion är sannolikt inte heller det mest effektiva sättet att förmå de juridiska personerna att lämna ut uppgifter om det verkliga huvudmannskapet till myndigheter. Denna bedömning grundas bl.a. på att det inte kan bli aktuellt med särskilt höga straff för en förseelse av aktuellt slag. Den normala påföljden torde i regel stanna vid dagsböter. En sådan bot kan inte göras proportionerlig mot exempelvis den förpliktade juridiska personens ekonomiska ställning eller liknande förhållanden. Regeringen anser också att det bör vara möjligt att rikta påtryckningar mot både den juridiska personen och dess företrädare att lämna ut dokumentationen. Dessa överväganden medför att regeringen föreslår att det bör vara möjligt att vid vite förelägga den juridiska personen eller dess företrädare att lämna ut dokumentationen om verkligt huvudmannskap till en myndighet.

Det enklaste alternativet kan tyckas vara att, som *Länsstyrelsen i Stockholms län* förordar, ge den myndighet som begär att få ut dokumentationen en befogenhet att meddela ett sådant föreläggande. Enligt regeringens bedömning är det emellertid sannolikt att de juridiska personer som inte håller eller som vägrar att lämna ut uppgifter om sitt verkliga huvudmannskap inte heller har fullgjort sin anmälningsskyldighet till registret. Vid en utebliven anmälan bör, enligt regeringens förslag i avsnitt 15.6.3, registreringsmyndigheten vidta åtgärder för att förmå den juridiska personen att fullgöra anmälningsskyldigheten. Detta kan bl.a. ske genom att föreläggande vid vite riktas

mot den juridiska personen eller dess företrädare. I syfte att undvika att flera myndigheter meddelar vitesförelägganden som i allt väsentligt avser samma fråga finns skäl som talar för att förelägganden om att lämna ut information bör meddelas av registreringsmyndigheten. En sådan ordning skulle också medföra att registreringsmyndigheten får kännedom om att juridiska personer inte gjort en anmälan till registret. Därigenom kan registret över verkliga huvudmän hållas så uppdaterat och aktuellt som möjligt. Det kan förekomma situationer då en juridisk person fullgjort sin anmälningsskyldighet, men vägrar att på begäran lämna ut dokumentation till en myndighet. Detta torde dock inte vara särskilt vanligt förekommande. Sammantaget anser regeringen därför att registreringsmyndigheten bör ges befogenheten att förelägga den juridiska personen att lämna ut dokumentation om sitt verkliga huvudmannaskap till den myndighet som begärt informationen.

En vägran att tillhandahålla dokumentationen på begäran av en verksamhetsutövare som genomför åtgärder för kundkännedom bör inte förenas med någon särskilt sanktion. En sådan vägran bör dock i regel medföra att verksamhetsutövaren, med hänsyn till kraven på kundkännedom i penningtvättslagen, är förhindrad att ingå en affärsförbindelse eller utföra en enstaka transaktion med den juridiska personen. Detta får anses vara ett tillräckligt påtryckningsmedel för att säkerställa att verksamhetsutövare får del av de juridiska personernas dokumentation om det verkliga huvudmannaskapet.

I avsnitt 13.22 berörs principen som innebär att en enskild har rätt att tita och inte belasta sig själv. Denna princip skulle eventuellt kunna aktualiseras också i en situation då en myndighet begär att få del av dokumentation om den verkliga huvudmannen i en juridisk person och detta verkställs genom ett föreläggande vid vite. Det innebär att det kan uppkomma en situation då ett vite inte kan beslutas, om det är fråga om ett framtvingande av belastande uppgifter. Detta innebär dock inte att regelsystemet som sådant är oförenligt med den nämnda principen. Däremot är det viktigt att tillämpningen av bestämmelsen sker med beaktande av denna möjliga motsättning. Med hänsyn till att principen ska uppmärksammas vid tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen, samt då det sannolikt är mycket ovanligt att uppgifter om det verkliga huvudmannaskapet kan innehålla uppgifter som innebär att en person belastar sig själv, föreslås inte någon särskild bestämmelse om detta i lagen.

15.4.4 Anmälan till registret och registrets innehåll

Regeringens förslag: Den juridiska personen ska till registreringsmyndigheten anmäla uppgifter om den juridiska personens verkliga huvudman.

Från anmälningsskyldigheten ska utländska juridiska personer med hemvist inom EES undantas, om den juridiska personen anmält uppgift om sitt verkliga huvudmannaskap i ett centralt register över verkliga huvudmän i en stat inom EES.

Regeringen eller den myndighet regeringen som bestämmer får meddela föreskrifter om innehållet i och övriga krav på anmälan.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Bolagsverket* för fram ett flertal förslag om kraven på ingivande av anmälan, undertecknande av anmälan m.m.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaterna ska se till att uppgifterna om en juridisk persons verkliga huvudman finns i ett centralt register i varje medlemsstat (artikel 30.3 i fjärde penningtvättsdirektivet). Det lämnas till medlemsstaterna att bestämma hur uppgifterna ska tillföras registret. Enligt regeringen bör skyldigheten att göra anmälan ligga på de juridiska personerna själva, eftersom den juridiska personen är bäst lämpad att utreda frågan om vem som är dess verkliga huvudman och att uppdatera anmälan när förhållandena ändras. Fördelen med att låta verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen göra anmälan, vilket också är tillåtet enligt direktivet, är att den anmälda uppgiften i en sådan situation har genomgått en kontroll av en utomstående innan den förs in i registret. Som framgår i avsnitt 15.5.6 föreslår regeringen emellertid en skyldighet för verksamhetsutövare att till registreringsmyndigheten anmäla om uppgifterna i registret kan misstänkas vara felaktiga. Genom denna bestämmelse uppnås i viss utsträckning fördelarna med att låta verksamhetsutövare göra anmälan.

Utgångspunkten är att alla juridiska personer som omfattas av lagen ska anmäla uppgift om den verkliga huvudmannen till ett centralt register. Det gäller således även utländska juridiska personer som bedriver verksamhet i Sverige. En sådan juridisk person som har hemvist inom EES kommer dock att omfattas av motsvarande krav på registrering i den juridiska personens hemland. Redan i fjärde penningtvättsdirektivet framgår ambitionen att de centrala registren som upprättas enligt direktivet ska kopplas samman (artikel 30.9). Genom förslagen till revidering av fjärde penningtvättsdirektivet som finns i (KOM(2016) 450) till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv (EU) 2015/849 om förhindrande av att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism och om ändring av direktiv 2009/101/EG har tidplanen för denna sammankoppling konkretiserats. Frågan om när registren ska sammankopplas är alltså ett föremål för förhandling. Sammankoppling kan dock väntas ske inom en relativt snar framtid. Även utan en sammankoppling kan verksamhetsutövare väntas få tillgång till uppgifter ur centrala register över verkliga huvudmän som hålls i andra medlemsstater. Det innebär att det saknas praktiska skäl för att låta anmälningsskyldigheten omfatta juridiska personer med hemvist inom EES som förekommer i ett register i en annan medlemsstat. Något krav på att registrera sådana juridiska personer kan inte anses följa av direktivet. Ett undantag från registreringsskyldighet för dessa juridiska personer bör därför införas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör kunna meddela föreskrifter om innehållet i och övriga krav på anmälan. De synpunkter som *Bolagsverket* framför i detta avseende får beaktas inom ramen för förordningsarbetet.

15.4.5 När en anmälan ska ske för juridiska personer som omfattas av krav på registrering i andra register

Prop. 2016/17:173

Regeringens förslag: En anmälan till registret över verkliga huvudmän ska göras senast fyra veckor från det att en juridisk person har registrerats i ett annat myndighetsregister.

När ett förhållande avseende den verkliga huvudmannen ändras, ska den juridiska personen anmäla ändringen för registrering utan dröjsmål efter att den juridiska personen fått kännedom om det ändrade förhållandet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län* ser en risk att förändringar inte kommer att anmälas till registret, vilket kan medföra att registret inte visar verkliga förhållanden och betonar vikten av att reglerna formuleras så att det fungerar effektivt i praktiken. Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser att en årlig anmälan bör ske. *Bolagsverket* anser att det inte bör införas någon bestämmelse om periodiskt återkommande anmälan till registret.

Skälen för regeringens förslag

Anmälan som är knuten till registrering av den juridiska personen

Frågan om när anmälan för registrering i ett centralt register över verkliga huvudmän ska ske framgår inte uttryckligen av fjärde penningtvättsdirektivet. Av direktivets systematik följer dock att alla juridiska personer som omfattas av kraven på att hålla uppgifter om sin verkliga huvudman ska förekomma med dessa uppgifter i ett sådant register.

När en juridisk person bildas krävs för de flesta organisationsformer, bl.a. aktiebolag och ekonomiska föreningar, en registrering av den juridiska personen, företrädare etc. i ett myndighetsregister. Det saknas skäl att låta registreringen av verkliga huvudmän anstå någon längre tid efter denna registrering. I de fall då registreringsmyndigheten för en nybildad juridisk person också ska ta emot anmälan till registret över verkliga huvudmän, bör anmälan för registrering kunna ske på samma anmälningsblankett. I de fall registrering av uppgifter hänförliga till den juridiska personen och dess verkliga huvudman sker till olika myndigheter måste dock registreringen av den juridiska personen ske först. Det är därför nödvändigt att sätta en bestämd frist inom vilken en anmälan om registrering av uppgifter om det verkliga huvudmannskapet ska ske. Regeringen bedömer att denna frist bör bestämmas till fyra veckor från det att behörig myndighet beviljat registrering av den juridiska personen.

Kravet på att göra anmälan till registret över verkliga huvudmän bör inte endast omfatta sådana juridiska personer som måste registreras i ett myndighetsregister för att få rättskapacitet. Kravet är avsett att träffa även sådana juridiska personer som av annat skäl omfattas av ett krav på registrering av den juridiska personen. Som exempel kan nämnas ideella

Prop. 2016/17:173 föreningar och trossamfund som bedriver näringsverksamhet i sådan omfattning att de är skyldiga att registrera sig i handelsregistret enligt handelsregisterlagen (1974:157). Även för dessa börjar således anmälningstiden att löpa när myndigheten har registrerat den juridiska personen i handelsregistret.

Det nu behandlade kravet gäller för juridiska personer som registreras av myndighet efter att lagen har trätt i kraft. För dem som redan vid lagens ikraftträdande omfattas av kravet att göra anmälan till registret över verkliga huvudmän bör tidpunkten för första anmälan till detta register regleras i lagens övergångsbestämmelser (se avsnitt 17.2.4). För att registret ska innehålla korrekta och uppdaterade uppgifter bör en ny anmälan göras när ett anmält förhållande om en verklig huvudman ändras. En sådan anmälan bör ske utan dröjsmål.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser att det bör införas ett krav på en årlig anmälan. Ett krav på en årlig anmälan till registret skulle öka möjligheterna att åstadkomma ett register som innehåller adekvata, korrekta och aktuella uppgifter. Enligt regeringens bedömning skulle det dock innebära en kraftigt ökad administration för registreringsmyndigheten och de juridiska personer som träffas av regleringen. Detta bedöms inte uppvägas av den nytta som en årlig anmälan skulle medföra, särskilt som det i majoriteten av de årliga anmälningarna sannolikt skulle framgå att ingen ändring skett jämfört med föregående års anmälan.

15.4.6 Anmälan för juridiska personer som inte omfattas av ett krav på registrering

Regeringens förslag: För en ideell förening och andra juridiska personer som inte omfattas av ett krav på registrering av grundläggande information om den juridiska personen gäller kraven på att dokumentera, anmäla och på begäran tillhandahålla uppgift om det verkliga huvudmannskapet först när en uppgift gällande den juridiska personens verkliga huvudman lämnas till en verksamhetsutövare med anledning av åtgärder för kundkänedom.

I ett sådant fall ska en anmälan för registrering i registret över verkliga huvudmän göras inom fyra veckor från att uppgiften lämnats till verksamhetsutövaren.

En anmälan behöver inte göras om den juridiska personen saknar en verklig huvudman.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Länsstyrelsen i Stockholms län* avstyrker dock förslaget och anser att registreringsskyldigheten bör inträda inte enbart vid kontakt med verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen utan även vid kontakt med myndighet som efterfrågar uppgifterna. *Civos*, vars yttrande *Sveriges Föreningar* ställer sig bakom och *Sveriges kristna råd* instämmer i, framhåller att det ofta krävs att även små eller nystartade ideella föreningar har ett bankkonto för att fullgöra krav från det offentliga, exempelvis för utbetalning av aktivitetsstöd, och anser därför att det vore bättre att helt undanta ideella

föreningar och stiftelser från kravet på anmälan. *Forum*, vars yttrande *Famna* hänvisar till i denna del, påpekar att bestämmelsen kan uppfattas som att en myndighet inte kan begära ut uppgifter från en ideell förening så länge som någon verksamhetsutövare inte begärt och fått uppgift om det verkliga huvudmannaskapet.

Skälen för regeringens förslag: Frågan om när anmälan om registrering ska ske framgår inte uttryckligen av fjärde penningtvättsdirektivet. I avsnitt 15.4.5 föreslår regeringen att en anmälan till registret ska göras senast fyra veckor från det att en juridisk person har registrerats av en behörig registreringsmyndighet. Det finns dock juridiska personer, företrädesvis ideella föreningar, som inte omfattas av någon skyldighet att registrera uppgifter om den juridiska personen i något register. Stiftelser omfattas i regel av ett krav på registrering, men får rättskapacitet innan registrering har skett. För föreningar och stiftelser som inte omfattas av krav på registrering måste en särskild ordning gälla.

Av direktivet framgår att medlemsstaterna får låta verksamhetsutövare samla in uppgifter till registret (skäl 14). Denna möjlighet måste enligt regeringens bedömning innebära att det finns utrymme att knyta registreringstidpunkten till när den juridiska personen första gången kommer i kontakt med en verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen. Registrering måste således ske senast vid denna tidpunkt. Enligt regeringens bedömning måste det vidare anses vara förenligt med direktivet att låta skyldigheterna att dokumentera och på begäran tillhandahålla uppgift om det verkliga huvudmannaskapet inträda först vid den tidpunkt då ett krav på registrering aktualiseras. En sådan tolkning medför att exempelvis ideella föreningar som inte har några ekonomiska relationer med någon utanför sammanslutningen inte omfattas av kraven som gäller övriga juridiska personer. Detta är enligt regeringens bedömning en ändamålsenlig avgränsning, eftersom juridiska personer av detta slag innebär en försumbar risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. I de fall en sådan förening har exempelvis ett bankkonto, vilket är relativt vanligt enligt *Civos*, *Sveriges Föreningar* och *Sveriges kristna råd*, kommer föreningen att omfattas av samma krav som övriga juridiska personer i fråga om skyldigheten att utreda och dokumentera frågan om det verkliga huvudmannaskapet, från det att föreningen till banken lämnat uppgifter avseende föreningens verkliga huvudmannaskap. Ideella föreningar kan dock i stor utsträckning komma att undantas från kravet på att dokumentera uppgifterna, eftersom sådan dokumentation i många fall kan antas vara uppenbart obehövt (jfr avsnitt 15.4.1). För en juridisk person som inte enligt någon annan författning omfattas av ett krav på registrering av grundläggande uppgifter om den juridiska personen bör således kraven på att dokumentera och på begäran tillhandahålla uppgift om det verkliga huvudmannaskapet gälla först när en uppgift gällande den juridiska personens verkliga huvudman lämnats till en verksamhetsutövare med anledning av åtgärder för kundkänedom. Den föreslagna bestämmelsen innebär, som *Forum* och *Famna* är inne på, att en ideell förening som inte är registreringsskyldig enligt annan författning inte omfattas av kravet på att lämna ut dokumentation gällande sitt verkliga huvudmannaskap till en myndighet så länge uppgift gällande det verkliga huvudmannaskapet inte lämnats till en verksamhetsutövare i anledning

Prop. 2016/17:173 av åtgärder för kundkännedom. Att en myndighet begär uppgifter från en sådan juridisk person bör inte medföra att lagen blir tillämplig, vilket *Länsstyrelsen i Stockholms län* föreslår.

Även när det gäller frågan om skyldigheten att anmäla uppgift om den verkliga huvudmannen finns beträffande de nu behandlade juridiska personerna skäl att göra särskilda överväganden. Enligt regeringens bedömning kan artikel 30.1–30.3 i direktivet inte förstås så att det finns ett uttryckligt krav på att alla juridiska personer måste göra en anmälan till registret även i de fall en verklig huvudman saknas. För andra juridiska personer än dem som nu behandlas bör en anmälan göras oavsett förekomsten av en verklig huvudman, eftersom detta ökar möjligheterna att upptäcka uteblivna eller felaktiga registreringar och ökar registrets användbarhet för verksamhetsutövare och myndigheter. I exempelvis aktiebolag kan det antas vara relativt vanligt förekommande att förhållandena rörande det verkliga huvudmannskapet förändras över tid. Det faktum att en verklig huvudman inte finns vid en viss tidpunkt kan således inte tas till intäkt för att det förhållandet kommer att bestå, och det bör vara möjligt att i registret följa förändringar avseende det verkliga huvudmannskapet över tid. Att det under en viss period inte funnits någon verklig huvudman i en sådan juridisk person kan således vara en relevant och användbar uppgift. För en ideell förening är dock förhållandet många gånger det omvända. En sådan förening kommer endast i undantagsfall att ha en verklig huvudman. Om en anmälningsskyldighet skulle gälla även om en verklig huvudman saknas skulle ett stort antal ideella föreningar anmäla föreningens namn och eventuella organisationsnummer till registret, samt uppgiften att föreningen inte har någon verklig huvudman. Det saknas i allmänhet möjlighet för en verksamhetsutövare eller myndighet att komplettera uppgifterna om den ideella föreningen genom uppgifter från andra register, vilket är möjligt avseende bl.a. aktiebolag och ekonomiska föreningar. De uppgifter som skulle registreras avseende ideella föreningar skulle således i de flesta fall sakna relevans i förhållande till syftet med registreringen och ha ett mycket begränsat värde för verksamhetsutövare och myndigheter. Med hänsyn till detta samt då direktivet inte kan förstås så att det innebär ett uttryckligt krav på att registrering ska ske även om en verklig huvudman saknas, anser regeringen att det bör göras ett undantag från registreringsskyldigheten. Undantaget bör gälla för juridiska personer som inte enligt någon annan författning omfattas av ett krav på registrering av grundläggande information om den juridiska personen och som saknar en verklig huvudman. Om en sådan juridisk person har en verklig huvudman bör denna dock anmälas till registret. En anmälan till registret bör ske senast fyra veckor efter det att uppgift om det verkliga huvudmannskapet har lämnats till en verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen.

15.4.7 Vissa oregistrerade juridiska personers skyldighet att anmäla uppgifter om företrädare till registret

Prop. 2016/17:173

Regeringens förslag: Om en juridisk person som inte enligt någon annan författning omfattas av ett krav på registrering av grundläggande information om den juridiska personen tar emot eller samlar in pengar eller annan egendom i syfte att främja ett varaktigt ändamål som innebär att pengar eller egendom överförs till en fysisk person eller till en annan juridisk person, ska den juridiska personen anmäla uppgift om sina företrädare och firmatecknare till registret över verkliga huvudmän.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår även en frivillig registreringsmöjlighet för oregistrerade juridiska personer att anmäla uppgifter om företrädare till registret.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Bolagsverket* anser att det inte bör införas en frivillig registrering för oregistrerade juridiska personer av uppgifter om styrelseledamöter och firmatecknare. *Civos*, vars yttrande *Sveriges föreningar* ställer sig bakom och *Sveriges kristna råd* instämmer i, efterfrågar ett förtydligande av vilka juridiska personer som omfattas av förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Den absoluta majoriteten av alla juridiska personer, registrerade som oregistrerade, bildas och används för legitima och vällovliga syften. I de riskbedömningar för penningtvätt och finansiering av terrorism som genomförts i Sverige framkommer dock att oregistrerade juridiska personer, främst i form av ideella föreningar, riskerar att användas i syfte att finansiera terrorism eller att överföra pengar till utlandet på sätt som medför förhöjd risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Detta är inte något specifikt för Sverige. Fatfs rekommendation 8, som reviderades i juni 2016, ålägger därför länder att förhindra att s.k. Non Profit Organisations (NPO) används för att finansiera terrorism. En NPO definieras i Fatfs rekommendationer som en juridisk person eller arrangemang eller organisation som huvudsakligen samlar in eller betalar ut pengar för välgörande, religiösa, kulturella, utbildande, sociala eller broderliga ändamål eller som främjar andra typer av goda värden. Enligt den reviderade rekommendationen och dess tolkningsnoter framgår bl.a. att länder ska identifiera vilka organisationer eller grupper av organisationer som faller inom Fatfs definition av NPO och vidta riskbaserade åtgärder för att förhindra att dessa organisationer utnyttas för finansiering av terrorism.

Enligt regeringens bedömning når Sverige i dagsläget inte upp till den nivå som Fatfs rekommendation kräver. Detta beror bl.a. på att svenska myndigheter har mycket liten möjlighet att få kännedom om och insyn i oregistrerade juridiska personer som bedriver särskilt sårbar insamlingsverksamhet.

Enligt regeringens bedömning är det mot bakgrund av riskerna för framför allt finansiering av terrorism, Fatfs rekommendationer och myndigheternas bristande insyn i insamlingsorganisationer motiverat att införa regler som ökar möjligheterna att få kännedom om och insyn i

Prop. 2016/17:173 dessa organisationer. En sådan ökad genomlysning kan också medföra ett ökat förtroende för organisationer som samlar in pengar för välgörande ändamål. Ett högt förtroende för en organisation kan i sin tur öka myndigheters och privatpersoners vilja att bidra till organisationernas verksamhet. Enligt regeringens bedömning riskerar den föreslagna registreringsskyldigheten således inte att på ett oproportionerligt sätt drabba alla de insamlingsorganisationer som bedriver en samhällsnyttig och vällovlig verksamhet.

I den nya registreringslagen bör därför införas en bestämmelse som innebär att om en juridisk person som inte är registrerad i något myndighetsregister tar emot eller samlar in pengar eller annan egendom i syfte att främja ett varaktigt ändamål som innebär att pengar eller egendom överförs till en annan fysisk eller juridisk person, ska den juridiska personen anmäla uppgift om sina företrädare och firmatecknare till registret över verkliga huvudmän. *Civos*, *Sveriges Föreningar* och *Sveriges kristna råd* efterfrågar ett förtydligande av vilka som omfattas av förslaget. Att syftet med den juridiska personen ska vara att främja ett varaktigt ändamål innebär att tillfälliga insamlingar i juridiska personer med andra ändamål inte medför ett krav på registrering. Bestämmelsen omfattar således exempelvis en ideell förening som har till syfte att samla in pengar för ett visst ändamål.

Regeringen gör, i likhet med *Bolagsverket*, bedömningen att någon möjlighet till frivillig registrering för oregistrerade juridiska personer av uppgifter om styrelseledamöter och firmatecknare för närvarande inte bör införas.

15.4.8 Vissa undantag för juridiska personer som har ett politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant ändamål

Regeringens förslag: En juridisk person som inte omfattas av krav på registrering av den juridiska personen i andra register än registret över verkliga huvudmän och som har ett politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant ändamål eller är ett trossamfund som inte registrerats i handelsregistret enligt handelsregisterlagen är inte skyldig att i anmälan till registret över verkliga huvudmän ange uppgifter om fysiska personer, om en sådan anmälan medför att medlemmen därigenom ger sin åskådning i något av dessa avseenden till känna.

Medlemmar måste inte heller anmälas för registrering om en anmälan medför att en fysisk person ger sitt medlemskap i en fackförening till känna samt om en anmälan avslöjar uppgift om en fysisk persons hälsotillstånd eller sexualliv.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor* vill understryka vikten av att konsekvenserna för organisationer som verkar ur exempelvis ett religiöst, kulturellt eller politiskt perspektiv noga genomlysas och anser att undantaget bör utvidgas till att innefatta juridiska personer med ändamål som är

relaterade till könsuttryck eller könsidentitet. *Civos*, vars yttrande *Sveriges föreningar* ställer sig bakom och *Sveriges kristna råd* instämmer i, anser att krav på registrering av verkliga huvudmän indirekt skulle kunna påverka organisationsfriheten negativt exempelvis för individer som saknar laglig rätt att vistas i landet och att undantagen därför bör breddas ytterligare. *Svensk Insamlingskontroll* framhåller att det kan finnas personer med skyddade personuppgifter som är verksamma som ledamöter eller firmateknare i styrelser för ideella organisationer och anser att det bör finnas möjlighet till sekretess för skyddade personuppgifter i registret över verkliga huvudmän. *Forum* befarar att registrering av exempelvis barn kommer att ske och efterfrågar en närmare genomgång av i vilka fall individuppgifter ska få registreras.

Skälen för regeringens förslag: Förslaget om kravet på registrering av verkliga huvudmän och i vissa fall styrelseledamöter och andra företrädare omfattar även juridiska personer som inte tidigare omfattats av något annat krav på registrering av den juridiska personen eller dess företrädare (se avsnitt 15.4.7). Av 2 kap. 2 § regeringsformen framgår som utgångspunkt att ingen av det allmänna får tvingas att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende. Mot den bakgrunden bör kravet på registrering av verkliga huvudmän utformas med viss återhållsamhet.

Regeringen föreslår därför ett undantag från anmälningsskyldigheten för sådana juridiska personer som inte omfattats av någon registrerings-skyldighet och vars ändamål är politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant av regeringsformen skyddat ändamål. Sådana juridiska personer bör inte vara skyldiga att anmäla uppgifter om fysiska personer som är medlemmar i den juridiska personen, om anmälan medför att medlemmen därigenom ger sin åskådning i något av dessa avseenden till känna. En sådan ytterligare utvidgning av undantaget, som *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor* efterfrågar, är enligt regeringens uppfattning inte motiverat för att skydda den grundlagsskyddade rätten att inte tvingas ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende. Till skillnad från *Civos* m.fl., anser regeringen att ett krav på registrering av verkliga huvudmän inte innebär en inskränkning i organisationsfriheten.

Anmälningar som görs av exempelvis fackföreningar, patientföreningar eller föreningar som arbetar för hbtq-personers rättigheter kan medföra att anmälningar innebär behandling av s.k. känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen (1998:204). Enligt regeringens bedömning kommer de aktuella föreningarna att endast i sällsynta undantagsfall anses ha en verklig huvudman enligt lagen. I de fall en sådan förening har en verklig huvudman är det enligt regeringens bedömning motiverat att göra det möjligt för föreningen att inte anmäla en fysisk persons namn, och därigenom undvika att känsliga personuppgifter behandlas i det nu föreslagna registret. Mot bakgrund av att uppgifterna i andra register hos Bolagsverket som exempelvis bolagsregistret och föreningsregistret är offentliga och inte omfattas av sekretess, gör regeringen, trots det *Svensk Insamlingskontroll* och *Forum* anför gällande behov av sekretess, bedömningen att några sekretessbestämmelser inte bör införas i lagen om registrering av verkliga huvudmän. Regeringen bedömer det inte som sannolikt att, som *Forum* befarar, ett barn skulle

Prop. 2016/17:173 bedömas vara den fysiska person som ytterst äger eller kontrollerar en juridisk person och registreras som verklig huvudman, även om kriterierna för presumtion skulle kunna bli uppfyllda om någon väljer att sätta ett barn som ledamot i en styrelse för en stiftelse (jfr avsnitt 15.3.1).

15.4.9 Fysiska personer som förvaltar trustar eller liknande juridiska konstruktioner

Regeringens förslag: För en fysisk person som är förvaltare av en trust eller liknande juridisk konstruktion ska gälla samma skyldigheter som för en juridisk person i fråga om att dokumentera, anmäla och på begäran tillhandahålla uppgift om trustens verkliga huvudmän.

Även bestämmelserna om förelägganden vid brister i anmälan, utebliven anmälan eller misstanke om felaktiga uppgifter i registret och om föreläggande vid vite ska i tillämpliga delar gälla fysiska personer som är förvaltare av trustar eller liknande juridiska konstruktioner.

Förvaltare av en trust eller liknande juridisk konstruktion ska anmäla trustens eller den juridiska konstruktionens verkliga huvudmän för registrering när förvaltarens uppdrag inleds.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det inte innehåller någon särskild bestämmelse om att reglerna om förelägganden vid brister i anmälan, utebliven anmälan eller misstanke om felaktiga uppgifter i registret och föreläggande om vite även är tillämpliga på en förvaltare av en trust. I utredningens förslag anges inte heller att bestämmelserna även ska gälla förvaltare av juridiska konstruktioner som liknar trustar.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Bolagsverket* efterfrågar ett förtydligande om att bestämmelserna om förelägganden vid brister i anmälan m.m. är tillämpliga på förvaltare av trustar som är fysiska personer.

Skälen för regeringens förslag: En förvaltare av en trust ska vara skyldig att inhämta och föfoga över adekvata, korrekta och aktuella uppgifter om trustens verkliga huvudmän (artikel 31.1 i fjärde penningtvättsdirektivet). Förvaltaren av trusten ska på samma sätt som övriga juridiska personer vara skyldig att tillhandahålla dessa uppgifter till myndigheter och verksamhetsutövare samt anmäla uppgifterna om verkliga huvudmän till det centrala registret. Detsamma ska gälla andra typer av juridiska konstruktioner med trustliknande struktur eller funktioner (artikel 31.8). Trustar och liknande juridiska konstruktioner är inte juridiska personer och saknar därmed rättskapacitet. Det innebär att det inte kan riktas några krav direkt mot trusten eller den trustliknande juridiska konstruktionen. Skyldigheterna måste därför riktas mot den fysiska eller juridiska person som förvaltar trusten. I syfte att tydliggöra att det som anges om skyldigheter för juridiska personer i den föreslagna lagen också ska gälla förvaltare av trustar och liknande juridiska konstruktioner som är fysiska personer bör det införas en bestämmelse med sådant innehåll. Regeringen instämmer i *Bolagsverkets* bedömning

att det bör tydliggöras att även bestämmelserna som föreslås gälla vid brister i anmälan, utebliven anmälan eller misstanke om felaktiga uppgifter i registret och om föreläggande vid vite i tillämpliga delar ska gälla för en förvaltare av en trust eller liknande juridisk konstruktion som är en fysisk person.

Enligt direktivet behöver uppgifter om den verkliga huvudmannen hos trustar eller liknande juridiska konstruktioner inte finnas i ett register förrän trusten får skattemässiga konsekvenser (artikel 31.4). Det kan dock vara svårt att avgöra när en trust får skattemässiga konsekvenser, särskilt på förhand, eftersom den skattemässiga bedömningen av en trusts förhållanden inte är uttryckligen reglerad i svensk rätt. Beskattningskonsekvenserna av avskiljande av medel till en trust och mottagande av ersättning från en trust kan därför vara svåra att avgöra. Detsamma gäller andra trustliknande juridiska konstruktioner. För att göra regelverket lättare att tillämpa bör anmälningsskyldigheten knytas till den tidpunkt då förvaltarens uppdrag inleds. Det innebär att trustar och liknande juridiska konstruktioner som förvaltas från Sverige kommer att omfattas av regleringen oavsett om trusten medför skattekonsekvenser i Sverige eller inte.

15.5 Handläggningen hos registreringsmyndigheten

15.5.1 Registreringsmyndighet

Regeringens förslag: Bolagsverket ska vara registreringsmyndighet för registret över verkliga huvudmän och andra uppgifter som anmäls enligt den nya lagen om registrering av verkliga huvudmän.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om innehållet i och övriga egenskaper hos registret, inbegripet frågor om tillgång till registret.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Bolagsverket* anser att olika registerförande myndigheter bör ges tydliga uppdrag att på olika sätt stödja registret över verkliga huvudmän genom exempelvis samordning och informationsutbyte. *Svensk Insamlingskontroll* framhåller att det skulle förenkla för stiftelserna om anmälan skulle kunna göras till en myndighet på samma blankett. *Skatteverket* efterfrågar klargörande i vilken mån Skatteverket kan få del av uppgifter i registret när syftet med informationsinhämtningen är att utreda en beskattningsfråga. *Tullverket* ser det som angeläget att möjliggöra för alla brottsutredande myndigheter att få tillgång till registret. *Svenskt Näringsliv* undrar till vem eller vilka som informationen i registret ska kunna lämnas ut och efterfrågar tydliga processer för att undvika spridning och olovlig användning av uppgifterna.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaterna ska se till att uppgifterna om en juridisk persons verkliga huvudman finns i ett centralt register (artikel 30.3 i fjärde penningtvättsdirektivet). Registret bör enligt regeringens bedömning föras av en myndighet, eftersom den som för

Prop. 2016/17:173 registret måste ha möjlighet att vidta verksamma åtgärder för att se till att uppgifterna är aktuella, adekvata och korrekta. Regeringen anser att Bolagsverket är lämpligt att vara registreringsmyndighet. Det huvudsakliga skälet för förslaget är att Bolagsverket i dag är registreringsmyndighet för många av de juridiska personer som omfattas av den nya lagen, vilket kan medföra administrativa förenklingar. Till detta kommer att Bolagsverket har erfarenhet av att driva stora register och ta emot och hantera stora mängder information. *Bolagsverket* anför att olika registerförande myndigheter bör ges tydliga uppdrag att stödja registret över verkliga huvudmän. Regeringen anser att samordning och informationsutbyte är viktigt för att uppgifterna i registret ska kunna hållas så aktuella, adekvata och korrekta som möjligt, men gör bedömningen att särskilda bestämmelser inte behövs. Det saknas också underlag för att föreslå bestämmelser som skulle möjliggöra för exempelvis stiftelser att göra anmälan till stiftelseregistret och registret över verkliga huvudmän på samma blankett, vilket *Svensk Insamlingskontroll* efterfrågar.

Craven i artikel 30.5 och 30.6 i direktivet, som avser frågor om vilka uppgifter om den verkliga huvudmannen som ska registreras och om tillgången till det centrala registret för olika intressenter, inbegripet allmänhetens tillgång, bör genomföras genom föreskrifter på förordningsnivå. Detsamma gäller de motsvarande craven avseende truster och trustliknande juridiska konstruktioner i artikel. 31.4. Frågor om vilka myndigheter som bör ha särskild tillgång till registret, som berörs av *Skatteverket* och *Kronofogdemyndigheten*, får således beaktas inom ramen för förordningsarbetet. Skatteverkets tillgång till registret med anledning av direktivet om administrativt samarbete i fråga om beskattning behandlas i avsnitt 16.7.2. Inom ramen för förordningsarbete får även behandlas frågor om till vem och enligt vilka processer som informationen i registret ska kunna lämnas ut, vilket *Svenskt Näringsliv* har synpunkter på. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör således bemyndigas att meddela föreskrifter om innehållet i och övriga egenskaper hos registret, inbegripet frågor om tillgång till registret.

15.5.2 Brister i anmälan och utebliven anmälan

Regeringens förslag: Om den som gjort en registreringsanmälan inte följer de krav som gäller för en anmälan, ska Bolagsverket kunna förelägga den juridiska personen att yttra sig i frågan eller vidta rättelse inom viss tid. Om den som har gjort anmälan inte följer ett föreläggande får registrering vägras.

Om en juridisk person inte anmält uppgifter för registrering inom de frister som gäller för anmälan, eller om registrering vägrats på grund av att anmälan är bristfällig, får Bolagsverket förelägga den juridiska personen att lämna in en anmälan inom viss tid.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Medlemstaterna ska kräva att de uppgifter som finns i registret över verkliga huvudmän är adekvata, korrekta och aktuella (artikel 30.4 i fjärde penningtvättsdirektivet). För att säkerställa detta bör Bolagsverket ha befogenhet att åstadkomma rättelse av uppgifter eller att få in anmälningar från anmälningsskyldiga juridiska personer.

En första brist som måste kunna avhjälpas avser formella krav på anmälan. Det kan t.ex. avse att anmälan inte undertecknats på rätt sätt eller att det till anmälan inte fogats sådana handlingar som efterfrågas. Regeringen gör bedömningen att det föreligger ett behov av att särskilt reglera Bolagsverkets möjligheter att komma till rätta med sådana brister. Bolagsverket bör ha möjlighet att förelägga en juridisk person som gör en anmälan som är bristfällig att yttra sig i frågan eller vidta rättelse inom viss tid. Det måste också regleras vad som blir följderna av att föreläggandet inte följs. En bristfällig anmälan bör inte automatiskt leda till att registrering vägras, eftersom det framstår som önskvärt att så många juridiska personer som möjligt ska förekomma i registret. Det är också så att en registrerad uppgift många gånger kan vara korrekt, trots att exempelvis endast en av två firmatecknare har undertecknat densamma eller att det föreligger andra formella brister som inte i sig påverkar den anmälda uppgiftens riktighet. Det måste vidare beaktas att registrering i registret över verkliga huvudmän inte har någon självständig rättsverkan, exempelvis mot tredje man. Det innebär att möjligheten att vägra registrering inte är något verksamt påtryckningsmedel om Bolagsverket vill förmå någon att komma in med en formellt korrekt anmälan. Om en anmälan däremot är helt otjänlig, bör det finnas en möjlighet för Bolagsverket att kunna vägra registrering. Detta bör framgå i lagen.

Bolagsverket bör vidare kunna ingripa om myndigheten får kännedom om att en juridisk person, som är anmälningsskyldig, inte har gjort en anmälan inom de frister som anges i lagen. Om Bolagsverket har vägrat registrering till följd av brister i anmälan, bör Bolagsverket också ha möjlighet att få till stånd en ny anmälan. Myndigheten bör inte vara skyldig att meddela ett formellt föreläggande när brister uppmärksammas, utan bör ha en valmöjlighet, vilket ligger i linje med 7 § förvaltningslagen (1986:223). Där anges att varje ärende där någon enskild är part ska handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Det anges vidare att myndigheten ska underlätta för den enskilde att ha med den att göra. I enkelhetskravet ligger t.ex. att ärendena inte ska belastas med onödig skriftväxling och att handläggningen ska anpassas efter ärendets art. Om Bolagsverket anser att en brist i stället kan läkas genom ett telefonsamtal eller en underrättelse, ska detta alltså vara möjligt.

Även vid uteblivna anmälningar bör Bolagsverket överväga om ett föreläggande är nödvändigt. När det gäller exempelvis ideella föreningar som blivit anmälningsskyldiga till följd av att de varit föremål för kundkännedomsåtgärder är det exempelvis sannolikt att en utebliven anmälan inte beror på en uppsåtlig underlåtenhet utan på okunskap om lagens krav. I bl.a. sådana fall är det rimligt att Bolagsverket kan göra den juridiska personen uppmärksam på anmälningsskyldigheten på ett mindre ingripande sätt än genom ett formellt föreläggande.

Regeringens förslag: Om det kan antas att uppgifter i registret över verkliga huvudmän är felaktiga, ska Bolagsverket kunna förelägga den juridiska personen att rätta uppgifterna eller visa att de är korrekta. Detsamma gäller om uppgifterna i en anmälan om registrering kan antas vara felaktiga.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. Enligt *Skatteverket* är det viktigt att Bolagsverket ges möjlighet att korrigera uppgifter som uppenbart inte är korrekta, oberoende av om en polisanmälan görs. *Bolagsverket* anser att det bör finnas möjlighet för den som är registrerad som verklig huvudman att själv göra avanmälan, för att minska risken för olägenhet för personer som drabbas av felaktiga registreringar och att personuppgifter behandlas i strid med krav på riktighet i personuppgiftslagen (1998:204).

Skälen för regeringens förslag: För att säkerställa att uppgifterna i registret är adekvata, korrekta och aktuella bör införas en möjlighet för Bolagsverket att ingripa i de fall myndigheten får anledning att misstänka att uppgifterna i registret är felaktiga. I sådana situationer bör Bolagsverket kunna förelägga den juridiska personen att rätta uppgifterna eller visa att de är korrekta. Bestämmelsen bör innebära en möjlighet och inte en skyldighet för Bolagsverket att rikta ett föreläggande mot den juridiska person vars registeruppgift är ifrågasatt. Av detta följer att Bolagsverket i varje enskilt fall måste överväga om ett föreläggande skulle vara verkningsfullt och ändamålsenligt, eller om det finns något annat sätt att få till stånd en rättelse av uppgiften.

Om den juridiska personen rättar uppgifterna efter ett sådant föreläggande, ska de nya uppgifterna läggas till grund för registrering. Om den juridiska personen hävdar att de registrerade uppgifterna är korrekta, kan Bolagsverket godta även den uppgiften. Det kan emellertid inte uteslutas att det kommer att uppstå situationer då Bolagsverket är övertygat om att uppgifterna i registret är felaktiga, samtidigt som den juridiska personen gör gällande att de är korrekta. Enligt regeringens bedömning bör uppenbart oriktiga anmälningar i första hand polisanmälas av Bolagsverket. Det framstår som mest ändamålsenligt att det är Polismyndigheten, och inte Bolagsverket, som ska utreda och klarlägga om en uppsåtligt felaktig anmälan gjorts, eftersom det kan röra sig om ett brott som faller under allmänt åtal. I den mån en polisutredning visar att uppgifterna är felaktiga kan Bolagsverket rätta uppgiften med stöd av allmänna förvaltningsrättsliga principer. Rättelse bör även kunna ske med stöd av personuppgiftslagen om den registrerade uppgiften felaktigt pekar ut en viss fysisk person som verklig huvudman. En sådan rättelse bör, som *Skatteverket* efterfrågar, kunna ske även om en polisanmälan inte har gjorts. Regeringen anser mot denna bakgrund, till skillnad från *Bolagsverket*, att någon bestämmelse om avanmälan från den som är registrerad som verklig huvudman inte bör införas.

Regeringens förslag: Om en juridisk person inte följt ett föreläggande enligt lagen om registrering av verkliga huvudmän, ska Bolagsverket kunna förelägga den juridiska personen eller den verkställande direktören, en styrelseledamot eller en annan motsvarande befattningshavare att vid vite göra en anmälan eller komma in med uppgifter som den juridiska personen är skyldig att lämna enligt lagen.

Frågor om utdömmande av vite prövas av Bolagsverket. I anslutning till att vite döms ut får Bolagsverket även förelägga nytt vite.

Utredningens förslag överensstämmer i fråga om möjligheten att förena förelägganden med vite med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det innehåller bestämmelser om sanktionsavgifter.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Bolagsverket* anser att det saknas skäl att införa sanktionsavgifter i de fall då en juridisk person inte följt ett föreläggande enligt lagen.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitten 15.5.2 och 15.5.3 redogör regeringen för de förslag som syftar till att Bolagsverket ska kunna säkerställa att uppgifterna i registret över verkliga huvudmän är adekvata, korrekta och aktuella. Det föreslås att Bolagsverket ska få meddela förelägganden för att korrigera bristfälliga eller felaktiga uppgifter och förmå juridiska personer att fullgöra sin anmälnings-skyldighet. I de allra flesta fall som Bolagsverket har anledning att förelägga en juridisk person att komma in med en anmälan eller andra uppgifter till registret är det sannolikt tillräckligt att meddela ett föreläggande. Det kan dock inte uteslutas att det finns juridiska personer som av olika skäl inte vill förekomma med uppgifter i registret. För att Bolagsverket ska ha möjlighet att förena sina förelägganden med kännbara och proportionerliga påföljder anser regeringen att det bör införas bestämmelser som ger Bolagsverket möjlighet att förena förelägganden med vite. Regeringen bedömer, i likhet med *Bolagsverket*, att det inte föreligger något behov av sanktionsavgifter vid sidan av möjligheten till vitesförelägganden.

Ett föreläggande vid vite ska således kunna meddelas när den juridiska personen inte agerat i enlighet med ett föreläggande som meddelats enligt lagen. Bolagsverket ska enligt regeringens förslag ha behörighet att besluta om att förelagt vite ska dömas ut. I detta avseende gäller bestämmelserna i 9 § lagen (1985:206) om viten. Bolagsverket bör även ges en möjlighet att i samband med att vite döms ut förelägga ett nytt, förhöjt vite. För att uppnå en hög grad av effektivitet i hanteringen föreslår regeringen att ett vitesföreläggande ska kunna riktas mot den juridiska personen samt fysiska personer med ledande befattningar i den juridiska personen. Om ett föreläggande ska riktas mot en fysisk person med koppling till den juridiska personen, måste dock denne ha en position som medför en rätt att företräda den juridiska personen. Förelägganden bör därför kunna riktas mot den verkställande direktören, en styrelseledamot eller en motsvarande befattningshavare. För vitesföreläggandet i övrigt gäller bestämmelserna i lagen om viten.

Regeringens förslag: En verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen och myndigheter som använder registret ska anmäla till Bolagsverket om det finns anledning att misstänka att uppgifterna i registret är felaktiga. Detsamma gäller om en registreringskyldig juridisk person inte gjort en anmälan inom föreskriven tid.

Brottsbekämpande myndigheter som använder registret ska göra anmälan först när det kan ske med hänsyn till utredningen av brott.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag genom att det saknar en begränsning av brottsbekämpande myndigheters anmälningskyldighet i vissa fall.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. Enligt *Ekobrottsmyndigheten* är det för registrets tillförlitlighet önskvärt att det framgår av registret om utredning om registeruppgifterna pågår. Även *Bolagsverket* berör frågan om misstanke om felaktiga registeruppgifter ska framgå. *Ekobrottsmyndigheten* framhåller också att det uttryckligen bör anges i lagen att de brottsbekämpande myndigheternas skyldighet att anmäla felaktiga uppgifter gäller först när det kan ske med hänsyn till utredningen av brott. En tidig anmälan till Bolagsverket skulle i vissa fall kunna innebära att utredningen om brottet försvåras. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att underrättelse om att en registreringskyldig person inte gjort anmälan inom fyra veckorsperioden även borde göras innan tiden löpt ut. Bolagsverket skulle därigenom få kännedom om när fyra veckorsfristen i dessa fall börjar löpa. *Bolagsverket* framhåller att myndigheten inte kan bedriva tillsynsverksamhet och aktivt övervaka att anmälningar sker inom tidsfristerna

Skälen för regeringens förslag: Registret över verkliga huvudmän kan väntas innehålla hundratusentals poster. Det är därför inte möjligt att ålägga Bolagsverket eller någon annan myndighet att utöva tillsyn över att uppgifterna i registret är korrekta, adekvata och aktuella. För att uppfylla direktivets krav på uppgifternas tillförlitlighet krävs dock att någon ska ha ett särskilt ansvar att reagera om en juridisk person inte gjort en anmälan eller om uppgifterna i registret kan misstänkas vara felaktiga. Enligt regeringens bedömning är det mest ändamålsenligt att denna uppgift i första hand ska ankomma på de verksamhetsutövare som använder uppgifterna i registret som ett led i sin kundkännedomprocess. En verksamhetsutövare får nämligen i regel inte enbart förlita sig på uppgifterna i registret när en juridisk persons verkliga huvudman identifieras (jfr avsnitt 8.3.2). Detta innebär att verksamhetsutövare i många fall måste ta del av den dokumentation som den juridiska personen är skyldig att hålla om sitt verkliga huvudmannaskap. I den utsträckning som omständigheterna kräver kan en verksamhetsutövare behöva gå längre än så i sina efterforskningar. Detta innebär att en verksamhetsutövare som vidtar åtgärder för kundkännedom inte sällan kommer att bilda sig en egen uppfattning om vem som är verklig huvudman i en juridisk person. I de allra flesta fall kommer verksamhets-

utövarens uppfattning att överensstämma med den uppgift som framkommer i registret. I de fall en sådan överensstämmelse inte föreligger anser regeringen att det bör ankomma på verksamhetsutövaren att anmäla detta förhållande till Bolagsverket. Bolagsverket bör också underrättas om en kontroll mot registret visar att en juridisk person inte gjort en anmälan, trots att sådan skyldighet föreligger enligt lagen. Det bör dock inte krävas att en verksamhetsutövare gör en sådan underrättelse innan fristen för anmälan har gått ut, vilket *Länsstyrelsen i Stockholms län* föreslår. Som *Ekobrottsmyndigheten* och *Bolagsverket* tar upp är det för registrets tillförlitlighet viktigt att det framgår om en uppgift i registret misstänks vara felaktig. Närmare reglering av vad registret ska innehålla bör dock enligt regeringens bedömning regleras i förordning eller föreskrifter (se avsnitt 15.5.1).

Registret kommer även regelmässigt att användas av myndigheter. Det är lämpligt att även kräva att dessa ska anmäla brister i registret om sådana brister upptäcks. Regeringen anser, i likhet med det Ekobrottsmyndigheten anför, att de brottsbekämpande myndigheternas skyldighet att anmäla felaktiga uppgifter bör gälla först när det kan ske med hänsyn till utredning av brott.

15.5.6 Överklagande

Regeringens förslag: Ett beslut att förelägga eller döma ut ett vite får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Beslut om föreläggande vid vite och utdömmande av vite är beslut som de juridiska personerna bör kunna överklagas. Bolagsverkets beslut har tydlig administrativ karaktär och det finns inget som talar emot att låta överklagande ske till allmän förvaltningsdomstol. Besluten är av sådan karaktär att prövningstillstånd bör krävas vid ett överklagande till kammarrätten.

15.5.7 Avgifter för registrering m.m.

Regeringens förslag: Bolagsverket får ta ut avgifter för ärenden som handläggs enligt lagen om registrering av verkliga huvudmän.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för sådana anmälningar.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Fjärde penningtvättsdirektivet innehåller inte några bestämmelser som reglerar medlemsstaternas möjligheter att införa avgifter för registrering och andra ärenden enligt lagen. Det innebär att sådana avgifter är tillåtna. Bolagsverket är i allt väsentligt en

Prop. 2016/17:173 avgiftsfinansierad myndighet. De register som verket håller finansieras genom avgifter. Enligt regeringens bedömning finns inte några tungt vägande skäl som talar för att driften av det nu föreslagna registret ska finansieras på något annat sätt än övriga register. I lagen bör därför framgå att Bolagsverket får ta ut avgifter för de ärenden som handläggs enligt lagen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör kunna meddela föreskrifter om avgifterna.

16 Anpassningar till EU-förordningen om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och vissa frågor rörande direktivet om administrativt samarbete i fråga om beskattning

16.1 Lagtekniska överväganden

Regeringens förslag: Lagen om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1781/2006 om information om betalaren som skall åtfölja överföringar av medel ska upphävas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 av den 20 maj 2015 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006 träder i kraft den 26 juni 2017. Samma dag upphör förordningen (EG) nr 1781/2006 att gälla.

Förordningen om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel ska inte genomföras genom nationell normgivning. I förordningen krävs dock att medlemsstaterna ska införa vissa kompletterande bestämmelser om tillsyn, sanktioner och system som ska underlätta för visselblåsare m.m.

I de följande avsnitten behandlas de kompletterande bestämmelser som förordningen kräver. Det föreslås att bestämmelserna ska föras in i de rörelselagar som reglerar de verksamheter på vilka förordningen ska tillämpas. Det föreslås också att vissa av de kompletterande bestämmelserna ska föras in i penningtvättslagen. Det finns därför inget behov av en särskild lag med kompletterande bestämmelser till förordningen. Den nuvarande lagen (2008:99) om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1781/2006 om information om betalaren som skall åtfölja överföringar av medel bör upphävas och således inte ersättas med någon ny särskild lag av samma slag.

Regeringens bedömning: Finansinspektionen kan enligt gällande rätt utöva tillsyn över Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847. Finansinspektionen är enligt gällande rätt även behörig myndighet att ta emot sådana meddelanden som avses i artiklarna 8.2 och 12.2 i förordningen.

Den skyldighet att tillhandahålla uppgifter som följer av artikel 14 i förordningen tillgodoses genom Finansinspektionens befogenheter i gällande rätt i förening med den skyldighet att tillhandahålla uppgifter till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen som föreslås i den nya penningtvättslagen.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna tillstyrker bedömningen eller har inget att invända mot den.

Skälen för regeringens bedömning: Förordning (EU) nr 2015/847 är tillämplig på överföringar av medel som sänds eller tas emot av en betaltjänstleverantör eller en förmedlande betaltjänstleverantör som är etablerad inom EU. Med betaltjänstleverantör avses enligt artikel 3.5 i förordningen de kategorier av betaltjänstleverantörer som avses i artikel 1.1 i direktiv 2007/64/EG. Denna krets överensstämmer med den krets som anges i 1 kap. 3 § betaltjänstlagen (2010:751). Förordningen och betaltjänstlagen omfattar således samma tillhandahållare av betaltjänster, dvs. banker och kreditmarknadsföretag enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, förkortad LBF, institut för elektroniska pengar och de företag som undantagits från tillsynsplikt enligt lagen (2011:755) om elektroniska pengar samt betalningsinstitut och de fysiska eller juridiska personer som undantagits från tillståndsplikt enligt betaltjänstlagen (2010:751). Förordningen förutsätter, trots att den är direkt tillämplig i EU:s medlemsstater, att medlemsstaterna vidtar vissa nationella åtgärder.

Artiklarna 17–22 i förordningen förutsätter att medlemsstaterna pekar ut en ansvarig tillsynsmyndighet. Finansinspektionen bedriver i dag tillsyn över de relevanta verksamhetsutövarna med stöd av LBF, lagen om elektroniska pengar och betaltjänstlagen. Finansinspektionens tillsyn över verksamhetsutövare som omfattas av LBF (13 kap. 2 §) och lagen om elektroniska pengar (5 kap. 1 §) omfattar redan i dag dessa verksamhetsutövarers skyldigheter enligt alla författningar som reglerar deras rörelse. Med författning avses i detta avseende såväl lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som EU-förordningar och andra bindande regler. De verksamhetsutövare som omfattas av de nämnda rörelselagarna står således redan under Finansinspektionens tillsyn och denna tillsyn omfattar även skyldigheterna enligt förordningen när den träder i kraft. Tillsynen över de betaltjänstleverantörer som inte omfattas av en annan rörelselag regleras i 8 kap. 1 § betaltjänstlagen. Tillsynen över betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer omfattar även att deras betaltjänstverksamhet bedrivs enligt andra författningar som reglerar deras verksamhet. Även för dessa aktörer omfattar tillsynen således förordningens bestämmelser den dag som den träder i kraft.

Prop. 2016/17:173 Enligt regeringens bedömning saknas därför behov av särskilda tillämpningsföreskrifter för att sätta de betaltjänstleverantörer som omfattas av förordningen under tillsyn av Finansinspektionen på det sätt som förordningen kräver.

Enligt artiklarna 8.2 och 12.2 i förordningen ska överträdelser rapporteras till ”den behöriga myndighet som ansvarar för att övervaka efterlevnaden av bestämmelser som rör bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism”. Dessa artiklar ställer således krav på särskilda tillämpningsföreskrifter endast i den utsträckning som betaltjänstleverantörer som omfattas av förordningen inte omfattas av tillsyn enligt penningtvättslagen. Eftersom Finansinspektionen enligt befintliga regler har ansvaret för att bedriva tillsyn över de betaltjänstleverantörer som omfattas av förordningen även när det gäller efterlevnaden av bestämmelserna i penningtvättslagen, saknas behov av särskilda tillämpningsföreskrifter också i detta avseende. Det är alltså Finansinspektionen som är utpekad mottagare av dessa meddelanden redan enligt gällande rätt.

Av artikel 14 i förordningen följer att betaltjänstleverantörer ska besvara förfrågningar angående de uppgifter som krävs enligt förordningen uteslutande från de myndigheter som ansvarar för bekämpning av penningtvätt eller finansiering av terrorism i den medlemsstaten. Detta krav tillgodoses genom Finansinspektionens befogenheter i gällande rätt i förening med den skyldighet att tillhandahålla uppgifter till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen som föreslås i den nya penningtvättslagen. Någon ytterligare bestämmelse behövs därför inte för att peka ut den behöriga myndigheten enligt artikel 14 i förordningen.

16.3 Sanktioner

Regeringens förslag: De krav som ställs på administrativa sanktioner i artiklarna 17, 18 och 20 i EU-förordningen ska genomföras genom att bestämmelser om sanktioner förs in i lagen om bank- och finansieringsrörelse, lagen om elektroniska pengar och betaltjänstlagen. Samma sanktioner som kan följa på en överträdelse av penningtvättslagen ska kunna beslutas för överträdelser av förordningen.

Regeringens bedömning: Kravet i artikel 19 i EU-förordningen, som innebär att behöriga myndigheter ska offentliggöra beslut om sanktioner på sin webbplats genomförs genom föreskrifter på förordningsnivå.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I artikel 17 i förordningen finns grundläggande krav på de sanktioner som den behöriga myndigheten ska kunna rikta mot den som agerar i strid med förordningen. Sanktionerna och åtgärderna ska vara effektiva,

proportionerliga och avskräckande (artikel 17.1). Sanktionerna ska vara förenliga med dem som fastställs i enlighet med artiklarna 58–60 i fjärde penningtvättsdirektivet. Enligt artikel 17.2 ska sanktioner eller åtgärder kunna riktas mot styrelseledamöter och andra fysiska personer som bär ansvar för överträdelsen, vilket motsvarar artikel 58.3 i direktivet. Artikel 17.5–17.7 ställer i allt väsentligt samma krav som artiklarna 58.5, 60.5 och 60.6 i direktivet. I dessa artiklar anges bl.a. hur sanktioner ska kunna påföras och under vilka förutsättningar som juridiska personer ska kunna bära ansvar för överträdelser som orsakats av anställda i den juridiska personen.

I artikel 18 i förordningen anges vilka överträdelser av förordningen som åtminstone ska kunna medföra administrativa sanktioner. På samma sätt som enligt artikel 59.1 i fjärde penningtvättsdirektivet ska administrativa sanktioner kunna meddelas för allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser av vissa artiklar.

I artikel 19 i förordningen anges att behöriga myndigheter ska offentliggöra administrativa sanktioner och åtgärder i enlighet med vad som anges i artikel 60.1–60.3 i direktivet.

I artikel 20.1 i förordningen anges att när de behöriga myndigheterna ska fastställa vilken typ av administrativa sanktioner eller åtgärder som ska tillämpas ska de beakta alla relevanta omständigheter, inklusive dem som förtecknas i artikel 60.4 i direktivet.

Sammanfattningsvis innebär artiklarna 17–20 i förordningen att medlemsstaterna ska se till att överträdelser av förordningen kan medföra sanktioner som överensstämmer med dem som ska kunna meddelas kreditinstitut och finansiella institut vid överträdelser av fjärde penningtvättsdirektivet. I avsnitten 13.6, 13.12 och 13.13 finns regeringens överväganden i fråga om sanktioner för verksamhetsutövare som omfattas av LBF, betaltjänstlagen respektive lagen om elektroniska pengar. Regeringens förslag i de nämnda avsnitten innebär att det mot de verksamhetsutövare som omfattas av förordningen kan riktas sanktioner som uppfyller kraven i artiklarna 58–60 i penningtvättsdirektivet. Denna sanktionsregim är förenlig med de krav som ställs i förordningen. Behovet av anpassning med anledning av förordningen inskränker sig således till att säkerställa att Finansinspektionen kan tillämpa de sanktioner som gäller överträdelser av penningtvättslagen även vid överträdelser av förordningen. Bestämmelser med denna innebörd bör föras in i LBF, betaltjänstlagen och lagen om elektroniska pengar.

När det gäller överträdelser av penningtvättslagen föreslår regeringen att den svenska regleringen ska gå längre än fjärde penningtvättsdirektivet genom att tillsynsmyndigheternas möjlighet att besluta om sanktioner inte ska vara begränsad till endast upprepade, allvarliga eller systematiska överträdelser av vissa bestämmelser i penningtvättslagen (jfr avsnitt 13). Vid valet av åtgärd samt vid bestämmandet av eventuellt sanktionsbelopp beaktas dock överträdelsens allvarlighet och sanktionen ska bestämmas i proportion till överträdelsen. Ett krav på att överträdelser ska vara av allvarlig art ställs emellertid vid ingripande mot fysiska personer i verksamhetsutövarens ledning.

Enligt regeringens bedömning saknas skäl att inta en annan hållning när det gäller överträdelser av förordningen. Finansinspektionen bör således kunna ingripa även vid mindre allvarliga överträdelser mot

Prop. 2016/17:173 förordningen än de som räknas upp i artikel 18 a–d i förordningen. Sanktionsmöjligheterna ska inte heller vara kopplade till särskilda artiklar eller skyldigheter enligt förordningen. Ingreppande mot fysiska personer i ledningen ska dock kräva allvarliga överträdelse av förordningen, och innehålla krav på uppsåt eller grov oaktsamhet hos den mot vilken sanktionen riktas. Samma principer som kommit till uttryck i lagförslagen om sanktioner i LBF, betaltjänstlagen och lagen om elektroniska pengar ska således vara styrande vid överträdelse av förordningen.

16.4 Mekanism för rapportering av överträdelse

Regeringens förslag: Sekretess ska gälla i en statlig myndighets verksamhet som består i tillsyn över efterlevnaden av förordningen för uppgift i en anmälan eller utsaga om överträdelse av bestämmelse som gäller för den som myndighetens verksamhet avser, om uppgiften kan avslöja anmälarens identitet.

Sekretessen ska gälla i högst femtio år.

Tystnadsplikten som följer av den nya sekretessbestämmelsen ska ha företräde framför meddelarfriheten.

Bestämmelserna om rapporteringssystem i penningtvättslagen utökas till att omfatta anmälningar av misstänkta överträdelse av förordningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de särskilda rapporteringssystem som verksamhetsutövare ska tillhandahålla.

Regeringens bedömning: Skyldigheten enligt artikel 21.1 i EU-förordningen, som innebär att behöriga myndigheter ska inrätta effektiva mekanismer som uppmuntrar rapportering om överträdelse av förordningen, bör genomföras genom föreskrifter på förordningsnivå. Kraven i artikel 21.1 i EU-förordningen som avser tillbörligt skydd för den som gör en anmälan om överträdelse och den som anmälan avser samt på behandlingen av personuppgifter uppfylls redan i gällande rätt.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i sak med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår dock att bestämmelser om rapporteringssystem ska föras in i betaltjänstlagen och lagen om elektroniska pengar.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget och bedömningen eller har inget att invända mot dem. *Svenska Bankföreningen* noterar att enligt artikel 21.2 i förordningen ska kanalen för rapportering vara ”säker”. Dessutom ska betaltjänstleverantörerna ”i samarbete” med behöriga myndigheter utarbeta lämpliga rutiner för detta. Bankföreningen anför att det kan ifrågasättas om det inte krävs något utöver det som gäller i fråga om penningtvätt för att uppfylla förordningens krav på ”säkra” system. Bankföreningen anser vidare att det är mycket tveksamt om kravet på att något sker i samarbete är förenligt med att myndigheten utfärdar vägledning genom föreskrifter. För att uppfylla kravet på ”i samarbete” bör det således enligt

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Krav på mekanismer för rapportering av överträdelser

Medlemsstaterna ska inrätta effektiva mekanismer som uppmuntrar rapportering till de behöriga myndigheterna av överträdelser av förordningen (artikel 21.1 första stycket i förordningen). Ett motsvarande krav finns i artikel 61.1 i fjärde penningtvättsdirektivet. De mekanismer, som förordningen kräver, ska enligt artikel 21.1 andra stycket åtminstone omfatta de krav som avses i artikel 61.2 a–e i direktivet. I punkt a anges att det ska finnas särskilda förfaranden för mottagande av rapporter om överträdelser och uppföljning av dem. I punkt b anges att det ska finnas tillbörligt skydd för anställda eller personer i jämförbar ställning inom ansvariga enheter som anmäler överträdelser begångna inom verksamhetsutövaren. I punkt c anges att det ska finnas tillbörligt skydd för den tilltalade personen. I punkt d framgår att det ska finnas skydd för personuppgifter avseende både den person som rapporterar en överträdelse och den fysiska person som påstås bära ansvaret för den, i enlighet med principerna i direktivet 95/46/EG. I punkt e anges att det ska finnas tydliga regler som under alla omständigheter ser till att konfidentialiteten för den person som anmäler överträdelser begångna inom den ansvariga enheten garanteras, såvida inte offentliggörande krävs i enlighet med nationell rätt i samband med ytterligare utredningar eller efterföljande rättsliga förfaranden.

Skydd för anmälarens identitet i det allmännas verksamhet

Kraven i förordningen innebär att medlemsstaterna ska garantera att det ska finnas tydliga regler som under alla omständigheter ser till att konfidentialiteten för den person som anmäler överträdelser begångna inom den ansvariga enheten är desamma som i artikel 61.2 e i direktivet. Till skillnad från direktivet omfattar förordningen dock endast verksamhetsutövare som står under Finansinspektionens tillsyn. I avsnitt 11.2.3 gör regeringen bedömningen att det, för att genomföra direktivets krav, bör föras in en ny bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska, i en statlig myndighets verksamhet som består i tillsyn över efterlevnaden av penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, sekretess gälla för uppgift i en anmälan eller utsaga om överträdelse av bestämmelse som gäller för den som myndighetens verksamhet avser, om uppgiften kan avslöja anmälarens identitet. Sekretessen ska gälla i högst femtio år. Tystnadsplikten som följer av den föreslagna bestämmelsen ska ges företräde före meddelarfriheten. Det finns ingen tillämplig sekretessbestämmelse som skyddar identiteten hos den som anmäler överträdelse av förordningen. Kraven på skydd för anmälarens identitet är i förordningen samma som i direktivet och bör därför genomföras på samma sätt. En hänvisning till förordningen ska därför föras in i den nu föreslagna bestämmelsen. Det innebär att samma

Prop. 2016/17:173 bestämmelse tillämpas vid anmälningar om överträdelse av förordningen som överträdelse av penningtvättslagen.

Den föreslagna sekretessbestämmelsen föreslås gälla i en statlig myndighets verksamhet som består i tillsyn över efterlevnaden av EU-förordningen, för uppgift i en anmälan eller utsaga om överträdelse av bestämmelse som gäller för den som myndighetens verksamhet avser, om uppgiften kan avslöja anmälarens identitet. Det innebär att det i Finansinspektionens verksamhet kan förekomma uppgifter i en anmälan eller utsaga om överträdelse av penningtvättslagen som omfattas av sekretess såväl enligt 30 kap. 4 b § OSL som den nu föreslagna bestämmelsen. Eftersom sekretessen som följer av bestämmelserna har samma föremål, styrka och sekretesstid samt omfattas av undantag från meddelarfriheten m.m. uppstår emellertid inte någon tillämpningsproblematik till följd av den dubbla sekretessregleringen.

Övriga krav avseende mekanismen för rapportering av överträdelse

Artikel 21.1 i förordningen ställer i allt väsentligt samma krav på genomförande som artikel 61.1 och 61.2 i fjärde penningtvättsdirektivet. Regeringens förslag och bedömningar om hur artikel 61.1 och 61.2 i direktivet bör genomföras finns i avsnitten 11.2.1 och 11.2.3. Kraven i förordningen bör genomföras på samma sätt. Skyldigheten enligt artikel 21.1 i förordningen, som innebär att medlemsstaterna ska inrätta effektiva mekanismer som uppmuntrar rapportering till de behöriga myndigheterna av överträdelse av förordningen, bör således genomföras genom föreskrifter på förordningsnivå. Kraven på tillbörligt skydd för den som gör en anmälan om överträdelse och den som anmälan avser samt på behandlingen av personuppgifter uppfylls redan i gällande rätt (jfr avsnitt 11.2.1).

Ordalydelsen i artikel 21.2 i förordningen, som avser de krav som riktas mot verksamhetsutövare som omfattas av förordningen, är snarlik men inte identisk med den i artikel 61.3 i direktivet. I direktivets artikel anges att medlemsstaterna ska kräva att ansvariga enheter inrättar lämpliga rutiner, så att deras anställda eller personer i jämförbar ställning kan rapportera överträdelse internt genom en särskild, självständig och anonym kanal som står i proportion till den berörda ansvariga enhetens typ och storlek. I förordningen anges därutöver att kanalen för rapportering ska vara "säker" och att betaltjänstleverantörerna i "samarbete" med behöriga myndigheter ska utarbeta lämpliga rutiner (artikel 21.2).

Svenska Bankföreningen anser att det krävs en mer utförlig reglering än den som föreslås i penningtvättslagen för att uppfylla förordningens krav på "säkra" system.

I förslaget avseende de särskilda rapporteringssystemen i penningtvättslagen anges att dessa ska vara ändamålsenliga. Kravet på ändamålsenlighet sammanfattar de mer specificerade kraven som förekommer i artikel 61.3 i direktivet. I kravet på ändamålsenlighet bör även säkerhetsaspekter ingå, eftersom ett system som inte är säkert inte kan anses vara ändamålsenligt. De krav som ställs på systemet i förslaget till ny penningtvättslag är enligt regeringens bedömning således tillräckliga för att uppfylla även förordningens krav. För att precisera

kraven på rapporteringssystemen på ett sätt som möjliggör en proportionerlig och ändamålsenligt tillämpning bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela ytterligare föreskrifter om de särskilda rapporteringssystem som verksamhetsutövare ska tillhandahålla.

Ytterligare en skillnad mellan förordningen och direktivet består i att rutinerna, enligt förordningen, ska fastställas av betaltjänstleverantören ”i samarbete” med behörig myndighet, i detta fall Finansinspektionen. Bankföreningen påpekar att det är tveksamt om kravet på att något sker i samarbete är förenligt med att myndigheten utfärdar vägledning genom föreskrifter. För att uppfylla kravet på ”samarbete” bör det enligt Bankföreningen framgå direkt av lagtexten att behörig myndighet ska utfärda dessa rutiner i samarbete med betaltjänstleverantörerna.

Finansinspektionen har, som alla myndigheter, en serviceskyldighet i förhållande till de verksamhetsutövare som står under dess tillsyn. Inspektionen ska således, enligt 4 § förvaltningslagen (1986:223), lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Enligt regeringens bedömning innebär förordningens krav på ”samarbete” inte att det kan krävas att Finansinspektionen ska medverka vid framtagandet av rutiner för rapporteringssystem på ett sätt som går utöver myndighetens serviceskyldighet enligt förvaltningslagen. Det framstår inte heller som en lämplig ordning att den myndighet som ska bedriva tillsyn över bl.a. de särskilda rapporteringssystemens förenlighet med förordningens krav ska åläggas att mera aktivt medverka vid framtagandet av dessa rutiner. Som framgått ovan föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, lämpligen Finansinspektionen, ska kunna meddela föreskrifter om de särskilda rapporteringssystem som verksamhetsutövare ska tillhandahålla. Därigenom kan ytterligare vägledning lämnas om rapporteringssystemens egenskaper.

Regeringen bedömer alltså att artikel 21.2 i förordningen kan genomföras på samma sätt som föreslås i fråga om artikel 61.3 i fjärde penningtvättsdirektivet. Detsamma gäller de delar av artikel 21.1 i förordningen som ställer krav verksamhetsutövare i fråga om konfidentialitet för den person som anmäler överträdelser av förordningen.

De verksamhetsutövare som omfattas av förordningen omfattas också av penningtvättslagens bestämmelser. Kraven i artikel 21.1 och 21.2 i förordningen som riktar sig mot verksamhetsutövare bör därför genomföras genom att bestämmelserna om rapporteringssystem i penningtvättslagen utökas till att gälla även anmälningar av misstänkta överträdelser av förordningen.

16.5 Undantag för vissa överföringar inom Sverige

Regeringens förslag: Förordningen ska, under de förutsättningar som anges i artikel 2.5 a–c, inte tillämpas på överföringar av medel inom

Sverige till ett konto som uteslutande möjliggör betalning för tillhandahållande av varor eller tjänster.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa förordningen på överföringar av medel inom dess territorium till en betalningsmottagarens betalkonto som uteslutande möjliggör betalning för tillhandahållande av varor eller tjänster, när de villkor som anges i artikel 2.5 a–c är uppfyllda. I artikel 2.5 a anges att betalningsmottagarens betaltjänstleverantör omfattas av direktiv (EU) 2015/849. I artikel 2.5 b anges att betalningsmottagarens betaltjänstleverantör har möjlighet att med hjälp av en unik transaktionsidentifierare via betalningsmottagaren spåra överföringar av medel från den person som har ingått ett avtal med betalningsmottagaren om tillhandahållande av varor eller tjänster. I artikel 2.5 c anges att överföringen av medel inte överstiger 1 000 euro.

Villkoren för att använda sig av undantaget överensstämmer i allt väsentligt med villkoren för motsvarande undantag i förordning (EG) 1781/2006. I ett tidigare lagstiftningsärende gjorde regeringen bedömningen att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism för den typ av överföringar som kan undantas från förordningens tillämpningsområde är låg (prop. 2007/08:37 s. 18 f.). Regeringen konstaterade vidare att det fanns skäl att inte i onödan belasta betalningssystemet och dess aktörer med regler och rutiner. Regeringen finner att det inte kommit fram några skäl att nu göra en annan bedömning än den som gjordes i det tidigare lagstiftningsärendet. Möjligheten att undanta vissa inhemska överföringar på de villkor som anges i förordningen bör därför utnyttjas.

I gällande rätt finns undantaget i lagen (2008:99) om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1781/2006 om information om betalaren som ska åtfölja överföringar av medel. Regeringen föreslår att denna lag ska upphävas (avsnitt 16.1). Bestämmelsen som rör undantag från förordningen bör nu föras in i 1 kap. betaltjänstlagen, som är tillämplig för alla dem som ska tillämpa förordningen.

16.6 Bevarande av handlingar och uppgifter i vissa fall

Regeringens förslag: Om det är nödvändigt för att förebygga, upptäcka eller utreda penningtvätt eller finansiering av terrorism, får verksamhetsutövare åläggas att bevara handlingar och uppgifter enligt artikel 16 i EU-förordningen under en längre tid än fem år. Den sammanlagda tiden får dock inte överstiga tio år.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förutsättningarna under vilka

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Uppgifter om betalaren och betalningsmottagaren ska inte lagras längre än vad som är absolut nödvändigt (artikel 16.1 i förordningen). Betalarens och betalningsmottagarens betaltjänstleverantörer ska lagra de uppgifter som avses i artiklarna 4–7 under en period på fem år. Artikel 16.1 i förordningen, som innehållsmässigt motsvarar artikel 40.1 första stycket i fjärde penningtvättsdirektivet, är direkt tillämplig och kräver inte några genomförandeåtgärder.

Medlemsstaterna får tillåta eller kräva fortsatt lagring, dvs. efter att femårsperioden har löpt ut, endast sedan de har genomfört en grundlig bedömning av nödvändigheten och proportionaliteten av en sådan lagring och när de anser det vara motiverat därför att det är nödvändigt för att förebygga, upptäcka eller utreda penningtvätt eller finansiering av terrorism. Den förlängda lagringsperioden får inte överstiga fem år (artikel 16.2 i förordningen).

Artikel 16.2 har i allt väsentligt samma innehåll som artikel 41.1 andra stycket i direktivet. Regeringen föreslår i avsnitt 10.2 att artikel 41.1 andra stycket i direktivet ska genomföras i penningtvättslagen genom att det införs en bestämmelse enligt vilken lagring av uppgifter under en längre tid än fem år får ske, om det är nödvändigt för att förebygga, upptäcka eller utreda penningtvätt eller finansiering av terrorism. Regeringen eller den som myndighet regeringen bestämmer föreslås kunna meddela föreskrifter om förutsättningarna under vilka verksamhetsutövare ska bevara handlingar och uppgifter under en längre tid än fem år. Den sammanlagda lagringstiden får dock inte överstiga tio år.

Enligt regeringens bedömning bör handlingar och uppgifter enligt förordningen kunna bevaras i mer än fem år enligt samma principer som gäller handlingar och uppgifter som inhämtats enligt penningtvättslagen. Möjligheten att under vissa förhållanden kunna kräva en förlängd lagringstid för uppgifter som bevaras enligt artikel 16.1 i förordningen bör därför utnyttjas.

De verksamhetsutövare som omfattas av förordningen omfattas också av penningtvättslagens bestämmelser. Förutsättningarna för när förlängd lagring av uppgifter som bevaras enligt förordningen ska kunna ske bör föras in i den lagen, genom att det som sägs om förlängd lagring av uppgifter enligt penningtvättslagen ska gälla även uppgifter som lagras enligt förordningen. Bemyndigandet i penningtvättslagen som avser förutsättningar för förlängd lagring enligt penningtvättslagen bör även omfatta uppgifter som lagras enligt förordningen.

16.7.1 Tillgång till kundkännedomsuppgifter

Regeringens bedömning: Rådets direktiv av den 6 december 2016 om ändring av direktivet om administrativt samarbete i fråga om beskattning föranleder inte några åtgärder i svensk lag, i fråga om Skatteverkets tillgång till handlingar, uppgifter och information som erhålls i samband med åtgärder för kundkännedom, utöver de förslag som i övrigt lämnas i detta lagstiftningsärende.

Utredningen behandlar inte frågan.

Remissinstanserna yttrar sig inte i frågan.

Skälen för regeringens bedömning: Genom rådets direktiv (EU) 2016/2258 av den 6 december 2016 om ändring av direktiv 2011/16/EU vad gäller skattemyndigheters tillgång till information för bekämpning av penningtvätt, förkortat DAC 5, togs det in en ny punkt, punkten 1a, i artikel 22 i direktivet. I den nya punkten föreskrivs det att medlemsstaterna, för att säkerställa att det administrativa samarbetet fungerar, ska föreskriva att skattemyndigheterna ges tillgång till de mekanismer, förfaranden, handlingar och den information som avses i artiklarna 13, 30, 31 och 40 i fjärde penningtvättsdirektivet. Kraven i DAC 5 när det gäller artiklarna 30 och 31 i fjärde penningtvättsdirektivet behandlas nedan i avsnitt 16.7.2.

Artiklarna 13 och 40 i fjärde penningtvättsdirektivet avser åtgärder för kundkännedom samt handlingar, uppgifter och information som erhålls med anledning av sådana åtgärder. I artikel 13 anges vad verksamhetsutövarnas åtgärder för kundkännedom ska omfatta (jfr avsnitt 8). Dessa åtgärder förutsätter att verksamhetsutövaren erhåller vissa handlingar, uppgifter och information. Av artikel 40 följer att verksamhetsutövaren ska lagra sådana handlingar, uppgifter och information i minst fem år efter det att affärsförbindelsen med kunden har upphört eller efter den dag då en enstaka transaktion genomfördes (jfr avsnitt 10.2).

Det obligatoriska automatiska utbytet av upplysningar som föreskrivs i direktivet om administrativt samarbete i fråga om beskattning, förkortat DAC, avser upplysningar som Skatteverket erhåller genom kontrolluppgifter. Bestämmelser om kontrolluppgifter finns i 15–25 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244), förkortad SFL. I 37 kap. 2 § SFL anges att Skatteverket får förelägga den som inte har fullgjort en uppgiftsskyldighet enligt 15–35 kap. SFL att fullgöra skyldigheten. 37 kap. 6 § första stycket föreskriver att Skatteverket även får förelägga den som är eller kan antas vara uppgiftsskyldig enligt 15–35 kap. att lämna uppgift som verket behöver för att kunna kontrollera skyldigheten. I DAC finns även bestämmelser om utbyte av upplysningar på begäran. I 37 kap. 11 § SFL föreskrivs att Skatteverket, om verket har tagit emot en begäran om upplysningar och behöver en uppgift för att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt lagen (2012:843) om administrativt samarbete inom Europeiska unionen i fråga om beskattning eller ett avtal som medför skyldighet att utbyta upplysningar i skatteärenden, bl.a. får

förelägga den som är eller kan antas vara bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1999:1078) eller som är en annan juridisk person än ett dödsbo att lämna uppgift som verket behöver om en rättshandling med någon annan. Av 44 kap. 2 § SFL följer att förelägganden enligt nämnda bestämmelser får förenas med vite om det finns anledning att anta att föreläggandet annars inte följs. Av 41 kap. 2 § framgår bl.a. att Skatteverket får besluta om revision för att kontrollera att uppgiftsskyldighet enligt 15–35 kap. har fullgjorts. I DAC finns vidare bestämmelser om utbyte av upplysningar utan föregående begäran. Sådant utbyte av upplysningar tar emellertid sikte endast på upplysningar som Skatteverket redan har fått tillgång till.

I den mån de handlingar, uppgifter och information som avses i artiklarna 13 och 40 i fjärde penningtvättsdirektivet behövs för beskattningen i Sverige eller för det administrativa samarbetet enligt DAC på det sätt som anges ovan, har Skatteverket således möjlighet att inhämta dem från verksamhetsutövaren. Skatteverket får därför, enligt regeringens mening, anses ha tillgång till de handlingar, uppgifter och information som avses i artiklarna 13 och 40 i fjärde penningtvättsdirektivet på det sätt som avses i DAC 5 utan att några andra åtgärder vidtas i svensk lag än de som i övrigt föreslås i detta lagstiftningsärende.

16.7.2 Insyn i fråga om ägande och kontroll i juridiska personer

Regeringens bedömning: Rådets direktiv av den 6 december 2016 om ändring av direktivet om administrativt samarbete i fråga om beskattning föranleder inte några åtgärder i svensk lag, i fråga om Skatteverkets tillgång till registret med uppgifter om verkliga huvudmän, utöver de förslag som i övrigt lämnas i detta lagstiftningsärende.

Utredningen behandlar inte frågan.

Remissinstanserna yttrar sig inte i frågan.

Skälen för regeringens bedömning: Genom rådets direktiv (EU) 2016/2258 av den 6 december 2016 om ändring av direktiv 2011/16/EU vad gäller skattemyndigheters tillgång till information för bekämpning av penningtvätt, förkortat DAC 5, togs det in en ny punkt, punkten 1a, i artikel 22 i direktivet. I den nya punkten föreskrivs det att medlemsstaterna, för att säkerställa att det administrativa samarbetet fungerar, ska föreskriva att skattemyndigheterna ges tillgång till de mekanismer, förfaranden, handlingar och den information som avses i bl.a. artiklarna 30 och 31 i fjärde penningtvättsdirektivet.

Som framgår i avsnitt 15 innebär artiklarna 30 och 31 i fjärde penningtvättsdirektivet att uppgifter om verkligt huvudmannaskap för juridiska personer samt trustar och liknande juridiska konstruktioner ska samlas i ett centralt register. Det föreslås att en ny lag om sådan registrering ska införas. Lagen ska som huvudregel omfatta juridiska personer i Sverige och fysiska personer, om dessa är förvaltare av en trust eller liknande juridisk konstruktion. I avsnitt 15 föreslås det att Bolagsverket ska vara registreringsmyndighet för registret. Direktivet

Prop. 2016/17:173 innebär att behöriga myndigheter och finansunderrättelseenheten ska ha direkt och oinskränkt tillgång till registret. Inte minst mot bakgrund av att DAC 5 föreskriver att Skatteverket ska ha tillgång till de register som avses i artiklarna 30 och 31 bör det övervägas att i förordning ta in bestämmelser om att Skatteverket ska ha privilegierad tillgång till det föreslagna registret. Om Skatteverket på så sätt får direkt och oinskränkt tillgång till det föreslagna registret behöver inga andra åtgärder, enligt regeringens mening, vidtas för att Skatteverket ska få tillgång till de register som avses i artiklarna 30 och 31 i fjärde penningtvättsdirektivet på det sätt som DAC 5 föreskriver att verket ska ha.

För att Skatteverket ska kunna använda uppgifterna på ett effektivt sätt behöver de behandlas i Skatteverkets beskattningsdatabas. För sådan behandling av personuppgifter gäller lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet, förkortad SdbL. Syftet med Skatteverkets tillgång till uppgifterna enligt DAC 5 är att säkerställa att det administrativa samarbetet enligt DAC fungerar. I 1 kap. 3 § första stycket 3 SdbL anges att när personuppgifter behandlas enligt lagen gäller 9 § personuppgiftslagen (1998:204) med undantag för vad som sägs i första stycket i och i tredje stycket. I 9 § första stycket d personuppgiftslagen anges att personuppgifter inte får behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in. I detta fall är det fråga om uppgifter som ursprungligen samlats in för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism och som Skatteverket ska få tillgång till från det ovan nämnda registret. Enligt regeringens bedömning kan Skatteverkets behandling av uppgifterna för ändamålen beskattning och administrativt samarbete enligt DAC inte anses vara oförenlig med ändamålet att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism. Av 1 kap. 4 § första stycket SdbL framgår att uppgifter får behandlas bl.a. för fastställande av underlag för samt bestämmande, redovisning, betalning och återbetalning av skatter och avgifter och för tillhandahållande av information som behövs hos Skatteverket för fullgörande av ett åliggande som följer av ett för Sverige bindande internationellt åtagande. DAC är ett sådant för Sverige bindande internationellt åtagande. Av 2 kap. 2 § framgår att uppgifter får behandlas i databasen om personer som omfattas av sådan verksamhet. I 2 kap. 3 § anges vilka uppgifter som får behandlas.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG, förkortat dataskyddsförordningen, ska tillämpas från den 25 maj 2018. Av dataskyddsförordningen framgår att behandling av personuppgifter för andra ändamål än de för vilka de ursprungligen samlades in endast är tillåten när detta är förenligt med de ändamål för vilka personuppgifterna ursprungligen samlades in. I dessa fall krävs det inte någon annan separat rättslig grund än den med stöd av vilken insamlingen av personuppgifter medgavs. Om behandlingen är nödvändig för att fullgöra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning som den personuppgiftsansvarige har fått i uppgift att utföra, kan unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt fastställa och närmare ange för vilka uppgifter och syften ytterligare behandling bör betraktas som förenlig och laglig. DAC 5 är en del av

unionsrätten och föreskriver att Skatteverket ska använda uppgifterna i de register som avses i artiklarna 30 och 31 i fjärde penningtvättsdirektivet för att säkerställa att det administrativa samarbetet enligt DAC fungerar.

I artikel 30 i fjärde penningtvättsdirektivet anges även att de juridiska personer som är skyldiga att hålla uppgifter om sitt verkliga huvudmannskap också ska vara skyldiga att på begäran skyndsamt tillhandahålla behöriga myndigheter uppgifter om sin lagliga ägare. Det är dock inte en uppgift som ska förekomma i det register som berörts ovan. För svenskt vidkommande finns, som tidigare nämnts, redan krav på aktiebolag att hålla en uppdaterad aktiebok som är offentligt tillgänglig. Samma krav på öppenhet om det formella ägandet gäller även i handelsbolag. I den mån en ekonomisk förening kan anses ha ”ägare”, och således omfattas av detta krav, följer det av gällande rätt att även en ekonomisk förenings medlemslista ska vara aktuell och hållas tillgänglig. Enligt regeringens mening får Skatteverket därför anses ha tillgång även till dessa uppgifter på det sätt som krävs enligt DAC 5 utan att någon ytterligare åtgärd vidtas i detta sammanhang.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att Skatteverket, på det sätt som avses i DAC 5, får tillgång till de mekanismer, förfaranden, handlingar och den information som avses i artiklarna 30 och 31 i fjärde penningtvättsdirektivet utan att några åtgärder vidtas i svensk lag utöver de som i övrigt föreslås i detta lagstiftningsärende.

17 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

17.1 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och lagen om registrering av verkliga huvudmän ska träda i kraft den 2 augusti 2017. Detsamma gäller övriga föreslagna lagändringar.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår ett något tidigare ikraftträdande.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Svensk Försäkring* anser att ikraftträdandet måste flyttas framåt i tiden för att grundläggande krav på rättssäkerhet och förutsebarhet vid lagstiftning ska tillgodoses. Svensk Försäkring tar bl.a. upp att riktlinjer från de europeiska tillsynsmyndigheterna inväntas och att föreskrifter kommer sent. Även *Svenska försäkringsförmedlares förening* anser att datumet för ikraftträdande måste senareläggas alternativt övergångsbestämmelser användas. *Fondbolagens förening* föreslår att befintliga verksamhetsutövare ges en viss övergångstid för att anpassa sig till de nya kraven.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 67.1 i fjärde penningtvättsdirektivet ska medlemsstaterna senast den 26 juni 2017 sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa fjärde penningtvättsdirektivet. Vid samma tidpunkt ska den nya förordningen om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel börja tillämpas.

De två nya lagarna – lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och lagen om registrering av verkliga huvudmän – liksom de lagändringar i övrigt som är nödvändiga för att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet bör träda i kraft så snart som möjligt. Med hänsyn till den tid som måste avsättas för riksdagsbehandling bedöms ett ikraftträdande inte kunna ske förrän i augusti 2017. I syfte att förenkla samordningen mellan här föreslagna lagändringar och vissa av de lagändringar som föreslås i prop. 2016/17:162 med ikraftträdande den 1 augusti 2017, bör förslagen som föreslås i denna proposition träda i kraft den 2 augusti. Även den lagstiftning som föreslås för att anpassa svensk rätt till den reviderade förordningen bör träda i kraft vid detta datum.

Innehållet i fjärde penningtvättsdirektivet och utredningens förslag till genomförande har varit känt för verksamhetsutövarna sedan augusti 2015 respektive februari 2016. Det har således varit möjligt för verksamhetsutövarna att förutse merparten av de större förändringar som fjärde penningtvättsdirektivet innebär under en relativt lång tid. Detta i förening med att fjärde penningtvättsdirektivet ska vara genomfört senast den 26 juni 2017 gör att ett senare ikraftträdande än den 2 augusti 2017 inte är aktuellt. Vissa övergångsbestämmelser är emellertid nödvändiga. Dessa redovisas särskilt nedan.

17.2 Övergångsbestämmelser

17.2.1 Affärsförbindelser som har etablerats före den 2 augusti 2017

Regeringens bedömning: Det bör inte föras in någon särskild övergångsbestämmelse för affärsförbindelser som ingåtts före lagens ikraftträdande.

Utredningens förslag avviker från regeringens bedömning. Utredningen föreslår en särskild övergångsbestämmelse för affärsförbindelser som etablerats före den 26 juni 2017.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Nokas* anför att hantering och tillämpning av retroaktiva åtgärder i övergångsbestämmelsen bör utvecklas.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt fjärde penningtvättsdirektivet ska verksamhetsutövare tillämpa krav på kundkännedom inte endast på nya kunder utan även gentemot befintliga kunder (artikel 14.5). Åtgärder för kundkännedom gentemot befintliga kunder ska vidtas, vid lämpliga tidpunkter, efter en riskbedömning och bl.a. när en kunds relevanta omständigheter förändras. Regeringen föreslår att artikel 14.5 genomförs genom att det i penningtvättslagen införs en

bestämmelse enligt vilken pågående affärsförbindelser löpande och vid behov ska följas upp i syfte att säkerställa att kännedomen om kunden är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism (avsnitt 8.3.5). Hur ofta som pågående affärsförbindelser ska följas upp beror på den risk som kan förknippas med kundrelationen (jfr avsnitten 8.6 och 8.7). Genom dessa förslag föreligger ett krav på att vid lämpliga tidpunkter vidta åtgärder för kundkännedom även gentemot sådana kunder med vilka en affärsförbindelse etablerats före lagens ikraftträdande. Enligt regeringens bedömning saknas skäl att införa en särskild övergångsbestämmelse som ska reglera dessa situationer. Den av utredningen föreslagna övergångsbestämmelsen bör därför inte införas.

17.2.2 Överträdelser som inträffat före den 2 augusti 2017

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser ska tillämpas i fråga om överträdelser som begåtts före lagstiftningens ikraftträdande. Övergångsbestämmelser av denna innebörd ska föras in i penningtvättslagen och de olika rörelselagstiftningarna.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: De nya krav som ställs på verksamhetsutövarna med anledning av de förslag som lämnas för att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet bör inte ges en retroaktiv tillämpning. Nuvarande bestämmelse ska därför gälla för tillsynsärenden som har inletts före ikraftträdandet (dvs. före den 2 augusti 2017). Övergångsbestämmelser med denna innebörd bör föras in i penningtvättslagen och de olika rörelselagstiftningarna. Som *Lagrådet* påpekar saknas skäl att ha en särskild övergångsbestämmelse som avser tillsynsärenden som inletts före ikraftträdandet.

17.2.3 Förslaget till lag om registrering av verkliga huvudmän

Regeringens förslag: För de juridiska personer för vilka registreringsskyldighet uppstår i och med lagens ikraftträdande ska en anmälan ske senast inom sex månader efter att lagen har trätt i kraft.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Det kommer att vara ett stort antal juridiska personer som omfattas av lagen vid dess ikraftträdande. För att de ska få en rimlig tid på sig att göra det som åligger dem enligt lagen bör en bestämmelse införas enligt vilken en anmälan till registret ska ske senast sex månader efter lagens ikraftträdande. I övrigt bör lagen gälla från ikraftträdandet.

Regeringens förslag: Bestämmelsen som gäller ansökan om registrering ska inte tillämpas på fysiska och juridiska personer som förts in i Finansinspektionens register före ikraftträdandet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag i fråga om fysiska och juridiska personer som förts in i Finansinspektionens register före ikraftträdandet. I utredningens förslag berörs även värdebolag som bedriver uppräkningsverksamhet. Dessa ska enligt regeringens förslag inte regleras i anmälningslagen.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag till ändring i lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet innebär bl.a. förändrade förutsättningar för att en fysisk och juridisk person ska registreras. Förslagen innebär att aktörerna ska ansöka om registrering och att det ska göras en prövning av dem innan registrering får ske. De aktörer som ansöker om registrering efter ikraftträdandet av lagändringarna kommer således att omfattas av särskilda krav för att få bli registrerade.

De aktörer som förts in i Finansinspektionens register redan innan ikraftträdandet bör dock inte omfattas av denna inledande ansökningsprocess. Detta skulle innebära ett förnyat registreringsförfarande för deras del, vilket inte bedöms vara ändamålsenligt. Således bör dessa få fortsätta att bedriva verksamhet på grundval av sin befintliga registrering. Detta bör framgå av en särskild övergångsbestämmelse. Dock bör framhållas att de aktörer som registrerats före ikraftträdandet naturligtvis omfattas av lagens övriga krav även i fortsättningen. Detta betyder bl.a. att Finansinspektionen årligen gör en kontroll av om de uppfyller villkoren för att få bedriva verksamhet enligt lagen (se 9 §). Skulle denna årliga kontroll utvisa att aktörerna åsidosätter sina skyldigheter kan de åläggas att upphöra med verksamheten.

17.2.5 Lotterilagen

Regeringens förslag: Anordnare som vid lagens ikraftträdande tillhandahåller lotterier genom ombud ska anmäla ombuden för registrering senast den 2 februari 2018. Har ansökan gjorts senast den dagen, får anordnaren fortsätta att tillhandahålla lotterierna genom ombud i avvaktan på att beslutet i registreringsfrågan får laga kraft.

Anordnare som vid lagens ikraftträdande tillhandahåller lotterier genom ombud får, om Lotteriinspektionen inte beviljar registrering av ombudet, under tre månader efter det att beslutet i registreringsfrågan fick laga kraft, genom ombudet fullfölja sådana åtaganden gentemot kunder som har gjorts före det att Lotteriinspektionens beslut fick laga kraft.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Lotteriinspektionen* anför att anordnarna bör ha viss tid på sig efter lagens ikraftträdande att anmäla ombuden till registrering samt att verksamheten bör få drivas vidare i avvaktan på *Lotteriinspektionens* beslut om registrering.

Skälen för regeringens förslag: Enligt regeringens förslag ska anordnare som omfattas av penningtvätsregleringen anmäla sina ombud för registrering till *Lotteriinspektionen*.

Med nödvändighet kommer det att ta en viss tid innan *Lotteriinspektionen* har behandlat alla anmälningar om registrering från anordnare som i dag använder sig av ombud. Regeringen anser, i likhet med *Lotteriinspektionen*, att dessa anordnare bör ha möjlighet att bedriva sin verksamhet genom ombud under denna tid. Vidare bör, som *Lotteriinspektionen* framhåller, anordnarna ha en viss tid på sig efter lagens ikraftträdande för att anmäla ombuden till registrering. Det bör enligt regeringens bedömning vara tillräckligt att anmälan om registrering görs inom sex månader efter lagstiftningens ikraftträdande. Har anmälan gjorts inom denna tid, bör verksamheten få drivas vidare i avvaktan på att *Lotteriinspektionens* beslut om registrering har fått laga kraft. Detta förutsätter en särskild övergångsbestämmelse.

En anordnare, som vid ikraftträdandet tillhandahåller speltjänster genom ombud bör, om *Lotteriinspektionen* inte beviljar registrering av ombudet, få en viss tid på sig för att avveckla ombudsförhållandet. Anordnaren bör mer specifikt, genom ombudet, ha möjlighet att fullfölja sådana åtaganden gentemot kunder som har gjorts före det att *Lotteriinspektionens* beslut fick laga kraft. Sådana åtaganden kan exempelvis innebära fullföljande av dragningar till vilka det sålts lotter och återbetalning av medel som kunder har inestående på spelkonton. Tiden bör sättas till tre månader efter det att *Lotteriinspektionens* beslut fick laga kraft.

18 Förslagets konsekvenser

Ett fungerande system för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism är en förutsättning för att en ekonomi som präglas av högt förtroende ska kunna bevaras intakt. Regeringens uppfattning är att Sveriges ekonomi inte ska vara attraktiv för brottslingar som önskar tvätta pengar eller finansiera terrorism.

Fjärde penningtvätsdirektivet omfattar bestämmelser om hur enskilda aktörer, myndigheter och andra organ samt medlemsstaterna ska förhindra att unionens finansiella system utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism och ska genomföras i svensk rätt.

Regelrådet anser att utredningens konsekvensanalys uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Penningtvätt är *en* länk i en brottskedja. Genom insatser som syftar till att försvåra penningtvätt eller till att bättre upptäcka och lagföra penningtvätt kan den förväntade lönsamheten begränsas i hela kedjan och därigenom, förhoppningsvis, minska brottsligheten. Detta gäller också i fråga om finansiering av terrorism även om motiv och tillvägagångssätt i vissa avseenden är annorlunda.

Minskad brottslighet genom en effektivare bekämpning av illegal penninghantering och finansiering av terrorism skapar samhälleliga välfärdsvinster i form av ökad trygghet och en ökad tilltro till det offentliga och till samhället i stort. Effektiv bekämpning av organiserad ekonomisk brottslighet kan också ha en allmänpreventiv effekt och höja den allmänna skattemoralen. Enligt regeringens bedömning kommer även de ökade kraven på genomlysning av ägande och kontroll av de svenska juridiska personerna att förstärka de positiva effekter som penningtvättsregelverket har när det gäller allmänna välfärdsvinster som följer av att det blir svårare att begå penningtvättsbrott och att finansiera terrorism med juridiska personer som brottsverktyg.

Förslagen i sin helhet ger samhällets aktörer bättre verktyg för att förebygga och förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Ett bättre system på den administrativa sidan ger förutsättningar för ökad förståelse både av de kriminella aktörer som vill missbruka det och av den större helheten sett från systemets individuella beståndsdelar. Sverige är ett land som är beroende av en nära ekonomisk och finansiell sammankoppling med andra länder, och som konkurrerar med hög kunskap, hög produktivitet och hög integritet. Ett större förtroende för att Sverige är ett land där aktörerna förstår sina egna risker och agerar därefter är till samhällsekonomins och de individuella aktörernas fördel. Direktivet förbättrar aktörernas och samhällets möjligheter till förståelse av och arbete inom systemet för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism, och på så sätt upprätthåller en viktig del av konkurrenskraften hos de aktörer som omfattas av regelverket. Det är även rimligt att anta att ett bättre system för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism, i samband med annan utveckling på skatteområdet, gör det svårare att skattefuska och placera icke lagliga vinster i det finansiella systemet. På så vis upprätthålls betalningsviljan, skatteintäkterna kan öka och konkurrenssituationen för företagen bli mer jämlik. Medborgarnas förtroende för skattesystemet kan därmed förbli starkt.

18.2 Konsekvenser för företag

Lagförslagen är, i enlighet med fjärde penningtvättsdirektivet, väsentligen inriktade på krav och åligganden för verksamhetsutövare. En bakomliggande tanke är att ett effektivt vapen i kampen mot penningtvätt och finansiering av terrorism är att rusta verksamhetsutövare att bättre och oftare upptäcka och rapportera misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism.

De föreliggande lagförslagen vidgar kretsen av verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättsregleringen. Varuhandlare som gör kontanta transaktioner överstigande 5 000 euro föreslås omfattas, liksom spelbranschen, pantbankerna och de s.k. värdebolagens uppräkningsverksamhet. Vidare föreslås att också förmedlare av hyresrätter till lokaler ska omfattas av regleringen mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Kombispiel, med stöd från *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, menar att mindre spelanordnare kommer att möta en stor arbetsbörda vilket skulle kunna hota deras lönsamhet. *Folkspel* och *Svenska Spel* anser likaså att de föreslagna reglerna kommer att medföra ökade kostnader. Svenska spel framhåller att endast preliminära beräkningar redogjorts för i utredningens konsekvensanalys.

Regeringen instämmer i bedömningen att de verksamhetsutövare som för närvarande inte omfattats av penningtvättsregleringen kan få en ökad administrativ börda. Regeringen vill dock framhålla att den riskbaserade ansatsen, som genomsyrar hela direktivet och den föreslagna nya penningtvättslagen, har potential att effektivisera och förenkla för berörda företag i och med att de inte behöver vidta fler åtgärder än vad som står i proportion till deras risker. Lotterier som enligt lotterilagen (1994:1000) får anordnas utan tillstånd och automatspel som anordnas enligt lotterilagen föreslås undantas från penningtvättslagens tillämpningsområde. Vidare föreslår regeringen att ytterligare undantag ska kunna medges av Lotteriinspektionen för speltjänster som innebär låg risk för penningtvätt och finansiering av terrorism, se avsnitt 6.1.2.

Fjärde penningtvättsdirektivet innebär även att något förändrade krav behöver ställas på de verksamhetsutövare som redan i dag omfattas av penningtvättsreglerna. Lagstiftningen förändras i flera avseenden exempelvis gällande krav på åtgärder för kundkännedom, system för att besvara förfrågningar och för att rapportera överträdelser samt ökade krav på intern kontroll och ansvar för regelefterlevnad.

Svenska Bankföreningen, *Finansbolagens förening* samt *Svenska försäkringsförmedlares förening* menar att förslagen kommer att leda till ökade kostnader för verksamhetsutövarna som inte beaktats i konsekvensanalysen. *Sparbankernas Riksförbund* undrar om hänsyn har tagits till små verksamhetsutövare vid utformningen av reglerna.

Enligt regeringens bedömning innebär flera av förslagen i sig inte några ökade kostnader för verksamhetsutövarna. Förslagen som innebär förändrade krav på kundkännedomsåtgärder kommer dock sannolikt att innebära vissa ökade administrativa kostnader för verksamhetsutövarna. Den föreslagna regleringen om att utse en medlem av ledningsgruppen, verkställande direktören eller motsvarande befattningshavare att ansvara för att verksamhetsutövaren genomför de åtgärder som krävs, att utse en centralt funktionsansvarig och inrätta en särskild oberoende granskningsfunktion är ämnad till att bidra till ett mer effektivt arbete när det gäller upprätthållande av regelsystemet hos verksamhetsutövaren. Den administrativa börda som uppstår i inledningsskedet p.g.a. dessa föreslagna regleringar torde därför komma att leda till resultat som i förlängningen underlättar verksamhetsutövarens arbete med att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Vidare är avsikten att tillämpningen av regleringen ska vara proportionerlig, dvs. regleringen ska

Prop. 2016/17:173 genomföras om det är motiverat av verksamhetens storlek och art. Hänsyn tas därmed till små verksamhetsutövares förutsättningar.

Regeringen anser vidare att vissa ökade kostnader, speciellt i relation till högrisksituationer, är motiverade både från det samhällsekonomiska perspektivet och från det företagsekonomiska perspektivet. Det senare i den meningen att ett företag som blir känt för en god riskbaserad ansats med motsvarande åtgärder sannolikt också upplever positiva effekter på andra affärsområden.

Synpunkterna på det föreslagna registret över verkliga huvudmän, som i detalj behandlas i avsnitt 15, sträcker sig även till konsekvensanalysen. *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* menar att det är mycket viktigt att det civila samhället aktivt medverkar till att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism, men efterfrågar en konsekvensanalys utifrån regeringens målsättning inom politikområdet för det civila samhället. Flera ideella organisationer har synpunkter på utredningens konsekvensanalys: *Famna* och *Forum* m.fl. kritiserar den främst utifrån kostnadsberäkningarna, medan *Riksidrottsförbundet* anser att utredningen inte visat att förslaget är proportionerligt, och *Svenska kyrkan* som anser att konsekvensanalysen inte är noggrann efterfrågar en ny utredning. Även *Civos* menar att en analys av volymen av penningtvätt eller finansiering av terrorism via ideella organisationer i Sverige saknas.

Den föreslagna nya lagen om registrering av verkliga huvudmän omfattar juridiska personer som i fråga om storlek, komplexitet och administrativ förmåga skiljer sig åt i väsentlig omfattning. Både ideella och ekonomiska föreningar har, såvitt regeringen kan bedöma, i regel så många medlemmar att det är ovanligt att någon medlem kontrollerar mer än 25 procent av rösterna på föreningsstämman eller att en person på annat sätt kan anses kontrollera föreningen på sådant sätt som framgår av lagen. En sådan slutsats kan föreningarna dra redan genom att ha tillgång till en uppdaterad medlemsförteckning, vilket en förening normalt sett har tillgång till. Föreningen har även tillgång till stadgarna och har liksom aktiebolag en årlig sammankomst då frågan om verkligt huvudmannaskap vid behov kan avhandlas. I stiftelser kommer troligen styrelsen eller förvaltaren ofta att anses vara verklig huvudman. Uppgift om styrelsens sammansättning har stiftelsen tillgång till. I de fall där den verkliga huvudmannen finns bland förmånstagarna ska detta framgå av stiftelseförordnandet, vilket också det är en handling som stiftelsens styrelse har tillgång till.

I de allra flesta fall kommer det således att vara relativt enkelt för de juridiska personerna att fastställa vem som är verklig huvudman och att dokumentera denna bedömning. I en majoritet av de juridiska personerna finns redan alla uppgifter som behövs tillgängliga, och kan med lätthet dokumenteras. Den genomsnittliga kostnaden för de juridiska personerna att göra denna utredning och bedömning vid lagens ikraftträdande bedöms därför bli låg. Detsamma gäller kostnaden för att göra en första anmälan.

Regleringen i den föreslagna lagen om registrering av verkliga huvudmän bedöms underlätta för verksamhetsutövare enligt penningtvättslagen att genomföra åtgärder för kundkänedom.

Såsom utvecklas i avsnitt 15 anser regeringen att det civila samhällets synpunkter har tillgodosetts i möjligaste mån och att direktivet som ligger till grund för förslaget inte tillåter fler anpassningar än vad regeringen

föreslår. Regeringen uppskattar vidare att remissinstanserna är tydliga med de kostnader som beräknas uppstå för registrering, men förtydligar att för de ideella organisationer som inte har någon verklig huvudman, vilket kan antas vara huvuddelen, kommer någon anmälan inte att behöva göras.

18.3 Konsekvenser för myndigheter

De föreliggande lagförslagen vidgar kretsen av tillsynsobjekt för Lotteriinspektionen. Genom att pantbankernas hela verksamhet ställs under tillsyn kan även uppkomma ett ökat beting för Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län. Det medför en ökad administrativ börda för myndigheterna. Även förslagen om en förändrad sanktionsregim, som redovisats närmare i avsnitt 13, medför ett visst ökat ansvar för tillsynsmyndigheterna. Revisorsinspektionens utökade ingripandemöjligheter mot andra än auktoriserade revisorer i ett registrerat revisionsbolags ledning kan komma att medföra en ökad arbetsbörda. Kostnadsökningar med anledning av detta kan finansieras genom de avgifter som registrerade revisionsbolag betalar.

Lotteriinspektionen menar att ökade anslag kommer att behövas för att hantera myndighetens ökade kostnader som följer av förslagen och att en omfördelning av befintliga medel inte är tillräckligt. Regeringen har förståelse för Lotteriinspektionens synpunkter, men menar att kostnadsökningen ska hanteras inom befintliga budgetramar.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har synpunkter på den föreslagna fördelningen av medel mellan länsstyrelserna, och anser att vissa budgetfrågor såsom kostnader för omarbetning av system och samverkan med vissa register inom den egna myndigheten och inom andra myndigheter inte utretts. *Länsstyrelserna i Stockholms och Skåne län* menar att vissa andra mindre kostnader heller inte har beaktats. *Brottsförebyggande rådet (Brå)* ifrågasätter om de föreslagna medlen till länsstyrelserna kommer att vara tillräckliga med tanke på deras vida uppgifter. Regeringen gör bedömningen att budgetramen är rimlig och att den detaljerade diskussionen om systemutveckling m.m. bör kunna hanteras internt av länsstyrelserna.

Direktivets krav på rapportering från tillsynsmyndigheter till de europeiska tillsynsmyndigheterna om alla administrativa sanktioner och åtgärder som påförts kreditinstitut och finansiella institut innebär sannolikt eventuella överklagande med anledning av dessa innebär sannolikt kostnader för myndigheterna. Det finns dock redan i dagsläget skyldigheter att rapportera vissa beslut till de europeiska tillsynsmyndigheterna. Även förslagen för att tillgodose kraven i den reviderade förordningen om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel medför ytterligare ett visst ökat ansvar för Finansinspektionen. Regeringen gör bedömningen att de ytterligare uppgifterna ska hanteras inom för myndigheten befintliga ramar.

Regeringen föreslår att Bolagsverket ska vara registreringsmyndighet för registret som ska föras enligt lagen om registrering av verkliga huvudmän. Ett nytt register behöver utvecklas. Vidare krävs utbildning

Prop. 2016/17:173 av personal och informationsinsatser till juridiska personer som ska registrera sina verkliga huvudmän. När lagen varit i kraft i sex månader ska de löpande anmälningarna hanteras och antalet förfrågningar om registret förväntas vara högt i början för att sedan successivt minska. Regeringen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som möjliggör uttag av en avgift för registrering.

Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län anser att registret inte bör avgiftsfinansieras, eller att avgiften alternativt borde sättas lågt, så att det inte skapas incitament för verksamhetsutövare att inte registrera sig. *Bolagsverket* menar också av samma skäl att registret bör finansieras genom anslag, förutom den delen av finansieringen som avser tillhandahållande av uppgifter ur registret till verksamhetsutövare och andra med berättigat intresse, där myndigheten bedömer att det finns möjlighet till avgiftsfinansiering. Enligt regeringens bedömning kommer en anmälan till registret i de flesta fall att behöva göras endast en gång. Vidare finns incitament för de juridiska personerna att uppfylla kraven på att ha sina verkliga huvudmän registrerade i det centrala registret exempelvis i samband med affärsförbindelser. Kostnaden för verksamhetsutövarna bedöms mot denna bakgrund vara överkomlig och inte ha en avgörande inverkan på viljan att registrera sig.

18.4 Konsekvenser för domstolar

Den föreslagna penningtvätsregleringen om bl.a. beslut om sanktioner eller beslut enligt den föreslagna lagen om registrering av verkliga huvudmän kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol och därmed antas medföra en viss ökad måltillströmning till domstolarna.

Förvaltningsrätten i Stockholm påpekar att förslagets bestämmelser kan komma att leda till fler beslut om sanktioner, däribland från Finansinspektionen, vars beslut endast kan överklagas till Förvaltningsrätten i Stockholm, och att dessa måls komplexitet kräver en stor arbetsinsats. Förvaltningsrätten menar därför att dess behov av ökade resurser fortsättningsvis bör beaktas. *Domstolsverket*, som delar utredningens bedömning att endast ett mindre antal beslut om sanktioner kommer att överklagas till domstol, menar med avseende på överklaganden av registreringsmyndighetens beslut till Förvaltningsrätten i Härnösand och Kammarrätten i Sundsvall likväl att Sveriges Domstolar bör tillföras medel för att kunna hantera sin egen kostnadsökning. Domstolsverket uppskattar att cirka 70 mål per år kommer att överklagas till Förvaltningsrätten i Härnösand och omkring 15 mål per år till Kammarrätten i Sundsvall. Den sammantagna årliga kostnadsökningen för Sveriges Domstolar kan enligt verket uppskattas vara i storleksordningen 750 000 kronor. Enligt regeringens bedömning kan ökningen av antalet mål hos domstolarna hanteras inom befintliga budgetramar.

19.1 Förslaget till lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

1 kap. Tillämpningsområde och definitioner**1 §**

Paragrafen anger syftet med lagen.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

2 §

Paragrafen genomför artiklarna 2.1 och 2.2 i direktivet och överensstämmer i sak till stor del med 1 kap. 2 § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka fysiska och juridiska personer som omfattas av penningtvättslagen.

Numreringen i *första stycket* har gjorts om i syfte att hålla ihop de finansiella respektive icke finansiella verksamhetsutövarna.

Ändringen i *punkten 4* är en följdändring med anledning av att rubriken till lagen (1996:1006) ändras till lagen om valutaväxling och annan finansiell verksamhet och att det enligt den lagen krävs ansökan till Finansinspektionen i stället för som nu anmälan.

Punkten 14 ändras redaktionellt så att beskrivningen av verksamheten överensstämmer med det mönster som anges i övriga punkter i paragrafen. Detta medför ingen ändring i sak.

Genom ändringen i *punkten 15* utvidgas tillämpningsområdet till att omfatta verksamhet som innebär anordnande av speltjänster med tillstånd eller registrering enligt lotterilagen. Lagen ska inte tillämpas på speltjänster som erbjuds genom s.k. varuspelsautomater. Speltjänster som inte kräver tillstånd eller registrering enligt lotterilagen omfattas således inte heller av lagen. Med anordnare av speltjänst avses den som har tillstånd eller är registrerad enligt lotterilagen för att tillhandahålla spelet i fråga. Ombud som tillhandahåller speltjänster till kunder för anordnarens räkning omfattas därför inte direkt av penningtvättslagen. Som framgår i andra stycket kan vissa speltjänster undantas från tillämpning av lagen eller bestämmelser i den.

Punkten 16 reglerar när fysiska och juridiska personer som ägnar sig åt kontant handel med varor omfattas av penningtvättslagen. Lagen omfattar endast yrkesmässig handel, dvs. verksamhet som bedrivs regelbundet och med viss varaktighet och omfattning. Beloppsgränsen sänks till 5 000 euro. Denna beloppsgräns ska tillämpas på både mottagna och utbetalade belopp. Det innebär att även varuhandlars inköp av varor mot kontant betalning omfattas av penningtvättslagen efter ändringen. Om kontanta transaktioner över beloppsgränsen sker i verksamheten omfattas verksamhetsutövaren av lagen. Om det inte kan konstateras att sådana betalningar har skett, eller om verksamhetsutövaren uppger sig ha slutat att acceptera sådan betalning, ska prövningen av om handlaren omfattas av penningtvättslagen ske utifrån

Prop. 2016/17:173 en bedömning av sannolikheten för att sådana transaktioner kan komma att ske. En sådan prövning ska ske också avseende nystartad verksamhet. Vid en sådan bedömning bör bl.a. värdet av de varor som köps in eller säljs i verksamheten, verksamhetsutövarens möjligheter att ta emot betalning på annat sätt än genom kontanter samt de rutiner och riktlinjer för kontanta betalningar som finns i verksamheten beaktas. Om kontanta in- eller utbetalningar förekommer endast i en del av en verksamhet ska penningtvättslagen bara vara tillämplig på den delen. En sådan uppdelning förutsätter att verksamheten är ordnad på ett sätt som innebär att en eller flera delar av verksamheten kan särskiljas på ett lämpligt sätt.

Punkten 17 är ny och utvidgar tillämpningsområdet till att omfatta all verksamhet som bedrivs i pantbanker enligt pantbankslagen (1995:1000). Det innefattar t.ex. försäljning av återropade panter och pantbankernas kreditgivningsverksamhet.

Punkten 20 har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag. Detta innebär inte någon ändring i sak.

I *andra stycket* framgår att speltjänster som avses i punkten 15 får undantas från tillämpning av lagen eller bestämmelser i den. Sådana undantag kan meddelas i föreskrifter med stöd av bemyndigande i 8 kap. 1 § 1. Möjligheten att undanta speltjänster följer av artikel 2.2 i direktivet och förutsätter att medlemsstaten, efter en lämplig riskbedömning, har belägg för att undantagna speltjänster på grund av sin art och i förekommande fall driftomfattning utgör en låg risk för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

3 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 4 § i 2009 års penningtvättslag och genomför delvis artikel 3.1 samt artikel 3.2 f i direktivet

Paragrafen innehåller bestämmelser om lagens tillämplighet på filialer till utländska kreditinstitut och finansiella institut.

Av bestämmelsen följer att penningtvättslagen, i fråga om de verksamheter i 2 § som det hänvisas till, ska tillämpas på filialer i Sverige till utländska juridiska personer med huvudkontor i utlandet. De verksamhetsutövare som träffas av bestämmelsen är de som enligt direktivet definieras som kreditinstitut eller finansiella institut. Bestämmelsen omfattar dock inte den som tillhandahåller betaltjänster enligt lagen om betaltjänster utan att vara betalningsinstitut (2 § 9), eftersom dessa inte har möjlighet att bedriva gränsöverskridande verksamhet. Bestämmelsen ska inte tolkas motsatsvis. Även en utländsk fysisk eller juridisk person som i Sverige bedriver verksamhet som omfattas av lagens tillämpningsområde (dvs. som omfattas av 2 §) är att betrakta som verksamhetsutövare i lagens mening.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

4 §

Innehållet i paragrafen motsvarar 1 kap. 3 § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser som kompletterar 2 § 21–23.

Paragrafens *första stycke*, som genomför artikel 2.1 3 b i–v i direktivet, ska läsas tillsammans med 2 § 21 och 22 och preciserar de situationer då en advokat eller annan oberoende jurist omfattas av penningtvättslagen.

Andra stycket, som genomför artikel 3.7 i direktivet, kompletterar 2 § 23. Bestämmelsen omfattar tjänster som yrkesmässigt erbjuds av fysiska och juridiska personer till utomstående. Flera av de tjänster som omfattas förekommer inte i Sverige, bl.a. av legala skäl. Däremot förekommer det att de tjänster som avses erbjuds genom utländska företag som etablerar sig i Sverige.

Punkten 3 ändras genom tillägget att tillhandahållande av tjänster till fysiska personer nu också omfattas. De tjänster som avses i denna punkt är tillhandahållande av ett registrerat kontor eller en postadress och därmed sammanhängande tjänster till en fysisk person, en juridisk person eller trust eller en liknande juridisk konstruktion. Med registrerat kontor avses inte uthyrning av ett kontor till en fysisk eller juridisk person som nyttjar kontoret, utan tillhandahållandet av själva adressen, på ett sätt som motsvarar tillhandahållandet av en postadress som kan ske genom uthyrning av en postbox eller liknande arrangemang.

Ändringen i *punkten 5* innebär att den som yrkesmässigt erbjuder funktionen som nominell aktieägare för annans räkning eller som vidtar åtgärder för att annan ska kunna utöva en sådan funktion omfattas av penningtvättslagen. Enligt 2009 års penningtvättslag omfattar punkten bara den som har uppdrag som nominell aktieägare åt en verklig huvudman, dvs. en person med den yttersta kontrollen över den juridiska personen. Undantaget för uppdrag avseende noterade bolag gällde även enligt 2005 års penningtvättsdirektiv. Detta undantag framgår nu direkt i paragrafen i syfte att förtydliga dess tillämpningsområde.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

5 §

Paragrafen överförs från 1 kap. 2 a § i 2009 års penningtvättslag. Paragrafen infördes i syfte att leva upp till kommissionens ifrågavarande förordning. För en närmare redogörelse av denna bestämmelse, se prop. 2011/12:143 s. 43.

Paragrafen innebär att vissa utpekade bestämmelser i penningtvättslagen ska tillämpas på drift av en auktionsplattform för handel med utsläppsätter. Ändringarna är avsedda att vara redaktionella, eftersom förordning (EU) nr 1031/2010 inte ändras i samband med genomförandet av fjärde penningtvättsdirektivet. Till följd av att vissa skyldigheter beskrivs på ett mera utförligt sätt i den nya penningtvättslagen jämfört med regleringen i 2009 års penningtvättslag kan även delvis nya materiella krav uppkomma.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

6 §

Paragrafen genomför artikel 1.3 och 1.4 i direktivet och motsvaras delvis av 1 kap. 5 § 6 i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen definierar vad som avses med penningtvätt vid tillämpning av lagen.

Definitionen i *första stycket* är ändrad jämfört med 2009 års penningtvättslag och är utformad för att omfatta definitionen i direktivets artikel 1 samt de straffbara åtgärder med egendom som härrör från brott som enligt svensk rätt utgör penningtvättsbrott. Beskrivningen av åtgärderna omfattar de objektiva omständigheter som ska föreligga för att

Prop. 2016/17:173 ett handlande ska vara ett brott. De åtgärder som beskrivs ska vara av sådan art att de typiskt sett kan medföra att t.ex. egendomens samband med brott döljs. Det krävs inte att sambandet faktiskt dolts för att penningtvätt ska anses föreligga.

I *andra stycket* utvidgas lagens tillämpningsområde ytterligare i förhållande till 2009 års penningtvättslag. Syftet är att verksamhetsutövarna ska förebygga och i övrigt reagera på typiska penningtvättsåtgärder, även om det inte är klarlagt att egendom som hanteras varit föremål för brott, vilket krävs för att penningtvätt ska föreligga. Tillämpningen begränsas genom att förfarandet typiskt sett ska vara ägnat att dölja att någon avser att berika sig eller någon annan genom en framtida brottslig handling. Så är exempelvis fallet med delmoment i välkända upplägg för att kunna avlöna svart arbetskraft, där penningtvättsbrottet oftast anses vara begånget först efter det att transaktionerna vidtagits. Även avvikande överföringar till jurisdiktioner som kan betraktas som skatteparadis och andra liknande förfaranden avses, även då verksamhetsutövaren inte är klar över att egendomen ännu varit föremål för brott.

Övervägandena finns i avsnitt 6.1.1.

7 §

Paragrafen genomför artikel 1.5 i direktivet och motsvarar delvis 1 kap. 5 § 4 i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen definierar vad som avses med finansiering av terrorism vid tillämpning av lagen.

Definitionen är ändrad jämfört med 2009 års penningtvättslag, i syfte att överensstamma med det straffbara området i finansieringslagen. Rekvisit som används i definitionen i penningtvättslagen har samma betydelse som i de lagar till vilka paragrafen hänvisar.

Övervägandena finns i avsnitt 6.1.2.

8 §

Paragrafen genomför artikel 3.13 och 3.17 samt delvis artikel 3.9 i direktivet.

Paragrafen innehåller ett antal grundläggande definitioner, och motsvarar 1 kap. 5 § i 2009 års penningtvättslag. Definitionerna av begreppen penningtvätt och finansiering av terrorism finns nu emellertid i separata paragrafer. Definitionerna av begreppen affärsförbindelse (*punkten 1*), brevlådebanks (*punkten 2*), EES (*punkten 3*), person i politiskt utsatt ställning (*punkten 5*) och verksamhetsutövare (*punkten 8*) är oförändrade (jfr prop. 2008/09:70 s. 182–184).

I *punkten 4* definieras kund som den som har trätt eller står i begrepp att träda i avtalsförbindelse med sådan verksamhetsutövare som avses i penningtvättslagen. Genom ändringen, som tydliggör att även den som står i begrepp att ingå en avtalsförbindelse ska anses som kund, stämmer definitionen överens med hur lagen i övrigt tillämpas. En potentiell kund och en verksamhetsutövare som står i begrepp att träda i avtalsförbindelse har kommit så långt i den process som utmynnar i att en avtalsförbindelse ingås att skyldigheten att börja vidta kundkännedomsåtgärder har inträtt. Det måste således för verksamhetsutövaren

framstå som klart att en avtalsförbindelse är på väg att ingås, förutsatt att tillräcklig kundkännedom kan uppnås. Definitionen av kund, och begränsningen som följer av att det måste finnas en avtalsförbindelse med kunden, innebär också att det i regel inte finns någon skyldighet att tillämpa bestämmelserna i lagen avseende kundens kunder.

I *punkten 6*, som är ny, definieras begreppet verklig huvudman genom en hänvisning till lagen om registrering av verkliga huvudmän (se författningskommentar till 1 kap. 3–7 §§ den lagen).

I *punkten 7*, som är ny, definieras begreppen koncern, moderföretag och dotterföretag genom en hänvisning till 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554).

Övervägandena finns i avsnitt 6.1.3.

9 §

Paragrafen genomför tillsammans med 8 § 5 artikel 3.9 i direktivet. I paragrafen definieras vad som avses med en viktig offentlig funktion i 8 § 5. Paragrafen motsvarar 1 kap. 5 a § i 2009 års penningtvättslag.

En ändring görs, nämligen att funktion som ledamot i ett politiskt partis styrelse läggs till (*punkten 3*). Övriga funktioner är desamma som i 2009 års penningtvättslag (jfr prop. 2008/09:70 s. 104 f. och prop. 2014/15:80 s. 66). Med politiskt parti avses i första hand sådana partier som är representerade på den högsta beslutsnivån i staters folkvalda församlingar, dvs. riksdagen för svenskt vidkommande. Detta följer av att funktionerna, enligt 8 § 5, ska vara viktiga offentliga funktioner i en stat. Även partier som företräds i mellanstatliga folkvalda församlingar såsom Europaparlamentet får anses vara på denna nivå. Eftersom definitionen träffar både svenska och utländska personer i politiskt utsatt ställning, måste en bedömning avseende utländska politiska partier ske utifrån förhållandena i varje enskild stat. Ledning för tolkningen får då sökas i den övergripande definitionen i 8 § 5.

Övervägandena finns i avsnitt 6.1.3.

10 §

Paragrafen genomför artikel 3.10 och 3.11 i direktivet. I paragrafen definieras vad som avses med en familjemedlem och känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning. Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar 2 kap. 7 a § i 2009 års penningtvättslag (jfr prop. 2014/15:80 s. 68).

Tredje stycket är nytt och innehåller ett förtydligande av begreppet nära förbindelser med en person i politiskt utsatt ställning. Med detta avses nära affärsförbindelser och andra förbindelser som kan medföra att den kända medarbetaren kan förknippas med förhöjd risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism. En förhöjd risk kan föreligga när det finns en intressegemenskap och ett ömsesidigt beroende mellan personen i politiskt utsatt ställning och den kända medarbetaren. En sådan intressegemenskap kan exempelvis föreligga mellan ägaren och en styrelseledamot i ett aktiebolag, eller mellan personer som har gemensamma ekonomiska intressen som baseras på andra faktorer än engagemang i samma juridiska person. Nära förbindelser kan också anses föreligga mellan personer som sitter i styrelsen i samma bolag, politiska parti eller ideella organisation. I sådana fall är den ekonomiska intressegemenskapen mindre

Prop. 2016/17:173 framträdande. Däremot finns andra grunder för ett ömsesidigt beroende och gemensamma intressen. Om relationen mellan personen i politiskt utsatt ställning och den kända medarbetaren innebär att den sistnämnda kan förknippas med en högre risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism, får i slutändan avgöras av förhållandena i det enskilda fallet.

Övervägandena finns i avsnitt 6.1.3.

2 kap. Riskbedömning och rutiner

1 §

Paragrafen genomför tillsammans med 2 § artikel 8.1 i direktivet och motsvarar delvis 5 kap. 1 § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur verksamhetsutövare ska genomföra den allmänna riskbedömning som ska ligga till grund för verksamhetsutövarens rutiner, riktlinjer och övriga åtgärder enligt lagen.

I *första stycket* anges att verksamhetsutövare ska göra en bedömning av hur de produkter och tjänster verksamhetsutövaren tillhandahåller kan utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism, samt bedöma hur stor risken är för att detta sker. Med penningtvätt och finansiering av terrorism avses sådana förfaranden som anges i 1 kap. 6 och 7 §§. Verksamhetsutövarens bedömning ska således besvara frågan om och hur dess produkter eller tjänster kan användas för att exempelvis dölja brottsligt åtkommen egendoms samband med brott eller brottslig verksamhet. Vid bedömningen ska verksamhetsutövaren bl.a. beakta möjliga tillvägagångssätt för penningtvätt eller finansiering av terrorism, dvs. sådana förfaranden som verksamhetsutövaren själv uppmärksammat eller som den fått information om från tillsynsmyndigheter, brottsbekämpande myndigheter eller från det samordningsorgan som ska inrättas.

I *andra stycket* anges vad verksamhetsutövaren särskilt ska beakta vid riskbedömningen. Även andra relevanta omständigheter och faktorer än de som framgår i bestämmelsen ska således beaktas när det är relevant. Förutom produkternas och tjänsternas egenskaper och sårbarheter ska vilka kunder och distributionskanaler som finns beaktas, liksom geografiska riskfaktorer. Med kundriskfaktorer avses bl.a. sådana omständigheter som ska beaktas vid riskklassificeringen enligt 2 kap. 4 och 5 §§. Geografiska faktorer är sådana som är relaterade till förhållandena i de länder där produkter eller tjänster erbjuds eller där verksamhetsutövarens kunder är baserade. Riskfaktorer avseende distributionskanaler kan exempelvis vara om verksamhetsutövaren har kontroll över produkter eller tjänster när de erbjuds kunden eller om distribution sker via en tredje part.

För att vara relevant och tillförlitlig ska en riskbedömning så långt möjligt vara baserad på verkliga sårbarheter och risker. I bestämmelsen anges därför att verksamhetsutövare vid bedömningen måste beakta sådana omständigheter som kommer fram vid rapportering av misstänkta transaktioner eller aktiviteter som görs till Polismyndigheten. Den viktigaste informationen om sårbarheter och risker är dock sådan som sammanställts och analyserats av de myndigheter som har ansvar för att utreda och beivra penningtvättsbrott och finansiering av terrorism. Den information om kända tillvägagångssätt, kvantitativ data och andra

uppgifter med relevans för bedömningen som myndigheterna tillhandahåller ska således också beaktas av verksamhetsutövarna.

I 8 kap. 1 § 2 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den allmänna riskanalysen och faktorer som kan tyda på låg eller hög risk för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Paragrafen har utformats i linje med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

2 §

Paragrafen genomför tillsammans med 1 § artikel 8.1 i direktivet. Paragrafen genomför också artikel 8.2 i direktivet. Den motsvaras delvis av 5 kap. 1 § första stycket i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller kompletterande bestämmelser om verksamhetsutövarnas allmänna riskbedömning.

Av *första stycket* framgår att omfattningen av den allmänna riskbedömningen ska bestämmas med hänsyn till verksamhetsutövarens storlek och art samt riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i verksamheten. Med verksamhetens art avses i första hand vilken verksamhet som bedrivs, inbegripet vilka varor eller tjänster som tillhandahålls, hur komplexa dessa varor och tjänster är och andra liknande omständigheter. Med storlek avses t.ex. omsättning, antal anställda, antal verksamhetsställen och liknande förhållanden. Riskbedömningen ska alltså vara så omfattande som motiveras av förhållandena i det enskilda fallet.

Av *andra stycket* framgår att riskbedömningen ska utformas i så att den kan ligga till grund för verksamhetsutövarens rutiner, riktlinjer och övriga åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Riskbedömningen är av stor vikt för flertalet åtgärder i penningtvättslagen. För det första ska de rutiner och riktlinjer som anges i 8 § vara utformade i syfte att motverka de identifierade riskerna. Den allmänna riskbedömningen spelar också en viktig roll vid riskbedömningen av kunderna (3 §), vilket i sin tur styr omfattningen av åtgärderna för kundkännedom. Riskbedömningen ska också beaktas när verksamhetsutövaren bestämmer omfattning och inriktning på övervakningen av aktiviteter och transaktioner enligt 4 kap. 1 §. Riskbedömningen ska vara utformad på ett sådant sätt att den kan användas för dessa syften.

I *tredje stycket* framgår att riskbedömningen ska vara dokumenterad och hållas uppdaterad. Behov av uppdatering kan föreligga när nya produkter eller tjänster introduceras eller när verksamhetsutövaren får kännedom om nya omständigheter som påverkar riskbedömningen.

I 8 kap. 1 § 3 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på en dokumenterad riskbedömning.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

3 §

Paragrafen genomför delvis artikel 13.2 och 13.4 i direktivet. Paragrafen genomför tillsammans med 4 § artikel 16 i direktivet. Tillsammans med

Prop. 2016/17:173 5 § genomför paragrafen artikel 18.3 i direktivet. Tillsammans med 3 kap. 15 § genomför paragrafen artikel 15.1 och 15.2 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om riskbedömning av kunden.

Innehållet i paragrafen är i allt väsentligt nytt jämfört med 2009 års penningtvättslag och innehåller i *första stycket* ett krav på att verksamhetsutövare ska göra en bedömning av kundens riskprofil. Med riskprofil avses hur stor risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen. Bedömningen av kundens riskprofil ska i sin tur, på sätt som framgår i 3 kap. 14–16 §§, avgöra omfattningen av kundkännedsåtgärderna som ska genomföras avseende en viss kund. I första stycket framgår att riskprofilen ska bestämmas med utgångspunkt i verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning. I den allmänna riskbedömningen, som ska genomföras enligt 1 och 2 §§, ska verksamhetsutövare göra en bedömning av hur stor risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med de produkter och tjänster som verksamhetsutövaren tillhandahåller. Vid riskklassificeringen ska verksamhetsutövare också beakta kännedom om kunden som verksamhetsutövaren har.

För vissa produkter och tjänster, exempelvis sådana som bedöms innebära en låg risk för penningtvätt och finansiering av terrorism, kan verksamhetsutövare bestämma de inledande kundkännedsåtgärdernas omfattning utan att göra en individuell bedömning av risken kopplad till den enskilda kunden. Ofta är det dock nödvändigt att, utöver risken kopplad till produkten eller tjänsten, beakta kunds specifika riskfaktorer. Att sådana faktorer ska beaktas när det behövs för att bestämma kundens riskprofil anges i *andra stycket*. Där framgår att verksamhetsutövaren ska beakta omständigheter som anges i 4 och 5 §§, i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och andra omständigheter som i det enskilda fallet påverkar risken som kan förknippas med kundrelationen.

I *tredje stycket* framgår att riskprofilen ska följas upp under pågående affärsförbindelser och ändras när det finns anledning till det. Skäl för en ändring av kundens riskklass kan föreligga när verksamhetsutövaren får kännedom om nya uppgifter avseende kunden vid den fortlöpande uppföljningen enligt 3 kap. 13 §, övervakning och bedömning enligt 4 kap. 1 och 2 §§ eller på annat sätt. Om riskprofilen ändras så att risken som kan förknippas med kunden anses ha ökat bör förnyade och fördjupade åtgärder för kundkännedom vidtas. Om risken bedöms som lägre vid en uppföljning, kan verksamhetsutövaren exempelvis minska omfattningen och frekvensen av den fortlöpande uppföljningen enligt 3 kap. 13 § och övervakningen enligt 4 kap. 1 §.

I 8 kap. 1 § 4 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om riskklassificeringen och faktorer som kan tyda på låg eller hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

4 §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 3 § artikel 16 i direktivet.

I paragrafen anges kundspecifika omständigheter som enligt bilaga II till direktivet kan vara indikatorer på potentiellt lägre risk. De faktorer som anges i paragrafen är inte en uttömmande lista av lågriskfaktorer. Förekomsten av en eller flera faktorer kan inte heller tas till intäkt för att risken är låg. En samlad bedömning med hänsyn till samtliga relevanta omständigheter måste således alltid göras.

Punkten 1 innebär att en faktor som tyder på låg risk är att kunden är en stat, ett landsting eller en kommun samt juridiska personer där en eller flera av dessa genom ägande eller på annat sätt kan anses ha ett bestämmande inflytande över den juridiska personen.

Punkterna 2–4 innebär att kundens hemvist kan beaktas. En hemvist inom EES eller i en stat med bestämmelser som motsvarar direktivet och som tillämpas på ett effektivt sätt kan indikera lägre risk. Detsamma gäller om kunden har hemvist i ett land med en låg nivå av korruption och annan relevant brottslighet. Med relevant brottslighet kan avses sådan brottslighet som genererar stora brottsvinster som måste tvättas, exempelvis narkotikabrottslighet och terrorismrelaterad brottslighet.

I *punkten 5* anges att lägre risk kan förknippas med kunder inom eller utanför EES vars överlåtbara värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad.

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.6.

5 §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 3 § artikel 18.3 i direktivet.

I paragrafen anges kundspecifika omständigheter som enligt bilaga III till direktivet kan vara indikatorer på potentiellt högre risk. De faktorer som anges i paragrafen är inte en uttömmande lista av högriskfaktorer. Eftersom faktorerna ska beaktas vid riskklassificeringen av kunden enligt 3 §, kan förekomsten av en eller flera faktorer inte tas till intäkt för att risken är hög. En samlad bedömning med hänsyn till samtliga relevanta omständigheter måste således alltid göras.

Med ovanlig och komplicerad ägarstruktur enligt *punkten 1* avses bl.a. förekomsten av moder- eller dotterbolag till kunden som gör det svårt att utreda förekomsten av en verklig huvudman eller komplicerade bolagsstrukturer som inte förefaller vara affärsmässigt motiverade.

I *punkten 2* anges att frågan om kunden bedriver kontantintensiv verksamhet ska beaktas. Med detta avses att en hög andel betalningar till eller från kunden avseende produkter och tjänster sker i kontanter. Förekomsten av kontant utbetalda löner och andra arvoden kan också beaktas.

Punkten 3 avser kunder som har nominella aktieägare eller andelar utställda på innehavaren.

Prop. 2016/17:173 *Punkten 4* avser kunder som har till syfte att förvalta en viss fysisk persons tillgångar. Denna punkt omfattar inte värdepappersförvaltning, förvaltning av insatta medel på bankkonton och liknande förfaranden utan avser situationen då en juridisk person eller konstruktion skapats i syfte att förvalta eller förvara medel för en viss fysisk persons räkning.

Punkterna 5–8 avser situationer då kundens hemvist påverkar risken som kan förknippas med kunden. En förhöjd risk indikeras när kunden har hemvist i en stat som saknar effektiva system för bekämpning av penningtvätt eller finansiering av terrorism, i en stat med betydande korruption och annan relevant brottslighet, i en stat som är föremål för sanktioner, embargo eller liknande åtgärder eller i en stat som finansierar eller stöder terroristverksamhet eller där terroristorganisationer är verksamma. Förekomsten av de olika faktorerna bör ha kommunicerats av en tillsynsmyndighet eller annan relevant myndighet eller vara allmänt kända för att det ska kunna krävas att verksamhetsutövare ska ha kännedom om förhållandena i olika stater.

Enligt *punkten 9* kan en förhöjd risk också indikeras när affärsförbindelser eller transaktioner sker på distans, utan användning av metoder som på ett tillförlitligt sätt kan säkerställa kundens identitet. Identifikation genom exempelvis Bank-ID eller andra lösningar för identifiering på distans som grundar sig på en tillförlitlig kontroll av kundens identitet omfattas således inte av denna punkt.

I *punkten 10* framgår att förhöjd risk kan indikeras om betalning av varor eller tjänster görs av någon som är okänd eller saknar koppling till kunden.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.6.

6 §

Paragrafen genomför artikel 10.1 i direktivet och motsvaras av 2 kap. 14 § i 2009 års penningtvättslag.

Bestämmelsen innehåller ett förbud för kreditinstitut och finansiella institut att föra anonyma konton eller utfärda anonyma motböcker. Förbudet omfattar alla slags konton och förbudet mot anonymitet gäller i förhållande till behöriga myndigheter (se även prop. 2008/09:70 s. 196).

Övervägandena finns i avsnitt 7.8.

7 §

Paragrafen genomför artikel 24 i direktivet och motsvarar i stora delar 5 kap. 3 § i 2009 års penningtvättslag (jfr prop. 2008/09:70 s. 202 f.).

Brevlådebank definieras i 1 kap. 8 § 2 som ett utländskt institut som är registrerat inom en jurisdiktion inom vilken det saknar verklig etablering och ledning och där institutet inte heller ingår i en finansiell grupp som omfattas av tillsyn.

En förändring i förhållande till nuvarande lag är att bestämmelsen, förutom av kreditinstitut, även ska tillämpas av de verksamhetsutövare som är att betrakta som finansiella institut. Dessutom används begreppet ”korrespondentförbindelse” i stället för ”förbindelse”.

Bestämmelsen innebär att kreditinstitut och finansiella institut inte får upprätthålla korrespondentförbindelser med brevlådebanker och inte heller

Övervägandena finns i avsnitt 7.8.

8 §

Paragrafen genomför delar av artikel 8.3 och 8.4 i direktivet och motsvarar delvis 5 kap. 1 § andra stycket i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de interna rutiner som verksamhetsutövare ska ha.

I *första stycket* anges att verksamhetsutövare ska ha rutiner och riktlinjer avseende åtgärder för kundkännedom, övervakning och rapportering samt behandling av personuppgifter. De områden som verksamhetsutövarna ska ha rutiner och riktlinjer för motsvarar således i huvudsak de krav som framgår i 3–5 kap. Kravet på rutiner och riktlinjer avseende kundkännedom, övervakning och rapportering syftar till att verksamhetsutövarna och i förekommande fall deras anställda ska ha riskbaserade och verksamhetsanpassade regler för hur de ska fullgöra kraven i penningtvättslagen och hantera de olika situationer och bedömningar som uppkommer vid tillämpningen av regelverket. Rutiner och riktlinjer avseende behandling av personuppgifter kan avse bl.a. föreskrifter för gallring av äldre personuppgifter och andra liknande åtgärder och rutiner som bl.a. kan syfta till att personuppgifter lagras och hanteras på ett sätt som är förenligt med gällande regelverk. För filialiserade verksamheter, och särskilt de med filialer utanför EES, bör de interna rutinerna innehålla riktlinjer och rutiner för informationsdelning och behandling av personuppgifter motsvarande de som ska fastställas för koncerner enligt 9 §.

Av *andra stycket* följer att rutiner och riktlinjer ska hållas uppdaterade och fortlöpande ändras om det krävs till följd av nya eller förändrade risker för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Liksom den allmänna riskbedömningen ska rutinernas och riktlinjernas omfattning och innehåll vara proportionerliga mot verksamhetsutövarens storlek, art och riskerna för penningtvätt eller finansiering av terrorism i verksamheten. Detta framgår i *tredje stycket*.

I 8 kap. 1 § 5 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de interna rutinerna.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

9 §

Paragrafen, som är ny, genomför del av artikel 45.1 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om särskilda rutiner för koncerner.

I *första stycket* framgår att paragrafen gäller för verksamhetsutövare som är det yttersta moderföretaget i en koncern. Sådana verksamhetsutövare ska fastställa gemensamma rutiner och riktlinjer för de delar av koncernen som omfattas av penningtvättslagen.

De gemensamma rutinerna har delvis ett annat syfte än de interna rutiner som regleras i 8 §. Detta framgår i *andra stycket*, där det anges att de gemensamma rutinerna och riktlinjerna åtminstone ska avse informationsutbyte inom koncernen samt gemensamma rutiner och riktlinjer för behandling av personuppgifter. Information ska således

Prop. 2016/17:173 kunna delas mellan moder- och dotterbolag och mellan dotterbolagen. Rutiner och riktlinjer för informationsutbyte ska säkerställa att det finns en intern kommunikation om misstankar om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Om ett dotterbolag lämnar en rapport om sådana misstankar till Polismyndigheten förutsätts denna information i regel delas med övriga delar av verksamheten. Sådan information kan vara relevant för den allmänna riskbedömningen. Informationen kan också syfta till att säkerställa att den kund som rapporterats inte kan bli kund i ett annat dotterbolag, eller i vart fall att information om rapporteringen beaktas vid riskklassificeringen. Informationsutbyte kan avse också annan relevant information. Ett exempel kan vara information rörande en och samma misstänkta transaktion som finns hos olika dotterbolag. För att kunna göra en fullständig rapport om misstankarna till Polismyndigheten krävs i regel att information om misstankarna sammanställs, vilket förutsätter att det finns rutiner och riktlinjer för delning och sammanställning av sådan information. De gemensamma riktlinjerna för behandling av personuppgifter bör i första hand syfta till att säkerställa att det informationsutbyte som sker inom koncernen är förenligt med gällande regelverk. När det är lämpligt med hänsyn till dotterföretagens storlek, art och risken för penningtvätt och finansiering av terrorism kan de gemensamma rutinerna helt eller delvis avse sådana rutiner och riktlinjer som avses i 3 §. Detta följer av att kraven på de gemensamma rutinerna inte är uttömmande utan uppställer en miniminivå.

I 8 kap. 1 § 5 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de gemensamma rutinerna.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.
Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

10 §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 4 § artikel 45.1 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om särskilda krav på det yttersta moderföretaget i en koncern.

I paragrafen anges att det yttersta moderföretaget, som enligt 9 § har ansvaret för att gemensamma rutiner och riktlinjer upprättas, också har ansvar för att se till att dotterföretagen tillämpar dessa rutiner och riktlinjer. Det gäller dotterföretag i Sverige och utomlands.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.
Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

11 §

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 45.3 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om koncerner och företag med filialer, i de fall dotterföretag eller filialer är verksamma utanför EES.

Av paragrafens *första stycke* framgår att verksamhetsutövare som är det yttersta moderföretaget i en koncern ska se till att dotterbolag utanför EES tillämpar bestämmelserna i penningtvättslagen, om motsvarande regler i det land där dotterföretaget hör hemma är mindre ingripande än de svenska bestämmelserna. För att avgöra om den nu behandlade

paragrafen ställer krav på tillämpningen i det tredje landet måste verksamhetsutövare som omfattas av bestämmelsen göra en bedömning av lagstiftningen i det land där verksamheten bedrivs. I de delar där lagen i det tredje landet är jämförbar med svenska förhållanden eller mer ingripande ska det tredje landets lag tillämpas. Först om det finns luckor eller svagheter i det tredje landets lag ska penningtvättslagen tillämpas för att åstadkomma en sammantagen tillämpning som inte är mindre ingripande än penningtvättslagen. Bestämmelsens första stycke har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I *andra stycket* framgår att bestämmelserna i första stycket gäller även för verksamhetsutövare som har filialer i ett land utanför EES. Om bestämmelserna som gäller i det land där filialen finns är mindre ingripanden än de svenska bestämmelserna ska verksamhetsutövaren se till att filialen tillämpar de svenska bestämmelserna.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

12 §

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 45.5 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad en verksamhetsutövare ska göra om dotterföretag eller filialer i utlandet inte kan fullgöra kraven i 10 och 11 §§.

I *första stycket* regleras vad en verksamhetsutövare som är det yttersta moderföretaget i en koncern ska göra om kraven i 10 och 11 §§ inte kan uppfyllas av ett dotterföretag utanför EES. I sådana fall ska verksamhetsutövare i första hand vidta de åtgärder som krävs för att hantera den ökade risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism som blir följderna av att de gemensamma rutinerna och riktlinjerna inte kan uppfyllas eller att verksamhetsutövaren måste tillämpa regler, exempelvis avseende åtgärder för kundkännedom, som är mindre ingripande än de som följer av penningtvättslagen. För kreditinstitut och finansiella institut, dvs. sådana verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–12, ska åtgärder för att hantera risken regleras i en delegerad förordning från Europeiska kommissionen. Bestämmelserna i första stycket har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I *andra stycket* framgår att kraven i första stycket även gäller verksamhetsutövare som har filialer i ett land utanför EES.

Om en verksamhetsutövare måste vidta åtgärder enligt första eller stycket, ska tillsynsmyndigheten underrättas om detta. Det följer av *tredje stycket*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

13 §

Paragrafen, som är ny, genomför en del av artikel 8.4 a i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om lämplighetsprövning av anställda och andra företrädare för verksamheten.

I paragrafen anges att verksamhetsutövare ska ha rutiner för att säkerställa lämpligheten hos sådana anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten och som utför arbetsuppgifter av betydelse för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Frågan om en sådan person är lämplig, och kraven på lämplighet för en viss anställning, får

Prop. 2016/17:173 avgöras från fall till fall av arbetsgivaren. Med uppdragstagare och andra som deltar på liknande grund i verksamheten avses bl.a. personer som är inhyrda från ett bemanningsföretag för att arbeta hos verksamhetsutövaren eller praktikanter som deltar i arbetet som en del av sin utbildning. Även deltagare i s.k. arbetsmarknadspolitiska program kan omfattas under förutsättning att de, i det enskilda fallet, kan anses delta i arbetet på liknande grund som den som är anställd.

I 8 kap. 1 § 6 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om rutiner för lämplighetsprövning av anställda.

Övervägandena finns i avsnitt 7.5.

14 §

Paragrafen genomför del av artikel 46.1 i direktivet och motsvaras delvis av 5 kap. 1 § andra stycket i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utbildning av bl.a. anställda.

I paragrafens *första stycke* anges att verksamhetsutövare ska se till att dess anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten får den utbildning och information som krävs för att de ska kunna fullgöra verksamhetsutövarens skyldigheter enligt lagen. Endast personer vars arbetsuppgifter är av relevans för dessa skyldigheter berörs. Vad som avses med uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten behandlas i kommentaren till 13 §.

I *andra stycket* preciseras att utbildningen måste avse åtminstone relevanta delar av gällande penningtvättsregelverk samt de delar av den allmänna riskbedömningen och de interna rutinerna som har betydelse för den anställde. Anställda ska också löpande få information som underlättar för dem att identifiera misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism. Detta kan exempelvis avse typologirapporter och annan information som tillhandahålls av tillsynsmyndigheter eller andra myndigheter samt sådan information som verksamhetsutövare får tillgång till vid rapportering av misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism.

I 8 kap. 1 § 7 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken information och utbildning som ska tillhandahållas anställda.

Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

15 §

Paragrafen genomför artikel 38 i direktivet och motsvaras delvis av 5 kap. 2 § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om fysisk skydd av anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten samt förbud mot repressalier för vissa åtgärder.

I *första stycket* framgår att verksamhetsutövare ska ha rutiner och vidta andra nödvändiga åtgärder för att skydda anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten från hot och fientliga åtgärder till följd av att de fullgör verksamhetsutövarens skyldigheter enligt lagen.

I *andra stycket* framgår att ingen anställd, uppdragstagare eller annan som på liknande grund deltar i verksamheten får utsättas för repressalier

av verksamhetsutövaren till följd av att den anställda rapporterar misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism till Polismyndigheten eller gör en sådan rapport internt. Med repressalier avses som utgångspunkt samma typ av åtgärder som omfattas av repressalieförbudet i 2 kap. 18 § diskrimineringslagen (2008:567). Ledning kan också hämtas från det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga repressalieförbudet, såsom det utvecklats i bl.a. praxis från Riksdagens ombudsmän (JO) och Justitiekanslern. Som repressalier räknas bl.a. sådana mer ingripande åtgärder som uppsägning, avskedande och omplaceringar. Vidare omfattas även fråntagande av arbetsuppgifter, orimligt hög arbetsbelastning, försämrade förmåner, andra negativa förändringar av anställningsförhållandena, trakasserier, oberättigat dåliga vitsord, tillrättavisande utskällningar och utfrysning på arbetsplatsen. Även andra förhållanden än de här nämnda kan utgöra repressalier. Vad som avses med uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten behandlas i kommentaren till 13 §.

I 8 kap. 1 § 8 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om nödvändiga åtgärder och rutiner för att skydda anställda och andra företrädare.

Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

16 §

Paragrafen genomför artikel 46.1 tredje stycket i direktivet och motsvaras delvis av 5 kap. 1 § tredje stycket i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ansvarsuppdelningen mellan anställda som är verksamhetsutövare, exempelvis advokater, auktoriserade och godkända revisorer eller fastighetsmäklare, och den juridiska person där dessa i förekommande fall är anställda.

I *första stycket* framgår att en juridisk person som har en verksamhetsutövare anställd ansvarar för att genomföra den allmänna riskbedömningen samt de interna och gemensamma rutiner som krävs enligt 8–12 §§. Den juridiska personen ska också ha ansvar för att tillhandahålla utbildning och fysiskt skydd och omfattas av förbudet mot repressalier enligt 15 §. Den juridiska personen ska också ansvara för att ha rutiner för intern kontroll och i förekommande fall modellriskhantering (6 kap. 1 §) och i förekommande fall inrätta de efterlevnadsfunktioner som krävs enligt 6 kap. 2 §.

I *andra stycket* finns en specialreglering som gäller registrerade fastighetsmäklare som är anställda i en juridisk person. Ansvaret för att göra en riskbedömning och upprätthålla interna rutiner ankommer på fastighetsmäklaren personligen. Samma skyldighet åligger den juridiska personen enligt första stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 7.7.

3 kap. Kundkännedom

1 §

Paragrafen genomför artiklarna 14.4 och 15.3 i direktivet och motsvaras delvis av 2 kap. 11 § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förbud mot att ingå eller upprätthålla affärsförbindelser och utföra transaktioner i vissa fall.

Prop. 2016/17:173 Paragrafens *första stycke* är ändrat jämfört av 2 kap. 11 § första stycket i 2009 års penningtvättslag och innebär inledningsvis att en verksamhetsutövare inte får ingå en affärsförbindelse eller genomföra en enstaka transaktion om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kännedom om kunden. Genom ändringen tydliggörs vad som avses med att verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kundkännedom. En verksamhetsutövare inte får etablera en affärsförbindelse eller utföra en enstaka transaktion om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen (*punkten 1*) och övervaka och bedöma kundens aktiviteter och transaktioner enligt 4 kap. 1 och 2 §§ (*punkten 2*). Vad som är tillräcklig kundkännedom för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism avgörs av den risk som kan förknippas med kundrelationen enligt 2 kap. 3 § i förening med en bedömning av om verksamhetsutövarens samlade åtgärder för kundkännedom är tillräckliga för att motverka att risken förverkligas. Risken kan hanteras om verksamhetsutövaren anser sig ha tillräcklig kännedom om kunden för att kunna göra bedömningen att verksamhetsutövarens produkter och tjänster inte utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism, eller i vart fall att verksamhetsutövaren kan upptäcka och förhindra penningtvätt eller finansiering av terrorism om kunden ägnar sig åt detta. Paragrafens första stycke innebär därutöver, till skillnad från 2009 års penningtvättslag, att kraven på att ha tillräcklig kännedom om kunden gäller under hela affärsförbindelsen. Om risken som kan förknippas med kunden ökar under affärsförbindelsens gång eller om nya omständigheter avseende kunden blir kända för verksamhetsutövaren, följer av 2 kap. 3 § att riskprofilen ska uppdateras. Detta kan medföra krav på förnyade och fördjupande kundkännedomsåtgärder. Om verksamhetsutövaren i en sådan situation inte kan få tillräcklig kännedom om kunden för att hantera risken som kan förknippas med kunden eller övervaka och bedöma kundens aktiviteter ska verksamhetsutövaren avsluta affärsförbindelsen.

Andra stycket motsvarar 2 kap. 11 § tredje stycket i 2009 års penningtvättslag (jfr prop. 2008/09:70 s. 195). I angivna situationer i andra stycket är verksamhetsutövarna inte heller skyldiga att rapportera misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism till Polismyndigheten. Det följer av 4 kap. 8 §.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

2 §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om förbud mot att etablera affärsförbindelser i vissa fall.

Ett förbud mot att ingå affärsförbindelser gäller om det redan innan affärsförbindelsen etableras uppkommer misstanke om att verksamhetsutövarens produkter eller tjänster kommer att användas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Ett förbud mot att utföra enstaka transaktioner när misstanke uppkommer finns i 3 §.

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* Prop. 2016/17:173 förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

3 §

Paragrafen genomför artikel 35 i direktivet och motsvarar delvis 3 kap. 1 § tredje stycket i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verksamhetsutövares skyldighet att avstå från att genomföra misstänkta transaktioner.

I *första stycket första meningen* framgår att en verksamhetsutövare inte får genomföra en transaktion om det på skäligen grund kan misstänkas att transaktionen ingår som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism. Skyldigheten att avstå från att genomföra transaktioner föreligger även efter det att en rapport har lämnats till Polismyndigheten enligt 4 kap. 3 § och så länge misstanken kvarstår. När en rapport har lämnats till Polismyndigheten är det dock ofta svårt för verksamhetsutövaren att bedöma om misstanken kvarstår eller inte. I *första stycket andra meningen*, som är ny, framgår därför att verksamhetsutövaren i sådana situationer ska beakta den information som Polismyndigheten kan lämna om ärendet.

I *andra stycket* anges två undantag från förbudet i första stycket. Det första undantaget överensstämmer med 3 kap. 1 § tredje stycket i 2009 års penningtvättslag (jfr prop. 2008/09:70 s. 197) och innebär att förbudet inte gäller när det inte är möjligt att låta bli att genomföra en misstänkt transaktion. Undantaget blir tillämpligt bl.a. när misstanke uppkommer efter att transaktionen har genomförts och i andra fall då det av tekniska eller andra skäl inte är möjligt för verksamhetsutövaren att ingripa i tid. Undantaget kan också bli tillämpligt om verksamhetsutövaren till följd av tvingande bestämmelser i annan lag eller motsvarande saknar rättsliga möjligheter att förhindra en viss transaktion. En misstänkt transaktion får också genomföras om ett avstående från att genomföra transaktionen sannolikt skulle försvåra den vidare utredningen. Med utredning avses här rättsvårdande myndigheters utredning om brott. En verksamhetsutövare kan på egen hand göra bedömningen att utredningen kan försvåras vid en vägran att genomföra transaktionen. Bedömningen kan också grundas på information från rättsvårdande myndigheter. Ändringen jämfört med 2009 års penningtvättslag innebär att det ska vara sannolikt att den fortsatta utredningen försvåras. Detta minskar undantagets räckvidd.

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 9.5.

4 §

Paragrafen genomför artikel 11 a och b i direktivet och motsvarar delvis 2 kap. 2 § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om i vilka situationer som verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för kundkänedom.

Av *första stycket* följer att åtgärder för kundkänedom ska vidtas vid etableringen av en affärsförbindelse. Vad som avses med affärsförbindelse anges i 1 kap. 8 § 1.

Prop. 2016/17:173 Bestämmelserna i *andra stycket* innebär att verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för kundkänedom även vid utförandet av transaktioner som inte ingår i en affärsförbindelse. I *punkten 1* anges att detta gäller vid transaktioner där utbetalt eller mottaget belopp uppgår till eller överstiger motsvarande 15 000 euro.

I *punkten 2* regleras kraven på kundkännedomsåtgärder vid sambands-transaktioner. Bestämmelsen innebär att åtgärder för kundkänedom ska vidtas även vid enstaka transaktioner som understiger 15 000 euro, om verksamhetsutövaren inser eller borde inse att transaktionen har samband med en eller flera andra transaktioner och som tillsammans uppgår till minst 15 000 euro. Att verksamhetsutövare ska inse eller borde inse sambandet innebär att det inte ställs några krav på särskilda åtgärder för att identifiera samband mellan transaktioner. Om de för verksamhetsutövaren iakttagbara omständigheterna tyder på ett samband, ska däremot aktiva åtgärder vidtas för att fastställa sambandet och i tillämpliga fall utföra åtgärder för kundkänedom.

Punkten 3 är ny och innebär att åtgärder för kundkänedom ska vidtas avseende den som genomför en överföring av medel som avses i artikel 3.9 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847, om överföringen överstiger ett belopp motsvarande 1 000 euro. Sådana överföringar kan vidtas endast av sådana verksamhetsutövare som anges i 1 kap. 3 § lagen (2010:751) om betaltjänster.

Paragrafen är tillämplig för alla verksamhetsutövare utom sådana som avses i 1 kap. 2 § första stycket 16. För anordnare av kasinoverksamhet och speltjänster gäller 3 kap. 2 § i stället för paragrafens andra stycke.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.1.

5 §

Paragrafen är ny och genomför artikel 11 d i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när åtgärder för kundkänedom ska vidtas av anordnare av speltjänster och kasinospel

Paragrafen gäller för verksamhetsutövare som är anordnare av kasinospel enligt kasinolagen (1999:355) och sådana speltjänster som omfattas av penningtvättslagen enligt 1 kap. 2 § första stycket 15. Paragrafen innebär att dessa verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för kundkänedom när enstaka transaktioner eller sambandstransaktioner som avser utbetalning av vinster eller betalning av insatser utom affärsförbindelser uppgår till eller överstiger ett belopp motsvarande 2 000 euro. Med sambandstransaktion avses samma sak som i 4 § 2.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.2.

6 §

Paragrafen är ny och genomför artikel 11 c i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när personer som bedriver yrkesmässig kontant handel med varor ska vidta åtgärder för kundkänedom.

Paragrafen gäller endast för verksamhetsutövare som bedriver yrkesmässig kontant handel med varor som omfattas av penningtvättslagen enligt 1 kap. 2 § första stycket 16 och ska av dessa verksamhetsutövare tillämpas i stället för 4 §.

I *punkten 1* anges förutsättningarna för när ingåendet av en affärsförbindelse ställer krav på kundkännedsåtgärder för kontant-handlare. Sådana krav föreligger om det när förbindelsen ingås är sannolikt eller under förbindelsens gång står klart att utbetalt eller mottaget belopp i kontanter inom ramen för affärsförbindelsen uppgår till minst ett belopp motsvarande 5 000 euro.

I *punkten 2* anges att åtgärder för kundkännedom ska vidtas vid enstaka transaktioner där utbetalt eller mottaget belopp i kontanter uppgår till ett belopp motsvarande 5 000 euro eller mer.

I *punkten 3* anges att åtgärder för kundkännedom ska vidtas vid transaktioner där utbetalt eller mottaget belopp i kontanter understiger ett belopp motsvarande 5 000 euro och som verksamhetsutövaren inser eller borde inse har samband med en eller flera andra transaktioner i kontanter som tillsammans uppgår till minst detta belopp. Med sambands-transaktion avses samma sak som i 4 § 2.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.3.

7 §

Paragrafen genomför artikel 13.1 första stycket a och 13.1 andra stycket i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om identifiering av kunden och den som uppger sig företräda kunden.

Paragrafens *första stycke* motsvaras delvis av 2 kap. 3 § första stycket 1 i 2009 års penningtvättslag och innebär att verksamhetsutövare som en åtgärd för kundkännedom ska identifiera kunden och kontrollera kundens identitet genom identitetshandlingar eller registerutdrag eller genom andra uppgifter och handlingar från en oberoende och tillförlitlig källa. Identifikation av kunden innebär inhämtande av uppgifter, normalt direkt från kunden, om kundens namn och andra relevanta uppgifter såsom adress och i förekommande fall personnummer, organisationsnummer, födelsedatum, samordningsnummer eller liknande uppgifter. Kontroll av identiteten består i åtgärder som syftar till att verifiera att de uppgifter om identiteten som inhämtats är korrekta. Om kunden är en juridisk person bör uppgifter om namn, organisationsnummer m.m. kontrolleras gentemot registerutdrag eller andra tillförlitliga uppgifter. Om kundens rättskapacitet inte följer av registrering av behörig registreringsmyndighet, bör verksamhetsutövaren kontrollera och bedöma kundens rättskapacitet på annat sätt. Även övriga uppgifter om en sådan kund bör ofta kunna kontrolleras genom handlingar och uppgifter som kunden lämnar. Omfattningen av kontrollåtgärderna ska enligt 14–16 §§ bestämmas av den risk som kan förknippas med kundrelationen enligt den metod för riskklassificering som anges i 2 kap. 3 §. Vad som är en tillräckligt omfattande kontroll av kundens identitet, inbegripet vilka id-handlingar eller andra kontroller som krävs, kan därför endast avgöras utifrån förhållandena i det enskilda fallet. Vid den bedömningen måste också beaktas om verksamhetsutövaren genom andra åtgärder för kundkännedom, exempelvis förstärkt uppföljning och övervakning av affärsförbindelsen enligt 13 § och 4 kap. 1 §, kan kompensera för eventuella brister hänförliga till underlaget för identitetskontrollen.

Prop. 2016/17:173 Paragrafens *andra stycke* är nytt och innebär att om kunden företräds av en person som uppger sig handla på kundens vägnar ska åtgärderna för att uppnå kundkännedom enligt första stycket omfatta kontroll av den personens identitet och behörighet att företräda kunden. Bestämmelsen aktualiseras när en person uppger sig företräda en juridisk person som är kund till verksamhetsutövaren. Kontrollerna av behörigheten att företräda den juridiska personen kan då avse bl.a. om personen är behörig firmatecknare eller grundar sin rätt att företräda den juridiska personen genom exempelvis en fullmakt. Bestämmelsen ska också tillämpas i situationer då en person uppger sig företräda en annan med stöd av en fullmakt eller på annat sätt. Omfattningen av kontrollerna ska bestämmas på samma sätt som enligt första stycket och kan således variera från fall till fall.

I 8 kap. 1 § 9 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om identitetskontroll.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.1.

8 §

Paragrafen genomför artikel 13.1 första stycket b och delar av artikel 3.6 andra stycket a i och ii. Paragrafen motsvaras delvis av 2 kap. 3 § första stycket 2 i 2009 års penningtvättslag, men är till övervägande del ny.

Paragrafen innehåller bestämmelser om kontroll av och identifiering av kundens verkliga huvudman.

I paragrafens *första stycke* framgår att verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för att utreda om kunden har en verklig huvudman. Med verklig huvudman (jfr 1 kap. 8 § 5) avses en fysisk person som, ensam eller tillsammans med någon annan, ytterst äger eller kontrollerar en juridisk person eller en fysisk person för vars räkning någon annan handlar. I 1 kap. 4–6 §§ lagen om registrering av verkliga huvudmän finns presumtionsregler som ska underlätta bedömningen av om en person är verklig huvudman i en juridisk person. I 1 kap. 7 § nämnda lag definieras den verkliga huvudmannen i truster eller liknande juridiska konstruktioner. De juridiska personer som omfattas av lagen om registrering av verkliga huvudmän ska till ett centralt register anmäla om den juridiska personen har en verklig huvudman eller inte. Om så är fallet ska grundläggande uppgifter om denna person registreras. En åtgärd som verksamhetsutövare kan vidta för att utreda om kunden har en verklig huvudman är således att använda sig av registret över verkliga huvudmän. I registret kan också finnas viss information som kan användas för att förstå kundens ägarförhållanden och kontrollstruktur. Merparten av alla juridiska personer i Sverige åläggs genom registreringslagen att hålla uppgifter och dokumentation om sitt verkliga huvudmannaskap. Även detta underlag kan användas för att fullgöra de kontroller och bedömningar som krävs enligt denna paragraf. Omfattningen av de åtgärder som krävs för att utreda om kunden har en verklig huvudman och för att förstå kundens ägarförhållanden och kontrollstruktur ska, på samma sätt som övriga kundkännedomsåtgärder, enligt 14–16 §§ bestämmas av den risk som kan förknippas med kundrelationen enligt den metod för riskklassificering som anges i 2 kap.

3 §. Frågan om åtgärdernas omfattning får därför avgöras från fall till fall. Vid den bedömningen måste också beaktas om verksamhetsutövaren genom andra åtgärder för kundkännedom, exempelvis förstärkt uppföljning och övervakning av affärsförbindelsen enligt 13 § och 4 kap. 1 §, kan kompensera för eventuella brister hänförliga till de åtgärder som ska vidtas enligt denna paragraf. Om kunden har en verklig huvudman ska verksamhetsutövaren vidta åtgärder för att kontrollera den verkliga huvudmannens identitet (jfr kommentaren till 7 § första stycket angående kravet på identitetskontrollen).

I paragrafens *andra stycke* finns ett undantag som innebär att åtgärder för att utreda om kunden har en verklig huvudman, förstå kundens ägarförhållanden och kontrollstruktur och identifiera den verkliga huvudmannen aldrig behöver vidtas om kunden är ett företag inom EES vars överlåtbara värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad i den mening som avses i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU. Detsamma gäller om kunden är ett företag utanför EES vars överlåtbara värdepapper är upptagna till motsvarande handel och omfattas av motsvarande informationsskyldighet.

I *tredje stycket* regleras inledningsvis hur verksamhetsutövare ska hantera den situation då en kund som är en juridisk person inte har någon verklig huvudman. Då ska den person som är ordförande i kundens styrelse eller är dess verkställande direktör eller har motsvarande funktion anses vara verklig huvudman. Vem eller i förekommande fall vilka som i sådana situationer ska betraktas som verkliga huvudmän får avgöras utifrån förhållandena i det enskilda fallet. Verksamhetsutövare bör försöka fastställa vem i den juridiska personens ledning som kan anses utöva mest kontroll över verksamheten, eftersom denna person genom sin ställning har störst likheter med en verklig huvudman enligt definitionen. Att en person ska anses vara verklig huvudman innebär att åtgärder för att kontrollera personens identitet ska vidtas enligt första stycket. Om den som vid tillämpning av denna bestämmelse anses vara verklig huvudman är en person i politiskt utsatt ställning, ska bestämmelserna som är tillämpliga när den verkliga huvudmannen är en sådan person tillämpas. En alternativ verklig huvudman ska enligt sista meningen i tredje stycket även utses när verksamhetsutövaren har anledning att anta att den person som identifierats enligt första stycket inte är den verkliga huvudmannen.

I 8 kap. 1 § 9 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om identitetskontroll.

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets förslag*.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.2.

9 §

Paragrafen genomför artikel 14.1 och 14.2 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när kundens och kundens verkliga huvudmans identitet ska kontrolleras.

Paragrafens *första stycke* överensstämmer med 2 kap. 9 § första stycket första meningen i 2009 års penningtvättslag och innebär att kontroll av kundens och den verkliga huvudmannens identitet enligt 7 och 8 §§ som

Prop. 2016/17:173 huvudregel ska genomföras innan en affärsförbindelse etableras eller en enstaka transaktion utförs (jfr prop. 2008/09:70 s. 193).

I *andra stycket* finns ett av undantagen från huvudregeln i första stycket. Det ger möjlighet att använda förenklade åtgärder för kundkännedom i vissa fall och är delvis ändrat jämfört med 2 kap. 9 § andra stycket i 2009 års penningtvättslag. Ändringen innebär att om det är nödvändigt för att inte avbryta verksamhetens normala gång får identitetskontroll med anledning av en ny affärsförbindelse göras senare än enligt första stycket, dock senast när affärsförbindelsen ingås. Undantaget medger således att kontroll av identiteten ingår som ett led i etablering av en affärsförbindelse.

Som framgår i *tredje stycket* är förfarandet i andra stycket endast tillåtet avseende produkter eller tjänster som i verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning enligt 2 kap. 1 § bedömts innebära låg risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Bestämmelserna om åtgärder för kundkännedom i fråga om klientmedelskonton i 25 § och de särskilda bestämmelserna avseende förmånsstagare till livförsäkringar och andra investeringsrelaterade försäkringar i 26 och 27 §§ är andra exempel på förenklade åtgärder som innebär undantag från huvudregeln i första stycket. Undantag bör också kunna ske i andra fall av låga risker enligt 15 §.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.4.

10 §

Paragrafen genomför artiklarna 20 a och 23 i direktivet. Paragrafen motsvaras delvis av 2 kap. 3 § tredje stycket i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verksamhetsutövarnas åtgärder för att bedöma om kunden är en person i politiskt utsatt ställning.

I paragrafen anges att en verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för att bedöma om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person. Vad som avses med en person i politiskt utsatt ställning, familjemedlem och känd medarbetare till en sådan person definieras i 1 kap. 8 § 5 och 10 §. Åtgärder för att avgöra om kunden är en sådan person som avses i denna paragraf ska enligt 14–16 §§ bestämmas av den risk som kan förknippas med kundrelationen enligt den metod för riskklassificering som anges i 2 kap. 3 §. Beroende på den risk som kan förknippas med kundrelationen kan denna åtgärd för kundkännedom i vissa fall fullgöras genom kontroll mot listor med personer i politiskt utsatt ställning, medan sådana åtgärder i andra fall inte är tillräckliga. De åtgärder som ska vidtas om en person identifieras enligt detta stycke anges i 19 §.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.3.

11 §

I paragrafen finns bestämmelser om kontroll av om kunden är etablerad i ett s.k. högriskredjeland.

Av bestämmelsen följer att åtgärder ska vidtas för att kontrollera om kunden är etablerad i ett land utanför EES som av kommissionen har

identifierats som ett högriskredjeländ. Vilka länder som avses framgår av delegerade akter som antas av kommissionen med stöd av artikel 9 i direktivet. Även dessa åtgärders omfattning ska bestämmas av den risk som kan förknippas med kundrelationen och övriga situationsbetingade omständigheter. Om det inte finns något som tyder på att kunden har en koppling till ett högriskredjeländ, torde några åtgärder sällan behöva vidtas.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.3.

12 §

Paragrafen genomför artikel 13.1 första stycket c i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldigheten att vidta åtgärder för att bedöma en affärsförbindelses syfte och art.

Paragrafens *första stycke* motsvaras av 2 kap. 3 § första stycket 3 i 2009 års penningtvättslag och innebär att verksamhetsutövare ska inhämta information om affärsförbindelsers syfte och art (jfr prop. 2008/09:70 s. 187).

Andra stycket är nytt. Där anges att informationen som inhämtas ska ligga till grund för en bedömning av vilka aktiviteter och transaktioner som kunden kan förväntas vidta och genomföra inom ramen för affärsförbindelsen. Informationen ska också ligga till grund för en bedömning av kundens riskprofil. Vilken information som måste inhämtas och omfattningen av de bedömningar som ska göras beror således till stor del på vilken produkt eller tjänst som tillhandahålls kunden. För produkter och tjänster som har ett väl definierat och avgränsat användningsområde kan den inledande bedömningen i många fall baseras på antaganden som grundas på hur kunder normalt använder produkter eller tjänster. Omfattningen av åtgärder för informationsinhämtning och bedömningar ska vidare, på samma sätt som övriga kundkännedomåtgärder, enligt 14–16 §§ bestämmas av den risk som kan förknippas med kundrelationen enligt den metod för riskklassificering som anges i 2 kap. 3 §.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.4.

13 §

Paragrafen genomför tillsammans med 4 kap. 1 § artikel 13.1 första stycket d i direktivet. Genom paragrafen genomförs också artikel 14.5 i direktivet. Innehållet i paragrafen motsvaras delvis av 3 kap. 10 § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om löpande uppföljning av kundkännedomen.

I paragrafen anges att pågående affärsförbindelser löpande och vid behov ska följas upp i syfte att säkerställa att kännedomen om kunden enligt 7, 8 och 10–12 §§ är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Med löpande uppföljning avses regelbundet återkommande kontroller av att kännedomen om kunden är aktuell, korrekt och tillräcklig för att motsvara kundens riskprofil enligt 2 kap. 3 §. Paragrafens tillämpning styrs i likhet med övriga åtgärder för kundkännedom av den risk som kan

Prop. 2016/17:173 förknippas med kundrelationen. Det innebär att den löpande uppföljningen bör vara mer omfattande och ske med högre frekvens ju högre risken i kundrelationen är. I paragrafen ställs vidare krav på att uppföljning ska ske vid behov. Med detta avses att förnyade eller fördjupade åtgärder för kundkännedom ska vidtas när det föranleds av omständigheter hänförliga till kunden som verksamhetsutövaren får kännedom om. Behov av förnyade eller fördjupade åtgärder för kundkännedom kan bl.a. föreligga när verksamhetsutövaren har anledning att misstänka att uppgifter om kunden är felaktiga eller när kundens omständigheter ändras, exempelvis när en juridisk person får en ny verklig huvudman. Behov av förnyade eller fördjupade åtgärder kan också föreligga när kundens beteende och användning av verksamhetsutövarens produkter eller tjänster ändras på ett sätt som medför att risken som kan förknippas med kundrelationen ökar.

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.5.

14 §

Paragrafen genomför tillsammans med 2 kap. 3 § artikel 13.2 i direktivet. Den motsvaras delvis av 2 kap. 1 § första stycket första meningen i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om omfattningen av åtgärder för kundkännedom när risken som kan förknippas med kunden inte är låg eller hög (jfr 15 och 16 §§).

I en sådan situation är utgångspunkten att de åtgärder som anges i 7, 8 och 10–13 §§ ska vidtas avseende kunden. Åtgärdernas ska utföras i den omfattning det behövs med hänsyn till kundens riskprofil och övriga omständigheter. Att omfattningen av åtgärderna kan bestämmas av andra omständigheter än kundens riskprofil innebär bl.a. att egenskaperna hos produkter och tjänster kan påverka hur åtgärderna för kundkännedom vidtas. Trots att risken inte bedöms som låg, och förenklade åtgärder för kundkännedom därför i princip inte är tillåtna, kan exempelvis en bedömning av affärsförbindelsens syfte och art baseras på ett antagande om kundens användning av en produkt eller tjänst med ett väl definierat och avgränsat användningsområde. Andra omständigheter som kan behöva beaktas avser bl.a. andra kundspecifika omständigheter än sådana som påverkar risken, exempelvis om kunden är ett stort eller litet bolag och andra liknande omständigheter.

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.7.1.

15 §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 2 kap. 3 § artikel 15.1 och 15.2 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förenklade åtgärder för kundkännedom.

Av *första stycket* framgår att förenklade åtgärder för kundkännedom får vidtas när risken som kan förknippas med kunden bedömts som låg. Att risken grundas på en bedömning innebär att verksamhetsutövare har

utrymme för en viss felmarginal i sina bedömningar. Det krävs således inte att det är styrkt eller står klart att risken är låg för att förenklade åtgärder ska kunna vidtas. Bedömningen måste emellertid grundas på objektiva godtagbara och relevanta omständigheter.

I *andra stycket* anges innebörden av förenklade åtgärder för kundkännedom. Det innebär att de kontroller, bedömningar och utredningar som följer av 7, 8 och 10–13 §§ kan vidtas på annat sätt och vara av mer begränsad omfattning än vad anges i de bestämmelserna. I direktivet finns det ingen definition av eller exempel på vad förenklade åtgärder kan innebära. En sådan definition införs inte heller i lagen. Det innebär att verksamhetsutövare har möjlighet att anpassa åtgärdernas utförande så att de kan vidtas på ett effektivt och verksamhetsanpassat sätt, samtidigt som riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism hålls på en hanterbar nivå.

I 8 kap. 1 § 10 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som avses förenklade åtgärder för kundkännedom och i vilka situationer sådana åtgärder kan vara tillåtna.

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.7.2.

16 §

Paragrafen genomför delvis artikel 18.1 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skärpta åtgärder för kundkännedom.

Första stycket motsvarar 2 kap. 6 § första stycket i 2009 års penningtvättslag (jfr prop. 2008/09:70 s. 191 f.). Med särskilt omfattande kontroller kan exempelvis avses en särskilt grundlig utredning av en juridisk persons ägar- och kontrollstruktur, en högfrekvent fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen eller andra liknande åtgärder.

I *andra stycket*, som är nytt, anges att åtgärderna i 7, 8 och 10–13 §§ ska kompletteras med de ytterligare åtgärder som krävs för att motverka den höga risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. I paragrafen exemplifieras tre sådana åtgärder som bör vara normalt förekommande vid hög risk. Åtgärderna består i inhämtande av ytterligare information om kundens affärsverksamhet eller ekonomiska situation och uppgifter om varifrån kundens ekonomiska medel kommer. Åtgärderna syftar till att öka kunskapen om kunden och möjliggöra mer välgrundade bedömningar av de transaktioner som kunden genomför. Att uppräkningsen av åtgärder är exemplifierande innebär att om andra åtgärder än de exemplifierade krävs för att i tillräcklig utsträckning känna kunden samt förstå och kunna bedöma kundens beteende ska sådana åtgärder vidtas.

I 8 kap. 1 § 11 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som avses med skärpta åtgärder för kundkännedom och i vilka situationer som sådana åtgärder ska vidtas.

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.7.3.

Paragrafen, som är ny, genomför delar av artikel 18.1 samt hela artikel 18.2 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder för kundkännedom när kunden är etablerad i ett s.k. högriskredjeland.

I *första stycket* anges att skärpta åtgärder enligt 16 § ska vidtas vid affärsförbindelser eller enstaka transaktioner när kunden är etablerad i ett land utanför EES som av Europeiska kommissionen har identifierats som ett högriskredjeland. Dessa länder kommer att identifieras i delegerade förordningar som antas med stöd av artikel 9.2 i direktivet. Vilka skärpta åtgärder som ska vidtas och omfattningen av dem bestäms, som framgår i 16 §, av risken som kan förknippas med kundrelationen och övriga omständigheter.

I *andra stycket* finns ett undantag som innebär att skärpa åtgärder inte måste vidtas om kunden, som är etablerad i ett högriskredjeland, är ett dotterföretag eller en filial till en verksamhetsutövare som har hemvist inom EES. Detta förutsätter enligt *punkterna 1–3* att den verksamhetsutövaren vars filial eller dotterföretag är kund omfattas av penningtvättslagen eller motsvarande i ett EES-land, att risken som kan förknippas med kunden inte bedöms som hög enligt 2 kap. 3 § och att filialen eller dotterföretag tillämpar rutiner för informationsdelning och behandling av personuppgifter som fastställts enligt 2 kap. 8 eller 9 §.

I 8 kap. 1 § 11 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som avses med skärpta åtgärder för kundkännedom och i vilka situationer sådana åtgärder ska vidtas.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.8.

18 §

Paragrafen genomför artikel 19 i direktivet. Paragrafens innehåll motsvaras i huvudsak av 2 kap. 6 § tredje stycket 2 och 8 § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder för kundkännedom vid korrespondentförbindelser.

I paragrafen anges inledningsvis att verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–12, dvs. sådana som enligt direktivet definieras som kreditinstitut och finansiella institut, omfattas av bestämmelsen. Detta är en ändring i förhållande till 2009 års penningtvättslag, där motsvarande bestämmelse endast omfattar kreditinstitut.

Vid korrespondentförbindelser med motparter utanför EES ska åtgärder för kundkännedom enligt 7, 8 och 10–13 §§ vidtas. I *punkterna 1–5* anges de särskilda åtgärder för kundkännedom som därutöver krävs. *Punkten 1* är ändrad jämfört med 2009 års penningtvättslag. Ändringen innebär att motpartens anseende och kvaliteten på den tillsyn som motparten står under ska bedömas på grundval av offentligt tillgänglig information. Underlagen för bedömningen kan således skilja sig åt beroende på vilken information som är offentligt tillgänglig.

Punkterna 2–5 är oförändrade jämfört med den nuvarande penningtvättslagen (jfr prop. 2008/09:70 s. 192 f.). Prop. 2016/17:173

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 8.8.

19 §

Paragrafen genomför artiklarna 20 b och 23 i direktivet. Innehållet i paragrafen motsvaras i huvudsak av 2 kap. 6 a och 7 §§ samt 8 § första stycket i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om särskilda åtgärder för kundkännedom när kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller en anhörig eller nära medarbetare till en sådan person. Vad som avses med en person i politiskt utsatt ställning framgår i 1 kap. 8 § 5 och 9 §.

I *första stycket* framgår att åtgärder för kundkännedom enligt 7, 8 och 10–13 §§ ska vidtas även avseende personer i politiskt utsatt ställning. Omfattningen av dessa åtgärder ska avgöras av risken som kan förknippas med kundrelationen. Därutöver ska verksamhetsutövare, enligt *punkten 1*, vidta lämpliga åtgärder för att ta reda på varifrån de tillgångar som hanteras inom ramen för affärsförbindelsen eller den enstaka transaktionen kommer.

Punkten 2 är förtydligad jämfört med 2009 års penningtvättslag genom att det framgår att skärpt fortlöpande uppföljning avser såväl uppföljning av affärsförbindelsen enligt 13 § som övervakning i syfte att upptäcka avvikande aktiviteter och transaktioner enligt 4 kap. 1 §.

I *punkten 3* anges att verksamhetsutövare ska inhämta godkännande från behörig beslutsfattare inför beslut om att ingå eller avbryta en affärsförbindelse. En ändring jämfört med 2009 års penningtvättslag är att godkännande ska inhämtas när fråga uppkommer om en affärsförbindelse med en person i politiskt utsatt ställning ska avbrytas. Ändringen föranleds av att verksamhetsutövare enligt 1 § under vissa förhållanden ska avsluta affärsförbindelser. Vad som avses med behörig beslutsfattare är inte definierat i lagen. Verksamhetsutövare bör ha pekat ut en sådan person i de interna rutinerna och riktlinjerna, men har relativt stor frihet att avgöra var i organisationen personen ska vara placerad.

I *andra stycket* framgår att åtgärder enligt första stycket ska vidtas om kunden är familjemedlem eller känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning. Vad som avses med familjemedlem eller känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning framgår av 1 kap. 10 §.

Övervägandena finns i avsnitt 8.9.1.

20 §

Paragrafen genomför artikel 22 i direktivet och är delvis ändrad jämfört med 2 kap. 7 b § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som gäller när en person i politiskt utsatt ställning upphör att utöva en viktig offentlig funktion.

I *första stycket* framgår att särskilda åtgärder för kundkännedom enligt 19 § ska tillämpas avseende en person i politiskt utsatt ställning under en tid om 18 månader från det att personen inte längre utövar den viktiga

Prop. 2016/17:173 offentliga funktionen. Efter 18 månader ska verksamhetsutövaren göra en riskklassificering av kundrelationen. Om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism då bedöms som hög ska åtgärder enligt 19 § fortsatt tillämpas avseende kunden. Det föreligger således inte någon presumtion för fortsatt hög risk efter karenstiden, men kundens tidigare ställning bör beaktas som en av flera faktorer som kan påverka riskbedömningen.

I *andra stycket* framgår att när åtgärder enligt 19 § inte längre ska tillämpas avseende en person i politiskt utsatt ställning ska sådana åtgärder inte heller tillämpas på familjemedlemmar eller kända medarbetare till personen. Paragrafen innebär att den riskbedömning som efter 18 månader ska göras enligt första stycket blir avgörande för vilka åtgärder som ska tillämpas avseende familjemedlemmar och kända medarbetare. Så länge risken som kan förknippas med personen i politiskt utsatt ställning bedöms som hög ska de särskilda åtgärderna för kundkännedom tillämpas på familjemedlemmar och kända medarbetare.

För situationen då en familjemedlem eller känd medarbetare förlorar sin koppling till en person i politiskt utsatt ställning finns inga särskilda bestämmelser. Det innebär att det avseende sådana personer inte finns någon karenstid under vilken de särskilda åtgärderna för kundkännedom i 19 § fortsatt ska tillämpas. Vilka åtgärder som är lämpliga avseende en person som förlorat sin koppling till personen i politiskt utsatt ställning ska således, i likhet med vad som gäller för andra kunder, avgöras efter en riskklassificering enligt 2 kap. 3 §.

Övervägandena finns i avsnitt 8.9.2.

21 §

Paragrafen genomför tillsammans med 22 § artiklarna 25, 26.1 och 27 i direktivet.

Paragrafens första stycke motsvaras av 2 kap. 3 § fjärde stycket i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder för kundkännedom som vidtas av utomstående.

I *första stycket* anges att verksamhetsutövare får förlita sig på åtgärder för kundkännedom som utförts av andra än verksamhetsutövaren själv. Detta är möjligt avseende sådana åtgärder som anges i 7 och 8 §§, dvs. identifikation av kunden, den som företräder kunden och kundens verkliga huvudman samt de identitetskontroller och bedömningar som krävs. Detsamma gäller sådana åtgärder som anges i 12 §, dvs. inhämtande av information om en affärsförbindelses syfte och art och de bedömningar som detta medför. Att förlita sig på åtgärder från utomstående är endast möjligt om åtgärderna för kundkännedom som verksamhetsutövaren förlitar sig på utförts av en sådan utomstående som anges i 22 §. Övriga villkor för att förlita sig på utomståendes kundkännedsåtgärder finns i *punkterna 1 och 2*.

Det första villkoret, som anges i *punkten 1*, är att verksamhetsutövaren utan dröjsmål får del av de uppgifter som den utomstående inhämtat. Dessa uppgifter måste i regel inhämtas innan en affärsförbindelse ingås eller en enstaka transaktion utförs, vilket följer av kraven i 9 § första stycket.

Enligt *punkten 2* krävs också att verksamhetsutövaren utan dröjsmål och på begäran kan få del av den dokumentation som ligger till grund för uppgifterna. Med detta avses exempelvis kopior av identitetshandlingar, fullmakter och utredningar om det verkliga huvudmannskapet. Kravet på att sådant underlag ska kunna erhållas på begäran innebär att verksamhetsutövaren genom avtal eller på annat sätt måste säkerställa en rätt att ta del av underlaget innan verksamhetsutövaren förlitar sig på åtgärder för kundkännedom som vidtas av utomstående.

Andra stycket är nytt och innebär ett förtydligande av ansvarsfördelningen mellan verksamhetsutövaren och den utomstående vars kundkännedomsåtgärder verksamhetsutövaren förlitar sig på. Av bestämmelsen framgår att verksamhetsutövaren har ansvaret för att de åtgärder som vidtagits av utomstående är tillräckliga.

Övervägandena finns i avsnitt 8.10.

22 §

Paragrafen genomför tillsammans med 21 § artiklarna 25, 26.1 och 27 i direktivet och motsvarar 2 kap. 4 § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen definierar vad som avses med utomstående enligt 21 §. Kraven på sådana utomstående är ändrade jämfört med 2009 års penningtvättslag.

I *punkten 1* anges att som utomstående enligt 21 § avses verksamhetsutövare som anges i 1 kap. 2 § första stycket 1–3, 5–8, 10–15 eller motsvarande verksamhet samt auktoriserade eller godkända revisorer och advokater med hemvist inom EES. Det förutsätts att sådana verksamhetsutövare tillämpar krav på kundkännedom och registerhållning som krävs enligt direktivet samt att de står under tillsyn på ett sätt som överensstämmer med direktivets krav. Till skillnad från 2009 års penningtvättslag krävs inte att den utomstående har tillstånd eller är registrerad i ett särskilt yrkesregister.

I *punkten 2* anges förutsättningarna för att anlita utomstående med hemvist utanför EES. Det får ske under förutsättning att sådana verksamhetsutövare tillämpar krav på kundkännedom och registerhållning på ett sätt som motsvarar kraven i penningtvättslagen (*punkten a*) samt att de står under tillsyn över att bestämmelserna följs (*punkten b*).

Övervägandena finns i avsnitt 8.10.

23 §

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 26.2 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utomstående med hemvist i högrisk tredjeland.

Första stycket innebär att verksamhetsutövare inte får förlita sig på kundkännedomsåtgärder utförda av utomstående med hemvist i ett land som av Europeiska kommissionen identifierats som ett högrisk tredjeland.

I *andra stycket* framgår ett undantag från första stycket. För att omfattas av undantaget krävs för det första att den utomstående är ett dotterföretag eller en filial till en verksamhetsutövare som avses i 22 § 1, dvs. en inom EES baserad verksamhetsutövare som omfattas av direktivet och som står under tillsyn. Därutöver krävs att filialen eller dotterföretaget tillämpar rutiner för informationsöverföring och

Prop. 2016/17:173 behandling av personuppgifter som anges i 2 kap. 8 eller 9 § eller motsvarande krav i utländsk rätt.

Övervägandena finns i avsnitt 8.10.

24 §

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 29 i direktivet.

Paragrafen innebär att verksamhetsutövare kan förlita sig på andra utomstående än sådana som avses i 22 § för att genomföra åtgärder för kundkännedom. Detta förutsätter att det är fråga om utkontraktering, agenturförhållanden eller liknande förhållanden, dvs. en situation då verksamhetsutövaren anlitar annan för att tillhandahålla varor eller tjänster. I en sådan situation kan den som för verksamhetsutövarens räkning tillhandahåller varor och tjänster även genomföra de åtgärder för kundkännedom som krävs enligt lagen. Detta förutsätter dock att den utomstående enligt avtal ska anses ingå i verksamhetsutövaren. Med detta uttryck avses att de åtgärder för kundkännedom som den utomstående vidtar ska anses vara vidtagna av verksamhetsutövaren och att de sker på verksamhetsutövarens ansvar.

Övervägandena finns i avsnitt 8.10.

25 §

I paragrafen finns bestämmelser om under vilka förutsättningar som kreditinstitut och finansiella institut kan tillämpa förenklade åtgärder för kundkännedom avseende gemensamma konton, bl.a. klientmedelskonton. Paragrafen motsvaras delvis av 2 kap. 5 § 8 i 2009 års penningtvättslag, men dess innehåll är i allt väsentligt nytt.

Av *första stycket* framgår inledningsvis att paragrafen är tillämplig när verksamhetsutövare tillhandahåller ett konto som kunden innehar i syfte att förvalta medel som tillhör andra än kunden. Den förenklade åtgärd för kundkännedom som medges är att den verksamhetsutövare som tillhandahåller kontot inte måste identifiera och kontrollera identiteten på de fysiska eller juridiska personer för vars räkning kunden förvaltar medlen. En sådan skyldighet föreligger normalt enligt 5 §, eftersom den för vars räkning medlen förvaltas är verklig huvudman i förhållande till verksamhetsutövaren.

I första stycket anges vidare till vilka kunder som ett gemensamt konto med förenklade åtgärder kan tillhandahållas. Enligt *punkterna 1 och 2* kan sådana konton tillhandahållas fysiska och juridiska personer vars åtgärder för kundkännedom en verksamhetsutövare får förlita sig på. Det är alltså särskilt utpekade fysiska och juridiska personer som omfattas av penningtvättslagen eller motsvarande bestämmelser inom EES, liksom motsvarande verksamheter utanför EES förutsatt att de omfattas av motsvarande krav i fråga om att vidta åtgärder för kundkännedom och bevarande av handlingar som följer av penningtvättslagen.

Enligt *punkten 3* kan gemensamma konton med förenklade åtgärder för kundkännedom även tillhandahållas kunder som till följd av föreskrift i lag eller annan författning är skyldig att hålla medel som förvaltas för annans räkning avskilda från egna tillgångar och medel.

I *andra stycket* anges vad som därutöver krävs för att ett gemensamt konto med förenklade åtgärder ska kunna tillhandahållas. Det första villkoret är att risken som kan förknippas med verksamhetsutövarens

kund bedöms som låg enligt den metod för riskklassificering som anges i 2 kap. 3 §. Dessutom krävs att verksamhetsutövaren säkerställer att denne utan dröjsmål och på begäran kan få del av uppgift om identiteten hos den för vars räkning kunden förvaltar medlen och den dokumentation som ligger till grund för uppgifterna. Denna möjlighet måste säkerställas genom avtal eller på annat sätt.

Övervägandena finns i avsnitt 8.11.1.

26 §

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 13.5 första stycket a och b i direktivet. Paragrafen genomför tillsammans med 27 och 28 §§ artikel 21 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder för kundkänedom avseende livförsäkringar och andra investeringsrelaterade försäkringar.

I *första stycket* framgår att verksamhetsutövare som tillhandahåller livförsäkringar eller andra investeringsrelaterade försäkringar ska identifiera den person som är förmånstagare i förhållande till försäkringen. Om förmånstagaren utpekas på annat sätt än med namn ska verksamhetsutövaren säkerställa att förmånstagaren kan identifieras senast vid utbetalningstillfället.

Enligt *andra stycket* ska åtgärder även vidtas för att bedöma om förmånstagaren eller dennes verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person.

I *tredje stycket* framgår att identitetskontroll och kontroll av om förmånstagaren är en person i politiskt utsatt ställning ska ske senast när ersättning enligt försäkringen första gången betalas ut.

Paragrafen ska tillämpas i förening med 28 §, vilket innebär att omfattningen av de kontroller och åtgärder som ska vidtas ska bestämmas av den risk som kan förknippas med kundrelationen.

Övervägandena finns i avsnitt 8.11.2.

27 §

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 21 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder för kundkänedom avseende livförsäkringar och andra investeringsrelaterade försäkringar.

Paragrafen avser den situation då en verksamhetsutövare som tillhandahåller livförsäkringar eller andra investeringsrelaterade försäkringar har identifierat en person i politiskt utsatt ställning bland förmånstagarna. Om så är fallet ska verksamhetsutövaren avgöra om detta innebär att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som hög. Om risken bedöms vara hög ska verksamhetsutövaren inhämta godkännande från behörig beslutsfattare innan utbetalning av försäkringsersättning sker (*punkten 1*) och tillämpa skärpt fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen enligt 13 § och övervaka aktiviteter och transaktioner enligt 4 kap. 1 § i förhöjd omfattning (*punkten 2*).

Övervägandena finns i avsnitt 8.11.2.

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 21 i direktivet.

I paragrafen förtydligas att de kontroller och åtgärder som ska vidtas enligt 26 och 27 §§, i likhet med övriga åtgärder för kundkännedom, ska bestämmas av den risk som kan förknippas med kundrelationen.

Övervägandena finns i avsnitt 8.11.2.

29 §

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 13.6 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder för kundkännedom avseende förmånstagare till trustar och trustliknande juridiska konstruktioner.

Paragrafen är tillämplig när verksamhetsutövarens kund är eller företräder en trust eller liknande juridisk konstruktion. En förmånstagare till en trust eller liknande juridisk konstruktion är verklig huvudman i förhållande till trusten. Det innebär att förmånstagare ska identifieras och att deras identitet ska kontrolleras enligt 8 §. I paragrafens *första stycke* anges hur verksamhetsutövare ska agera när förmånstagare identifieras på annat sätt än genom namn. I en sådan situation ska verksamhetsutövaren säkerställa att förmånstagaren kan identifieras senast vid utbetalningstillfället.

I *andra stycket* framgår att identiteten ska kontrolleras senast när förmånerna betalas ut eller förmånstagaren gör gällande annan förvärvad rättighet. Med att kunden gör gällande annan förvärvad rättighet kan avses förmögenhetsöverföringar som sker med stöd av trustkunden på annat sätt än genom utbetalning av pengar, exempelvis överföring av ägande till viss egendom och andra liknande situationer.

Övervägandena finns i avsnitt 8.11.3.

30 §

Paragrafen är ny. I paragrafen förtydligas att de kontroller och åtgärder som ska vidtas enligt 29 §, i likhet med övriga åtgärder för kundkännedom, ska bestämmas av den risk som kan förknippas med kundrelationen.

Övervägandena finns i avsnitt 8.11.3.

31 §

Paragrafen omhändertar den möjlighet till förenklade åtgärder för kundkännedom avseende instrument för elektroniska pengar som erbjuds i artikel 12 i direktivet. Innehållet i paragrafen motsvaras delvis av 2 kap. 5 § 7 i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förenklade åtgärder avseende tjänster för elektroniska pengar i vissa fall och genomför den möjlighet till sådana åtgärder som anges i artikel 12 i direktivet.

Av paragrafens *första stycke* framgår att förenklade åtgärder för kundkännedom kan vidtas av tillhandahållare av instrument för elektroniska pengar som avses i lagen om elektroniska pengar i vissa fall. De förenklade åtgärderna innebär att utgivaren kan besluta att inte vidta en eller flera av de åtgärder för kundkännedom som avses i 7, 8 och 10–13 §§. En tillämpning av de förenklade åtgärderna förutsätter att de riskreducerande villkor som anges i *punkterna 1–5* är uppfyllda.

Av *andra stycket* framgår att de förenklade åtgärderna inte innebär att verksamhetsutövaren kan underlåta att övervaka aktiviteter och transaktioner enligt 4 kap. 1 §. Förenklade åtgärder får således endast vidtas om affärsförbindelserna och transaktionerna övervakas så noga att ovanliga eller misstänkta transaktioner kan upptäckas.

Övervägandena finns i avsnitt 8.11.4.

4 kap. Övervakning och rapportering

1 §

Paragrafen genomför tillsammans med 3 kap. 13 § artikel 13.1 d i direktivet. Paragrafen genomför tillsammans med 3 kap. 17 § och 2 § artikel 18.2 i direktivet. Innehållet motsvaras delvis av 2 kap. 10 § och 3 kap. 1 § i 2009 års penningtvättslag, men är i allt väsentligt nytt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om övervakning och bedömning av affärsförbindelser och enstaka transaktioner.

Av *första stycket 1* och *2* följer att verksamhetsutövare ska övervaka pågående affärsförbindelser och bedöma enstaka transaktioner i syfte att upptäcka avvikelser från ett väntat beteende hos kunden. Underlaget för att bedöma vad som är avvikande varierar med omfattningen av kunskapen som verksamhetsutövaren har om kunden. I de fall då åtgärder för kundkännedom, ensamt eller i förening med en längre tids affärsförbindelse, innebär att verksamhetsutövare har en individuellt bestämd bild av hur kunden väntas agera ska avvikelser från detta beteende särskilt uppmärksammas. Även avvikelser från hur kunder i allmänhet agerar eller använder verksamhetsutövarens produkter ska uppmärksammas. Verksamhetsutövare förutsätts upptäcka både avvikande aktiviteter och transaktioner. Med aktiviteter avses sådana omständigheter som en verksamhetsutövare kan iaktta vid sammanträffanden med kunden eller på annat sätt och som inte innebär genomförande av en transaktion med verksamhetsutövaren. Det kan exempelvis avse omständigheten att en kund är ovillig att identifiera sig eller att kunden förefaller utföra en transaktion åt någon annan person som uppehåller sig i närheten. Andra exempel kan vara att den som företräder kunden förefaller sakna kännedom om den verksamhet som kunden bedriver eller av annat skäl kan antas vara en bulvan eller målvakt. Det rör sig således sammanfattningsvis om omständigheter som verksamhetsutövaren kan iaktta i samband med kontakter med kunder eller på annat sätt.

I *punkten 3* anges att övervakningen av affärsförbindelser och bedömningen av enstaka transaktioner ska syfta till att verksamhetsutövaren kan upptäcka aktiviteter och transaktioner som kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism utan att vara avvikande. Med detta avses i första hand kända upplägg eller tillvägagångssätt för penningtvätt eller finansiering av terrorism som gjorts tillgängliga för verksamhetsutövaren av myndigheter eller det samordningsorgan som ska inrättas.

I *andra stycket* anges att övervakningens inriktning och omfattning ska bestämmas med beaktande av de risker som identifierats i den allmänna riskbedömningen, den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen och annan information om

Prop. 2016/17:173 tillvägagångssätt för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Detta ger uttryck för att även den i paragrafen aktuella övervakningen ska bedrivas på ett riskbaserat sätt.

Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

2 §

Paragrafen genomför tillsammans med 1 § artikel 18.2 i direktivet. Paragrafen genomför också artikel 11 e i direktivet. Innehållet i paragrafen motsvaras delvis av 3 kap. 1 § andra stycket och 2 kap. 2 § andra stycket i 2009 års penningtvättslag, men är till stor del nytt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad verksamhetsutövare ska göra om avvikelser eller misstänkta aktiviteter eller transaktioner uppmärksammas enligt 1 §. Paragrafen gäller även när misstänkta aktiviteter eller transaktioner uppmärksammas på annat sätt än genom den löpande övervakningen av affärsförbindelser eller bedömningen av enstaka transaktioner. Med detta avses i första hand när sådana misstankar uppstår vid andra kundkontakter än sådana som kräver åtgärder för kundkännedom enligt 3 kap. 4–6 §§.

I de nämnda situationerna ska verksamhetsutövare enligt *första stycket* genom skärpta åtgärder för kundkännedom enligt 3 kap. 16 § och andra nödvändiga åtgärder bedöma om det finns skäligen grund att misstänka att penningtvätt eller finansiering av terrorism föreligger eller att egendom annars härrör från brottslig handling. Begreppet ”skäligen grund för misstanke” innebär att det inte krävs att verksamhetsutövaren gör någon mera ingående bedömning av transaktioner och aktiviteter. En bedömning bör dock göras i syfte att undvika slentrianmässig rapportering av transaktioner eller aktiviteter som vid första anblick verkar misstänkta eller avvikande. Verksamhetsutövarens åtgärder och bedömning bör syfta till att i den mån det är möjligt klargöra om den misstänkta eller avvikande aktiviteten eller transaktionen kan ha en naturlig och legitim förklaring. Att verksamhetsutövare ska rapportera vid ”misstanke” om penningtvätt eller finansiering av terrorism anges inte längre i lagen, eftersom en konkret misstanke alltid innebär att det föreligger skäligen grund för misstanke. Att ordet ”misstanke” tas bort innebär således inte någon ändring i sak.

I *andra stycket* förtydligas att åtgärder enligt första stycket inte måste vidtas, eller att verksamhetsutövaren kan upphöra med åtgärderna, när den har tillräckligt underlag för att bedöma att det föreligger skäligen grund att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling. Därigenom kan undvikas att kunden får kännedom om att en bedömning enligt första stycket sker.

Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

3 §

Paragrafen genomför tillsammans med 6 § artikel 33.1 i direktivet. Paragrafens innehåll motsvarar delvis 3 kap. 1 § andra stycket i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rapportering av misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism till Polismyndigheten.

Av *första stycket* framgår att verksamhetsutövare ska göra en rapport till Polismyndigheten om verksamhetsutövaren efter en bedömning enligt

2 § har skälig grund att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling. Till skillnad från definitionen av penningtvätt innehåller definitionen av finansiering av terrorism även subjektiva rekvisit. En verksamhetsutövare bör dock i regel inte utreda en kunds avsikt med en viss handling, utan ska i första hand vara uppmärksam på, försöka förhindra och vid behov rapportera sådana aktiviteter och transaktioner som typiskt sett kännetecknar finansiering av terrorism och de andra åtgärder som omfattas av definitionen. Rapporten ska innehålla alla omständigheter som ger stöd för misstanken. Med Polismyndigheten avses i praktiken finansunderrättelseenheten vid Polismyndigheten, ofta benämnd Finanspolisen. Med att egendom ”annars härrör från brottslig handling” avses situationen då pengar eller annan egendom som verksamhetsutövaren kommer i kontakt med kan antas vara resultatet av en brottslig handling, men ännu inte varit föremål för någon åtgärd som innebär att det är fråga om penningtvätt. Ett sådant exempel kan vara att det till ett bankkonto under en kort tidsperiod sker ett stort antal överföringar från olika avsändare. Om verksamhetsutövaren då t.ex. får anledning att misstänka att insättningarna beror på att kontohavaren har begått ett bedrägeri, kan rapportering ske med stöd av detta tillägg. Annars skulle verksamhetsutövaren behöva rapportera först när pengarna flyttas från kontot, vilket är en penningtvättsåtgärd.

Rapportering ska ske på det sätt och i den form som bestäms i föreskrifter. I 8 kap. 1 § 11 finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela sådana föreskrifter.

I *andra stycket* anges att en rapport ska lämnas även om transaktioner inte genomförs samt om det före ingåendet av en affärsförbindelse eller utförandet av en transaktion uppkommer misstanke om att kunden har för avsikt att använda verksamhetsutövarens produkter eller tjänster för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

I *tredje stycket* finns föreskrifter om innehållet i rapporten i vissa delar. Verksamhetsutövare som gör en rapport ska ange om den egendom som avses i rapporten till Polismyndigheten finns hos verksamhetsutövaren, liksom i förekommande fall uppgifter om vilka tillgodohavanden kunden har hos verksamhetsutövaren, om verksamhetsutövaren avstått från att genomföra en misstänkt transaktion och uppgifter om mottagare av en misstänkt transaktion.

Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

4 §

Paragrafens *första stycke* genomför artikel 36 i direktivet och motsvarar 3 kap. 6 § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om myndigheters skyldighet att underrätta Polismyndigheten om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism.

En myndighet som bedriver tillsyn avseende bestämmelserna i penningtvättslagen och som vid inspektion eller på annat sätt har upptäckt en omständighet som kan antas ha samband med eller utgöra penningtvätt eller finansiering av terrorism ska utan dröjsmål underrätta Polismyndigheten om detta

Prop. 2016/17:173 *Andra stycket* är nytt och innebär att underrättelse till Polismyndigheten ska göras även av andra myndigheter om de upptäcker sådana omständigheter som avses i första stycket. Underrättelseskyldigheten gäller endast vid andra myndigheters hantering av kontanter. Underrättelseskyldigheten som följer av detta stycke är inte sekretessbrytande, vilket innebär att underrättelse får ske endast om det inte hindras av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen. En tillämpning av generalklausulen i 10 kap. 27 § den lagen kan därmed ofta aktualiseras.

Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

5 §

Paragrafen genomför artikel 32.1 i direktivet. Den motsvarar delvis 3 kap. 1 a § i 2009 års penningtvättslag.

I paragrafen pekas Polismyndigheten ut som Sveriges finansunderrättelseenhet. Ändringen i paragrafen innebär att det förtydligas att Polismyndigheten är finansunderrättelseenhet även vid tillämpning av artikel 32.1 i direktivet.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

6 §

Paragrafen genomför tillsammans med 3 § artikel 33.1 i direktivet. Den motsvarar delvis 3 kap. 1 § fjärde stycket i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldighet för verksamhetsutövare och insamlingsorganisationer att tillhandahålla vissa uppgifter, den s.k. frågerätten.

Ändringen i *första stycket* innebär att uppgiftsskyldighet även föreligger för den som bedriver eller inom de senaste fem åren har bedrivit penninginsamling för humanitärt, välgörande, kulturellt eller annat allmännyttigt ändamål. För verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen gäller samma krav.

Andra stycket motsvarar 3 kap. 1 § femte stycket i 2009 års penningtvättslag. Där klargörs att frågerätten och uppgiftsskyldigheten enligt första stycket föreligger även för andra än den verksamhetsutövare som lämnat en rapport om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism enligt 3 §.

I 8 kap. 1 § 13 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur uppgifter ska lämnas enligt paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

7 §

Paragrafen genomför artikel 42 i direktivet. Den motsvarar 3 kap. 7 § i 2009 års penningtvättslag med den skillnaden att alla verksamhetsutövare träffas av bestämmelsen (jfr prop. 2008/09:70 s. 199).

Paragrafen innehåller bestämmelser om att verksamhetsutövare ska ha ett system för att snabbt och fullständigt kunna lämna upplysningar om huruvida de under de senaste fem åren har haft en affärsförbindelse med en viss person och, om så skulle vara fallet, om förbindelsens art. Paragrafen förutsätter för sin tillämpning att den myndighet som begär

uppgifter har rätt att få del av uppgifterna. För Polismyndigheten kan denna rättighet t.ex. härledas från 4 kap. 6 §.

Av 8 kap. 1 § 14 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter avseende system för att snabbt besvara förfrågningar som paragrafen ställer krav på.

Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

8 §

Paragrafen genomför artikel 34.2 i direktivet. Den motsvarar 3 kap. 2 och 3 §§ i 2009 års penningtvättslag, med endast redaktionella ändringar (jfr prop. 2008/09:70 s. 198).

Paragrafen innehåller bestämmelser om undantag från vissa skyldigheter för advokater och andra verksamhetsutövare.

Paragrafen innebär att vissa verksamhetsutövare inte är skyldiga att rapportera misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism eller på begäran av Polismyndigheten lämna vissa uppgifter som de fått del av före, under eller efter det att en klient biträds inför rätta samt vid bedömning av klienters rättsliga situation.

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

9 §

Paragrafen genomför artikel 39 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tystnadsplikt för verksamhetsutövare.

Paragrafens *första stycke* motsvaras av 3 kap. 4 § i 2009 års penningtvättslag och uppställer huvudregeln enligt vilken det inte är tillåtet att för någon utomstående, inklusive kunden, röja att en bedömning enligt 2 § utförs, har utförts eller kommer att utföras eller att uppgifter har lämnats enligt 3 eller 6 §. Med begreppet utomstående avses fysiska och juridiska personer som inte är en del av verksamhetsutövaren som gjort anmälan. Om verksamhetsutövaren är en fysisk person gäller förbudet enligt detta stycke även i förhållande till andra fysiska personer inom samma juridiska person.

I *andra stycket*, som till stor del är nytt, finns undantag från förbudet i första stycket. Undantaget i *punkten 1* förekommer i 3 kap. 4 § andra stycket i 2009 års penningtvättslag och innebär att uppgifter som avses i första stycket får lämnas till en tillsynsmyndighet eller en brottsbekämpande myndighet.

Punkten 2, som är ny, innebär att utbyte av information får ske mellan finansiella institut och kreditinstitut i samma koncern samt i filialiserade verksamheter med filialer utanför EES. Utbyte av information med dotterbolag eller filialer utanför EES förutsätter att filialerna eller dotterbolagen tillämpar rutiner för informationsutbyte och skydd för personuppgifter som anges i 2 kap. 8 eller 9 §.

Punkten 3, som är ny, innebär att utbyte av information under vissa förhållanden får ske mellan advokater och biträdande jurister på advokatbyrå, andra oberoende jurister, revisorer, tillhandahållare av bokföringstjänster, skatterådgivare och fastighetsmäklare. Utbyte får ske med personer som är anställda eller på annat sätt verksamma i samma

Prop. 2016/17:173 juridiska person, förutsatt att den som information delas med omfattas av samma skyldigheter som den som delar informationen i de avseenden som följer av direktivet. Det är också tillåtet att dela information med personer som är anställda eller på annat sätt verksamma i en annan juridisk person, förutsatt att de juridiska personerna har gemensamt ägande, en gemensam ledning eller gemensam efterlevnadskontroll. De sistnämnda uttrycken avser koncernförhållanden, men kan också avse andra sammanslutningar med gemensam ledning eller efterlevnadskontroll.

Punkten 4, som är ny, innebär att information som annars inte kan röjas för utomstående enligt första stycket under vissa förhållanden får delas med andra verksamhetsutövare. Undantaget är begränsat till situationer då fler än en verksamhetsutövare berörs av en och samma transaktion. Det enklaste exemplet är då en bank verkställer en överföring från ett konto i banken till ett konto i en annan bank. Om någon av bankerna får anledning att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism, innebär undantaget i denna punkt att de får dela med sig av denna misstanke och de uppgifter som misstanken grundar sig på. Motparten får i sin tur bistå med uppgifter som kan underlätta bedömningen. Därigenom kan bedömningen av transaktionen enligt 2 § och en eventuell rapport enligt 3 § underlättas och förbättras.

Punkten 5, som är ny, saknar förebild i direktivet. I punkten förtydligas att det inte ska betraktas som ett obehörigt röjande av uppgifter om kunden får kännedom om att åtgärder enligt första stycket vidtas eller kommer att vidtas genom att verksamhetsutövaren fullgör andra skyldigheter enligt lagen. De skyldigheter som kan medföra ett sådant indirekt röjande specificeras i punkten som skyldigheten att avstå från en transaktion, att avstå från att inleda en affärsförbindelse eller att avsluta affärsförbindelse. Att en väl informerad kund inser att en rapport till Polismyndigheten gjorts eller kommer att göras när en transaktion utan vidare förklaring vägras av verksamhetsutövaren är ett exempel på ett indirekt röjande av uppgifter som omfattas av undantaget.

Tredje stycket, som är nytt, innehåller en upplysning om att brott mot tystnadsplikten enligt första stycket kan medföra lagföring enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

Övervägandena finns i avsnitt 9.6.

10 §

Paragrafen genomför artikel 37 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tystnadsplikt för verksamhetsutövare.

Första stycket motsvarar 3 kap. 5 § första stycket i 2009 års penningtvättslag och innebär att verksamhetsutövare och den som lämnar uppgifter för verksamhetsutövarens räkning inte får göras ansvarig för att ha åsidosatt tystnadsplikt, om den som lämnat uppgifterna varit i god tro i fråga om skyldigheten att lämna uppgifter enligt lagen. Det gäller vid uppgiftslämnande som sker till Polismyndigheten enligt 3 och 6 §§. Den som lämnar uppgifterna agerar i god tro även om den inte har kännedom om vilket brott som föregått de rapporterade åtgärderna med egendomen enligt 3 § och även om det i ett senare skede kommer fram att det inte förekommit någon penningtvätt eller finansiering av terrorism. Detta

följer av att rapportering av misstanke ska ske redan då verksamhetsutövare på skälig grund kan misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism. Uppgiftslämnande på begäran av Polismyndigheten torde alltid ske i god tro efter en begäran av myndigheten.

Andra–fjärde styckena motsvarar 3 kap. 5 § andra–fjärde styckena i 2009 års penningtvättslag. I andra och tredje styckena preciseras vilka företrädare som ska jämföras med styrelseledamot vid tillämpning av första stycket. I fjärde stycket upplyses om att det finns särskilda bestämmelser om ansvar för revisorer i vissa utpekade associationsformer.

Övervägandena finns i avsnitt 9.6.

11 §

Paragrafen genomför artikel 32.7 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om dispositionsförbud och motsvarar 3 kap. 8 § i 2009 års penningtvättslag (jfr prop. 2013/14:121 s. 126 f.).

Övervägandena finns i avsnitt 9.7.

12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser som kompletterar 12 § och motsvarar 3 kap. 9 § i 2009 års penningtvättslag (jfr prop. 2013/14:121 s. 128–129).

Övervägandena finns i avsnitt 9.7.

13 §

Paragrafen är ny. I paragrafen förtydligas att beslut om dispositionsförbud med anledning av misstänkt penningtvätt endast får avse sådan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet som avses i 1 kap. 6 § första stycket. Egendom som avses i en rapport till Polismyndigheten med anledning av att verksamhetsutövaren uppmärksammat åtgärder med egendom som kan antas vara vidtagna i syfte att dölja en framtida brottslig gärning (1 kap. 6 § andra stycket) kan således inte föranleda ett beslut om dispositionsförbud, även om sådana åtgärder vid tillämpning av lagen i övrigt ska jämföras med penningtvätt.

Övervägandena finns i avsnitt 9.7.

5 kap. Behandling av personuppgifter

1 §

Paragrafen genomför artikel 41.1 i direktivet. Den motsvarar i huvudsak 4 kap. 1 § i 2009 års penningtvättslag (jfr prop. 2014/15:80 s. 69).

Paragrafen anger tillämpningsområdet för 5 kap. i penningtvättslagen.

I *första stycket* anges att bestämmelserna i kapitlet gäller vid verksamhetsutövares behandling av personuppgifter som sker med stöd av penningtvättslagen. Det innebär att behandlingen som tillåts enligt kapitlet inte är tillåten för andra syften än som framgår av 2 §, samt att bestämmelserna i kapitlet inte påverkar verksamhetsutövarnas skyldigheter i fråga om personuppgiftsbehandling, inbegripet bevarande

Prop. 2016/17:173 av uppgifter, som kan framgå av annan författning som reglerar dess verksamhet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

2 §

Paragrafen genomför artikel 41.2 i direktivet. Paragrafen har samma innebörd som 4 kap. 1 § första meningen i 2009 års penningtvättslag.

I paragrafen anges att verksamhetsutövare får behandla personuppgifter för att fullgöra sina skyldigheter enligt penningtvättslagen. Behandling av personuppgifter som har ett annat än det angivna syftet är således i regel inte tillåtet för sådana personuppgifter som samlats in för att fullgöra skyldigheterna enligt penningtvättslagen. Som nämnts i kommentaren till 1 § gäller detta dock inte om uppgifterna som inhämtats, behandlas eller bevaras för andra ändamål än som följer av penningtvättslagen, och dessa andra ändamål är tillåtna enligt personuppgiftslagen eller annan författning. Med behandling av personuppgifter avses samma sak som i 3 § personuppgiftslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

3 §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 4 § artikel 40.1 i direktivet. Innehållet i paragrafen motsvaras delvis av 2 kap. 13 § och 3 kap. 1 b § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om bevarande av handlingar och uppgifter.

I *första stycket* anges vilka handlingar och uppgifter som verksamhetsutövare ska bevara. Enligt *punkten 1* ska handlingar och uppgifter som avser åtgärder för kundkännedom bevaras. Det avser sådana uppgifter och handlingar som använts för att uppfylla kraven i 3 kap. och kan således avse kopior av identitetshandlingar, utredningar och bedömningar avseende den verkliga huvudmannen och andra liknande uppgifter. Skyldigheten omfattar även sådana åtgärder för kundkännedom som vidtagits vid bedömning av avvikande eller annars misstänkta transaktioner och aktiviteter enligt 4 kap. 2 §.

Enligt *punkten 2* ska verksamhetsutövare också bevara handlingar och uppgifter om de transaktioner som genomförts inom ramen för affärsförbindelser eller enstaka transaktioner. Uppgifter om enstaka transaktioner som inte innebär att åtgärder för kundkännedom måste vidtas enligt 3 kap. måste dock inte bevaras.

I första stycket framgår att uppgifter enligt första och andra punkterna ska bevaras i fem år. I *andra stycket* anges från vilken tidpunkt som fristen ska beräknas.

I 8 kap. 1 § 15 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om bevarande av handlingar och uppgifter enligt denna paragraf.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

4 §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 3 § artikel 40.1 i direktivet. Paragrafen innehåller bestämmelser om förlängd tid för bevarande av vissa handlingar och uppgifter. Genom paragrafen

genomförs även möjligheten att kräva förlängd lagringstid avseende handlingar och uppgifter som ska sparas enligt artikel 16 i förordning (EU) 2015/847.

I paragrafen anges förutsättningarna för när en verksamhetsutövare får bevara handlingar och uppgifter enligt 3 § under en längre tid än fem år. En sådan utökad bevarandetid förutsätter att ett förlängt bevarande är nödvändigt för att förebygga, upptäcka eller utreda penningtvätt eller finansiering av terrorism. En verksamhetsutövare förutsätts inte genomföra någon individuell prövning av om en uppgift kan ha sådan betydelse efter att en handling bevarats i fem år från den tid som följer av 3 § andra stycket. Det får normalt förutsättas att verksamhetsutövare uppmärksammas på ett sådant behov av en rättsvårdande myndighet. Detta gäller också för handlingar och uppgifter som ska sparas enligt artikel 16 i förordning (EU) 2015/847.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas enligt 8 kap. 1 § 16 att meddela föreskrifter om under vilka förutsättningar en förlängd lagringstid får förekomma.

Övervägandena finns i avsnitten 10.2 och 16.6.

5 §

Innehållet i paragrafen motsvarar till stor del 4 kap. 2 § i 2009 års penningtvättslag. Paragrafen innehåller bestämmelser om de situationer då en verksamhetsutövare, för att uppfylla sina skyldigheter enligt penningtvättslagen, får behandla sådana känsliga personuppgifter som avses i 13 § personuppgiftslagen (1998:204).

I *första stycket 1–5* anges de förfaranden och åtgärder enligt penningtvättslagen vid vilka behandling av känsliga personuppgifter är tillåten.

I *andra stycket* framgår att en verksamhetsutövare får bevara känsliga personuppgifter enligt 3 och 4 §§, om det är tillåtet för verksamhetsutövaren att behandla uppgifterna enligt första stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

6 §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om de situationer då en verksamhetsutövare, för att uppfylla sina skyldigheter enligt penningtvättslagen, får behandla sådana personuppgifter om lagöverträdelse som avses i 21 § personuppgiftslagen.

I *första stycket 1–4* anges de förfaranden och åtgärder enligt penningtvättslagen vid vilka behandling av personuppgifter om lagöverträdelse är tillåtna.

I *andra stycket* framgår att en verksamhetsutövare får bevara uppgifter om lagöverträdelse enligt 3 och 4 §§, om det är tillåtet för verksamhetsutövaren att behandla uppgifterna enligt första stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

7 §

Paragrafen genomför artikel 41.4 i direktivet och motsvaras delvis av 4 kap. 3 § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafen innebär ett undantag från den rättighet som den vars personuppgifter behandlas har att få information om personuppgifts-

Prop. 2016/17:173 behandling enligt 23–26 §§ personuppgiftslagen. Undantaget omfattar uppgift om att personuppgifter har behandlats med stöd av 4 kap. 2, 3 och 6 §§.

Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

8 §

Paragrafen motsvarar 4 kap. 4 § i 2009 års penningtvättslag och innehåller bestämmelser om förbud för verksamhetsutövare att samköra sina register med annan.

Bestämmelser om sådana register som avses i paragrafen fanns i 4 kap. 3 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism i dess lydelse före den 1 augusti 2015. I registret förekommer i huvudsak uppgifter om personer som verksamhetsutövaren granskat eller rapporterat för misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism. Uppgifter av det slag som förekommer i registret får inte delas med utomstående enligt 4 kap. 10 §.

I 9 § finns undantag från samkörningsförbudet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

9 §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om undantag från samkörningsförbudet i 8 §. Undantagen har samma räckvidd som undantaget i 4 kap. 10 § andra stycket 2 som innebär att det inom koncerner och till och från filialer utanför EES får röjas uppgifter om att en bedömning enligt 4 kap. 2 § utförs, har utförts eller kommer att utföras eller att uppgifter har lämnats enligt 4 kap. 3 eller 6 §. Paragrafen gäller endast för verksamhetsutövare som är kreditinstitut eller finansiella institut.

Första stycket innebär att det är tillåtet att samköra register med filialer som är etablerade utanför EES, förutsatt att kraven enligt 2 kap. 10 och 11 §§ är uppfyllda i fråga om filialen. Det innebär att filialen måste tillämpa gemensamma rutiner avseende informationsdelning och skydd för personuppgifter samt tillämpa bestämmelser för att förhindra penningtvätt eller finansiering av terrorism som är likvärdiga med dem som följer av penningtvättslagen.

I *andra stycket* framgår att samkörning av register är tillåtet inom koncerner, när verksamhetsutövare inom koncernen har hemvist i Sverige eller inom EES.

I *tredje stycket* framgår att samkörning av register är tillåtet med företag inom en koncern som har hemvist utanför EES. Förutsättningarna för sådan samkörning är desamma som enligt första stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

10 §

Paragrafen motsvarar 4 kap. 5 § i 2009 års penningtvättslag och innebär att när personuppgifter behandlas enligt detta kapitel ska bestämmelserna i 28 och 48 §§ personuppgiftslagen tillämpas på motsvarande sätt (jfr prop. 2014/15:80 s. 70).

Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

11 §

Paragrafen motsvarar 4 kap. 6 § i 2009 års penningtvättslag och innehåller bestämmelser om tystnadsplikt.

Ändringarna i *första stycket* innebär att tystnadsplikten omfattar att behandling av personuppgifter av lagöverträdelse skett. Därutöver omfattar förbudet mot obehörigt röjande även att personuppgifter behandlats av verksamhetsutövaren vid uppgiftslämnande till Polismyndigheten enligt 4 kap. 5 §.

Andra stycket ändras inte (jfr prop. 2014/15:80 s. 70).

Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

6 kap. Intern kontroll och anmälningar om misstänkta överträdelse**1 §**

Paragrafen, som är ny, genomför del av artikel 8.4 a i direktivet.

I paragrafen finns bestämmelser om rutiner för intern kontroll.

Paragrafens *första stycke* innebär att verksamhetsutövare ska ha rutiner och riktlinjer för intern kontroll. Det innebär bl.a. att det ska finnas rutiner och riktlinjer som avser de funktioner som ska utses enligt 2 § samt de andra rutiner och riktlinjer som krävs för att verksamhetsutövare ska kunna upptäcka och korrigera brister i den egna verksamheten.

I *andra stycket första meningen* framgår att verksamhetsutövare som använder sig av modeller för riskbedömning, riskklassificering, övervakning eller andra förfaranden ska ha rutiner för modellriskhantering. Med modell avses här förfaranden som syftar till att automatisera eller standardisera de bedömningar och andra förfaranden som verksamhetsutövare har för att uppfylla olika krav i penningtvättslagen. En modell för riskklassificering kan exempelvis involvera en numerisk klassning av olika riskfaktorer som sammanställs för att utgöra en bedömning av risken som kan förknippas med kunden. Risken med en sådan modell är att en enskild faktor ges för stor eller liten relativ vikt, eller att en väl informerad kund kan manipulera eller styra utfallet av bedömningen. Modeller avseende övervakning kan exempelvis innebära automatiserade övervakningssystem som är programmerade för att varna eller flagga för transaktioner som av verksamhetsutövare ansetts vara förenade med hög risk eller annars avvikande. Risken med en sådan modell är att det är enkelt att kringgå varningsflaggen eller att det automatiserade systemet inte är relevant eller verklighetsanpassat.

I *andra stycket andra meningen* framgår att rutinerna för modellriskhantering ska syfta till att utvärdera och kvalitetssäkra de modeller som verksamhetsutövaren använder. Möjliga brister eller risker ska därigenom upptäckas och modellerna förbättras.

I *tredje stycket* anges att omfattningen av och innehållet i rutinerna och riktlinjerna ska bestämmas av verksamhetsutövarens storlek och art och den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som identifierats i den allmänna riskbedömningen.

Av 8 kap. 1 § 18 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om tillämpningen av bestämmelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 8.4 a samt artiklarna 8.4 b, 33.2 och 46.4 i direktivet.

I paragrafen finns bestämmelser om funktioner som syftar till att säkerställa verksamhetsutövarnas regelefterlevnad och interna kontroll.

Första stycket inleds med att ange under vilka omständigheter som de funktioner som utpekats i punkterna 1–3 ska utses och innebär att dessa funktioner ska utses när det är motiverat av verksamhetsutövarens storlek och art. Dessa rekvisit syftar till att åstadkomma en proportionerlig tillämpning av paragrafen. En sådan tillämpning förutsätter att en verksamhets storlek och art sätts i relation till samtliga verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen. Med storlek avses t.ex. omsättning, antal anställda, antal verksamhetsställen och liknande förhållanden. Med verksamhetens art avses t.ex. omständigheter som vilken verksamhet som bedrivs, inbegripet vilka varor eller tjänster som tillhandahålls, hur komplexa dessa varor och tjänster är och andra liknande omständigheter.

Funktionen i *punkten 1* innebär att verksamhetsutövare ska utse en medlem av ledningsgruppen, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare som ska ansvara för att verksamhetsutövaren genomför de åtgärder som krävs för att följa denna lag och de föreskrifter som meddelas med stöd av lagen.

Funktionen i *punkten 2* innebär att verksamhetsutövare ska utse en person att löpande kontrollera att verksamhetsutövaren fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen (centralt funktionsansvarig).

Funktionen i *punkten 3* innebär att verksamhetsutövare ska inrätta en oberoende granskningsfunktion med ansvar för att granska de interna riktlinjer, kontroller och förfaranden som syftar till att verksamhetsutövaren ska fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

I *andra stycket* framgår att den som är centralt funktionsansvarig även ska ansvara för rapporter till Polismyndigheten enligt 4 kap. 3 §.

Av 8 kap. 1 § 17 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om kriterierna för när de olika funktionerna ska utses samt de krav som ska gälla i fråga om funktionernas organisation, befogenheter och oberoende.

Övervägandena finns i avsnitt 11.1.1.

3 §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser som innebär att Finansinspektionen får möjlighet att besluta att vissa tillhandahållare av elektroniska pengar eller betaltjänster ska utse en central kontaktpunkt i Sverige. Kriterierna för när en sådan funktion kan utses kommer att anges i en delegerad förordning (jfr artikel 45.10 och 45.11 i direktivet).

Som framgår i *andra stycket* är paragrafens tillämplighet begränsad till de fall då tjänsterna enligt första stycket tillhandahålls genom ombud eller på annat sätt som inte innebär att tillhandahållaren har en filial eller dotterföretag här i landet.

Av 8 kap. 1 § 18 framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om organisation,

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 11.1.2.

4 §

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 61.3 i direktivet och artikel 21 i förordning (EU) 2015/847.

Paragrafen innehåller bestämmelser om system för visseblåsare.

Av *första stycket* framgår att en verksamhetsutövare ska tillhandahålla ändamålsenliga rapporteringssystem för anställda och uppdragstagare som vill göra anmälningar om misstänkta överträdelser av bestämmelserna i denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

I *andra stycket* anges att de rapporteringssystem som ska tillhandahållas enligt första stycket också ska möjliggöra rapportering av överträdelser av förordning (EU) 2015/847. Förordningen tillämpas vid överföringar av medel och gäller endast sådana verksamhetsutövare som anges i 1 kap. 3 § lagen (2010:751) om betaltjänster.

Personuppgiftslagen gäller vid behandling av personuppgifter inom ramen för sådana rapporteringssystem som avses i första och andra styckena. Det framgår av en upplysningsbestämmelse i *tredje stycket*.

Bestämmelserna är utformade med 6 kap. 2 a § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Av 8 kap. 1 § 20 framgår att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om rapporteringssystemen.

Övervägandena finns i avsnitt 11.2.2 och 16.4.

5 §

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 61.2 e i direktivet och artikel 21 i förordning (EU) 2015/847.

Paragrafen innehåller bestämmelser om behandling av uppgifter om den som anmält en överträdelse enligt 4 §.

Av *första stycket* framgår att uppgift i en anmälan eller en utsaga om en misstänkt överträdelse av förordning (EU) 2015/847, en bestämmelse i denna lag eller en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen inte obehörigen får röjas, om uppgiften kan avslöja anmälarens identitet.

Ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken ska inte följa för den som bryter mot förbudet. Det framgår av *andra stycket*.

I det allmänna verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen. Det framgår av *tredje stycket*.

Om det i lag finns bestämmelser som avviker från första eller andra stycket gäller de bestämmelserna. Det framgår av *fjärde stycket*. Det innebär t.ex. att 1 kap. 11 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ska tillämpas i stället för andra stycket.

Bestämmelsen är utformad med 1 kap. 10 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse som förebild. För en närmare redogörelse av vad som avses med obehörigt röjande kan i tillämpliga avseenden hänvisas till förarbeten till den lagen (jfr prop. 2002/03:139 s. 478 f.).

Övervägandena finns i avsnitt 11.2.3 och 16.4.

1 §

Paragrafen motsvaras av 6 kap. 1 § i 2009 års penningtvättslag.

Av *första stycket* följer att kapitlet är tillämpligt när det gäller tillsyn över vissa uppräknade verksamhetsutövare som står under länsstyrelsens tillsyn.

Andra stycket innehåller en upplysning om att regeringen kan meddela föreskrifter om vilka myndigheter som utövar tillsyn enligt 7 kap. Enligt förordningen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism utövas tillsynen för närvarande av Länsstyrelsen i Stockholms, Skåne och Västra Götalands län.

Tredje stycket innehåller en upplysning om att bestämmelser rörande tillsyn och ingripanden avseende andra verksamhetsutövare finns i respektive rörelselag.

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

2 §

Paragrafen motsvaras delvis av 6 kap. 2 § i 2009 års penningtvättslag.

Frågan om tillsynens syfte utmönstras ur lagen. Syftet med penningtvättslagen, liksom den tillsyn som bedrivs enligt lagen, anges i 1 kap. 1 §.

I paragrafen slås tillsynens omfattning fast. Tillsynen omfattar endast de åtgärder som verksamhetsutövarna har att vidta enligt penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Detta innebär att tillsynen inte omfattar hur verksamheten bedrivs i övrigt.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

3 §

Paragrafen motsvaras av 6 kap. 3 §, 4 § första stycket och 8 § i 2009 års penningtvättslag.

Paragrafens *första stycke* reglerar anmälningsplikten för de verksamhetsutövare som omfattas av kapitlet. Anmälan sker till Bolagsverket, som också för register över dessa verksamhetsutövare. Bestämmelser om detta register finns i förordningen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Verksamhet som omfattas av anmälningskyldighet får inte bedrivas om en anmälan inte har gjorts.

Paragrafens *andra stycke* motsvaras av 6 kap. 8 § i 2009 års penningtvättslag. Bolagsverket ska avföra registrerade verksamhetsutövare ur registret om verksamhetsutövaren anmäler att verksamheten har upphört eller om det på annat sätt framgår att så är fallet.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

4 §

Paragrafen motsvaras av 6 kap. 4 § andra stycket i 2009 års penningtvättslag.

Av paragrafen följer att tillsynsmyndigheten får förelägga den verksamhetsutövare som omfattas av kapitlet och som inte har gjort

anmälan att göra detta. Är det osäkert om det finns en anmälnings-skyldighet, får tillsynsmyndigheten förelägga personen att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs för att bedöma om så är fallet.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.
Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

5 §

Paragrafen genomför delar av artikel 48 i direktivet och motsvaras av 6 kap. 7 § i 2009 års penningtvättslag. Vissa språkliga ändringar har gjorts i syfte att förtydliga innebörden av bestämmelsen.

Bestämmelserna i nuvarande *andra stycket* överförs till 8 §.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.
Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

6 §

Paragrafen genomför artikel 47.3 i direktivet och motsvaras delvis av 6 kap. 5 § i 2009 års penningtvättslag.

Med begreppet ledning i *andra stycket* bör i första hand avses styrelseledamöter och verkställande direktör. I juridiska personer där sådana funktioner saknas kan begreppet omfatta den eller de personer som på motsvarande sätt kan företräda den juridiska personen.

I *tredje stycket* definieras vad som vid tillämpning av kapitlet avses med kvalificerat innehav.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.
Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

7 §

Paragrafen motsvarar 6 kap. 6 § i 2009 års penningtvättslag (jfr prop. 2008/09:70 s. 204).

8 §

Paragrafen motsvarar 6 kap. 4 § tredje stycket och 7 § andra stycket i 2009 års penningtvättslag (jfr prop. 2008/09:70 s. 204).

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som gäller när vissa förelägganden som tillsynsmyndigheten meddelar inte följs.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

9 §

Paragrafen genomför artikel 47.3 i direktivet.

Paragrafen motsvaras delvis av 6 kap. 5 § andra stycket i 2009 års penningtvättslag.

Bestämmelsen ändras jämfört med 2009 års penningtvättslag på det sättet att tillsynsmyndigheten nu kan ingripa när en verksamhet bedrivs av en olämplig person, oberoende av om någon anmälan enligt 3 § har gjorts eller inte. Det är således inte nödvändigt att först uppmana verksamhetsutövaren att anmäla verksamheten till Bolagsverket, för att därefter inleda ett förfarande som, när verksamheten bedrivs av en fysisk person, innebär att han eller hon föreläggs att upphöra med verksamheten.

Prop. 2016/17:173 När en verksamhetsutövare omfattas av ett förbud enligt 6 § första stycket har tillsynsmyndigheten möjlighet att vidta åtgärder enligt något av de tre alternativ som anges i *första stycket*.

Punkten 1: När verksamheten bedrivs av en fysisk person finns inga möjligheter till rättelse. I en sådan situation ska den fysiska personen föreläggas att upphöra med verksamheten. Om åsidosättandet av skyldigheter i näringsverksamhet t.ex. består i att personen har stora skulder till det allmänna är det således inte möjligt för tillsynsmyndigheten att förelägga personen att betala sina skulder. En sådan betalning som sker under ett pågående förfarande skulle dock kunna leda till att en misskötsamhet inte bedöms som väsentlig. Därutöver kan tillsynsmyndigheten allmänt bedöma om graden av misskötsamhet påverkas av om, när och i vilken omfattning skulder har reglerats eller andra typer av misskötsamhet har rättats till.

Punkten 2: En juridisk person kan föreläggas att göra rättelse. Föreläggande om rättelse tar främst sikte på en situation då en olämplig person ingår i verksamhetsutövarens ledning. Den juridiska personen kan då föreläggas att skilja den diskvalificerade personen från dennes ledningsbefattning. Om rättelse inte görs kan den juridiska personen föreläggas att upphöra med verksamheten.

Andra stycket reglerar den tredje möjligheten till ingripande och tar sikte på situationen att någon som har ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen inte uppfyller vandelskravet i 6 § första stycket. Åtgärden ska då riktas mot den fysiska eller juridiska person som har ett kvalificerat innehav i den juridiska personen. En fysisk person som har ett kvalificerat innehav kan föreläggas att avyttra en så stor del av andelarna att innehavet därefter inte är kvalificerat. Är det en juridisk person som har ett kvalificerat innehav och det i dess ledning finns en person som inte uppfyller vandelskravet kan tillsynsmyndigheten förelägga den juridiska personen att byta ut en diskvalificerad person i dess ledning.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

10 §

Paragrafen genomför delar av artikel 58 och artikel 59.1 i direktivet.

Paragrafen motsvaras delvis av 6 kap. 7 a § i 2009 års penningtvättslag.

I paragrafen anges att tillsynsmyndigheten ”får” ingripa vid utpekade överträdelser. Detta avviker från ordalydelsen som används i bl.a. lagen om bank- och finansieringsrörelse, där det i stället anges att ingripande ”ska” ske under vissa angivna förutsättningar. Skillnaden beror på att det i penningtvättslagen, utöver föreläggande om att upphöra med verksamheten, inte finns någon möjlighet till andra ingripanden än föreläggande om rättelse och sanktionsavgift. Om en överträdelse rättats vid tiden för tillsynsmyndighetens ingripande kan föreläggande om rättelse inte ske. I sådana situationer kan tillsynsmyndigheten endast ingripa med beslut om sanktionsavgift. Det förutsätter emellertid att överträdelserna inte är ringa. Sanktionsavgift måste därutöver framstå som en lämplig och proportionerlig åtgärd. Det kan således uppkomma

situationer då ingen ingripandemöjlighet finns eller är lämplig. I en sådan situation kan tillsynsmyndigheten välja att inte ingripa. Prop. 2016/17:173

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.

11 §

Paragrafen genomför artikel 59.2 b och c i direktivet. Paragrafen motsvaras delvis av 6 kap. 7 a § i 2009 års penningtvättslag

I paragrafen finns bestämmelser om de ingripanden som tillsynsmyndigheten kan göra vid en överträdelse enligt 10 § och förutsättningarna för sådana ingripanden.

Av *första stycket* följer att tillsynsmyndigheten får förelägga en verksamhetsutövare att göra rättelse. Även mindre allvarliga överträdelser kan bli föremål för ett föreläggande om rättelse. Tillsynsmyndigheten får också ingripa genom beslut om sanktionsavgift mot verksamhetsutövare. Det gäller dock endast vid överträdelser som inte är ringa. Sanktionsavgift kan bl.a. bli aktuellt när verksamhetsutövaren rättat sin överträdelse innan tillsynsmyndigheten hinner meddela ett föreläggande. Sanktionsavgift kan inte meddelas för samma överträdelse som är föremål för ett föreläggande om rättelse. Det är dock möjligt att meddela ett föreläggande om rättelse och sanktionsavgift inom ramen för samma förfarande. Det kan exempelvis bli aktuellt när det finns pågående överträdelser som bör bli föremål för ett föreläggande om rättelse och överträdelser som avser förfluten tid, för vilka tillsynsmyndigheten anser att en sanktionsavgift är motiverad.

I *andra stycket* anges förutsättningarna för beslut om sanktionsavgift mot verksamhetsutövare som är fysiska personer. Sådana beslut får meddelas endast om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtlig eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen. Prövningen vid beslut om sanktionsavgift mot fysiska personer ska således ske i två steg, där överträdelsens art bedöms först. Om överträdelsen är allvarlig, upprepad eller systematisk ska en bedömning göras av den fysiska personens uppsåt eller oaktsamhet. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att personen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till tillsynsmyndigheten. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av regler som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* framgår under vilka förutsättningar som tillsynsmyndigheten får förelägga en verksamhetsutövare att upphöra med verksamheten. Ett sådant föreläggande får meddelas vid allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser. Detta stycke gäller vid beslut mot såväl fysiska som juridiska personer. Vid valet av ingripande mot en verksamhetsutövare som gjort sig skyldig till allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser bör tillsynsmyndigheten göra en framåt-syftande bedömning. Om rättelse vidtagits och det finns anledning att anta att den fortsatta verksamheten kommer att bedrivas i enlighet med föreskrifterna i penningtvättslagen, kan en sanktionsavgift meddelas för att markera mot överträdelserna. Om rättelse inte vidtagits, eller om det av annat skäl kan antas att verksamhetsutövare inte kommer att efterleva

Prop. 2016/17:173 penningtvättslagen, bör tillsynsmyndigheten överväga att meddela ett föreläggande om att verksamheten ska upphöra.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.1.

12 §

Paragrafen, som är ny, genomför artiklarna 58.3, 59.2 d och 59.2 e i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser som ger tillsynsmyndigheten möjlighet att ingripa mot personer som ingår i verksamhetsutövarens ledning.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller personer som på motsvarande sätt kan företräda en verksamhetsutövare, eller är ersättare för någon av dem, kan bli föremål för ingripande. Med ”på motsvarande sätt kan företräda” avses personer som på den högsta ledningsnivån själva eller som ledamot av ett kollektivt beslutsorgan kan fatta bindande beslut för den juridiska personens räkning. Bestämmelsen tillämpas för juridiska personer som saknar en styrelse eller en verkställande direktör. Till kretsen personer som på ett sådant sätt kan företräda en verksamhetsutövare hör bl.a. bolagsmän i handelsbolag. En ersättare kan bli föremål för ingripande endast om den inträtt i ordinarie ledningspersons ställe.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande ska ske endast om verksamhetsutövarens överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att ledningspersonen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till tillsynsmyndigheten. Ett sådant medvetet risktagande kan det vara fråga om när ledningspersonen underlåtit att se till att det finns en ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av sådana regler som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelser enligt första stycket. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket hos verksamhetsutövare som avses i 1 § första stycket, dels beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Tillsynsmyndigheten får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.4.

13 §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 16 § artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas vid valet av ingripande enligt 11 och 12 §§.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. I *första stycket* anges omständigheter som typiskt sett är relevanta och som

kan påverka valet av ingripande i både förmildrande och försvårande riktning.

I *andra stycket* anges att tidigare överträdelse ska beaktas i försvårande riktning. Särskild vikt bör fästas vid frågan om den nya överträdelsen avser samma bestämmelse i lagen som en tidigare överträdelse, eller på annat sätt kan sägas vara av samma art. Som *Lagrådet* påpekar bör i lagtexten förtydligas att det för en fysisk person i verksamhetsutövarens ledning endast ska beaktas om personen tidigare orsakat en överträdelse som verksamhetsutövaren begått. Verksamhetsutövarens tidigare överträdelse, till vilka den fysiska ledningspersonen inte medverkat, ska således endast beaktas i försvårande riktning när ingripande övervägas mot verksamhetsutövaren. Andra stycket har fått sin utformning efter synpunkter från *Lagrådet*.

I *tredje stycket* fastslås att i förmildrande riktning ska beaktas om verksamhetsutövaren eller den fysiska personen i ledningen i väsentlig utsträckning genom aktivt samarbete har underlättat tillsynsmyndighetens utredning och om verksamhetsutövare snabbt upphört med överträdelsen eller den fysiska personen i ledningen snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av tillsynsmyndigheten. Det bör för regelns tillämpning krävas att verksamhetsutövaren självant för fram viktig information som tillsynsmyndigheten inte redan förfogar över, och att verksamhetsutövaren när anmälan görs eller uppgifter lämnas upphört eller snarast upphör med överträdelsen.

Paragrafen är utformad med 15 kap. 1 b § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.5.

14 §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.2 e i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om storleken på den sanktionsavgift som tillsynsmyndigheten får besluta mot verksamhetsutövare som är juridiska personer.

Det beloppsspann som bestäms enligt denna paragraf utgör ramarna för hur stor avgift som ska beslutas för en överträdelse. I 16 § anges de omständigheter som ska beaktas när avgiftens storlek fastställs inom detta spann.

I *första stycket* anges de två beräkningsgrunderna för det högsta belopp som sanktionsavgiften ska kunna uppgå till.

Enligt *punkten 1* kan sanktionsavgiftens högsta belopp bestämmas till två gånger den vinst som verksamhetsutövaren gjort till följd av överträdelsen, om beloppet går att fastställa. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort förbjudna ekonomiska aktiviteter, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regelefterlevnaden.

Enligt *punkten 2* kan sanktionsavgiftens högsta belopp fastställas till ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro. Beloppet är inte knutet till växelkursen en viss dag. Vilket belopp som motsvarar en miljon euro bör därför bestämmas utifrån kronkursen den dag då beslut om sanktionsavgift meddelas.

Prop. 2016/17:173 I *andra stycket* framgår att avgiften som lägst kan bestämmas till 5 000 kronor.

I *tredje stycket* framgår att avgiften tillfaller staten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.2.

15 §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.2 e i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sanktionsavgiftens högsta belopp när en sådan avgift ska beslutas för en fysisk person.

Fysiska personer kan bli föremål för beslut om sanktionsavgift enligt 11 § andra stycket och 12 §. Paragrafen gäller således både för fysiska personer som driver verksamhet som omfattas lagen och för fysiska personer i ledningen för en juridisk person.

I *första stycket* framgår att taket för sanktionsavgiften ska fastställas till det högsta av de två alternativa belopp som kan bli aktuella enligt bestämmelsen. Det beloppsspänn som bestäms enligt denna paragraf utgör således ramarna för hur stor avgift som ska beslutas för en överträdelse. I 16 § anges de omständigheter som ska beaktas när avgiftens storlek fastställs inom detta spann.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av regelöverträdelsen. Detta förutsätter att vinsten kan beräknas. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort förbjudna finansiella aktiviteter, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regelefterlevnaden. För en fysisk person i ledningen av en verksamhetsutövare kan vinsten bl.a. utgöras av prestationsdriven bonus eller andra inkomster som kan härledas till regelöverträdelsen.

Enligt *punkten 2* ska avgiften kunna bestämmas till ett belopp i kronor som motsvarar en miljon euro. Beloppet är inte knutet till växelkursen en viss dag. Vilket belopp som motsvarar en miljon euro bör därför bestämmas utifrån kronkursen den dag då beslut om sanktionsavgift meddelas.

I *andra stycket* framgår att avgiften tillfaller staten.

Övervägandena finns i avsnitten 13.15.3 och 13.15.4.

16 §

Paragrafen, som är ny, genomför, tillsammans med 13 §, artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas när sanktionsavgiftens storlek ska bestämmas vid ingripanden enligt 11 och 12 §§. Sanktionsavgiften ska bestämmas inom det spann som fastställs enligt 14 eller 15 §.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. Sanktionsavgiftens storlek bör, som en allmän utgångspunkt, stå i proportion till överträdelsens allvarlighet. Förutom de omständigheter som anges i 13 § ska särskild hänsyn tas till den juridiska eller fysiska personens finansiella ställning. Med finansiell ställning avses exempelvis verksamhetsutövarens årsomsättning eller den fysiska personens årsinkomst, men även andra faktorer, som t.ex. ett utdömt skadestånd eller ålagd företagsbot, bör kunna beaktas. Även den vinst som erhållits till följd av överträdelsen bör beaktas, om detta belopp kan fastställas.

Genom att sanktionsavgiftens högsta nivå kan bestämmas till två gånger den vinst som erhållits kan sanktionsavgiften alltid bestämmas till ett belopp som innebär att den eventuella vinst som verksamhetsutövaren eller den fysiska personen har gjort till följd av överträdelsen kan neutraliseras.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.5.

17 §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om förfarandet för beslut om sanktioner genom sanktionsföreläggande.

Av *första stycket* framgår att paragrafen gäller vid beslut om ingripanden genom sanktionsavgift mot verksamhetsutövare som är fysiska personer och vid ingripanden mot personer i verksamhetsutövarens ledning.

I *andra stycket* anges att ett sanktionsföreläggande innebär att personen som är föremål för ett ingripande föreläggs att inom viss tid godkänna en sanktion som är bestämd till tid eller belopp.

Av *tredje stycket* framgår att ett godkänt sanktionsföreläggande gäller som en domstols lagakraftvunna avgörande. Ett godkännande som sker efter den tid som angetts i föreläggandet är dock utan verkan. Ett godkänt föreläggande kan verkställas enligt utsökningsbalkens bestämmelser.

Paragrafen är utformad med 15 kap. 9 a § lagen om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.6.

18 §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om de uppgifter som ett sanktionsföreläggande ska innehålla.

För att kunna identifiera en överträdelse och avgränsa den mot andra förfaranden måste ett sanktionsföreläggande innehålla vissa specifika uppgifter. Av *första stycket* framgår vilka uppgifter som ett sanktionsföreläggande ska innehålla. Bestämmelsen är uppbyggd på liknande sätt som 48 kap. 6 § rättegångsbalken, som avser strafföreläggande.

Enligt *andra stycket* ska föreläggandet även innehålla en upplysning om att en ansökan om sanktion kan komma att ges in till domstol, om personen i fråga inte godkänner föreläggandet inom den tid som tillsynsmyndigheten anger.

Paragrafen är utformad med 15 kap. 9 b § lagen om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.6.

19 §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om domstolsprövning i de fall ett sanktionsföreläggande inte godkänns.

Av *första stycket* framgår att tillsynsmyndigheten, när sanktionsföreläggandet inte godkänns inom den tid som anges i beslutet, får ansöka hos allmän förvaltningsdomstol om att sanktionen ska beslutas. En sådan ansökan ska göras hos den förvaltningsrätt som är behöriga att pröva ett överklagande av tillsynsmyndighetens eventuella beslut om ingripande mot verksamhetsutövaren.

Prop. 2016/17:173 I *andra stycket* framgår att prövningstillstånd krävs för överklagande till kammarrätten.

Paragrafen är utformad med 15 kap. 9 c § lagen om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.6.

20 §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om preskription för sanktioner mot fysiska personer. Bestämmelsen innebär att en sanktion för en överträdelse enligt 11 § andra stycket och 12 § får beslutas bara om sanktionsföreläggande har delgetts den som sanktionen riktas mot inom två år från den tidpunkt då överträdelsen ägde rum.

Paragrafen är utformad med 15 kap. 9 d § lagen om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.6.

21 §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om betalning av sanktionsavgift. Enligt bestämmelsen ska sanktionsavgift betalas inom trettio dagar efter det att beslutet om den fått laga kraft. Samma frist gäller avseende godkända sanktionsförelägganden. Fristen om trettio dagar gäller endast om det inte i beslutet eller sanktionsföreläggandet har angetts en längre frist för betalning.

Paragrafen är utformad med 15 kap. 11 § lagen om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.6.

22 §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om verkställighet och indrivning av beslut om sanktionsavgift.

Av bestämmelsen framgår att tillsynsmyndigheten ska lämna obetalda avgifter för indrivning. Bestämmelser om förfarandet finns i lagen om indrivning av statliga fordringar m.m.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.6.

23 §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om preskription av lagakraftvunna beslut om sanktionsavgift. Av bestämmelsen framgår att en påförd avgift bortfaller om verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet fick laga kraft eller sanktionsföreläggandet godkändes.

Paragrafen är utformad med 15 kap. 14 § lagen om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.6.

24 §

Paragrafen motsvaras av 6 kap. 9 § i 2009 års penningtvättslag och innebär att förelägganden enligt lagen får förenas med vite.

25 §

Paragrafen motsvaras delvis av 6 kap. 10 § i 2009 års penningtvättslag och innehåller bestämmelser om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut som meddelats med stöd av lagen.

I *första stycket* anges vilka beslut som inte kan överklagas. Bestämmelsen innebär att förelägganden att lämna upplysningar om verksamheten enligt 4 § andra meningen eller 5 § första stycket inte får överklagas. Beslut om att meddela ett sanktionsföreläggande får inte heller överklagas. Domstols prövning av beslut som tas upp genom sanktionsföreläggande sker först efter tillsynsmyndighetens ansökan enligt 19 §, och förutsätter att sanktionsföreläggandet inte har godkänts inom den tid som anges i föreläggandet.

I *andra stycket* framgår att övriga beslut som tillsynsmyndigheten kan meddela enligt lagen får överklagas. Med undantag för beslut om sanktionsavgift får tillsynsmyndigheten förordna att beslut ska gälla omedelbart.

I *tredje stycket* anges att prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.6.

8 kap. Bemyndiganden**1 §**

I paragrafen framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som kompletterar bestämmelserna i lagen i vissa avseenden.

Bemyndigandet i *punkten 1* gör det möjligt att meddela föreskrifter om att vissa speltjänster som avses i 1 kap. 1 § första stycket 15 kan undantas från tillämpning av lagen eller bestämmelser i den. Grunderna för beslut om undantag och ett förfarande om meddelande till kommissionen om de undantag som görs följer av artikel 2.2 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.2.

Bemyndigandet i *punkten 2* gör det möjligt att meddela föreskrifter om innehållet i och omfattningen av den allmänna riskbedömningen enligt 2 kap. 1 § och om faktorer som kan tyda på låg eller hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Föreskrifter som krävs för att säkerställa att verksamhetsutövare kan beakta de låg- och högriskfaktorer som anges i bilagorna II och III till direktivet kan också meddelas med stöd av detta bemyndigande. Föreskrifter i detta avseende krävs för att komplettera 2 kap. 4 och 5 §§, eftersom dessa bestämmelser inte anger de produktspecifika riskfaktorer som räknas upp i de nämnda bilagorna.

Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Bemyndigandet i *punkten 3* gör det möjligt att meddela föreskrifter om undantag från kravet på skriftliga riskbedömningar enligt 2 kap. 2 § för vissa kategorier av verksamhetsutövare. Föreskrifter om undantag kan meddelas under förutsättning att de specifika risker som är förenade med sektorn är uppenbara och väl kända (artikel 8.2 i direktivet).

Bemyndigandet i *punkten 4* gör det möjligt att meddela föreskrifter om riskklassificeringen av kunder enligt 2 kap. 3 §. Med stöd av bemyndigandet kan föreskrifter även meddelas om riskfaktorer som verksamhetsutövare vid behov ska beakta vid sidan om dem som anges i

Prop. 2016/17:173 2 kap. 4 och 5 §§. Föreskrifter som krävs för att säkerställa att de låg- och högriskfaktorer som anges i bilagorna II och III till direktivet beaktas kan också meddelas med stöd av detta bemyndigande.

Övervägandena finns i avsnitt 8.6.

Bemyndigandet i *punkten 5* gör det möjligt att meddela föreskrifter om de interna rutiner och gemensamma rutiner som avses i 2 kap. 8 och 9 §§.

Övervägandena finns i avsnitten 7.2 och 7.3.

Bemyndigandet i *punkten 6* gör det möjligt att meddela föreskrifter om lämplighetsprövningen av anställda enligt 2 kap. 13 §. Sådana föreskrifter kan vid behov precisera vilka kategorier av anställda vars arbetsuppgifter ska anses vara av särskild betydelse för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Övervägandena finns i avsnitt 7.5.

Bemyndigandet i *punkten 7* gör det möjligt att meddela föreskrifter om vilken information och utbildning som ska tillhandahållas anställda enligt 2 kap. 14 § samt föreskrifter om dokumentation av utbildning som genomförts.

Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

Bemyndigandet i *punkten 8* gör det möjligt att meddela föreskrifter om nödvändiga åtgärder och rutiner för att skydda anställda och andra företrädare enligt 2 kap. 15 §.

Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

Bemyndigandet i *punkten 9* gör det möjligt att meddela föreskrifter om åtgärder för identitetskontroll enligt 3 kap. 7 och 8 §§. Bemyndigandet gör, tillsammans med bemyndigandena i punkterna 9–11, det möjligt att meddela föreskrifter om krav på identitetskontroll i specifika låg- eller högrisksituationer.

Övervägandena finns i avsnitten 8.3.1 och 8.3.2.

Bemyndigandet i *punkten 10* gör det möjligt att meddela föreskrifter om förenklade åtgärder för kundkännedom enligt 3 kap. 15 §. Sådana föreskrifter kan när det är lämpligt innehålla exempel på förenklade åtgärder i specifika lågrisksituationer.

Övervägandena finns i avsnitt 8.7.2.

Bemyndigandet i *punkten 11* gör det möjligt att meddela föreskrifter om skärpta åtgärder för kundkännedom vid hög risk för penningtvätt och finansiering av terrorism enligt 3 kap. 16 § och vid förbindelser med högriskredjeländer enligt 3 kap. 17 §.

Övervägandena finns i avsnitten 8.7.3 och 8.8.

Bemyndigandet i *punkten 12* gör det möjligt att meddela föreskrifter om hur rapportering till Polismyndigheten ska göras enligt 4 kap. 3 §. Det kan avse frågor om sättet för och i vilket format rapportering ska ske samt vad som ska bifogas anmälan utöver det som framgår av lagen.

Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Bemyndigandet i *punkten 13* gör det möjligt att meddela föreskrifter om hur uppgifter ska lämnas till Polismyndigheten enligt 4 kap. 6 §. Det kan avse frågor om hur och i vilket format uppgifter ska lämnas.

Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Bemyndigandet i *punkten 14* gör det möjligt att meddela föreskrifter om egenskaperna hos och övriga krav på det system för att snabbt och

fullständigt kunna lämna upplysningar om kunder och affärsförbindelsers art som avses i 4 kap. 7 §. Prop. 2016/17:173

Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Bemyndigandet i *punkten 15* gör det möjligt att meddela föreskrifter om bevarande av handlingar och uppgifter enligt 5 kap. 3 §. Sådana föreskrifter kan avse bl.a. hur handlingar och uppgifter ska bevaras.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

Bemyndigandet i *punkten 16* gör det möjligt att meddela föreskrifter om förutsättningarna för förlängd förvaring av handlingar och uppgifter enligt 5 kap. 4 §. Föreskrifterna kan avse en mer preciserad reglering av under vilka förhållanden ett förlängt bevarande ska anses vara nödvändigt.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

Bemyndigandet i *punkten 17* gör det möjligt att meddela föreskrifter om de rutiner och riktlinjer som avser intern kontroll och modellriskhantering enligt 6 kap. 1 §.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Bemyndigandet i *punkten 18* gör det möjligt att meddela föreskrifter om kriterierna för när funktioner som avses i 6 kap. 2 § ska utses och precisera när det är motiverat för de olika kategorierna av verksamhetsutövare att utse funktionerna. Föreskrifter kan även avse de närmare krav som ska gälla i fråga om funktionernas organisation, befogenheter och oberoende i förhållande till företagens ledning m.m.

Övervägandena finns i avsnitt 11.1.1.

Bemyndigandet i *punkten 19* gör det möjligt att meddela föreskrifter om krav på den centrala kontaktpunkten enligt 6 kap. 3 §. Bemyndigandets räckvidd inskränks av att kommissionen kommer att besluta om en delegerad förordning avseende kriterierna för avgörande av när det är lämpligt att inrätta en central kontaktpunkt och vilka funktioner denna bör ha. I de avseenden som den centrala kontaktpunkten inte regleras genom den delegerade förordningen kan föreskrifter behöva meddelas.

Övervägandena finns i avsnitt 11.1.2.

Bemyndigandet i *punkten 20* gör det möjligt att meddela föreskrifter om det särskilda rapporteringssystemet enligt 6 kap. 4 §. Bemyndigandet bör inte utan särskilda överväganden medföra att föreskrifter meddelas avseende verksamhetsutövare som omfattas av krav på rapporteringssystem enligt andra bestämmelser.

Övervägandena finns i avsnitt 11.2.2.

Bemyndigandet i *punkten 21* gör det möjligt att meddela föreskrifter som syftar till att genomföra artikel 48.6 i direktivet, enligt vilken medlemsstaterna ska se till att behöriga myndigheter tillämpar en riskbaserad tillsynsmetod. Med stöd av bemyndigandet kan föreskrifter meddelas om skyldighet för verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–12 (kreditinstitut och finansiella institut) att periodiskt eller på begäran lämna uppgifter om sin verksamhet, sina kunder och andra förhållanden som är nödvändiga för att tillsynsmyndigheter ska kunna bedöma den risk som kan förknippas med de verksamhetsutövare som står under tillsyn.

Övervägandena finns i avsnitt 12.10.1.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017. Samma dag upphävs 2009 års lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, vilket framgår av *punkten 2*.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 3*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om sanktionsavgift eller ingripanden mot personer i verksamhetsutövarens ledning inte får meddelas för överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.2 Förslaget till lag om registrering av verkliga huvudmän

1 kap. Inledande bestämmelser

1 §

Paragrafen anger lagens huvudsakliga innehåll och syfte.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.1.

2 §

Paragrafen genomför artikel 30.1 i direktivet.

Av paragrafen framgår vilka som omfattas av lagens tillämpningsområde.

Lagen är enligt *första stycket 1* tillämplig på svenska juridiska personer. Förutom aktiebolag, ekonomiska föreningar och andra juridiska personer, som omfattas av ett krav på registrering av den juridiska personen för att få rättskapacitet, är lagen även tillämplig på de juridiska personer som inte är skyldiga att registrera sig i ett offentligt register, exempelvis ideella föreningar. Att lagen endast gäller juridiska personer innebär att t.ex. en filial, ett enkelt bolag, en enskild näringsidkare, ett partrederi eller ett finansiellt konglomerat inte omfattas av lagen.

Enligt *punkten 2* är lagen också tillämplig på utländska juridiska personer som bedriver verksamhet i Sverige.

I *punkten 3* anges att lagen också är tillämplig på fysiska personer som har hemvist i Sverige och som förvaltar trustar eller liknande juridiska konstruktioner. Om en juridisk person är en sådan förvaltare gäller lagen för dessa med stöd av första eller andra punkten.

I *andra stycket* anges de juridiska personer som undantas från lagens tillämpningsområde. Genom *punkten 1* undantas staten, landsting och kommuner, kommunalförbund och samverkansorgan samt juridiska personer över vilka staten, landsting, kommuner, kommunalförbund och samverkansorgan, var för sig eller tillsammans, har ett direkt eller indirekt rättsligt bestämmande inflytande. Med bestämmande inflytande avses att stat, kommun eller landsting kontrollerar mer än hälften av

rösterna i den juridiska personen eller utövar motsvarande kontroll på annat sätt. Prop. 2016/17:173

I *punkten 2* anges att bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad i Sverige eller EES samt på sådana marknader i tredje land som omfattas av motsvarande krav på informationsskyldighet som gäller inom EES undantas från lagens tillämpningsområde.

Av *punkterna 3* och *4* framgår att dödsbon och konkursbon undantas från lagens tillämpningsområde.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.2.

3 §

Paragrafen genomför artikel 3.6 andra stycket a i i direktivet.

I *första stycket* definieras vad som avses med begreppet verklig huvudman. Av definitionen följer att en verklig huvudman alltid är en fysisk person.

En person som är verklig huvudman enligt *punkten 1* finns i regel bland den juridiska personens ägare, medlemmar eller motsvarande krets. En juridisk person kan ha en eller flera verkliga huvudmän.

Personer som är verkliga huvudmän enligt *punkten 2* kännetecknas av att de drar nytta av eller åtnjuter förmåner från någon annans handlande. Det kan avse förmånstagare till stiftelser, truster eller andra liknande juridiska konstruktioner samt livförsäkringar och andra liknande tjänster. Definitionen omfattar även s.k. bulvanfall, som innebär att en person agerar för annans räkning utan att detta är synligt genom fullmakt eller liknande.

Andra stycket innehåller en hänvisning till ett antal presumtionsregler som anger under vilka förutsättningar en fysisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person eller antas vara den juridiska personens förmånstagare. Presumtionsreglerna kan medföra att fler än en person antas vara verkliga huvudmän i en juridisk person. Om båda de fysiska personer som identifieras på ett sådant sätt är verkliga huvudmän eller om endast en av dem ska anses utöva den yttersta kontrollen över den juridiska personen ska avgöras i varje enskilt fall. Presumtionerna i 4–6 §§ kan således brytas om det föranleds av förhållandena i det enskilda fallet. Om endast en person identifieras vid tillämpning av presumtionsreglerna, bör den personen i allmänhet betraktas som den juridiska personens verkliga huvudman. En annan bedömning kan dock bl.a. göras när minderåriga barn kan antas vara verkliga huvudmän enligt presumtionsreglerna eller vid andra liknande förhållanden. Presumtionsreglerna ska inte tolkas motsatsvis. Även en person som inte träffas av en presumtionsregel kan således vara verklig huvudman i en juridisk person, om personen faktiskt kontrollerar den juridiska personen. Så kan exempelvis vara fallet när det står klart att ägandet av den juridiska personen delats upp i syfte att undgå att träffas av en presumtionsregel, men där förhållanden är sådana att den verkliga kontrollen utövas endast av en person.

Övervägandena finns i avsnitt 15.3.1.

Paragrafen genomför delvis artikel 3.6 i direktivet.

I paragrafen finns presumtionsregler som anger i vilka situationer som en fysisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person.

I *punkten 1* anges att en fysisk person som på grund av innehav av aktier, andra andelar eller medlemskap kontrollerar mer än 25 procent av rösterna i en juridisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över den juridiska personen. Med röster avses sådan rätt att rösta vid en beslutande sammankomst som följer av exempelvis aktier i ett aktiebolag eller medlemskap i en förening. Det är alltså inte fråga om kontroll över röster i styrelsen eller motsvarande funktion. Eftersom en stiftelse saknar ägare eller medlemmar i den mening som här avses, saknar presumtionsregeln praktisk betydelse för dessa. I handelsbolag och kommanditbolag ska bestämmelsen tillämpas på förhållandet mellan bolagsmännen.

I *punkten 2* anges att den som har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av den juridiska personens styrelseledamöter eller motsvarande befattningshavare ska antas utöva den yttersta kontrollen över den juridiska personen. Bestämmelsen är även tillämplig på stiftelser. Rekviritet ”motsvarande befattningshavare” innebär att paragrafen även omfattar den som har rätt att utse mer än hälften av ledamöterna i en juridisk persons organ som inte kallas styrelse, men som har samma funktion.

Av *punkten 3* framgår att den som på grund av avtal med ägare, medlem eller den juridiska personen, föreskrift i bolagsordning, bolagsavtal och därmed jämförbara handlingar, kan utöva kontroll enligt punkterna 1 eller 2 ska antas utöva den yttersta kontrollen över den juridiska personen. En tillämpning av bestämmelsen aktualiseras exempelvis när två personer som vardera kontrollerar 15 procent av rösterna i en juridisk person genom aktieägaravtal förbundet sig att agera samordnat i frågor rörande den juridiska personen. I en sådan situation ska båda dessa personer antas utöva den yttersta kontrollen av den juridiska personen, genom att de gemensamt kontrollerar mer än 25 procent av rösterna i den juridiska personen.

I paragrafens *andra stycke* regleras situationer av indirekt kontroll. Med indirekt kontroll avses, i det enklaste fallet, att en fysisk person kontrollerar samtliga röster i ett aktiebolag. Det på detta sätt kontrollerade aktiebolaget kontrollerar i sin tur samtliga röster i ett annat aktiebolag. I en sådan situation ska den fysiska personen antas utöva den yttersta kontrollen över båda aktiebolagen. Kontrollen av det bolag som ägs av det mellanliggande aktiebolaget är indirekt. Ett annat exempel är om en fysisk person kontrollerar rösterna i två aktiebolag, A och B, till 100 procent. Aktiebolagen A och B kontrollerar i sin tur aktiebolag C med vardera 50 procent av rösterna. Den fysiska personen har då kontrollen över aktiebolag C genom indirekt kontroll och ska anses vara dess verkliga huvudman. Detsamma är fallet om aktiebolagen A och B vardera kontrollerar 15 procent av rösterna i aktiebolag C, eftersom den fysiska personen genom de två juridiska personerna sammantaget kan utöva kontroll över 30 procent av rösterna i aktiebolag C. Indirekt

kontroll kan också utövas genom en möjlighet att utse majoriteten av styrelseledamöterna eller motsvarande befattningshavare. Prop. 2016/17:173

Övervägandena finns i avsnitt 15.3.2.

5 §

Paragrafen avser situationen då två eller flera närstående kan utöva kontroll över samma juridiska person.

I sådana fall ska, enligt *första stycket*, de närståendes möjligheter till kontroll räknas samman. Närstående som kan utöva kontroll över samma juridiska person antas således agera gemensamt och i samförstånd i frågor som rör den juridiska personen. En tillämpning av paragrafen aktualiseras exempelvis när två närstående personer vardera kontrollerar 15 procent av rösterna i en juridisk person. I en sådan situation ska båda dessa personer antas utöva den yttersta kontrollen av den juridiska personen, genom att de gemensamt kontrollerar mer än 25 procent av rösterna i den juridiska personen.

I *andra stycket* anges vad som avses med närstående. Därmed avses make, registrerad partner, sambo, myndiga och omyndiga barn och deras makar, registrerade partner eller sambo samt föräldrar. Till ledning för om två personer är sambor ska sambolagens (2003:376) bestämmelser tillämpas. Att ett eller flera minderåriga barn finns bland de personer som tillsammans med en vårdnadshavare kan antas utöva den yttersta kontrollen enligt denna presumptionsregel bör i regel medföra att endast vårdnadshavaren ska anses vara den juridiska personens verkliga huvudman (3 § andra stycket). Detta följer av att vårdnadshavare i en sådan situation i regel bör anses utöva den yttersta kontrollen över den juridiska personen.

Övervägandena finns i avsnitt 15.3.3.

6 §

Paragrafen genomför artikel 3.6 andra stycket c i direktivet.

I paragrafen finns presumptionsbestämmelser som anger i vilka situationer som en fysisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en stiftelse samt vilka personer som ska antas vara den till vars förmån stiftelsen handlar.

Stiftelser skiljer sig från övriga juridiska personer genom att de saknar ägare och medlemmar. Paragrafen omfattar alla stiftelser som regleras enligt stiftelselagen (1994:1220) samt pensions- och personalstiftelser som regleras i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

I *punkten 1* anges att ledamöterna i stiftelsens styrelse eller motsvarande befattningshavare ska antas utöva den yttersta kontrollen över stiftelsen. Av 1 kap. 7 § stiftelselagen (1994:1220) framgår att 2 kap. den lagen om förvaltning av stiftelser inte gäller i fråga om stiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer. I de fall som stiftelsen saknar en styrelse, dvs. vid anknuten förvaltning, är det förvaltarens styrelseledamöter eller personer med motsvarande funktion som ska antas utöva den yttersta kontrollen över stiftelsen. Det framgår av *punkten 2*.

Prop. 2016/17:173 I *andra stycket* anges att en fysisk person som enligt föreskrifterna i stiftelseförordnandet kan få del av en väsentlig andel av stiftelsens utdelade medel ska antas vara den till vars förmån stiftelsen handlar (se 3 § första stycket 2). Lydelsen innebär att en förmånstagare endast kan vara verklig huvudman i en stiftelse om det är möjligt att identifiera personen genom stiftelseförordnandet. Ett ytterligare krav är att den fysiska personen kan få del av en väsentlig andel av stiftelsens utdelade medel. Detta syftar till att begränsa kretsen av verkliga huvudmän i de fall en stiftelse delar ut pengar till många olika fysiska personer. Vad som avses med en ”väsentlig andel” av stiftelsens utdelade medel får avgöras av bl.a. antalet förmånstagare och stiftelsens omfattning. En utdelning om cirka 15 procent av de årligen utdelade medlen bör i regel anses vara en väsentlig andel.

Övervägandena finns i avsnitt 15.3.4.

7 §

Paragrafen genomför artikel 3.6 andra stycket b i direktivet.

I paragrafen finns presumtionsregler om den verkliga huvudmannen i trust eller trustliknande juridiska konstruktioner.

En trust eller trustliknande juridisk person bör alltid ha en instiftare, en förvaltare och en eller flera förmånstagare. Dessa, som räknas upp i *punkterna 1–2 och 4*, ska antas vara verkliga huvudmän, antingen genom möjligheten till kontroll eller genom att vara den till vars förmån handlandet sker. En trust kan ha en s.k. beskyddare (*punkten 3*), vars uppdrag i regel inkluderar att övervaka förvaltningen av trusten. Beroende på förhållandena i det enskilda fallet kan beskyddaren ha sådan kontroll över trusten att denna person ska antas vara verklig huvudman. Om det finns någon som på annat sätt kan utöva den verkliga kontrollen över trusten, ska denne också antas vara verklig huvudman enligt *punkten 5*. Vem eller vilka som enligt 2 kap. 3 § ska registreras som verkliga huvudmän i trusten eller den trustliknande juridiska konstruktionen får avgöras av förhållandena i det enskilda fallet. Den dokumentation som förvaltaren av trusten eller den trustliknande juridiska konstruktionen ska bevara enligt 2 kap. 1 § bör i regel inkludera uppgifter om samtliga i paragrafen uppräknade funktioner och en bedömning av om de är verkliga huvudmän eller inte.

Övervägandena finns i avsnitt 15.3.5.

8 §

I paragrafen definieras begreppet verksamhetsutövare, som förekommer i lagens 2 och 3 kap. Definitionen av begreppet är densamma som den som finns i 1 kap. 8 § 8 lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

2 kap. Krav på dokumentation och anmälan m.m.

1 §

Paragrafen genomför del av artikel 30.1 i direktivet.

I paragrafen finns bestämmelser om juridiska personers skyldighet att utreda vem som är dess verkliga huvudman och att dokumentera resultatet av denna utredning.

I *första stycket* anges att en juridisk person ska ha tillförlitliga uppgifter om vem som är dess verkliga huvudman och om arten och omfattningen av personens intresse i den juridiska personen. Att uppgifterna ska vara tillförlitliga innebär att de ska vara korrekta och baseras på ett relevant och uppdaterat underlag. Förutom uppgift om vem som är verklig huvudman ska den juridiska personen ha uppgift om arten och omfattningen av personens intresse i den juridiska personen. Med detta avses på vilket sätt, t.ex. genom ägande eller genom avtal, som den verkliga huvudmannen utövar kontroll och i vilken omfattning kontroll kan utövas, t.ex. hur stor andel av rösterna i en juridisk person som kontrolleras. Om en verklig huvudman saknas eller om det inte finns tillförlitliga uppgifter om vem som är verklig huvudman, ska den juridiska personen i stället ha uppgift om detta. Vilka uppgifter som ska finnas avgörs ytterst av vad som krävs för den juridiska personen ska kunna belägga uppgiften om vem som är verklig huvudman eller, i förekommande fall, varför en verklig huvudman inte kunnat identifieras eller saknas. I de fall en verklig huvudman saknas, exempelvis i en förening med fler än tre medlemmar, bör det ofta räcka med att ha tillgång till stadgarna och andra konstituerande handlingar samt årsberättelse eller motsvarande där aktuell uppgift om antalet medlemmar i föreningen framgår.

I *andra stycket* framgår att uppgifterna som avses i första stycket ska hållas aktuella och kontrolleras i den utsträckning som omständigheterna kräver. För att informationen ska betraktas som aktuell förutsätts att en undersökning vidtas varje gång den juridiska personen får anledning att anta att förhållandena om dess verkliga huvudman har ändrats. Komplicerade ägarförhållanden i flera led eller liknande medför att det ställs högre krav på undersökningen. De undersökningsåtgärder som vidtas ska vara ett allvarligt försök att bringa klarhet i frågan om vem som är verklig huvudman.

I *tredje stycket* regleras skyldigheten för den juridiska personen att dokumentera uppgifterna och den utredning som görs för att bestämma vem som är verklig huvudman. I kravet på dokumentation ligger att det ska finnas ett dokument som redovisar vem som är den juridiska personens verkliga huvudman, eller uppgift om att en sådan saknas. I dokumentationen ska den juridiska personen redovisa vilka överväganden den har gjort för att komma fram till resultatet. Den juridiska personen ska också bevara de skriftliga handlingar som den haft tillgång till vid bedömningen. Kravet på att hålla särskild dokumentation om det verkliga huvudmannskapet gäller inte om sådan dokumentation är uppenbart obehövlig. Detta bör normalt vara fallet när en verklig huvudman saknas, och detta förhållande tydligt framgår av andra handlingar som den juridiska personen normalt förfogar över. Det bör i regel vara uppenbart obehövligt att en förening med stort medlemsantal håller särskild dokumentation om att en verklig huvudman saknas, när detta framgår av stadgar, konstituerande handlingar och årsberättelse eller motsvarande där aktuell uppgift om antalet medlemmar i föreningen framgår. När uppgift om den verkliga huvudmannen ändras ska dokumentation avseende äldre förhållanden bevaras i fem år.

Övervägandena finns i avsnitt 15.4.1.

Paragrafen genomför en del av artikel 30.1 samt hela artikel 30.2 i direktivet.

I paragrafen finns bestämmelser om till vilka utomstående som den juridiska personen ska tillhandahålla de uppgifter som den tagit fram och dokumenterat enligt 2 kap. 1 §.

Av *första stycket* framgår att en juridisk person på begäran från en myndighet utan dröjsmål ska lämna ut den dokumentation som anges i 1 §. Rekvisitet ”utan dröjsmål” innebär att den juridiska personen inte kan dröja med ett utlämnande mer än någon dag. Om en juridisk person inte lämnar ut dokumentation som den är skyldig till enligt detta stycke kan ett föreläggande om sådant utlämnande meddelas enligt 3 kap. 7 §.

I *andra stycket* regleras verksamhetsutövares rätt att ta del av dokumentationen. En juridisk person ska på begäran av en verksamhetsutövare tillhandahålla dokumentationen, om verksamhetsutövaren genomför åtgärder för kundkännedom med anledning av en transaktion eller en affärsförbindelse med den juridiska personen. En vägran att lämna ut dokumentationen till verksamhetsutövare är inte förenad med någon sanktion, men bör i regel medföra att verksamhetsutövaren anser sig förhindrad att ingå affärsförbindelsen eller genomföra transaktionen till följd av kraven i 3 och 4 kap. lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Övervägandena finns i avsnitt 15.4.2.

3 §

Paragrafen genomför artikel 30.3 i direktivet.

I paragrafen finns bestämmelser om i vilka situationer som uppgifterna om den juridiska personens verkliga huvudman ska anmälas till registreringsmyndigheten samt vid vilka tillfällen detta ska ske.

Av *första stycket* framgår att en juridisk person ska anmäla uppgifterna enligt 1 § första stycket för registrering i registret över verkliga huvudmän. I de fall en juridisk person har en verklig huvudman ska namn och övriga personuppgifter anmälas. I anmälan ska i ett sådant fall också anges om den verkliga huvudmannen kontrollerar den juridiska personen genom ägande, medlemskap eller på annan grund, såsom möjligheten att utse en majoritet av styrelsens ledamöter. I de fall en juridisk person kontrolleras indirekt ska även uppgifter om den eller de mellanliggande juridiska personerna anmälas. De närmare kraven på anmälan och vad som kommer att framgå i registret avses regleras i förordning.

Andra stycket reglerar när en första anmälan för en juridisk person som omfattas av en skyldighet att registrera uppgifter om den juridiska personen i ett offentligt register, annat än det som förs enligt denna lag, senast ska ges in i anmälan. En anmälan ska göras senast fyra veckor från det att den juridiska personen har registrerats av behörig registreringsmyndighet. Bestämmelsen innebär att en anmälan till registret över verkliga huvudmän kan ske samtidigt som anmälan om registrering av den juridiska personen sker. Kraven omfattar inte endast sådana juridiska personer som måste registreras för att få rättskapacitet, exempelvis aktiebolag och ekonomiska föreningar, utan även sådana juridiska personer som av annat skäl omfattas av ett krav på registrering

av den juridiska personen. Som exempel kan nämnas ideella föreningar och trossamfund som bedriver näringsverksamhet i sådan omfattning att de är skyldiga att registrera sig i handelsregistret enligt handelsregisterlagen (1974:157).

I *tredje stycket* anges vad som ska ske när förhållandena avseende en juridisk persons verkliga huvudmannaskap ändras. När ett förhållande som ska anmälas ändras, ska den juridiska personen utan dröjsmål anmäla förändringen för registrering. Det är endast ändrade förhållanden av betydelse för den registrerade uppgiften som måste anmälas. Registrets egenskaper och bl.a. frågan om uppgift om intresse i den juridiska personen ska anges i intervall eller inte, avses regleras i förordning. Om registret är uppdelat i intervall, och en ändring endast medför att intresset inom anmält intervall ändras, måste en ny anmälan inte göras. Vilka ändringar som kräver en ny anmälan beror således ytterst på registrets egenskaper och innehåll och kan därför inte uttömmande anges i lagen. En ändringsanmälan ska göras utan dröjsmål efter att det ändrade förhållandet blivit känt för den juridiska personen. Normalt bör en ny anmälan inte dröja mer än någon eller några dagar från det att den juridiska personen fått sådan kännedom.

Övervägandena finns i avsnitt 15.4.5.

4 §

Paragrafen undantar vissa juridiska personer från skyldigheterna i 1–3 §§, fram till den tidpunkt då det med hänsyn till de juridiska personernas ekonomiska förbindelser med utomstående blir relevant att ha kännedom om deras verkliga huvudmän. Som framgår gäller bestämmelsen exempelvis alla ideella föreningar som inte omfattas av ett krav på registrering i handelsregistret.

Av *första stycket* framgår att en sådan juridisk person inte omfattas av 1–3 §§ förrän den juridiska personen lämnar en uppgift gällande det verkliga huvudmannaskapet till en verksamhetsutövare som omfattas av penningtvättslagen, om uppgiften lämnas med anledning av att verksamhetsutövaren vidtar åtgärder för kundkännedom. Sådana åtgärder krävs vid ingående av affärsförbindelser och vissa enstaka transaktioner, exempelvis när en juridisk person öppnar bankkonto, lämnar uppdrag åt en mäklare eller revisor eller anlitar en advokat för vissa transaktionstjänster.

En anmälan för registrering i registret över verkliga huvudmän ska göras inom fyra veckor från det att uppgiften lämnats till verksamhetsutövaren. Det framgår av *andra stycket*. I det stycket finns också ett undantag från skyldigheten att anmäla uppgifter om det verkliga huvudmannaskapet i vissa fall. Undantaget gäller när den juridiska personen som avses i första stycket saknar en verklig huvudman.

Paragrafen har i allt väsentligt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 15.4.6.

5 §

Paragrafen innehåller särskilda bestämmelser om registrering av företrädare i insamlingsorganisationer.

Prop. 2016/17:173 I paragrafen anges att om en juridisk person som avses i 4 § första stycket tar emot eller samlar in pengar eller annan egendom i syfte att främja ett varaktigt ändamål som innebär att pengar eller egendom överförs till en annan fysisk eller juridisk person ska uppgifter om styrelseledamöter eller motsvarande befattningshavare och firmatecknare anmälas till registret. En sådan juridisk person kan t.ex. vara en ideell förening som har till syfte att samla in pengar för visst ändamål. Rekvisitetet ”varaktigt ändamål” innebär att insamlingar i juridiska personer som normalt har ett annat syfte än det angivna inte omfattas av bestämmelsen. När förhållandena ändras ska en ändringsanmälan ske, vilket följer av 3 § tredje stycket.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.
Övervägandena finns i avsnitt 15.4.7.

6 §

I paragrafen finns bestämmelser om undantag från skyldighet att anmäla namn på en verklig huvudman i vissa fall.

Undantaget enligt paragrafens *första stycke* gäller juridiska personer som omfattas av 4 eller 5 § och som har ett politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant ändamål. Sådana juridiska personer måste inte anmäla namn på fysiska personer som är medlemmar i den juridiska personen. Den juridiska personen ska då i anmälan ange att det finns en eller flera verkliga huvudmän som i och för sig skulle kunna anmälas, då detta är en uppgift av intresse för den som tar del av registret. I övrigt gäller lagen oinskränkt för dessa juridiska personer. Det innebär att de omfattas av kraven i 1–3 §§ på samma sätt som övriga juridiska personer som avses i 4 §. Anmälan ska således bl.a., utöver vad som följer av undantaget i denna bestämmelse, innehålla samma uppgifter som för andra juridiska personer. Med begreppen ”åskådning” och ”annat sådant ändamål” avses samma sak som i 2 kap. 2 § regeringsformen.

I paragrafens *andra stycke* anges att undantaget i första stycket även gäller om en anmälan skulle medföra att en fysisk person ger sitt medlemskap i en fackförening till känna eller om en anmälan avslöjar uppgift om en fysisk persons hälsotillstånd eller sexualliv. Undantaget syftar till att undvika att känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen (1998:204) behandlas i registret.

Övervägandena finns i avsnitt 15.4.8.

7 §

Paragrafen genomför del av artikel 31 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om fysiska personer som är förvaltare av trustar eller liknande juridiska konstruktioner.

Av *första stycket* framgår att det som sägs om en juridisk person i 1–3 §§ gäller för fysiska personer som är förvaltare av en trust eller liknande juridiska konstruktioner. Förvaltaren omfattas således av skyldigheterna att dokumentera, anmäla och på begäran tillhandahålla uppgift om trustens eller den juridiska konstruktionens verkliga huvudmän.

Av *andra stycket* framgår att fristen enligt 3 § andra stycket ska beräknas från det att förvaltarens uppdrag inleds. Förvaltaren av en trust

eller liknande juridisk konstruktion är således skyldig att anmäla trustens verkliga huvudmän inom fyra veckor från det att förvaltarens uppdrag inleds. Med detta avses den dag då förvaltaren genom avtal eller förordnande i trustens eller den liknande juridiska konstruktionens urkund får sitt uppdrag, och senast den tidpunkt då egendom avskilts för förvaltning.

Övervägandena finns i avsnitt 15.4.9.

8 §

I paragrafen finns bestämmelser om undantag från skyldigheten att anmäla uppgift om det verkliga huvudmannskapet för vissa utländska juridiska personer.

Undantaget omfattar juridiska personer med hemvist inom EES som omfattas av motsvarande registreringskyldighet som den som följer av denna lag. Genom undantaget undviks situationen att juridiska personer med gränsöverskridande verksamhet måste vara registrerade i alla stater där de är verksamma.

Övervägandena finns i avsnitt 15.4.4.

3 kap. Registering m.m.

1 §

Av paragrafen framgår att Bolagsverket ska föra ett register över verkliga huvudmän och andra uppgifter som anmäls enligt denna lag.

Övervägandena finns i avsnitt 15.5.1.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad Bolagsverket får göra för att brister i en anmälan avhjälps.

Föreskrifter om vad anmälan ska innehålla avses regleras i förordning med stöd av bemyndigande i 12 §. Om den juridiska personen inte följt vad som enligt förordningen gäller för en anmälan får Bolagsverket enligt *första stycket* förelägga den juridiska personen att yttra sig eller vidta rättelse inom viss tid. En brist i en anmälan kan t.ex. vara att uppgifter saknas eller att anmälan inte undertecknats på rätt sätt. Då bestämmelsen är fakultativ kan Bolagsverket välja att på andra sätt än genom föreläggande förmå en juridisk person att komplettera en anmälan.

Om ett föreläggande om komplettering av anmälan inte följs, får Bolagsverket enligt *andra stycket* vägra registrering. Även denna bestämmelse är fakultativ, och Bolagsverket bör därför alltid noga pröva om en bristfällig anmälan trots bristerna kan ligga till grund för registrering, eftersom det är önskvärt att så många juridiska personer som möjligt ska förekomma i registret. Är en anmälan otjänlig ska Bolagsverket dock vägra registrering. Så är exempelvis fallet om fantasipersoner har angetts som verkliga huvudmän eller om anmälan helt saknar uppgift om det verkliga huvudmannskapet. Bolagsverket måste också av anmälan kunna dra slutsatsen att den görs av en juridisk person samt vilken juridisk person som gör anmälan.

Övervägandena finns i avsnitt 15.5.2.

Paragrafen innehåller bestämmelser om Bolagsverkets möjligheter att agera om en juridisk person inte har kommit in med en anmälan inom de tidsfrister som anges i 2 kap. 3 och 4 §§ och om registrering vägrats enligt 2 §.

Om Bolagsverket får kännedom om att en anmälningsskyldig juridisk person inte kommit in med en anmälan inom de tidsfrister som gäller enligt 2 kap. 3 eller 4 §§ får myndigheten förelägga den juridiska personen att komma in med en anmälan inom viss tid. Om Bolagsverket har vägrat registrering till följd av brister i anmälan förtydligas att denna bestämmelse också ska tillämpas, eftersom det inte heller i ett sådant fall föreligger någon registrerbar anmälan. Då bestämmelsen är fakultativ kan Bolagsverket välja att på andra sätt än genom föreläggande förmå en juridisk person att komma in med anmälan. Det åligger därför Bolagsverket att i varje enskilt fall överväga om ett föreläggande är verkningfullt och ändamålsenligt. Om det i en viss situation kan antas att en utebliven anmälan beror på bristande kunskap om lagens krav och inte på ovilja att följa dessa är det ofta motiverat att Bolagsverket påminner om registrering på ett mindre ingripande sätt än genom ett formellt föreläggande.

Övervägandena finns i avsnitt 15.5.2.

4 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om Bolagsverkets möjligheter att agera om det kan antas att uppgifterna i registret är felaktiga eller att anmälan innehåller felaktiga uppgifter.

Bolagsverket har inte någon skyldighet att självmant kontrollera att uppgifterna i registret är korrekta. Om Bolagsverkets får kännedom om omständigheter som gör att det kan antas att uppgifterna i registret är felaktiga, exempelvis genom en anmälan enligt 5 §, får Bolagsverket med stöd av denna bestämmelse förelägga den juridiska personen att rätta uppgifterna eller visa att de är korrekta. Rekviritet ”kan antas” innebär att det inte krävs att Bolagsverket har någon ingående kännedom om omständigheterna. I regel torde det räcka med att någon utomstående som utrett frågan om den juridiska personens verkliga huvudman påtalar att uppgifterna kan vara felaktiga och anger omständigheter som talar för detta. Av samma skäl som angetts i kommentaren till 2 och 3 §§ är det en möjlighet och inte en skyldighet för Bolagsverket att agera genom föreläggande.

Övervägandena finns i avsnitt 15.5.2.

5 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om anmälningsskyldighet för verksamhetsutövare och myndigheter som använder registret, om dessa misstänker att uppgifterna i registret är felaktiga eller om de får kännedom om att en juridisk person inte gjort en anmälan inom den tid som anges i 2 kap. 3 och 4 §§.

Upptäcker en verksamhetsutövare under kundkännedomsprocessen att uppgifterna i registret inte stämmer överens med den bedömning om det verkliga huvudmannskapet som verksamhetsutövaren har gjort, ska detta anmälas till Bolagsverket enligt *första stycket*. Rekviritet ”har

anledning att misstänka” innebär att anmälan ska ske trots att det inte är klarlagt att uppgifterna är felaktiga. Detsamma gäller om myndigheter misstänker att registeruppgifterna är felaktiga. Brottsbekämpande myndigheter som använder registret ska göra en sådan anmälan först när det kan ske med hänsyn till utredningen av brott.

Av *andra stycket* framgår att en anmälan till Bolagsverket ska ske om en verksamhetsutövare eller myndighet upptäcker att en uppgift i registret saknas för en juridisk person som borde förekomma i registret.

Övervägandena finns i avsnitt 15.5.5.

6 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om Bolagsverkets möjlighet att förena förelägganden enligt lagen med vite.

Bestämmelsen är fakultativ, vilket innebär att ett vitesföreläggande inte automatiskt ska följa om en juridisk person inte följt ett föreläggande enligt lagen. Vite ska således föreläggas om Bolagsverket anser att det finns skäl för det. Det måste således övervägas om föreläggande vid vite är en ändamålsenlig och proportionerlig påtryckning för att förmå en juridisk person att agera på önskvärt sätt.

Vitesföreläggandet kan antingen riktas mot den juridiska personen eller någon av de fysiska personer som anges i paragrafen, dvs. den verkställande direktören, en styrelseledamot eller en annan motsvarande befattningshavare. Det finns inget hinder mot att rikta föreläggandet mot flera fysiska personer eller att förelägga både en eller flera fysiska personer och den juridiska personen. Bolagsverkets val av adressater för vitesföreläggandet ska grundas på en bedömning av vad som är det mest effektiva sättet att förmå den juridiska personen att rätta sig efter föreläggandet. För vitesföreläggandet i övrigt gäller bestämmelserna i lagen (1985:206) om viten.

Övervägandena finns i avsnitt 15.5.4.

7 §

Paragrafen genomför artikel 30.2 i direktivet. Paragrafen innehåller bestämmelser om de åtgärder som Bolagsverket kan vidta när en juridisk person inte lämnar ut dokumentation om verkligt huvudmannaskap till en myndighet enligt 2 kap. 2 § första stycket. Bolagsverket har i en situation då en myndighet begär verkets biträde inte någon möjlighet att välja om ett föreläggande vid vite ska skickas eller inte, vilket uttrycks med att ett föreläggande vid vite ska ske om rekvisiten i bestämmelsen är uppfyllda. Bolagsverket kan i föreläggandet ange om information ska lämnas ut till Bolagsverket, den myndighet som begärt verkets biträde eller till båda myndigheterna.

Övervägandena finns i avsnitt 15.4.3.

8 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om Bolagsverkets handläggning av vitesförelägganden.

Bolagsverket har enligt *första stycket* behörighet att besluta om att förelagt vite ska dömas ut. Det innebär att 6 § lagen (1985:206) om viten inte är tillämplig vid vitesförelägganden som sker enligt denna lag. Vid

Prop. 2016/17:173 beslut om utdömning av vite ska Bolagsverket tillämpa bestämmelserna i 9 § lagen om viten.

Bolagsverket ges även en möjlighet i *andra stycket* att, i samband med att vite döms ut, förelägga ett nytt, förhöjt vite.

Övervägandena finns i avsnitt 15.5.4.

9 §

Paragrafen innebär att förelägganden som kan riktas mot en juridisk person enligt lagen också kan riktas mot en fysisk person som är förvaltare i trustar eller liknande juridiska konstruktioner.

Övervägandena finns i avsnitt 15.4.9.

10 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Bolagsverkets beslut i vissa fall.

Av *första stycket* framgår att ett beslut om vitesföreläggande eller att döma ut ett vite får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Av *andra stycket* framgår att prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Övervägandena finns i avsnitt 15.5.6.

11 §

I paragrafen anges att Bolagsverket får ta ut avgifter för hantering av ärenden enligt denna lag. Enligt 12 § 4 får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om sådana avgifter.

Övervägandena finns i avsnitt 15.5.7.

12 §

I paragrafen framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som kompletterar lagen i vissa avseenden.

Enligt *punkten 1* får föreskrifter meddelas om innehållet i och övriga krav på anmälan enligt 2 kap. 3–5 §§.

Övervägandena finns i avsnitt 15.4.4.

Enligt *punkten 2* får föreskrifter meddelas om innehållet i och övriga egenskaper hos registret med uppgifter om verkliga huvudmän. Enligt *punkten 3* får föreskrifter meddelas om tillgång till registret. De föreskrifter som bemyndigandena omfattar genomför artikel 30.5 och 30.6 och artikel 31.4 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.5.1.

Enligt *punkten 4* får föreskrifter meddelas om sådana avgifter för hantering av ärenden som avses i 3 kap. 11 §

Övervägandena finns i avsnitt 15.5.7.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av *punkten 1* framgår att lagen träder i kraft den 2 augusti 2017.

De juridiska personer som omfattas av registreringsskyldighet enligt 2 kap. redan vid lagens ikraftträdande får dröja med att komma in med en

anmälan enligt samma kapitel sex månader från lagens ikraftträdande. Prop. 2016/17:173
Det framgår av *punkten 2*.

Övergångsbestämmelsen i punkten 2 har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.2.4.

19.3 Förslaget till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

9 kap.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skadeståndsskyldighet för revisor, lekmannarevisor och granskare. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

19.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

13 kap.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skadeståndsskyldighet för revisor och granskare. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

19.5 Förslaget till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000)

2 a §

I paragrafen, som är ny, finns en upplysning om att penningtvättslagen är tillämplig på anordnare av vissa av de lotterier som tillhandahålls med stöd av lotterilagen. Det gäller sådana lotterier som omfattas av 1 kap. 2 § första stycket 15 penningtvättslagen och som inte undantagits genom föreskrifter som meddelats med stöd av 8 kap. 1 § 1 samma lag.

Regeringen anser, till skillnad från *Lagrådet*, att upplysningsbestämmelsen bör tas in i en ny paragraf.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.1.

10 a §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 47.2 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vandelsprövning av den som vill anordna ett lotteri enligt lagen liksom den som ingår i en anordnares ledning eller utövar inflytande över en anordnare som är juridisk person genom innehav av andelar.

Paragrafen gäller endast anordnare av speltjänster som omfattas av penningtvättslagen. Det följer av paragrafens *första stycke*.

Prop. 2016/17:173 Paragrafens *andra stycke* innebär ett förbud för en fysisk person, som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet, att anordna lotterier som omfattas av lagen eller registreras för att anordna lotterier enligt 17 §. Om verksamheten bedrivs av en juridisk person får en sådan fysisk person inte ingå i verksamhetsutövarens ledning eller utöva inflytande genom att ha ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen. Om innehavaren av ett kvalificerat innehav är en juridisk person gäller förbudet även ledningspersoner i den juridiska personen med ett kvalificerat innehav. Med begreppet ledning i denna paragraf bör i första hand avses styrelseledamöter och verkställande direktör. I juridiska personer där sådana funktioner saknas kan begreppet omfatta den eller de personer som på motsvarande sätt kan företräda den juridiska personen.

I *tredje stycket* anges vad som avses med kvalificerat innehav av andelar i en juridisk person.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* synpunkter.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.1.

45 §

Paragrafen innehåller bestämmelser som ger regeringen rätt att meddela särskilt tillstånd att anordna lotterier.

Paragrafens *tredje stycke*, som är nytt, genomför delvis artikel 48 i direktivet. Bestämmelsen fastställer att förbudet i 10 a § avseende den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet ska beaktas även när regeringen meddelar särskilt tillstånd i enlighet med paragrafens första och andra stycken.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.1.

48 a §

Av paragrafen, som är ny, framgår att Lotteriinspektionen ska utöva tillsyn över att penningtvättslagens bestämmelser följs av sådana anordnare av lotterier som omfattas av tillämpningsområdet för den lagen. Det gäller även om en annan myndighet lämnat tillståndet till verksamheten eller registrerat anordnaren enligt 17 §. Det bör dock fortsättningsvis vara tillståndsmyndigheten eller den myndighet som registrerar en sammanslutning med stöd av 17 § som genomför den s.k. vandelsprövningen, dvs. bedömer om anordnaren och personer i dess ledning är lämplig att bedriva verksamhet enligt lotterilagen.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.1.

48 b §

Paragrafen, som är ny, anger förutsättningarna för att en anordnare ska få tillhandahålla lotterier som omfattas av penningtvättslagen genom ombud.

Av *första stycket* framgår att en anordnare får tillhandahålla lotterier genom ombud endast om ombudet är registrerat hos Lotteriinspektionen. Det är anordnaren som ska ansöka om registrering av ombudet hos Lotteriinspektionen.

I *andra stycket* anges vad som avses med ombud, nämligen en fysisk eller juridisk person som efter medgivande av anordnaren säljer lotter, tar emot insatser eller förmedlar vinster i ett lotteri. Lotteribegreppet omfattar, i enlighet med lotterilagens systematik, alla lotterier och övriga spelformer som regleras i lagen.

Av *tredje stycket* följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de villkor som ska gälla för att tillhandahålla lotterier genom ombud. Bemyndigandet omfattar även rätt att meddela föreskrifter om information som ansökan ska innehålla. Sådan information kan, utöver grundläggande uppgifter om ombudet, bestå av särskilda handlingar som visar att ombuden är lämpliga och som gör det möjligt för Lotteriinspektionen att göra en prövning av lämpligheten. Bemyndigandet innebär också att det kan meddelas föreskrifter om undantag från kravet på registrering och prövning av ombud. Bemyndigandet gör det möjligt att undvika registrering och prövning av ombud i de fall då sådana åtgärder inte kan motiveras med hänsyn till intresset att förhindra penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.2.

48 c §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser som kompletterar 48 b §.

Paragrafen innebär en skyldighet för anordnare som omfattas av penningtvättslagen att anmäla förändringar i de ombudsförhållanden som anmälts i enlighet med 48 b §. Ändringar som ska anmälas enligt denna bestämmelse kan bl.a. avse att avtalsförhållandet med ombudet avslutas eller att ombudet förändrar sin organisation och ledning.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.2.

48 d §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om registrering och avregistrering av ombud.

Enligt *första stycket* ska Lotteriinspektionen registrera ombud som anmälts om ansökan uppfyller kraven i 48 b §.

I *andra stycket* finns bestämmelser om avregistrering av ombud. Följden av att ett ombud avregistreras är att denne inte längre får verka som ombud för anordnare. En avregistrering kan ske på begäran av anordnaren eller ombudet. Ett ombud får även avregistreras utan anmälan, om Lotteriinspektionen bedömer att ombudet inte längre uppfyller kraven på lämplighet i 48 b § andra stycket 3.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.2.

50 a §

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 48.2 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldigheter för ombud att tillhandahålla de uppgifter som behövs för Lotteriinspektionens tillsyn av den anordnare av speltjänster som använder sig av ombudet. Ombudet ska på begäran av Lotteriinspektionen lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för denna tillsyn.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.2.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om platsbesök inom ramen för Lotteriinspektionens tillsyn.

Om det är nödvändigt för tillsynen av en anordnare som tillhandahåller speltjänster som omfattas av penningtvättslagen får Lotteriinspektionen genomföra en undersökning på plats hos anordnaren. Platsbesök får också genomföras hos ett ombud, om det är nödvändigt för tillsynen över anordnaren.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.2.

50 c §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 10 a § delvis artikel 47.2 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser som ska göra det möjligt för de myndigheter som meddelar tillstånd eller registrerar anordnare att genomföra en löpande vandelsprövning.

Paragrafen gäller endast anordnare av lotterier som omfattas av penningtvättslagen. Det följer av *första stycket*.

Av *andra stycket* följer att den som har tillstånd att anordna lotterier eller är registrerad enligt 17 § snarast ska anmäla till den myndighet som meddelat tillståndet eller den som genomfört registrering om det skett förändringar i den krets som har ett kvalificerat innehav i anordnaren eller i dess ledning. Om en juridisk person har ett kvalificerat innehav i anordnaren, ska den juridiska personen snarast anmäla ändringar av vilka som ingår i dess ledning till den myndighet som har meddelat tillstånd eller till registreringsmyndigheten.

I *tredje stycket* anges vad som avses med kvalificerat innehav av andelar.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* synpunkter.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.1.

52 a §

Paragrafen, som är ny, och genomför delvis artikel 47.2. i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ingripanden som sker med anledning av att en anordnare av speltjänster, dess ledning eller ägare med kvalificerat inflytande har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet.

Paragrafen gäller endast anordnare som omfattas av penningtvättslagen, vilket framgår av *första stycket*.

I *andra stycket* framgår vilka åtgärder som Lotteriinspektionen kan vidta.

Punkten 1: När verksamheten bedrivs av en fysisk person finns inga möjligheter till rättelse. I en sådan situation ska tillståndet återkallas eller ett föreläggande meddelas som innebär att den fysiska personen föreläggs att upphöra med verksamheten.

Punkten 2: En juridisk person kan föreläggas att göra rättelse. Föreläggande om rättelse tar främst sikte på en situation då en olämplig person ingår i anordnarens ledning. Den juridiska personen kan då föreläggas att skilja den diskvalificerade personen från dennes ledningsbefattning. Om rättelse inte görs kan tillståndet återkallas eller den juridiska personen föreläggas att upphöra med verksamheten.

Tredje stycket reglerar den tredje möjligheten till ingripande och tar sikte på situationen att någon som har ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen inte uppfyller vandelskravet såsom det uttrycks i första stycket. Åtgärden ska då riktas mot den fysiska eller juridiska person som har ett kvalificerat innehav i den juridiska personen. En fysisk person som har ett kvalificerat innehav kan föreläggas att avyttra en så stor del av andelarna att innehavet därefter inte är kvalificerat. Är det en juridisk person som har ett kvalificerat innehav och det i dess ledning finns en person som inte uppfyller vandelskravet kan den juridiska personen föreläggas att byta ut en diskvalificerad person i dess ledning.

I fjärde stycket anges vad som avses med kvalificerat innehav.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* synpunkter.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.1.

52 b §

Paragrafen, som är ny, innebär att Lotteriinspektionen får ingripa mot anordnare av lotterier som omfattas av penningtvättslagen. Det gäller även om Lotteriinspektionen inte meddelat tillståndet eller registrerat anordnaren. Vid sådana ingripanden ska 52 c–52g §§ tillämpas.

I paragrafen anges att Lotteriinspektionen ”får” ingripa vid utpekade överträdelser. Detta avviker från ordalydelsen som används i bl.a. lagen om bank- och finansieringsrörelse, där det i stället anges att ingripande ”ska” ske under vissa angivna förutsättningar. Skillnaden beror på att det i lotterilagen inte finns någon möjlighet att besluta om annat än rättelse vid mindre allvarliga överträdelser. Om en överträdelse rättats vid tiden för tillsynsmyndighetens ingripande kan föreläggande om rättelse inte ske. Det kan således uppkomma situationer då ingen ingripandemöjlighet finns eller är lämplig. I en sådan situation kan Lotteriinspektionen således välja att inte ingripa.

Övervägandena finns i avsnitt 13.18.

52 c §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.2 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de ingripanden som Lotteriinspektionen kan göra vid överträdelser av penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

Vid överträdelser, även ringa sådana, får Lotteriinspektionen enligt *första stycket* förelägga anordnaren av ett lotteri att vidta rättelse i något avseende. Genom hänvisningen till penningtvättslagen i 52 f § följer att sådana förelägganden kan förenas med vite.

Enligt *andra stycket* får Lotteriinspektionen, vid allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser, förelägga anordnaren att upphöra med verksamheten eller återkalla ett tillstånd att anordna ett lotteri, när inspektionen meddelat ett sådant tillstånd.

Som framgår i *tredje stycket* kan Lotteriinspektionen, i stället för en åtgärd enligt *andra stycket*, meddela en varning. En varning bör tillgripas när den överträdelse som föranlett ingripandet har rättats eller där inspektionen, vid en framåtsyftande bedömning, har anledning att anta att anordnaren kommer att bedriva verksamheten på ett sätt som är förenligt med penningtvättslagen. Genom hänvisningen i 52 f § följer att

Prop. 2016/17:173 Lotteriinspektionen, vid valet av ingripande eller sanktioner, ska beakta de omständigheter som anges i 7 kap. 13 § penningtvättslagen.

Av *fjärde stycket* framgår att Lotteriinspektionen får förordna att beslut enligt andra stycket ska gälla omedelbart. Denna möjlighet bör tillgripas när det är fråga om allvarliga överträdelser och det kan antas att verksamheten kommer att bedrivas på ett sätt som strider mot penningtvättslagen om förordnadet inte meddelas.

Övervägandena finns i avsnitt 13.18.

52 d §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.2 e i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sanktionsavgifter mot anordnare av lotterier.

Enligt *första stycket* får ett beslut om varning enligt 52 c § förenas med sanktionsavgift. Vid beslut om föreläggande enligt den paragrafen, eller vid återkallelse av tillstånd, får sanktionsavgift således inte meddelas.

I *andra stycket* anges ytterligare förutsättningar för att kunna meddela beslut om sanktionsavgift mot en anordnare av ett lotteri som är en fysisk person. Ett sådant beslut får endast meddelas om den fysiska personen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelser. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att personen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till tillsynsmyndigheten. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av regler som har väsentlig betydelse för verksamheten.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.18.

52 e §

Paragrafen, som är ny, genomför artiklarna 58.3 och 59.2 d och delvis artikel 59.2 e i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser som ger Lotteriinspektionen möjlighet att ingripa mot personer som ingår i anordnarens ledning.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller personer som på motsvarande sätt kan företräda en anordnare, eller är ersättare för någon av dem, kan bli föremål för ingripande. Med ”på motsvarande sätt kan företräda” avses personer som på den högsta ledningsnivån själva eller som ledamot av ett kollektivt beslutsorgan kan fatta bindande beslut för den juridiska personens räkning. Denna del av bestämmelsen tillämpas för juridiska personer som saknar en styrelse eller en verkställande direktör. Till kretsen personer som på ett sådant sätt kan företräda en verksamhetsutövare hör bl.a. bolagsmän i handelsbolag. En ersättare kan bli föremål för ingripande endast om den inträtt i ordinarie ledningspersons ställe.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande får ske endast om verksamhetsutövarens överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelser. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att ledningspersonen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnats till Lotteriinspektionen. Ett sådant medvetet risktagande kan det

vara fråga om när ledningspersonen underlåtit att se till att det finns en ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av sådana regler som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelser enligt första stycket. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket hos en anordnare av lotterier, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Lotteriinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* synpunkter.

Övervägandena finns i avsnitt 13.18.

52 f §

Paragrafen, som är ny, innehåller en hänvisning till de bestämmelser i penningtvättslagen som ska tillämpas vid ingripanden enligt 52 c–52 e §§.

Bestämmelserna i penningtvättslagen som det hänvisas till avser bl.a. beräkning av sanktionsavgifternas högsta belopp, omständigheter som ska beaktas när sanktionsavgiftens storlek bestäms och förfarandet för beslut om ingripanden mot fysiska personer. I penningtvättslagen finns också bestämmelser om verkställighet, preskription m.m. av påförda sanktionsavgifter.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* synpunkter.

Övervägandena finns i avsnitt 13.18.

52 g §

Paragrafen, som är ny innehåller bestämmelser om förfarandet i de situationer då Lotteriinspektionen ingriper mot en anordnare som har tillstånd eller som registrerats av en annan myndighet än Lotteriinspektionen.

Enligt *första stycket* ska Lotteriinspektionen underrätta registreringsmyndigheten eller den myndighet som meddelat tillstånd när inspektionen förelagt en anordnare att upphöra med verksamheten enligt 52 c § andra stycket. Registeringsmyndigheten eller den tillståndsgivande myndigheten ska också underrättas när ett sådant beslut har fått laga kraft.

I *andra stycket* framgår i vilka situationer som den tillståndsgivande eller registrerande myndigheten ska återkalla ett tillstånd eller upphäva en registrering med anledning av Lotteriinspektionens åtgärder. Ett sådant beslut ska meddelas när ett beslut som avses i första stycket har fått laga kraft. I en sådan situation föreligger således att lagakraftvunnet beslut som innebär att anordnaren inte får fortsätta att bedriva verksamheten. Ett tillstånd ska återkallas eller avregistrering ske även i de fall som Lotteriinspektionen meddelat ett föreläggande om att en anordnare ska upphöra med verksamheten som ska gälla omedelbart. Vid sådana beslut kan det i undantagsfall uppkomma en situation där

Prop. 2016/17:173 Lotteriinspektionens beslut, eller förordnandet om att beslutet ska gälla omedelbart, upphävs efter en domstolsprövning. Den myndighet som då återkallat tillståndet eller upphävt registreringen förutsätts i en sådan situation ompröva sitt beslut enligt bestämmelserna i 27 § förvaltningslagen (1986:223), eftersom beslutet i en sådan situation är uppenbart oriktigt.

Övervägandena finns i avsnitt 13.18.

59 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av beslut som meddelats enligt lotterilagen.

Enligt *första stycket* kan Lotteriinspektionens beslut att meddela ett sanktionsföreläggande inte överklagas.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.18.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

Punkten 2 omfattar anordnare som tillhandahåller lotterier genom ombud vid lagens ikraftträdande. Sådana anordnare får fortsätta att använda ombuden efter ikraftträdandet. En ansökan om registrering ska göras senast den 2 januari 2018. I väntan på att Lotteriinspektionen prövar ansökan får ombuden fortsatt anlitas.

Först om Lotteriinspektionen vägrar registrering, och det beslutet vinner laga kraft, får ombudet inte längre användas. Enligt *punkten 3* inträder det förbudet först tre månader efter att beslutet att vägra registrering vinner laga kraft. Detta gäller dock endast i förhållande till personer som blivit kund via ombudet innan Lotteriinspektionens beslut. Ombudet får således inte företräda anordnaren gentemot nya kunder under denna period.

Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser tillämpas. Det framgår av *punkten 4*. Eftersom anordnare av lotterier inte tidigare omfattats av penningtvättslagen, innebär det att ingripanden med anledning av överträdelser av den lagen endast kan ske för tiden efter ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.6 Förslaget till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)

Prop. 2016/17:173

5 kap.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skadeståndsskyldighet för revisorn. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

19.7 Förslaget till lag om ändring i pantbankslagen (1995:1000)

4 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillstånd att bedriva verksamhet enligt lagen.

Paragrafen har ändrats till följd av att verksamhet som bedrivs enligt lagen ska omfattas av penningtvättsregleringen.

Ändringen i *första stycket* innebär att tillståndsmyndigheten vid tillståndsgivningen även ska beakta huruvida ett företag kan antas komma att uppfylla kraven i penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

5 §

Paragrafen reglerar frågor om tillståndsprövning.

Genom ändringen i *första stycket* tydliggörs att den länsstyrelse som har fattat ett beslut om tillstånd ska underrätta den länsstyrelse som ska utöva tillsynen över att pantbanken följer penningtvättslagen om beslutet.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* synpunkter.

Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

23 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förvärv av aktier i en pantbank.

Ändringen i *första stycket* innebär att länsstyrelsens tillstånd krävs när det direkta eller indirekta förvärvet av aktier innebär att förvärvarens innehav utgör ett kvalificerat innehav.

I det nya *tredje stycket* definieras vad som vid tillämpning av lagen avses med begreppet kvalificerat innehav.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

24 a §

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 58 i direktivet.

Paragrafen reglerar tillsynen över att bestämmelserna i penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen följs samt de ingripandemöjligheter som tillsynsmyndigheten har.

Av *första stycket* följer att regeringen meddelar föreskrifter om vilka länsstyrelser som utövar tillsyn över att pantbanker följer penningtvättslagen. Tillsyn över pantbankerna regleras i detta avseende

Prop. 2016/17:173 på samma sätt som i fråga om de verksamhetsutövare som står under tillsyn enligt 7 kap. penningtvättslagen. Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands eller Skåne län ansvarar för tillsynen enligt den geografiska uppdelning som i övrigt gäller för länsstyrelsernas tillsyn enligt penningtvättslagen.

I *andra stycket* regleras genom hänvisning till penningtvättslagen möjligheterna för de länsstyrelser som utövar tillsyn över pantbankernas efterlevnad av penningtvättsregelverket att begära upplysningar och handlingar samt att göra platsbesök.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.19.

25 a §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om lämplighetskrav på den som bedriver pantbanksverksamhet.

I paragrafen finns ett förbud mot att ägna sig åt pantbanksverksamhet för den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet. Bestämmelsen träffar den som ingår i pantbankens ledning eller som utövar inflytande genom att ha ett kvalificerat innehav av andelar i pantbanken.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

26 a §

Paragrafen är ny.

Paragrafen innehåller ett krav på pantbanken att anmäla förändringar som har skett beträffande personer med ett kvalificerat innehav i pantbanken eller i dess ledning.

Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

27 a §

Paragrafen, som är ny, genomför artiklarna 59.1, 59.2 och 60.4 i direktivet. Paragrafen innehåller bestämmelser om länsstyrelsens möjligheter att ingripa mot en pantbank när någon omfattas av ett förbud enligt 25 a § och om länsstyrelsens övriga ingripandemöjligheter.

När ett förbud föreligger enligt 25 a § har länsstyrelsen möjlighet att vidta åtgärder enligt något av de alternativ som anges i bestämmelsens *första stycke*. Pantbanken kan föreläggas att göra rättelse. Föreläggande om rättelse tar främst sikte på en situation då en olämplig person ingår i pantbankens ledning. Pantbanken kan då föreläggas att skilja den diskvalificerade personen från dennes ledningsbefattning. Om rättelse inte görs kan den pantbanken föreläggas att upphöra med verksamheten. Åtgärder kan även vidtas när den som har ett kvalificerat innehav av andelar i pantbanken inte uppfyller vandelskravet i första stycket. Åtgärden ska då riktas mot den fysiska eller juridiska person som har ett kvalificerat innehav i pantbanken. En fysisk person som har ett kvalificerat innehav kan föreläggas att avyttra en tillräckligt stor andel av innehavet inte längre är kvalificerat. Är det en juridisk person som har ett kvalificerat innehav och det i dess ledning finns en person som inte

uppfyller vandelskravet kan tillsynsmyndigheten förelägga den juridiska personen att byta ut den diskvalificerade personen i dess ledning.

I *andra stycket* regleras, genom en hänvisning till penningtvättslagen, länsstyrelsernas övriga möjligheter att ingripa vid överträdesler av penningtvättslagen samt förfarandet vid sådana beslut m.m.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

28 §

I paragrafen anges under vilka förutsättningar som ett tillstånd att bedriva pantbanksverksamhet ska återkallas.

Ändringen i *första stycket*, där en ny *punkt 4* lagts till, innebär att ett tillstånd ska återkallas när en länsstyrelse som bedriver tillsyn över att pantbanken följer penningtvättslagen har meddelat ett föreläggande om att verksamheten ska upphöra. Återkallelse ska ske när ett sådant föreläggande har fått laga kraft. Punkten blir tillämplig när tillsynen avseende penningtvättslagen bedrivs av en annan än den tillståndsgivande länsstyrelsen. Om denna tillsyn bedrivs av den tillståndsgivande länsstyrelsen, kan tillståndet återkallas enligt punkten 3 om pantbanken överträder penningtvättslagen.

I det nya *andra stycket* anges att den länsstyrelse som bedriver tillsyn över penningtvättslagen ska meddela den tillståndsgivande länsstyrelsen när ett föreläggande om att upphöra med verksamheten har meddelats. En underrättelse ska också ske när föreläggandet har fått laga kraft.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.19.

31 §

I paragrafen finns bestämmelser om avveckling av pantbanksverksamhet efter beslut om återkallelse av tillstånd.

Ändringarna i paragrafen föranleds av den nya punkten 4 i 28 §, och innebär att den tillståndsgivande länsstyrelsen får besluta om hur verksamheten ska avvecklas även när en återkallelse har skett med stöd av den nämnda punkten.

35 §

I paragrafen finns bestämmelser om överklagande av länsstyrelsens beslut.

Ändringarna i *första stycket* innebär att beslut om föreläggande att inkomma med upplysningar om verksamheten enligt 7 kap. 5 § penningtvättslagen samt beslut om sanktionsföreläggande som meddelas enligt samma lag förs till uppräknningen av beslut som inte kan överklagas.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.19.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om

Prop. 2016/17:173 ingripanden mot personer i pantbankens ledning inte får meddelas för överträdelser av penningtvättslagen som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* synpunkter.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker

11 kap.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skadeståndsskyldighet för revisor, lekmannarevisor och granskare. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

19.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti

5 §

I paragrafen anges vilka kategorier av insättare som är undantagna från rätten till ersättning från garantin. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

19.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet

Genom ändringar i lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet förändras det nuvarande registreringsförfarandet. En verksamhet som omfattas av lagen ska genomgå en granskning innan registrering äger rum för att bl.a. minska risken för att kriminella personer eller deras medhjälpare i något skede driver sådan verksamhet. Den som bedriver verksamhet förutsätts ansöka om registrering i stället för att anmäla sig för registrering. Med anledning av detta ändras lagens rubrik till lag (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet. Vidare anpassas lagen till direktivets krav när det gäller ingripanden.

Lagen är tillämplig på fysiska och juridiska personer som avser att ägna sig åt valutaväxling i väsentlig omfattning eller annan finansiell verksamhet (för en närmare redogörelse av begreppet valutaväxling i väsentlig omfattning, se bl.a. prop. 1995/96:216 s. 37 f.).

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om ansökan om registrering enligt lagen och vilka verksamheter som är undantagna från registreringsplikt.

Ändringen i paragrafens *första stycke* innebär att det införs ett ansökningsförfarande i stället för det nuvarande anmälningsförfarandet. Det innebär att en fysisk eller juridisk person som avser att ägna sig åt valutaväxling i väsentlig omfattning eller annan finansiell verksamhet ska ansöka om registrering hos Finansinspektionen. Förutsättningarna för registrering regleras i andra stycket. Ett flertal aktörer undantas från kravet på att ansöka om registrering, eftersom de är föremål för ett tillstånds- eller registreringsförfarande enligt andra lagar.

Ändringarna i *punkten 1* görs med anledning av en ändrad numrering i 1 kap. 2 § första stycket i den nya penningtvättslagen jämfört med 2009 års lag. Därutöver undantas fysiska eller juridiska personer som undantagits från tillståndsplikt att tillhandahålla betaltjänster enligt lagen (2010:751) om betaltjänster från registreringskyldigheten enligt denna lag.

I *andra stycket* anges förutsättningarna för att Finansinspektionen ska registrera personer som kommit in med en ansökan. Ansökan ska beviljas om det finns skäl att anta att verksamheten kommer att drivas på ett sätt som är förenligt med penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen. Det innebär att Finansinspektionen ska göra en prövning av om verksamheten har förutsättningar att drivas på ett sådant sätt. Bland annat bör frågor om regelverksförståelse, en uppfattning om riskerna i verksamheten samt eventuella rutiner och riktlinjer bedömas. Finansinspektionen ska också pröva om de krav på ägare och ledning som anges i 3 § är uppfyllda.

I *tredje stycket* anges när ett finansiellt institut ska avföras från registret. Ändringarna är huvudsakligen följdändringar, som införs med anledning av omnumrering av paragrafer och införandet av ett ansökningsförfarande.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

3 §

Paragrafen genomför artikel 47 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vandelsprövning av den som bedriver registreringspliktig verksamhet, ägare och personer i ett finansiellt instituts ledning. Bestämmelserna innebär att den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet inte får ägna sig åt verksamhet som omfattas av lagen.

Ändringarna i *första och tredje styckena* är redaktionella och föranleds av att det nuvarande anmälningsförfarandet ersätts av ett ansökningsförfarande.

3 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om arbetsordning och instruktioner inom privata aktiebolag och instruktioner mellan bolagsorganen i privata aktiebolag som ägnar sig åt verksamhet som omfattas av lagen.

Prop. 2016/17:173 Ändringar i *första* och *andra styckena* är redaktionella och föranleds av att det nuvarande anmälningsförfarandet ersätts av ett ansökningsförfarande.

4 §

Paragrafen innehåller en upplysning om bestämmelserna i penningtvättslagen. Den ändras med anledning av att en ny penningtvättslag införs.

7 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldigheter för de finansiella institut som omfattas av lagen att på begäran lämna viss information till Finansinspektionen.

Första stycket ändras genom att kravet på att lämna information knyts till registrering i stället för, som nu, till anmälan. Hänvisningen till förordningen (EG) nr 1781/2006 om information om betalaren som ska åtfölja överföringar av medel utmönstras ur bestämmelsen, eftersom denna förordning upphör att gälla den 26 juni 2017. Den nya förordningen är inte tillämplig för finansiella institut som bedriver verksamhet enligt denna lag, vilket innebär att någon ny hänvisning inte förs in (se avsnitt 16). Även hänvisningen till lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet utmönstras, eftersom den lagen inte längre innehåller några skyldigheter av administrativ art som riktar särskilda skyldigheter till finansiella institut.

Andra stycket, som är nytt, överförs med redaktionella ändringar från nuvarande 10 § första stycket 1.

Tredje stycket, som är nytt, överförs från nuvarande 10 § andra stycket.

7 a §

Paragrafen ger Finansinspektionen rätt att genomföra en platsundersökning hos ett finansiellt institut som omfattas av lagen, när ett sådant besök är nödvändigt.

Ändringarna i *andra stycket* föranleds av att det nuvarande anmälningsförfarandet ersätts av ett ansökningsförfarande.

8 §

Paragrafen reglerar Finansinspektionens befogenheter då en person driver verksamhet som avses i 2 § första stycket utan registrering eller då osäkerhet råder om en viss verksamhet är registreringspliktig.

I *första stycket* görs redaktionella ändringar med anledning av att ett ansökningsförfarande införs. En ändring av materiell art görs. Den innebär att Finansinspektionen ska förelägga en verksamhetsutövare att upphöra med verksamheten, om registrering vägras för en verksamhetsutövare som förelagts att inkomma med en ansökan enligt denna paragraf.

Ändringarna i *andra stycket* är redaktionella.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

9 §

Paragrafen reglerar Finansinspektionens skyldighet att löpande och vid anmälan av förändringar i kretsen med ledningspersoner eller personer med ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen

kontrollera att de lämplighetskrav som avses i 3 § första stycket är uppfyllda. Prop. 2016/17:173

Ändringarna i *första stycket* föranleds av införandet av ett ansökningsförfarande. Det innebär att en första lämplighetsprövning av verksamhetsutövare, ledningspersoner och ägare ska ske när ansökan kommer in. Detta följer av 2 § andra stycket.

10 §

Paragrafen genomför delvis artikel 59.1 i direktivet.

Paragrafen, som har ett delvis nytt innehåll, anger att Finansinspektionen får ingripa mot finansiella institut som överträder penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Ändringarna i paragrafen innebär att Finansinspektionens rätt att ingripa vid överträdelser enligt förordningen om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel utmönstras (se kommentar till 7 § första stycket). Bestämmelsen om föreläggande om rättelse när upplysningar enligt 7 § inte lämnas flyttas till 7 § andra stycket. Möjligheten att förelägga ett institut att upphöra med verksamheten flyttas, i delvis justerad form, till 11 § tredje stycket.

I paragrafen anges att Finansinspektionen ”får” ingripa vid utpekade överträdelser. Detta avviker från ordalydelsen som används i bl.a. lagen om bank- och finansieringsrörelse, där det i stället anges att ingripande ”ska” ske under vissa angivna förutsättningar. Skillnaden beror på att det i anmälningslagen, utöver föreläggande att upphöra med verksamheten, inte finns någon möjlighet till andra ingripanden än föreläggande om rättelse och sanktionsavgift. Om en överträdelse rättats vid tiden för Finansinspektionens ingripande kan föreläggande om rättelse inte ske. I sådana situationer kan Finansinspektionen endast ingripa med beslut om sanktionsavgift. Det förutsätter emellertid att överträdelserna inte är ringa. Sanktionsavgift måste därutöver framstå som en lämplig och proportionerlig åtgärd. Det kan således uppkomma situationer då ingen ingripandemöjlighet finns eller är lämplig. I en sådan situation kan Finansinspektionen välja att inte ingripa.

11 §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.2 i direktivet.

I *första stycket* anges att Finansinspektionen får förelägga ett finansiellt institut att göra rättelse vid en överträdelse enligt 10 §. Vid överträdelser som inte är ringa får Finansinspektionen meddela beslut om sanktionsavgift mot finansiella institut som är juridiska personer.

I *andra stycket* framgår under vilka omständigheter som beslut om sanktionsavgift får meddelas mot finansiella institut som är fysiska personer. Det får ske endast om överträdelserna är allvarliga, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelserna. Prövningen vid beslut om sanktionsavgift mot fysiska personer ska således ske i två steg, där överträdelsens art bedöms först. Om överträdelserna är allvarliga, upprepad eller systematisk ska en bedömning göras av den fysiska personens uppsåt eller oaktsamhet. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att personen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att

Prop. 2016/17:173 sätta sig in i innebörden av regler som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* framgår under vilka förutsättningar som Finansinspektionen får förelägga ett registrerat finansiellt institut att upphöra med verksamheten. Ett sådant föreläggande får meddelas vid allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser. Detta stycke gäller såväl fysiska som juridiska personer. Vid valet av ingripande mot ett finansiellt institut som gjort sig skyldig till allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser bör Finansinspektionen göra en framåtsyftande bedömning. Om rättelse vidtagits och det finns anledning att anta att den fortsatta verksamheten kommer att bedrivas i enlighet med bestämmelserna i penningtvättslagen, kan en sanktionsavgift beslutas för att markera mot överträdelserna. Om rättelse inte vidtagits, eller om det av annat skäl kan antas att det finansiella institutet inte kommer att följa penningtvättslagen, bör inspektionen överväga att meddela ett föreläggande om att verksamheten ska upphöra. Ytterligare omständigheter som ska beaktas vid valet av ingripande finns i 13 §.

Övervägandena finns i avsnitten 13.5.1, 13.5.2 och 13.5.4.

12 §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om ingripande mot personer i ett finansiellt instituts ledning. Paragrafen genomför delvis artikel 59.2 d och 59.3 b i direktivet.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller personer som på motsvarande sätt kan företräda ett finansiellt institut, eller är ersättare för någon av dem, kan bli föremål för ingripande. Med ”på motsvarande sätt kan företräda” avses personer som på den högsta ledningsnivån själva eller som ledamot av ett kollektivt beslutsorgan kan fatta bindande beslut för den juridiska personens räkning, i juridiska personer som saknar en styrelse eller en verkställande direktör. Till kretsen personer som på ett sådant sätt kan företräda ett institut hör bl.a. bolagsmän i handelsbolag. En ersättare kan bli föremål för ingripande endast om den inträtt i ordinarie ledningspersons ställe.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande ska ske endast om institutets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelser (jfr kommentaren till 11 § andra stycket).

I *tredje stycket* anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelser enligt första stycket. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i ett finansiellt institut, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Finansinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Paragrafen är utformad med 15 kap. 1 a § lagen om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.5.3.

13 §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 16 § artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas vid valet av ingripande enligt 11 och 12 §§.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. I *första stycket* anges omständigheter som typiskt sett är relevanta och som kan påverka valet av ingripande i både förmildrande och försvårande riktning.

I *andra stycket* anges att tidigare överträdelser ska beaktas i försvårande riktning. Särskild vikt bör fästas vid frågan om ny överträdelse avser samma bestämmelse i lagen som en tidigare överträdelse, eller på annat sätt kan sägas vara av samma art. Som *Lagrådet* påpekar bör i lagtexten förtydligas att det för en fysisk person i det finansiella institutets ledning endast ska beaktas om personen tidigare orsakat en överträdelse som institutet begått. Verksamhetsutövarens tidigare överträdelser, till vilka den fysiska ledningspersonen inte medverkat, ska således endast beaktas i försvårande riktning när ingripande övervägas mot verksamhetsutövaren. Bestämmelsen har utformats efter synpunkter från *Lagrådet*.

I *tredje stycket* fastslås att i förmildrande riktning ska beaktas om verksamhetsutövaren eller den fysiska personen i ledningen i väsentlig utsträckning genom aktivt samarbete har underlättat tillsynsmyndighetens utredning och om verksamhetsutövare snabbt upphört med överträdelserna eller den fysiska personen i ledningen snabbt verkat för att överträdelserna ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av tillsynsmyndigheten. Det bör för regelns tillämpning krävas att verksamhetsutövaren självmant för fram viktig information som tillsynsmyndigheten inte redan förfogar över, och att verksamhetsutövaren när anmälan görs eller uppgifter lämnas upphört eller snarast upphör med överträdelserna.

Paragrafen är utformad med 15 kap. 1 b § lagen om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.5.5.

14 §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.3 a i direktivet och innehåller bestämmelser om sanktionsavgiftens högsta belopp när en sådan avgift ska beslutas för en juridisk person.

I *första stycket* framgår att avgiften som lägst kan bestämmas till 5 000 kronor. Det högsta belopp som ska kunna bestämmas i ett enskilt ärende ska bestämmas enligt punkterna 1–3. Det beloppsspann som bestäms enligt denna paragraf utgör således ramarna för hur stor avgift som ska beslutas för en överträdelse. I 16 § anges de omständigheter som ska beaktas när avgiftens storlek fastställs inom detta spann.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till 10 procent av det finansiella institutets omsättning föregående räkenskapsår. Om överträdelserna begås av ett moderföretag eller ett dotterföretag i en koncern ska den högsta sanktionsavgiften bestämmas utifrån koncernredovisningen. Med ”motsvarande omsättning” avses det som utgör omsättning enligt de redovisningsregler som gäller för den juridiska personen.

Prop. 2016/17:173 Posterna för beräkningen av omsättningen på koncernnivå hämtas ur koncernredovisningen för det yttersta moderföretaget. Ur denna redovisning hämtas alltså de relevanta intäktsposter som motsvarar omsättningen enligt de redovisningsregler som gäller för det företag som ingripandet riktas mot. Utifrån tillämpliga redovisningsregler finns tre typer av omsättning: omsättning från verksamhet som redovisas enligt årsredovisningslagen (1995:1554, förkortad ÅRL), omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (förkortad ÅRKL) och omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (förkortad ÅRFL). De juridiska personer som omfattas av denna lag ska vanligtvis upprätta sin årsredovisning enligt årsredovisningslagen (1995:1554). Om den juridiska person som en sanktion ska riktas mot upprättar sin årsredovisning enligt årsredovisningslagen, är den omsättning som ska ligga till grund för sanktionsavgiften summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter. Om sanktionsavgiften ska beräknas på koncernnivå ska motsvarande årsomsättning, dvs. summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter, ligga till grund för beräkningen av sanktionsavgiften. Om det i koncernen finns verksamhet som redovisas enligt ÅRKL eller ÅRFL, ska den omsättningen inte räknas med när motsvarande omsättning på koncernnivå bestäms.

Hur omsättningen ska beräknas när uppgift om omsättningen saknas eller är bristfällig framgår i andra stycket.

Enligt *punkten 2* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som institutet erhållit till följd av regelöverträdelsen. Detta förutsätter att vinsten kan beräknas, vilket framgår i bestämmelsen. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort finansiella aktiviteter som annars vore förbjudna, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regelefterlevnaden.

Enligt *punkten 3* ska taket för sanktionsavgiften kunna bestämmas till ett belopp motsvarande fem miljoner euro. Beloppet är inte knutet till växelkursen en viss dag. Vilket belopp som motsvarar fem miljoner euro bör därför bestämmas utifrån kursen den dag då beslut om sanktionsavgift meddelas. Den nu behandlade punkten tillämpas endast om taket för sanktionen inte enligt första eller andra punkten kan bestämmas till ett belopp som överstiger fem miljoner euro.

I *andra stycket* anges att om överträdelsen har skett under institutets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfällig får den uppskattas.

Sanktionsavgifter tillfaller staten. Det framgår i *tredje stycket*.

Paragrafen är utformad med 15 kap. 8 § lagen om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.5.2.

15 §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.3 b i direktivet och innehåller bestämmelser om sanktionsavgiftens högsta belopp när en sådan avgift ska beslutas för en fysisk person. Fysiska personer kan bli föremål för beslut om sanktionsavgift enligt 11 § andra stycket och 12 §. Paragrafen gäller således både för fysiska personer som driver

verksamhet som omfattas lagen och för fysiska personer i ledningen för en juridisk person.

I *första stycket* framgår att taket för sanktionsavgiften ska fastställas till det största av de belopp som kan bli aktuellt enligt punkterna 1 och 2.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som den fysiska personen erhållit till följd av regelöverträdelsen. Detta förutsätter att vinsten kan beräknas, vilket framgår i bestämmelsen. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort finansiella aktiviteter som annars vore förbjudna, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regelefterlevnaden. För en fysisk person i ledningen av ett finansiellt institut kan vinsten bl.a. utgöras av prestationsdriven bonus eller andra inkomster som kan härledas till regelöverträdelsen.

Enligt *punkten 2* ska avgiften kunna bestämmas till belopp i kronor som motsvarar fem miljoner euro den 25 juni 2015. Den valutakurs som ska användas bör vara den s.k. mittkursen som dagligen fastställs av Nasdaq Stockholm. Enligt mittkursen den 25 juni 2015 motsvarade 1 euro 9.2276 svenska kronor.

I *andra stycket* framgår att avgiften tillfaller staten.

Paragrafen är utformad med 15 kap. 8 a § lagen om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.5.3.

16 §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 13 § artikel 60.4 i direktivet delvis.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas när sanktionsavgiftens storlek ska bestämmas vid ingripanden enligt 11 och 12 §§. Sanktionsavgiften ska bestämmas inom det spann som fastställs i 14 eller 15 §.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. Sanktionsavgiftens storlek bör, som en allmän utgångspunkt, stå i proportion till överträdelsens allvarlighet. Förutom de omständigheter som anges i 13 § ska den juridiska eller fysiska personens finansiella ställning särskilt beaktas. Med finansiell ställning avses exempelvis verksamhetsutövarens årsomsättning eller den fysiska personens årsinkomst, men även andra faktorer, som t.ex. ett utdömt skadestånd eller ålagd företagsbot, bör kunna beaktas. Även den vinst som gjorts till följd av överträdelsen bör beaktas, om detta belopp kan fastställas. Genom att sanktionsavgiftens högsta nivå kan bestämmas till två gånger den vinst som gjorts kan sanktionsavgiften alltid bestämmas till ett belopp som innebär att den eventuella vinst som institutet eller den fysiska personen har gjort till följd av överträdelsen kan neutraliseras.

Paragrafen är utformad med 15 kap. 9 § lagen om bank- och finansieringsrörelse som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.5.5.

Paragrafen är ny. Den reglerar förfarandet för beslut om sanktioner mot fysiska personer samt innehåller bestämmelser om verkställighet av beslut om sanktionsavgifter.

Av *första stycket* följer att Finansinspektionen vid beslut om ingripande mot en fysisk person ska tillämpa de bestämmelser om sanktionsföreläggande som finns i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse.

Av *andra stycket* följer att 15 kap. 11–14 §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse ska tillämpas i fråga om verkställighet av beslut om sanktionsavgift. I de paragrafer som ska tillämpas finns också bestämmelser om indrivning och preskription.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Överväganden finns i avsnitt 13.5.6.

18 §

Paragrafen motsvarar, med redaktionella ändringar, nuvarande 11 § och innehåller bestämmelser om att vissa förelägganden som meddelas med stöd av lagen får förenas med vite. Inspektionen får även bestämma att beslut om föreläggande ska gälla omedelbart.

19 §

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 12 §. I paragrafen finns bestämmelser om överklagande av Finansinspektionens beslut.

Ändringen i *första stycket* föranleds att det införs bestämmelser om att vissa beslut ska tas upp genom sanktionsföreläggande. Finansinspektionens beslut att utfärda ett sådant föreläggande förs till uppräkningsavslut som inte får överklagas.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i 13.5.6.

20 §

Paragrafen motsvarar nuvarande 13 §. Ändringen som görs är föranledd av införandet av förfarandet med ansökan om registrering.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

Enligt *punkten 2* ska det nya ansökningsförfarandet inte tillämpas på fysiska och juridiska personer som anmält sin verksamhet för registrering före ikraftträdandet. Det innebär att dessa får fortsätta att bedriva verksamhet med stöd av den tidigare gjorda anmälan.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 3*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om sanktionsavgift eller ingripanden mot personer i verksamhetsutövarens ledning inte får vidtas för överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige Prop. 2016/17:173

4 kap.

5 §

I paragrafen finns bestämmelser om prövningen av försäkringsgivare från tredje land och kvalificerade ägare inför beslutet om koncession. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

19.12 Förslaget till lag om ändring i kasinolagen (1999:355)

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillstånd för kasinospel. Ändringen i paragrafen innebär att *tredje stycket* flyttas till 2 a §.

2 a §

Paragrafen, som är ny, innehåller en upplysning om att den som bedriver kasinoverksamhet omfattas av skyldigheterna i penningtvättslagen. Bestämmelsen motsvarar, med redaktionella ändringar, nuvarande 2 § tredje stycket. Regeringen anser, till skillnad från *Lagrådet*, att upplysningsbestämmelsen bör tas in i en ny paragraf.

14 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om Lotteriinspektionens tillsyn. Ändringen i paragrafen beror på att det införs en ny penningtvättslag.

14 b §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förelägganden och förbud som Lotteriinspektionen kan meddela. Ändringen i paragrafen beror på att det införs en ny penningtvättslag.

14 c §

Paragrafen, som är ny, genomför artikel 47 i direktivet. Nuvarande 14 c § betecknas 14 f §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vandelsprövning av personer i en tillståndshavares ledning.

I *första stycket* finns ett förbud för personer som bl.a. har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet att ingå i ledningen för tillståndshavaren.

När ett förbud föreligger enligt första stycket kan Lotteriinspektionen, enligt *andra stycket*, förelägga tillståndshavaren att göra rättelse, dvs. att byta ut den olämpliga personen i ledningen. Med ledning avses här ledamot av styrelsen, den verkställande direktören eller ersättare för någon av dem.

Prop. 2016/17:173 Om tillståndshavaren inte följer Lotteriinspektionens föreläggande bör det övervägas att återkalla tillståndshavarens tillstånd enligt det förfarande som anges i 15 §. Detta framgår i *tredje stycket*.
Övervägandena finns i avsnitt 12.7.

14 d §

Paragrafen som är ny, innebär att tillståndshavaren är skyldig att underrätta Lotteriinspektionen om förändringar i tillståndshavarens ledning.

Övervägandena finns i avsnitt 12.7.

14 e §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artiklarna 58.3, 59.1 och 59.2 i direktivet.

Paragrafen reglerar, genom en hänvisning till penningtvättslagen, de sanktioner som Lotteriinspektionen kan vidta mot tillståndshavaren och personer i dess ledning.

Av *första stycket* framgår att paragrafen endast gäller vid överträdelser av penningtvättslagen. I paragrafen anges att Lotteriinspektionen "får" ingripa vid utpekade överträdelser. Detta avviker från ordalydelsen som används i bl.a. lagen om bank- och finansieringsrörelse, där det i stället anges att ingripande "ska" ske under vissa angivna förutsättningar. Skillnaden beror på att det i lotterilagen inte finns någon möjlighet att besluta om annat än rättelse vid mindre allvarliga överträdelser. Om en överträdelse rättats vid tiden för tillsynsmyndighetens ingripande kan föreläggande om rättelse inte ske. Det kan således uppkomma situationer då ingen ingripandemöjlighet finns eller är lämplig. I en sådan situation kan Lotteriinspektionen således välja att inte ingripa.

I *andra stycket* anges de bestämmelser i penningtvättslagen som ska tillämpas vid ingripanden enligt första stycket. Genom hänvisningen till 7 kap. 11 § första stycket framgår att Lotteriinspektionen får ingripa genom beslut om sanktionsavgift vid överträdelser av penningtvättslagen som inte är ringa. Genom hänvisningen till 7 kap. 12 § följer att Lotteriinspektionen får ingripa mot personer i en tillståndshavares ledning. I de paragrafer i penningtvättslagen till vilka hänvisning sker finns därutöver bl.a. bestämmelser om sanktionsavgifternas storlek, omständigheter som ska beaktas vid ingripanden samt om förfarandet vid beslut mot fysiska personer i ledningen, verkställighet, preskription m.m. Den närmare innebörden av bestämmelserna redovisas i författningskommentarerna till penningtvättslagen.

I *tredje stycket* framgår att 14 b § ska tillämpas vid överträdelser av penningtvättslagen när Lotteriinspektionen anser att det är påkallat att meddela förelägganden eller förbud. I sådana situationer ska således inte 7 kap. 11 § första stycket penningtvättslagen tillämpas.

Övervägandena finns i avsnitt 13.17.

17 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Lotteriinspektionens beslut i ärenden om tillsyn i fråga om penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen. Övriga beslut som kan meddelas med stöd av kasinolagen inte kan överklagas, vilket

framgår i *tredje stycket*. Frågan om ett beslut kan överklagas eller inte får således avgöras av vilka bestämmelser som Lotteriinspektionens beslut grundas på.

Ändringarna i *första stycket* innebär att beslut om att utfärda ett sanktionsföreläggande inte får överklagas. Övriga ändringar är endast redaktionella.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.17.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om ingripanden mot personer i tillståndshavarens ledning inte får meddelas för överträdelser av penningtvättslagen som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.13 Förslaget till lag om ändring i revisionslagen (1999:1079)

37 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skadeståndsskyldighet för revisorn. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

19.14 Förslaget till lag om ändring i revisorslagen (2001:883)

3 a §

Paragrafen, som är ny, innehåller kompletterande bestämmelser om Revisorsinspektionens uppgifter och ingripandemöjligheter.

I *första stycket* upplyses om att Revisorsinspektionen utövar tillsyn över att auktoriserade och godkända revisorer och registrerade revisionsbolag följer penningtvättslagen.

I *andra stycket* anges att Revisorsinspektionen, vid tillsyn över penningtvättslagen, även ska pröva frågor om disciplinära åtgärder mot andra än revisorer. Det gäller personer som kan företräda ett registrerat revisionsbolag eller är ersättare för en sådan person. Ingripanden mot sådana ledningspersoner kan ske endast för överträdelser av penningtvättslagen som det registrerade revisionsbolaget begår och för vilka ledningspersonen bär ett personligt ansvar (jfr författningskommentaren till 32 j §).

Övervägandena finns i avsnitt 13.20.

Paragrafen genomför delar av artikel 48 i direktivet med avseende på revisorsverksamhet.

I paragrafen finns bestämmelser om Revisorsinspektionens möjlighet att göra platsundersökning.

Ändringen i paragrafen innebär, enligt den nya *punkten 2*, att Revisorsinspektionen får genomföra en undersökning på plats hos en revisor eller ett registrerat revisionsbolag när den anser att det finns skäl för det i en utredning om en överträdelse av penningtvättslagen. En platsundersökning kan även fortsättningsvis göras i inspektionens tillsyn över revision av företag av allmänt intresse. Detta framgår i den nya *punkten 1*.

Övervägandena finns i avsnitt 12.6.

32 b §

I paragrafen finns bestämmelser om storleken på de sanktionsavgifter som kan beslutas enligt lagen.

I *fjärde stycket*, som är nytt, finns en upplysning om att särskilda bestämmelser om sanktionsavgiftens högsta belopp vid en överträdelse av den nya penningtvättslagen finns i 32 k §.

Övervägandena finns i avsnitt 13.20.

32 d §

I paragrafen finns bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas vid valet av disciplinär åtgärd.

Ändringen i *första stycket* innebär att det förs in en hänvisning till den nya 32 j §, som innehåller bestämmelser om åtgärder mot personer som företräder ett registrerat revisionsbolag utan att vara auktoriserad revisor. Samma omständigheter ska som vid övriga disciplinära åtgärder ska beaktas vid sådana ingripanden.

Övervägandena finns i avsnitt 13.20.

32 h §

Paragrafen innehåller bestämmelser om den tid inom vilken en sanktionsavgift ska betalas.

Ändringen föranleds av att en fråga om en sanktionsavgift enligt 32 j § ska tas upp genom ett sanktionsföreläggande, och innebär att betalning ska ske inom trettio dagar från det att sanktionsförelägget har godkänts, eller inom den längre tid som anges i ett beslut om sanktion eller sanktionsföreläggande.

Övervägandena finns i avsnitt 13.20.

32 j §

Paragrafen är ny och genomför delvis artikel 59.2 d och e i direktivet.

I *första stycket* anges att Revisorsinspektionen får pröva en fråga om en disciplinär åtgärd mot en fysisk person som företräder ett registrerat revisionsbolag eller är ersättare för en sådan person, om det registrerade revisionsbolaget överträder en bestämmelse i penningtvättslagen. Som framgår genom hänvisningen till 3 a § kan paragrafen endast tillämpas när ledningspersonen inte är auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelsen avser att träffa personer som på den högsta ledningsnivån

själva eller som ledamot av ett kollektivt beslutsorgan kan fatta bindande beslut för den juridiska personens räkning, exempelvis en styrelseledamot. I juridiska personer som saknar en styrelse kan, till kretsen av personer som på ett sådant sätt kan företräda ett bolag, höra bl.a. bolagsmän i handelsbolag. En ersättare kan bli föremål för en åtgärd endast om ersättaren har inträtt i en ordinarie ledningspersons ställe.

I *andra stycket* framgår att en disciplinär åtgärd enligt första stycket endast får vidtas om det registrerade revisionsbolagets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och om ledningspersonen medverkat till överträdelsen uppsåtligt eller genom grov oaktsamhet. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att personen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Revisorsinspektionen. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av regler som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* anges vilka åtgärder som kan bli aktuella enligt paragrafen. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får inneha en befattning som avses i första stycket i ett registrerat revisionsbolag, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Revisorsinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.20.

32 k §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.2 e i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om storleken på sanktionsavgiften som ska kunna beslutas vid överträdelser av penningtvättslagen. Paragrafen ska tillämpas när beslut om sanktionsavgift meddelas med stöd av 32 a eller 32 j §. Sanktionsavgiftens högsta belopp ska då fastställas till det högsta av de belopp som följer av punkterna 1 och 2.

I *punkten 1* anges att sanktionsavgiftens högsta belopp kan bestämmas till två gånger den vinst som gjorts på grund av regelöverträdelsen. Detta förutsätter att vinsten kan beräknas. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort aktiviteter som annars vore förbjudna, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regelefterlevnaden.

Enligt *punkten 2* ska taket för sanktionsavgiften kunna bestämmas till ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro. Beloppet är inte knutet till växelkursen en viss dag. Vilket belopp som motsvarar en miljon euro bör därför bestämmas utifrån kronkursen den dag då beslut om sanktionsavgift meddelas.

Övervägandena finns i avsnitt 13.20.

32 l §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser som innebär att Revisorsinspektionen, vid prövningen av vissa åtgärder, ska använda förfarandet med sanktionsföreläggande som regleras i 7 kap. 17–20 §§ penningtvättslagen. Detta förfarande ska användas vid ingripande enligt 32 j §, dvs. mot ledningspersoner som inte är auktoriserade eller

Prop. 2016/17:173 godkända revisorer. Bland annat innebär det att Revisorsinspektionen får ansöka hos allmän förvaltningsdomstol om att en sanktion ska beslutas, om ett sanktionsföreläggande inte godkänns (se 7 kap. 19 § den nya penningtvättslagen).

Övervägandena finns i avsnitt 13.20.

36 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Revisorsinspektionens beslut.

Ändringen innebär att beslut att utfärda ett sanktionsföreläggande förs till uppräkningsavslut som inte kan överklagas.

Övervägandena finns i avsnitt 13.20.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om ingripanden mot andra än auktoriserade eller godkända revisorer i ett registrerat revisionsbolags ledning inte får meddelas för överträdelser av penningtvättslagen som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall

1 §

I paragrafen finns en hänvisning till att det i annan lag finns ytterligare bestämmelser som genomför FN:s internationella konvention om bekämpande av finansiering av terrorism från 1999. Ändringen i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

19.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder

2 kap.

2 §

I paragrafen finns bestämmelser om lämplighetsprövning. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

11 kap.**3 §**

I paragrafen finns bestämmelser om tillstånd till vissa förvärv. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

7 §

I paragrafen finns bestämmelser om förbud mot att företräda aktier vid stämman i vissa fall. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

12 kap.**1 a §**

I paragrafen finns bestämmelser som anger förutsättningarna för ingripande mot personer som ingår i ett fondbolags styrelse eller är dess verkställande direktör eller ersättare till någon av dem.

Ändringarna i *punkt 10* och *punkt 11* är endast redaktionella och föranleds av att det införs en ny *punkt 12*. Den införda bestämmelsen, som genomför delvis artikel 59.3 b i direktivet, innebär att ingripanden mot en ledningsperson kan ske vid allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.

8 §

I paragrafen finns bestämmelser om beräkningen av det högsta belopp som sanktionsavgiften kan bestämmas till vid ett fondbolags eller förvaringsinstituts överträdelse av bl.a. penningtvättslagen.

Ändringen i *första stycket 2*, avser beräkningen av omsättningen på koncernnivå, när ett moderföretag eller dotterföretag inom en koncern kan bli föremål för beslut om sanktionsavgift enligt 7 §. Med ”motsvarande omsättning” avses det som utgör omsättning enligt de redovisningsregler som gäller för den juridiska personen. Posterna för beräkning av omsättningen på koncernnivå hämtas ur koncernredovisningen för det yttersta moderföretaget. Ur denna redovisning hämtas alltså de relevanta intäktsposter som motsvarar omsättningen enligt de redovisningsregler som gäller för det företag som ingripandet riktas mot. Utifrån tillämpliga redovisningsregler finns tre typer av omsättning: omsättning från verksamhet som redovisas enligt årsredovisningslagen (1995:1554, förkortad ÅRL), omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (förkortad ÅRKL) och omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (förkortad ÅRFL). De juridiska personer som kan bli föremål för ingripande enligt denna paragraf är fondbolag eller förvaringsinstitut. Fondbolag upprättar vanligtvis sin årsredovisning enligt ÅRL. Om den juridiska person som en sanktion ska riktas mot upprättar sin årsredovisning enligt årsredovisningslagen, är den omsättning som ska ligga till grund för sanktionsavgiften summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter. Om sanktionsavgiften ska beräknas på koncernnivå ska motsvarande årsomsättning, dvs. summan av nettoomsättningen och

Prop. 2016/17:173 övriga rörelseintäkter, ligga till grund för beräkningen av sanktionsavgiften. Förvaringsinstitut är kreditinstitut och upprättar sin årsredovisning enligt ÅRKL. För en beskrivning av vilka poster som ska anses utgöra omsättning i ett kreditinstitut, se prop. 2016/17:162 s. 764 f. Om det i koncernen finns verksamhet som redovisas enligt andra författningar än den som gäller för den juridiska person som ingripandet riktas mot, ska den omsättningen inte räknas med när motsvarande omsättning på koncernnivå bestäms.

Hur omsättningen ska beräknas när uppgift om omsättningen saknas eller är bristfällig framgår i tredje stycket.

Därutöver utmönstras den särskilda beräkningsgrunden i *punkten 4* ur lagtexten i enlighet med *Lagrådets* förslag. Som Lagrådet påpekar inbegriper en beräkning av vinsten som gjorts till följd av en överträdelse (*punkten 3*) såväl intäkter som möjliggjorts av regelöverträdelse som kostnader som bolaget eller institutet undvikit till följd av regelöverträdelser.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om ingripande mot personer i fondbolagets ledning inte får meddelas för överträdelser av penningtvättslagen som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

14 kap.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillstånd till vissa förvärv. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

6 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förbud mot att företräda aktier på stämman i vissa fall. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

15 kap.

1 a §

I paragrafen finns bestämmelser som anger förutsättningarna för ingripande mot personer som ingår i ett kreditinstituts styrelse eller är

dess verkställande direktör eller ersättare till någon av dem. Paragrafens första stycke anger vilka överträdelse som kan medföra ett personligt ansvar för dessa ledningspersoner.

Punkten 15 ändras genom att hänvisning sker till den nya penningtvättslagen. Det förtydligas också att allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelse av penningtvättslagen ska krävas för ett ingripande mot en ledningsperson. Vidare förtydligas att ingripande kan ske även vid överträdelse av föreskrifter som har meddelats med stöd av penningtvättslagen.

En ny *punkt 16* införs. Denna bestämmelse genomför artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 av den 20 maj 2015 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006 och innebär att allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelse av den förordningen kan medföra ett ingripande mot ledningspersoner i kreditinstitut.

Övriga ändringar består i att punkterna efter den nya punkten 16 numreras om.

Övervägandena finns i avsnitt 13.6.

8 §

I paragrafen finns bestämmelser om det högsta belopp som sanktionsavgiften ska bestämmas till.

En ny *punkt 3* införs, enligt vilken sanktionsavgiftens högsta belopp alltid ska kunna fastställas till minst ett belopp motsvarande fem miljoner euro. Ändringen innebär att artikel 59.3 a i direktivet delvis genomförs.

Övervägandena finns i avsnitt 13.6.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelse som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelse som ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet

10 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillsyn m.m. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

18 §

I paragrafen anges de överträdelse för vilka Finansinspektionen kan meddela ett föreläggande om rättelse mot ett företag som bedriver verksamhet som omfattas av lagen om inlåningsverksamhet.

18 a §

Paragrafen genomför tillsammans med 18 d § delvis artikel 59.3 a i direktivet.

Paragrafen, som är ny, innebär att Finansinspektionen får meddela beslut om sanktionsavgift vid överträdelser av 18 § första stycket. Möjligheten att besluta om sanktionsavgift är dock inte begränsad till överträdelser av penningtvättslagen, utan gäller vid alla överträdelser av 18 § som inte är ringa.

I paragrafen anges att Finansinspektionen ”får” ingripa vid utpekade överträdelser. Detta avviker från ordalydelsen som används i bl.a. lagen om bank- och finansieringsrörelse, där det i stället anges att ingripande ”ska” ske under vissa angivna förutsättningar. Skillnaden beror på att det för mindre allvarliga överträdelser finns någon möjlighet till andra ingripanden än föreläggande om rättelse och sanktionsavgift. Om en överträdelse rättats vid tiden för Finansinspektionens ingripande kan föreläggande om rättelse inte ske. I sådana situationer kan Finansinspektionen endast ingripa med beslut om sanktionsavgift. Det förutsätter emellertid att överträdelserna inte är ringa. Sanktionsavgift måste därutöver framstå som en lämplig och proportionerlig åtgärd. Det kan således uppkomma situationer då ingen ingripandemöjlighet finns eller är lämplig. I en sådan situation kan Finansinspektionen välja att inte ingripa.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.

18 b §

Paragrafen genomför tillsammans med 18 e § delvis artikel 59.2 d och 59.3 b i direktivet.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om ingripande mot personer i ett företags ledning. Paragrafen gäller endast vid överträdelser av penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller ersättare för någon av dem kan bli föremål för ingripande om företaget har befunnits ansvarigt för en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande ska ske endast om företagets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelserna. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att personen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Ett sådant medvetet risktagande kan det vara fråga om när personen underlåtit att se till att det finns en ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av regler som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelse enligt första stycket. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i ett företag som bedriver inlåningsverksamhet, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Finansinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.

18 c §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 18 f § delvis artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas vid valet av ingripande enligt 18 a och 18 b §§.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. I *första stycket* finns därutöver en uppräkningslista av omständigheter som typiskt sett är relevanta och som kan påverka valet av ingripande i både förmildrande och försvårande riktning. Som *Lagrådet* påpekar bör i lagtexten förtydligas att det för en fysisk person i företagets ledning endast ska beaktas om personen tidigare orsakat en överträdelse som företaget begått. Företagets tidigare överträdelse, till vilka den fysiska ledningspersonen inte medverkat, ska således endast beaktas i försvårande riktning när ingripande övervägas mot företaget. Bestämmelsen har fått sin utformning efter synpunkter från *Lagrådet*.

I *andra stycket* anges att tidigare överträdelse ska beaktas i försvårande riktning. Särskild vikt bör fästas vid frågan om ny överträdelse avser samma bestämmelse som en tidigare överträdelse, eller på annat sätt kan sägas vara av samma art.

I *tredje stycket* fastslås att i förmildrande riktning ska beaktas om företaget eller den fysiska personen i ledningen i väsentlig utsträckning genom aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning och om företaget snabbt upphört med överträdelsen eller den fysiska personen i företagets ledning snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen. Det bör för regelns tillämpning krävas att företaget självmant för fram viktig information som Finansinspektionen inte redan förfogar över, och att företaget när anmälan görs eller uppgifter lämnas upphört eller snarast upphör med överträdelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.

18 d §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 18 a § delvis artikel 59.3 a i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sanktionsavgiftens högsta belopp när en sådan avgift ska beslutas för en juridisk person. Paragrafen gäller, med undantag för koncernförhållanden (*första stycket* punkten 1), även vid bestämmande av sanktionsavgiftens högsta belopp för andra överträdelsefall än sådana som avser penningtvättslagen.

I *första stycket* framgår att avgiften som lägst kan bestämmas till 5 000 kronor. Det högsta belopp som ska kunna bestämmas i ett enskilt

Prop. 2016/17:173 ärende ska bestämmas till det största av de belopp som kan bli aktuella enligt punkterna 1–3. Det beloppsspann som bestäms enligt denna paragraf utgör således ramarna för hur stor avgift som ska beslutas för en överträdelse. I 18 f § anges de omständigheter som ska beaktas när avgiftens storlek fastställs inom detta spann.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till 10 procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår. Om överträdelsen begås av ett moderföretag eller ett dotterföretag i en koncern ska koncernredovisningen i stället användas som utgångspunkt för beräkningen. Detta gäller endast vid överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen. Med ”motsvarande omsättning” avses det som utgör omsättning enligt de redovisningsregler som gäller för den juridiska personen. Posterna för beräkningen av omsättningen på koncernnivå hämtas ur koncernredovisningen för det yttersta moderföretaget. Ur denna redovisning hämtas alltså de relevanta intäktsposter som motsvarar omsättningen enligt de redovisningsregler som gäller för det företag som ingripandet riktas mot. Utifrån tillämpliga redovisningsregler finns tre typer av omsättning: omsättning från verksamhet som redovisas enligt årsredovisningslagen (1995:1554, förkortad ÅRL), omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (förkortad ÅRKL) och omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (förkortad ÅRFL). Om den juridiska person som en sanktion ska riktas mot upprättar sin årsredovisning enligt årsredovisningslagen, är den omsättning som ska ligga till grund för sanktionsavgiften summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter. Om sanktionsavgiften ska beräknas på koncernnivå ska motsvarande årsomsättning, dvs. summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter, ligga till grund för beräkningen av sanktionsavgiften. Om det i koncernen finns verksamhet som redovisas enligt ÅRKL eller ÅRFL, ska den omsättningen inte räknas med när motsvarande omsättning på koncernnivå bestäms.

Hur omsättningen ska beräknas när uppgift om omsättningen saknas eller är bristfällig framgår i tredje stycket.

Enligt *punkten 2* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som företaget gjort till följd av regelöverträdelsen. Detta förutsätter att vinsten kan beräknas, vilket framgår i bestämmelsen. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort finansiella aktiviteter som annars vore förbjudna, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regelefterlevnaden.

Enligt *punkten 3* ska taket för sanktionsavgiften kunna bestämmas till ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro. Beloppet är inte knutet till växelkursen en viss dag. Vilket belopp som motsvarar fem miljoner euro bör därför bestämmas utifrån kursen den dag då beslut om sanktionsavgift meddelas. Den nu behandlade punkten tillämpas endast om taket för sanktionen inte enligt första eller andra punkten kan bestämmas till ett belopp som överstiger fem miljoner euro.

I *andra stycket* anges att om överträdelsen har skett under företagets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfällig får den uppskattas.

Sanktionsavgifter tillfaller staten. Det framgår i *tredje stycket*. I bestämmelsen finns även en begränsningsregel, som innebär att en sanktionsavgift inte får vara så stor att företaget, efter betalning av avgiften, inte uppfyller de kapitalkrav som följer av 5 §. Denna bestämmelse bör beaktas när den högsta sanktionsavgiften fastställs, men också när sanktionsavgiftens belopp beslutas med tillämpning av 18 f §.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.

18 e §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 18 b § delvis artikel 59.3 b i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sanktionsavgiftens högsta belopp när en sådan avgift ska beslutas för en fysisk person. Paragrafen är således endast tillämplig vid överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen (jfr 18 b §).

I *första stycket* framgår att taket för sanktionsavgiften ska fastställas till det största av de belopp som kan bli aktuellt punkterna 1 och 2.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som den fysiska personen erhållit till följd av regelöverträdelsen. För en fysisk person i ledningen i ett företag kan vinsten bl.a. utgöras av prestationsdriven bonus eller andra inkomster som kan härledas till regelöverträdelsen.

Enligt *punkten 2* ska avgiften kunna bestämmas till belopp som motsvarar fem miljoner euro den 25 juni 2015. Den valutakurs som ska användas bör vara den s.k. mittkursen som dagligen fastställs av Nasdaq Stockholm. Enligt mittkursen den 25 juni 2015 motsvarade 1 euro 9.2276 svenska kronor.

I *andra stycket* framgår att avgiften tillfaller staten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.

18 f §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 18 c § delvis artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas när sanktionsavgiftens storlek ska bestämmas vid ingripanden enligt 18 a och 18 b §§. Sanktionsavgiften ska bestämmas inom det spann som fastställs 18 d eller 18 e §.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. Sanktionsavgiftens storlek bör, som en allmän utgångspunkt, stå i proportion till överträdelsens allvarlighet. Förutom de omständigheter som anges i 18 c § ska den juridiska eller fysiska personens finansiella ställning särskilt beaktas. Med finansiell ställning avses exempelvis verksamhetsutövarens årsomsättning eller den fysiska personens årsinkomst, men även andra faktorer, som t.ex. ett utdömt skadestånd eller ålagd företagsbot, bör kunna beaktas. Även den vinst som gjorts till följd av överträdelsen bör beaktas, om detta belopp kan fastställas. Genom att sanktionsavgiftens högsta nivå kan bestämmas till två gånger den vinst som erhållits kan sanktionsavgiften alltid bestämmas till ett belopp som innebär att den eventuella vinst som företaget eller den fysiska personen har gjort till följd av överträdelsen kan neutraliseras.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.

Paragrafen är ny. Den reglerar förfarandet för beslut om sanktioner mot fysiska personer samt innehåller bestämmelser om verkställighet av beslut om sanktionsavgifter.

Av *första stycket* följer att Finansinspektionen vid beslut om ingripande mot en fysisk person ska tillämpa de bestämmelser om sanktionsföreläggande som finns i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse.

Av *andra stycket* följer att 15 kap. 11–14 §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse ska tillämpas i fråga om verkställighet av beslut om sanktionsavgift. I de paragrafer som ska tillämpas finns också bestämmelser om indrivning och preskription.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Överväganden finns i avsnitt 13.9.

21 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Finansinspektionens beslut enligt lagen.

Ändringen i *första stycket* föranleds att det införs bestämmelser om att vissa beslut ska tas upp genom sanktionsföreläggande. Finansinspektionens beslut att utfärda ett sådant föreläggande förs till uppräkningsav beslut som inte får överklagas.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om ingripanden mot personer i företagets ledning inte får meddelas för överträdelser av penningtvättslagen som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:405) om försäkringsförmedling

8 kap.

1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot försäkringsförmedlare.

Ändringen i paragrafen innebär att *tredje stycket* tas bort och, med vissa justeringar, förs över till 1 b § andra stycket.

1 a §

Paragrafen genomför tillsammans med 13 a § delvis artikel 59.2 d och 59.3 b i direktivet.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om ingripanden mot personer i ett företags ledning. Paragrafen gäller endast vid överträdelser av penningtvättsregelverket.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller personer som på motsvarande sätt kan företräda en försäkringsförmedlare, eller är ersättare för någon av dem, kan bli föremål för ingripande. Med ”på motsvarande sätt kan företräda” avses personer som på den högsta ledningsnivån själva eller som ledamot av ett kollektivt beslutsorgan kan fatta bindande beslut för den juridiska personens räkning, i juridiska personer som saknar en styrelse eller en verkställande direktör. Till kretsen personer som på ett sådant sätt kan företräda ett institut hör bl.a. bolagsmän i handelsbolag. En ersättare kan bli föremål för ingripande endast om den inträtt i ordinarie ledningspersonens ställe.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande får ske endast om företagets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att personen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Ett sådant medvetet risktagande kan det vara fråga om när personen underlåtit att se till att det finns en ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av regler som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelser enligt första stycket. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i ett försäkringsförmedlarföretag, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Finansinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.10.

1 b §

Paragrafen genomför tillsammans med 1 c § delvis artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om omständigheter som ska beaktas vid val av ingripande samt förutsättningarna för att underlåta ett ingripande.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. I *första stycket*, som är nytt, finns därutöver en uppräkningslista av omständigheter som typiskt sett är relevanta och som kan påverka valet av ingripande i både förmildrande och försvårande riktning.

Andra stycket motsvarar nuvarande 1 § tredje stycket med vissa ändringar. Ändringarna innebär att Finansinspektionen vid ringa eller

Prop. 2016/17:173 ursäktliga överträdelser får avstå från ett ingripande inte bara mot en försäkringsförmedlare utan även mot en fysisk person i försäkringsförmedlaren ledning. Det bör dock sällan bli aktuellt att tillämpa denna grund för att avstå ett ingripande mot en ledningsperson, eftersom ingripande enligt 1 a § andra stycket förutsätter allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser samt uppsåt eller grov oaktsamhet. Ett ingripande får därutöver underlåtas om försäkringsförmedlaren gör rättelse eller om den fysiska personen verkat för att försäkringsförmedlaren gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot försäkringsförmedlaren eller den fysiska personen och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.10.

1 c §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 1 b § delvis artikel 60.4 i direktivet.

I paragrafen finns bestämmelser om försvårande och förmildrande omständigheter som, utöver de som anges i 1 b §, ska beaktas vid val av ingripande mot en försäkringsförmedlare eller fysisk person i ledningen för ett sådant företag.

I *första stycket* anges att tidigare överträdelser ska beaktas i försvårande riktning. Särskild vikt bör fästas vid frågan om en ny överträdelse avser samma bestämmelse som en tidigare överträdelse, eller på annat sätt kan sägas vara av samma art. Som *Lagrådet* påpekar bör i lagtexten förtydligas att det för en fysisk person i försäkringsförmedlaren ledning endast ska beaktas om personen tidigare orsakat en överträdelse som företaget begått. Försäkringsförmedlaren tidigare överträdelser, till vilka den fysiska ledningspersonen inte medverkat, ska således endast beaktas i försvårande riktning när ingripande övervägas mot företaget. Bestämmelsen har fått sin utformning efter synpunkter från *Lagrådet*.

I *andra stycket* fastslås att i förmildrande riktning ska beaktas om försäkringsförmedlaren eller den fysiska personen i ledningen i väsentlig utsträckning genom aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning och om föremedlaren snabbt upphört med överträdelserna eller den fysiska personen i föremedlaren ledning snabbt verkat för att överträdelserna ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen. Det bör för regelns tillämpning krävas att försäkringsförmedlaren självmant för fram viktig information som Finansinspektionen inte redan förfogar över, och att förmedlaren när anmälan görs eller uppgifter lämnas upphört eller snarast upphör med överträdelserna. Att rättelse görs kan således föranleda antingen att ingripande underlåts enligt 1 b § andra stycket eller beaktas vid tillämpningen av den nu behandlade bestämmelsen. Frågan om förekomsten av en snabb rättelse ska medföra att ingripande underlåts, eller att det blir av mindre allvarlig art, får bedömas från fall till fall. En prövning bör dock först ske av frågan om ett ingripande ska underlåtas. Om detta inte är fallet bör rättelsen kunna beaktas vid tillämpning av den nu behandlade bestämmelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.10.

12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningarna under vilka Finansinspektionen kan meddela beslut om sanktionsavgift mot en försäkringsförmedlare.

Ändringen i *första stycket* innebär att ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift.

Övervägandena finns i avsnitt 13.10.

13 §

Paragrafen, vars innehåll är i allt väsentligt nytt, genomför delvis artikel 59.3 a i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sanktionsavgiftens högsta belopp när en sådan avgift ska beslutas för en försäkringsförmedlare som är en juridisk person.

Nuvarande fjärde stycket flyttas, i delvis redigerat skick, till 13 a §. De delar av det nuvarande andra stycket som avser sanktionsavgiftens belopp utmönstras.

Paragrafen gäller, med undantag för koncernförhållanden (första stycket 2), även vid bestämmande av sanktionsavgiftens högsta belopp för andra överträdelse än sådana som avser penningtvättslagen.

I *första stycket* framgår att avgiften som lägst kan bestämmas till 5 000 kronor. Det högsta belopp som ska kunna bestämmas i ett enskilt ärende ska bestämmas till det högsta av de belopp som kan bli aktuella enligt punkterna 1–4. Det beloppsspann som bestäms enligt denna paragraf utgör således ramarna för hur stor avgift som ska beslutas för en överträdelse. I 13 b § anges de omständigheter som ska beaktas när avgiftens storlek fastställs inom detta spann.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till 10 procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår. Om den juridiska person som en sanktion ska riktas mot upprättar sin årsredovisning enligt årsredovisningslagen, är den omsättning som ska ligga till grund för sanktionsavgiften summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter. Om överträdelsen begås av ett moderföretag eller ett dotterföretag i en koncern ska koncernredovisningen i stället användas som utgångspunkt för beräkningen. Detta gäller endast vid överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen. Med ”motsvarande omsättning” avses det som utgör omsättning enligt de redovisningsregler som gäller för den juridiska personen. Posterna för beräkningen av omsättningen på koncernnivå hämtas ur koncernredovisningen för det yttersta moderföretaget. Ur denna redovisning hämtas alltså de relevanta intäktsposter som motsvarar omsättningen enligt de redovisningsregler som gäller för det företag som ingripandet riktas mot. Utifrån tillämpliga redovisningsregler finns tre typer av omsättning: omsättning från verksamhet som redovisas enligt årsredovisningslagen (1995:1554, förkortad ÅRL), omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (förkortad ÅRKL) och omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (förkortad ÅRFL). Om den juridiska person som en sanktion ska riktas mot upprättar sin årsredovisning enligt årsredovisningslagen, är den omsättning som ska ligga till grund för

Prop. 2016/17:173 sanktionsavgiften summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter. Om sanktionsavgiften ska beräknas på koncernnivå ska motsvarande årsomsättning, dvs. summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter, ligga till grund för beräkningen av sanktionsavgiften. Hur omsättningen ska beräknas när uppgift om omsättningen saknas eller är bristfällig framgår i tredje stycket.

Enligt *punkten 2* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som företaget erhållit till följd av regelöverträdelsen. Detta förutsätter att vinsten kan beräknas. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort finansiella aktiviteter som annars vore förbjudna, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regelefterlevnaden.

Enligt *punkten 3* ska taket för sanktionsavgiften kunna bestämmas till ett belopp motsvarande fem miljoner euro. Beloppet är inte knutet till växelkursen en viss dag. Vilket belopp i kronor som motsvarar fem miljoner euro bör därför bestämmas utifrån kursen den dag då beslut om sanktionsavgift meddelas.

I *andra stycket* anges att om överträdelsen har skett under företagets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfällig får den uppskattas.

Tredje stycket, som inte ändras, innebär att sanktionsavgiften inte får bestämmas till ett så högt belopp att försäkringsförmedlaren därefter inte uppfyller de kapitalkrav som gäller för verksamheten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.10.

13 a §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 1 a § delvis artikel 59.3 b i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sanktionsavgiftens högsta belopp när en sådan avgift ska beslutas för en fysisk person i en försäkringsförmedlares ledning. Paragrafen är således endast tillämplig vid överträdelser av penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

I *första stycket* framgår att taket för sanktionsavgiften ska fastställas till det största av de belopp som kan bli aktuellt enligt punkterna 1 och 2.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som den fysiska personen erhållit till följd av regelöverträdelsen. För en fysisk person i ledningen i ett företag kan vinsten bl.a. utgöras av prestationsdriven bonus eller andra inkomster som kan härledas till regelöverträdelsen.

Enligt *punkten 2* ska avgiften kunna bestämmas till belopp som motsvarar fem miljoner euro den 25 juni 2015. Den valutakurs som ska användas bör vara den s.k. mittkursen som dagligen fastställs av Nasdaq Stockholm. Enligt mittkursen den 25 juni 2015 motsvarade 1 euro 9.2276 svenska kronor.

I *andra stycket* framgår att avgiften tillfaller staten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.10.

13 b §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 1 b och 1 c §§ delvis artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas när sanktionsavgiftens storlek ska bestämmas vid ingripanden enligt 1 a och 12 §§. Sanktionsavgiften ska bestämmas inom det spann som anges i 13 eller 13 a §.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. Sanktionsavgiftens storlek bör, som en allmän utgångspunkt, stå i proportion till överträdelsens allvarighet. Förutom de omständigheter som anges i 1 b och 1 c §§ ska den juridiska eller fysiska personens finansiella ställning särskilt beaktas. Med finansiell ställning avses exempelvis verksamhetsutövarens årsomsättning eller den fysiska personens årsinkomst, men även andra faktorer, som t.ex. ett utdömt skadestånd eller ålagd företagsbot, bör kunna beaktas. Även den vinst som erhållits till följd av överträdelsen bör beaktas, om detta belopp kan fastställas. Genom att sanktionsavgiftens högsta nivå kan bestämmas till två gånger den vinst som gjorts kan sanktionsavgiften alltid bestämmas till ett belopp som innebär att den eventuella vinst som försäkringsförmedlaren eller den fysiska personen har gjort till följd av överträdelsen kan neutraliseras.

Övervägandena finns i avsnitt 13.10.

13 c §

Paragrafen är ny. Den reglerar förfarandet för beslut om sanktioner mot fysiska personer i försäkringsförmedlares ledning.

Av *första stycket* följer att Finansinspektionens beslut mot fysiska ledningspersoner ska tas upp genom sanktionsföreläggande.

I *andra stycket* anges att Finansinspektionen, vid beslut om sanktionsföreläggande, ska tillämpa bestämmelserna om sådana förelägganden som finns i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.10.

15 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om betalning av sanktionsavgift och godkända sanktionsförelägganden.

Ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift, och paragrafen reglerar efter ändring också inom vilken tid sanktionsavgiften i ett godkänt sanktionsföreläggande ska betalas.

16 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet av beslut om sanktionsavgift.

Ändringen innebär att ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift.

17 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om indrivning av sanktionsavgifter.

Ändringen innebär att ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift.

18 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om preskription påförda sanktionsavgifter.

Prop. 2016/17:173 Ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift, och paragrafen reglerar efter ändring också preskription av sanktionsavgift som påförts genom godkända sanktionsförelägganden.

10 kap

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om överklagande av Finansinspektionens beslut.

Ändringen i *första stycket* föranleds av att det införs bestämmelser om att vissa beslut ska tas upp genom sanktionsföreläggande. Finansinspektionens beslut att utfärda ett sådant föreläggande förs till uppräknings av beslut som inte får överklagas.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.10.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om ingripanden mot personer i försäkringsförmedlarens ledning inte får meddelas för överträdelser av penningtvättslagen som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet, ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.20 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

9 kap.

42 §

I paragrafen finns bestämmelser om åtgärder en revisor ska vidta om han eller hon finner att det kan misstänkas att en styrelseledamot eller den verkställande direktören inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till brott enligt vissa uppräknade bestämmelser. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

19.21 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

24 kap.

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vissa förvärv. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

7 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förbud mot att företräda aktier på stämman i vissa fall. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

25 kap.**1 a §**

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningarna för ingripande mot en person som ingår i ett värdepappersbolags styrelse eller är dess verkställande direktör, eller ersättare för någon av dem.

Andra stycket 15 ändras genom att hänvisning sker till den nya penningtvättslagen. Det förtydligas att ett ingripande kan ske vid allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser av den lagen. Vidare förtydligas att överträdelser av föreskrifter som har meddelats med stöd av penningtvättslagen kan medföra ett ingripande mot en ledningsperson.

Övervägandena finns i avsnitt 13.6.

9 §

Paragrafen genomför delvis artikel 59.3 a i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sanktionsavgiftens högsta belopp när en sådan avgift ska beslutas för ett svenskt värdepappersinstitut, en börs eller en svensk clearingorganisation.

Ändringen i *andra stycket* innebär att det förs in en ny *punkt 1*. Den gäller vid alla överträdelser som kan föranleda en sanktionsavgift som ska bestämmas enligt denna paragraf. Enligt den nya bestämmelsen ska den högsta sanktionsavgiften kunna bestämmas till ett belopp som per den 2 juli 2014 i kronor motsvarade minst 5 miljoner euro. Bestämmelsen är utformad i syfte att överensstämja med förslagen som lämnas i prop. 2016/17:162 Nya regler om marknader för finansiella instrument (MiFID II och MiFIR).

Övervägandena finns i avsnitt 13.6.

12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot vissa utländska värdepappersföretag.

Ändringen innebär att ingripande mot sådana värdepappersföretag kan ske även när dessa överträder penningtvättslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

Övervägandena finns i 13.23.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet, ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

Prop. 2016/17:173 19.22 Förslag till lag om upphävande av lagen (2008:99) om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1781/2006 om information om betalaren som ska åtfölja överföringar av medel

Den förordning som lagen kompletterar upphävs den 26 juni 2017. Det saknas därefter behov av en särskild kompletteringslag. Bestämmelser som delvis motsvarar dem i kompletteringslagen finns i den nya penningtvättslagen, lagen om bank- och finansieringsrörelse, lagen om betaltjänster och lagen om elektroniska pengar.

Övervägandena finns i avsnitt 16.

19.23 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

30 kap.

23 a §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 6 kap. 4 och 5 §§ i den nya penningtvättslagen artikel 61.2 e i penningtvättsdirektivet och artikel 21 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847.

Av *första stycket* framgår att sekretess gäller i en statlig myndighets verksamhet som består i tillsyn över efterlevnaden av förordning (EU) 2015/847, den nya penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen för uppgift i en anmälan eller utsaga om överträdelse av bestämmelse som gäller för den som myndighetens verksamhet avser, om uppgiften kan avslöja anmälarens identitet. Bestämmelsen klargör att inte endast anmälarens identitet utan även innehållet i anmälan eller utsagan kan omfattas av sekretess, om uppgiften på något sätt kan avslöja vem anmälaren är. Bestämmelsen medger också att förekomsten av en anmälan eller utsaga hålls helt hemlig, om endast förekomsten av en anmälan skulle kunna avslöja vem som gjort den. Sekretessen är absolut.

Uppgifter som avses i bestämmelsen kan dock omfattas av den rätt till insyn i mål eller ärende som tillkommer part enligt processrättsliga regler.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år. Det framgår av *andra stycket*.

Bestämmelsen är utformad med 4 b § som förebild.

Övervägandena finns i avsnitten 11.2.3 och 16.4.

30 §

Ändringen i *första stycket* är en följd av den nya bestämmelsen i 23 a §.

Övervägandena finns i avsnitten 11.2.3 och 16.4.

19.24 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster Prop. 2016/17:173

1 kap.

8 §

Paragrafen, som är ny, gör det möjligt för betaltjänstleverantörer att inte tillämpa Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 på överföringar av medel inom Sverige till en betalningsmottagares betalkonto som uteslutande möjliggör betalning för tillhandahållande av varor eller tjänster. Detta får ske endast om villkoren i artikel 2.5 a–c i förordningen är uppfyllda.

Övervägandena finns i avsnitt 16.5

2 kap.

7 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om lämplighetsprövning. Ändringarna föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

3 kap.

13 §

Paragrafen är en upplysningsbestämmelse och ändras med anledning av att det införs en ny penningtvättslag.

17 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om krav på ombud. Ändringen i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

8 kap.

8 a §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 15 b § delvis artikel 59.2 d och 59.3 b i direktivet. Den genomför också artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 av den 20 maj 2015 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ingripande mot personer i ett företags ledning. Paragrafen gäller endast vid överträdelser av penningtvättsregelverket och den nämnda EU-förordningen.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller ersättare för någon av dem kan bli föremål för ingripande om företaget har befunnits ansvarigt för en överträdelse av penningtvättslagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller överträdelser av förordning (EU) 2015/847.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande ska ske endast om företagets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelser. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att ledningspersonen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Ett sådant medvetet risktagande kan det även vara i fråga om när ledningspersonen underlåtit att se till att det finns en

Prop. 2016/17:173 ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av sådana regler om styrning och kontroll som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelser enligt första stycket. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i ett betalningsinstitut, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Finansinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Övervägandena finns i avsnitten 13.12 och 16.3.

9 §

Paragrafen genomför tillsammans med 9 a § delvis artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om omständigheter som ska beaktas vid val av ingripande, samt om förutsättningarna för att underlåta ett ingripande.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. I *första stycket*, som är nytt, finns en uppräkningslista av omständigheter som typiskt sett är relevanta och som kan påverka valet av ingripande i både förmildrande och försvårande riktning.

Ändringarna i *andra stycket* innebär att Finansinspektionen får avstå från ingripande även enligt 8 a §, och följaktligen kan beakta även en fysisk ledningspersons agerande som grund för ett beslut att avstå från ingripande mot en sådan person.

Övervägandena finns i avsnitt 13.12.

9 a §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 9 § delvis artikel 60.4 i direktivet.

I paragrafen finns bestämmelser om försvårande och förmildrande omständigheter som, utöver de som anges i 9 §, ska beaktas vid val av ingripande mot ett betalningsinstitut eller fysisk person i ledningen för ett sådant företag.

I *första stycket* anges att tidigare överträdelser ska beaktas i försvårande riktning. Särskild vikt bör fästas vid frågan om ny överträdelse avser samma bestämmelse som en tidigare överträdelse, eller på annat sätt kan sägas vara av samma art. Som *Lagrådet* påpekar bör i lagtexten förtydligas att det för en fysisk person i institutets ledning endast ska beaktas om personen tidigare orsakat en överträdelse som företaget begått. Institutets tidigare överträdelser, till vilka den fysiska ledningspersonen inte medverkat, ska således endast beaktas i försvårande riktning när ingripande övervägas mot institutet. Bestämmelsen har fått sin utformning efter synpunkter från *Lagrådet*.

I *andra stycket* fastslås att i förmildrande riktning ska beaktas om betalningsinstitutet eller den fysiska personen i ledningen i väsentlig utsträckning genom aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens

utredning och om institutet snabbt upphört med överträdelsen eller den fysiska personen i institutets ledning snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen. Det bör för regelns tillämpning krävas att institutet självmant för fram viktig information som Finansinspektionen inte redan förfogar över, och att institutet när anmälan görs eller uppgifter lämnas upphört eller snarast upphör med överträdelsen. Att rättelse görs kan således föranleda antingen att ingripande underlåts enligt 9 § andra stycket eller beaktas vid tillämpningen av den nu behandlade bestämmelsen. Frågan om förekomsten av en snabb rättelse ska medföra att ingripande underlåts, eller bli av mindre allvarlig art, får bedömas från fall till fall. En prövning bör dock först ske av frågan om ett ingripande ska underlåtas. Om detta inte är fallet bör rättelsen kunna beaktas vid tillämpning av den nu behandlade bestämmelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.12.

14 §

I paragrafen finns bestämmelser om när Finansinspektionen får besluta om sanktionsavgift mot ett betalningsinstitut.

Ändringen i paragrafens *första stycke* består i att ordet straffavgift byts mot sanktionsavgift.

Övervägandena finns i avsnitt 13.12.

15 §

I paragrafen finns bestämmelser om sanktionsavgiftens storlek för andra överträdelser än sådana som avses i 15 a §.

Ändringen i paragrafens *första stycke* består i att ordet straffavgift byts mot sanktionsavgift.

15 a §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.3 a i direktivet och artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847.

Paragrafen gäller endast vid överträdelser av penningtvättsregelverket och den nämnda EU-förordningen. I paragrafen finns bestämmelser om det högsta belopp som sanktionsavgiften ska kunna bestämmas till vid sådana överträdelser. Den begränsning av sanktionsavgiftens storlek som framgår i 15 § fjärde stycket gäller även vid påförande av sanktionsavgift för överträdelser av penningtvättsregelverket.

I *första stycket* framgår att avgiften som lägst kan bestämmas till 5 000 kronor. Det högsta belopp som ska kunna bestämmas i ett enskilt ärende ska bestämmas till det högsta av de belopp som kan bli aktuella enligt punkterna 1–3. Det beloppsspann som bestäms enligt denna paragraf utgör således ramarna för hur stor avgift som ska beslutas för en överträdelse. I 16 § anges de omständigheter som ska beaktas när avgiftens storlek fastställs inom detta spann.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till 10 procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår. Om överträdelsen begås av ett moderföretag eller ett dotterföretag i en koncern ska den högsta sanktionsavgiften bestämmas utifrån koncernredovisningen. Med ”motsvarande omsättning” avses det som utgör omsättning enligt de redovisningsregler som gäller för den juridiska personen. Posterna för

Prop. 2016/17:173 beräkningen av omsättningen på koncernnivå hämtas ur koncernredovisningen för det yttersta moderföretaget. Ur denna redovisning hämtas alltså de relevanta intäktsposter som motsvarar omsättningen enligt de redovisningsregler som gäller för det företag som ingripandet riktas mot. Utifrån tillämpliga redovisningsregler finns tre typer av omsättning: omsättning från verksamhet som redovisas enligt årsredovisningslagen (1995:1554, förkortad ÅRL), omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (förkortad ÅRKL) och omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (förkortad ÅRFL). Om den juridiska person som en sanktion ska riktas mot upprättar sin årsredovisning enligt årsredovisningslagen, är den omsättning som ska ligga till grund för sanktionsavgiften summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter. Om sanktionsavgiften ska beräknas på koncernnivå ska motsvarande årsomsättning, dvs. summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter, ligga till grund för beräkningen av sanktionsavgiften. Om det i koncernen finns verksamhet som redovisas enligt ÅRKL eller ÅRFL, ska den omsättningen inte räknas med när motsvarande omsättning på koncernnivå bestäms. Hur omsättningen ska beräknas när uppgift om omsättningen saknas eller är bristfällig framgår i 15 § andra stycket.

Enligt *punkten 2* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som företaget gjort till följd av regelöverträdelsen. Detta förutsätter att vinsten kan beräknas. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort finansiella aktiviteter som annars vore förbjudna, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regel efterlevnaden.

Enligt *punkten 3* ska taket för sanktionsavgiften kunna bestämmas till ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro. Beloppet är inte knutet till växelkursen en viss dag. Vilket belopp i kronor som motsvarar fem miljoner euro bör därför bestämmas utifrån kronkursen den dag då beslut om sanktionsavgift meddelas. Den nu behandlade punkten tillämpas endast om taket för sanktionen inte enligt första eller andra punkten kan bestämmas till ett belopp som överstiger fem miljoner euro.

I *andra stycket* framgår att sanktionsavgiften som beslutas enligt denna paragraf inte får vara så stor att institutet, efter att sanktionsavgiften beslutats, inte uppfyller kapitalkraven i 3 kap. 2 §.

Övervägandena finns i avsnitten 13.12 och 16.3

15 b §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 8 a § delvis artikel 59.3 b i direktivet och artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847.

Paragrafen gäller endast vid överträdelser av penningtvätsregelverket och den nämnda EU-förordningen. I paragrafen finns bestämmelser om det högsta belopp som sanktionsavgiften ska kunna bestämmas till vid ingripande mot fysiska personer i ett betalningsinstituts ledning enligt 8 a §.

I *första stycket* framgår att taket för sanktionsavgiften ska fastställas till det högsta av de belopp som kan bli aktuellt enligt punkterna 1 och 2.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av regelöverträdelsen. För en fysisk person i ledningen i ett företag kan vinsten bl.a. utgöras av prestationsdriven bonus eller andra inkomster som kan härledas till regelöverträdelsen.

Enligt *punkten 2* ska avgiften kunna bestämmas till belopp i kronor som motsvarar fem miljoner euro den 25 juni 2015. Den valutakurs som ska användas bör vara den s.k. mittkursen som dagligen fastställs av Nasdaq Stockholm. Enligt mittkursen den 25 juni 2015 motsvarade 1 euro 9.2276 svenska kronor.

I *trede stycket* framgår att avgiften tillfaller staten.

Övervägandena finns i avsnitten 13.12 och 16.3

16 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas när sanktionsavgiftens storlek fastställs. Sanktionsavgiften ska bestämmas inom det spann som anges i 15 § eller fastställs i enlighet med 15 a eller 15 b §.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. Sanktionsavgiftens storlek bör, som en allmän utgångspunkt, stå i proportion till överträdelsens allvarlighet. Förutom de omständigheter som anges i 9 § första stycket och 9 a § ska den juridiska fysiska personens finansiella ställning särskilt beaktas. Med finansiell ställning avses exempelvis verksamhetsutövarens årsomsättning eller den fysiska personens årsinkomst, men även andra faktorer, som t.ex. ett utdömt skadestånd eller ålagd företagsbot, bör kunna beaktas. Även den vinst som gjorts till följd av överträdelsen bör beaktas, om detta belopp kan fastställas. Genom att sanktionsavgiftens högsta nivå kan bestämmas till två gånger den vinst som erhållits kan sanktionsavgiften alltid bestämmas till ett belopp som innebär att den eventuella vinst som företaget eller den fysiska personen har gjort till följd av överträdelsen kan neutraliseras.

Övervägandena finns i avsnitt 13.12.

16 a §

Paragrafen är ny. Den reglerar förfarandet för beslut om sanktioner mot fysiska personer.

Av *första stycket* följer att frågor om ingripanden mot fysiska personer i betalningsinstitutets ledning enligt 8 a § tas upp genom beslut om sanktionsföreläggande. Finansinspektionen ska då tillämpa de bestämmelser om sanktionsföreläggande som finns i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse. Det framgår av *andra stycket*.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.12.

18 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om betalning av sanktionsavgift och godkända sanktionsförelägganden.

Ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift, och paragrafen reglerar efter ändring också inom vilken tid ett godkänt sanktionsföreläggande ska betalas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet av lagakraftvunna beslut om sanktionsavgift och indrivning av obetalda avgifter.

Ändringen innebär att ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift.

20 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om preskription av påförda sanktionsavgifter.

Ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift, och paragrafen reglerar efter ändring också preskription av sanktionsavgift som påförts genom ett godkänt sanktionsföreläggande.

21 §

I paragrafen finns bestämmelser om ingripanden mot utländska företag.

Ändringen i *första stycket* innebär att sådana ingripanden ska kunna göras vid överträdelser av förordning (EU) 2015/847, vilken ersätter förordning (EG) nr 1781/2006.

23 a §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om ingripanden mot registrerade betaltjänstleverantörer.

Paragrafen gäller endast vid överträdelser av den nya penningtvättslagen, föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen och överträdelser av förordning (EU) 2015/847.

I *första stycket* anges att ingripande genom beslut om sanktionsavgift mot en registrerad betaltjänstleverantör som är en juridisk person får ske vid överträdelser av de nämnda regelverken som inte är ringa. Vid fastställande av det spann inom vilken sanktionsavgiften ska bestämmas ska 15 a § tillämpas.

Andra stycket anger förutsättningarna för beslut om sanktionsavgift mot en registrerad betaltjänstleverantör som är en fysisk person. Sanktionsavgift mot en sådan person får endast beslutas om överträdelserna är allvarliga, upprepade eller systematiska och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelserna. Grov oaktsamhet kan anses föreligga när personen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av sådana regler som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* framgår att sanktionsavgift som meddelas enligt denna paragraf tillfaller staten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.12.

23 b §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om ingripanden mot personer som ingår i ledningen hos en registrerad betaltjänstleverantör som är en juridisk person.

Paragrafen gäller endast vid överträdelser av den nya penningtvättslagen, föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen och överträdelser av förordning (EU) 2015/847.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller personer som på motsvarande sätt kan företräda en

registrerad betaltjänstleverantör, eller är ersättare för någon av dem, kan bli föremål för ingripande. Med ”på motsvarande sätt kan företräda” avses personer som på den högsta ledningsnivån själva eller som ledamot av ett kollektivt beslutsorgan kan fatta bindande beslut för den juridiska personens räkning, i juridiska personer som saknar en styrelse eller en verkställande direktör. Till kretsen personer som på ett sådant sätt kan företräda en betaltjänstleverantör hör bl.a. bolagsmän i handelsbolag. En ersättare kan bli föremål för ingripande endast om den inträtt i ordinarie ledningspersons ställe.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande ska ske endast om institutets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att ledningspersonen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Ett sådant medvetet risktagande kan det även vara fråga om när ledningspersonen underlåtit att se till att det finns en ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av sådana regler om styrning och kontroll som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelser enligt första stycket. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i en registrerad betaltjänstleverantör, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Finansinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.12.

23 c §

Paragrafen, som är ny, innehåller kompletterande bestämmelser om ingripanden mot fysiska personer och bestämmelser som avser frågor om verkställighet m.m. vid beslut om sanktionsavgifter.

Enligt *första stycket* ska Finansinspektionen, vid ingripanden mot registrerande betaltjänstleverantörer som är fysiska personer och mot fysiska personer i ledningen hos en registrerad betaltjänstleverantör, tillämpa 15 b § vid bestämmandet av sanktionsavgiftens storlek. Även 16 a § ska tillämpas vid sådana ingripanden. Det innebär att beslut om sanktionsavgifter och andra ingripanden mot fysiska personer ska tas upp genom sanktionsföreläggande.

Som framgår i *andra stycket* ska bestämmelserna om verkställighet m.m. i 18–20 §§ tillämpas när sanktionsavgift beslutas för registrerande betaltjänstleverantörer och fysiska personer i dess ledning.

Övervägandena finns i avsnitt 13.12.

23 d §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas vid ingripanden mot registrerade betaltjänstleverantörer.

Prop. 2016/17:173 Genom hänvisning till 9 § första stycket, 9 a och 16 §§ framgår att samma omständigheter som beaktas vid ingripanden mot betalningsinstitut ska beaktas vid ingripande mot registrerade betaltjänstleverantörer och dess ledningspersoner.

Övervägandena finns i avsnitt 13.12.

26 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Finansinspektionens beslut om ingripanden m.m. enligt betaltjänstlagen.

Ändringen i *första stycket* innebär att beslut om sanktionsföreläggande förs till uppräknningen av beslut som inte kan överklagas.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.12.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om ingripanden mot personer i ett företags ledning inte får meddelas för överträdelser av penningtvättslagen som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet, ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.25 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

15 kap.

5 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förvärv. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

14 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förbud mot att företräda aktier på stämman i vissa fall. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

18 kap.

1 a §

Paragrafen genomför tillsammans med 2 a och 17 b §§ delvis artikel 59.2 d och 59.3 b i direktivet.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om ingripande mot personer i ett företags ledning. Paragrafen gäller endast vid överträdelser av penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller ersättare för någon av dem kan bli föremål för ingripande om företaget har befunnits ansvarigt för en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande ska ske endast om företagets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att ledningspersonen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Ett sådant medvetet risktagande kan det även vara fråga om när ledningspersonen underlåtit att se till att det finns en ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av sådana regler om styrning och kontroll som har väsentlig betydelse för verksamheten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.11.

2 a §

Paragrafen genomför tillsammans med 1 a och 17 b §§ delvis artikel 59.2 d och 59.3 b i direktivet.

I paragrafen, som är ny, anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelser enligt 1 a §.

Ett ingripande mot en person i ledningen enligt 1 a § får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i ett försäkringsföretag, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Finansinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.11.

3 §

Paragrafen genomför tillsammans med 3 a § delvis artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om omständigheter som ska beaktas vid val av ingripande och om förutsättningarna för att underlåta ett ingripande.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. I *första stycket*, som är nytt, finns en uppräkningslista av omständigheter som typiskt sett är relevanta och som kan påverka valet av ingripande i både förmildrande och försvårande riktning.

Ändringarna i *andra stycket* innebär att Finansinspektionen får avstå från ingripande även enligt 1 a § genom att beakta även en fysisk ledningspersons agerande som grund för ett beslut att avstå från ingripande. Det bör dock sällan bli aktuellt att tillämpa denna grund för att avstå ett ingripande mot en ledningsperson, eftersom ingripande enligt 1 a § andra stycket förutsätter allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser samt uppsåt eller grov oaktsamhet. Ett ingripande får

Prop. 2016/17:173 underlåtas om försäkringsförmedlaren gör rättelse eller om den fysiska personen verkat för att försäkringsförmedlaren gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot försäkringsförmedlaren eller den fysiska personen och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.11.

3 a §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 3 § delvis artikel 60.4 i direktivet.

I paragrafen finns bestämmelser om försvårande och förmildrande omständigheter som, utöver de som anges i 3 §, ska beaktas vid val av ingripande mot ett försäkringsföretag eller fysisk person i ledningen för ett sådant företag.

I *första stycket* anges att tidigare överträdelser ska beaktas i försvårande riktning. Särskild vikt bör fästas vid frågan om ny överträdelse avser samma bestämmelse som en tidigare överträdelse, eller på annat sätt kan sägas vara av samma art. Som *Lagrådet* påpekar bör i lagtexten förtydligas att det för en fysisk person i försäkringsföretagets ledning endast ska beaktas om personen tidigare orsakat en överträdelse som företaget begått. Företagets tidigare överträdelser, till vilka den fysiska ledningspersonen inte medverkat, ska således endast beaktas i försvårande riktning när ingripande övervägas mot försäkringsföretaget. Bestämmelsen har fått sin utformning efter synpunkter från *Lagrådet*.

I *andra stycket* fastslås att i förmildrande riktning ska beaktas om försäkringsföretaget eller den fysiska personen i ledningen i väsentlig utsträckning genom aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning och om företaget snabbt upphört med överträdelserna eller den fysiska personen i företagets ledning snabbt verkat för att överträdelserna ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen. Det bör för regelns tillämpning krävas att företaget självmant för fram viktig information som Finansinspektionen inte redan förfogar över, och att det när anmälan görs eller uppgifter lämnas upphört eller snarast upphör med överträdelserna. Att rättelse görs kan således föranleda antingen att ingripande underlåts enligt 3 § andra stycket eller beaktas vid tillämpningen av den nu behandlade bestämmelsen. Frågan om förekomsten av en snabb rättelse ska medföra att ingripande underlåts eller att det blir av mindre allvarlig art får bedömas från fall till fall. En prövning bör dock först ske av frågan om ett ingripande ska underlåtas. Om detta inte är fallet bör rättelsen kunna beaktas vid tillämpningen av den nu behandlade bestämmelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.11.

16 §

I paragrafen finns bestämmelser om när Finansinspektionen får besluta om sanktionsavgift mot ett försäkringsföretag.

Ändringen i paragrafens *första stycke* består i att ordet straffavgift byts mot sanktionsavgift.

Övervägandena finns i avsnitt 13.11.

17 §

I paragrafen finns bestämmelser om sanktionsavgiftens storlek för andra överträdelser än sådana som avses i 17 a §.

Ändringen i paragrafens *första stycke* består i att ordet straffavgift byts mot sanktionsavgift.

Övervägandena finns i avsnitt 13.11.

17 a §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.3 a i direktivet.

Paragrafen gäller endast vid överträdelser av penningtvättsregelverket. I paragrafen finns bestämmelser om det högsta belopp som sanktionsavgiften ska kunna bestämmas till vid sådana överträdelser. Den tillämpas vid sådana överträdelser i stället för 17 §.

I *första stycket* framgår att avgiften som lägst kan bestämmas till 5 000 kronor. Det högsta belopp som ska kunna bestämmas i ett enskilt ärende ska bestämmas till det högsta av de belopp som kan bli aktuella enligt punkterna 1–3. Det beloppsspann som bestäms enligt denna paragraf utgör således ramarna för hur stor avgift som ska beslutas för en överträdelse. I 18 § anges de omständigheter som ska beaktas när avgiftens storlek fastställs inom detta spann.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till 10 procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår. Om överträdelsen begås av ett moderföretag eller ett dotterföretag i en koncern ska koncernredovisningen användas som utgångspunkt för beräkningen. Med ”motsvarande omsättning” avses det som utgör omsättning enligt de redovisningsregler som gäller för den juridiska personen. Posterna för beräkning av omsättningen på koncernnivå hämtas ur koncernredovisningen för det yttersta moderföretaget. Ur denna redovisning hämtas alltså de relevanta intäktsposter som motsvarar omsättningen enligt de redovisningsregler som gäller för det företag som ingripandet riktas mot. Utifrån tillämpliga redovisningsregler finns tre typer av omsättning: omsättning från verksamhet som redovisas enligt årsredovisningslagen (1995:1554, förkortad ÅRL), omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (förkortad ÅRKL) och omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (förkortad ÅRFL). De juridiska personer som kan bli föremål för ingripande enligt denna paragraf upprättar sin redovisning enligt ÅRFL. De poster som ingår i omsättningen för försäkringsföretag, enligt bilaga 2 till ÅRFL, beror på vilken typ av försäkringsverksamhet försäkringsföretaget bedriver. Alla försäkringsföretag ska upprätta sin koncernredovisning enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli 2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder (IAS-förordningen). Detta följer av 7 kap. 2 § Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2015:12) om årsredovisning i försäkringsföretag. Det innebär att en koncerns resultaträkning som upprättas enligt IAS-förordningen har en annan systematik än den resultaträkning som ska upprättas för den juridiska personen enligt bilaga 2 till ÅRFL och bilaga 2 till Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsföretag. De aktuella

Prop. 2016/17:173 posterna som avser koncernens omsättning kan därför skilja sig från de poster som anges i bilaga 2 till ÅRFL. Omsättningen för livförsäkringsföretag utgörs av premieinkomsten efter avgiven återförsäkring, se uppställningsformen för resultaträkningen i bilaga 2 till ÅRFL och den tekniska redovisningen av livförsäkringsföretag (bilaga 2 till den lagen avsnitt II. 1. a–b.). För livförsäkringsföretag med fondförsäkringsprodukter, kommer en del av de inbetalda premierna att redovisas i resultaträkningen och den större delen av de inbetalda premierna att redovisas i balansräkningen. Därför utgörs omsättningen i livförsäkringsföretag med fondförsäkringsprodukter av inbetalda premier. All omsättning från försäkringsverksamhet ska anses vara motsvarande omsättning på koncernnivå (jfr prop. 2016/17:162 s. 765). Om det i koncernen finns verksamhet som redovisas enligt ÅRL eller ÅRKL, ska den omsättningen inte räknas med när motsvarande omsättning på koncernnivå bestäms.

Hur omsättningen ska beräknas när uppgift om omsättningen saknas eller är bristfällig framgår i 17 § andra stycket.

Enligt *punkten 2* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som företaget erhållit till följd av regelöverträdelsen. Detta förutsätter att vinsten kan beräknas, vilket framgår i bestämmelsen. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort finansiella aktiviteter som annars vore förbjudna, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regelefterlevnaden.

Enligt *punkten 3* ska taket för sanktionsavgiften kunna bestämmas till ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro. Beloppet är inte knutet till växelkursen en viss dag. Vilket belopp som motsvarar fem miljoner euro bör därför bestämmas utifrån kronkursen den dag då beslut om sanktionsavgift meddelas. Den nu behandlade punkten tillämpas endast om taket för sanktionen inte enligt första eller andra punkten kan bestämmas till ett belopp som överstiger fem miljoner euro.

I *andra stycket* framgår att sanktionsavgiften vid överträdelser av penningtvättslagen inte får bestämmas till ett så högt belopp att företaget, efter att sanktionsavgiften beslutats, inte uppfyller kravet på soliditet, likviditet m.m. som anges i 4 kap. 1 §.

Övervägandena finns i avsnitt 13.11.

17 b §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 1 a och 2 a §§ delvis artikel 59.3 b i direktivet.

Paragrafen gäller endast vid överträdelser av penningtvättsregelverket och innehåller bestämmelser om det högsta belopp som sanktionsavgiften ska kunna bestämmas till vid ingripande mot fysiska personer i ett försäkringsföretags ledning enligt 2 a §.

I *första stycket* framgår att taket för sanktionsavgiften ska fastställas till det högsta av de belopp som kan bli aktuellt enligt punkterna 1 och 2.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av regelöverträdelsen. För en fysisk person i ledningen i ett företag kan vinsten bl.a. utgöras av prestationsdriven bonus eller andra inkomster som kan härledas till regelöverträdelsen.

Enligt *punkten 2* ska avgiften kunna bestämmas till ett belopp i kronor som motsvarar fem miljoner euro den 25 juni 2015. Den valutakurs som ska användas bör vara den s.k. mittkursen som dagligen fastställs av Nasdaq Stockholm. Enligt mittkursen den 25 juni 2015 motsvarade 1 euro 9.2276 svenska kronor.

I *andra stycket* framgår att avgiften tillfaller staten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.11.

18 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas när sanktionsavgiftens storlek fastställs. Sanktionsavgiften ska bestämmas inom det spann som anges i 17 § eller fastställs i enlighet med 17 a eller 17 b §.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. Sanktionsavgiftens storlek bör, som en allmän utgångspunkt, stå i proportion till överträdelsens allvarlighet. Förutom de omständigheter som anges i 3 § första stycket och 3 a § ska den juridiska eller fysiska personens finansiella ställning särskilt beaktas. Med finansiell ställning avses exempelvis verksamhetsutövarens årsomsättning eller den fysiska personens årsinkomst, men även andra faktorer, som t.ex. ett utdömt skadestånd eller ålagd företagsbot, bör kunna beaktas. Även den vinst som erhållits till följd av överträdelsen bör beaktas, om detta belopp kan fastställas. Genom att sanktionsavgiftens högsta nivå kan bestämmas till två gånger den vinst som gjorts kan sanktionsavgiften bestämmas till ett belopp som innebär att den eventuella vinst som företaget eller den fysiska personen har gjort till följd av överträdelsen kan neutraliseras.

Övervägandena finns i avsnitt 13.11.

18 a §

Paragrafen är ny. Den reglerar förfarandet för beslut om sanktioner mot fysiska personer.

Av *första stycket* följer att frågor om ingripanden mot fysiska personer i försäkringsföretagets ledning enligt 1 a § tas upp genom beslut om sanktionsföreläggande. Finansinspektionen ska då tillämpa de bestämmelser om sanktionsföreläggande som finns i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse. Det framgår av *andra stycket*.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Överväganden finns i avsnitt 13.11.

20 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om betalning av sanktionsavgift och godkända sanktionsförelägganden.

Ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift, och paragrafen reglerar efter ändring också inom vilken tid en sanktionsavgift i ett godkänt sanktionsföreläggande ska betalas.

21 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet av lagakraftvunna beslut om sanktionsavgift.

Ändringen innebär att ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift.

Paragrafen innehåller bestämmelser om indrivning om sanktionsavgifter. Ändringen innebär att ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift.

23 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om preskription påförda sanktionsavgifter.

Ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift, och paragrafen reglerar efter ändring också preskription av sanktionsavgift som har påförts genom godkända sanktionsförelägganden.

21 kap.

1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förbud mot överklagande av vissa beslut som kan meddelas enligt försäkringsrörelselagen.

Ändringen innebär att beslut om sanktionsföreläggande förs till uppräknningen av beslut som inte kan överklagas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om ingripanden mot personer i försäkringsföretagets ledning inte får meddelas för överträdelser av penningtvättslagen som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet, ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.26 Förslaget till lag om ändring i fastighetsmäklarlagen (2011:666)

7 §

I paragrafen upplyses om skyldigheter som finns enligt penningtvättslagen.

Ändringen i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.3.

28 §

Paragrafen genomför delar av artikel 48 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om Fastighetsmäklarinspektionens tillsyn.

Ändringarna i *första stycket* föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

Genom ett nytt *tredje stycke* ges Fastighetsmäklarinspektionen, vid tillsyn avseende penningtvättslagen, rätt att – om den anser det nödvändigt – genomföra en platsundersökning hos en registrerad fastighetsmäklare. Platsundersökning kan endast göras hos fastighetsmäklare med fullständig registrering.

Övervägandena finns i avsnitt 12.5.

29 §

Paragrafen genomför delvis artikel 59.2 b i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om Fastighetsmäklarinspektionens ingripanden.

I paragrafens *första stycke* införs en ny *punkt 4* i vilken det anges att Fastighetsmäklarinspektionen kan återkalla en fastighetsmäklares registrering vid överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrift som har meddelats med stöd av den lagen.

Enligt *andra stycket* kan Fastighetsmäklarinspektionen, om det kan anses tillräckligt, i stället för att återkalla registreringen meddela erinran eller varning. Ändringen i andra stycket innebär att Fastighetsmäklarinspektionen, vid en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrift som meddelats med stöd av den lagen, även får utfärda ett föreläggande om rättelse. Ett föreläggande om rättelse bör främst beslutas när inspektionen funnit att fastighetsmäklarens överträdelse är pågående vid tiden för ingripandet, och att det finns en eller flera åtgärder som måste vidtas för att överträdelsen ska upphöra. För överträdelser som upphört vid tiden för ingripandet bör dock erinran eller varning i första hand tillgripas. Erinran eller varning respektive föreläggande om rättelse kan således meddelas inom ramen för samma tillsynsärende, men bör inte meddelas för samma förseelse.

En överträdelse kan avse även underlåtenhet från mäklarens sida, t.ex. att fullgöra skyldigheter enligt lag och andra föreskrifter.

Övervägandena finns i avsnitt 13.16.

29 a §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.2 e i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sanktionsavgift som kan meddelas vid överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrift som meddelats med stöd av den lagen.

Enligt *första stycket* kan sanktionsavgift meddelas när en fastighetsmäklare meddelas ett beslut om varning eller erinran för en överträdelse av avses i 29 § första stycket 4. Sanktionsavgiften får inte bestämmas till ett lägre belopp än 5 000 kronor och dess högsta belopp ska bestämmas till det högsta av de belopp som följer av punkterna 1 och 2.

Enligt *punkten 1* kan sanktionsavgiftens högsta belopp bestämmas till två gånger den vinst som fastighetsmäklaren gjort till följd av överträdelsen, om beloppet går att fastställa. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort ekonomiska aktiviteter som annars vore förbjudna, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regelefterlevnaden.

Enligt *punkten 2* kan sanktionsavgiftens högsta belopp fastställas till ett belopp i kronor motsvarande en miljon euro. Beloppet är inte knutet till växelkursen en viss dag. Vilket belopp som motsvarar en miljon euro bör

Prop. 2016/17:173 därför bestämmas utifrån kronkursen den dag då beslut om sanktionsavgift meddelas.

I *andra stycket* framgår att avgiften tillfaller staten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.16.

29 b

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller, genom en hänvisning till 7 kap. 13 och 16 §§ penningtvättslagen, bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas vid ingripanden mot fastighetsmäklare vid överträdelse av penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen. Dessa bestämmelser kommenteras närmare i författningskommentaren till penningtvättslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.16.

29 c §

Paragrafen är ny. Den innehåller, genom en hänvisning till 7 kap. 21–23 §§ penningtvättslagen, bestämmelser om verkställighet m.m. avseende beslut om sanktionsavgifter enligt 29 a §. Dessa bestämmelser kommenteras närmare i författningskommentaren till penningtvättslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.16.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om sanktionsavgift inte får beslutas för en fastighetsmäklares överträdelse av penningtvättslagen som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsyns-ärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.27 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar

2 kap.

7 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om lämplighetsprövning. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

3 kap.

13 §

Paragrafen är en upplysningsbestämmelse. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

18 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om prövning av ombud. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

5 kap.**8 a §**

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 15 b § delvis artikel 59.2 d och 59.3 b i direktivet. Den genomför också artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847 av den 20 maj 2015 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och om upphävande av förordning (EG) nr 1781/2006.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ingripande mot personer i ett företags ledning. Paragrafen gäller endast vid överträdelser av penningtvättsregelverket och den nämnda EU-förordningen.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller ersättare för någon av dem kan bli föremål för ingripande om företaget har befunnits ansvarigt för en överträdelse av penningtvättslagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller överträdelser av förordning (EU) 2015/847.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande ska ske endast om företagets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelser. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att ledningspersonen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Ett sådant medvetet risktagande kan det även vara fråga om när ledningspersonen underlåtit att se till att det finns en ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av sådana regler om styrning och kontroll som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelser enligt första stycket. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i ett institut för elektroniska pengar, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Finansinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Övervägandena finns i avsnitten 13.13 och 16.3.

9 §

Paragrafen genomför tillsammans med 9 a § delvis artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om omständigheter som ska beaktas vid val av ingripande, samt om förutsättningarna för att underlåta ett ingripande.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter beaktas vid valet av ingripande enligt 8 och 8 a §§. I *första stycket* finns en uppräkningslista av

Prop. 2016/17:173 omständigheter som typiskt sett är relevanta och som kan påverka valet av ingripande i både förmildrande och försvårande riktning.

Ändringarna i *andra stycket* innebär att Finansinspektionen får avstå från ingripande även enligt 8 a §, och följaktligen kan beakta även en fysisk ledningspersons agerande som grund för ett beslut att avstå från ingripande. Det bör dock sällan bli aktuellt att tillämpa denna grund för att avstå ett ingripande mot en ledningsperson, eftersom ingripande enligt 8 a § *andra stycket* förutsätter allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser samt uppsåt eller grov oaktsamhet. Ett ingripande får underlåtas om institutet för elektroniska pengar gör rättelse eller om den fysiska personen verkat för att institutet gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot institutet eller den fysiska personen och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.

9 a §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 9 § delvis artikel 60.4 i direktivet.

I paragrafen finns bestämmelser om försvårande och förmildrande omständigheter som, utöver de som anges i 9 §, ska beaktas vid val av ingripande mot ett institut för elektroniska pengar eller fysisk person i ledningen för ett sådant företag.

I *första stycket* anges att tidigare överträdelser ska beaktas i försvårande riktning. Särskild vikt bör fästas vid frågan om en ny överträdelse avser samma bestämmelse som en tidigare överträdelse, eller på annat sätt kan sägas vara av samma art. Som *Lagrådet* påpekar bör i lagtexten förtydligas att det för en fysisk person i institutets ledning endast ska beaktas om personen tidigare orsakat en överträdelse som institutet begått. Institutets tidigare överträdelser, till vilka den fysiska ledningspersonen inte medverkat, ska således endast beaktas i försvårande riktning när ingripande övervägas mot institutet. Bestämmelsen har fått sin utformning efter synpunkter från *Lagrådet*.

I *andra stycket* fastslås att i förmildrande riktning ska beaktas om institutet för elektroniska pengar eller den fysiska personen i ledningen i väsentlig utsträckning genom aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning och om institutet snabbt upphört med överträdelserna eller den fysiska personen i institutets ledning snabbt verkat för att överträdelserna ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen. Det bör för regelns tillämpning krävas att institutet självmant för fram viktig information som Finansinspektionen inte redan förfogar över, och att institutet när anmälan görs eller uppgifter lämnas upphört eller snarast upphör med överträdelserna. Att rättelse görs kan således föranleda antingen att ingripande underlåts enligt 9 § *andra stycket* eller beaktas vid tillämpningen av den nu behandlade bestämmelsen. Frågan om förekomsten av en snabb rättelse ska medföra att ingripande underlåts, eller blir av mindre allvarlig art, får bedömas från fall till fall. En prövning bör dock först ske av frågan om ett ingripande ska underlåtas. Om detta inte är fallet bör rättelsen kunna beaktas vid tillämpning av den nu behandlade bestämmelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.

14 §

I paragrafen finns bestämmelser om när Finansinspektionen får besluta om sanktionsavgift mot ett institut för elektroniska pengar.

Ändringen i paragrafens *första stycke* består i att ordet straffavgift byts mot sanktionsavgift.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.

15 §

I paragrafen finns bestämmelser om sanktionsavgiftens storlek för andra överträdelse än sådana som avses i 15 a §.

Ändringen i paragrafens *första stycke* består i att ordet straffavgift byts mot sanktionsavgift.

15 a §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.3 a i direktivet och artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847.

Paragrafen gäller endast vid överträdelse av penningtvättsregelverket och den nämnda EU-förordningen. I paragrafen finns bestämmelser om den högsta belopp som sanktionsavgiften ska kunna bestämmas till vid sådana överträdelse. Den begränsning av sanktionsavgiftens storlek som framgår i 15 § fjärde stycket gäller även vid påförande av sanktionsavgift för överträdelse av penningtvättsregelverket.

I *första stycket* framgår att avgiften som lägst kan bestämmas till 5 000 kronor. Det högsta belopp som ska kunna bestämmas i ett enskilt ärende ska bestämmas till det största av de belopp som kan bli aktuella enligt punkterna 1–3. Det beloppsspann som bestäms enligt denna paragraf utgör således ramarna för hur stor avgift som ska beslutas för en överträdelse. I 16 § anges de omständigheter som ska beaktas när avgiftens storlek fastställs inom detta spann.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till 10 procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår. Om överträdelsen begås av ett moderföretag eller ett dotterföretag i en koncern ska den högsta sanktionsavgiften bestämmas utifrån koncernredovisningen. Med ”motsvarande omsättning” avses det som utgör omsättning enligt de redovisningsregler som gäller för den juridiska personen. Posterna för beräkningen av omsättningen på koncernnivå hämtas ur koncernredovisningen för det yttersta moderföretaget. Ur denna redovisning hämtas alltså de relevanta intäktsposter som motsvarar omsättningen enligt de redovisningsregler som gäller för det företag som ingripandet riktas mot. Utifrån tillämpliga redovisningsregler finns tre typer av omsättning: omsättning från verksamhet som redovisas enligt årsredovisningslagen (1995:1554, förkortad ÅRL), omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (förkortad ÅRKL) och omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (förkortad ÅRFL). Om den juridiska person som en sanktion ska riktas mot upprättar sin årsredovisning enligt årsredovisningslagen, är den omsättning som ska ligga till grund för sanktionsavgiften summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter. Om sanktionsavgiften ska beräknas på koncernnivå ska motsvarande årsomsättning, dvs. summan av nettoomsättningen och

Prop. 2016/17:173 övriga rörelseintäkter, ligga till grund för beräkningen av sanktionsavgiften. Om det i koncernen finns verksamhet som redovisas enligt ÅRKL eller ÅRFL, ska den omsättningen inte räknas med när motsvarande omsättning på koncernnivå bestäms. Hur omsättningen ska beräknas när uppgift om omsättningen saknas eller är bristfällig framgår i 15 § andra stycket.

Enligt *punkten 2* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som företaget erhållit till följd av regelöverträdelsen. Detta förutsätter att vinsten kan beräknas. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort finansiella aktiviteter som annars vore förbjudna, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regelefterlevnaden.

Enligt *punkten 3* ska taket för sanktionsavgiften kunna bestämmas till ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro. Beloppet är inte knutet till växelkursen en viss dag. Vilket belopp som motsvarar fem miljoner euro bör därför bestämmas utifrån kronkursen den dag då beslut om sanktionsavgift meddelas. Den nu behandlade punkten tillämpas endast om taket för sanktionen inte enligt första eller andra punkten kan bestämmas till ett belopp som överstiger fem miljoner euro.

I *andra stycket* framgår att sanktionsavgiften som beslutas enligt denna paragraf inte får vara så stor att institutet, efter att sanktionsavgiften beslutats, inte uppfyller kapitalkraven i 3 kap. 2 §.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.

15 b §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 8 a § delvis artikel 59.3 b i direktivet och artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/847.

I paragrafen finns bestämmelser om det högsta belopp som sanktionsavgiften ska kunna bestämmas till vid ingripande mot fysiska personer i ett institut för elektroniska pengars ledning enligt 8 a §. Paragrafen gäller endast vid överträdelser av penningtvätsregelverket och den nämnda förordningen.

I *första stycket* framgår att taket för sanktionsavgiften ska fastställas till det största av de belopp som kan bli aktuellt enligt första och andra punkten.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som den fysiska personen gjort till följd av regelöverträdelsen. För en fysisk person i ledningen i ett företag kan vinsten bl.a. utgöras av prestationsdriven bonus eller andra inkomster som kan härledas till regelöverträdelsen.

Enligt *punkten 2* ska avgiften kunna bestämmas till det belopp i kronor som motsvarar fem miljoner euro den 25 juni 2015. Den valutakurs som ska användas bör vara den s.k. mittkursen som dagligen fastställs av Nasdaq Stockholm. Enligt mittkursen den 25 juni 2015 motsvarade 1 euro 9.2276 svenska kronor.

I *tredje stycket* framgår att avgiften tillfaller staten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.

16 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas när sanktionsavgiftens storlek fastställs. Sanktionsavgiften ska bestämmas inom det spann som anges i 15 § eller fastställs i enlighet med 15 a eller 15 b §.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. Sanktionsavgiftens storlek bör, som en allmän utgångspunkt, stå i proportion till överträdelsens allvarlighet. Förutom de omständigheter som anges i 9 § första stycket och 9 a § ska den juridiska eller fysiska personens finansiella ställning särskilt beaktas. Med finansiell ställning avses exempelvis verksamhetsutövarens årsomsättning eller den fysiska personens årsinkomst, men även andra faktorer, som t.ex. ett utdömt skadestånd eller ålagd företagsbot, bör kunna beaktas. Även den vinst som gjorts till följd av överträdelsen bör beaktas, om detta belopp kan fastställas. Genom att sanktionsavgiftens högsta nivå kan bestämmas till två gånger den vinst som gjorts kan sanktionsavgiften alltid bestämmas till ett belopp som innebär att den eventuella vinst som institutet eller den fysiska personen har gjort till följd av överträdelsen kan neutraliseras.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.

16 a §

Paragrafen är ny. Den reglerar förfarandet för beslut om sanktioner mot fysiska personer.

Av *första stycket* följer att frågor om ingripanden mot fysiska personer i institutet för elektroniska pengars ledning enligt 8 a § tas upp genom beslut om sanktionsföreläggande. Finansinspektionen ska då tillämpa de bestämmelser om sanktionsföreläggande som finns i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse. Det framgår av *andra stycket*.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Överväganden finns i avsnitt 13.13.

18 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om betalning av sanktionsavgift och godkända sanktionsförelägganden.

Ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift, och paragrafen reglerar efter ändring också inom vilken tid ett godkänt sanktionsföreläggande ska betalas.

19 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet av lagakraftvunna beslut om sanktionsavgift och indrivning av obetalda avgifter.

Ändringen innebär att ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift.

20 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om preskription av påförda sanktionsavgifter. Ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift, och paragrafen reglerar efter ändring också preskription av sanktionsavgift som påförts genom ett godkänt sanktionsföreläggande.

I paragrafen finns bestämmelser om ingripanden mot utländska företag.

Ändringen i *första stycket* innebär att sådana ingripanden ska kunna göras vid överträdelser av förordning (EU) 2015/847, vilken ersätter förordning nr 1781/2006.

23 a §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om ingripanden mot registrerade utgivare av elektroniska pengar. Paragrafen gäller endast vid överträdelser av den nya penningtvättslagen, föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen och överträdelser av förordning (EU) 2015/847.

I *första stycket* anges att ingripande genom beslut om sanktionsavgift mot en registrerad utgivare av elektroniska pengar får ske vid överträdelser av de nämnda regelverken som inte är ringa. Vid fastställande av det spann inom vilken sanktionsavgiften ska bestämmas ska 15 a § tillämpas.

I *andra stycket* framgår att sanktionsavgift som meddelas enligt denna paragraf tillfaller staten.

23 b §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.3 b i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ingripanden mot personer som ingår i ledningen hos en registrerad utgivare av elektroniska pengar. Paragrafen gäller endast vid överträdelser av den nya penningtvättslagen, föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen och överträdelser av förordning (EU) 2015/847.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller ersättare för någon av dem kan bli föremål för ingripande. En ersättare kan bli föremål för ingripande endast om den inträtt i ordinarie ledningspersons ställe.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande ska ske endast om utgivarens överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att ledningspersonen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Ett sådant medvetet risktagande kan det även vara fråga om när ledningspersonen underlåtit att se till att det finns en ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av sådana regler om styrning och kontroll som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelser enligt första stycket. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i en registrerad utgivare av elektroniska pengar, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig.

Finansinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga. Prop. 2016/17:173

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.

23 c §

Paragrafen, som är ny, innehåller kompletterande bestämmelser om ingripanden mot fysiska personer och bestämmelser som avser frågor om verkställighet m.m. vid beslut om sanktionsavgifter.

Enligt *första stycket* ska Finansinspektionen, vid ingripanden mot fysiska personer i ledningen hos en registrerad utgivare av elektroniska pengar, tillämpa 15 b § vid bestämmandet av sanktionsavgiftens storlek. Även 16 a § ska tillämpas vid sådana ingripanden. Det innebär att beslut om sanktionsavgifter och andra ingripanden mot fysiska personer ska tas upp genom sanktionsföreläggande.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.

23 d §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas vid ingripanden mot registrerade betaltjänstleverantörer. Genom hänvisning till 9 § första stycket samt 9 a och 16 §§ framgår att samma omständigheter som beaktas vid ingripanden mot institut för elektroniska pengar ska beaktas vid ingripande mot registrerade utgivare och dess ledningspersoner.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.

26 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Finansinspektionens beslut om ingripanden m.m.

Ändringen i *första stycket* innebär att beslut om sanktionsföreläggande förs till uppräknningen av beslut som inte kan överklagas.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om ingripanden mot personer i företagets ledning inte får meddelas för överträdelser av penningtvättslagen som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet, ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

Prop. 2016/17:173 19.28 Förslaget till lag om ändring i lagen
(2011:1029) om upphandling på försvars- och
säkerhetsområdet

11 kap.

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om uteslutning på grund av brott. Ändringarna i paragrafen föranleds av att 2005 års penningtvättsdirektiv upphävs och ersätts av fjärde penningtvättsdirektivet.

19.29 Förslaget till lag om ändring i
skatteförfarandelagen (2011:1244)

39 kap.

14 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om omsättning av investeringsguld. I bestämmelsen finns en hänvisning till penningtvättslagen, som innebär att vissa bestämmelser i penningtvättslagen ska tillämpas vid transaktioner som avses i första och andra styckena.

Ändringen i *tredje stycket* föranleds av att det införs en ny penningtvättslag. Efter ändringen hänvisas till de paragrafer i den nya penningtvättslagen som motsvarar 2 kap. 2 § första stycket 1, 3 § första stycket 2, 5 § 2 a och 6 § i den nuvarande lagen.

2 kap. 5 § 2 a och 6 § i den nuvarande penningtvättslagen innehåller bestämmelser om undantag från kravet på att vidta åtgärder för kundkännedom i vissa fall och om situationer som kräver skärpta åtgärder för kundkännedom. I den nya penningtvättslagen saknas en paragraf om undantag från åtgärder för kundkännedom vid affärsförbindelser med de verksamhetsutövare som pekas ut i 2 kap. 5 § 2 a. I stället finns en möjlighet att vidta förenklade åtgärder för kundkännedom i alla situationer med låg risk. Affärsförbindelser med de verksamhetsutövare som pekas ut i 2 kap. 5 § 2 a, dvs. kreditinstitut och finansiella institut inom EES, bör i regel kunna anses ha en låg risk, om inte omständigheterna i det enskilda fallet ger skäl för en annan bedömning. Det innebär att tillämpningen av bestämmelsen, även med de nya hänvisningarna, i många fall kan vara oförändrad jämfört med tidigare.

Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

19.30 Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:561)
om förvaltare av alternativa investeringsfonder

14 kap.

1 a §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 12 a § delvis artikel 59.2 d och 59.3 b i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ingripande mot personer i en AIF-förvaltares ledning. Paragrafen gäller endast vid överträdelser av den nya penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller personer som på motsvarande sätt kan företräda en AIF-förvaltare, eller är ersättare för någon av dem, kan bli föremål för ingripande. Med ”på motsvarande sätt kan företräda” avses personer som på den högsta ledningsnivån själva eller som ledamot av ett kollektivt beslutsorgan kan fatta bindande beslut för den juridiska personens räkning, i juridiska personer som saknar en styrelse eller en verkställande direktör. Till kretsen personer som på ett sådant sätt kan företräda ett företag hör bl.a. bolagsmän i handelsbolag. En ersättare kan bli föremål för ingripande endast om den inträtt i ordinarie ledningspersons ställe.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande ska ske endast om företagets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att ledningspersonen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Ett sådant medvetet risktagande kan det vara fråga om när ledningspersonen underlåtit att se till att det finns en ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av sådana regler om styrning och kontroll som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelser enligt första stycket. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i en AIF-förvaltare, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Finansinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

2 §

Paragrafen genomför tillsammans med 2 a § delvis artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om omständigheter som ska beaktas vid val av ingripande, samt om förutsättningarna för att underlåta ett ingripande.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. I *första stycket*, som är nytt, finns en uppräkningslista av omständigheter som typiskt sett är relevanta och som kan påverka valet av ingripande i både förmildrande och försvårande riktning.

Ändringarna i *andra stycket* innebär att Finansinspektionen får avstå från ingripande även enligt 1 a §, och följaktligen kan beakta även en fysisk ledningspersons agerande som grund för ett beslut att avstå från ingripande mot en sådan person. Det bör dock sällan bli aktuellt att

Prop. 2016/17:173 tillämpa denna grund för att avstå ett ingripande mot en ledningsperson, eftersom ingripande enligt 1 a § andra stycket förutsätter allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelse samt uppsåt eller grov oaksamhet. Ett ingripande får underlåtas om förvaltaren gör rättelse eller om den fysiska personen verkat för att förvaltaren gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot förvaltaren eller den fysiska personen och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

2 a §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 2 § delvis artikel 60.4 i direktivet.

I paragrafen finns bestämmelser om försvårande och förmildrande omständigheter som, utöver de som anges i 2 §, ska beaktas vid val av ingripande mot en AIF-förvaltare eller fysisk person i ledningen för ett sådant företag.

I *första stycket* anges att tidigare överträdelse ska beaktas i försvårande riktning. Särskild vikt bör fästas vid frågan om en ny överträdelse avser samma bestämmelse som en tidigare överträdelse, eller på annat sätt kan sägas vara av samma art. Som *Lagrådet* påpekar bör i lagtexten förtydligas att det för en fysisk person i förvaltarens ledning endast ska beaktas om personen tidigare orsakat en överträdelse som förvaltaren begått. Förvaltarens tidigare överträdelse, till vilka den fysiska ledningspersonen inte medverkat, ska således endast beaktas i försvårande riktning när ingripande övervägas mot förvaltaren. Bestämmelsen har fått sin utformning efter synpunkter från *Lagrådet*.

I *andra stycket* fastslås att i förmildrande riktning ska beaktas om AIF-förvaltaren eller den fysiska personen i ledningen i väsentlig utsträckning genom aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning och om förvaltaren snabbt upphört med överträdelsen eller den fysiska personen i förvaltarens ledning snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen. Det bör för regelns tillämpning krävas att AIF-förvaltaren självmant för fram viktig information som Finansinspektionen inte redan förfogar över, och att förvaltaren när anmälan görs eller uppgifter lämnas upphört eller snarast upphör med överträdelsen. Att rättelse görs kan således föranleda antingen att ingripande underlåts enligt 9 § andra stycket eller beaktas vid tillämpningen av den nu behandlade bestämmelsen. Frågan om förekomsten av en snabb rättelse ska medföra att ingripande underlåts, eller bli av mindre allvarlig art, får bedömas från fall till fall. En prövning bör dock först ske av frågan om ett ingripande ska underlåtas. Om detta inte är fallet bör rättelsen kunna beaktas vid tillämpning av den nu behandlade bestämmelsen

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

9 §

Paragrafen innehåller bestämmelser som ingripanden mot AIF-förvaltare som är registrerade enligt 2 kap.

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsen som ger Finansinspektionen möjlighet att avstå från ett ingripande utmönstras ur paragrafen. Denna bestämmelse flyttas till den nya 9 b § andra stycket.

9 a §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 12 a § delvis artikel 59.2 d och 59.3 b i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ingripande mot personer i en registrerad AIF-förvaltares ledning. Paragrafen gäller endast vid överträdelse av den nya penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller personer som på motsvarande sätt kan företräda en registrerad förvaltare, eller är ersättare för någon av dem, kan bli föremål för ingripande. Med ”på motsvarande sätt kan företräda” avses personer som på den högsta ledningsnivån själva eller som ledamot av ett kollektivt beslutsorgan kan fatta bindande beslut för den juridiska personens räkning, i juridiska personer som saknar en styrelse eller en verkställande direktör. Till kretsen personer som på ett sådant sätt kan företräda ett företag hör bl.a. bolagsmän i handelsbolag. En ersättare kan bli föremål för ingripande endast om den inträtt i ordinarie ledningspersonens ställe.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande ska ske endast om företagets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att ledningspersonen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Ett sådant medvetet risktagande kan det vara fråga om när ledningspersonen underlåtit att se till att det finns en ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av sådana regler om styrning och kontroll som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelse enligt första stycket. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i en registrerad AIF-förvaltare, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Finansinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

9 b §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 2 och 2 a §§ delvis artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka omständigheter som ska beaktas vid ingripanden enligt 9 och 9 a §§ och om Finansinspektionens möjligheter att avstå från ett ingripande.

I *första stycket* framgår att Finansinspektionen, vid ingripande enligt 9 och 9 a §§ ska beakta de omständigheter som anges i 2 § första stycket och 2 a §.

Prop. 2016/17:173 I *andra stycket* framgår att Finansinspektionen får avstå från ett ingripande mot en registrerad förvaltare om en överträdelse är ringa eller ursäktlig eller om förvaltaren gör rättelse eller den fysiska personen verkat för att förvaltaren gör rättelse. Att rättelse görs kan således föranleda antingen att ingripande underlåts eller att rättelsen beaktas vid tillämpningen av den nu behandlade bestämmelsen. Frågan om förekomsten av en snabb rättelse ska medföra att ingripande underlåts, eller bli av mindre allvarlig art, får bedömas från fall till fall. En prövning bör dock först ske av frågan om ett ingripande ska underlåtas. Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

11 §

I paragrafen finns bestämmelser om när Finansinspektionen får meddela beslut om sanktionsavgift.

Ändringen innebär att ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift.

12 §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.3 a i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om det spann inom vilket sanktionsavgiften ska bestämmas.

Innehållet i paragrafen är till stor del nytt. Det nuvarande takbeloppet om femtio miljoner kr utmönstras ur paragrafen. Med undantag för ett belopp beräknat utifrån koncernens omsättning (se punkten 1) ska sanktionsbelopp av samma storlek kunna meddelas för överträdelser av penningtvättsregelverket som för överträdelser andra författningar som reglerar AIF-förvaltarnas verksamhet.

I det nya *första stycket* framgår att sanktionsavgiften ska bestämmas till lägst 5 000 kronor och högst till det största av de belopp som följer punkterna 1–3.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till 10 procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår. Om överträdelsen begås av ett moderföretag eller ett dotterföretag i en koncern ska koncernredovisningen i stället användas som utgångspunkt för beräkningen. Detta gäller endast vid överträdelser av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen. Med ”motsvarande omsättning” avses det som utgör omsättning enligt de redovisningsregler som gäller för den juridiska personen. Posterna för beräkning av omsättningen på koncernnivå hämtas ur koncernredovisningen för det yttersta moderföretaget. Ur denna redovisning hämtas alltså de relevanta intäktsposter som motsvarar omsättningen enligt de redovisningsregler som gäller för det företag som ingripandet riktas mot. Utifrån tillämpliga redovisningsregler finns tre typer av omsättning: omsättning från verksamhet som redovisas enligt årsredovisningslagen (1995:1554, förkortad ÅRL), omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (förkortad ÅRKL) och omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (förkortad ÅRFL). De juridiska personer som kan bli föremål för ingripande enligt denna paragraf upprättar vanligtvis sin årsredovisning enligt ÅRL. Om den juridiska person som en sanktion ska riktas mot upprättar sin årsredovisning enligt

årsredovisningslagen, är den omsättning som ska ligga till grund för sanktionsavgiften summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter. Om sanktionsavgiften ska beräknas på koncernnivå ska motsvarande årsomsättning, dvs. summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter, ligga till grund för beräkningen av sanktionsavgiften. Om det i koncernen finns verksamhet som redovisas enligt ÅRKL eller ÅRFL, ska den omsättningen inte räknas med när motsvarande omsättning på koncernnivå bestäms.

Hur omsättningen ska beräknas när uppgift om omsättningen saknas eller är bristfällig framgår i tredje stycket.

Enligt *punkten 2* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som företaget erhållit till följd av regelöverträdelsen. Detta förutsätter att vinsten kan beräknas. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort finansiella aktiviteter som annars vore förbjudna, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regelefterlevnaden.

Enligt *punkten 3* ska taket för sanktionsavgiften kunna bestämmas till ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro. Beloppet är inte knutet till växelkursen en viss dag. Vilket belopp som motsvarar fem miljoner euro bör därför bestämmas utifrån kronkursen den dag då beslut om sanktionsavgift meddelas. Den nu behandlade punkten tillämpas endast om taket för sanktionen inte enligt första eller andra punkten kan bestämmas till ett belopp som överstiger fem miljoner euro.

I *tredje stycket* anges hur omsättningen ska beräknas när uppgift om omsättningen saknas eller är bristfällig

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

12 a §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 1 a och 9 a §§ artikel 59.3 b i direktivet delvis.

Paragrafen gäller endast vid överträdelser av penningtvätsregelverket. I paragrafen finns bestämmelser om det högsta belopp som sanktionsavgiften ska kunna bestämmas till vid ingripande mot fysiska personer i en AIF-förvaltares ledning enligt 1 a och 9 a §§.

I *första stycket* framgår att taket för sanktionsavgiften ska fastställas till det högsta av de belopp som kan bli aktuellt enligt punkten 1 och 2.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som den fysiska personen erhållit till följd av regelöverträdelsen. För en fysisk person i ledningen i ett företag kan vinsten bl.a. utgöras av prestationsdriven bonus eller andra inkomster som kan härledas till regelöverträdelsen.

Enligt *punkten 2* ska avgiften kunna bestämmas till belopp som i kronor motsvarar fem miljoner euro den 25 juni 2015. Den valutakurs som ska användas bör vara den s.k. mittkursen som dagligen fastställs av Nasdaq Stockholm. Enligt mittkursen den 25 juni 2015 motsvarade 1 euro 9.2276 svenska kronor.

I *andra stycket* framgår att avgiften tillfaller staten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas när sanktionsavgiftens storlek fastställs.

Sanktionsavgiften ska bestämmas inom det spann som fastställs i enlighet med 12 eller 12 a §.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. Sanktionsavgiftens storlek bör, som en allmän utgångspunkt, stå i proportion till överträdelsens allvarlighet. Förutom de omständigheter som anges i 2 § första stycket och 2 a § ska den juridiska eller fysiska personens finansiella ställning särskilt beaktas. Med finansiell ställning avses exempelvis verksamhetsutövarens årsomsättning eller den fysiska personens årsinkomst, men även andra faktorer, som t.ex. ett utdömt skadestånd eller ålagd företagsbot, bör kunna beaktas. Även den vinst som gjorts till följd av överträdelsen bör beaktas, om detta belopp kan fastställas. Genom att sanktionsavgiftens högsta nivå kan bestämmas till två gånger den vinst som gjorts kan sanktionsavgiften alltid bestämmas till ett belopp som innebär att den eventuella vinst som institutet eller den fysiska personen har gjort till följd av överträdelsen kan neutraliseras.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

13 a §

Paragrafen är ny. Den reglerar förfarandet för beslut om sanktioner mot fysiska personer.

Av *första stycket* följer att frågor om ingripanden mot fysiska personer i AIF-förvaltarens ledning enligt 1 a och 9 a §§ tas upp genom beslut om sanktionsföreläggande. Finansinspektionen ska då tillämpa de bestämmelser om sanktionsföreläggande som finns i 12 kap. 9 a–9 d §§ lagen (2004:46) om värdepappersfonder. Det framgår av *andra stycket*.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Överväganden finns i avsnitt 13.7.

15 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om betalning av sanktionsavgift och godkända sanktionsförelägganden.

Ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift, och paragrafen reglerar efter ändring också inom vilken tid ett godkänt sanktionsföreläggande ska betalas.

16 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet av lagakraftvunna beslut om sanktionsavgift.

Ändringen innebär att ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift.

17 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om indrivning om sanktionsavgifter.

Ändringen i *första stycket* innebär att ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift.

18 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om preskription påförda sanktionsavgifter.

Ordet straffavgift byts ut mot sanktionsavgift och paragrafen reglerar efter ändring också preskription av sanktionsavgift som påförts genom godkända sanktionsförelägganden. Prop. 2016/17:173

16 kap.

1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Finansinspektionens beslut om ingripanden m.m.

Ändringen i *första stycket* innebär att beslut om sanktionsföreläggande förs till uppräknningen av beslut som inte kan överklagas.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelse som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om ingripanden mot personer i AIF-förvaltarens ledning inte får meddelas för överträdelse av penningtvättslagen som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelse som ägt rum före ikraftträdandet, ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.31 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter

3 §

Paragrafen är en upplysningsbestämmelse. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

7 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om lämplighetsprövning. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

20 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot företag som driver verksamhet enligt lagen.

Ändringen i paragrafen innebär att det nuvarande *tredje stycket* tas bort och, med vissa justeringar, förs över till 20 b § andra stycket.

20 a §

Paragrafen, som är ny, genomförs tillsammans med 26 b § delvis artikel 59.2 d och 59.3 b i direktivet.

Prop. 2016/17:173 Paragrafen innehåller bestämmelser om ingripande mot personer i ett företags ledning. Paragrafen gäller endast vid överträdelse av den nya penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

I *första stycket* anges att en styrelseledamot, den verkställande direktören eller ersättare för någon av dem kan bli föremål för ingripande om företaget har befunnits ansvarigt för en överträdelse av penningtvättslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

I *andra stycket* anges vilka förutsättningar som gäller för ingripande enligt första stycket. Ett ingripande ska ske endast om företagets överträdelse är allvarlig, upprepad eller systematisk och personen i fråga uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen. Exempel på sådan grov oaktsamhet kan vara att ledningspersonen medvetet tagit en risk i fråga om riktigheten hos vissa uppgifter som lämnas till Finansinspektionen. Ett sådant medvetet risktagande kan det även vara fråga om när ledningspersonen underlåtit att se till att det finns en ändamålsenlig organisation på plats för rapportering eller informationslämnande, eller underlåtit att regelbundet följa upp hur organisationen fungerar. Det bör också anses grovt oaktsamt att underlåta att sätta sig in i innebörden av sådana regler om styrning och kontroll som har väsentlig betydelse för verksamheten.

I *tredje stycket* anges vilka ingripanden som kan bli aktuella för överträdelser enligt första stycket. Ingripande får ske dels genom beslut att personen i fråga under en viss tid, lägst tre år och högst tio år, inte får upprätthålla en funktion som avses i första stycket i ett företag som bedriver verksamhet enligt konsumentkreditlagen, dels genom beslut om sanktionsavgift. Dessa ingripanden får användas tillsammans eller var för sig. Finansinspektionen får utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall avgöra vilka ingripanden som bör komma i fråga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

20 b §

Paragrafen genomför tillsammans med 20 c § delvis artikel 60.4 i direktivet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om omständigheter som ska beaktas vid val av ingripande, samt förutsättningarna för att underlåta ett ingripande.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. I *första stycket*, som är nytt, finns en uppräkningslista av omständigheter som typiskt sett är relevanta och som kan påverka valet av ingripande i både förmildrande och försvårande riktning.

Andra stycket är flyttat från 20 § tredje stycket och innehåller vissa ändringar jämfört med dess nuvarande lydelse. Ändringarna i bestämmelsen innebär att Finansinspektionen vid ringa eller ursäktliga överträdelser får avstå från ett ingripande inte bara mot ett företag utan även mot en fysisk person i företagets ledning. Det bör dock sällan bli aktuellt att tillämpa denna grund för att avstå ett ingripande mot en ledningsperson, eftersom ingripande enligt 20 a § andra stycket förutsätter allvarliga, upprepade eller systematiska överträdelser samt uppsåt eller grov oaktsamhet. Ett ingripande får därutöver underlåtas om företaget gör rättelse eller om den fysiska personen verkat för att

företaget gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot företaget eller den fysiska personen och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

20 c §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 20 b § delvis artikel 60.4 i direktivet.

I paragrafen finns bestämmelser om försvårande och förmildrande omständigheter som, utöver de som anges i 20 b §, ska beaktas vid val av ingripande mot ett företag eller fysisk person i ledningen för ett sådant företag.

I *första stycket* anges att tidigare överträdelse ska beaktas i försvårande riktning. Särskild vikt bör fästas vid frågan om en ny överträdelse avser samma bestämmelse som en tidigare överträdelse, eller på annat sätt kan sägas vara av samma art. Som *Lagrådet* påpekar bör i lagtexten förtydligas att det för en fysisk person i företagets ledning endast ska beaktas om personen tidigare orsakat en överträdelse som företaget begått. Företagets tidigare överträdelse, till vilka den fysiska ledningspersonen inte medverkat, ska således endast beaktas i försvårande riktning när ingripande övervägas mot företaget. Bestämmelsen har fått sin utformning efter synpunkter från *Lagrådet*.

I *andra stycket* fastslås att i förmildrande riktning ska beaktas om företaget eller den fysiska personen i ledningen i väsentlig utsträckning genom aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning och om företaget snabbt upphört med överträdelsen eller den fysiska personen i företrädarens ledning snabbt verkat för att överträdelsen ska upphöra, sedan den anmälts till eller påtalats av Finansinspektionen. Det bör för regelns tillämpning krävas att företaget självmant för fram viktig information som Finansinspektionen inte redan förfogar över, och att företaget när anmälan görs eller uppgifter lämnas upphört eller snarast upphör med överträdelsen. Att rättelse görs kan således föranleda antingen att ingripande underläts enligt 20 b § andra stycket eller beaktas vid tillämpningen av den nu behandlade bestämmelsen. Frågan om förekomsten av en snabb rättelse ska medföra att ingripande underläts eller bli av mindre allvarlig art får bedömas från fall till fall. En prövning bör dock först ske av frågan om ett ingripande ska underlätas. Om detta inte är fallet bör rättelsen kunna beaktas vid tillämpning av den nu behandlade bestämmelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

26 a §

Paragrafen, som är ny, genomför delvis artikel 59.3 a i direktivet.

Paragrafen gäller endast vid överträdelse av den nya penningtvättslagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

I *första stycket* framgår att avgiften som lägst kan bestämmas till 5 000 kronor. Det högsta belopp som ska kunna bestämmas i ett enskilt ärende ska bestämmas till det största av de belopp som kan bli aktuella enligt punkterna 1 och 2. Det beloppsspann som bestäms enligt denna paragraf utgör således ramarna för hur stor avgift som ska beslutas för en

Prop. 2016/17:173 överträdelse. I 27 § anges de omständigheter som ska beaktas när avgiftens storlek fastställs inom detta spann.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till 10 procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår. Om överträdelsen begås av ett moderföretag eller ett dotterföretag i en koncern ska den högsta sanktionsavgiften bestämmas utifrån koncernredovisningen. Med ”motsvarande omsättning” avses det som utgör omsättning enligt de redovisningsregler som gäller för den juridiska personen. Posterna för beräkningen av omsättningen på koncernnivå hämtas ur koncernredovisningen för det yttersta moderföretaget. Ur denna redovisning hämtas alltså de relevanta intäktsposter som motsvarar omsättningen enligt de redovisningsregler som gäller för det företag som ingripandet riktas mot. Utifrån tillämpliga redovisningsregler finns tre typer av omsättning: omsättning från verksamhet som redovisas enligt årsredovisningslagen (1995:1554, förkortad ÅRL), omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (förkortad ÅRKL) och omsättning från verksamhet som redovisas enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (förkortad ÅRFL). Om den juridiska person som en sanktion ska riktas mot upprättar sin årsredovisning enligt årsredovisningslagen, är den omsättning som ska ligga till grund för sanktionsavgiften summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter. Om sanktionsavgiften ska beräknas på koncernnivå ska motsvarande årsomsättning, dvs. summan av nettoomsättningen och övriga rörelseintäkter, ligga till grund för beräkningen av sanktionsavgiften. Om det i koncernen finns verksamhet som redovisas enligt ÅRKL eller ÅRFL, ska den omsättningen inte räknas med när motsvarande omsättning på koncernnivå bestäms. Hur omsättningen ska beräknas när uppgift om omsättningen saknas eller är bristfällig framgår i 26 § andra stycket.

Enligt *punkten 2* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som företaget gjort till följd av regelöverträdelsen. Detta förutsätter att vinsten kan beräknas, vilket framgår i bestämmelsen. Som vinst kan t.ex. betraktas ökade intäkter som beror på att regelöverträdelsen möjliggjort finansiella aktiviteter som annars vore förbjudna, liksom uteblivna kostnader som föranletts av den bristande regelefterlevnaden.

Enligt *punkten 3* ska taket för sanktionsavgiften kunna bestämmas till ett belopp i kronor motsvarande fem miljoner euro. Beloppet är inte knutet till växelkursen en viss dag. Vilket belopp som motsvarar fem miljoner euro bör därför bestämmas utifrån kronkursen den dag då beslut om sanktionsavgift meddelas. Den nu behandlade punkten tillämpas endast om taket för sanktionen inte enligt första eller andra punkten kan bestämmas till ett belopp som överstiger fem miljoner euro.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

26 b §

Paragrafen, som är ny, genomför tillsammans med 20 a § delvis artikel 59.3 b i direktivet.

Paragrafen gäller endast vid överträdelser av penningtvättslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen. I paragrafen finns bestämmelser om det högsta belopp som sanktionsavgiften ska kunna

bestämmas till vid ingripande mot fysiska personer i ett företags ledning enligt 20 a §. Prop. 2016/17:173

I *första stycket* framgår att taket för sanktionsavgiften ska fastställas till det högsta av de belopp som kan bli aktuellt enligt punkten 1 och 2.

Enligt *punkten 1* kan beloppstaket bestämmas till två gånger den vinst som den fysiska personen erhållit till följd av regelöverträdelsen. För en fysisk person i ledningen i ett företag kan vinsten bl.a. utgöras av prestationsdriven bonus eller andra inkomster som kan härledas till regelöverträdelsen.

Enligt *punkten 2* ska avgiften kunna bestämmas till belopp i kronor som motsvarar fem miljoner euro den 25 juni 2015. Den valutakurs som ska användas bör vara den s.k. mittkursen som dagligen fastställs av Nasdaq Stockholm. Enligt mittkursen den 25 juni 2015 motsvarade 1 euro 9.2276 svenska kronor.

I *andra stycket* framgår att avgiften tillfaller staten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

27 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om de omständigheter som ska beaktas när sanktionsavgiftens storlek fastställs.

Sanktionsavgiften ska bestämmas inom det spann som anges i 26 § eller fastställs i enlighet med 26 a eller 27 b §.

Utgångspunkten är att alla relevanta omständigheter ska beaktas. Sanktionsavgiftens storlek bör, som en allmän utgångspunkt, stå i proportion till överträdelsens allvarighet. Förutom de omständigheter som anges i 20 b § första stycket och 20 c § ska den juridiska eller fysiska personens finansiella ställning särskilt beaktas. Med finansiell ställning avses exempelvis verksamhetsutövarens årsomsättning eller den fysiska personens årsinkomst, men även andra faktorer, som t.ex. ett utdömt skadestånd eller ålagd företagsbot, bör kunna beaktas. Även den vinst som erhållits till följd av överträdelsen bör beaktas, om detta belopp kan fastställas. Genom att sanktionsavgiftens högsta nivå kan bestämmas till två gånger den vinst som gjorts kan sanktionsavgiften alltid bestämmas till ett belopp som innebär att den eventuella vinst som företaget eller den fysiska personen har gjort till följd av överträdelsen kan neutraliseras.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

27 a §

Paragrafen är ny. Den reglerar förfarandet för beslut om sanktioner mot fysiska personer.

Av *första stycket* följer att frågor om ingripanden mot fysiska personer i företagets ledning enligt 20 a § tas upp genom beslut om sanktionsföreläggande. Finansinspektionen ska då tillämpa de bestämmelser om sanktionsföreläggande som finns i 15 kap. 9 a–9 d §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse. Det framgår av *andra stycket*.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Överväganden finns i avsnitt 13.7.

29 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om betalning av sanktionsavgift och godkända sanktionsförelägganden.

Prop. 2016/17:173 Paragrafen reglerar efter ändring också inom vilken tid en sanktionsavgift enligt ett godkänt sanktionsföreläggande ska betalas.

31 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om preskription påförda sanktionsavgifter.

Paragrafen reglerar efter ändring också preskription av sanktionsavgift som påförts genom godkända sanktionsförelägganden.

35 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Finansinspektionens beslut om ingripanden m.m.

Ändringen i *första stycket* innebär att beslut om sanktionsföreläggande förs till uppräknningen av beslut som inte kan överklagas.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 2 augusti 2017.

För överträdelser som inträffat före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkten 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att beslut om ingripanden mot personer i företagets ledning inte får meddelas för överträdelser av penningtvättslagen som ägt rum före ikraftträdandet. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet, ska äldre bestämmelser också tillämpas.

Övergångsbestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.

19.32 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott

1 §

I paragrafen anges lagens innehåll samt att det finns administrativa bestämmelser i penningtvättslagen. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

19.33 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet

4 kap.

4 §

I paragrafens finns bestämmelser om eftersökande av uppgifter vid granskning av vissa konton. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

**6 kap.
2–4 §§**

Paragraferna innehåller bestämmelser om förfarande för identifiering av rapporteringspliktiga konton. Ändringarna i paragraferna föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

**7 kap.
3 §**

I paragrafens *första stycke* anges att det rapporteringsskyldiga finansiella institutet får förlita sig på information som inhämtats på grund av bestämmelser i penningtvättslagen för att fastställa vilka personer som är personer med bestämmande inflytande i en enhet. Ändringarna i första stycket föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

**19.34 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:911)
om identifiering av rapporteringspliktiga
konton vid automatiskt utbyte av upplysningar
om finansiella konton**

**4 kap.
6 §**

I paragrafens *andra stycke* preciseras bland vilka handlingar med koppling till ett konto som uppgifter också ska eftersökas om sådan information inte finns i det gällande huvudkundregistret. Ändringarna i andra stycket föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

**5 kap.
5 §**

I paragrafen finns bestämmelser om nya konton som innehas av fysiska personer som får granskas som om de är befintliga konton. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

**6 kap.
2 §**

I paragrafen finns bestämmelser om hur ett rapporteringsskyldigt finansiellt institut ska gå tillväga för att utreda om en enhet som innehar ett befintligt konto har hemvist i en annan stat eller jurisdiktion. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

4 §

I paragrafens *första stycke* anges att det rapporteringsskyldiga finansiella institutet, för att fastställa vilka personer som är personer med bestämmande inflytande över en enhet, får förlita sig på den information som inhämtats på grund av bestämmelser i penningtvättslagen. Ändringarna i första stycket föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

4 §

I paragrafens *första stycke* anges att det rapporteringsskyldiga finansiella institutet, för att fastställa vilka personer som är personer med bestämmande inflytande över en enhet, får förlita sig på den information som inhämtats på grund av bestämmelser i penningtvättslagen. Ändringarna i första stycket föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

7 kap.

6 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om nya konton som får granskas som om de är befintliga konton. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

8 kap.

7 §

I paragrafen anges vad som ska räknas som styrkande dokumentation vid tillämpning av 4–7 kap. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

19.35 Förslaget till lag om ändring i lagen
(2016:1024) om verksamhet med
bostadskrediter

1 kap.

4 §

Paragrafen innehåller en upplysning om att det i penningtvättslagen finns bestämmelser med skyldigheter för den som driver verksamhet med bostadskrediter att medverka till att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Ändringarna i paragrafen föranleds av att det införs en ny penningtvättslag.

19.36 Förslaget till lag om ändring i lagen
(2016:1145) om offentlig upphandling

13 kap.

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om uteslutning på grund av brott. Ändringarna i paragrafen föranleds av att 2005 års penningtvättsdirektiv upphävs och ersätts av fjärde penningtvättsdirektivet.

19.37 Förslaget till lag om ändring i lagen
(2016:1147) om upphandling av koncessioner

Prop. 2016/17:173

11 kap.

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om uteslutning på grund av brott. Ändringarna i paragrafen föranleds av att 2005 års penningtvättsdirektiv upphävs och ersätts av fjärde penningtvättsdirektivet.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 april 2017

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden
Y Johansson, Baylan, Bucht, Hultqvist, Regnér, Hellmark Knutsson,
Ygeman, A Johansson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Strandhäll,
Fridolin, Eriksson, Linde, Skog, Ekström

Föredragande: statsrådet Bolund

Regeringen beslutar proposition Ytterligare åtgärder mot penningtvätt
och finansiering av terrorism